

PESTY FRIGYES
HELYNÉVGYŰJTEMÉNYE
1864–1865

SZÉKELYFÖLD ÉS TÉRSÉGE
III.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR – SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM
BUDAPEST – SEPSISZENTGYÖRGY, 2014

PESTY FRIGYES HELYNÉVGYŰJTEMÉNYE
1864–1865

SZÉKELYFÖLD ÉS TÉRSÉGE
III.

PESTY FRIGYES HELYNÉVGYŰJTEMÉNYE
1864–1865

SZÉKELYFÖLD ÉS TÉRSÉGE
III.

MAROS MEGYE

(A MEGYE TERÜLETÉRE VONATKOZÓ SZÉKELYFÖLDI FELVÉTEL
ÉS A TÖBBI MAGYAR NYELVŰ JELENTÉS)

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR – SZÉKELY NEMZETI MÚZEUM

BUDAPEST – SEPSISZENTGYÖRGY, 2014

Pesty Frigyes helynévgyűjteménye
1864–1865
Székelyföld és térsége III.

Közzéteszi
Csáki Árpád és Pál-Antal Sándor

Programvezető
Boka László tudományos igazgató (OSzK)

A kiadvány az Országos Széchényi Könyvtár
Kézirattárának dokumentumai
(Fol. Hung. 1114/15, 22, 26, 28, 41, 49, 57. kötetekből)
és mikrofilm-másolataik
(F1/3814/A. 20, 30, 37, 41, 60, 63, 66. mft.)
felhasználásával készült

Szakmai irányító
Pál-Antal Sándor

A szövegek átírása és gondozása a Székely Nemzeti Múzeumban történt
A Székely Nemzeti Múzeum fenntartója Kovászna Megye Tanácsa

© Országos Széchényi Könyvtár, 2014
© Székely Nemzeti Múzeum, 2014
© Csáki Árpád, Pál-Antal Sándor, 2014

Felelős kiadó
Tüske László főigazgató (OSzK)
és Vargha Mihály igazgató (SzNM)

Kovászna Megye Tanácsa

ISBN 978-963-200-631-4

Budapest–Sepsiszentgyörgy, 2014

TARTALOM

Előszó	9	Geges	56
Maros megye		Gernyeszeg	57
Abafája	17	Gógán (és Gógánváralja)	
Abosfalva	17	Gógán	58
Ádámos	18	Gógánváralja	58
Ákosfalva	19	Gombostelke	59
Alsóbölkény	20	Göcs	59
Backamadaras	21	Görgényüvegcsúr	60
Bala (és Mezőrücsi Néma)	22	Gyulakuta	60
Balavásár	22	Hagymásbodon	61
Báld	23	Harangláb	62
Batizháza	23	Harasztkerék	62
Bazéd (és Mezőrücsi Néma)	24	Harcó	63
Bede	24	Hármasfalva (Atosfalva, Csókfalva	
Berekeresztúr	26	és Székelyszentistván)	64
Beresztelke	26	Atosfalva	64
Bernád	26	Csókfalva	66
Bonyha	27	Székelyszentistván	66
Bordos	27	Havad	67
Bözöd	29	Havadtő	67
Bözödújfalú (és Lóc)	31	Héderfája	69
Buzaháza	33	Héjjasfalva	69
Búzásbesenyő	34	Holtmaros	69
Csávás	34	Ikland	70
Csehtelke	35	Illyésmező	71
Csejd	36	Istvánháza	71
Csekelaka	37	Iszló	71
Cserefalva	37	Jedd	72
Csikfalva	38	Jobbágyfalva	74
Csittszentiván	39	Jobbágytelke	76
Csöb	39	Kebele	76
Csüdőtelke	41	Kebeleszentivány	77
Dányán	41	Kelementelke	77
Dedrászéplak	42	Kend (Kiskend és Nagykend)	78
Deményháza	43	Kiskend	78
Demeterfalva (és Süketfalva)		Nagykend	78
Demeterfalva	45	Kendő	80
Süketfalva	45	Kerelőszentpál	81
Désfalva	45	Kibéd	82
Dicsőszentmárton	46	Kisadorján	83
Disznajó	47	Kisgörgény	84
Egrestő	49	Kisikland	84
Ehed	50	Kisillye	84
Erdőcsinád	51	Kislekence	85
Erdőszengyel	52	Kisnyulas	85
Erdőszentgyörgy	52	Kissármás (és Móric)	86
Faragó (és Telekytanya)	53	Kisszentlőrinc	86
Felsőkápolna	54	Kisteremi	87
Fintaháza	54	Kóródszentmárton	88
Galambod	55	Koronka	88
		Kozmatelke (és Magyarvölgye, Szászvölgye)	90

Körtekapu	91	Mezőbergenye	134
Körtvélyfája	91	Mezőcsávás	135
Kutyfalva	93	Meződomb	135
Küküllődombó	98	Mezőfele	136
Küküllőpócsfalva	98	Mezőharasztos	136
Küküllősárd	98	Mezőkirályfalva	136
Küküllőszéplak	99	Mezőkölpény	137
Lándor	99	Mezőmadaras (és Feketelak, Istentó)	138
Lőrincfalva	99	Mezőmajos	139
Ludvég	100	Mezőméhes (és Kissályi)	139
Lukafalva	101	Mezőménes	140
Lukailencfalva	102	Mezőpagocsa (és Balogalja, Keresztpataka, Kurta, Vénasszonykútja)	140
Magyarbükkös	103	Mezőpanit	140
Magyardellő	103	Mezőrűcs (és Keresztpataka, Mezőrűcsi Néma, Nagyoldal)	141
Magyarfülpös (és Kisfülpös)		Mezősámsond (és Édeságtanya, Pusztá/Fekete)	142
Magyarfülpös	104	Mezőszabad	143
Kisfülpös	104	Mezőszentandrás	143
Magyarherepe	105	Mezőszentmargita	144
Magyarkirályfalva	105	Mezőszokol	144
Magyaró	105	Mezőújfalú	145
Magyarózd	106	Mezővelkér (és Kissályi, Mogaja, Rhédeigödre)	145
Magyarpéterlaka	107	Mikefalva	146
Magyarsáros	108	Mikháza	146
Magyarzsákod	108	Nagyadorján	147
Mája	109	Nagyercse (és Kisnyulási Néma, Levél)	147
Makfalva	110	Nagyernye	148
Malomfalva	110	Nagyölyves	149
Márkod	112	Nagysármás (és Tágos, Titiana)	150
Marosagárd	114	Náznánfalva (és Maroskiszfalud)	
Marosbárdos	114	Náznánfalva	151
Marosbogát (és Ránta)	115	Maroskiszfalud	152
Maroscsapó (és Csapószentgyörgy)	116	Nyárádbálintfalva	152
Marosdátos	117	Nyárádgálfalva (és Nyárádszentlászló)	
Marosfelfalva	117	Nyárádgálfalva	152
Marosgezse	118	Nyárádszentlászló	153
Marosjára	118	Nyárádkarácson (és Csiba, Folyfalva, Káposztásszentmiklós)	
Maroskeresztúr	119	Nyárádkarácson	156
Marosludas	120	Csiba	157
Marosoroszi	120	Folyfalva	157
Marossárpatak	121	Káposztásszentmiklós	158
Marosszentanna	122	Nyárádköszvényes	159
Marosszentgyörgy	122	Nyárádmagyarós	159
Marosszentjakab	123	Nyárádremete	161
Marosszentkirály (és Egerszeg)		Nyárádselye	162
Marosszentkirály	124	Nyárádszentbenedek	163
Egerszeg	124	Nyárádszentimre	163
Marosugra	124	Nyárádszentmárton	164
Marosvásárhely (és Hidvég)		Nyárádszentsimon	165
Marosvásárhely	125		
Hidvég	128		
Marosvécs	128		
Meggyesfalva	128		
Mezőbánd (és Drekyatelep, Feketelak, Hidegvölgy)	129		
Mezőbanyica	134		

Nyárádszereda (és Nyárádandrásfalva, Nyárádszentanna)		Szolokma	205
Nyárádszereda	166	Szováta (és Kopac)	206
Nyárádandrásfalva	167	Szövérd	206
Nyárádszentanna	167	Tancs	208
Nyárádtő	168	Teremiújfalu	209
Nyomát	168	Tófalva	209
Oláhdellő	168	Toldalag	209
Oláhkocsárd	169	Torboszló	209
Oláhpéterlaka	169	Tuson	210
Petele	169	Udvarfalva	210
Pipe	170	Unoka	211
Póka	170	Uzdiszentpéter (és Birlibás)	211
Pókakeresztúr	171	Vadad	211
Pusztalmás	172	Vadasd	212
Radnót	172	Vajdaszentivány	213
Radnótfája	173	Vámosgálfalva (és Szőkefalva)	
Rava	173	Vámosgálfalva	213
Remeteszeg	176	Szőkefalva	214
Rigmány	176	Várhegy	215
Sáromberke	176	Vece	215
Sepród	177		
Somosd	178	Mutatók	
Sóspatak (Kerelősóspatak és Székelysóspatak)	179	Helymegjelölések és személynevek mutatója	217
Kerelősóspatak	179	Magyar(–román) helységnévmutató	271
Székelysóspatak	180	Román–magyar helységnévmutató	274
Sóvárad	180		
Sövényfalva	182	[Térképmellékletek]	
Szabéd	182	Székelyföld, Torda vármegye és (a Hunyad nélküli)	
Száltelek	184	Dél-Erdély 1861–1876-ban	277
[Szászrégen]	184	Az erdélyi magyarok területi tagolódása	
Magyarrégen	184	az 1860-as években (Hunyad és a Radnai-hágó	
Székelyabod	185	előterének kivételével; becslés az 1850-es	
Székelybere	185	és az 1880-as népszámlálás alapján)	277
Székelybós	186	A mai Maros megye 1864–1865-ben felvett	
Székelycsóka	187	települései, valamint a terület közigazgatási	
Székelyhodos	188	beosztása és ma már nem különálló települései	
Székelykakasd	189	1854–1861-ben (a kötetbe bekerült	
Székelykál	189	települések)	279
Székelykövesd	194	A mai Maros megye 1864–1865-ben felvett	
Székelymoson	194	települései, valamint a terület ekkori	
Székelysárd	195	közigazgatási beosztása és ma már	
Székelyszállás	196	nem különálló települései 1854–1861-ben	
Székelytompá	197	(a kötetbe bekerült települések)	281
Székelyuraly (és Mezőuraly)			
Székelyuraly	197	[Faksimile dokumentumok]	
Mezőuraly	198	Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére	
Székelyvécke	198	vonatkozó magyar nyelvű kérdőíve (1864)	282
Székes	201	Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére	
Szentdemeter	202	vonatkozó magyar nyelvű utasítása (1864)	283
Szentgerice	204	Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére	
Szentháromság	204	vonatkozó román nyelvű kérdőíve (1864)	284
		Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére	
		vonatkozó román nyelvű utasítása (1864)	285

ELŐSZÓ

VÁLLALKOZÁSUNK HARMADIK KÖTETÉRŐL

Vállalkozásunk az Országos Széchényi Könyvtár és a Székely Nemzeti Múzeum többéves közös programja. Célja a keleti magyar többségi tömb (a történeti Székelyföld és az azzal összefüggő magyar többségű településterület), valamint az inkább innen kutatható dél-erdélyi magyar települések Pesty Frigyes-féle felvételének közzététele. Ennek megfelelően a történeti Székelyföldre vonatkozó gyűjtést (nagy részt magyar, kisebb részben román nyelvű felvétel) teljes egészében közöljük, a szomszédos területekről viszont csak a magyar nyelvű jelentéseket.¹

Mint ismeretes, és mint arra az első kötet előszava is bővebben kitért, Pesty Frigyes 1864–1865-ös, az egész Magyarországra és Erdélyre kiterjedő helynévgyűjtését 1890-ben vásárolta meg a tudós özvegyétől a Magyar Nemzeti Múzeum.² A gyűjteményből vagy az egyes településeken történt felvételek anyagából már korán hasznosítottak adatokat a kutatók, így székelyföldiek Orbán Balázs mindjárt az adatfelvételt követően is. A Magyar Nemzeti Múzeumból később önállósuló Országos Széchényi Könyvtárban az 1960-as években a teljes anyagról mikrofilm-másolat készült,³ ennek jelenleg a digitalizálása is folyamatban van. A gyűjtemény feldolgozásának, kiadásának helyzetét nyolc évvel ezelőtt Hajdú Mihály összegezte.⁴

Vállalkozásunk első kötete a mai Kovászna megye területére eső felvételt tartalmazta (1864–1865-ben Háromszék székely szék és Udvarhelyszék Bardoc fiúszéke, valamint Felső-Fehér vármegye néhány településcsoportja) és a mai Brassó megye területére vo-

natkozó magyar nyelvű jelentéseket (az akkori Brassó-vidék, Felső-Fehér megye és szász Kőhalomszék egyes helységei, településcsoportjai, Fogaras város, továbbá az udvarhelyszéki Homoródjánosfalva).⁵

A második kötet a mai Hargita megye területére eső felvételt tette közzé (1864–1865-ben Csíkszék és Udvarhelyszék székely székek legnagyobb része, valamint néhány Hargita megyéhez csatolt, volt Torda és Kükküllő megyei település, és pedig Maroshévíz, Oláhandrásfalva és az időközben Magyarhidegkúttal egyesült Oláhhidegkút), továbbá függetlekként az időközben mai moldvai megyékhez került csíkszéki településeket.

Jelen kötet a mai Maros megye területére eső székelyföldi és magyar nyelvű egyéb felvételt tartalmazza (1864–1865-ben Marosszék székely szék, tíz udvarhelyszéki község, Marosvásárhely szabad király város, valamint Maros megyéhez csatolt volt Alsó-Fehér, Kolozs, Kükküllő és Torda megyei települések).⁶ A Pesty Frigyes-féle helynévgyűjteménybe kötetünket érintő anyag Székelyföldről még Marosszék két településéről kerülhetett volna be (Székelybő, Székelyvaja), akkori vármegyei területről további magyar nyelvű felvétel pedig Felső-Fehér megye Réteni járásából (Fehéregyháza, Magyarfelek, Sárpatok, Szederjes, Volkány, Zoltán), de az említett településekről nem készült felvétel, nem érkezett célba, vagy egyelőre a gyűjtemény más részei közé keveredve lappang.

A mai Maros megye területéről az 1864–1865-ös helynévgyűjteményből eddig csak egyes helységek anyagát tették közzé vagy hasznosították.⁷

¹ Az első kötetben kivételesen a nem székelyföldi, román nyelven felvett márkosi gyűjtést is közzétettük, mert általános szempontjaink alapján ez az egyetlen helység maradt volna ki különben a mai Kovászna megyei települések közül. Hasonló megfontolásból került be a második kötetbe az egyetlen mai Hargita megyei nem székelyföldi, román nyelven felvett Maroshévíz. Jelen kötetben a román nyelven felvett Kerelősőspatak esetében tetünk kivételt: ez a volt Torda megyei település időközben a mai Sósőspatakká egyesült az akkori ikertelepülésével (a székelyföldi Marosszékhez tartozó, ugyancsak román nyelven felvett Székelysósőspatakkal).

² A gyűjtemény összesen 93, esetenként a területi központ városal kiegészített korabeli közigazgatási egység anyagát tartalmazza, 63 kötetbe kötve. (Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, Fol. Hung. 1114.)

³ Az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára, F1/3814/A, 1–76.

⁴ Hajdú Mihály: Pesty Frigyes helynévgyűjtésének megjelentetése, *Névtani Értesítő*, 2006, 205–215.

⁵ Mivel a felvétel előtt alig pár évvel, 1861-ben adta fel a Habsburg-kormányzat a szabadságharc után bevezetett és legutóbb 1854-ben átalakított neoabszolutista területi közigazgatási rendszert, néhány helységben a hovatartozást eszerint adták meg, ennek kerületei és járásai szerint, vagy keverték-vegyítették a székekkel és dülői járásokkal (megyékkel és szolgabírói járásokkal, stb.). A két területi közigazgatási beosztást illetően lásd a kötet végi térképeket.

⁶ A mai Maros megye területéről rendelkezésünkre álló további felvételek a települések mintegy 70%-a esetében román, mintegy 30%-uk esetében német nyelvűek.

⁷ Ilyen jellegű tanulmányok a *Magyar Névtani Dolgozatok* sorozatban jelentek meg (Eötvös Loránd Tudományegyetem): Hints Miklós *A mezőségi Lúcz völgye helynevei* c. füzetben (MND, 141, Budapest, 1995) balai, kisfülpösi, pókai és pókakeresztúri, a *Hét*

Itt szeretnénk megköszönni az Országos Széchényi Könyvtár munkatársainak szakmai hozzáállását és kedvességét. Munkánkat nem végezhattük volna Sajó Andrea főigazgató, Káldos János különgyűjteményi igazgató, majd főigazgató támogatása, Plihal Katalin különgyűjteményi igazgató és Földesi Ferenc osztályvezető, Weeber Tibor, Bakos József és a Kézirattár, valamint a Digitalizáló Osztály többi szakembere segítségével, akik a digitális másolatokat elkészítették és rendelkezésünkre bocsátották, valamint az eredeti példányokkal való egybevetés lehetőségét biztosították. Mindezt, mindenre kiterjedő figyelemmel, Boka László tudományos igazgató koordinálta. A sepsiszentgyörgyi állami levéltárban⁸ Nagy Botond levéltáros segített készségesen. A Pesty Frigyes-adatok korábbi közlését illetően Hints Miklós (Bánffyhunad) és Sófálvi Krisztina (Felső-sófálva), egyes adatok értékelésében és egyéb szakmai kérdésekben Boér Laura (Barót), Bordi Zsigmond Lóránd és Dobra Judit (Sepsiszentgyörgy) volt segítségünkre. Vállalkozásunk szakmai koordinátora Pál-Antal Sándor, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja (Marosvásárhely).

Külön köszönet illeti Vargha Mihályt, aki a Székely Nemzeti Múzeum igazgatójaként a kutatási program és a kiadás sepsiszentgyörgyi intézményes háttérét biztosította. A kézirat-előkészítés költségeiből számottevő részt vállalt a Magyar Tudományos Akadémia Határon Túli Magyar Tudományosságért ösztöndíjprogramja.

Külön köszönjük Tamás Sándor Kovászna megyei tanácselnök messzemenő támogatását.

AZ 1864–1865-ÖS GYŰJTÉS MEGSZERVEZÉSE ÉS LEBONYOLÍTÁSA A TÁRGYALT TÉRSÉGBEN

Bő évnnyi előkészítést követően Pesty Frigyes *Utasítását* és kilenc pontot tartalmazó nyomtatott kérdő-

mezősegi falu család- és helynevei c. dolgozatában (MND, 145, Budapest, 1996) mezőbodoni, mezőkölpényi, mezősámsondi, nagysármási és szabédi, a *Marosvécs és környéke család- és helynevei* c. kiadványban (MND, 173, Budapest, 2002) holtmarosi és marosfalfalui, a *Komlód völgye hét településének család- és helynevei* c. füzetben (MND, 196, 2004) mezőmadarasi adatokat használt fel. Palkó Attila a magyarói felvételt közzétette *A Maros-Torda megyei Magyaró hely- és családnevei* c. füzetben (MND, 160, Budapest, 1998). Janitse Jenő Hints Miklóssal *A Maros–Küküllő köze tizenkét településének jelenkori és történeti helynevei* c. füzetben (MND, 162, 1999) magyarbükkösi és istvánháza adatokat használt fel, ugyanő Szócs Lajossal Sóvárád és Szolokma felvételét közölte a *Sóvárád jelenkori és történeti hely- és családnevei* (MND, 180, Budapest, 2002), illetve a *Szolokma történeti és jelenkori hely- és családnevei* (MND, 184, Budapest, 2003) kiadványokban.

⁸ Jelenlegi hivatalos nevén: Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodája (Sepsiszentgyörgy). A továbbiakban: SÁL.

⁹ A leíratot Marosszék Tiszti Hivatala (Tisztsége) ekként iktatta: „A Felsőes Királyi Főkörmányszék Pesti Frigyes magyar tudós

ívét 1864 tavaszán küldte szét a vidéki hatóságoknak az Erdélyi Főkörmányszék. A 6670. szám alatt május 7-én Nagyszebenben kelt parancsolat szeptember végi határidővel várta a járasonként és székenként rendszerezett válaszok beküldését.

Marosszék előjáróságához május 20-án érkezett meg az utasítás, amelyhez a Pesty Frigyes által összeállított kérdések nyomtatott magyar ívei mellé néhány román nyelvűt is csatoltak.⁹ A rendeletet már másnap, május 21-én továbbították a dúlói járási hivatalokhoz,¹⁰ október végét jelölve ki a jelentések elkészítésének és beküldésének határidejeként. A dúlóbiztosok ugyancsak körlevélben továbbították azt a községi előjáróságokhoz.

Annak ellenére, hogy a jelentések beküldésének határideje az őszi betakarítás utáni időre esett, a megjelölt dátum betarthatatlannak bizonyult. A községek csak a határidő lejárta előtti napokban kezdték el az adatok begyűjtését. Így az első válaszok csak október második felében kezdtek érkezni, és 1865. január végéig küldtek be felvételeket. A határidő (október 29.) pillanatáig csak a szovátai járási hivatal postázta a jelentéseit, ezek november 3-án érkeztek be a szék tisztségéhez. Öt járási hivatal (a selyei, a jobbágyfalvi, a mezőbándi, a káli és az abodi) november hó folyamán jelentett. A Gálfalvi járás jelentése december 21-i, de csak január 5-én iktatták a széknél. Utolsóként a Sámsondi járáshoz tartozó települések készültek el.

A 127 településről begyűjtött jelentéseket Marosszék tisztsége 1865. január 31-án, a többi székely székhez viszonyítva később¹¹ postázta a Guberniumnak. Udvarhelyszék Bözödi járásának jelenleg Maros megyéhez tartozó települései például még 1864 nyarán, augusztus második felében elkészültek a válaszokkal.

A vármegyei területekről beküldött válaszok – néhány kivétellel – tartalmukban és terjedelmükben is elmaradnak a székelyföldi jelentésektől.

társasági levelező kérvénye folytán az erdélyi helynevek s azok eredetéről általa összeállítani célba vett műnek kidolgozhatására keletkezett magyarázatot több példányokban leküldi, s ezen statisztikai adat összeállítását lelkészek, jegyzők, szóval az értelmiség közremunkálása igénybevételeével megrendeli, s azoknak október hó végéig felküldését kötelességül teszi”. Marosszék levéltára, Tisztségi beadványi jegyzőkönyv, 2063/1864. Romániai Országos Levéltár Maros Megyei Hivatala (a továbbiakban MÁL).

¹⁰ Marosszéken nyolc ilyen hivatal működött, és pedig az abodi, gálfalvi, jobbágyfalvi, káli, mezőbándi, mezősámsondi, selyei és szovátai.

¹¹ Összehasonlításként megemlíti, hogy a történelmi Csíkszék területéről a válaszokat 1864. november közepéig továbbították a Főkörmányszékhez. Háromszék 1864. december 12-én, Udvarhelyszék 1865. január 28-án küldte fel jelentéseit Nagyszebenbe. Felső-Fehér vármegye általunk feldolgozott, jelentéstevő falvaiban még ennél is később, 1865. április–június folyamán készültek el a jelentések.

Alsó-Fehér megyéből 13 település jelentését használtuk fel, ezek 1864. október–novemberiek. A Szentbenedeki járás jelentéseit az ottani szolgabíró táblázatba szerkesztette. Elsősorban a Marosújvári járáshoz tartozó Kutyfalva és Marosgezse részletes válaszai érdemesek a kiemelésre.

Kolozs vármegye Nagynyulási járásának válaszait ugyancsak egységesen küldték be, ezek közül 11-et, míg a Tekei, Mezőörményesi és Mócsi járásokból további 13 településnek az 1864 augusztus végén, illetve a következő hónap első felében kelt jelentését vettünk fel a kötetbe.

Küküllő vármegye Alsó és Felső kerületéből, a Gálfalvi, Kundi, Mezőbándi, Radnóti, Szásznádasi, Teremi, Zágori járásokból összesen 39 település jelentése kerül közlésre. Közülük legkorábban, 1864 júniusában a Szásznádasi járás területén (Egrestő, június 17.) kezdődött meg¹² a helynevek összeírása, túlnyomó többségüket azonban szeptember–november hónapokban készítették. Az előzetesen megjelölt határidő többszöri módosítását követően utoljára, 1865 február második felében a radnóti járásból küldték be a kérdőívek alapján elkészített válaszokat.

A Torda vármegye Alsó és Felső kerületeibe kebelezett Görgényszentimrei, Magyarrégeni,¹³ Marosbogáti, Marosvécsi, Pagocsa és Vajdaszentiványi járásokhoz tartozó településeken a helynevek összeírása 1864. szeptember–októberben zajlott, legkésőbb az utóbbi szolgabírói hivatala küldte be – járás szintjén egységesítve – a válaszokat.

Végül, az önálló törvényhatóságot képező Marosvásárhely is elkészítette összeírását. A körlevél, akárcsak Marosszék esetében, a városi tanácshoz is május 20-án érkezett, másnap iktatták, majd a június 8-i tanácsülésen intézkedtek felőle. A leíratot átadták Dobolyi Sándor¹⁴ ügyvédnek, azzal a feladattal, hogy „ennek értelmében mint szakértő a kívánt leírást megtenni s további kezelés végett ezen Tanácsnak be-, illetőleg átadni szíveskedjék”.¹⁵ Dobolyi azonban e kérdéssel érdemileg csak 1865 elején foglalkozott, a végső változat – többszöri halasztást követően¹⁶ – február közepére készült el, és egyenesen a Főkörmányszékhez terjesztették fel.

Az összeírások tartalmilag és terjedelem szempontjából, de lejegyzőjük alapján is vegyes képet mutatnak. A jelentéseket általában a községi elöljárók készítették, a helybéli idősebbek emlékezete, a helyi hagyományok és a település levelei között fellelt régi irományok felhasználásával szövegezték meg, és a falu elöljáróinak pecsétje mellett a még mindig falusbíróként megnevezett községi bírók,¹⁷ a községi vagy körjegyzők és a kijelölt esküdtek és választmányok aláírásával hitelesítették, sokszor adatközlő falutársak jelenlétében, de az aláírók közt ott szerepelnek néhány esetben a helyi lelkészek is. Több esetben a helyi birtokosok is részt vettek a jelentések elkészítésében, és rendkívüli esetnek tekinthető a koronkai jelentés, amelyet gróf Toldalagi Victor helybéli földbirtokos láttamozott és helyben hagyott.

A jelentések a kérdőív első hat pontjára vonatkozóan rendkívül változatosak, eltérőek. Az első pontra tett válaszok általában kielégítőek, mivel minden esetben megadják a település közigazgatási hovatartozását. A többi kérdésre adott válaszok egy része hozzávetőleges, hiányos, több esetben félreértették, és nem megfelelő választ adtak, vagy egyszerűen válasz nélkül hagyták. Vannak ugyanakkor, szép számmal, részletező és tényleges tájékoztatást nyújtó feleletek is.

A történelmi vonatkozású kérdésekre többnyire azok a községek nem válaszoltak, amelyeknek a lakossága időközben kicserélődött, főként háborús pusztulás, jobbágy- vagy zsellérsorba süllyedés, illetve idegen munkaerő beköltözése révén. A volt katonai, illetve szabadrendű székelyek leszármazottai rendszerint kihangsúlyozták a székely, avagy éppen-séggel a hun származást.

A válaszokban a hangsúly a helynevekre tevődött. Erre a kérdésre minden jelentésben kitértek, akkor is, ha az nemlegesnek bizonyult. Leggyakrabban a dűlőneveket sorolták fel, főleg azokat, amelyeket az adatgyűjtést megelőző években elvégzett kataszteri felmérésekkor hivatalosan is helynévként használtak. A helyi viszonyokat jól ismerők azonban nem elégedtek meg a dűlőnevek felsorolásával és esetleges magyarázatokkal, hanem az egyes dűlőkön belüli kisebb helynevekre is kitértek.

¹² Az Erdélyi Főkörmányszék rendeletét 1864. június 11-én küldte szék a járási szolgabírói hivatal. Lásd Nagykend település jelentését.

¹³ A Magyarrégeni járásból beküldött jelentés betűrendi sorrendben, nem pedig települések szintjén sorolja fel a helyneveket, a közlésben ezeket településekként szerkesztve közöljük.

¹⁴ Dobolyi Topler Simonnal együtt 1848–1849-ben a város képviselője volt a pesti népképviselői országgyűlésen.

¹⁵ MÁL, *Marosvásárhely város levéltára, Közigazgatási iratok*, 42/1865. sz., 2.

¹⁶ „Magyar tudós társasági tag Pesti Frigyes úr által létrehozatni intézett közérdekű munkában helyet foglaló szabad királyi városunk leírása – hogy kellőn fölszerelten – s hív adatokkal ellátva juttathasson a nagyközönség eleibe, még több adatok búvárlása szükségeltetvén, alázatos tisztelettel könyörög Tanácsunk a Felső Királyi Főkörmányszékhez, méltóztasson a még kellő adatok kiaknázására a kitűzött határidőt legfeljebb folyó év február 15-ig meghosszabbítani.” (MÁL, *Marosvásárhely város levéltára, Közigazgatási iratok*, 41/1865. sz., 4.)

¹⁷ 1851-től hivatalosan községi bírók voltak.

Pesty Frigyes helynégyűjteményének az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött (Kézirattár, Fol. Hung. 1114.) kötetei közül hetet használtunk fel, ezek közül öt kolligátum (*Kolozs vármegye* anyaga a 22. sz., *Küküllő vármegyéé* a 26. sz., *Marosszéke* a 28. számú, a „*Székely városok*”¹⁸ a 41. sz., *Udvarhelyszéké* az 57. sz. kötetben található), kettő pedig önálló kötetbe van kötve (az összevont *Alsó- és Felső-Fehér vármegye* a 15. sz., *Torda vármegye* a 49. sz. kötetbe). A mai Maros megyéhez száz székektől került területen (Medgyesszék, Segesvárszék, Szebenszék) kizárólag német, Naszód-vidéken kizárólag román nyelvű volt a felvétel, így esetükben ennek ellenőrzésére szorítkoztunk.

A közlés során az időközben összeolvadt vagy beolvadt településeket a mai önálló települések szerint csoportosítottuk, és a felvétel-fejezetek címében zárójelben megjelenítettük valamennyi, az adott település határában (legalább helynévként) már ekkor azonosítható, későbbi önálló település nevét is. Az egységesség kedvéért a mai helységnevek tekintetében általában Varga E. Árpád névhasználatához¹⁹ igazodtunk. A kötet végi, az 1861 utáni területi közigazgatási beosztást bemutató térképeken megkülönböztettük az önálló törvényhatóságként nyilvántartott városi területet is.²⁰

A kötet végi magyar(–román) helységnévmutatóban nem adtuk meg a ma már nem önálló település(rész)ek korabeli román nevét, mivel ilyen nem feltétlen volt akkor, a mutató célja pedig elsődlegesen a mai román térképeken való eligazítás biztosítása.

A közlésben a helységnevet a mikrofilm-tekercs száma követi, a szöveg között oldalkezdésnél szögletes zárójelben jelöltük az oldalszámot.

Az átírás alapja minden esetben a kézitról készült mikrofilm digitalizált változata volt, az átírás és összeolvasás Marosvásárhelyen és Sepsiszentgyörgyön történt, a kérdéses olvasatok leellenőrzése pedig az eredeti példányok alapján, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában.

A kézirat közlésében a következő irányelveket követtük: a kéziratban szereplő eredeti helymegjelölések²¹ és személynevek kivételével, egyértelmű jelentés esetén a szöveget a jelenlegi helyesírási szabályok alapján gondoztuk, beleértve a központosítást és a nyilvánvaló helyesírási hibákat, a mássalhangzó-hasonulási eseteket, a hosszú-rövid hangzókat, illetve a gyakran ismétlődő rövidítéseket is, mindezt jelzés nélkül javítottuk, illetve feloldottuk,²² és csak a történeti és tájnyelvi alakokat hagytuk meg. A helymegjelölésekben ezzel szemben az egybeírás-különírás terén sem végeztünk mai helyesírás kérte egységesítést,²³ viszont legalább az egyes feljegyzéseken belül itt is egységesítettük a kéziratban (a feljegyző szándékát tekintve) nem egyértelműsíthető (pont/veszsző?) ékezeteket, ezt a személynevek esetében is. Az egyértelműen latin nyelvű fogalomhasználatként értékelhető latinizmusokat latin írásmóddal (illetve betűhíven) hagytuk.

A bizonytalan olvasatot, illetve a bizonyossággal nem elírás, bár első látásra annak vélhető alakot az adott szóhoz ragasztott [?], illetve [!] jelöli. Néhány kirívó személynév-tévesztésre (pl. uralkodók neve) ugyancsak jegyzetben figyelemztettünk, és ha egyértelmű volt, a névmutatóban megadtuk hozzájuk

¹⁸ Valójában erdélyi, önálló törvényhatóságokat képező mező-, illetve szabad királyi városok gyűjtője, vö. *Erdély nagyfejedelemség törvényhatóságai- és helységeinek laistroma*, Kolozsvár, 1861.

¹⁹ Varga E. Árpád: *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája*, I–V, Teleki László Alapítvány – Pro-Print Könyvkiadó, Budapest–Csíkszereda, 1998–2002; 2002-es adatfrissítését lásd <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm>.

²⁰ Míg az első kötet esetében Háromszéken mind a négy mezőváros ilyen besorolású volt (a mai Brassó megye területéről pedig Fogaras város önálló járásnak számított), a második kötetben Udvarhelyszéken csak Székelyudvarhely és Oláhfalú, Csíkszéken Csíkszereda volt törvényhatóság, és szerepelt ennek megfelelően 1864–1865-ben a „Székely városok” között. Jelen kötetben az egyetlen ilyen, önálló törvényhatóság városi terület Marosvásárhely szabad királyi város. (Vö. *Erdély nagyfejedelemség törvényhatóságai- és helységeinek laistroma*, Kolozsvár, 1861; Gáman Zsigmond: i. m.) Közigazgatási térképalapnak – akárcsak első kötetünkhöz – Sebők László térképét használtuk (*Székelyföld közigazgatási beosztása, 1910*, in: Varga E. Árpád: i. m., I, a 4. és 5. oldal közötti melléklet), esetenként egybevetve egyik forrásával (*Erdély részletes térképe*, Magyar Királyi Államnyomda, Budapest, 1871).

²¹ A helymegjelölések nem feltétlenül tulajdonnevek, bár funkciójuk általában ilyenkor is egyértelmű. A problémacsoportot illetően lásd pl. Bárh M. János: Helynevek vagy körülírások? Hágó, menő, járó és társaik a székelyföldi helynevekben? *Helynévtörténeti Tanulmányok*, 5, Debrecen, 2010, 209–221.

²² A kötetben szerepelő jelentéseket általában más-más kéz írta (néhány esetben egy-egy teljes járás egyetlen felvétel, egyazon lejegyzővel, vagy szomszédos/közel falvak számára ugyanaz a jegyző dolgozott), az egyes jelentéseket ritka kivétellel ugyanaz. A lejegyzés általában esetleges/korabeli helyesírású, azon belül sem következetes, és a lejegyző sem feltétlenül helyi tájszólást használó, tehát a hangzók hosszúsága, tényleges hasonlása stb. tekintetében fonetikus lejegyzésnek amúgy is csak fenntartásokkal tekinthető. A kontamináció lehetősége valójában esetenként a helymegjelöléseknél és családneveknél is többszörös (pl. telek-jegyzőkönyvekből ilyen vagy olyan munkamódszerrel átvett adatok, vagy magának a hatósági felhívásnak és a Pesty kérdőívnek, utasításának a helyesírása). Stb.

²³ Vö. az olykor már a begyűjtéskor sem élő, terepen a lejegyző által sem azonosított, tehát problémás denotációjú megjelölések kérdése, a nem feltétlenül a mai értelemben vett tulajdonnévként használtak már említett esete, a településneveknek a hivatalos egységesítést megelőző különböző névváltozatai, stb.

a helyes nevet is [recte: ...]. A történeti tévedéseket amúgy nem értékeltük, kivéve, ha pl. egy azóta hamisnak bizonyult okirat fiktív vagy nem hiteles névanyagot tartalmazott, amire figyelmeztetnünk kellett a felhasználót. A lejegyzők által idézett szövegelemeket, beleértve a hivatkozott írások címét, mivel általában idézőjel között szerepelnek, a szövegben mindenütt ilyen kiemelésűre egységesítettük. A lejegyzők által alkalmazott más megkülönböztetést (aláhúzás, helynevek, egyéb szövegrészek kiemelése idézőjelbe tevés, stb.) *kurzíválással* egységesítettük.

Végül, a kötet végi névmutatóban szakmailag nem találtuk indokoltnak a helymegjelölések és a (kurzívált) személynevek külön mutatóba rendezését. A helymegjelölések gyakran tartalmaznak, éspe-dig elől, személynévi jellegű elemet, amely azonban nem mindig egyértelműsíthető személynévnek. Az egyértelműen, a lejegyző által személynévnek értékelteket kurzíváltuk. A mutatóba felvettük a bizonyosan fiktív személyneveket is, jelezve ezt, nem vettük fel viszont az egyértelműen csak a lejegyző etimologizálása során alkotott fiktív helyneveket.

MAROS MEGYE

(A MEGYE TERÜLETÉRE VONATKOZÓ
SZÉKELYFÖLDI FELVÉTEL
ÉS A TÖBBI MAGYAR NYELVŰ JELENTÉS)

ABAFÁJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[1r] Helynevek *Abafája* községéből, Torda megye Felső kerületéből.

1. *Abafája* fekszik Torda vármegye Felső kerületének Magyar Régeni szolgabírói járásában.

A község neve az ősmertes nyelveken csak Abafája névvel neveztetik, a báró Bornemissza család terjedelmes ősi birtokával, csinos angol ízlésű kertjével, egy ritka szépségű szökőkúttal, melynek fellövellő vize egy terjedelmes kőmedencébe hullva egy kis tavat képez, többszínű aranyhalak tenyésztetnek benne.

Van itten a báró Bornemissza családnak egy régi temploma, mely a hagyomány szerint egy apátság-hoz tartozott, mely apátság romjai most is látható[k]. Ezen apparatustól veszi nevét a község Abafája. Azt is mondják az öregek, hogy Apafitól.

Más elnevezését a községnek nem tudhatni.

Abafája vagy *Apafája* községét magyarok és románok lakják, három vallásfelekezet van: római catholicus és református és görög catholicus. Úgyszólván egynegyedét a község számának cigányok teszik, kik minnyájan a báró Bornemissza család curiálissai (egy része zenészettel, más része tutajozással keresi élelmét).

[1v] Abafája határos Szász Régen, Radnotfája, Petele, Körtefája és Vajda Szent Ivány helységeivel.

[2r] *Beng*, szép kiterjedésű legelő Abafáján. Ezen dűlőbe volt falu lakosaiból népesült Abbattia vagy a mostani Abafája. Ezen dűlő Vajda Szent Ivány felől va[ló] részén erős tábori sáncok összeomlott romjai is látszanak.

[3r] *Csuka berek*, dűlő Abafáján, Petele közönsége b[ebíró] birtoka Abafáján. Ezen nagy kiterjedésű szántó és kaszálót a királyi adomány útján nyerte (II. Josef[től]). Ezen határrészt a báró Bornemissza család Apafáján nyomásbani legelés cím alatt a nyomásba maga számára kaszálja, a szántóját béveti, a peteleiek adózzák, trágyázzák, a báró Bornemissza család pedig ingyen használja ezen határ részeit is. A per Petele közönsége és a báró Bornemissza család között folyamatba van. Nevét ezen hely onnét vette, hogy a Maros itten sokat kanyarogva, medrét elhagyta, az itten hátramaradt Maros medréből alakult tavakba igen nagy és sok csukát fogtak.

[5v] Kriptánál, dűlő Abafáján, nevét veszi br. Huszár és br. Bornemiss[z]a családok kriptáitól. Nevezetes ezen dűlő a br. Bornemiss[z]a-kriptán alól egy nagy kiterjedésű üregről, mely üreg bő forrású, igen jó ivóvizű tiszta vizet foglal magában. Ezen üreg elől egészen bé volt földelve az oldalról besuhagó földdel, 1846-ban néhai br. Bornemiss[z]a Pál a földet elkapálva, az üreget kinyitotta, s kánálison a vizet az udvarba vitette, az ottan dolgozó s most élő művészek

szerént az üreg több ölnyre békél a hegybe másfél német öl átémérő[j]ű, s több [6r] ölekre vízarányoson terjed bé a hegybe. Vize egy fél német öl mélységű, és mindég hánykódik, mintha azt a szél fújná. Ezen kút kiásásánál több régibb vízvezető cserép kánálisok találtattak.

[11r] *Nagy Rét* Abafáján, hajdan kaszáló, most elegy kaszálóval, szántóval. Ezen határrészbe feküdt hajdon egy falu, ettől nem messze Csukar berek nevű, Maros melletti határrészbe volt a hagyomány szerint a bengi lakosok malma. A közelebbi évekbe több abafáji, most is élő emberek több holnapokig ástak cserefa talpakat és deszkákat, melyeket, kökörccsény fekete és egészséges fa lévén, asztalosok drága pénzen megvettek.

ABOSFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[128r] Küküllő megye.

1. Gálfalvi járás.

2. Abosfalva.

E helység jelenleg csak e néven neveztetik.

3. Beszélük, hogy e község hajdon Abbásfalvának hívatott volt, valamely helyt vagy közel lévő abbattia létezésétől. Még azt is beszélük, miszerint némely Abos nevű itt lakott nemes családtól vette volna eredetét s nevét, de sem nyoma, sem adat nem létezik róla.

4. E község korábbi említése nem tudatik, valamint az sem, [hog]y

5. honnan népesítették légyen, jelenleg a népesség áll magyarokból és románokból.

6. Köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékekből, azoknak hiánya miatt, majd semmit se lehet tudni a nevek eredetéről, s értelméről.

7. Abosfalva határ területe három fordulóra oszlik, úgymint *Felső, Közepső és Also fordulokra*.

A *Felső forduló*ban esik a *Mikefalvi dűlő*, így neveztetik azért, mert a mikefalvi határral szomszédos, és egymásban végződnek. E dűlőnek fekvése inkább hegyes, szántónak, s gabonatermelésre használtatik. E dűlőben van a *Felső Szőlő hegy*, hol gróf Eszterházy István úrnak van legtöbb bortermesztő helye, azután Gyárfás Elek úrnak egy szép részecskéje, a többi a falusiaké. E szőlőhegynek egy része délt, a másik délnyugatot nézi. E *Szőlő hegy* alatt csergedez egy kis forrásól eredő patakocska, mely *Halas patak*nak neveztetik, mivel hajdon, mint mondgyák, a gróf Gyulafy család korában (most gróf Eszterházy családé) halastó készítésére használtatott. A tó helye s alakja a körülötte alkalmazott cövekekről valamenynyire most is kivehető s kimérhető. E dűlő alatt húzódik az országos útvonal, melyen belől kezdődnek a kaszáló rétek, a désfalvi határral szomszédosok. Itt

van gróf Eszterházy Istvánnak egy vonalban eső szép kaszálója középben, egy kis nádtermelő helye, semmi nevezetesség nincs vele kapcsolatban.

E dűlőből kifolyólag terül el északra az úgynevezett *Rapó*, e hely egy nagy térség, fekvése lankás, nyakon át [128v] juh és barom legelésre használtatik, szomszédos *Laczkod* nevű oláh falu határával. Ugyanitt ezzel kapcsolatban van a *Széna fü* nevű hely, mely szénatermelésre szokott évenként fordítatni. Ennek közepében látszik egy kedves italú tiszta vízforrás a föld mélyéből felbuzogva, mely csatornával [van] ellátva, s ennek végébe három itató válú alkalmazva, s a csator[na] folyamából vízzel megtelve. Nyáron át a legelő barmoknak, s a körül munkálódó gazdaembereknek friss itallal szolgál. E kis csermelyről regélik, miszerint itt az egész tér hajdon sűrű vadon erdőség lévén, rablóbandatanya lett volna, honnan időnként a rablók fosztogatni szoktak volna kiszáguldozni. E kis patak befoly egy más, alant eső, a szomszédos Pocsfalva felől jövő patakocskába, és csakhamar a laczkodi határba érve, ott Laczkodi pataknak neveztetik. E kis patakon túl északnyugotra magosan felemelkedik egy más szénatermő hely, melynek fekvése egyenetlen, szakadós, azért neveztetik *Szakadásnak*. Szomszédos *Erdő alya* és *Gyulas* nevű oláh faluk határaival.

A *Közepső fordulóban* a falun felyül az úgynevezett *Tövises*, neve onnan van, mert tövisbokrokot terem, s a gazdák minden ősön le szokták vágni és kertelésre használni. Ehhez közel esik *Gödörös* nevű szakadós és csak marha legelésre használható hely. E Gödörösben végződik egy mélyen beszakadt és esőzés által mélyen bevágó romlás, mely *Vészett patak* nevet visel, mivel egykor egy vészett bika a lakosok által üldözve e helyen öletett volna meg. Ide tartozik a *Feljáró* nevű hely, mert a földek felfelé járnak végeikkel. Itt nagyon forrásos lévén a hely, esőzés idején patakot képez, mely az alant fekvő búza- s szénatermő helyeket gyakran magával hozott iszappal eltölti, s haszonvehetetlenné teszi. Ide tartozik a *Faluvég* földek, nevezete, mivel a földek véggel a faluhoz járnak.

Az *Also fordulóban* esik egy alant fekvő, szántásra használható hely, melynek neve *A Borzafáknál*, mivel a szántóföldeken sok borza terem. E fordulóban esik az *Also Szőlő* hegy, melynek felső része éppen délnek van fordulva, a másik pedig délnyugotnak. E szőlőhegyben nagyobb rész a gróf Eszterházy Istváné, a Várallyán lakó Daniel családé és a romano-catholica ecclesiáé, a többi a falusiaké. E forduló szomszédos a pocsfalvi határral. E fordulathoz tartozik az úgynevezett *Tér* [129r], szép egyenes fekvéséről így neveztetve. E helynek egy része szántó, a másik kaszáló, csak a sajnos az, hogy a Küküllő folyama tavasszal jégmenés alkalmával, nyárban pedig a hosszas esőzés idején medréből kiömölvén, az egész szép teret

árjával elborítja, s minden terményt magával viszen: hidakat, gátakat szétrombolván tetemes pusztításokat okoz, minek kerülése tekintetéből a Küküllő folyamának regulatioja igen kívánatos és sürgősséges volna. Itt megemlítendő még az is, miszerint a hajdon a Küküllő folyama, mint egy régi vízmeder mutatja, itt Abosfalva alatt s e *Tér* nevű helyen kígyózott alá, de mikor és mi módon hagyta el a régi árkát, és vette volna útját Désfalva és Gálfalva alá, nem tudható bizonyos hagyomány és hiteles iromány hiányában. E szép Tér két útvonal között fekszik, úgymint: a gálf[alv]i és pocsfalvi utak között. Ennek szomszédosságában esik a *Csikkos tó*, melyben hajdon sok csik termett, most egy sem.

Abosfalva, November 25., 1864.

Bartos István falusbíró

Barra Péter helység jegyzője s. k.

ÁDÁMOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[132r] Helynevek Ádamos helységéből, Küküllő megyéből.

1. *Ádamos* helység tartozik *Küküllő megyéhez* és ezen megye *Gálfalvi járásához*.

Ezen környék az előbb írt politikai területi elnevezésen kívül Kis Küküllő völgyének is neveztetik, mely nevet a Kis Küküllő folyamától veszi, minthogy e[ze]n folyó e völgy hosszában foly le, míg Balásfalván alól a Nagy Küküllővel egyesül.

2. *Ádamos* helységnek csakis ezen egyetlen élő neve van, csak ez ösmeretes úgy országszerte, mint helyben is. Német vagy szász nyelven is *Ádamosnak* nevezik, oláhul pedig *Ademus*, mi csakis az eredeti magyar név fordítása.

3. Hogy ezen közönségnek valamely más elnevezése lett volna valaha, vagy másképpen íratott volna, nem tudatik, erre semmi emlék, semmi adat nem létezik.

4. Ádamos említésére nézve legelső adat Verbőtzi István korában található, kinek a Kis Küküllő völgyében több terjedelmes birtokai lévén, Ádamos is ezekhez tartozott.

5. Mint eredeti telep, más helyről nem népesítettett. Sőt, azon körülmény, miszerint a domboi és kincsi helység volt úrbéres lakosai nagyobbára az ádamosi birtokosokhoz [132v] tartoztak, és különösen most is Dombon az ádamosi birtokosok sok allodiumot bírnak, arra mutat, hogy Dombo és Kincsi helységek Ádamos telepítvényei voltak.

6. Ádamos helység neve eredetéről sem köztudomás, sem hagyomány, sem írott vagy nyomtatott emlékek vagy adatokból semmit tudni nem lehet. Mi megint arra mutat, hogy Ádamos valóságos ős eredeti magyar telep.

7. A helység határában előforduló topographiai nevek a következők, és átalában természeti fekvésektől vették eredeti magyar nevöket, úgymint:

a. *Vizre járo*, mely dülőben fekvő földdarabok végökkel a Küküllő folyóra rúgnak.

b. *Borzás pataka*, az ebben fekvő földek a Borzás nevű határos helység határa szélén lefolyó patakra rúgnak véggel.

c. *Halmok között*, az ezen határrészben fekvő több halmoktól.

d. *Ösveny felett*, mivel ezen dülőben fekvő földek aljában egy határosveny nyúlik el.

e. *Átal*, ezen csekély emelkedésű fennsíkon fekvő határrész[en] kell a határ egy más völgyébe átmenni.

f. *Sárosi völgy*, a kis sárosi határral öszveütköző völgyben fekszik.

[133r] g. *Darvasto*, régebb tó volt benne, hol talán darvak is mutatkoztak.

h. *Középbértz*, a határ déli széle közepe táján felemelkedő bérc.

i. *Füzes patak*, egy valaha fűzfákkal bénított patakra rúg.

k. *Száraz patak*, egy oly árokra rúgó határrész, melyben csak esős időben van kevés víz, máskor száraz.

l. *Szöllők alatt és felett*, a közbe lévő szőlőktől.

m. *Csutkák között*, régebb erdő lévén, a közelebbi időkhig lehetett fatörzseket találni benne.

n. *Szénás völgy*, egy régebb szénatermelésre használt, völgyre nyúló csekély emelkedésű oldal.

o. *Veres csere*, itt hajdon erdő volt, és földvegyülete fő alkot[ó] részét veres agyag teszi.

p. *Hosszu*, mert az ezen határrészben fekvő földek hossza kitűnő a többiek felett.

q. *Hecski*, úgy látszik, valaha közhely volt a helység nyugoti végén, hová a sertéseket szokták a lakosok legelőre kihajtani.

r. *Kertek megett*, közvetlen a falura rúgó határrész.

s. *Horgas*, mert a földek görbék, melyek ezen határrészben fekszenek.

t. *Méjre menő*, mivel lankás lejtéssel [133v] és hosszúra szabott területtel egy árokra rúgnak az ezen határrészben fekvő szántóföldek.

u. *Hugyo bértz*, mivel ide egy kevésbé meredek hegyen kellett kimászni, midőn a hágó tetejére kiérnek szekerekkel a lakosok, rendesen megpihentetik marháikat.

x. *Árok között*, mert mind végén ezen határrésznek árok van.

y. *Szabo Máté kutja*, egy hajdon Szabo Máté nevű egyén által bírt föld végében lévő kúttól.

z. *Székto*, mivel egy tavacska van benne, mely körül szikós természetű föld terül el.

Melyekből kitűnik, és ki különösen azon körülményből, hogy mindezen elnevezéseket a mostan már itten is elszaporodott, de most is nagyobbára birtoktalan vagy csekély birtokú oláhok is ezen magyar neveken

nevezik, ezeket használják, miképp Ádamos helysége vagy községe valóságos ősi eredeti magyar telep. És ki egyszersmind az is, hogy itten semmi historiai emlék nem található.

ÁKOSFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[6r] Helynevek *Ákosfalva* községéből.

1. Ákosfalva nevét vette Átólól, mivel Ákosfalva határán kívül a Hegy fele forduló határban van két patak, mely patakok mellett ennekelőtte volt egy-néhány ház, s a patakon jártak a szomszédok által egymáshoz, s ezen néhány házból álló helyet neveztek Átol falvának. Annakutána népe szaporodván, s mindhogy a Nyárád folyama mellett szép tér volt, mi most is megvan, házokat oda kezdetek csinálni, s a szó könnyebb kimondás tekintetéből Átol faluból lett Ákosfalva. A két patak közt való Átol hely ma is viseli nevét, mely neveztetik Kis és Nagy Átolnak.

Ákosfalva lakosai magyarok, egynéhány oláh, zsidó és cigány is van. Beszélnek inkább mind magyarul. Vallásra való nézt ev. reform., kevés catholicus, unitus és disunitusok.

A falu mellett folyó Nyárád hogy honnan vette nevét, nem tudatik, mivel majd középponton áll, tehát ahonnan ered és ahol végződik, azon helység lakói ha tudak róla valamit.

Hegy fele fordulo határrész:

1. Minthogy a falut a császári-királyi országút kettévágja, az országúton felyüli szántók nevet kaptak Felső, az országúton alóli földek pedig Also kertek megit.

2. Hosszu, ez nevét kapta, mivel az egész határrészbe a földek hosszan nyúlnak ki.

3. Közep hegy alya nevét kapta, mivel három szőlő-hegy van, s ez a közbelső szőlő alatt fekszik.

4. Csügör vagy Sügör hegy szőlő, amint hallottuk, lett volna itt egy király, akit Sűger királynak hívtak, s ezen szőlő azé lett volna, innen neveztetik Sűger hegy szőlőnek, a könnyebb kimondás tekintetéből lett Csügör hegy szőlő.

5. Borz juk nevezetű erdő, nevét kapta, mivel sok borzlyuk van máig is benne.

6. Nagy erdő, nevét kapta, mivel ennekelőtt[e] nagy erdős hely volt.

7. Petákos nevét kapta, mint falu helye, ennekelőtte fát szoktak belőle a népek osztani, s minden szekér fáért 7 krajcárt szoktak adni, mi ennekelőtte petáknak hívatott, s innen lett Petákos.

[6v] 8. Szilvás pataka, ezen erdős hely hogy honnan vette nevét, nem tudatik.

9. Csere nevezetű erdő, nevét vette, mivel máig is cser[e]fás hely.

10. Csere megetti szántó nevét vette, mivel a fenn írt cserefás erdő mellett fekszik.

11. Orotvány vagy Irotvány nevét vette, mivel erdős helyből van kiirtva.

12. Bodon hágo, nevét kapta, mivel az Orotvány vagyis Irotványtól nem messze van egy falu, melyet Hagymás Bodonnak neveznek, s ezen földek végénél van egy Bodonba járó út, s minthogy hegyen menyen el az út, nevezték Bodon hágonak.

13. Lokötő nevét kapta, mivel mint legelő ennekelőtt[e] a lovakat csakis megkötve volt szabad etetni.

14. Isten tövisse, hogy honnan kapta nevét, nem tudatik.

15. Cseresnyés szer, nevét kapta, mivel ennekelőtte sok cseresznyefa volt.

16. Elő hegy szőlő, nevét kapta, mivel három szőlő-hegy van, ez a faluhoz legközelebb van.

17. Közephegy szőlő, nevét kapta, [mivel] a három szőlőhegy közt, és közből van.

18. Motsár, ez egy legelő, nevét kapta, mivel ingoványos, vizes hely volt.

19. Abrohám pataka, nevét vette, mivel egy Abrohám nevezetű ember a patakmarton lakott.

Tér forduló határ.

1. Nyáradra jövő, nevét vette, mivel a Nyárad folyama mellett van.

2. Venitze, nevét hogy honnan vette, nem tudatik.

3. Tekeres, nevét vette, mivel a földek horgasan, tekeresen járnak.

4. Rétre menő, nevét vette, [mivel] a rétekre mellette mennek el.

5. Kenderes tohát nevezetű rétes hely nevét vette, mivel tanyás hely volt, s kender szokott ázni benne.

6. Itt foly le egy patak, melyet Vétzke patakának hívnak, azért pedig, mivel az eredetek inkább Vétzke falu határáról ered.

7. Peres nevezetű rét, nevét vette, mivel más, körül való falvakkal ezelőtt perek folytak érette.

8. Nyilak, nevét vette, mivel a földesurak ennekelőtte a zsellérek közt nyilakként osztották ki.

9. Rakatyás, nevét vette, mivel ennekelőtte s most jelenleg is sok rakatyavessző szokott teremni.

10. Két sántz köze, nevét vette, mivel két sánc közt fekszik.

11. Nagy rét, nevét vette, mivel nagy kiterjedésű rétes hely.

12. Berek mege, ez nevét vette, mivel van a Nyárad folyama mellett [7r] egy mindenféle fát termő hely, melyet Bereknek hívnak. Ezen szántók, mindhogy mellette van, innen kapta a nevet.

13. Feneketlen to, ez ennekelőtte régen oly mély volt, hogy a fenekét nem lehetett elérni, innen Feneketlen tonak neveződik, de már most csaknem egészen bétölt.

Kelt Ákosfalván, 1864. november 10-én.

Az előjáróság:
Szatmári Lajos falusbíró
Fantsal János esküdt
Gál Lajos jegyző

ALSÓBÖLKÉNY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[190r] Adatok helynevekre. A község Magyar Bölkény.

1. Magyar Bölkény községe tartozik Torda vármegye Felső kerületének Görgényszentimrei járásába a jeleni politikai felosztás szerint. Valami vidék- és tájlevezéssel ez a környék nem bír.

2. A községnek jelenleg két neve ismeretes, úgymint: *Magyar Bölkény* és *Béka* románul, országosan az első ismeretes.

3. Hogy a községnek valaha más elnevezése volt e? Arra nem emlékeznek, sem pedig valami adatból vagy emlékből, melyek nem is léteznek, kideríteni nem lehet.

4. Hogy a község mikor említették legkorábban?

Az is, minthogy a községnek semmi írásos adata, történeti kútfeje vagy emléke, de még szájhagyományja sincs, merőben bizonytalan. Hihetőleg a a görgényi vár eredetével egykorú, minthogy a község oda és ottan fegyveres szolgálatot tett, s miután a vár leromboltatott, robotot egész 1848-ig. Innen származhatott a Darabont név, mely ma egy nagy nemzetség családi neve.

5. Honnan népesítettet?

A kútfolk hiánya miatt az is bizonytalan. Nagy hihetőséggel a Székelyföldről.

6. Mit lehet tudni a név eredetéről?

A fenn említett hiányok miatt, minden szorgalmas kutatás és tudakozás után is, semmit!

7. A község határában előforduló nevezet[es]ebb helynevek:

1. *Urföldje*, nevét azon körülmény miatt nyerte, miszerint nagyobb része a görgényi uradalomhoz tartozott.

[190v] 2. Oláh domb alja, az oláh bölkényi határ szomszédságában.

3. Sós-rét, így neveztetve hihetősen sós voltáért.

4. Hosszu, így nevezték, mivel e határrészben a földek mind hosszan nyúlnak el.

5. Kerekerdő alja, felette hajdan erdő volt.

6. Középláb, nevének oka ismeretlen.

7. Szőlőalja, felette szőlőhegy van.

8. Nagyrét, most törökbúza földek.

9. Sár, nevét sáros, kiszáradhatatlan természetéért nyerte.

10. Búdöstó rétje, ugyanazért.

11. Nyíres, az ott díszlő nyírfákról.
 12. Egres, nevét azon körülmény okozta, miszerént oda hajdan szőlőt építettek, de a hely észkos lévén, a szőlő egresnek maradt, s így a neve is.
 13. Borsóföld, nevének oka nem tudatik.
 14. Csutakos, erdőirtás után az ott maradt csutkákról.
 15. Berek, vizenyős voltaért.
 16. Majorház, a régen odatelepített majorházzal.
 17. Fűzös patak.
 18. Tövisvápa.
 19. Sátorhegy, a hajdan odatelepített cigányokról.
 20. Tövis, az ott termő tövisről, legelő.
 21. Malomrét, a mellette lévő malomról.
 22. Oltványtér.
 23. Alsótér.
 24. Patakmente, hosszan nyúló határrész az út és Bölkény pataka között.
 Erdők:
 Szőlőfő, a szőlők felett.
 Vágott erdő.
 Csere.
 Majorháza, a fenn írt okért.
 [191r] Hegyek:
 Kerek erdő, hajdan erdő volt.
 Szőlő tető.
 Bükk teteje.
 Árkok:
Györgyárka, Györgyi oláhról így nevezve.
Nagyárok.
Fűzös patak árka.
Függő árka, a függélyes földekről.
Keresztút árka.
Sajtár árka.
 Patakok:
Bölkény pataka, valódi forrása nincs. Inkább eső táplálja.
Köhér pataka, így nevezve Köhér oláh faluról, forrással bír. Medrében inkább kevésbé kiképzett kőszeten található.
Éger pataka, a partján díszlett égerfákról.
 Egyéb említésre méltó e községben nincs.
 Határozzák a községet északról a görgényi uradalom Mocsár nevű erdője, keletről Oláh Bölkény, délről Hérbükk, nyugotról Petele szász község.
 Lakóinak száma hatszázon felül van, kik nagyobbbrészt magyarok és református hitűek, néhány család római catholicus. A kisebbség román, vannak cigányok is.
 Magyar Bölkény, szeptember 10., 1864.

Dénes József ref. lelkész

BACKAMADARAS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[8r] Baczka Madaras Erdély Nagy Fejedelemségben, Marosszékbén, a Nyárad vize mellett fekvő, mintegy 190 házámból álló kis község.

Lakosai főnemesek, szabad székelyek és oláhok.

Mikor vette eredetét, s honnan nevét, nem emlékeznek róla szájhagyományilag sem, különben Baczka előnevét Baczka nevű híres bortermő szőlőjéről vette, mely Erdélyben a domboi és celnai szőlőhegyekkel egy sorban a legjobb bortermő szőlőnek esmertetett régi idők óta. Határa a Nyárad bal partja felől lapályos, mely a Nyáradnak és a keletről reá nyúló völgyi patakoknak áradásaitól sokat ostromoltatik, melyeknek rendbeszedésre a jelen században nevezetes munkások fordítottak, minden eredmény nélkül.

Beszélik az öregek, hogy azon lapályos téren, nem felette régen, roppant cser- és nyárfákból álló erdő állott fenn, melynek fáiból jelenleg is volna ház épülve a községben, de most azon erdőnek nyomai [8v] sem látszanak. Középe tájt kanyarog végig egy tó-ér, mely csak esős időkben van vízzel telve, s valamikor a Nyárad útjainak kellett lennie. Hogy erdős hely volt, nevezete is mutatja, melynek egy része Nyáros, más Kökényszeg, harmadik Nagy Berek, Boroszló stb.

A Nyárad jobb partja felőli határa hegy és völgy, melynek dűlői:

1. Kápolna tere, hihetőleg a falu végén fennálló oláh templomról vette nevét.

2. Nagy Átal.

3. Seregélmál.

4. Nagy völgy.

5. Tompor.

6. Nagy üver, nem tudatik honnan vették nevüket.

7. Bós torka, Bós nevű faluval szomszédos hely.

8. Kincses, itt azt állítják, hogy hajdon falu állott, de neve nem tudatik, s hogy ottan régentén elásott kincseket találtak volna.

Továbbá Boda, Vázmány, Só nyaló, Kás üver, Éjszak alya, mind ismeretlen nevők eredete.

Tógát pedig, amint állítják, onnan vette nevét, hogy hajdon az ott lefolyó patak tóba gyű[j]tetvén, malmot hajtott.

Bondor szőlő hegy, Kurta, Almás berek nevű dűlők, többnyire maga a természet adott nekik nevet.

[9r] Földje tiszta, követlen, részint alkalmas föld vetőgödrű, részint szurkos, fővényhijányos, részint sovány sárga agyagos, átalán szorgalmas művelést igénylő.

Egy forrásnak árkában kőszételepnek nyoma látható, mely mai napig bántatlan hever a föld gyomrában.

B[aczka] Maradas, november 25-én, 1864.

Páll Lajos falus bíró m. k.

Musnai Samu birtokos és község jegyzője mp.

BALA
(ÉS MEZŐRÜCSI NÉMA)
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A Vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[356r] 8. *Balla* falu.

Ennek sem lehet tudni eredetéről, sem elnevezéséről semmit.

A határban előforduló nevek:

a. *Fatia Moisi*, Majos helység felőli fekvéséről.

b. *Rezorile Reci*, igen hideg forrásáról.

c. *Fatia comezelilor*, egy kút nevééről.

d. *Delnitiile*, parlagos hely.

e. *Naclasia*, Naclasia volt tulajdonosáról.

f. *Chirligatura*, horgason járó földjeiről.

g. *Nima*. Ennek közelébe hajdon volt egy falu, Nima, és erről vette nevezetét e határrész is.

h. *Fruntye*, mivel legtermékenyebb határrész az egész határban.

i. *Fatia Zlatini*, sás helyiről.

[356v] k. *Rupturile*, szakadásos, omlásos helyéről.

l. *Bumbarin*, így taláztatott neve.

m. *Breget*, így taláztatott neve.

n. *Zepodie*, így taláztatott neve.

o. *Coastea mare*, nagy oldalos hely.

p. *Lajoicia*, nagy oldalos hely.

Ezekon kívül felemlítést érdemlő helynevek e helységben nem fordulnak elő többek.

Mire az egész Vajda szentiváni járásra nézt a helynevek összeírása ezennel bevégeztetett.

Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

BALAVÁSÁR
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[134r] Helynevek Balavására községéből, Küküllő megyéből.

Balavására határának szomszédgyai délről Küküllő megyéhez tartozó Kis Kend, Egrestő, Zágor (szászul Rod) helységek határai között lefolyó Kis Küküllő folyama. Északról Marusszékhez tartozó Szővérd, Göts, Vajai hegygerincek. Napkeleti бүтүje Marusszékhez tartozó harasztelki[!], napnyugoti [бүтүje] Küküllő megyéhez tartozó korodi helységek határai. A határ nem széles, de hosszan nyúló. A helység nem a határnak közepén, hanem alól Korod felől, fel Kelementelke felől mintegy háromnegyed részén fekszik, 116 házámból áll.

Lakosai nagyjából magyar ajkúak, de van kevés római egyesült is. A magyar ajkúak nagyobb része református, s kevés számú római catholicus. A refor-

mátusoknak vagyon szép templomjuk, az egyesült hitűeknek egy kisdud templomjuk, a római catholicusok az egrestői anyamegyéhez tartoznak.

A helységnek nagyobb részén végig Maros Vásárhelyről Segesvár felé menő császári-királyi postaút igen jó állapotba. Vagnak vendéglő, korcsomái, az újannon épült házak új divat szerint csinoson építve. A helység lakosai között vagnak kevés birtokosok is. Kertjeikbe gyümölcsösök, mire nem nagy gondot fordítanak a lakosok. Vagnak szép szőlőhegyei, mit a legnagyobb fáradhatatlan gondnal művelnek. Vagnak kút forrásai, mik nem a legnagyobb jóízű vízzel dicsekedhetnek.

Már áttértünk a pontokra, s azok közül az:

Elsőre. Küküllő vármegye Felső kerülete, Nádasi járasa. Ezen járás 1850-[ben] több részre elosztódott, s több hatóságokhoz csatoltatott, de 1861-[ben] a vármegyéhez újban kebeleztetett. Hogy egyéb változás történt volna, nem tudatik.

Másodikra. A községnek neve Balavásár, román nyelven is csak így nevezetik. Országszerte ezen név alatt esmertetik. Hogy más neve lett volna, nem tudatik.

[134v] Harmadikra. Emberi emlékezettől fogva Balavásárnak neveztetett.

Negyedikre. Nem tudatik.

Ötödikre. Esmértelen, azonba hihető a lejött adománknál fogva, hogy a római uralom alatt a helységet románok lakták, de a sok török háború s pestis elapasztva a népet, megkevesedtek, lakjaik pusztán maradtak, s a magyarok bėjövetelével a pusztán tanáltakot bételepítették, s azolta a benne megmaradt románokkal együtt laknak és használják, következőleg a magyarok régi lakosai lehetnek Balavásárának.

Hatodikra. Az adomák annyit mondanak, hogy az itt körül-belől megtelepedett magyaroknak egy Bala nevű vezérek telepedett meg, ez nekik vásárt engedett, s ezen helységben gyűltek öszve szükségesekeket vásárolni, s a magyarok által neveztetett volna Balavásárának. Ezekon túl átmegyünk a határrészekre.

A határrészek[nek] az *Also fordulobani* megnevezése napnyugotról Korod felőli határszélen kezdve:

A korodi határszélytől a vajai és götsi határszélyektől elválasztó hegytető a bértz alatt legelőnek használtatik. A legelőn alól szántóföldek léteznek, melynek nevei a következők, mik a szőlőkig nyúlnak napnyugotról napkelet felé:

1. A Hoszszuk.

2. Feljebb Gombodos és Körtővélyyes.

3. Farkasok uttya.

4. Hoszszu to szere.

5. Nemes lábok.

6. Falu végén a Csorgonál.

A *Térhellyen* rétek és néhol szántók.

1. Salamon a korodi határszéllyen.

2. Nagy Berkek, hajdon ős erdők voltak itt, de lepusztulva jelenleg szántóknak használatnak, neve erről maradt fenn.

3. Nagy Rét, némely része szántó, más része kaszáló.

4. a Hoszszu nyilak, kaszálók.

5. Kutberke, szántók.

A *Felső forduló* határban kaszálók és szántók a Szilasokba.

[135r] 1. Patkos rétek, hajdon itt sok lovas mustrák tartattak azon térségen, s meglehet sok patkó is hullott el, mit a gyermekek felszedettek, onnan vette nevét.

2. Irotványok, némely részbe szántók, más részbe kaszálók.

3. Kender nyilak, szántók.

4. Tanaroki kaszállók.

5. Határ ágy, rész szerént szántók, rész szerént kaszálók.

6. a Szöllők alatt a Hosszuba, szántók.

7. Közép Láb [és]

8. Kertek megett [és]

9. Czinégés, szántók.

10. A postaút és hegytetőtől elkülönítve egy Szöllő hegy, különválva a többtől, mi a méltóságos Béli István úré.

11. Mellette a Falu temetője.

Ezeket felyül hegyek:

1. A Vásár utnál.

2. Űrmős.

3. Nagy Hegy.

4. Szarkamáj.

5. Kis és Nagy Henter.

6. Balavásári határon, de kis kendiek által bíráto Szöllő hegyek.

Balavásári falusi elöljáróság által, június 18-án, 1864.
Wass Sigmond helység jegyzője mk.

Fekete János falusbíró

x Nyikula János főhites

x Szalma György,

x Albert Márton,

x Miklos Márton válasz[t]mány tagok

BÁLD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[153r] Kolos megye, Alkerület, Motsi járás.

1. Baldá (magyarul Báld).

2. Báld és csak Báld.

3. Ezen névről van emlékezés.

4. Nem tudatik.

5. Nem tudatik.

6. Semmit.

7. Báld határos lévén Velkér, Méhes, M[agyar] Fráta, Csetelke, N[agy] Sármás, Novaly határaival, a következő határrészekkel bír:

1. Kontinit (Legelő), a román szótól: kontineste.

2. Fátzá gropi máre (Nagy gödör verőfénny), neve magától.

3. Mezeristye (Borsos), sok borsót termő hely.

4. De la more din jos (A Malmon aloll), nevit magától [vette].

5. Morun (Morin), neve homályba van.

6. Ritu mori (Malom rétye), neve a malomtól.

7. Ketrinu, neve homályba.

8. Finacele Beldui (Báldi szénafü), itt sok kőbánya van, de köve palás.

9. Mojareu (Magyaros), sok fái magyarót teremnek, és szép erdő.

10. Pedurea Beldui (Báldi erdő), neve magától.

11. Lá Buduroj, szántó, az ezen fordulóba lévő kúttól, mely románul buduroj.

[153v] 12. Pokolya (Pokolia), szántó, neve eredete nem tudatik.

13. Riturule Domnesti (Udvari rétek). Részletei:

a. Münzerie (Csikos kert), csikók szoktak [ott] neveltetni.

b. To farka (Kada teului), nevinek megfelel. Itt egy tó van, a gróf Béli Ferentz, rajta jó malom, egy vízkerék két követ hajt.

c. Ritu de dupe Teu (A To megetti rét).

d. La peri (A Vaczkorosnál), itt valaha vackorfák voltak, most kaszáló.

e. La Csuterie (Vadaskert), quondam vadaskert volt.

f. Kotu Márculuj (Márk könyöke), neve eredete nem tudatik.

g. La fintina mori (A Malom kutnál), nevit az ott lévő kúttól és malomtól [vette].

Kutak:

La fintiná muntyi (Havas kutja), azt mondják, hogy a havasból ered, különben felséges jó víz.

Megjegyzés: a Báldi tó Méhesen, Toháton, M[ező] Szengyelnél és Ludasnál le a Marosba szakad.

Báldról ennyit tudhatni.

BATIZHÁZA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felséges Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve. Magyarul Batizháza, oláhul Botyéz.

Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenbe Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz, 1848–1855-ig a Maros Ujvári-, 1853–1861-ig a császári-királyi radnothi járáshivatalhoz.

Helybeli elnevezése a vidéknek. [Nincsen.]

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említették legkorábban. Nem tudatik.

A lakosok nemzetisége, és honnan népesítettett. Lak-
ják románok, de települések ösmeretlen.
Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Görög nem egyesült
vallás.

A név eredete. Nem tudatik.

Egyéb nevezetességei. Szép tiszta búza természetéről
nevezetes.

A község határában előforduló topographiai nevek.

Határrészek:

Dupa Grinde.

La teusorá.

Pirotsa.

Valistye.

Serdgyája.

Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

BAZÉD

(ÉS MEZÖRÜCSI NÉMA)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[10r] Numirile Locurilor din comunitatea Bózédiu-
lui dé Campié, Scaunul Marusiului.

Dátelé dé colecțiunaé sé estindé ásuprá urmetoarelor
puncté de intrabátiuni:

1-é. Numelé scáunului: Scáunnu Marusiului, ungu-
reste Maros Szék, dé cáré se ȕiiné Bozédiu di Cámpié,
si sé învesináze dispré rásárit cu Moisé, spré ámiázi
M. Csávás si Felé si Szábédiu, spré sfinȕiit Lekinȕiá
Micáé si M. Rissu, spre miázinoapté Milásu Mic si
Bálá. Sá vorbeste ché Bozédiu innáinté vremé si-ari fi
ȕiínut dé comitatul *Turdii*.

2-á. Comunitátéa Bozédiu dé Cámpié ált núme nú
se stié cá sé fi ávut numái Bozédiú, cáré numé iésté dé
présense, si dé undé si-áu luát numéle, nu sé sti[e].

3-á Alte numiré ca Bozédiu nu áu ávut, nici áre.

4-á. De lá înciput comunitatéa Bozédiu, Bozédiu dé
Cámpié áu fost.

5-á. Înpopuláréa din Ardéal ii esté.

6-lá. Fundurile comuni sint aquesté: uná páduré, cu
numé Cápu Paduri, caré si-áu luát numilé pentru ché
cu e sé gáte padurilé; si urmu Ritu in Kápu sátului
din joss, caré a fost pentru fosti nobili chind însurgá,
ácolo ispéste cái, si numélé iiste Lo czöveklő. Si urmu
mái áré iterum cu áquestá numé dé Lo czöveklő, la
fundu grédinilor, ácumá se folosesc dé comuná int-
rágé. Si áré comuná una murétóáré (fántiné dé apé
siáraté).

7-lá. Numelé párȕiilor dé hotári sint aquestá cáré lé-á
purtát si lé poarté:

Nyerges.

Pádiné.

Podiréu.

Lá muretoaré pentru murétóáré sé chémé.

Visi pentru vii.

Répáu Mára.

Répáu Micu.

Bidiscutu, esté unna fántiné cámu puturoásé, dé undé
si-áu luát numelé.

[10v] Fináȕié péntru ché sint fináȕié dé cosit.

Rézoré pentru ché sint tots rezóré mari.

Ritu din sussu, pentru ché-i din suss dé sat.

Dilme buni sint áquástá Dilme sé áflé dé tots buni
fantine dé baut.

Dussu din susu che é dossu pádurii.

Dossu din jossu.

Ritu din jossu dé satu.

Cáliá dé lá prédiul Nimi.

S-áu luát numiréa Cáliá Zerdedisi de lá prédiu Zer-
dedisi áré numé.

Zeperisa.

Coastá Mori, ché innáinte cu vro suté dé ánni áu si
cu mái mulȕi au fost moaré.

Dupé diálu.

Cáliá Béli, áré numé ché pré acolo umblé lá comuna
Bálá.

Hartéasu.

Coastá Mára.

Cu fáciéreá lágerbuhului si-áu cuprins inché 3 prédi-
umuri, 1-mo Nima, 2-o. Támásálu, 3-o. Zerdedisá.

Aquestéa lé márturissim si le inseruim cu supscriȕȕi-
ilé dé nume, si cruséá innáinté dé numé lé înseruim,
si le dám in comunitatéa noastre Bozédiu dé Cámp-
pié, in luna lui Noembrié in 30/18 de la 1864.

Moisi Nyerges pároh g. c. locului

Joánnu Koncz mpr. notáriu comunitáȕi si propriétár

Denillé Illyés jude

x Géorgié Trutiá

x Joánnu Marusán

x Gávrilu Koncz

Andréi Koncz

Scriitoriu dé numé Joánné Koncz notáriu

BEDE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[16r] [Helynevek] Bede községéből, nemes Maros-
székből.

Az adatgyűjtés a következőkben tudatik:

A községet nevezik *Bedének*, kezdetére s nevezetére
nincs adat, más elnevezéssel nem bírt.

Következnek a határrészek földkönyv szerint:

I. *Felső fordulóban* első határrész:

a. *Telek*, az elnevezés onann vagyon, hogy egy csekély
rónaságot képezvén, mely itt ritkaság, a belső telkek-
hez hasonlított.

b. *Kurta földdek*, itt a szántók kurták, tehát az elneve-
zés onnan vagyon.

c. *Kobor*, neve eredete esméretlen.

II. Második határrész Felső forduló[ban]:

d. *Bornyu tanorok*, hajdon bekerítve lévén, hajdon a szopó borjúk ott legelődtek, de már szántónak, kaszálónak használtatik.

e. *Lokötő*, ez nem említetik a földkönyvbe, ma egyeseké, hajdon a közönség volt, és onnan legelődtek a tisztek, szék lovas legényei lovaik, innen neveztetik Lokötőnek. Ennek a tetején a szent háromsági határral szomszédos erdőcskéje van *Bornyu tanorok erdő* név alatt.

[16v] f. *Szilos*, névéredete nem tudatik.

Falu nyila, e[z] hajdon köz hely lehetett, s később a birtokosok között felosztattott. Valamint e hegyoldalnak külső felén a szent háromsági erdővel szomszédos.

g. *Falu nyila erdeje*.

Tormás alja, erdős hely, a Gyalakután létező, szomszédos Tormás nevű erdőtől veszi nevezetét.

h. *Sás torok*, hajdon sásos hely volt, mint erdős hely a ragadozó állatoknak igen jó tanyául szolgált.

i. *Külső nagy bük*, erdős hely, szomszédos a gyalakuti erdővel.

k. *Belső nagy bük*, erdős hely, Külső és Belső nevezet onnan kapta, hogy két versen és két táblába osztott fől.

l. *Bedei János cseréje*, erdős hely, ez hajdon Bedei János nevű emberé volt, s hihető, hogy a község is ennek nevéből neveztetik Bedének.

m. *Dobai oldal* és *Dobai alja*, ez utolsó lapálya az elsőnek.

k. *Kis agyagos*.

l. *Nagy agyagos*, részint pusztá, részint ciheres, [17r] részint vesszős. Nevét jó rendin a föld természetétől kapta. A bércezen mindkettő a havadtői és vadasdi evang. refor. megyék erdeivel össze ér.

p. *Somos mező*, szántókból és kevés kaszálókból áll.

q. *Kis Bede*, a hagyományilag annyit tudhatni, hogy ide kezdték volna építeni a falut, de igen hegy torkába és szűk hely lévén, felhagyatott, és mostan is csak szűk és vízesésekkel ellátott hegyek közé alapított.

r. *Potalék*, részint parlagos, részint bokros hely, nevét vette, midőn a közerdőket a birtokosok felosztották, akik hiányossággal kapták ki részeket, ezekből kárpótoltattak.

s. *Keskeny erdő*, ez a bércezen, mely Vadasd helységével határos, elényülő keskeny, bokros és ciheres erdő. Nevét állásától kapta. Ezen belől vagynak parlagok, szántók, melyek Keskeny erdő aljának neveztetnek.

t. *Varga föld*, ennek nevéből semmi hagyomány.

u. *Kút fő*, egy kifolyó előforrással bíró kút vagyon, s onnat neveztetik. Ehhez közel vagyon *Papok ösvénye*, ezen Vadasdra átjáró ösvény körébe lévő szántókat Papok ösvényinek nevezik. Ezelőtt Vadasd

anyamegyének leánymegyéje lévén Bede, a vadasdi pap ezen ösvényen sétálgatott át Bedébe.

[17v] v. *Szölő szeg*, a szőlőhegy végébe lévő parlagok és szántók így neveztetnek.

w. *Nagy hegy szölő*, ez azért neveztetik nagynak, hogy ennél vagyon még egy kisebb szőlőhegy. Ezen szőlő alatt lévő szántók *Szölő aljának* neveztetnek.

Második dűlő vagy *Also forduloban*:

x. *Somos bük*, ez somfákkal elegyes bükkös kis köz hely, nevét innét veszi.

y. *Nagy rét*, a falun alól lévő kis teres hely, hajdon mező, kaszálónak használtatott, nevét innen vette. Ma már nagyobb része szántó.

y. *Kis bük*, ez a fennebb említett Szölő háta megett, vagyis éjszakra fekvő bükkös, minthogy csekély a kiterjedése, azért nevezik Kis büknek. Az erdő lábán vagynak szántók, melyeket a mezőre járó út választ el, azokat nevezik *Bük megettinek*.

j. *Hányás*, a bércezen a vadasdi határtól elválasztó dombocskáról neveztetik, ezen dombocskára erőszakos halál következtébe emeltetett, de adat semmi róla.

z. *Csillag tető*, igen magos hegycsúp, hol a bedei, vadasdi és szent háromsági határok összeütköznek. Azért neveztek Csillag tetőnek, hogy tán közelébb van a csillagokhoz. E[z] közelébe lévő parlagok is aszerént neveztetnek, ezen belől a szántók egy részének neve: *Falüget*, ezen belől is *Botskoros*, [18r] innét átszáll egy kis völgybe, mely

aa. *Orosz völgyének* nevezet[et]ik.

bb. *Czako szölő*, ez délkeletnek fekvő kis szőlőhegy, a szent háromsági határral szomszédos. Igen jó bort szokott adni, de e jelen évbe nem dicsekedhetik. E szőlő alatt lévő szántó[k] *Czako aljának* neveztetnek.

cc. *Betérő*, a mezőre járó út egy helyt könyöket vett, mitha bétértne vissza, és innét neveztetik.

dd. A Szent Háromságra menő úton belől mintegy négy hold kiterjedésű szántó neveztetik *Nyáros[nak]*.

Ezzel vége a bedei határrészeknek, melyek hegyből, völgyből állanak. Fölöslegül megemlíttetik, hogy Bedén Szent Háromság felől egy közlekedő út vonul át, mely a Kis és Nagy agyagos erdők sarkánál elágazik kelet felé Vadasdra és délkelet felé Havadtőre. Ezen út 1835-be nyitattott, oly célból, hogy Udvarhely, Csík és Háromszék székeknek Maros Vásárhelyre, s onnat tovább az út rövidebbé légyen, mert Havadtőről Bede felé a maros vásárhelyi útvonal legrövidebb, de a Bede és Havadtő között létező nagy hegy miatt felhagyatott, azonban az útvezető érdekek is hiányoztak. Megemlítenédnek tartom még, hogy az y. jegynél a Kis bükket a szántóktól elkülönítő út 1835 előtt Bedének Vadasdal [18v] közlekedő útja volt, nemcsak, hanem Vadasd emporialis útja volt és a cc. alatti kitérőnél ment Maros Vásárhelyre Szent

Háromságon át. De ez útvonal részint ingoványos, részint igen hirtelen emelkedő hegyek oldalain csavarogván, felhagyatott.

Bede, október 23-án, 1864-ben.

Béadja Nagy Lajos mp.

BEREKERESZTÚR

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[22r] *Bere-Keresztur.*

1. Van nemes Marusszék Nyárad kerülete Selyei járásában, az úgynevezett *Beketsalján* (ez táji név *Bekets* nevezetű hegyről).

2. Jelenleg is, mint hajdon volt, egy neve él, *Bere Keresztur*, a már elenyészett Kereszturi család lakhelye.

3. Más elnevezése nem volt.

4. Már 1602-ben mint virágzó ev. reformált megye, egyesülten a selyei, magyarosi, kendői, márkodi, májai, berei megyékkel, úgy állott fenn és említetik a nevezett évben Szent Mihály havában készült törvénykönyvében, de idő folytával a többi leánymegye elszakadván tőle, most csak Berével van egyesülve. És hogy még régibb időben is fenn kellett Keresztur helységének állania, bizonyítja a tornyában lévő egy, mintegy 12 mázsásnyi harangja, melyen ezen körülírás van: *Veni Rex gloriae in pace 15X2*, azaz 1512.

5. Eredeti székelő falu.

6. Ez iránt a falu eredetéről nincs semmi bizonyos adat.

7. A topographis nevei a helység határán:

Varga oldala árka, Farkas szőlő hegy, Csere oldal, Eperjes és Szőlő hegy.

Lodáng, homokos szántó.

Árakos, fekete sziváj talaja.

Kendő föld, hasonló.

Ropo, sárga agyagos.

Vadalmás, Füz kuttya, Egres, Cságato, Arannas tető, Falu cseréje, Rakottyás, Aszony cseréje, Képes cseréje, Képes domb, Vád oldala, Vár mege, Kenderék pataka.

Feljebb Verőfű, Szőlő és Cseresnyés, Nagy kö lapos-sa, Zádakos, Nagy hegy szőlő.

Kiíratott Bere Kereszturt, október 25-én, 1864-be, közegyetértésből.

Veress Josef helységi jegyző által m. t. k.

BERESZTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[2r] Helynevek Beresztelke községéből, Torda vármegye Felső kerületéből.

Beresztelke honnan vette nevét, bizonyos adat nincsen rejt.

Fekszik a Lucz folyó vize terén jobb felől, egy nagyon csek[ély] emelkedésen, Szász Régentől napnyugotra egy félóra távolságra.

Románul *Breczku*, a báró Bánfi János kastélyával és Erdélyben egyetlen mintagazdaságával.

Ösmeretes, hogy örök időktől ezen nevet bírta, vagy [hogy] még más neve is volt, arról senki se emlékszik.

Lakosai magyarok 450, román 230 és cigány 150. Vallásfelekezet kettő, ev. református és görög catholicus.

[Helynevei:]

[2v] *Beng*, Beresztelkén emelkedett hely a Lucz vize partján, kaszálólul használtatik.

[5v] *Kintses* határrész Beresztelkén, szép kiterjedésű, búzát termő hely, nevét a monda szerint az ott talált kincsről vette.

[17r] *Tökös*, határrész Beresztelkén, nevét vette azon természetnyről, melyet a határ más része felett kitünőbbben terem.

BERNÁD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[325r] Jelentés a tekintetes Kundi járás szolgabírói hivatalhoz.

A Tekintetes Hivatalnak november másodikáról 1864. év[ben] Erzsebeth városán költ rendeletének teljesítésére sokkal több időre lett volna szükségünk, mert régiségi adatokat oly helyen, hol mindent csak mendemondákra alapíthatnak, igen nehéz, hogy azt mondjam, lehetetlen gyűjteni.

Sz[ász] Bernád helysége hogy valósággal honnan vette légyen nevét, nem tudhatni. A falu legszebb pontján van egy a rétbe benyúló lapos domb, melyet hajdan a Kis Küküllő folyt körül. E dombon hajdan épületnek kellett lennie, és pedig vannak, kik úgy vélekednek, hogy ottan zárda volt, talán éppen egy Szent Bernárdi klostrom, s valószínű, hogy innen vette falvánk a *Sz[ász] Bernád* nevet. Egyébaránt ma a *Sz.* nem *szent*, hanem *szászt* jelent hasonlatosan a Szász Bonyha és Szász Csávás sat. szomszéd falvak mintájára.

Azon nevezetes dombot illetőleg megjegyzendő, hogy üreget vélnek alatta, s jelenlegi birtokosa, gróf Bethlen Farkas ömértósága 1861-be[n] ásatását is tervbe vette, azonban a bekövetkezett mostoha szűk évek tervét megghiúsították. Régiség búvárainak igen nagy érdekléssel bíró domb lehetne.

Nevezetesebb határelnevezéseink:

Pad (Poděj), lapos fekvéséről.

Gaspár, La Furcs, Rogoz, Lazur, Lo kert, hogy honnan vették eredeti [325v] nevöket, teljességgel nem tudhatni.

Minthogy 1848 előtt Sz[ász] Bernád nagy részét a gróf Bethlenek bírták, e tárgyban talán legtöbbet utasíthatnak a gróf Bethlen Adám örökösei kezére jutott, Sz[ász] Bernádot tárgyzó régi conscriptiók. Költ Sz[ász] Bernádon, november 5., 1864.

Keresztj István jegyző
x Moldován Juon falusbíró
x Moldován Nyiku fő esküdt

BONYHA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[327r] [Helynevek] *Szász Bonyha* [községből].

Elsőször. Fekszik Küküllő megyében, Kundi járásban, Kis Küküllő bal partján.

Másodszor. Neve *Bonyha*, oláhul *Bohna*, Bonyha németül *Bahnen*.

Harmadik és Negyedik pontra nézve. Úgy fordul elő, mint Bohna 1319-be, mint Pochna gróf Kemény József szerint.²⁴

Ötödik pontra nézve. Hogy honnan népesedett, nem tudatik, s hogy szász nép lakta, neve is bizonyítja, innen Szász Bonyhának nevezik.

Hatodik pontra nézve. Ami neve eredetét illeti, hogy hihetőleg német nevezettől vette Bachnentől, miután két hosszú völgybe fekvő patakok mellett fekszik, mely sok áradásokat szokott előidézni.

Hetedik pontra nézve. A nevezetesebb határdűlők az úgynevezett:

Fajtyukos, mely régebben erdős hely lehetvén, a faj[d]tyúkoknak tanyázó helyek volt.

Livadia, mely neve alapján legelő lehetett.

A Sántzok között, ahol most jelenleg is egész régi kisáncolt táborhely látszik, mely a gogány váralyai várral szembe, ellenkező oldalon fekszik.

Ezen falunak szomszédjai északra Héderfája, Széplak, keletre Szász és Oláh Szent Lászlók és Örményes, délre Gogány Váralya, Leppend, nyugotra Csávás és Bernád.

Van a helységbe házszám 220, lakos 1231, melyek közül 36 római catholicus, 472 disunitus, 697 református, 2 unitárius, 9 zsidó, 2 örmény, 17 idegen.

Létezik reformatum templom [327v] oskolával és disunitus templom.

Van a helységbe két kastély, egyiket építette Bethlen Farkas kancellár, a másikat Bethlen József 1675-ben. Bonyhán, október 8-án, 1864.

Csegezi János jegyző mp.
Barton falusbíró

BORDOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[85r] Helynevek gyűjteménye Bordos községet illetőleg, Udvarhelyszékből.

Elsőre. Ezen község az említett székhez tartozott ősidők óta, de minthogy az anyaszék távol esik, már 1700-ba Keresztur fiúszék nevet is viselt, mostani időben az ideiglenes felosztás szerint Marosszékre kebeleztetett, és a Makfalvi járásba osztatott, Erdő Szent Györgyön volt járási elnökség alatt. Ez tartott 1853-tól [18]60-ig, mikor az Októberi diploma alapján újra visszaállított.

Közigazgatási tekintetben ezen község tartozik a Keresztur körüli királybírói járáshoz, mely mezőváros legközelebb áll ezen szék alsó részéhez. Dúlói járásra nézt Bözödihez, mely falu onnat nevezetes, hogy Maros és Udvarhelyszék között az alsó részen első falu, és a M[aros]vásárhely–Udvarhely közti országútba esik.

Továbbá Bordos község határos Marosszékkal, s ebbe eső falvakkal, úgymint Gyalakuta, Havadtő, Erdő Szent György, udvarhelyszéki ősfalvakkal, úgymint Rava, Csöbbs, Székely Szállás, Szent Demeter, Vétzke. Másodikra. Bordosnak más neve köztudás szerint nem volt.

Harmadikra. Mint ami ma is él.

Negyedikre. Ezen község eredetét egy, még a régi időből maradt, 200 fontos harangon lévő római/gót írás szerint 1267-re teheti, és 1857-be elrontott régi templom[a] falán a vakolás [85v] alól hasonló írásbetűkből kimagyarázható számok kerültek ki. A nagyobb rész jelenbe r. catholicus vallású.

Ötödikre. Ami a népesedést illeti, valóban nem bírnak adatokkal előbbre, mint 1600[-asok] elein, [amikor] már törzsökös székelyek laktak, melyek közül jelenben a Vajda család számosan él. A többiek elpusztultak, és a szomszédos helységekből népesedett be, mint nagyobbára úrbérese, csak az [18]48-i szabadulás után tudtak végleg megállapodni jelen időig.

Hatodikra. Hogy ezen szó, Bordos, miből vette eredetét, az nem tudható.

Hetedikre. A határ következő elnevezésekkel bír, mégpedig a második dűlő vagy határrész Kut oldal. Ez[en] szó eredetét egy, a hegy alatt lévő Sutu nevű nevű kúttól vette, mely hajdon, midőn ásott kutak mintegy 1810 előtt nem léteztek, bőv vízzel tartotta a falut. Ezen fő dűlőhöz tartoznak aldűlők, úgymint: a. Kenderes, ezen név onnat van, hogy ezen kis helység mindig kendernek használtatik.

b. Kurta láb, ez az ott lévő kurta földbirtoktól vette eredetét.

²⁴ Kemény József-féle hamisítvány adata.

c. János domb, ez egy János nevű nagyobb birtokostól vette eredetét.

d. Csap ut, ezen hely egy, a szomszéd oldalbeli bükköstől vette eredetét, melybe ősi fákon termett száraz ágak bőven lévén, és ezen úton hordattak el, jelenbe sovány hely, mert az 1812-béli erdőosztály végett vett lételének.

[86r] e. Cserefarok, ez egy nagy csereerdőről vette eredetét, két oldal farkán, mely is az osztály után már szerencsésen silány zabtermő helyé törpült.

f. Kieresztő árka, ez az említett erdők alján mint legelő létezett, és a marhák itt bocsáttattak el legeltetésre.

A Harmadik dülő Kut oldalfő mellett szomszédos helység Vágás, ez onnat vette eredetét, hogy ezen helység is erdőség lévén hajdon, levágotott és szántóvá alakítottatott, azon időt meghatározni nem lehet. Ezen határrész szomszédos Erdő Szent György és Rava községekkel. Aldülő[i]:

a. Hátulsopad, ez emelkedett helyen lévő lapájtól vette nevét.

b. Közepsopad, ez a másik felett uralgó magosabb alakú lapályos hely az erdő szent györgyi kereskedő út mellett.

c. Elsőpad, ez alantabb eső magoslaton lévő lapályos hely, mely pad karéna is neveztetik. Ezen helyen hagyományos beszéd szerint őrvár is létezett a szent demeteri Balási-féle uradalom védelmére, melyről adatok a csík somlyói clastrom könyvtárába létezendnek. Ez a Kús Kűköllőtől 300 öltre esik, egy tíz öles magos karén, mely alatt valaha a Kűköllő nyoma látszik.

d. Domb alya, ez a Kűköllő terére esik a hegyek alatt.

e. Kertszeg, ezen hely is Havadtő erdő szent györgyi szélén esik, és a régi időbe kertet tartottak a marhák ellen, jelenbe csak a neve él.

IV. dülő Sátéfő, ezen helység hajdon mocsáros, bokros hely lévén, sáta termett [rajta], és nem lehetett használni a vizek miatt, most jó helyé [86v] változott, a Kűköllő vize áradásai feltöltvén, kaszáló lett.

a. [Ebben] aldülő Kőkény szeg, ez a helység Gyalakutával határos, és a Kűköllő egy nagyszerű kanyarodást tesz, ebbe van a gyalakuti uradalmi malom is, a partokon sok tövis-, kőkénytermő bokrok voltak hajdon, most kiirtatva használat alatt vannak a helyek.

b. Nagy szeg, ez a vízen túl eső hely, korább szakasztatott át, Gyalakuta felől a malomárok és Kűköllő köríti ezt.

V. dülő Berekfő, ezen helység a Kűköllő terén esik, és a teret magába foglaló helység, hajdon berek volt, most szántó és kaszáló helyek. Aldülő[i]:

a. Malom szeg, ez a malom szomszédságába a zsilipárokkal átellenbe áll, innét veszi eredetét.

b. Rét szél, ez a hely a Rétektől veszi eredetét, a Berek szélén van.

c. Lok, ez völgy a falun alól és lokságtól kapta nevét.

d. Déllo[!], ez a hely az ugar rendszer alatt régen a marhák tanyája volt.

e. Berek kapu, ezen helyen régebb kapu volt, mely az ugart a minden évbéli használó helytől elkülönítette.

VI. dülő Kovács domb fő, ezen helység a faluig terjed, a falu egyik oldalán kovácsok voltak és vagynak most is, erről vette eredetét.

a. Aldülő Nyerges, ezen hely egy nyereg alakú hely, és arról van elnevezve.

b. Őzdemeter, ezen helyen egy vén Demeter nevű egyénnek kitűnő birtoka volt, s különben is a Szent Demeter határszélén esik, onnat vette eredetét a régi időből.

c. Malom oldal, ez a bordosi malomtól vette nevét.

[87r] d. Csender, ezen hely a hegytetőn lévő cseréstől, melyből már az osztály után kevés áll, vette nevét. Határos szent demeteri erdőség és legelőkkel.

e. Pusztaszőlő, ez mindig, de mindig magával hordta és hordja a nevét ma is birtokosai kárára, a falu oldalán fekszik nyugotra.

f. Aldülő a Vajdák tanoroka, ezen kaszáló helység a falu nyugoti részén, erdőség és a Pusztaszőlő között, szép regényes hely. A Vajda családtól kapta nevét, akik ma is birtokosai ezen helynek.

g. Kuna erdeje, ezen név eredete nem tudatik.

h. Büktorok, ez az említett erdővel egybe, egy darabba erdő, a falu, a két hegytorkon lévén elterülve, nevét innét kapta.

i. Gál hegy, ezen helyen a Gál családnak lévén birtoka, és ettől vette eredetét, kik jelenbe eltűntek. [Benne] Lapos nevű hely.

VII. dülő Székely oldalfő, ezen oldalos helyet a székekelyek irtván ki, hol jelenbe is számos földbirtok tulajdonosai, különösen a Vajdák. Ezen oldala [a] közel eső székely szállási határig rúg, s innét vette eredetét.

a. Aldülő Lapos, ezen hely a Székely oldal tetein elterülő lapos hely, mely annyira lapos, hogy a vizek se tudnak róla elfolyani.

b. Kotorba, ezen hely nevének nyoma nem tudatik.

c. Dios vápa, hajdan diós hely volt, jelenbe szőlőnek fogatott fel.

d. Lapos csere, el volt mondva, s magától érthető.

e. Varga ösveny, ezen helyen Székely Szállásról Szen[t]demeter felé egy gyalogösveny van, s ettől eredett a név. Valami Va[r]ga nevű egyén sokszor utazott át rajta, s arról lett Varga ösveny.

[87v] f. Sáros kut, ezen hely egy mocsáros kúttól veszi eredetét, a székely szállási közlekedő út mellett.

g. Székely loka, ezen tér Székely Szállástól 300 lépésre van, innét kapta nevét.

VIII. dülő Nagy lokfő, Felső lok, ezen hely a falun felyül létez, szép tér, innét van nevezve.

a. Aldülő Mester völgye, ezen helyen az unitárius megyének s illetőleg mesternek volt, s most is van egy darabka helye, s erről van elnevezve.

b. Meleg oldal, ezen oldal a napnak van kitéve, és verőfényes hely, azért van ily neve.

c. János bükke (Farsato/Gyűkeres), egy helység, erdőség, néveredetét magába hordja. A János név nem értelmezhető különben, mint olyan hely, [mely] réggen valami pásztortól vett eredetet.

f.²⁵ Szolga Péter, ez is, mint hajdan valami közös hely, pásztori elnevezésből történt.

g. Nyires, ezen hely észak[os] és vizes hely lévén, nyírfa termésre hajlandó, erről van a neve.

Himos fő IX. dülő, ezen név eredete nem tudható. Aldülő[i]:

a. Ilyés domb, ezen hely egy Ilyés nevű egyén által bíratott, és kis hely lévén, róla neveztetett el.

b. Horokályos oldal, ezen helyen ősi bükkös csutkok létezvén, a horokályoknak szaporításra alkalmas hely lévén, itt lehetett is találni bőven, erről neveztetett.

c. Tőkés rét, ezen kis helység a közel erdőség alatt van, szép [88r] rétes hely, melyre téli időn a nyulak bójár[nak], a népek tőkét csináltak, és azzal megütetvén, erről van elnevezve.

d. Himos ora, a Himos név eredete nem tudatik.

X. dülő Csőb oldal, ezen hely csőbi határral ütközik, és innét van el is nevezve.

a. Aldülő Csőb loka, teres hely, detto.

b. Ropo szőlő, ezen szőlőhegy omlás özszverohanásnak van kitéve, egyéb névismeret nem tudatik.

c. Kús bük, ezen helységbe egy igen kis bükkös hely vagyon, erről van elnevezve.

d. Oláh ősvény, ezen hely Csőb és ravai határ között van, hajdon Ravába számos oláh lakos ezen ősvényen utaztak kalány, orsó s más famunkával az alföldre, és erről nevezetes. Ezen hegy magába foglalja a Kús Kúköllőtől [e]melkedve a nevezett helyig, és innét átmegy dél felé a csőbi, ravai, hidek kúti határokig, ahol a más hegylánccal özszveforr, amely a Nagy Kúköllő közt áll.

e. aldülő Miklos domb, mely nevet egy Miklos nevű lakostól nyert.

Ezekén kívül vagynak még helynevek, úgymint:

Gyértyános a VII. dülőbe, ezen helyen hajdon nagy gyertyánfák tenyésztek.

Továbbá a Lapos árka a IV. dülőbe, melyről a név ismeret nem tudatik.

Végül Harangos kutyta a VIII. dülőbe, mely igen hideg forrásvíz, és nagyon bőv vizű, erről az mondatik, hogy a tatárok ideibe a harangot beléttették volna, és arról volna el is nevezve. Ez a Meleg

oldal hegy alatt, a vétkzei határ szélén fekszik, nyugoton Székely Szállással párhuzamba.

[88v] A VI. dülőbe van egy kis legelő hely a Csender nevű hegy keleti oldalán, bokros helység köríti, ezen hely neve Nyulas mező, a falu mellett Pusztaszőlő észak sarkán. Neve magában hangzik, itt a jó vadász mindig megkapja a sültnek valót.

Ezek szerint az adatgyűjtés a helynevek érdekébe bevégeztetett Bordoson, július hava 24-én, 1864-dik évbe.

Ifj. Wajda Mihály jegyző m. k.

Molnár Károly falusbíró m. t. k.

Nagy János,

Dávid György,

Demeter Mihály választmányi tagok

BÖZÖD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[91r] Helynevek Bőzöd községből, nemes Udvarhelyszékből.

1. Bőzöd helység tartozik nemes Udvarhelyszék, Keresztur alkerület Bőzödi járáshoz. Ide ősi örök időktől fogva tartozott.

2. A helység neve Bőzöd. Ennek neve örök időktől fogva és világszerre az ismeretes neve.

3. Valamint most, éppúgy hajdon Bőzöd a neve.

4. Szükség esetében mindannyiszor említetik.

5. Népesítése emberi emléket felyülmúlja, mai özszves nemzedék szaporodás, nemzetségről nemzetségre szaporodott.

6. Hogy eredeti Bőzöd nevét honnan vette légyen, semmi bizonyos adat, semmi tudomás róla.

7. A helység, mint első dülő, melynek közepén lefoly Bőzöd pataka, mely fele határunk közti átfolyásába az nevét tartja, száraz időben alig baromitásra elégséges, eső és záporok gyakori létével hidakot, gátakot, sőt épületeket is ront, utakot, földeket használhatatlanná téssen.

II. dülő határrész *Bakk föld*, északos fekvésű föld. [Alhatárrészei:]

a. Temető alya, b. Bakk föld, c. Barkocza, mindezek oldala meredekes, kevés szántó, kaszáló, többnyire legelő kopár helyek.

III. dülő határrész *Malom oldala*.

a. Gátszeg, teres, fővényes hely.

b. Pipe oldala, c. Malom oldala, d. Felső könting, e. Kutysége, f. Alsó könting, mindez éjszakos, kopár, meredek helyek, többnyire legelőnek használtatik.

IV. dülő határrész *Futopatak*.

a. Futopatak, melyben kevés szántó, többnyire nagy meredek fekvésű kopár hely, legelőnek használtatik.

b. Futopatak eleje, szántó, lankás fekvésű, fővényes.

²⁵ Az eredeti sorszámozást megtartottuk.

- c. Tolvajos, többnyire meredek [91v] kopár oldal, meredek, határos B[özöd] Ujfaluval.
V. dülő vagy határrész *Faluhely*, eredetét a maga nevéől vette.
- Várhegy.
  - Pating tarto.
  - Hátasvölgy.
  - Nyárfák alya.
  - Faluhely oldala, fővényes szántó nagy oldal, záporoknak igen ki vagon téve.
  - Faluhely, hol hajdon a népmonda szerint falu lőtt volna, tudniillik Bözöd, jelenleg most is cserépdarabok, mészvermek találtaknak.
  - Sáros völgy.
  - Bodo.
  - Szilas aj, szántók, verőfény, különben fővény, vízmosásos helyek.
  - Bodos eleje.
- VI. dülő vagy határrész *Bodos észka*.
- Bodos észka.
  - Patoczky.
  - Gyergyai orotvány, lankás fekvésű, észkos, többnyire kaszáló helyek, határos B[özöd] Ujfaluval.
- VII. dülő határrész *Kőrös*, erdő, nagyon észkos agyagos hely.
- VIII. dülő határrész *Also Senye*.
- Also Senye.
  - Szász Jakab.
  - Sárosvölgy eleje.
  - Farkas gyakra.
  - Nagy szénafű.
  - Hátos orotványa.
  - Felső Nagy szénafű.
  - Dob orotványa.
  - Hosszu sűrű.
  - Szarka erdeje.
  - Külső Dob orotványa.
  - Felső Senye, kevés szántó és kaszáló, többnyire legelő, észkos, nagyon sovány és vad helyek, határos Er[dő] Szent Győ[r]ggel.
- IX. dülő határrész *Salamás*, erdő, észkos, árkos, agyagos hely.
- X. dülő *Salamás*.
- Salamás.
  - Selyemso, többnyire kaszáló és legelő, nagyon észkos hely, határos Nagy Solymossal.
- XI. dülő *Barta vápája*, többnyire szántó verőfény, vízmosásos hely.
- Hegyess alya.
  - Templom hegyesse, hol vagy amelynek tete[j]én régen templom lett volna.
  - Házass völgy.
  - Barta vápája.
  - Nagy Fajka verőfénnyé.
- XII. *Nagy fajka észka* dülő.
- Nagy Fajka észka.
  - Kitsi tanorok.
  - Also orotvány.
  - Kökényes.
  - Nagy Fajka eleje.
  - Széna mező.
  - Hátos orotvány.
  - Dersi.
  - Isák tanoroka.
  - Felső orotvány, verőfény, homokos szántó, oldalos fekvésű, határos Nagy Solymossal.
- XIII. dülő határrész *Anyá hegy*.
- Anyá hegy.
  - Kitsi erdő.
  - Bakföld czihere.
  - Kerülő, észkos fekvésű bükkfa erdő, nagy fás és bokros, agyagos természetű hely.
- XIV. *Bordosbércz* dülő.
- Sáros árok feje.
  - Nagy Bocz oldala.
- [92r] c. Kis gyertyános teteje.
- Venikés.
  - Kis gyertyános föle.
  - Nagy orotvány föle.
  - Bordos bércz, észkos bükk és gyertyánfa bokros erdő, Nagy Solymossal határos.
- XV. dülő *Nagy orotvány loka*, észkos fekvésű.
- Galmezeje.
  - Kis orotvány.
  - Babos.
  - Nagy orotvány loka.
  - Nagy orotvány föle, szántó, kaszáló, többnyire legelő, sovány hely.
  - Felső Nagy orotvány loka, teres hely, vizenyős kaszáló.
- XVI. dülő *Gyertyános*.
- Kis gyertyános.
  - Gyertyános.
  - Vass Pálnő orotványa.
  - Magoss mart alya.
  - Külső ramacz, többnyire kaszáló és legelő, nagy vad és savanyó szénát termő hely.
- XVII. dülő *Sérfeje*.
- Nyáras.
  - Sérfeje.
  - Pálpada, erdő, észkos, bükk és gyertyánfa fiatalos, agyagos természetű hely.
- XVIII. dülő *Kerekhegy*.
- Nagyloki kut.
  - Kerekhegy oldala.
  - Kerekhegy alya.
  - Szaboczi.
  - Sérloka.
  - Kerekhegy, verőfény, homokos szántó, kaszáló és legelő hely.

XIX. dűlő *Omlás alya*.

a. Kőves hágo lapossa.

b. Omlás föle.

c. Séroldala.

d. Also Sérloka.

e. Omlás alya.

f. Omlás vége.

g. Ramacz, verőfény, homokos szántóföldek kevés kaszáló helyekkel együtt.

XX. dűlő *Küsmező*.

a. Ramacz karéja.

b. Almák köze.

c. Babos.

d. Vágás feje.

e. Vágás loka.

f. Küsmező, részint lankás, részint teres, kevés szántó, többnyire kaszáló helyek.

XXI. dűlő *Kurta tava*.

a. Kurta tava.

b. Asztagos, észkos fekvésű lankás szántó, sovány helyen.

XXII. dűlő *Hagymás észka*.

a. Hagymás észka.

b. Asztagos.

c. Felső hagymás észka.

d. Felső átal patak.

e. Alsó átal patak.

f. Vágás, észkos fekvésű lankás szántó, kaszáló, legelő vegyesen, nagyon sovány és vad hely.

XXIII. dűlő *Bükk*.

a. Vágás.

b. Bükk.

c. Kerekhegy mege.

[92v] d. Vágott.

e. Sáros patak, erdő, részint észkos, részint verőfény, gyertyánfa és bükkfa fiatalos, közbe cserefák találtak és helyenként legelőnek is használtatik. Határos Nagy Solymossal és Kőrispatakkal.

XXIV. dűlő *Sáros patak*.

a. Szederjes völgye.

b. Sáros patak.

c. Bükkreje.

d. Vágott ut alya, szántó, verőfény, lankás hely.

XXV. *Vágott ut* dűlő.

Vágott ut, erdő, csere, ciheres hely, itt jár Kőrispataka az út.

Verőfény, határos Kőrispatakkal.

XXVI. dűlő *Hagymás oldala*, szőlő, verőfény.

XXVII. dűlő *Rados*.

a. Gösz völgye.

b. Hagymás loka, teres szántó hely.

c. Szilas.

d. Hidréve.

e. Rados.

f. Koncza.

g. Rados teteje, verőfény, lankás oldal, szántóföldek, határos Kőrispatakkal.

XXVIII. dűlő *Rados*, verőfényes szőlős.

XXIX. dűlő *Kertek fele*.

a. Hidréve.

b. Kertek fele, lankás hely, szántóföldek.

c. Csepegő.

d. Pad karé.

e. Diofák fele.

f. Pad, verőfény, szántóföldek, nagy magos hegy, ez ki van téve a vízáradásnak.

XXX. dűlő *Szakadát*, bükk és gyertyán fiatalos erdő, nagyon észkos, agyagos. Határos B[özöd] Ujfaluval.

XXXI. dűlő *Folyom*.

a. Csillag hegy.

b. Szilvás.

c. Aszalvány.

d. Veresskő, szántók, nagy hegy oldal.

e. Veresskő alya, szántó, kaszáló helyek.

f. Veresskő szőlő.

g. Halom alya.

h. Halom föle.

i. Aszalvány karéja.

k. Folyom.

l. Közép láb.

m. Tatár föld.

n. Sásloka.

o. Kéngödör, verőfény, lankás fekvésű szántóföldek, határos B[özöd] Ujfaluval.

Bőzöd határa körszomszédosíttatik Kőrispatak, Kis Solymos, Nagy Solymos, Erdő Szent György és B[özöd] Ujfalu helység határaival, s szomszédosítását bizonyos távulságokra megjegyzik az látható [93r] és fennálló határok.

Semmi különös megjegyzésre méltó az írtakon kívül, valamint községünkben, épp úgy határunkon nincsen, semmi irományok, bizonyos tudomások, halomások többre nem vezetnek.

Ezeket a határ állása és mineműsége szerént kimutatva alázattal beadja

Bőzöd, augusztus 20-án, 1864.

Kováts János falusbíró mp.

Vas János esküdt

Kádár János községi jegyző m. t. k.

BŐZÖDÚJFALU

(ÉS LÓC)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[95r] Helynevek Erdély Nagy Fejedelemségbe, Udvarhelyszék, Bőzödi járásba, B[özöd] Ujfalu községéből.

1. B[özöd] Ujfalu községe fekszik nemes Udvarhelyszékbe, Székely Kereszturi kerület Bőzödi járásban,

mely is körülszomszédoltatik öt falu határaival, úgy-
mint: keletről Körispatak, Vaskapu határszáll Szent
István hármashalmaik, délről Bözöd határa, nyugot-
ról Erdő Szent György határa, északról Csokfalva és
Szent István határbércei, úgy erdős helyei.

2. B[özöd] Ujfalu községének ezen névénél több ne-
vezetése nincs, egyébként nevezetes között lefolyó
Küsmöd patakáról. A régiektől felvett szóból kifolyó-
lag Bözöd községgel egy volt az úgynevezett Lotzba,
és onnét úgy telepedtek [a] jeleni lakhelyre.
Lakják magyarok, románok és kevés izraeliták, az
úgynevezett szombatosok, csakis magyarul beszél-
nek.

3. Ennek hajdonába is más nevezése lett volna, nem
hallatott semmi arról, csakis mint hogy Bözöddel egy
község volt, s miolta kétféle telepedett, attól nevezte-
tett Bözöd Ujfalunak.

4. Emberi emléktől fogva mind eddig B[özöd] Uj-
falu fennáll.

5. Népesedést és megtelepedést hajdoni magyarok
utódaiból, kik székelni joggal bírtak, tudgyuk.

6. Köztudomásból, hagyomány, írott vagy nyomta-
tott emlékekből semmit nem tudhatni.

7. A község határán előfordulnak a következő
helynevek, úgy mint:

Kis mező, második dűlőbe, amely magába foglalja
a falu mellett lévő úgynevezett Golyvás domb nevű
helyet. Kis mezőnek azért nevezetik, mivel nem
nagy helyt áll és fekszik, nevezetes nyugot[i] részin
lefolyó Kis patakról, mely a falu derekán befoly a
Küsmöd patakába. Magába foglalja Ördög nyáláb,
Köves patak, Rajkut, Kerület, Kut hegyesse, Borzás,
Kincses gödör és Csillaghegy nevezetű helyeket.

Ezek között Ördög nyáláb nevezetes arról, hogy egy
süllyedésszerű mart [95v] létezik benne hosszan végig.

Köves patak nevezetes arról, hogy egy ciheres között
foly le, magával hordván sok követ.

Rajkut nevezetes benne lévő kútjáról.

Kerület nevezetes arról, hogy kereken bérce veszi kö-
rül, vagynak benne több források.

Kut hegyesse nevezetes arról, hogy van felette egy
hegycsúcs, melynek aljába fekszik, vagyon benne vá-
lakkal ellátott nevezetes itató kútja.

Borzasról egyebet semmit sem tudunk, csak hogy ré-
gen bortermő oldal volt.

Kincses gödör semmi más nevet nem viselt, külön-
ben gödrös, hompos helyei vagynak, vagynak több
forrásai.

Csillag hegy nevezetes arról, hogy igen magos hegy
és rusnya oldal.

Harmadik dűlőbe Körös láz, ez magába foglalja két
darab szőlő között lévő kijáró Tatár utat, mely út ar-
ról nevezetes, hogy hajdon tatárok jártak rajta.

Gátszeg azért hivatik Gátszegnek, hogy régen ott gát
volt.

Pusztá malom azért nevezetik Pusztá malomnak,
hogy régen malom volt ott.

Gala pataka semmi más nevet nem viselt, különben
egy csúf kártévő árok foly le belőle, mely belészakad
a Küsmöd vizébe.

Kabala hugy egy csúf völgy, melyből egy rusnya árok
foly a Küsmöd vizébe.

Pala alja nevezetes nagy kőszikla martjáról, mely
a szót visszahangoztatja.

Lapos, nagy hegyen fekszik, vagyon egy kis lapálya.

Negyedik dűlőbe Keskeny csere, arról nevezetik,
hogy igen keskeny cserefás erdő.

Szép csere, régen nagyon szép cserefás erdő volt egy
magoslaton.

Két árokbeli erdő, azért nevezetik Két ároknak, hogy
két árok foly le belőle, amelyek is Küsmöd folyójá-
ba szakadnak. Ezen Két árok nevezetű erdő között
vagyon egy legelő, mely Nyárasnak nevezetik azért,
hogy a marhák ott nyaralnak.

Vaskapu nevű erdő miről neveztetett, nem tudgyuk,
különben magos helyt fekszik.

Hoszu csere neveztetett arról, hogy hosszú az erdő,
mely[nek] Csokfalva felől egy hosszú bérce a széle.

Hoszu patak az ötödik dűlőben, mely egy hosszú le-
folyó árokról nevezetik Hoszu pataknak, mely belé-
foly a Küsmöd folyójába.

Ágazat semmi más nevet nem viselt, különben két
magos csúcs veszi körül, [a] benne lévő árok lefoly
Hoszu patak árkába.

Száraz völgy azért nevezetik, hogy száraz időbe for-
rásai kiszáradnak.

Hatodik dűlő Sos patak, ennek más nevet nem
tudgyuk, [96r] van ebbe két árok, melyek a Küs-
möd vizébe folynak. Ennek felső felén van egy Vir-
go nevű hely, mely arról neveztetett, hogy ennek
előtte B[özöd] Ujfalu, Bözöd és Körispatak felette
virogtak, melynek tetején a hármashalom létezik.
Ezen nevezett Virgon alól lévő helynek tetejét Sza-
kadát nevű erdő környezi, mely régen azért ne-
veztetett Szakadátnek, mivel egy része Bözödnek
szakadt.

Észak, ez azért nevezetik Észoknak, mivel északba
van, tetejét Bözöd felől egy magos kicsin erdő kör-
nyezi.

Ezen Észak magába foglalja Marta nevű helyet is,
mivel nevezetik arról, hogy egy nagy martos erdő
alatt fekszik.

Nyolcadik dűlő Piritto, ez miről neveztetett Piritto-
nak, nem tudgyuk, különben vagyon benne egy igen
jó forrás és tetején egy temető hely, süvésékes és mo-
csáros hely az alja.

Nagyszeg neveztetett arról, hogy ennek előtte szép ki-
terjedésű négysegű hely volt, most pedig Küsmöd
pataka rajta foly. Ennek déli részén éppen a határszé-
len foly le Bözöd pataka a Küsmöd folyójába.

Kilencedik dűlőbe Tolvajos eleje, más nevit nem tudgyuk, szép lapályos hely, melyen keresztülmennek Bözöd felől és Körispatakáról lemenő országutak Erdő Szent György felé.

Kendermona, miről neveztetett, nem tudgyuk. Ennek fekvése egy nagy oldal, melynek tetején minde-nütt az ormon a bözödi határszély, ennek alsó tetején a Bözöddel lévő határhalom vagyon.

Locz pataka melyéke arról neveztetik, hogy Locz pataka ott foly le, amely is belészakad a Küsmöd folyójába.

Határ patak arról neveztetik, hogy régen Bözöd és Bözöd Ujfalunak határszéle volt.

Fazakas, ez fekszik egy magoslaton Locz erdeje alatt, szép kiterjedésű legelő, miről neveztetett, nem tudgyuk.

Tizedik dűlő Locz erdeje, ez határozódik az erdő szent györgyi határszélen való bérc által, hogy miről neveztetett, nem tudgyuk.

Tizenegyedik dűlő Teplelő, ennek is külső fele határozódik az erdő szent györgyi határszélen való bérc által, van benne egy igen jó forrású kút, és két árka, melyek befolyanak Locz patakába.

Kádáros völgy, miről neveztetett, nem tudgyuk, különben vagyon egy völgy benne, s annak az alján az országút mellett egy fogadó. Ezen dűlőnek felső felén, Locz patakon vagyon egy jó készületű fedeles híd, amellel fellyel [96v] két fogadó az országút mellett.

Tizenkettedik dűlő Füves ajj, arról neveztetett Füves ajjnak, hogy abba több kaszáló helyek voltak, vannak benne több ingoványos, posványos helyek, több forrásos kútjai.

Leány mező, azért neveztetett Leány mezőnek, hogy régen egy leányt ott megöltek volt, napnyugoti szélén foly egy árok a Küsmöd folyójába, mely Erdő Szent György felől való határszélet határozza.

Sáros patak, ezen hely azért neveztetett Sáros pataknak, hogy igen sáros, mocsáros, süllyedékes hely, különben nagy oldal.

Tizenharmadik dűlő Ravai domb, fekvése hegyoldal, van az aljába egy kevés téresség, a falu felől való felin vagyon egy szőlőhegy, hogy miről neveztetik Ravai dombnak, nem tudgyuk.

Ezen dűlőnek falu felől való felén, a helységből kimenő országúton a Küsmöd folyóján vagyon egy fedeles híd.

Ezen dűlőben vagyon egy völgy, mely Szép pataknak neveztetik, ez fekszik három magos hegyek között, ebből lefoly egy kártévő árok a Küsmöd vize folyójába. Hogy miről neveztetett Szép pataknak, nem tudgyuk.

Felső és Also Vargyas, erdős hely, régen egy Vargyas nevű emberről neveztetett Vargyasnak, fekvése észak oldal, az alján az erdő alatt foly egy árok, mely Erdő

Szent György felé határozódik.

Farkas gyepe és Magyaros völgy.

Farkas gyepe régen nagy erdős hely volt, farkasok lakták, arról neveztetett Farkas gyepe. Ennek alsó oldala Akasztó hegynek is neveztetik, azért, hogy régen akasztóhely volt.

Magyaros völgy hogy miről neveztetett, nem tudgyuk, ezeknek alján foly egy igen nagy kárt okozó árok, amely a Küsmöd folyóba szakad.

Tizennegyedik dűlő Szaro patak, régen arról neveztetett Szaro pataknak, hogy a magoslatról lefolyó árka a falunak alsó részit legazolja sárga agyagos iszappal. Tilalmos, ez azért neveztetett Tilalmosnak, hogy régen tilalomba tartatott, mint erdő. Ennek van egy oldala, melynek a falu felől való bütüibe vagyon egy temető hely és egy szőlő a temető tetején.

Ennyit tudhatni a b[özöd] ujfalvi község helyek neveiről.

B[özöd] Ujfalu, 1864. augusztus 15-én.

Kinda György falusbíró mp.

Szövérdfi József jegyző mp.

Kovats Elek mp.

Tarisnyás György m. k.

BUZAHÁZA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[24r] Buzaháza helysége határrészeinek megnevezéséről jegyzőkönyv.

Esik nemes Marosszék Jobbágyfalvi járásában, Deményháza, Márkod, Mája, Csikfalva, Csik Szent Márton, Vadad, Iszlo és Ehed helységekkel tőzsomszédos. Havasi, egészséges italú szép tiszta vize a Nyárádnak mossa, két lisztelő malomok kerekeit forgatja.

Három hitfelekezetűek lakják, mindeniknek is vagyon fából épített szentegyháza, úgymint rom. cath., evang. reformat. és unitarium templumok, egyik hitfelekezetűeknek is papjaik vagy mesterek helyt nem lévén, a két utolsónak papjai rendesen bizonyos időben Csikfalvából, Csik Szent Mártonból járnak isteni szolgálatra, az elsőnek pedig ugyan gyéren, mégis rendetlen és bizonytalan időben Hoódásról. A gyermekek taníttatása a lakosok szegénysége miatt mulasztva volt mindaddig, míg ezelőtt néhány évvel jött lakni a helységbe egy írást tudó, Török István nevű szegény egyén, ki tehetsége szerint télen ált szorgalmatosan minden hitfelekezetbeli gyermekeket tanít.

A helység kicsi, 65 házból áll, mikor jött létre, miért neveztetett Buzaházának, arról nincs semmi bizonyos adat.

A községnek eléforduló határrészei:

Kertmege, vette nevét arról, hogy a helység kertei megett van.

Felső észak, vette nevit arról, hogy északba a falun felyül van.

Also észak, hogy északba van alól a helységen.

Nyárad környéke, arról, hogy a Nyárad körül van.

Also verőfény, vette nevit, hogy a helységen alól, verőfényes csúf oldalos helyen fekszik.

Felső verőfény, vette nevit arról, hogy a helységen felyül, verőfényes csúf oldalos helyen fekszik.

Átolában e helység és határrészei mind a legsoványabb és terméketlenebb földeken vagynak.

Buzaháza, november 2. napján, 1864-ben.

Nagy Sándor falusbíró

Pálffi Károly m. t. k.

Jánosi Ferencz

Májai Gábor m. k.

Tavaszi Sándor

Jánosi Károly s. k.

Májai Josef jegyző s. k.

BÚZÁSBESENYŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

[156r] Helynevek Buzás Besenyő községből, Küküllő megyéből.

Első kérdés. A megyének, járásnak neve, hova a helység tartozik?

Küküllő megye, Teremi járás.

2. A községnek hányféle neve él most, melyik bír csak helybeli elterjedéssel, melyik ismeretes országszerte? Régebben is úgy [nevezték], mint jelenleg. Buzás Besenyő név alatt ismeretes országszerte.

3. Volt-e a községnek hajdon más elnevezése?

Nem volt.

4. A község mikor említetik legkorábban?

1596-ban említetik legelőbb egy megtalált régi vásáros kötlevel szerint, mely költ Besenyőben 23 martius 1596. évben, ez[en] elől nem tudatik.

5. Honnan népesítettett?

Nem tudatik.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékekből a nevek eredetéről, értelméről mindegyik nyelvű helynévre nézve?

Okmányiratok és nyomtatott emlékek nem léteznek, némelyek szerint a besenyőktől veszi elnevezését, és Buzásnak hihetőleg azon időben jól termett búzájáról neveztetett.

7. A község határában eléforduló többi topographiai nevek:

Ezen helység fekszik hegyek között, határos Sz[ent] Pál, Ugra, Laczkod, Somostelke, Mikefalva, Cserged és Vidrádszeggel. Bír ezen helység szántó, kaszáló, legelő, szőlő és erdő helyekkel, melyek mind sajátyszerű elnevezéssel bírnak, úgymint:

Leánykut tere, a Leánykut nevet viselő csorgó mellett.

Makdomb, Farkasverem, Földszin [156v], Rapo.

Soos kaszáló, hihetőleg sós voltáról neveztetett.

Borzás, szántó.

Gyerfa és Cheh oldalak, hol hajdon erdő volt, most szántóföldek.

Beretva, Kisaly, Surlo stb.

Too, hol hajdon víz volt, most a legjobb kaszálók.

Ezen helyek egy része sós, s van a helységben igen jó sós kút is.

Kelt Buzás Besenyőben, 1864. szeptember 22-én.

Májai jegyző mp.

Kováts Josef falusbíró

CSÁVÁS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[329r] Nemes Küküllő megye Felső kerületének Kundi járásában kebelezett *Szász Csávás* helységről adatok a kiadott pontok szerint:

1. pont. *Szász Csávás* falu fekszik nemes Küküllő megye Felső kerületének Kundi szolgabírói járásában, és csakis ezen néven ismeretes az országban.

2. pont. *Szász Csávás* helységének más neve nem volt, és jelenben sincs.

3. pont. A községnek más elnevezése nem tudatik, és

4. pont. Elnevezése emberi emléken felyüli.

5. pont. *Szász Csávás* helységének lakosi régentén szászok voltak, mely hagyományok mellett abból is világos, hogy ma is vagyon két család a szászok maradvékiből, úgymint: *Méder* és *Golya*, kik számosan élnek ma is. Bizonyítja a ma élő nemzedék, hogy az innen elvándorolt szászok Medgyesszébe *Paratěj* helységbe telepedtek át, hol ma is egy szép nagy harang vagyon *Szász Csávás* irattal.

A szász lakosság szász csávásról kipusztulása hagyományilag valami ragály vagy pestis által történt. Bizonyítólá hozzák föl, hogy midőn a mostani népességnek szűk régi temploma lerontatván, 1835-be egy új, a népesedés mennyiségéhez képest nagyobb, díszes templom alapja letéttetett, mintegy 12 négyzetöl helyen egy ölnyi mélységre semmi egyéb, csak emberi csontok [329v] találtattak rakásban öszvehalmozva. Hihetőleg a ragályban elhulltak számára koporsó s külön sírok nem készíttethetvén, egy közös nagy sírba halmozattak össze, s csak kevesen maradván meg, jobb lakhelyet kerestek magoknak.

6. pont. *Szász Csávás* helységének jelenlegi lakosai általában *magyarok*, vallásokra nézve *helvét* hitűek. A helységbe, mely 1848 előtt kevés kivétellel a bethleni gróf Bethlen család birtoka volt, az elpusztult s elköltözött szászok helyébe telepedett jelenlegi magyar népesség sokfelől, de főleg a székely földről telepítetett a tisztelt grófi család által, kik lakhelyöken

a égi török-, tatárjárások idején sok nyomorgatásnak, pusztításnak lévén kiteve, a tisztelt grófi család védelme alá vonnák meg magokat.

7. pont. *Szász Csávás* községe határának szomszédjai:

- a. Szász Bonyha,
- b. Leppend,
- c. Szász Dányán,
- d. Dészfalva,
- e. Mikefalva,
- f. Bernád.

Vagynak különös, a szászok laktára emlékeztető határrészek, úgymint:

Birimely, Hentyen, Vanaslág nevű szántóföld részek.

Hül, Giger, Gerengy nevű szőlők.

Gerhengyel, marhalegelő.

És vagyon a Küküllő terén a kaszáló részben Bernád község határa mellett egy, a régiek által feneketlennek nevezett *Tó*, hihető a régibb időkben a Küküllő folyama ott lévén, malom lehetett azon helyen, s annak gátja által vágatott, ásatott azon mélység, s a folyam onnani távoztával maradott meg tónak. Jelenleg átjárható mélységgel bír, kenderáztatónak használtatik a község által, s még más [330r] község lakosi is használják kenderáztatás végett.

Vagyon a falu nepkeleti részén lévő szőlők tetején egy nagy hegy, *Onomhegy* a neve, hihetőleg a tatárjárás idejében őrhely lehetett, s az oda föl- és lejárás bajjal, fáradsággal történhetvén, unalommal volt egybekötvetve, és az *unomból* lett tájszójárás által *Unom*.

Vagyon a falun alól északkelet között egy természet által formált nagy *Árok szakadás*, amely, jóllehet ott víz nemigen van, csak esőzéskor szüntelen nevededik. Oldalában, hol ember nem járhat, sasok, vércsék, csókák fészkelnek igen bátron, hozzáférhetetlen lévén lakjok.

Vagynak különös nevű erdők a falu déli része arányában, úgymint:

Ravalág, *Tünes*, *Koppan*, minek elnevezéséről nem lehet most tudni.

Tilalmas, ez már a Bethlen gróf család erdeje lévén, tilalomban tartatott marha és ember ellen, innen van a nevezete.

Vagyon *Magyaros* nevű, itt sok magyarófa lévén, azért kapta ezen nevét.

A többi elnevezései a határrészeknek érdektelenek.

Ezen adatokat az öregek elbeszélése után feljegyezte és megírta Szász Csáváson, szeptember 25-én, 1864.

Dali István helység jegyzője mp.

CSEHTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[171r] 1. *Csetelke* községe tartozik most is, a hajdanba is Kolos megye Al[só] kerülete, Motsi járáshoz.

2. *Csetelke*, románul *Csisztelik*.

3. Csetelke névre emlékeznek még a régiek is.

4. Nem tudhatni.

5. Nem tudhatni.

6. Semmit.

Csetelke román községe fekszik hosszába északnak egy tónak alatta, mely tón van egy kétköví malom. Ezen tó veszi eredetét a novalyi és motsi határokon, fenntartja magát részint forrás, részint esővízzel. Az ezen tóból kifolyó víz kettémetszi hosszába Csetelkét, és M[agyar] Fráta, Czikut[!], Tohát, M[ező] Szengyel, M[aros] Ludas határait keresztülfolyván, M[aros] Ludasnál a Marosba ömlik.

7. Fordulói neveztetnek:

- *Váléa Szirkuluj* (*Szürke völgye*), [171v] nevezete innen: van ezen völgybe egy kút bő vízzel és jóval, egykor ebbe itatás közbe egy szürke ökör fült belé, és akkor kapta a nevet az ökrőről, *Szürke kut*, románul *Fintiná Szirkuluj*, és a kútról lett az egész forduló *Valea Szirkuluj*, románul ferdén nevezve. Vannak még dűlői, úgymint:

a. *Fatza Szirkuluj*, Szürke verőfény.

b. *Doszu Szirkuluj*, Szürke észka.

c. *Doszu mogoi*, Erdő irtás, quondam a Josika családé, de a név eredete nem tudatik.

d. *Valea Sojmusului*, *Solymos völgye*. Ezen dűlőbe az erdő Solymosnak (Sojmus) neveztetik, úgyszintén a kút is *Solymos kut* (Fintina Sojmusului).

- *Valea lui Tátyine*, Nadályos völgy, forduló. Ezen fordulóba quondam igen sok fekete nadály termett, melyet románul így neveznek, *Jarba lui Tátyine*, s azért kapta nevét is. Dűlői:

a. *Doszu Thurzi*, *Thorda észka*, ezen hely magos hegyes és Thordának néz, észkos hely, ezt is nevezik Thorda észkának. *Doszu Thurzi* – erről az adoma az, hogy mikor a Szürke nevű ökör, mely állítólag az óriásoké volt, a kútba fült, az otthon lévő óriás leánya a Csetelkén lévő hegyről, melyet Thorda észkának neveztetik, apjának, ki a thordai vásárba volt,²⁶ azt kiáltotta, [172r] hogy vegyen köteleket, nehogy még egyéb szerencsétlenség is történjék, miután már az egyik Szürke nevű ökör a kútba fült, s akkor neveztetett Doszu Thurzinak.

b. *Biro oldala*, *Kasztá biroului*, állítólag ezen hely quondam a falusbíró competentiája volt.

c. *Kontinit*, ezen román szótól: *contineste*, tartoztasd, egyébaránt legelő, hová csak szarvasmarhának szabad menni.

²⁶ Csetelke Thordáról 5 mérföldnél több. (A lejegyző lapszéli jegyzete.)

- *Ritu lui Berej, Berei réttye*, neve onnan van, hogy ezen rét egykor egy Berei nevű birtokosé volt, most a közönségé.

- *Dinyá*, szénafű, nevezete onnan [van], hogy egykor egy régi magyar birtokos dinnyét termelvény, dinnyevészkor családja dinnyéért küldötte, románul a dinnyét *dinyának* nevezik.

- *Buduroj*, szántó forduló, a Mezőségen még ma is van elég kút, melynek neve *Buduroj*. Ezen néven levő kutak régen bő forrással [bírtak], és legfennebb egy ölnyi mélységűek, s azért *Buduroj*, mert a kirkása egy vastag fából áll, melynek belseje kivágatván a kútba eresztetik, és népiesen *Budurojnak* nevezik. Eredetire csak eddig [lehet menni]. Dűlő:

a. *Valyá Glodului*, magyarul *Ingoványos völgy* lenne, itten van egy ingovány [172v], románul *glod*, mintegy 15 hosszú és 10 széles négyszögöl területű, vize szürke, zavaros, de nemigen megközelíthető. A juh szereti, de nagyon loráns²⁷ lévén, ártalmára van, s ezen ingoványról van a név is.

- *Hirtapele*, szénafű, magyarul Dombos-gödrös, egyenetlen hely, nevit magával hordja. Dűlői:

a. *Bosztenyiste, Diszno dinnyés*, egy kör formán lévén törve, sok disznódinnyét termelt, és lett a neve *Bosztenyistye*.

b. *Sesz*, szántó forduló, magyarul *Lapály*, az egész forduló lapályos lévén, nevének megfelelő.

És végül van a Novaly felé járó út mellett egy kút, ennek neve *Geina, Tyuk*, eredete onnan, hogy az ásó cigány csakis tyúkért ássa a kút, az ásás által nyert tyúk pedig beléfulladt a kútba, és lett a neve románul *Geina*.

Csetelke határos M[agyar] Fráta, Bergenye, Totháza, Novaly, N[agy] Sármás és Báld határaival.

Ennyit tudhatni Csetelke községéről.

CSEJD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[25r] Helynevek Marosszék, Csejd községéből.

1. Marosszék, járás Kááli.

2. A községnek tulajdonképpen egyféle neve él mostan.

3. A községnek más elnevezése sehonnan emlékeztetbe nem tűnik.

4. A község mikor említetik legkorábban, nem tudatik.

5. Honnan népesedett, nem tudatik.

6. Köztudomásból nem lehet, sem pedig írott emlékekből semmit tudni eredetéről.

7. A község határában előforduló helyírási nevek:

Szurdok, szántó, kaszáló, szőlő, erdő, legelőt foglal magába, részint északos, részint verőfényes állású.

Oldal mege.

Csere alja, szántó, kaszáló, legelő, bokros helyet foglal magába, északos határrész.

Vasasd.

Luka Mihály foglal magába szántó, kaszáló és erdőt.

Északos hely, a kaszáló posványos, rossz széna termő.

Csere oldal, foglal magába szántó és legelőt, verőfényes fővényes és vízárkos.

Örhegy, itt a böi határszélbe vagyon Birokban e hely a hegytetőn, nevezetéről emlékezés forog fenn, hogy bizonyos örálló hely lévén hajdonába, foglal magába szántót, magos és oldalos hely.

Ravaszyuk, foglal magába szántót és kevés erdőt, földje részint északos, részint fél verőfényes hely.

Orotvány oldal, az aljába lefolyó patak, mely nevezetik [25v] Orotvány patakának, és a tetején ezen pataknak vagyon Orotvány kut, foglal magába szántót, kaszálót és omladozott legelőt, földje verőfény, füvényes és palás.

Tekenyös, foglal magába erdőt és szántót, északosabb, mint verőfény.

Nagy Rét, szénatermő, melynek nagyobb része savanyú széna termő, és kevés jó vagyon benne. Vagyon egy részibe sás posvány és nádas hely, Száraz to, mely foglal magába szántót és kaszálót, földje északos, vize nyős.

Észak, mely egészbe szántót foglal magában, vagyon ugyan egy kevés suhanás benne, földje átolába vize nyős. Ezen határrész foglal magába Cseresnye borozda nevű helyet, mely hajdonába volt Fekete szilvás nevű hely is, és egy részibe Függő nevű hely, foglal magába átolába szántót, földje verőfényes.

Virgo, mely foglal magába szántót, kaszálót, és nagyobbára erdőt, földje északos.

Temető határrész, mely foglal magába szántót és erdőt, nevezetét veszi onnan, hogy a temetkező hely itten vagyon, átolába északos és vize nyős hely.

Ezen előszámlált határrészek fekszenek:

Szurdok az agárdi határszélbe, Oldal mege, Luka Mihály ugyanott, Vasasd ugyanott dél felé.

Örhegy a böi határ kelet felé, Ravaszyuk, Orotvány, Tekenyös, Nagy rét a székesi határ felől északra.

Észak a tofalvi határ[on] felül napnyugotra, Virgo, Temető határrész Agárd felől délnyugotra.

Mely helyneveket tudomásunk szerint vettük fel Csejden, 11. november, 1864-ben.

Iszlai Elek helyi jegyző m. k.

Katso Mihály falusbíró m. k.

Nagy Sándor m. k.

Iszlai György m. k.

Kiss Károly helyi birtokosok m. k.

²⁷ Valószínűleg latinizmus, a fű savanyú ízére utal.

CSEKELAKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[106r] Csekelaka községét oláhul hívják Csekelaká, németül nem tudatik.

Az 1848. év előtt tartozott a Maros Ujvári szolgabírói járáshoz Also Fehér megyében, és jelenleg is oda tartozik.

Az úgynevezett Csekelaki völgyben fekszik.

A neve Csekelaka, és régen is az volt.

Lakosainak kétharmada magyar, harmada oláh.

Vallásra nézve ev. reformátusok a magyarok, görög catholicusok az oláhok.

Hogy miolta említetik a község neve legkorábban, nem lehet tudni, mivel a régi irományok a forradalom alatt elpusztultak, csakis [abban] mi megmaradt, 1400-[asok]ban is Csekelaka név alatt említetik.

Hogy honnan népesítettett, nem tudatik.

A községben előforduló dűlők nevei:

Mada völgye, Három föld, Csere meget, Nyilak, Gaz völgy, Határ köz, Bráka, Hoszsza, Kurta láb, Hideg kut, Vatzkoros.

Semmi nevezetesség nincs.

Csekelaka, 4. november, 1864.

x Oroszán Irimia falusbíró
általam, Bellováry István jegyző mp.

CSEREFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[27r] Helyi nevek Cserefalva községében.

1. *Cserefalva* legrégebben neveztetik Cserefalvának a mellette lévő és éppen most is egy községi legelő Berekről. Ez a Berek cserefás lévén, s hogy a falu melléje kezdett épülni, Cserefásnak neveztetik vala, de a szó könnyebb kimondásából a Cserefás helyett így formálódik vala ki: Cserefalva, s a Berektől megkülönböztethetőségért is.

Lakják magyarok. Vallásokra nézve ev. reformátusok, kevesek római catholicusok.

Másodszor. A *Berek*. Ez a Berek cserefás lévén, és már a falu is Cserefásnak neveztetik vala, hogy megkülönböztetés legyen a falu és Berek között, a falu úgy lévén vala a szó könnyebb kimondásáért Cserefalva, a Berek cserefás berek. De hogy idő teltével a cserefa a Berekből elfogyott, már az az anyanév: Cserefás Berek lassanként hagyódni kezdte, és ma már csakis úgy nevezik, hogy Berek.

Harmadszor. *Motsár*, ez neveztetik Motsárnak arról, miszerint a két határrész között a hegy vize bejő a Nyárad folyamba, és hogy a záporok által a medrénből ki szokott a víz ömölni, a Motsár alatt való részin

megállott, és csak a nyári forró melegek által apad vala ki. Mindig tonyás volt, és ebből a tonyás vízállásból kapta a nevét Motsárnak, mely ma is Motsár. Negyedszer. *Déllő*, ez a Déllő nevét kapta onnan, mivel a marhák nyáron által ott szoktak délre a vízre bejárni és delelni, mely ma is osztán úgy neveztetik, mint Déllő.

Ötödször. *Hágo*, ez [neveztetik] a Hágo névvel, hogy a falu fekvésinél fennebb áll, és a menéskor hegyre kell [27v] menni a faluból, azért neveztetik Hágonak.

Hatodszor. *Tekeres*, ez neveztetik arról, mivel a földek itt a Köz patak kanyargásánál fogva egyenesen nem járhatnak, hanem tekereken vagy horgason járnak, de hogy ne úgy neveztessek, Horgas hely, hanem úgy, a szó értelmesebb kimondásáért, csak Tekeresnek, mely ma is *Tekeres*.

Hetedszer. Sinai dombb, ez honnan vette eredetét, nem tudat[ik].

Nyolcadszor. Pad, ez vette nevét onnan, mivel a Hágo és Sinai dombb között vagyon egy lapályos hely, és hogy a földek ottan mind a Hágobéli földek, mind a Padbéli földek végénél keresztül járnak, és már arról is megkülönböztetődnek. De hogy már jobban megkülönböztethessék a Hágo és Sinai dombb közötti hely, úgy neveztetik Pad, mivel a kettő között alatt való lapályos a hely.

9. Szőlő mege, ez neveztetik a Szőlő hegy megetti lévőségéről, mivel a Szőlő megett esik.

10. Szőlő hegy, ez neveztetik arról, mivel szőlő terem benne, és egyszer[s]mind bort is, mikor jó termés van, szűrnek onnan.

11. Szőlő alja, ez neveztetik arról, mivel a Szőlő hegy alatt a földek keresztül járnak, és arról neveztetik Szőlő aljának.

12. Soo szék, ez neveztetik arról, mivel itt valami só giroság[!] szokta magát kiütni.

[28r] 13. Tulso Berek, ez neveztetik arról, mivel a Berek elejétől megkülönböztetés legyen, a birtokosság a magából fennhagyván egy ekeutat, és az ekeúton belőli hely neveztetik vala Tulso Bereknak.

14. Berek eleje, neveztetik arról, mivel már a Tulso Berek mellett vagyon éppen, és csak az említett ekeút válassza el egymástól, és ez úgy neveztetik vala Tulso Berektől megkülönböztethetőségéből Berek elejének.

15. Nagyrét, ez neveztetik arról, mivel a községnek kaszálója ez a hely, és más kaszálója kevés lévén ezen kívül, tehát hogy itt vagyon a nagyobb kaszáló helye a községnek, úgy neveztetik Nagyrétnek.

16. Rét szély, ez neveztetik arról, mivel éppen a rétnék szélyében vagyon.

17. Hid eleje, ez neveztetik arról, mivel a Nyárad folyamon átjáró híd előtt fekszik.

18. Balog kert, ez neveztetik Balog kertnek arról, mivel egy Balog Márton nevű emberé lévén, s ma is azon ember nevével neveztetik Balog kertnek.

19. Hathold, hogy honnan vette előbbi nevét, nem tudatik.

20. Peres, ez neveztetik arról, miszerint a hegy vize az alattvalóság mián meg szokott állni, és csak későre, az idővel apad ki a víz belőle, ez azért neveztetik mint nádos hely Peresnek.

21. A Nyárad folyom, ez neveztetik arról, hogy a több vizek folyamaitól megkülönböztessenek, és csak nyáron által is van inkább vize. Az esős időkben [28v] is hogy csak nyári időben lévén vize, ahelyett hogy nyári víz vagy folyam, lett Nyárad folyom helyette.

22. Vétke folyom, ez neveztetik arról, mivel egy Vete erdő alatt folyván el, és hogy Vete vize a hely, neveztetik Vétke folyom a szó könnyebb kimondásáért.

Cserefalva, 1864. november 16-án.

Nemes Lajos falusbíró
Gyepesi Péter jegyző mp.

CSIKFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[32r] A haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására hivatalos[on] lett felszólításunk következtében Csíkfalva helységét illetőleg felvett összeírási jegyzőkönyv.

Első kérdésre. Csíkfalva községe fekszik Erdélyben, nemes Marosszékből, a Jobbágyfalvi járásban. A [III.] Josef császár idejibe tartozott Küküllő megyéhez, 1861 előtt, 1851-től fogva Udvarhely vidéke Maros Vásárhely kerületéhez.

Minthogy a Nyárad folyója mellett fekszik, ezen folyó körül fekvő falvakkal együtt Nyárad mellyék nevezet alá is tartozik, mely nevezet jelenleg is nagyon divatozik.

Másodikra. Csakis egyetlen egy neve, Csíkfalva, ez volt eleitől fogva, ez esmeretes országszerte. Semmi német és román elnevezéssel nem bír. Ős törzsközsék falu, szomszédgyai is, úgymint keletről Mája, kelet-északról az ezen faluról neveztető Cs[ík] Sz[ent] Márton, északról Moson, délről Jobbágyfalva hasonlólag székely falvak.

Harmadikra. Semmi más elnevezésről nincs emlékezet.

Negyedikre. A község neve legelsőbbeni megemlékezésére hiteles adatunk nincs ugyan, de amint a még most meglévő ősi katonai épületek tanúsítják, tudniillik egy katonai istálló, mely jelenleg ev. református templomává alakítva, és egy katonai tisztiszállás tanúsítják, hogy már a régi katonai korba szereplő katonai állomáshely volt mindig Csíkfalva nevezet alatt, miből úgy tűnik ki, hogy ez eredeti neve.

Ötödikre. Minthogy még a traditióból is nem tudhatni honnani népesedését, az általános székely tele-

püléskor kellett hogy alapja megvettetődjék népesedésének. Csakugyan, a villongások korában az ezen falu határán Bögöz réttje nevű helyen volt egy Bögöz háza nevű falu, mely mint a traditio mondja, a tártárjárásakor elpusztítatván, megmaradt lakói határok bizonyos részével Csíkfalvához vonult, más része pedig Buzaházához, népesedése szaporodásáról ennyit tudunk.

[32v] Hatodikra. A név eredetéről semmi írásbeli hiteles adatunk nincs, hanem a régi emberek úgy vélekedtek, hogy ezen község határán Nagy rét nevű hely Sátés nyílak részében nagy tós hely volt, melybe többféle víziállatok tanyáztak, különösen a csík nagy mértékbe termett, mit innen egyebüve is hordottak, tehát innen kellett származni a falu nevének.

Hetedikre. Csíkfalvának egész határát a Nyárad folyója két részre osztja, amelyek közül a Nyárádtól kelet fele eső részt Mája fele fordulnak, a Nyárádtól és községtől a nyugot felől eső részt Moson felé fordulnak neveztek ősi okmányok szerint.

A közelebbi földmérés után pedig nyolc dűlőkre osztatott, de a régi elnevezés és használat mód jelenleg is fennáll. A helynevezéseket a dűlők szerint vesszük fel, megemlítve a netalán onnan kimaradottakat is.

a. A Nyárad folyó vize egy kétköví liztelő malom minden időbeli hajtására alkalmas folyóvíz, kevés szállkás halat is ad. Nevét vehette a remetei határon azon erdőtől, amelyből ered, ahol sok nyárfa termett.

b. Also és Felső kertmege, aszerént, amint a falunak alsó vagy felső kertjei megett vannak, szántó helyek, fekete sziváj.

c. Temető aly, [Temető] tető és [Temető] oldal, a három vallás felekezet nélküli szabad temetkező helyekről veszik nevüket, szántó és kaszáló helyek.

d. Csere lapos és oldal, részint szántó, részint legelő, nevét vette attól, hogy a múlt századig ős cserefás erdő volt, hogy még szarvast is fogtak benne a múlt századba.

e. Dajná, egy szép kerek domb, mit szőlőnek is használtak, jelenleg szántó, köves hely. A faluval szembe lévő szép vidám hely, alatta egy szép rétség terül el, mi által igen kellemes kilátás[t] nyújt a szemlélőnek, ez okon a marhákat pásztortló cselédség énekeitől és dajnálásaitól vette neve eredetét.

f. Istand pataka, inkább csak esős időbe folydogál, ered a kááli, vadadi hasonnevű oldaloktól, cs[ík] szent mártoni [33r] határon is keresztül jön ide, és Jobbágyfalván alól szakad a Nyárádba. Nevét a monda szerint István nevű pásztortól örökölte.

g. Borzik, mellékleteivel, suvadásos szántó magos bérccel délnek fekvő, hajdon ez is egészen erdő lévén, sok borz lakta, miről hívták Borz liknak, és ebből a mai Borzik, szent mártoni Tarligat ide való Lapos csere szomszédtságában.

h. Lapos csere, jelenleg szántó, északnak fekvő lapály oldal, ez is a múlt századig ős cserefás erdő volt, onnan vette az eredetét. Ezen század elején volt még egy ős cserefa, melynek udvába tíz-tizenkét ekét négynégy marhájú készülettel belerakhatták, a közepibe tüzet csináltak, és a szántók körülötte fűtőzhettek, és a helyet azon helység pásztoraitól Bajka várának hívták. Ennek bámulására 10-15 mértföldnyiről is jöttek csudalátók.

i. A Tilalmas, marhalegelő és vágott, keletnek fekvő lapály oldal, nevét vette a tilalmazásról.

k. Gyertyán oldal, délnek fekvő szántóföldek, ez is erdő lévén, gyertyánfát termelt, nevét onnan vette. Szomszédgyai délről a jobbágyfalvi és mosoni gyertyános erdők.

l. Both horgas, szántó, egy domborodott egytagú láb föld, horgas bot figurájáról vette nevezetét.

m. A Nagy rét, melybe több érdektelen nyílak neve fordul elő, mint Nagy nyíl, Kis nyíl, Csonka nyíl, Sátés nyíl (itt volt az elől említett nagy csikos tó). *Alájáro, Almező*, mind a magok természeteknél fogva nevezetnek. Nagyonbbszint kaszáló és szántó helyek, egészen tér hely, neve ered a természetéből.

n. Vizek köze, tér hely, szántó, kövecses, Nyárad medre körül. Neve ered természetes fekvéséből.

o. Omlás, amilyen a neve, maga is olyan emelkedett, omlásos halom a jobbágyfalvi határszély szomszédgyába.

[33v] p. Kis erdő, emelkedett lapály, részint szántó, részint legelő, régebben ez is erdő lévén, de kisebb, mint a többi, onnan vette a nevet. Szomszédgyai [a] jobbágyfalvi határszély és a Motsár.

q. A Motsár, egy emelkedett lapály, jelenleg is vízegeyes szántó, ez is régebben mocsáros erdő lévén, onnét örökölte Motsár nevét.

r. A Hegyes, egy északnak fekvő, hegyesen csúcsosodott háromszegű figurájú, részint bükkfás erdő, részint legelő, községi hely. Nevét vette emelkedett magos hegyes csúcsától. Szomszédgyai a Jobbágyfalvi szőlőhegy és a Májai erdő.

s. Orotvány, mint a neve is mutatja, irtóványból lett, jelenleg szántó, nyugotnak fekvő nagy oldal.

t. Szőlő nagy hegy nevű, nevét nem annyiba a hegy nagyságától vette, minthogy akkora szőlő sem volt. Más megjegyzendő, hogy a szőlőhegy a Nyárad melyikén a legfelsőbb vagy talán az északi sarkig említésre méltó szőlők közt az utolsó.

u. Ipats, ez is Hegyes nevű erdővel kapcsolatba, erdő volt, jelenleg vízenyeges, észkos szántó, nevét is vízegeyes észkosságától örökölte, amennyire itten értelmezik.

x. Kerek erdő, jelenleg szántó, kerek domb, fekvésitől vette a nevet, ez is régebben erdő volt.

y. Bögző erdő, ez legelő és bokros hely. Bögző oldal, ez szántó, északnak fekvő magos oldal, az aljában

Bögző réttje, kaszáló, májai, buzaházai határszélek szomszédgyai keletről. Nevöket vették az elől említett Bögző rétyin volt, Bögző háza nevű falutól, az elől említett 5. pont alatt.

z. *Trajános uttya*, mely falunk alsó végén is s onnan ide egyenes vonalba, helyen-helyen a maga épségibe látszik, Buzaházának menve. Vagynak még több érdektelen elnevezések, úgymint:

Kerek rét, jóllehet most szántó.

Felhágo, Vízre menő, a gát végénél Gátszeg, a Berek, mind szántók, melyek természetes fekvéseknél fogva kapták és bírják elnevezetéseket, mind a Nyárad martja feletti martja felől fekszenek térségben.

Csikfalva, október 31., 1864.

Májai Mihály jegyző
Nagy Ferentz birtokos
Hajdu Móses birtokos mp.

CSITTSZENTIVÁN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[37r] Cs[it] Sz[ent] Ivány helységünk mostani helyére hogy származni kezdett, az öregebb emberektől hallva, mintegy 226 esztendeje, származott elromlott Csit Falvából.

Határán napkelet felől a Maros vize folyja keresztül, déli határrésze felől foly az Dörgös pataka, és nyugot felől az helyekről az falun keresztül foly az Vad erdő és Csere patakja. Napkeleti részének teressége, s úgy napnyugoti részének a sós pataki határrészen, vízegeyes időben ingoványos, posványos hely. Egyébaránt határrészünk átalyában sovány és észkos, továbbá pedig más határról lévő patak határunkon keresztül nem foly, csakis a Názánfalvi patak, kiütésekor helyünkre jöven, minden terményünket letiporja.

Költ Csit Szent Iványon, 1864. október hó 28-án, általunk:

Toth András falusbíró s. k.
Fekete Pál falusi jegyző s. k.

CSÖB

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[101r] Helynevek gyűjteménye *Csöb* községet illetőleg, mely község Udvarhelyszékhez tartozott ősidők óta, Székelyföld.

Első. Ezen község az anya[szék] Udvarhely várossától távol esvén, régebbi időkre Keresztur fiúszékéhez is tartozott, a jeleni időkre ideiglenes felosztás szerint Marosszékhez kebeleztetett, [a] Makfalvi járás[ba], de Erdő Szent Györgyön székel mind járásbíróság, mind politikai hivataloskodás járási elnökség alatt. 1853-tól 1861-ig, midőn az alkotmányos időszak

újra az ős anyaszékhez visszakebelezteté, tartozott a Kereszturi járási királybírósághoz és dülői járás Bőzdihez.

Második. Csőbnek eredeti neve *Cseb*, mely onnan tudható, miszerint a helység tornyában egy 1669 számmal látható harangon a helység neve *Cseb*, úgy nemkülönben három százados irományok is valószínűsítik.

Hogy ezen helység ezen nevet honnan kapta, egy nemzedékről nemzedékre átmaradt szó szerint az 1241-i tatárdúlás alkalmával a nyolc tatár vezérek közül egy *Tseb* nevezetű ezen helyen halt volna el, és ezen névről lett a helység neve *Cseb*, mely ma *Csőb*.

Emlékezet előtti régi székely település, már egy 1608. és 1612. évekből régi irományok szerint az egész községet törzsökös székelyek lakták, és azon időkből régi irományokból látható ősi familiák mind primipillusok, azaz lófejek, Lukács, Görlös, Barábás, Puskás, Török, Simo, Gedő, Miklos, Birton és Csőbi, nevezetes a helység nevével. Ezen ősi családok a 17. századba, mind háborús viszonyos időszakban elenyésztek, csupán három familia áll az ősiekből, kiknek ez helységbe települések emlékezet előtti, tudniillik Miklos, Birton és Csőbi. A többi mostaniak későbbi települtek. Az is megemlítendő, hogy a 17. század háborús időszaka nagyobb részét akkori időszakba a szentdemeteri kastélyba uralkodó primor Balási család és következőleg a Gyulafi [101v] úrbéreseiv sodorta, az 1848-i időszak szabadságát újból fel.

Harmadik. Tudniillik második dülő *Almás ágy*, elnevezését onnan veszi, miszerint ezen határrészbe sok gyümölcsfa volt, és régebbi időbe sok alma termett. Ezen fő dülőhöz tartozó fíjokdülők:

Szőllő vápa, elnevezését onnan kapta, mert azon részben szőlő termett, s terem ma is.

3. fő dülő *Észak erdő*, mert észkon van.

4. fő [dülő] *Kűs csere*, onnan neveződik, mert azon helyen régen csereerdő volt, jelenleg szántó. Fíjokdülők:

Kerek bükk, onnan, mert azon a helyen egy kis bükk kerek erdő volt.

Olá ösvény, onnan, mert azon a helyen Bordosról Ravába régebbi időbe s ma is ösvény lévén, egy bordosi olá ember holt ott meg.

Tőviss, mert ezen hely régi időbe tövises hely volt.

Lok, mert tér hely, ebbe van foglalva egy *Kis fetrő* nevezetű hely is.

Ötödik fődülő *Szélyes pallag*, mert kiterjedett pallyos hely, ez foglal magába egy kis helyet, *Gyakornak* is hívatik. Fíjokdülő *Csere alya*, mert felette csereerdő volt. Magába foglal egy darab helyet, tudniillik *Szabadok tanorokja*, mert szabad székelyek bírják ma is. Hatodik fő dülő *Himos csere*, jelenleg is cserefás erdő. Fíjok[dülői]: *János bükke* és *Lukácslé*, nem tudni mi-

ről neveződtek. Ezek általánoson erdők, nevezetes helyek, három százados bükkfákkal.

Hetedik fő dülő *Lukácslé fő*. Fíjok[dülői]:

Szurdok, *Telek*, mert a római uralkodás alatt ezen a helyen volt falu és *telkek*.

Gödrös, mert mind gödrökből áll.

Tanorok, mert örökösön kerítésbe volt tartva.

Bodos, arról nevezetes, mert ott vagyon egy drága *Csorgo*, régen nevezték *Mihály kutyjának*, ennek folyása ma is *Mihály kut árka*.

Gernyész völgy, mert régen ezen helyről hoztak a falusi szegényebb emberek egy-egy gernyefát a hátokon.

[102r] *Gyepű sorok*, *Csőbi kapu*, mert azon hely régen gyepűvel erősen bé volt kerítve, s ott Zsákod felé egy kaput is tartottak.

Drámé oldala, semmi adat róla.

Nyolcadik dülő *Ropo fő*, semmi adat róla, általánoson erdő.

Somos bércz ora, mert azon a helyen régebbi időbe igen sok somfa volt, és sok som termett.

Kilencedik dülő *Madaré*, régen Madár rétnak hívták.

Észek, mert észkos hely, nevezetes arról, mert a 17. században erős erdős hely lévén, tatárdúlás alkalmával a mostani *Birton* családból volt egy erős, de erős süket ember, s mindenki futott az erdőkre, s midőn ez is ment ezen erdő felé, egy lovas tatár utánafutván, a lódobogtatásra visszafordult, s kasza lévén a vállán, a tatárt a lóháton kettévágta, s ezen erdőbe menekült.

Drámé, békerített tanorokok, egyéb adat semmi róla.

Disznogy tanorokja, mert a régi időben sok makk teremvén, a sertéseknek ott volt mindég kerített tanorokok.

Bucusz alya, mert a régi időbe futások alkalmával oda bútt el a nép.

Tizedik fő [dülő] *Babos lüget*, mert felette sok babot termesztettek.

Veressmart, ezen a helyen egy nevezetes nagy árok, roppant mélység és nagy szakadás *Veressmart árok* név alatt, sok veres por és füvenyes hely.

Nagy völgy, semmi adat róla.

Gyöngyös bércz, mert azon a helyen sok cserefa volt s van ma is, és sok gyöngyöt terem.

Gyepűs völgy, mert gyéres erdő lévén, gyepes hely.

Fattyas völgy, semmit adat róla.

Kerek mező, mert itt nagy erdő lévén, közte egy darab kerek mezőhely volt.

Bucusz, mert mind említve van, régi időben futások alkalmával erős erdők lévén, a nép oda bútt el. Ezen tizedik fő dülő aprólékos határrészekkel nevezetese arról is, mert három százados tölgyekkel való bükkös erdők.

[102v] Tizenegyedik fő dülő *Bucusz fő*, elnevezése már említve van, szántók.

Disznogy, itten a sertéseknek régen kerítések volt.
Gombás patak, régen jó erdő és sok pisztirizgomba
termett azon helyen, egy árok is vágja ketté.
Erdő török, erdős hely lévén, olyan torkos hely.
Hosszu tanorok, ezen hely régen kerítésbe, tanorokba
állott.

Tizenkettedik [fő dűlő] *Hág ut fő*, ezen hegy nagy
magos hegy, s egy út megyen ki rajta, Hág ut uttya.
Kincses ágy, régen ezen helyen a nép kincset keresett
s vélt elrejtve.

Széna mező, mert régen ezen helyen mind szénát ter-
mesztett a nép, most mind szántó.

Fődeles, mert alatta agyagos hely lévén, azt fedezte.

Piross vápa, semmit adat egyéb róla, mindhogy
azon a helyen sok almafa volt, és sok piros almát
termett.

Kékes domb, itt régen sok kék virág termett.

Csőpögő, igen kiszáradhatatlan, ingoványos, suvadá-
sos hely.

Hogy ezek szerint az adatgyűjtés a helynevek ér-
dekében bevégeztetett Csőbbe, július 25-én, 1864.

Barton Márton jegyző által t. m. k.

Miklos Menyhárt falusbíró

Barton György ügyvezető által.

[103r] Nota bene. A tizenegyedik dűlő fiókrészbe,
Disznogyba vagyon egy csorgó, úgynevezett *Disznogy*
csorgója, arról nevezetes, mert a tatárfutás alkalmával
egy csoport tatár a nagy erdőköt meghajtván, hoztak
magokkal két olá leant, s ezen csorgónál letelepettek
és ott ebédeltek.

CSÜDŐTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[161r] Helynevek Csüdőtelke községből, Küküllő
vármegyéből.

1. *Csüdőtelke* Küküllő megye *Gálfalvi* járásához tar-
tozik.

2. *Csüdőtelke* magyarul, *Custelnicu* oláhul neve a kö-
zönségnek, jelenleg mind a két név egyformán hasz-
náltatik. Országosan Csüdőtelke [néven] esmértetes.

3. Más elnevezése nem volt Csüdőtelke községének.

4. Hogy mikor említetik legkorábban Csüdőtelke,
nem tudatik, nincs semmi adat róla.

5. Nem tudatik, honnan népesített. A népmonda
azt tartja, hogy hajdan D[icső] Szentmárton és Csü-
dőtelke nagyon közel voltak egymáshoz, és templo-
mok közel volt a csüdőtelki határon a falu felett egy
dombon, ahol kő fundamentum is találtatott, később
temetkezési helynek használtatott a magyarok által.
Csüdőtelke népe nagyobbára oláh, kevés magyar.

6. A *Csüdőtelke* név eredetéről mit se le[het] tudni
sem köztudomásból, sem hagyományból, sem írott
vagy más emlékekből.

7. A *Csüdőtelki község* határán előforduló topog-
raphiai nevek:

a. *Gloser*, éjszakai árkos hely,

b. *Tolosmán*, egy dűlő csúpja falu felett,

c. *Sonka*, tövises lankás hegy csúpja,

d. *Negin*, tövises hely, lankás hegy, [mindezek]
határos[ok] a d[icső] szentmártoni határszéllyel.

[161v] e. *Hegymegett*, lapály szántó, határos erdőalyi
határral.

f. *Podity*,

g. *Koszticze*, fekvésüknél fogva neveztetik oláhlul.

h. *Garat*, fekvése hasonló egy garadhoz, határos pots-
falvi és erdőalyi határszéllyel.

i. *Galapadina*, szőlőhegy.

k. Túl a vízeni rét *Bodorszeg*, kaszáló, tavas posványos
hely, határos Szökefalvával.

l. *Tatár sziget*, a népmonda azt tartja, hogy a tatárjá-
ráskor azon a helyen telepedtek volt le a tatárok tá-
borozás ideje alatt, ahonnan a név maradott, határos
a Küküllő folyójával.

DÁNYÁN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[331r] Helynevek nemes Küküllő megye, Kundi já-
rásba kebelezett *Szász Dányán* községe.

1. *Szász Dányán*, mely foglal magába 127 házsám[ot],
egy udvari lakkal.

2. Fekvése keletről Gogány Várolja és Gogány, dél-
ről Jövedits vagy Belesdorf, nyugatról Haranglább és
Déésfalva, északról pedig Szász Csávás és Leppend.

Következnek a határnevek:

II. *Rezen* dűlő.

a. *Hoszu láb*.

b. *Füsz*.

c. *Káka*.

d. *A Dal oldal alatt*.

e. *Rezen torka*.

f. *Reszen tere*.

g. *Vár utja*.

h. *Reszen*.

i. *Dál*.

k. *Irotvány*.

l. *Reszen tere*.

m. *Nagy oldal*.

n. *Maksai szőlők*.

III. *Péter völgy*.

IV. *Nagy rét*.

[331v] V. *Hideg dűlő*.

a. *Kiss rét*.

b. *Kender nyilak*.

c. *Felső és Also Tanorok*.

d. *Bonyha domb*.

e. *Dellő*.

f. *Határ vég* Lepend felől.
 g. *Külső Szöllők alatt*.
 h. *Két árok között*.
 i. *Kapus*.
 k. *Belső Szöllők alatt*.
 l. *Hideg*.
 VI. *Belső Szöllők*.
 VII. *Külső Szöllők*.
 VIII. *Hideg dűlőbeli erdők*:
 a. *Juh kosár*.
 b. *Hideg*.
 c. *Gyergyános*.
 d. *Apro rész*.
 e. *Nagy Gyergyános*.
 IX. *Csengő dűlő*
 a. *Határ vég* Jövedits felől.
 b. *Csengő patak*.
 c. *Lejárok*.
 d. *Fetskefark*.
 e. *Eveter*.
 f. *Bük alatt*.
 g. *Mákföld*.
 [332r] X. a *Bük erdő*.
 XI. a *Fügő erdő*.
 Ezek a szász dányáni határon lévő nevezetesebb helynevek.
 Szász Dányán, 26. szeptember, 1864.

Guhter Adolf jegyző mp.
 Bölöni Pál falusbíró
 Hintzu Vaszile fő esküdt

DEDRÁDSZÉPLAK

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
 (Fol. Hung. 1114/22.)

[185r] Kolos megye, Tekei járás, D[edrád] Széplak községből helynevek.

Dedrád Széplak községe vagyon Kolosvár megyébe, Tekei járásba, a forradalom után a kerületi biztosok Söndorfnak nevezték volt.

Egy múlt századbeli irományba láttam Kis Széplaknak nevezve, most Dedrád Széplaknak hívják.

Az ötödik pontra a népesítés tárgyában. Hajdon három osztály létezett: a főbb birtokosok, azok részint leány ágon, részint pénzek után birtokolnak. Az egyházi nemesek, ezek is a Székelyföldről és nemes Magyar honból származtak. A magyar és olá vagy román köznép mint az birtokosságnak szolgálai, béresei lévén, és úgy lettek ittvaló lakosok. Az egész falu nagyobb rész[t] magyar.

A falunk határán keresztül foly az Lutz nevezetű folyó víz, eredetét véski Széplaktól mintegy három órányi [járásra lévő] Gläden nevezetű falu erdőségből. Sár-

patakon felyül az Marosba szakad, s ott, valamint ő is, neve is elvész az Maros hollámai[!] közé. Annyit mégis megjegyeznek róla, hogy a Maros ezen kis folyótól kapná szőkeségét, mikor áradásba van, inkább veres-szőke, és ha közel áll az ember partjához, kénszagot érez. Ha amint béérkezik határunkra, ott találjuk a Tormás patakját belészakadni, mely visszafelől jön. Innén fennebb a Kőbánya nevezetű határrészt, azon felyül [185v] a Kőbánya megett a népmonda azt tartja, hogy hajdon itt falu lehetett, de hogy mikor, azt nem tudhatni. Onnan belépve elér az ember az Hegy megé, mely általánosan úgy neveztetik ugyan, de több apró nevek merülnek fel benne, úgymint a Kő kutnál, a Pusztá szőlőnél, a Malomnál, a Diosnál. Itt is a vélekedés az, hogy hajdon falu volt, minek annyi nyoma látszik is, hogy több föld borozdáján a szántás és legeltetés dacára is az borzafa ki nem veszett, márpedig nálunk Erdélybe ezen fa nem, csakis a kertek tövibe szokott teremni. Onnan a falu felé jöve találjuk a Két árok és Két erdő közti határrészeket. Onnan balra a szép erdőt, mely a reformata ecclesiaé. Hogy ezen fenn nevezett helyek hajdon mind erdőségek voltak, mit bizonyít az fenn nevezett erdő is. Onnan lejöve újból rétséget találunk, melynek közepén folydogál az Lutz, az jobb parton lévő részt hívják Nagy rétnak, a bal partján lévő Térnek. Innet átlépve találjuk a Kis rétet, onnat felmegyünk a Palás oldalra. E nevezettet nem lehet tisztán meghatározni, hogy valog[!] a Palától jön-é, vagy pedig Pallástól, mivel az szomszéd bátosi határon is vagyon Hébes nevezetű erdő, igen könnyen megeshetik, hogy hajdon egy úr osztotta e helyeknek költői neveit.

Ottan következik a Peres föld névvel nevezett határrész, mely kinyúlik a levéli[!] határon lévő vétsi uradalomhoz tartozó határrészre, hihetőleg valaha e határrész felett perlekedés folyt a vétsi udvarral, és innet kapta nevét. [186r] Ezen túl még vannak Kerek erdő és Vatzkor fáknál, most szántóföldök.

Szőlőhegye is volt az falunak 1848-ig, de akkor az karók elhordattak, gyümölcstermő fákba nagy kár esett, marha és juhok legelőjévé vált, azolta pusztán s emberi kezek művelése nélkül hever.

Még vagyon egy határrész, a Szőlő megé, s ennek a falu felől lévő részén fekszik a református templom, melynek tornya útmutatóként messziről vezérli az utazót feltett célja felé, mivel bizonyos pontokon az térségen több mértföldre látszik.

A hetedik pontra hozzáadatu[n]k még annyit, hogy falunk határos keletről Levéllel[!], északról Bátossal, nyugotról a bátosi határnak To névvel nevezendő határrészevel, délről Dedráddal.

Itt bé kell végezniem irományomat, és minden igyekezetem mellett is az kitűzött célnak meg nem fe-

²⁸ Olvasata: vajon.

²⁹ Lővéri.

lelhetek, fájdalom, nálunk 1848-ba az olá határörök mindent szédültak, nem maradt sem matricula, sem más oklevél, miből okulni lehetne.

Széplak, 1864. augusztus 6-án.

Fülep Sándor falusbíró mp.
Gruzda Elek helységi jegyző m. k.
x Demeter Ferentz hűtes
x Rusz Todor

DEMÉNYHÁZA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[45r] [Helynevek] Deményháza községéből.

Mely vagyon nemes Marosszékbén, Maros Vásárhelly kerületben, Jobbágyfalvi járásban.

Mely helység mindég csakis Deményháza nevet viselt emberi emlék olta, és hogy honnan vehette ezen nevezetet, arról bizonyosabbat nem tudunk. Csakis az felyül írt székbén, kerületben és járásban [volt korábban is].

Mikháza községében lakó franciskánus atyáktól halottuk, hogy mikor is az magyarok a Trájános várát, melynek romjai a mikházi határ alsó részén láthatók jelenleg is, elfoglalták, tehát egy Mikes nevezetű vezérlete alatt vették bé, és ennek lévén három fiai, tudniillik Demén és Váta, a harmadik nem tudni, minek neveztetett, tehát Deméné léve Deményháza, és onnét vette eredeti nevét.

Semmi más néven nem neveztetett. Melyet tudásunk szerint a székelyek eredetétől fogva tiszta rom. catholikus székelyek lakták.

A külső határa Felső és Also határ nevet visel, melyet forgandólag egyiket egy évben, a másikat másban használunk, és ezek foglalnak magokban nyolc dűlőket, vagyis határrészeket. Mely dűlők egyenként véve többféle nevezetű kisebb részeket foglalnak magokban, és ezek állnak szántó, kaszáló, erdő, legelő, bokros és víz rontotta kövecses helyekből, s mégpediglen:

Első dűlő a helységben a község, mely nagyobb részén lakrészekből, kertekből, a községben megkívánató utakból és némü részbe tiszta haszonvehetetlen elsuvadott, magosan mutatkozó dombokból áll. Ennek eredeti nevezete Deményháza, melyen, úgy több részein Nagy Ernyétől a parajdi nagy útba egy közlekedő út vág keresztül.

[45v] Második dűlő Felső berek, mely magában foglalja Felső tanorok nevet viselő helyet, Falu berket és Rutunyán fejjüli részt. Melynek szomszédjai egy darab részen a helyi község Deményháza és a közötte átható közlekedő út, ezen nemes széki mikházi székely atyánkfiai határrészek s a Tráján utja. Mely határrész áll közepesen használható, füvényes, rendkívüli forró természetű helyből, kaszáló és vízekényes

bokros helyekből. Felső berek nevét viseli és vette abból, mivel Felső fordullo határba esik. Felső tanorok, mivel a régi időben kertben volt kerítve, arról vette eredeti nevét, Falu berke pediglen azért, mivel a falunak jelenleg is egy darab privát helye létezik benne, a Rutunyán fellyüli rész onnét vette nevét, tudniillik a Trájános utján Ugra pataka folyamán keresztül egy odvas fából álló kád lévén csinálva, melyet jelenleg is fenntartunk, és Rutunya nevet visel jelenleg is.

Harmadik dűlő Ugra oldal, mely magába foglalja Kuthát, Kada, Felsőrért, Szöllő patak feje, Bögző, Ökör kötő, Gyepü allya és Alsorét, vagyis Falu nyila. Mely harmadik pont alatti határrészeknek á[1]talános szomszédai ezen nemes széki mikházi és márkodi székely atyánkfiai határrészek és a Tráján utja.

Ugra oldal eredeti nevét vette onnan, mivel hogy nagy és oldalos hely.

Kuthát onnan neveztetik Kuthátnak, mivel a közepette tájba egy forrás kút létezik.

Kada hogy honnan vette Kada nevét, azt nem tudjuk.

Felsőrért arról neveztetik, mivel Felső fordullo határban fekszik.

Szöllő patak feje arról vette nevezetét, hogy az a régi időbe szőlőtermő föld volt.

Bögző valami erdős hely volt a régi időben, Ökör kötő pediglen a régi időben ökrök étszakai szállásoló helye volt.

Gyepü allya, mivel a régi időbe határválasztó gyepűt tartottak, onnan vette nevét.

Also rét onnan, mivel az Also fordulloba fekszik, és onnan nevezik Falu nyilának is.

[46r] Mivel a régi időben a lovas huszárok lókötő helyeknek és későbbre a község lakosai által nyilaztatott fel, ezen harmadik pont alatti határrész némi részbe kevésbé, sőt nagyobbára semmire nem használható szántóföldekből és némü részbe száraz, nagyobb mértékbe vízekényes kaszáló rétekből képeztetik.

Negyedik dűlő Also berek, mely magában foglalja Bogátszer, Márkos árka, Gálok malma körüllí helyet és az Két viz közét. Mely határrészek nagyobb mértékben állnak szántóföldekből és víz rontotta, bokros, kevés haszonvehetetlen helyekből. Szomszédjai a Tráján utja, ezen nemes széki és járási buzaházi székely atyánkfiai határrészek és a Nyárad folyama. Also berek nevet visel, mivel az Also fordullo határrészbe áll. Bogátszer és Márkos árka honnan neveztetik, azt nem tudjuk. Gálok malma körüllí hely onnan vette eredeti nevét, miszerént a Gál familiának egy kétköví lisztelő malma jelenleg is létezik azon határrészbe. Két viz köze arról neveztetik, mivel azon a helyen a Nyárad két ágra szakad, és azon kis részt mintegy sziget formába körülképezi.

Ötödik dűlő a Szállas, mely magában foglalja Nagy berek, János mezeje, Falu vágása, Közepső szállás,

Köles mező, Felső szállas és Lüget motsára nevezetű helyeket, és ezen határrész bővebb mértékbe áll sárga sükeres, köves és kevésbé használható szántóföldekből és némű időben használható marhalegelőből. Szomszédjai a Nyárad folyama és ezen széki és járási buzaházi, ehédi és hodosi székely atyáncfijai bokros és pusztas marhalegelő köz határrészei. Ezen ötödik pont alatti *Nagy berek* nevezetű hely eredeti nevét vette onnan, mivel a régi időben nagy fűzfabokros szállas volt. János mezeje bővebb mértékbe a Jánosi fijké volt, és onnan nevezetett János mezejének.

[46v] Falu vágása eredeti nevét onnan vette, hogy a közönség egy-egy darab köz helyet felosztott, és abból vette nevezetét.

Középső szállas onnan, mivel a régi időben szép szállas csereerdő volt, kapta nevét.

Felső János mezeje, valamint az alsó, bővebb mértékben a Jánosi fijké volt, és onnan máig le is János mezejének neveztetik.

Köles mező onnan neveztetik, mivel kevésbé oldalas és köves dombból áll.

Felső szállas, valamint a más Középső szállas szép cserefából álló fíjatalos volt, és onnan vette Szállas nevét.

Lüget motsára magában tekintve szép állású, de különben szintén semmiben nem használható legelő hely, különben nevét, honnan eredett, nem tudjuk.

Hatodik dűlő Hágó fő, mely magába foglalja Gyertyános, Magyaros kert, Bongor, Kenderes kert, Nyulasné közét és Szén lapossát. Ezen hatodik pont alatti határrész némű részbe áll gyéres cserefa és gyertyánfa, marhalegelő és néműleg használható szántóföldekből. Szomszédjai a helyi község, a közlekedő út, hodosi székely atyáncfijai erdős és árkos helyek, s a hetedik pont alatti Csado völgye határrészei, tehát Hágó fő eredeti nevét honnan vette, különben nem tudjuk, csak egy fenn való dombon fekszik, arról neveztetett annak. Gyertyános onnan neveztetett, mivel gyertyánfából állott bővebben a fa benne, Magyaros kert pediglen békerítve, magyarótermő föld volt a régi időbe, onnét neveztetett Magyaros kertnek.

Bongor egy esőzés által elfolyt vagyis suvadott domboldal, honnan neveztetett Bongornak, nem hallottuk.

Kenderes kert egy darab kertbe kerített kendertermő föld, onnan vette eredeti nevét Kenderes kert.

Nyulasné köze és Szén lapossa honnan neveztetnek, vagyis kaphatták eredeti neveket, nem hallottuk.

[47r] Hetedik dűlő Csado völgye, mely magába foglalja Felhágo, Pálné rétye, Veres Eger és Csado rétye nevezetű helyeket. Melynek nagyobb része köves és vad természetű szántóföldekből és néműleg vagyis ritkán használható kaszáló rétekből állanak. Szomszédjai Csado pataka és nyolcadik pont alatti határ-

részek, és hogy ezen hetedik pont alatti határrészek egyáltalán honnan neveztettek, nem tudjuk, s régibb beszédből sem tapasztaltuk.

Nyolcadik dűlő Dombhát, mely magába foglalja Magyaros, Vápa hopol, Szittos, Nyíros, Köves domb, Gyenes mezeje, Hegyesor, Mész kementze oldal, Kopatzitzaj és Dombhát oldal határrészeket. Melyek bővebb területbe állnak, erdő, bokros marhalegelő és kevés mértékbe néműleg vagyis ritkán hasznonyolható, köves és szilárd sárga sükeres természetű szántóföldekből. Ezen határrészeknek szomszédgyai a hetedik pont alatti megnevezett határrészek, és ezen széki és járási szomszéd falvák, tudniillik: Hodos, Jobbágytelke és mikházi székely atyáncfijai határrészeik környezik körül. Ezen nyolcadik pont alatti Dombhát oldal nevű hely eredeti nevezetét onnan vehette, mivel egy fenn való domb tetején képeztetik, s arról neveztetik Dombhátnak.

Mész kementze oldal onnan vette nevét, miszerént a régiektől hallomásul tudjuk, tehát azon a helyen mészégető kemence létezett, amelynek helye jelenleg is látható, és arról neveztetett Mész kementze oldalnak.

Hegyessor arról neveztetik Hegyessornak, mivel határrészleteink között a legmagasban látható, mintegy határszéli zsinórhegyet képez magában, és arról neveztetett Hegyessornak.

A többi külön nevű részeknek eredeti neveket honnan képezik, nem tudjuk.

[47v] Ezen, túl felsorolt pontok alatti határrészeket keresztülvág egy főbb patak folyom, mely [neveztetik] Csado patakának, mely az jobbágytelki székely atyáncfijai határrészeket keresztülvágva, a hetedik és nyolcadik pont alatti határrészeket keresztülvág, és a községben befolyólag szakad a Nyárad folyomába. Mely tudomásunk szerint örök emlék olta Csado pataka nevet viselt, de eredetileg honnan neveztetett Csado patakának, nem hallottuk.

Inkább nevezetesebb folyó ezen határrészekben a Nyárad, mely az első, második és negyedik pont alatti határrészeket keresztülvág. Mely a folyoma indulatját vészi a Torda megyei görgényi fiskális uradalom havasa közepe tájából, de hogy a Nyárad nevét honnan vette, nem tudjuk, csakis örökösön Nyárad néven hívatni hallottuk s tudjuk.

Nevezetesebb és régibb járó útjai a Parajdi nagy útból a Nagy Ernyeai császári királyi útba befolyó közlekedő út és az Tráján nevet viselő régi elromladott út, mely az szomszéd mikházi székely atyáncfijai alsó határrészeiben lévő, jelenleg is látható Tráján vára romlédékaiból kiindulva határaink részeit egészbe keresztül vág Károly Fejérvár vidéke felé, de hogy kik által készült az út, vagy miféle nemzet idejébe, azt nem tudjuk, csakis hallomásból halljuk, tudniillik, hogy Trájánus fejedelem készítette, a mikházi határrészben

lévő várból kiindulva, Fejér várra járuló közlekedő útnak, és abból neveztetik jelenleg is Tráján utjának. Végül ezen Deményháza nevet viselő határrészekbe létezik kilenc malom, melyek külön-külön két-két forgó kerékkel és kövekkel van[nak] ellátva, és vagy egy szörposztó-készítő négybotú ványoló, vagy is döröszkölő.

[48r] Ezen helynevek leírásában foglalt minő megnevezésű hely alapok hogy tudásaink és hallomásaink felvezetéséből a legpontosabban és szabályszerűleg vitettek végbe és vétettek írásban, azokat megjegyzni: Deményházán, 30. Octobris, 1864-be.

Balog Elek jegyző mp.
Erdei Ferentz falusbíró mp.
Laszlo Péter mp.
Sallo István mp.
Budai János hütös mp.
Kováts Mihál mp.

DEMETERFALVA (ÉS SÜKETFALVA)

DEMETERFALVA
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[44r] Demeterfalvi falu előjáróságától Sellyei járásbeli dűlőbiztos tekintetes Gergelyfi Sámuel úrhoz. Jelentés.

Tisztelettel s egyszersmind hivatalosan jelentjük a tekintetes dűlőbiztos úrnak, hogy a haza helyneveinek és összeírására nézt megvizsgáltuk a falu ládáját és a megye ládáját, nem kaptunk semmi régi leveleket. Határunknak mostani nevei így következnek, a régi nevei is a mű időnktől fogva csak azok voltak, ami most.

Először Kis berek.
Másodszor Nagy berek.
Harmadszor Árpás.
Negyedszer Belső bitsok.
Ötödször Külső bitsok.
Hatodszor. Fűzes.
Hetedszer Csegely.
Nyolcadszor Maroka.
Kilencedszer Kapu alya.
10. Kerek rét.
10.³⁰ Borzás.
11. Erős alya.
12. Szék alya.
13. Szék oldal.
14. Somojod.
15. Rozsa oldal.
16. Nyíras farka.
17. Nagy erdő alya.

Az erdők nevei:

18. Nagy erdő.
19. Eröss oldal.
20. Erös farka.

Demeterfalva, 14. november, 1864.

Nagy Ferentz jegyző mp.
x Novák Mihály falusbíró
x Ferentzi Gáspár esküdt
x Bako Zsigmond esküdt
x Nyíri Zsigmond választmány
x Nagy Lajos ifj. választmány
névírójok Nagy Ferentz mp.

SÜKETFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[233r] Süketfalvi falusi előjáróságtól Selyei járásbeli tekintetes dűlőbiztos úrhoz!

A tekintetes dűlőbiztos úrnak jelen évi november 30-ról költ tisztelt rendelete következtében a következőket megjegyzésül a helységünkre nézve küldjük.

1. A széknak neve Marosszék, Selyei járás.
2. A községnek neve Süketfalva.
3. Tudunkra más neve nem volt.
4. Nem tudatik semmi.
5. Nem tudatik semmi.

6. Sem köztudomásból, sem hagyományból, sem írott vagy nyomtatott emlékekből sem bírunk.

7. A község határában előforduló topográfiai nevek, úgymint Bitsok, Árpás, Vízköze, Kertek mege, Mot-sár, Laposs, Magyaros, Dombmege, Szilas, Oldalrét, Nagyrét, Hídon alya, Sugo, mindezekről semmi történelmi adomát nem tudunk.

Süketfalva, 2. december, 1864.

Gergely Mihály falusbíró
Koltsár György esküdt
Máthé Gábor jegyző m. k.

DÉSFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[167r] Helynevek Déésfalva községből, Küküllő megyéből.

[168r] 1. Désfalva községe van Küküllő vármegyében, a Felső kerületben, a Kundi járásban.

2. Minthogy a községben a lakosok számának fele oláh, fele magyar, ennél fogva az elnevezése is magyarul Désfalva, oláhosan Diasu. És emberi emlékezet óta az említett elnevezések használatnak.

3. E községnek más elnevezése nem volt, legalább a legvénebb emberek sem emlékeznek arról. Azonba hagyományilag állítják, hogy a községnek a Falu he-

³⁰ A sorszám ismétlődik, nem írtuk át a számozást.

lye nevezetű dűlőjén valaha egy falu lett volna Hagymástelke néven, ahol ered az úgynevezett Hagymáspataka is, s hihető, hogy e község elenyészésével alakult a mai Désfalva.

4. Hogy e község mikor említették legkorábban, arról hallgat írás és ember.

5. E község hihetőleg a fennebb említett Hagymástelkéből népesült.

6. Arról senki sem tud semmit, hogy a község neve honnan és miből származott volna.

7. A községnek van három dűlője:

Egyik az úgynevezett Gálfalva felé forduló, minthogy a gálfalvi határral szomszédos. E fordulóra határelnevezések ezek, úgymint:

A Kender földek, az azokon termesztett kenderről.

A Lejárok, a földek fekvéséért.

Szőllők alja, a felettek lévő szőlőkről nevezve.

Kecskés, Doborka és Hender.

Második forduló az úgynevezett Közepső forduló, a fordulóra határelnevezések:

Krucsa oldal, minthogy a temető alatt fekszik.

Nyíralja, mivel hajdon erdő volt felette.

Kerek erdőn innen s túl, minthogy régebb a közepén szép kerek erdő volt.

Hajagas, az azon nevű erdőről.

Tünes.

Ravaszlyuk, a felette lévő erdőről.

A Falu helye, amely említve van már a harmadik pont alatt. Az itt eredő Hagymáspataka a falu határának azon részén végigfutva pályáját, bésiet a Kis Küküllőbe.

Harmadik forduló az úgynevezett Csávás felé forduló, mely azon falu határával szomszédos. Itteni határelnevezések ezek:

Tatár ösvennye, hagyományilag a tatárok hajdon ott jártak egyik faluból a másikba rabolni.

Revetken.

Alább Bika föld, valaha ott bikát öltek meg.

Csávási ösveny, ott járnak a gyalogosok rövidebb úton Szász Csávásra.

A Csere, ez régentén cserefás erdő volt.

A Füzes, a Füzes nevű, jó italú csorgóról és ottani fűzfákról.

[168v] Zsukiné dombja, valaha Zsukiék bírták.

Elő hegy, Horgas gyepe, Vaczkorfák, Daru csorgó.

A községnek két rétje van, elválasztja a Kis Küküllő, Felső és Also néven neveztetnek, eszerént tehát a Kis Küküllő a falunak tart, és úgy kanyarog tovább le Gálfalva felé.

Vagynak a helységnek szőlői is a következő elnevezések alatt, úgymint: Csillag, Som, Ujj szőlő, Cigány hegy, Botos, ezek Haranglábbal határosok, és így a falutól délre fekszenek.

Erdeje kevés van a falunak, és így nevezik azokat: Barazdák köze, Hájogos, Tünes tető, a haranglábi és szász csávási határral ütköznek.

Legelője az úgynevezett Tövisses, mely hajdon erdőség volt, és Nyír és Tércsere néven ismeretesek.

A fennebbi leírás az alólírtak előtt készített Désfalván, 1864. december 4-én.

Dersi István désfalvi birtokos m. k.

Kováts Dénes unitárius pap

x Molnár Miklos falusbíró

x Máté Sándor [és]

x Farkas Onuj esküdtek

x Bodi András [és]

x Molnár György falu öregei

Névalíró és jegyző Szentpáli Gergely mp.

DICSŐSZENTMÁRTON³¹

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[171r] Helynevek Dicső Szent Márton községből Küküllő megyéből.

1. Dicső Szent Márton községe tartozik Küküllő megyének Gálfalvi járásához, és fekszik a Kis Küküllő jobb partján, s innen említettetik úgy is, mint a Küküllő vidéke egyik községe.

2. E község országszerte esmert neve Dicső Szent Márton, a vidékiek által említettik így is: Szent Márton. A németek is a magyar elnevezést használják, úgy a románok is.

3. Hogy e községnek volt-e hajdon más elnevezése, nem tudhatni.

4. Valamint azt sem, hogy mikor említettik legkorábban.

5. E község honnan népesítése iránt sincs esmeretes irat, sem szájhagyomány.

6. Ezt lehet mondani a név eredetéről is, hihető azonban, hogy e község is, mind más Szent nevet viselő községek, Szent István dicső magyar királyunk idejében kapta nevét. De hogy a Dicső melléknév honnét származik, megfejtetni nem tudjuk, mert magának a községnek határa nem valami kellemes fekvésű. A község maga ugyan a Kis Küküllő folyam jobb partján elég kellemes és egészséges fekvésű, s a magaslatokról szép kilátás esik más vidékekre és helységekre. Dicső nevét véleményünk szerint talán onnan is kaphatta, mert jól mívelt, s egyébaránt sovány földgye meglehetősen gabonát terem, szőlőhegyei kedvező időjárással dúson és jó bort teremnek, a Kis Küküllő folyamában pedig jókora nagyságra nőtt harcsák bőven tenyésztnek. Most is tanáltatik ennemű hal folyamunkban, de kisebb mennyiségben, s nem nagyon kinőttek. Ennek okát sokan abba keresik,

³¹ Csak magát a magyar felvételű Dicsőszentmártont tesszük közzé, az utóbb hozzácsatolt, román felvételű Borzást nem.

hogy a parajdi sóbányából [171v] az úgynevezett sóport vagy sóhulladékot beléhányják, miáltal a víz megsósulván, a halak lejjebb vándorolnak.

7. A község határában előforduló határnevek:

Szőlőhegyek:

1. *Egyház szere*, nevét hihetőleg onnan vette, mert északi határa összeér az unitária egyház temetőjével és parochiális telkével, s mert e szőlőhegybe a nevezett egyháznak több dézsmás szőlői fekszenek.

2. *Tövis köze*, nevét onnan veszi, mert hajdonta alól és felyül tövises helyek vették körül.

3. *Sido szőlő*, néveredetét nem tudjuk.

4. *Nyugo szőlő*, jobban mondva talán *Nyugvo*, egy meredek hegy, melynek tetején szép fennlapáj van.

5. *Rára szőlő*, gondolatunk szerint ez latinból vett név, mely mintegy kifejezni látszik az azon termő ritka jó bort.

6. *Függő szőlő* (helybeli elnevezés szerint *Fügygyő*), néveredetét nem tudjuk.

7. *Bakk*, hogy nevét honnan veszi, nem tudjuk.

Szántók:

1. *Tekenyős*, két hegy között tekenyő alakú fekvése van.

2. *Fejérittő szántó*, egy hegyoldalon, melynek földjébe krétanemű fejér anyag terem, mit hihetőleg hajdon fejérrítésre használtak.

3. *Tormás*, bő torma termő hely, ide számíthatni Tormás tető, Tormás oldal, Kis Tormás és Tormás előtt, melyek egymással mind öszveköttetésben vadnak.

4. *Bika fű*, a határ legmagasabb pontján talán a székelyekről élő mese, mikor a bikát a fűért a toronyba húzták, adott alkalmat az elnevezésre.

5. *Sáros patak*, e határrészt egy patakocska szeli át, mely esőzés alkalmával megáradván, nagy kárt okoz. [172r]

6. *Hangas*,

7. *Kapus*, néveredetők nem tudatik.

Kaszálók:

Togát hidgyánál, egy tós helyen épült híd mellett.

Also Rét, a község alsó részén fekvő.

Tull a vizen, a Küküllő bal partján.

Legelő:

Ördög tövisse, tövises hely, egy része már ma szántó.

D[icső] Szent Márton, 1864. november 21-én.

Nagy András jegyző mp.

DISZNAJÓ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[63r] Helynevek Erdélyből, Disznajó községből, Torda vármegye Felső kerülete Vétsi járásából.

1. Torda vármegye Felső kerületibe, a Vétsi járásba vagon Disznajó község a Maros vize mellett, me-

lyen Gyergyóból a tutajozás, úsztatott fa kereskedés nagymértékbe üzetik, s a vidékbeliek legnagyobb jövedelem- és élelemforrása.

Laknak benne magyarok, oláhok, zsidók, 1100 lélekszám, 147 házzám. Református, catholicus, oláh és zsidó templomok [van]. Cigány csak három család létezik. Gróf Rhédey és Cobel fő birtokosok, utánok a református eklézsia, a többi apróság.

2. Csak ez az egy neve él most a községnek, Disznajó, és bír helybeli elterjedéssel, és ez esmeretes ország-szerte.

3. Mint bizonyost beszélük, hogy szászok is laktak volna ezen helységbe, s Szász Disznajonak hívták volna valaha, de semmi adat nincsen rá. Azt is beszélük, hogy [63v] a falu régen a Kerek erdő nevű határrészbe lett volna, az hol most is tégladarabokat muto-gatnak, s azt állítják, hogy akkori templumrombból valók, s egy bétölt kút helyit is jelelik, de mindezek ellenkezik az alábbiakkal. De

4. csak az Isten tudja, s lehet rege, amit az régi öregektől hallottunk, hogy Disznajó mint *telep* már a régi rómaiak idejibe is létezett volna, mire nézve bizony-ságul felhozzák a jelenlegi ev. református templum dél felőli végit, s azt erősítik róla, hogy régi pogány templum lett volna. Mire erősségül használják az északkelet felőli oldalát, hol egy boltozott ív kivehe-tő, mely most bé van rakva, s egy ablak a közepibe, s midőn 1833-ba s azelőtt is vakolgatták, magasztották és hosszabbították a templumot, az érdekelt ívről le-vájván a régibb meszeléseket, tisztán látszott, hogy füstes a kőfal, miből következtették és következtetik, hogy a római pogány telep áldozatra való barmait ott égette, áldozta meg, s azért füstes. Későbbre a keresz-ténység elterjedésével catholicus kápolnává változ-tatván, egy kehelytartó ilyen alakú $\triangle$ lyukat máig is tartunk a bolthajtásba lévő ablak alatt.

Efelett a templom régibb falán festés is találtatik a meszelések alatt, mit a régieknek kellett oda festet-ni, de azóta kétszer van hosszabbítva a templum, mi az építés módjából s az anyagok minőségökből kive-hető, mert az eredeti kápolnának [64r] használtatni praetendalt egyház fala poronddal elegyes kavicskö-ből, kevés téglából vagon, ott helyt a falon oltott mész közé öntve s rakva, mely oly kemény, hogy csákánn[y]al is nehéz felvágni, s a cinterembe is alig egy ásónyomra ily rakatú fundamentum, [egy] né-met öl széles, találtatik kereken.

A Szászki „Geographiájá”-ba³² említettetik Disznajó, mint *Castellum Elegans*, s a nép száján forog ma is, hogy országbíró Kun Zsigmond nyári mulató kasté-lya volt, s a körüllevő falvakkal földesúri joggal bírta, s mikor Disznajóra jött, mindannyiszor tizenkét író-diákokat hozott magával, s ezen versforma mondás:

³² Szászky Tomka János: *Introductio in orbis antiqui et hodierni Geographiam*, Pozsony–Kassa, 1777.

„Kun Zsigmond szállása
 Lentse, borsó, kása
 Szegény diákoknak
 Mindig vatsorája”, a nép nyelvin forog.
 A kastély kerítésiből egy darab ma is fennáll hasonló kavicsból építve, s a kastéllyal átellenbe 60 ölnyire volt a konyhája egy patakocska mellett a mezőre kijáró úton túl, melyet ma is Konyha patakának neveznek, de csak akkor foly, mikor es vagy hó olvad.
 Kun Zsigmondnak semmi fi[ú]maradék, csak három leánya léve, a Rhédey, Radák, Bornemissza családokból lettek földbirtokosok Disznajón, s azután több családokból is házasodtak bé. Ma 18 volt zselléres földbirtokos bír Disznajón, de csak Rhédey és Cobel lakik helyt, s a Rhédey család valamelyik tagja alapította volna az ev. református egyházat, minek jele a templom melletti családi krypta. S hogy a ref[ormáció] kezdeté után hamar ev. református egyház keletkezett Disznajón, [64v] bizonyos onnan is, hogy egy kopott sírköven ennyi most is olvasható: „Hic jacet filia Pastoris — — — Ev. Ref. — — — Samuelis Trauzner. Ano. Dni. MDLXXXVI.”
 5. Mint traditio, a régi rómaiak idejébeli telep volt Disznajó helysége, de semmi bizonyos adat rá nincs, hanem a helység neve Disznajó név alatt esmeretes, mint fennebb is említve volt.
 6. Beszélük, hogy a helység határának nagyobb része most is bokros csereerdő léve, hajdonába makktermő ős erdős hely volt, milyen ma is van az ev. református eklézsiának s a Cobel-udvarnak, s jó disznók híztak, s azért nevezték volna *Disznojónak*, de írásba nem íratik, hanem Disznajó *a*-val.
 Egy más okoskodás a falu neve eredetére nézve: miután egy valahai földesúr az érdekelt szép kastélyt megépítette volna, látogatóival nézegették, s az egyik ezt mondotta: „No, ez egész dísz”, a földesúr erre mondá: „Na jó”, s így lett neve az helységnek Disznajó.
 7. A helység határába előforduló topographiai nevek:
 A Maros folyója mellett s lefelé a falun alól: *Malom Berek*, *Fejéritős oldal*, *Fejéritős alatt*, [65r] *Alsó kender földek*, *Alsó fű nyilak*, *Alvás*, *Kökényág*. Ennek vége irányába a völgyből a monori határszélbe eredő *Egres pataka*, feljebb a *Szőllőnyak*, *Szőllőnyak oldala*, hol magára szőlőcsemeték ma is növe találtattak, egyébként bortermő hegy a határon nem létezik. Most terem kökény, mit a Kökény ág név is mutat.
 Emellett jön ki az *Asszu pataka*, melybe csak esőzés és hólévkor van víz.
Egres oldal.
Felső Gödörhát, *Alsó Gödörhát*, e kettő között *Gödöts pataka*, vizetlen.
 Alsó Gödörhát mellett *Leányvár pataka*, mely határ-patak is Véts felől.

Gödörhát alatt a Maros folyó mellett van a *Balásrét*, szép tér hely. Efelett kivált az Alsó Gödörhát 40 öl egyenes meredek porhozó palás kősziklán fekszik, melynek aljába vágott a Maros, míg új országutat vágta a víz mellett fel Gyergyó felé, s az utat a Maros széle fenekibe rakták ezelőtt öt évekkel. A Leányvár és Gödöts pataka van 30-40 öl mélységű, oldalába a *Lovak uttya*, a két vizetlen patak között sima tér, csereciheres erdő, mely között négyszegre látszik régi nagy sáncolás, tégladarabok is találatnak, s azt regélik róla, hogy hét Zöld leányok vára lett volna valaha, kiknek várak elpusztítottán, valami föld alatti nagy verembe, pincébe vonták be magukat roppant arany, ezüst s gyémánt kincseikkel, s máig is minden hetedik évbe kinyílik a pince szája, s kijönnek a hét zöld köntösbe öltözött leányok, és a Maros folyó vizébe feredeznek. Könnyű volt, míg az országút ott nem volt, mert gyalog ember is bajosan baktathatott ott, de most szüntelenül jönnek-mennek, s aki olyankor talált oda vetemedni, mikor a pince ajtaja ki volt nyílván, bémegetett, [65v] s annyi kincset hozhatott ki, amennyit csak elbírt. De ha bétakarodtak a Zöld leányok, az ajtó bezáródott, s ha ilyenkor a kincsszomjas ember benn volt, oda rekedett, s más hét évig ott kellett ülnie, midőn viszont kinyílván a verem szája, kijöhetett.

Feljebb van a *Nász*, kaszálók.

Dombos.

Nyilak, bokros-erdős hely.

Vápa, oláhul Grope Urszuluj. Ennek alján a *Tolvajok uttya*, melyen a Tamás homloka alatti falvak lakói az erdőszakállli határon létező sós forrásokból s földszinti termésséből lopva hordottak s hordanak ma is, s néha életveszedelemmel, mert őrzették, s őrzik ma is, és sokszor halálra összeverekednek az őrizőkkel, midőn ők is egész készülettel s csoportosan mennek. *Eklésia erdeje*, az ev. református eklézsiáé. Ebbe több helynevek:

Kabbala mező. *Pali gödre*. *Sajoi út gödre*. *Fenek*. *Kölezs mező*.

Rokajukakkal, hol sok rókák laknak.

Felyül a bérc alatt van:

Falu erdeje.

Barát szállás, az holott mesélték a régiek, hogy barátok laktak.

Ehhez közel a *Kerek erdő*, hol lett volna valaha Disznajó.

A falu nyugoti szélibe van a *Ref. temető*, *Oláh temető*.

A falun felyül *Kijárok*, *Kis motsár*, *Alsó motsár*, mind sima tér, szántók.

Tögát, *Felső motsár*.

Csere, nyíres.

A falun felyüli Maros téren vannak: *Répai patak jobb és bal oldala*, *Felső kender földek*, *Nagy rét*, *Felső fű*

nyilak, Másod nyilak, ezek a fűnyilak jobbára szántók. Fűnyilak nevet csináltak Fő nyilakból, mit mutat a Másod nyil név, de a Torda vármegyeiek az o-t a-nak, az ö-t ü-nek prononciálják.

Továbbá *Mester berke, Szentegyház berke, Szüget, Lebánháza*.

Emelkedetten van *Kápolna oldal*.

[66r] *Kápolna*, ennek élin a catholicus temető.

Őtrész, az *Örökségpatak* jön le mellette víz nélkül.

Szarvastó, Ujj földek, Gyérmotsár, Gálnás, Báltoj, Cseresnyés, Szarvastó oldal.

Disznajoval szomszédos falvak határai: Véts, a báró Kemény család uradalma. Ide írt volt Kemény János tatár fogságából két láda kincseért, hogy magát kiváltsa. Erdőszakáll, valóságos magyar név, s lakói oláhok. A felszabadultak a vétsi uradalomhoz tartoztak, de vagynak benne eredeti magyar nemes donatiós oláhok Fogarasi, Búj eredeti magyar nevekkal. Monor, Glédin, Lüget (Dumbráva), Maros Hodák, Monos falu (Moreén), Oroszfalu (Rusz) magyar és oláh nevekkal. Magyaró, hihető sok fái mogyoró termésről. Holtmaros, mellette a Maros folyója régi holt árka. Mindezeket kiírta, vagyis összeírta a disznajói falusi előljáróság és öreg emberek közbejöttével Disznajon, 1864. szeptember havába 15. napjáig.

Nagy Ferenc falusbíró

Dali Mihály kis bíró

Vita György,

Vita István,

Zsigmond Mihály hűtesek tudtokkal

Csikó György disznajói helyét hitű lelkész
és falusi ideiglenes jegyző mp.

EGRESTŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[177r] Hely neve Egrestő községéből, Küküllő v[ár]megyéből.

1mo. Küküllő megye, Felső kerület, Szász Nádasai járás.

2do. A fenn írt községnek jelenleg csak egy neve él, úgymint magyar nyelven Egrestő, román nyelven pedig Agristeu, mely úgy a helybeli elterjedésben, valamint országszerte is mindkét nyelven hasonlólag bír.

3. Ezen községnek más elnevezése a mostani korban esmeretlen.

4. A községnek legkorábbani említése a jelenkor előtt nem esmeretes.

5. Honnan népesített Egrestő községe, tudatlan.

6. Amit pedig köztudomásból és emlékekből a község neve eredetéről tudhatni: ezen községnek neve az egerfától ered, ahonnan Egrestőnek, vagyis rövidítve Egrestőnek értelmeztetik, és amelyet a Kús Küküllő bal partja sűrölja, s a községnek keresztül

a Kús Küküllőbe ömlő *Fületei patak* kettőbe szakítva, keleti része *Nagy Egrestő*nek neveztetik, nyugoti része pedig kisebb lévén, *Kis Egrestő*nek neveztetik, amelynek határa is az említett Fületei patak által egészen el van szakítva a Nagy Egrestőtől.

7. A község határán előforduló részletes topographiai nevek a következők, úgymint:

Az *Első dűlő*ben:

a. *Csomor szijget*, lapály, száraz hely a Kús Küküllő bal partján a közút, a falu és Küküllő között, neve eredetét honnan veszi, esmeretlen. Itten sok egerfát láthatni.

b. *Téglás*, a Küküllő, közút és Kis Kendi árok között, lapály, fővényes hely, nevét honnan veszi, esmeretlen.

c. *Lapos*, oldal, sovány hely, melynek teteje lapályos lévén, nevét is innen nyerte.

d. *Boszorkányos*, oldalos, kavicsos, sovány hely, nevét honnan vette, tudatlan.

[177v] e. *Darlaczi*, oldalos, szároz hely, nevét honnan veszi, tudatlan.

f. *Somosbűkk*, oldalos, sovány hely, alja rétes, nevét pedig a régentén itten volt számos somfáktól veszi.

g. *Törökné aratványa*, oldal, szároz sovány hely, nevét honnan veszi, tudatlan.

h. *Pusztaszőlő*, oldalhegy, sovány, nevét a tetején levő kiirtott pusztai szőlőtől veszi.

*Második dűlő*ben:

a. *Del*, sovány, oldalhegyes hely, nevét honnan veszi, tudatlan. Közszóbol mondatik, hogy a hely délre nézván nevét innen adták.

b. *Motsár*, oldalos sovány, nevét a benn lévő mocsáros helytől veszi.

c. *Hóllósbűkk*, hegyoldal, sovány hely, neve eredete tudatlan.

d. *Nagybűkk*, szoros oldal, nevét a mellette volt – régentén – bűkkfás erdőtől veszi.

e. *Közbercz*, emeletű, sovány hely a Del és Juhoros között lévén, nevét is innen veszi.

f. *Juhoros*, sovány oldalhely, nevét a régentén rajta állott számos juhorfáktól veszi.

g. *Szálos alja*, más névvel *Tőkés hely*, oldalos hely, nevét honnan veszi, tudatlan.

h. *Pirosalma szere*, oldal, sovány hely, neve eredete az itten volt, régentén piros almát termő fáktól származik le.

i. *Nagy to*, lapályos, forrásos és sátyos hely, nevét a vizekenyes, tós helyétől kapta.

k. *Háromláb*, oldalos hely, nevét a lábónként három részre szakasztott daraboktól veszi.

Harmadik dűlő

a. *Feljáro*, oldalos, a hegyre járulván, nevét onnan kapta.

b. *Temetőn*, lapályos a Feljáró tetején, nevét a végén lévő, falu fölötti temetőktől veszi.

c. *Rozsás árok*, árkos oldalos, nevét a rajta termő vad-rózsáktól veszi.

d. *Küs bükk*, kövecses, sovány oldal, nevét honnan veszi, tudatlan.

e. *Hegyes*, kövecses, száraz hely, a határon legmagosabb hegy lévén, innen neveztetett Hegyesnek.

[178r] f. *Határbükk*, észkos oldal, nevét honnan veszi, tudatlan.

g. *Hidegláb*, észkos oldal, nevét a hideg forrásaitól kapta.

h. *Nemesláb*, oldal hely, nevét onnan vette, hogy főképp nemesek bírják.

i. *Réthosza*, vizes oldal, nevét a benne levő hosszú rétekről veszi.

k. *Háromhold*, sovány hely, mintegy három hold nagyságú és három alakú formában lévén, nevét innen vette.

A Nemesláb és Réthoszt Akasztófának is szokták hívni, mivel hogy ottan régentén akasztófa volt.

l. *Legelő*, a Lapos, Somosbük, Del és Motsár helyek tetején, a Kis Kendi árok és nagy kendi határszél mellett.

m. *Erdő*, A fületelki erdő és határszél mellett, melyen egy része Nagybük, más fele Szálosnak nevezetik a régi bükkfák és szép szálos erdő részeitől. Az Erdőnek harmadik fele a Határbükkbeli ciheres, bokros erdőcske a fületelki határ mellett, nevét a Határbükk nevű helytől vette.

n. *Völgy pataka*, mely a Tolvajkutból és Csorgoskutból eredvén, nevét is innen vette.

o. *Tolvajkut*, a Közepső határba a Nagybükkben, melyről beszélnek, hogy tolvajok által lévén csinálva, nevét onnan vette.

p. *Csorgoskut*, a Del alján, régentén itató vállukkal és csorgóval lévén ellátva, nevét innen vette.

r. *Fületelki patak*, mely mossza a falut.

Negyedik dűlő, a kis egrestői határon pedig az első.

a. *Horgos*, alja tér hely a fületelki határ mellett, felső fele horgony alakú lévén, nevét innen veszi.

b. *Padurei*, a Horgos fölött, sovány lapályos, itten hajdonában erdő lévén, nevét is innen vette, románul *Padureiu*.

c. *Gyep alja*, a zágori határszélen Lapályos alatt, helynevét veszi a fejlő levő Gyepes helytől.

d. *Nagy föld*, tér hely lapály, neve eredete tudatlan.

e. *Berek alja*, a Küküllő bal felén, neve eredete tudatlan.

f. *Tanorok*, a Küküllő-marton, neve eredete tudatlan.

[178v] *Ötödik dűlő*:

a. *Oldal*, oldalos hely, honnan nevét is veszi, melyet az közút kettévágja, és a felső felét *Felső küpük*nek nevezik, alsó felét pedig *Alsó küpük*nek az benne levő küpük, források és kutakról.

b. *Pusztamalom*, a falu és Küküllő mellett, régentén malom lévén itten, nevét onnan kapta.

c. *Kertekmegett*, a falu mellett lévén, nevét innen veszi.

d. *Legelő* – a Paduráj, a fületelki határ mellett, sovány, szároz hely, régentén erdő lévén, nevét is innen kapta.

e. *Nagy árok*, a zágori határszélen, melynek feneke kaszáló rét is.

f. *Küs árok*, a Legelő derekán szároz patak, vizetlen.

g. *Várdomb*, A felül írt Legelőnek, alsó – Zágor felőli, vagyis Küküllő felőli – része, küs kerek alakú, domború emeletes, szép lapos tetejű hegy lévén, mely a Küküllőre néz, és amelynek a Legelő felőli déli felső része a Küs és Nagy árok által – melyek egészen körülövedzik az emeletes helyet – öszveszorítottak, annyira, hogy csak a Vaskapunak nevezett két magos dombocskák válasszák el a két árkot, mely Vaskapu nevezetű dombokon belől kétfelé szakadó útnyomon fekszik. Közmondásból és emlékezetből ezen dombos helyről, emelt térségről tudatuk, hogy hajdonába ezen helyen vár lett volna, ahonnan Várdombnak is nevezik még a mai napig is.

h. Szőlők:

A Somosbükk felén, honnan *Somosbükk*nek is nevez[tet]nek, mások pedig a Szőlőhegy alatti Völgy-patakról Völgyhegynek is szokták nevezni.

Megjegyzendő egyszersmind az is, hogy az egrestői határon a jelenben is petrificált fa gyökerek és fa darabokat található vagy kaphatni.

Kiadatott Egrestőn, 1864. június 17-én.

x Rosca Todor falusbíró

x Török György hites

x Szatmári Sámuel

x Barabás Mihály idő

x Barabás Mihály ifj.

x Gál Gábor

x Szász István

x Csiszér Elek

Vécs Benedek községi jegyző által

EHED

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[50r] Ehed község, mely nemes Marosszék Jobbágypfalvi járásában, Hodos, Deménháza, Buzaháza, Iszló marosszéki, Nagy Szederjes Torda megyei községek között fekszik.

Ezen községnek jelenbeni neve most is előmutatható irományok szerint már a 13. században megvolt, más nevééről nincs adat.

Népesítésének ideje bizonytalan.

Népesült a közelebbi helységekből.

Határa kilenc fő részekre van felosztva, úgymint:

1. *Üver aly*, mely az Üver nevű erdőnek aljába fekszik.

2. *Verőfény*, mivel a nap melegének leginkább van kitéve.

3. *Kakucs*, szomszédos Nagy Szederjes és Hodos községek határaival.

4. *Nagy völgy*, legkiterjedőbb a többi mezei részek között.

5. *Dombok köze*, egészen dombok környezik.

6. *Tógát*, jelenben is tós, azaz vizenyegességéről.

7. *Liget*, hajdan sűrű erdő volt, mely Deménháza, Buzaháza, Iszló községek határaival összeütközik.

[50v] 8. *Csere aly*, cserefákból lévő erdőnek az aljába fekszik.

9. *Üver*, egészen erdő.

Ezen község lakosai általánosan székelyek, római katolicusok, ezelőtt szomszéd Hodos községhez, mint anyamegyéhez tartoztak, hanem 1839-be külön anyamegye lett, s jelenben van rendes lelkésze, kántortanítója. Áll 430 lélekből 98 ház alatt.

Eheden, Novembris 4-én, 1864.

Ferenci András falusbíró

Nagy János mp.

Gábos Antal

Györi III. Ferenc

ERDŐCSINÁD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[69r] Helynevek Erdő Csinád községéből, Torda megyéből.

Először. Erdő Csinád tartozik Torda megye Felső kerületéhez, a Maros Járai szolgabírói járáshoz.

Másodszor. A községnek magyar neve Erdő Csinád, román neve Csinágye. Az egész község magyar és evangélika reformata.

Harmadszor. A községnek soha nem volt más neve.

Negyedszer. A község mikor említetik legkorábban, azt nem tudni.

Ötödször. Egy része a helységnek őslakos magyar. Népesedett pedig a szomszéd Marosszék következő székely falvaiból, úgymint Sováradról, Jobbágytelkéről, Nagy Ernyéből, Vadadból.

Hatodszor. A helység neve eredetéről azt lehet gyanítani, hogy a falut erdőkből csinálták. Erdő Csinád annyit térsen, mind erdőből csinált, amit onnan is ki lehet magyarázni, hogy a hajdon korban csupa erdős helyekből állott.

Hetedszer. Az egyik határrész neve *Körtvéjes patak melyéke*, és vette eredetét azon vackor- és körtvéfáról, melyek nagyon gyéren most is e határrészben itt is, amott is léteznek, és azon nagyon kicsin patakról, mely ezen völgyben kezdődik, és a szomszéd marosszéki Káál helység határáig foly.

A másik határrész Szénégető, vette eredetét arról, hogy itten cserefás erdő lehetvén a régi korba, ennek kiirtásakor a cserefából szenet égettek.

A másik határrész Dijos aj, mely eredetét onnan vette, hogy a régi korba e völgy tetején sok diófák léteztek.

A más határrész Észak, mely is maga magába hordja eredeti nevét, mert az egész hely északba fekszik. Ezen határrészben egy kopár, használhatatlan, Keszjős nevű völgytorkolatba a szomszéd marosszéki Káál helysége szomszédságába az egész hegyoldal hosszába fekszik egy út, mely máji napig látható, hogy mesterségesen vágott [69v] út volt, és ezen út nevezetük Tatar utnak. A hagyomány erről azt tartotta fenn, hogy ezt az Erdély országot pusztító kutyafejű tatárok csinálták volna, mégpedig az[on] időbe, [amikor] azon hegyoldalt, melyen az út létezik, sűrű erdőség borította, és a tatárok alattomba csinálták az utat, hogy észrevehetetlenül rohanhassanak be a helységbe. Az út oly jól volt csinálva, hogy némely részén máji napig is lehetne szekérral elmenni. Az egész oldal jelenbe haszonvehetetlen kopár.

Egy más határrész *Halom völgye*, névéredete onnan van, hogy sok apróbb kis halmokkal van borítva, hihetőleg az özönvíznek maradványa.

Egy más határrész *Kapus fü*, neve onnan van, hogy a helységből a hegyen kimenve, a hegytető egy hegygerincnek bévágásánál van, és kapu alakú. Ezen határrészbe van egy *Gödör* nevezetű hely, mely nevezetes arról, hogy ez egy magosabb és egy törpébb hegy közötti, alig nyolc öl széles, hosszú rétes völgy. Hagyományilag úgy formálódott, hogy a kisebb hegy a magosabbtól elvált, elsuhadott, és az ide által szép virágos rétes és gyümölcsfákkal ellátott helyé változott. Nevezetes ezen Gödör nevű hely magosabbik hegyoldalába létező, szobaajtó alakú, palás omláshely, melyet máiglan Fekete háznak neveznek. A hagyomány azt mondja róla, hogy a tatárfutáskor egy Fekete nevezetű ember csinált oda barlangot, hová a csinádiak menekültek, s hetekig benne elbújtak.

Egy más határrész Iso völgye, névéredetét nem tudhatni.

Benn a helységbe a felső faluvégén Gernyeszeg felé menő útba, egy gazdaember kertjébe egy kis, alig látható dombocskára van, melybe téglák vannak, és ezt nevezik *Német háznak*. A hagyomány azt mondja, hogy Erdély országnak az ausztriai felséges császári uralkodóház uralkodása átmenetele után a nép által úgynevezett vasas német katonák számára építtetett egy kőből építtetett laktanya, melybe az időbe vasas német katonák tanyáztak.

Erdő Csinád fekszik egy, két oldalába hegyekkel körözött völgybe, fennsíkon, és minden határrészei egy-egy hegyekkel körüli [70r] kis völgyeket képeznek. A hegyek kopárok, az erdők meggyérültek, és fekszik a helység Maros Jára, Kis Illye, Káál, Ikland, Erdő Szengyel és Gernyeszeg helységek szomszédságik között.

Kiíratott Erdő Csinádon, 18. Szeptember, 1864-be.
Általunk

Hajdu Simon községi jegyző m. t. k.
Jenei Joseff falusbíró
Réthy Joseff földbirtokos

ERDŐSZENGYEL

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[73r] Erdő Szengyel községének és határrészeinek helyleírása.

Először. Erdő Szengyel helysége fekszik Torda megye [Felső] kerületébe, és tartozik a Maros Járai szolgabírói járáshoz.

Másodszor. A község neve Erdő Szengyel magyarul, románul Szintgyel. Lakják nagyobbbrészt görög nem egyesült románok, és egyharmada magyar és helvét hitűek.

Harmadszor. A község mikor telepedett ide, az nem tudatik.

Negyedszer. A község lakói nagyobbbrészt ősieik, kevés van, akik úgy származtak ide.

Ötödször. A falu nevét vette arról, hogy sok erdők voltak a határán, a Szengyel nevet hogy miért ragasztották oda, az nem tudatik.

Hatodszor. Az egyik határrészt hívják *Sáromberki szőlőnek*, amely vagyon Sáromberke felől, de most nincs [benne] szőlő. Valaha régentén lehetett szőlő itt, mert egy kevés nyoma látszik még, egy részibe valami birsalmafa jövések most is vagyon.

Hetedszer. Fennebb egy határrészt hívnak *Pusztá Kamarának*, ez honnan vette eredetét, nem tudatik.

Nyolcadszor. Egy határrészt hívnak *Járai padnak*, ez hívatódik a Járába menő ösvénytől, és a tetején lapályos.

Kilencedszer. Egy határrészt hívnak *Dioságnak*, itt meglehet sok diófa lehetett.

Tizedszer. Egy határrészt hívnak *Kárbunálnak*, [73v] ezen határrészt ezért nevezik így, hogy sok erdő lévén a határon, ott a szemet égették, és vette nevét ezen román nevű szótól, *kerbun*.

Tizenegedszer. Van egy határrész, amelyet hívnak Szász völgynek, de hogy ez honnan vette eredetét, erre nem emlékezik senki. Van egy erdeje méltóságos gróf Betlen Sándor úrnak, melyet hívnak *Báltá Urszulujnak*, ezt azért hívják úgy, hogy régentén sok erdő volt, a medvék tanyáztak ott.

Erdő Szengyelnek fekvése oldalas, határa is hegyes-dombos, és van két völgye, amelynek a végibe fekszik a falu Sáremberke felől. Különben is az egész falut egy hegylánc veszi körül, és határos Sáremberkével, Gernyeszeggel, Erdő Csináddal, Iklanddal és Ernyével.

Kiíratott általunk Erdő Szengyelben, 1864. szeptember 22-én.

Szöts Miklos falusbíró
Málnási Elek helység jegyzője mp.
Vali Mihály,
idősb Botzog Juon, válaszmányok

ERDŐSZENTGYÖRGY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[52r] Erdő Szent György (falu) helységének leírása
Első kérdésre. Erdő Szent Györgynek helysége vagyon Erdély ország, Marosszék, Kis Kükölli kerület, Szováta járásban a Kis Kükölli folyója mellett.

Második kérdésre. Emberi emlékezet olta Erdő Szent Györgynek neveztetett és neveztetik a mai napig is.
Harmadik kérdésre. A második kérdés alatt megvan a felelet.

Negyedik kérdésre. A méltóságos birtokosság levéltárához nem juthatván, ahol hihetőleg írott adatok léteznek arról, hogy a község mikor említették legkorábban. Ezen kérdésre kimerítő feleletet azért feljegyezni nem tudunk.

Ötödik kérdésre. Hogy honnan népesítettett? Szájhagyomány szerint a tatár rablás és háborúk miatt elpusztulván, a helység lakossága Hátszeg vidékéről és a Mezőségről telepítették az oláh lakosok, akik ma szinte annyian vagynak, mint a magyarok. Ezeken kívül szüntelen szaporodik a zsidóság, akik szinte annyi számnál vagynak helységünkben, mint a cigányok, akik 175[-en] vagynak a lélekszám szerint, kik minnyájan nagy erőmegfeszítéssel, szántás-vetésből élnek.

[52v] Hetedik kérdésre. Helységünkben vagy az ev. reformata ecclesianak egy igen régi goth épületű temploma, alatta az gróf Rédei[!] famillia temetkező sírboltja, melyet nem régi idő olta is szaporította a famillia hullával.

Innen tovább menve, vagyon az ev. reformata ecclesianak a helység mellett magasra felemelkedett temetkező helye Kápolna néven, melynek tetején vagyon egy sírboltja a gróf Réhdei[!] familliának, amelyet használtak addig, míg régi írások nyomán találta fel a famillia a régibb ősi sírboltot, ame[ly]re hogy ráta[lá]ltak, a hullákat letakarították a templom alá. Ma üres, ugyan beljebb vagyon egy kívülről nem látható sírboltja a gróf Kendefi familliának, mely közelebből is egy hullával szaporodott. Innen továbbmenve:

Első dűlő Hoszu név alatt, mely mellett nyúlik a Maros Vásárhely felé menő út helységünkben kiindulva, hosszú két sor jegenyefákkal.

Második dűlő Cseredomb, nevét bírja szájtudomás szerint [onnan, hogy] hajdon cserefás volt, most

pedig szántó. Ezen dűlőben vagyon az úgynevezett Berek, mely hajdon nádas berkes, tós hely volt, míg a méltóságos birtokosok, Methenrajferek által használható kaszálókka javították, és ma kaszálók. Innen több:

Harmadik dűlő úgynevezett Tentse, semmi nevezetességgel nem bír, gabonatermő.

Negyedik dűlő úgynevezett Nagy kosok, semmi nevezetességgel nem bír, szájtudomásból tudjuk, hogy ez is erdős hely volt, most gabonatermő oldalos hely.

Ötödik dűlő úgynevezett Sanyaja, ezen dűlő bír oldalos [53r] és teres helyet. Nevezetes hely vagyon ezen dűlőben az úgynevezett Barlangos, mely nevét vette szájtudomás szerint arról, hogy hajdon rengetek[!] [v]olt, olya[n], hogy medve és farkas ragadozó állatok barlangos tanyájok volt, most már meggyérült. Tovább:

Hatodik dűlő úgynevezett Rét, sík, gabona- és szénatermő hely. Ezen dűlőben vagyon az úgynevezett *Várhegy*, mely nevezetét bírja szájtudomás szerint arról, hogy ottan a rómaiaknak lett volna várjok vagy lakjok, ami onnan is hihető, hogy még most is találhatni egy hüvelyk és vastagabb cserépedény-darabokat, melyek hamvedernek használtattak a rómaiaknál. Erdős hely, a helység közeliben, egy mély árok martján. Tovább:

Hetedik dűlő Leánymező, mely nevezetét vette szájtudomás szerint onnan, hogy hajdon a tündérek lakja lett volna azon hely, egy része bokros, más szántó, egy kis völgy, oldalos hely.

Nyolcadik dűlő Aros mező, nevét mikor és honnan kapta, nem tudatik, sík, gabonatermő és kaszáló hely, semmi egyéb nevezetességgel nem bír.

Kilencedik dűlő Eger, hogy nevét mikor és honnan nyerte, semmi tudomás arról nincs, sík, gabonatermő hely.

Tizedik dűlő Borzond, szájhallomás után rengetek erdő volt, most csak egy darabocska áll még, bükkös. Nevezetes termőköveiről, melyet Borzond pataka szokott áradáskor kihordani. Nagyobbrészt már szántó, oldalos hely, meglehetősen gabonatermő hely.

[53v] Tizenegyedik dűlő Borzája, ez[t] is szájtudomás után tudjuk, hogy ez is erdős hely volt, most szántó, oldalos, patakja a völgynek az úgynevezett Borzája pataka, semmi nevezetességgel nem bír.

Tizenkettedik dűlő Kalandos, hogy nevét honnan, miért örökölte, semmi tudomás nincs. Ezen dűlőben vagyon a helységnek szőlős kertjek, mely meglehetősen borokat szokott adni.

Utántudakozódás után kiadta Erdő Szent Györgyön 21. October, 1864.

Pap Demeter falusbíró
Tokos Lajos jegyző

FARAGÓ

(ÉS TELEKYTANYA)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[377v] 1. A megyének, kerület-járás-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás. Régebben a Rettegi vidék Czégi kerülethez és Körtvélykapui albiztosághoz tartozott, utóbb a Besztertzei Kreisamt, Tekei Bezirkhez.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Farago, románul is csak Feregeu. Ezen neve bír helybeli elterjedéssel, ez ismeretes országszerte.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Semmi.

4. A község mikor említettetik legkorábban?

Nincsen egy is a községben, aki tudná, sem semmi irományok, amiből tudhatni.

5. Honnan népesítettet?

Nem tudatik, hanem jelenleg románok lakják. Vanak több magyar birtokosok is közöttük.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

7. [A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

[378r] Fátzá Beucsi, Dosu Beucsi, Dosu arboreloru, Fátzá arboreloru, Dupa dealu Regenului la Cruce, Ritu pre Vălea Mázerei, Vălea Mázerei, Dosu Valea Mazerei de catra Tancs, Postea cea rosia, Fundulu Csoroteului, Doszu Csoroteiului, Ritu Csoroteului, Fátzá Csoroteiului, Fundulu Csoroteiului, Sub Pedurea Socolului, Fátzá Singubetzi, Dosu Singubetzi, Valea Singubetzi, Fátzá Stinbeului, Dosu Stinbeului, Fátzá Lărgi, Drumulu coloriscului, Valea Petri, Fundulu Valei Petri, Ritu in Valea Petri, La calea Oroszfăi, Mutea Nimeloru, Fátzá lui Sirtzi, Cingliu lui Sirtzi, Fundulu lui Sirtzi, Doszu lui Sirtzi, Gaboresti, Fátzá Lutzoi, Hodaia, Doszu Lutzoi, Miruora, Doszu Lupului, La Pociumbi, Gura Caramidi, Fátzá [Caramidi] és Doszu Caramidi, Fundulu Cioreiului, Doszu Cioreiului, Fátzá [Zebedeiului] és Doszu Zebedeiului, Fátzá [Răci] és Doszu Răci, Podulu Naradi, Ritu cel Mare, Fátzá Ercitzi, Doszu [Ercitzi] és Fundulu Ercitzi, Fatza Gisineului, Doszu [Gisineului] és Ritu Gisineului, Gelteriuului, Dealul Prancei, Stupatura, La coda Teului, Teu.

Mindezen határrészekben semmi nevezetesség.

Az egész faragói határon csakis egy kis tó érdekes említésre, mely még eddig nem száradott ki, s

amelyben kevés halak, vadrcék s más ily vad szárnyas állatok kicsibe találhatók. Emellett sok apró jó kút források vannak az egész határon, s benn a községben.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

FELSŐKÁPOLNA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[186r] Helynevek Felső Kápolna községéből, Küküllő vármegyéből.

Első pontra. Felső Kápolna községe van Küküllő vármegyében, Kundi járásban. Szomszédos napkeletről Héderfájával, délről a Kis Küküllő, nyugotról Mikefalva, északról Nagy Csergeddel. Lakják románok, kis falu, 33 numerus van benne.

2. A községnek most csak egy neve él, Felső Kápolna név alatt esmeretes.

3. Régen Szász Kápolna volt, mert szászok lakták, de idejét megnevezni emlékezeten felyül van, hallomásból se tudjuk.

4. Hogy a község mikor említették legkorábban, emlékezeten felyül van.

5. Honnan népesítették, erre sem emlékeznek.

6. A név eredetéről hallomásból se tudnak semmit a község lakói, sem semmi adatok nincs.

7. A község határaiban vannak az alábbi aprólékos nevek:

a. *Szilágy*, e név eredetire nem emlékeznek.

b. *Motsirla*, sáros, forrásos hely.

c. *Gaura fortzilla*, hegyes hely, eredetét nem tudják.

d. *Szénafű*, ez nagy oldalos kaszáló, ezen néven szálolt át.

e. *Vállyu*, egy patak két hegy között, néveredete emlékezeten felyüli.

f. *Padéj*, a falu mellett egy emelkedett szép hely. Ott volt a szászok templomjok, minek az öregebbek romjaira emlékeznek. Van mellette egy kút, mit Büdös kutnak hívnak, eldődeikről maradt halomából beszélnek, hogy azon kútba a szászok sok drágaságot [186v] hánytak volna belé, mikor a falu elpusztult.

g. *Rititze*, teres hely, kaszáló, nevit így kapták elődeiktől.

h. *Szilágy*, szőlőhegy, neve emlékezeten felyüli.

i. *Vurtsel*, erdő, neve emlékezeten felyüli.

k. *Orgás*, szakadozásos oldal, néveredete emlékezeten felyüli.

l. *Fáca*, sárga agyagos hely.

Felső Kápolna, 8. Octobris, 1864.

Koros Vaszi Szánduj falusbíró

Boda Dániel jegyző

FINTAHÁZA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[57r] Fintaháza helységének helyzeti és történeti leírata.

1. Fintaháza helysége vagyon Marosszéken, a Felső kerületnek Abod Szováthai járásában. Ezen jeleni politicalai felosztás előtt a Felső kerület nevezetett Küküllői kerületnek.

2. A helység neve *Fintaháza*.

3. Fintaházának az eredeti elnevezése is *Fintaháza*.

4. A község alapulásának eredete bizonytalan.

5. Népesítése 12 eredeti székely és egy Haller magyar családból eredett, a székely családok ezek voltak: *Kár, Kerestely, Jánosi, Kapás, Murvai, Szabo, Debretzeni, Nagy, Darko, Dávid, Szalantzi, Intze*. Ezen nevezett családokból jelenleg az eredeti név alatt léteznek Dávidok, Darkok és Szalantziak, a többiek leányára szállottak.

6. Fintaháza helysége eredeti nevét onnan vette, hogy ezen a helyen legelőször egy Finta nevű ember épített magának egy házat, s erről nevezetett Fintaházának, s ezen név derivative rajta maradt.

7. A fintaházi határkerületbe dőlők szerint az egyes határrészek így következnek:

a. *Helység*, erről lásd fennebb a Hatodik pont alatt.

b. *Horgosra*, ez egy mellette kanyargó horgos tóról vette nevezetét.

c. *Keresztüljáró*, ennek egy részét az országút keresztülvágván, nevezetett Keresztüljáronak.

d. *Feljáró*, ez kelet felé jár véggel, s azért nevezetett Feljáronak.

e. *Szüget*, ez nevét magával viseli.

f. *Tollas szeg*, ez egy szög hely, mely az eredeti felosztáskor egy Tollas nevű embernek jutott volt részbe.

g. *Felső rét*, ez a helysége felyül esik, s azért neveztek felső rétnak, mivel Also rét is volt.

h. *Ponk*, ez olyan formálag áll, mint a tűzhelyen a ponk.

[57v] i. *Nyárfá*, itt régen sok nyárfá termett, most szántó.

k. *Két erdő köze*, nevét magával viseli.

l. *Hájagos erdő*, ezen erdőbe sok hájag mogyorófa terem.

m. *Csokortos*, itt régen a bokrok csokronként állottak.

n. *Fő erdő*, itt volt régen a legfőbb erdő.

o. *Hegy mege*, ezen hely egy nagy hegy megett vagyon.

p. *Unom hegy (Pusztá szőlő)*, ezen helyen régen szőlőhegy volt, de rosz termésiért megunták, pusztán hagyták, s innen vette az Unom hegy (Pusztá szőlő) nevet.

q. *Mogyoroszeg*, ez egy szeg erdő volt, melybe sok mogyorófa termett.

r. *Eröss*, ezen erdős helynek oly erős talaja van, hogy azt két lábnyi mélységre kemény élű vas eszközzel áshatni.

s. *Czuna*, ez egy nő szeméremteste, és hajlásosan domborodott hasa alakúlag fekszik, s azért vette a Czuna nevet.

t. *Ujj hegy*, új szőlő.

u. *Vén hegy*, régi szőlő.

x. *Szöllő alja*, *Tövis alja*, neveket magokkal viselik.

y. *Malom*, malmos hely.

z. *Rózsás*, ez egy szőlő hegyecske, melyet egy fintaházi Báthi Gábor nevű földbirtokos kopár fűzfa helyből koronás szép szőlőhellyé alakítván, s az azt körülkerítő élő gyeptűt rózsafákkal ültetvén bé, az oda kimenő ifjak a gyeptűből külön-különféle rózsákat szedtek, s a helyet is Rózsásnak nevezték a rózsákat termő gyeptűről.

j. *Kis hágo*, *Nagy hágo*, nevüket magokkal viselik.

v. *Kintses*, ennek eredeti elnevezete bizonytalan.

aa. *Kis horgu*, *Nagy horgu*, itt a földek horgason fekszenek.

bb. *Szék oldal*, ez egy kerek szék alakúlag fekvő hely.

cc. *Szék sár*, ez egy tengerszemhez hasonló sárföld léglyuk, mely[en] a föld alól folytonosan kék palás sárga sár tajtékkal buzog, melynek fenekét még senki meg nem mérhette.

dd. *Dörgő*, ezen hely hegyekkel lévén körítve, midőn itt dörgés történik, a mennydörgő hangokat a hegyek összpontosítván ezen a helyen, a dörgés nagyon hatályos.

ee. *Sárhíd*, itt egy sárból csinált híd szokott készülni, melyen a baromnyajak egyik határból a másba átjárnak.

ff. *Tekerések*, *Bene lábja*, *Bene*, régi elnevezések.

[58r] gg. *Zálagosak*, ezen helyeket a fintaházi birtokosság a fintaházi falusi községnek használat végett több versen zálogba adta volt, úgyhogy a zálagösszegeket maga az erdőbeli haszonvétele évenként lefizetvén, az erdők a birtokosságnak ismét visszamaradtak, s azért kapták az erdők a Zálagos nevet.

hh. *Felső oldal*, oldalos hely.

ii. *Also oldal* (Pindus), egy oldalos hely, és a Pindus nevet adta ezen helynek egy fintaházi földbirtokos Báthi Gábor, aki itt legelőször épített szőlőt, s itt írta a „Pindusi szőlőbe” cím alatti verseit. Régebben, ez előtt öt vagy hat évvel használhatlan bokros hegy hely, most pompás szőlőhegy.

kk. *Oriás*, ebbe foglaltatnak több alnevű határrészek, úgymint: *Első [láb]*, *Második [láb]*, *Harmadik láb*, *Kenderláb*, *Heres parlag*, *Fűz kerék láb*, *Fűz kerék*, *Cserésdomb* stb. Ezen helyről az adat az, hogy itt régen óriások laktak, s itt a földművelők az ekéikkel a földből fordítottak ki fél hüvelyk vastagságú cserépedény régi darabokat. Ez a helység mellett vagyon a nagyteremi Bethlen család Bene név alatti rengeteg

nagy erdeje, s ezen adatnál fogva némely fintaházi ábrándos lakosok ezen Oriás nevű helyen még ma is elrejtett kincseket lenni képzelnek.

ll. *Felső*, *Also Tanorokok*, *Tanórok melyéke*, nevezeteiket magokkal viselik.

mm. *Déllő szeg*, régen a fintaházi csordák (csürhék, gulyák) itt deleltek.

nn. *Lókörtő*, régen itt lovak legelője volt.

oo. *Kertekalja*, ezen hely van a kertek alatt.

Nyárád folyója a helységet és határát több helyen átszeli.

[58v] Kelt Fintaházán, október 30-án, 1864-be.

Vásárhelyi Ferentz falusbíró

Bereczky Farkas fintaházi ev. ref. lelkész m. t. k.

x Ilyés Zsigmond esküdt

x Nemes Josef esküdt

x Szasz György esküdt

névírójok Vásárhelyi falusbíró

Dávid István esküdt

Báthi Gábor földbirtokos mp.

Dobolyi Páll birtokos

Dávid Mozes birtokos

idős Kotsis István

x Nagy Daniel

névírójok Vásárhelyi falusbíró

GALAMBOD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[61r] Marosszék, Mező Sámsondi járás, Galambod községéből.

1. Galambod helység fekszik Marosszékben, Mező Sámsondi dülői járásban.

2. Nevezett Galambod községnek csakis Galambod nevezete állt s áll jelenben is, és ez esmeretes az országban mindenfelé.

3. Más nevére soha senki nem emlékszik, mint Galambod, így jó köztudat szerint le a jelenig.

4. A község legkorábbi említése nem tudatik.

5. Honnan népesítése is hasonlólag nem tudatik.

6. Minthogy jelenleg semmi olyan iromány nem találtatik, melyből a néveredet kitűnjék, a név eredete nem tudatik, csakis szájhagyományból. Ez egy név, Galambod volt régi időktől fogva, ami áll ma is.

7. Catastraliter a helyek fel vannak osztva 5 fő dűlőre:

Első dűlő maga a *helység területe*, telkek és kertek nevek alatt. A falut magát egy végigfolyó nagy árkú kis patak két részre osztja, Nagy és Kis utcákra, a két utcának vagyon a nagy árkon négy nagy hídja. Több utca nincs, csakis a határra kijáró közök.

Második fő dűlő neve *Nyíron*, ez egy magas hegy, mely mint legelő használtatik. Ezen fő dűlőben vannak több nevezetű helyek, úgymint:

- a. *Várdo* nevű hely, oldalas, patakos, többnyire legelő, az itt lévő patakokba árvizek alkalmával kőszendarabokat is lelhetni.
- b. *Éhberke*, ez hasonló az előbbihez minden tekintetbe.
- c. *Harsányi gödör*, nevét onnan veszi, hogy hajdon állítólag Harsányi nevű ember bírta, ez is oldalas, patakos hely.
- d. *Nagy Deső*, ez is oldalas, fenn legelő, alól szántónak használják, különben silány és terméketlen, csak is nagy szorgalom útján lehet kevés hasznát venni.
- e. *Kis Deső*, [61v] ez verőfényes és agyagos hely, szántóföldnek használtatik.
- f. *Térfü*, ez egy kis lapályos kaszáló hely.
- g. *Források köze*, ezen hely egészen szántó, és forrásos hely, patakos és sziváj.
- h. *Horgos*, ez nem olyan patakos, mint az előbbi helyek, valamivel termékenyebb is.
- k. *Dioszer*, nevét onnan veszi, hogy hajdon itt szőlőkert volt, ennek is szokása az előbbihez hasonló. Harmadik fő dűlő *Kertekmege*, ezen hely merőbe észkos, szántóknak használtatik. Ezen fő dűlőhöz tartozik:
- a. *A Ropo*, szántó hely.
- b. *Szabadjáro*, szántó hely, oldalas, agyagos helyek.
- c. *Nagyrért*, egy része kaszáló, más szántó, ez lapályos.
- d. *Gát*, szántók és kaszálók.
- e. *Kisrért*, kaszálók.
- f. *Bakvölgy*, szántó helyek és legelők, itt a déli részen van egy magas hegy *Pusztá szőlő hegy* név alatt. Negyedik fő dűlő *Nyírmege*, ezen hely kis terjedelméhez képest merőbe verőfény, agyagos hely. Ezen fő dűlőhöz tartozik:
- a. *A Nagy Nyáros*, erdő hely.
- b. *Kis Nyáros*, erdő, egy része pedig szántó.
- c. *Borozdák köze*, verőfényes szántó helyek. Ötödik fő dűlő *Hosszu erdő*, ez egészen észkos erdőkből áll, ehhez tartozik:
- a. *Farkasjuk*, erdő, egy része szénafű.
- b. *Motsár*.
- c. *Szurduk*, kaszálók és erdők.
- d. *Vágott*, hajdon erdő volt, most, miután kiirtatott, szántónak használtatik.
- Az utolsó fő dűlőhöz tartozik:
- e. a *Kornis szőlő kert*, és
- f. a *Nagy szőlő* verőfényes oldalak.
- Végül: Galambod helységről megjegyzendő, hogy magas hegyek között fekszik, határa pedig oldalas, agyagos, palás, csakis nagy munka után lehet hasznat venni határából. Határos pedig keletről Sárpatak, nyugotról Mező Csávás, délről Várhegy, Udvarfalva és Szabad, északról Poka Keresztur határával.
- Kelt Galambodon, 1864-ben, december 16-án.
- Jako Ferentz falusbíró s. k.
Pápai Gábor jegyző mp.

GEGES

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[63r] Geges községének és három határokra osztott helyeinek megnevezése.

Marosszékből az Abodi járásban fekszik Geges községe, és más nevét nem is hallottuk.

Hogy mikor vette kezdetét, azt sem tudja senki.

A népesedés: magából az elődökből szaporodtunk ennyire, és semmi korcs faj Gegesbe nincs, mind ős székelyek.

Tudásunk s hallomásunk szerint mindég Gegesnek neveztetett.

A határában kebeleztetett dűlők:

Első Korga, melléknevek:

a. Pataros teteje,

b. Búdős vápa,

c. Diomája,

d. Holyagos hidja,

e. Geges dombja,

f. Az Oldal,

g. A Völgy, ezekbe a patakok nevei: Völgy pataka, Abodi nagy patak.

Második dűlő Mart alya, melléknevek:

a. Nyilas oldala.

Pap szökője, ez onnan vette eredetét, hogy mikor Geges Szent Simonhoz filia volt, a pap öste ment haza, és egy nagy borozdán sötétbe beszökött, aznap-tól Pap szökője.

Folyom.

Hoszu tövis alya.

Határ kapu.

Negyedik³³ dűlő Péter vágása, melléknevek:

Barabojos, Havad erdeje, Jakabb uttya, Csürkés hegyesse, Borzond hegyesse, Nyáros pataka.

Ötödik dűlő Szurdok patak és Szurdok, [melléknevek:] Tatár utya, Csergős kut, Peres oldala, Szilos alya, Vágás alya, Hollos bük, Kollát utya.

Hatodik dűlő Somos, melléknév: Kerek mező, Nagy verem, Erős patak.

Hetedik dűlő Polya, erdő, bik és gyertyán kevés cse-refással.

Nyolcadik dűlő Fenes, melléknév: Pál Mihály mezője, Barta reve. Sándz, ez onnan vette eredetét, [hogy] mikor a török bírta helyeinket, akkor ásatták azt a nagy tábori sáncot, mely még máig is fenn van és látható, több ezer ember megférne benne, most szántó és kaszálóra használtatik.

[63v] Kilencedik dűlő Csapán, melléknéveiben Igyárt oldala, Galamb hegyesse.

Tizedik dűlő Bezed, fiókhatar dűlő Sövény hid. Német árok, ez onnan vette nevezetét, mikor Gegesbe német katonaság, lovasság tanyászott, kapitányi álló-

³³ Kihagyja a Harmadik dűlőt.

mástól küldetett levéllel Makfalvára egy lovas német katonára, és éjjel eltévesztette az utat, egy mélységes vízárokba belésett lovastól, és reggel a vadászok kapták meg őket meghalva, és azután így nevezik.

Tizenegyedik dűlő Hoss[z]u búkk, mellékdűlő[k]: Szöllő hegy, Hagymás szeg, Kis Somos. Kovás patak, ezt azért hívják Kovás pataknak, hogy máig is természetes tűzkő terem benne.

Tizenkettedik dűlő Nagy vápa, fióknév: Csávás, Sorkad, Köleses völgy, Hoss[z]u csere.

Sinai, ezt azért hívják Sinai hegynek, hogy ezelőtt szokás volt tavaszul húsvét innepére virradólag éjjel a határt megkerülni énekekkel, szép időtöltéssel, és ottan szokták a tavaszi éneklést néhány pár lövéssel, áldást kiáltással köszönteni a vidám tavaszt, ez azért Sinai hegy.

Iratott Gegesbe, 1864-be, október 19-én.

Orbán Elek gegesi ev. ref. pap s. k.
Somodi György megye jegyzője mp.
Suba Ambrus falusbíró által

GERNYESZEG

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[100r] *Gernyeszeg* (falu), mely ugyan Torda megye Felső kerületében a Maros Járai szolgabírói járásban fekszik.

[101r] I. Helység. *Gernyeszeg* falu fekszik a Maros bal partján, és szomszédos délnyugatról Sárpatakkal, mely falu hajdan praediuma volt Gernyeszegnek, fekszik túl a Maros jobb részén. Délről Sáremberke[!] falu, mely szintén a Maros bal partján van, és ez is hajdon praediuma volt Gernyeszegnek. Keletről Maros Jára és Erdő Csinád, északról pedig Körtvélyfájával.

Gernyeszeg község keletkezése itten mindenki előtt ismeretlen, valamint annak néveredete is, különben, minthogy Gernyeszeg a Maros folyónak egy görbületénél, vagy amiből a név eredt, gernyedésénél, ahol most egy szegletet képez a folyam, fekszik, könnyen magyarázható, tudniillik Gernye és Szeglet, melyből összetéve lett a mostani Gernyeszeg vagy Görbeszeg. Hogy más néven említettett-e valaha, mindenki előtt itten ismeretlen.

Különben országszerte Gernyeszeg név alatt ismeretes. Más neve nem tudatik, hogy pedig mikor említetik először, azt sem tudjuk.

Nevezetes itten a templom mellett éppen eltemetett báró Kemény Sigmondné született Teleki Julianna, ki is 1811[-ben] történt nagy pénzváltozás alkalmával 38 szegényebb református ecclesianak külön-külön ötszáz magyar forintot ajándékozott, megholt 1814-be, 76 éves korában. Ezenkívül még sok árváknak és szegényeknek jóttevője volt, mi a sírversből látható.

Van egy 1863-ba bévégeztetett, mintegy száz gyermekekre való, kőből épült oskolája, mely a jelenbe itt élő és sok jótetteiről nevezetes idős méltóságos gróf Teleki Domokos [101v] kegyességéből épült.

Az oskola főbéjárásánál az ajtó felett ezen szavak vagynak írva:

„Aki szereti az ő fiát, idején bölcsességre tanítja. Péld. 13–24. 1863 (római számmal). A népért a néppel.” Nevezetes még, hogy az országúttól mintegy 96 lépésnyire fekvő lisztelő malom építése[kor] a malom körüli hely regulázása alkalmával több urnákat kaptak, mi a régi rómaiak temetkezési helyére mutat.

Külső határrész:

II. A *Hankó* nevű határrész, melynek eredetét nem tudja senki. Ezen határrészbe van:

a. A *Bornyükert*, [neve] eredt, mivel hajdon a bornyúkot ide rekesztették, és itten legeltek, és erről kapta a nevet.

b. *Hanko*, nevit fennebb.

c. *Nagycsürláb*, hajdon az udvarnak itten voltak a gazdasági épületei és egy nagy csüre, és onnan eredt.

d. A *Darudomb*, ez onnan eredt, hogy volt egy döfös, Daru nevű bikája a falunak, és ezen bika ezen a helyen a hagyomány szerint egynéhány embert megtámadott és az emberek által agyonveretett, és úgy kapta mostani nevit.

e. A *Poklos*, egy meredek hegy, miről úgy látszik eredetét vehette, másképp senki eredetét nem tudja.

f. A *Szöllő alja*, mivel a Szöllő alatt fekszik.

III. *Magyaros old[al]*, mivel, mint mostan is erdő, sok magyarófát [102r] terem. Ebbe van:

a. A *Szöllő pataka*, [neve] eredt, mivel egy patak ezen határrészen keresztül, a Szöllő alján foly keresztül.

IV. *Mártadomb*, ezen határrész eredt egy ezen helyen hajdon lakott Márta nevű embertől, ki is egy kis házikóba lakott. Ezen határrészbe van:

a. *Izso*, ezen név eredetéről senki mit sem tud.

b. *Fehéritös*, ezen név eredt, mivel éppen a Maros partjáig rúg, és ahonnan a Maros oldalából sok palát (palaföldet) ástak a házak alját bemeszlni, ahonnan ezen nevit kapta.

c. *Bagarus*, eredete nem tudatik.

V. *Akasztopad*, [neve] eredt, mivel hajdon egy akasztófa volt itten. Ebbe van:

a. *Patakalya* nevű határrész, ered ezen elnevezés onnan, mivel ezen határrészen keresztül a patak a legegzenletesebb[en] foly.

VI. *Rétrejáró*, [neve] eredt, mivel ezen határrészbe lévő szántók a szomszédos rétre járult[ak] véggel, és a rét is ezen név alatt van. Ebbe van:

a. A *Lenszeg* nevű határrész, eredete nem tudatik, különben a Maros folyamnak egy szögleténél fekszik, és régentén lehetséges hogy azon a helyen lenet termesztettek, és onnan ered ezen [102v] mostani elnevezése.

VII. A *Hajo rét*, [neve] eredt, mivel ezen irányba járnak keresztül a martján. Ezen határrészbe van:

a. A *Sziget*, hajdon sziget is lehetett, eredete nem tudatik.

b. *Hanko*, ennek is eredete ismeretlen.

c. *Lokert*, mivel lovakot legeltetnek benne.

Eredett legrégibb család itten a Berekméri, a többi egyenként származott ide.

Gernyeszeg, szeptember 20., 1864.

x Berekméri György falusbíró

x Török János,

x Kirilla Alexa hütösök

névíró Nagy jegyző mp.

GÓGÁN

(ÉS GÓGÁNVÁRALJA)

GÓGÁN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[196r] Helynevekről kimutatás.

1. Gogán helység fekszik Küküllő megyében a két Küküllő között, csaknem egyforma távolságra a két folyóvíztől, egy délről északra nyúló szűk völgybe. Keletről és nyugotról erdős hegyek kerítik. Lakosi magyarok és oláhok, szinte egyforma számmal. Az egész falu áll csakis 66 házzal.

2. Ahol ma Gogán fekszik, hajdon szász falu volt, ami onnan gyanítható, sőt bizonyos is, hogy a templomok gothus módra volt építve (milyeneket most is láthatni némely régi templomok és tornyok között), példának okáért ablakai hosszúkásak és szűkek voltak, benne faragott kőből nagy kőkereszt. Amennyire az ablak egyenes, azon felyül a bolthajtás alatt faragott kő cifrázat, falai meszeletlenek, szürke és mohos, és csak a [1]9. század elein renováltatott annyiba, hogy az ablakok törpébbekre, szélesebbekre vétettek, a kőkereszt és cifrázatok kivették, az egész templom megmeszeltetett, és ma a magyaroké, tudniillik evang. reform. templom.

3. A[mi] Gogánnak nevét illeti, a traditio azt mondja, hogy azon korábbi volt szász falunak lakosi valami országos pestis által úgy elpusztultak, hogy csupán egy leány maradt meg, ez a pusztaságot eladta, s azzal elébb állott, s így a falu egy élő lélek nélkül maradván, miből? miből nem? az oka nem tudatik, merőbe öszvehamvadott, annyira, hogy csupán a templom és egy kemence állott fenn az elpusztult falu helyén. Azonban jönnek valami székelyek áru portékával, és meglátván az elpusztult falu helyén az kemencét fennállani, azt mondja az egyik a másiknak: Néhoné! Né, az egész falu elpusztult, csak az a gogán áll fenn a falu végén, tudniillik a székelyek a kemencét ma is gogánnak hívják. Innen lett a régi

elpusztult falu helyére épült új falunak a neve Gogán.

4. Ami határát illeti, kicsi falunak kicsi a határa, ez is hegyes, völgyes. A hegyek haszonvehetetlenek gabonatermesztésre nézve, csakis igen sovány legelőknak használatnak. Föl[d]gye egyátalába sovány, agyagos és fővenyes, nagy részbe vízezenyes, forrásos. Egyéb nevezetes rész benne nincs.

[196v] 5. Határrészek:

a. *Határláb*, azért neveztetik így a legelső dűlő, mint ha ezen állana az egész határ vagy minden dűlők, melyek ez után következnek. Neveztetik ez a forduló még így is: *Várolya felől*, azért, mert a várolyai határral szomszédos.

b. *Hideg dűlő*, ez azért neveztetik így, mivel igen sok források helyek vagynak benne, és igen hideg vizek folynak.

c. *Csere dűlő*, mivel ez egy oldalos határrész lévén, a tetején egy szép cserefás, de csak bokros erdő vagyon.

d. *Dányán felőli dűlő*, mivel Dányánnal határos.

e. *Félhold forduló*, itt a földek félkör formába állanak, amilyen a holdnak kerülete, mikor a második fertályba van.

f. *Előlab forduló*, azért, mert a falu felől fekszik azon határrész vagy dűlő előtt, mely azon túl terjed a határ széléig, mely neveztetik:

g. *Kundi láb*nak, azért, hogy Kund falunak határára rúg.

h. *Tamástelke dűlő*, ez a határrész valaha egy Tamás nevű birtokosé lehetett, de annak maradékai elágozván, ezt a határrészt is most többen bírják.

i. *Cseresnyés dűlő* azért, mivel régen igen sok cseresznyefák voltak, de most egy sincs, hanem a cseresznyefák elpusztulván, szántó és kaszáló helyek lettek.

k. *Bükk forduló*, azért, mert régen nagy bükkös erdő volt ezen oldalos dűlőnek a tetején.

Ennyit tudhatni Gogán helységnek nevezéséről, eredetéről, határa részéről a monda, traditio vagy hit nyomán, mert írott hagyomány semmiről semmi sincs.

Költ Gogánban, 2. november, 1864.

Eczken Sándor jegyző által
ifj. Séra János helység előjárója előtt
és a falu örököi[!] jelenléteben

GÓGÁNVÁRALJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[198r] Erdélyben, Gogány Váralya Küküllő megyében.

Gogány Váralya oláhul *Varule*, németül *Burg* elnevezését egy hegy alatti fekvésétől vette, mely most szőlő és gyümölcsfákkal van ellátva, Vároldala név alatt méltóságos Daniel Mihály úr birtokába vagyon, amelyen valami volt épület vagy vár nyomai látsza-

nak most is. Erről a monda azt állítja, hogy Atila birtokába lett volna néha, de az idő és tatárjárások lerontották, és azt is állítják, hogy innen sok épület-követ ástak ki kereken a hegytetőről, mi valami épületnek fundamentumát képezte.

A helynevek nevei:

1. *Vároldal*, amint fennebb leíratott.
2. *Jász völgy*, Gyász völgynek is mondják némelyek, azért, hogy az említett vár birtokosnője utolsó eltávozásakor ősi fészekéből a monda szerint itt ment el.
3. *Mogyoros*, régi kézi iratokba előfordul Szent László völgye név alatt is, egy kis völgy, jó termékeny.
4. *Völgyek*, legelő, hosszát tartó egészen a szomszéd határig le, nagy oldalak.
5. *Sátés*, tér hely, szántó és kaszáló.
6. *Rokalyuk*, szántó, semmi nevezetes róla nem tudatik.
7. *Heves*, fenn fekvő szénafű, ahol valami régi tábori sáncok nyomai most is esmerhetők.
- [198v] 8. *Jezus dombja*, közbeszéd szerint a vár ostromlói itt könyörgöttek a Jezushoz, hogy segítse meg az említett vár bévételére, körülötte szántók fekesznek[!].
9. *Vár nyila*, erdő, a közmondás azt állítja, hogy az ellenség itt állott az említett vár ostromlásakor.
10. *Hosszszu*, fenn fekvő hosszú, teres szántók.
11. *Forgato*, oldalos, meredek szántók.
12. *Korlát*, menedékesen emelkedő szántók.
13. *Büdös kut*, fenn fekvő teres szántók.
14. *Horgas*, szántók, oldalos, agyagos hely.
15. *Borzlik*, erdő, lehet, hogy a sok borztanyától vette a nevét.
16. *Irotvány*, erdő, semmi nevezetes róla.
17. *Nyír*, erdő, de nyírfát nem terem.
18. *Kilentz kut*, fenn fekvő forrásos szántók.
19. *Gogánra menő*, mivel a szomszéd falu Gogán határára megyen véggel, szántók.
20. *Egy Patak*, Kundraól jön lefelé.
21. *Sinka*, szőlőhegy, jó bort terem, egy jó, egészséges, Sinka nevű forrásról vette nevezetét.
22. *Liget*, erdő, fenn fekvő hely, lapályos Szász Szentivány felől.
23. *Dios*, *Cseresznyés*, *Csillag hegy*, szőlők.
24. *Ropo*, szőlőhegy, lehetséges terem.

[199r] Kiadatott Gogán Váralján, 4/11., 1864.

Ifj. Sebes János falusbíró
Tamás István falu jegyzője

GOMBOSTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.
(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felsőföldi Királyi Főkormányzék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve magyarul Gambutz, oláhul Gimbutz. Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenleg is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz, 1848–1861-ig a radnothi császári-királyi járáshoz tartozott.

Helybeli elnevezése a vidéknek. A bükkösi Kemény-uradalomhoz tartozott.

A község hajdani elnevezése, és mióta, és mikor említették legkorábban. Nem tudatik.

A lakosok nemzetisége, és honnan népesítették. Lakják románok, de telepedések ösmeretlen.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Görög egyesült vallású.

A név eredete. Nem tudatik.

Egyéb nevezetességei. Gyümölcsstermesztést nagyban űzik.

A község határában előforduló topographiai nevek. Határrészek:

Dinászáj (Dénes ág).

Sandor.

Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

GÖCS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[65r] Abodi járási dulóbiztos tekintetes Csiki Josef úrhoz jelentés.

Miszerint a tiszelt rendelet értelmében Göts helység nevezéséről, és a határon lévő dűlők neveikről s fekvéseikről, hogy állásukról írhatunk a következőkbe, tudniillik:

Először. Göts fekszik Ballavásáron innen a hegy alatt, a Kis Küküllő és Nyárad folyója között. Hogy miért neveztetik Götsnek, nem tudjuk, a régi lustrákból, melyek első Rákotzi, Betlen Gábor, második Rákotzi és Apafi fejedelmek alatt keltek, látható, hogy akkor is Götsnek hívták, de más nevét nem tudjuk. Még Apafi fejedelem adott egy oly constitutiót, mint vitéz nemesi rendeknek, hogy semmi ingyen forspontot, étel- és ital- erőltetéssel senki se terhelje, aki cselekedné azt ezen kis községgel, azután következő fejedelmek is példás büntetéssel büntessék meg.

2. A dűlők, mint tudniillik Felső és Also Alájárok, arról veszik neveiket, hogy fel és alá rontják.

3. A Borzást azért, mivel sok borza terem benne.

4. Az Omlásokot azért, mivel omladozó hely.

5. A Szék nevezetű kaszáló hely, melybe van három girás seppedék, ahol sós kút is terme.

6. Malom nevezetű hely, kaszálós, azért, mivel ott régentén malom volt.

A több határrészeket hogy micsoda névvel vadnak nevezve, az meg van a chatastralis földkönyvbe is írva.

Hogy miért van az a neve, nem tudjuk, mert mi úgy értük.

[65v] Hetedszer. A nép felszámolások a következőkbe állnak:

	Férfi	Nő
a. réformátusok	107	106
b. római catholikusok	12	5
c. disunitus oláhok	12	14
Egész összeg	131	125

Alábbi jelentésünket neveink aláírásával is megerősítve, és annak ígylétéről bizonyítunk, 1864. október 24-én.

x Kováts Péter falusbíró
x id. Kováts István
x id. Nagy György
x Kis Gergely
x ifj. Kováts Péter
névalíró Kováts Márton jegyző s. k.

GÖRGÉNYÜVEGCSŰR

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[339r] Az helyek nevezése!

Több mint nyolcvan év eltö[l]t, miho[l]ta javasolta báró Bornemisza Leopold, hogy egy évegfabrikát csináltasson, és csináltatott is, melyhez szükségeltettek emberek, és ezek az emberek gyűltek mindenfelől, akik szegények vo[l]tak, magyarok, románok és németek, és ezek az három részről való vallású emberek állítottak a fiskális helyen az évegfabrika körül egy falut, melyet[!] az fabrika után neveződött *Üvegtsür*.

Ez az falu vagyon az falu határán forró patakon helyeztetve, mely patakot nevezik *Csürivize*.

Napnyugutról az falun alól vagyon egy rét, melyet az fabrikaarendások haszná[l]ják, és nevezik *Arendás réttye*.

Innön menván észak felé mind az falu határán, az páskumban találunk verőfent egy helyet sok árkokkal, és neveződik *Intra parae*.

Onnon menván napkelet felé, találunk az erdőn két széjesebb árkokat, melyet egyiket *Küs* és az másikat *Nagy Széna* tovának nevezik.

Továbbmenván mind napkelet felé, találunk egy árkot, melynek az végénél, azaz forrásánál fenyőfák vagynak, neveződik *Brédétzél*, és az árok *Bredetzél árka*.

[339v] Ebből az árok forrásából menván észak felé, az hegy tetein találunk egy pojánt sok ászpával, mely neveződik *Aszpas poján*.

Ebből az pojánból menván napkelet felé, találunk egy pojánt esment az hegy tetein, mely neveződik *Szelasel*.

Onnon mind napkelet felé, az pláján találunk egy széj-es pojánt egy hegytetőn, mely neveződik *Gyálulát*.

Onnon menván dél felé, találunk egy forrást, fojván G[örgény] Hodak felé, azaz dél fele, és nevezik *Foztitso*.

Onnon menván napnyugut felé, találunk egy forrást az fennebb írt Szelasel pojánjából folyva, és neveződik *Körögéna*.

Onnon menván mindazonmódulag napnyugut felé, találunk egy nagy kösziklát, mely neveződik *Krunga kösziklájá*.

Innön mind napnyugut felé találunk egy gödröt, amelyben téglákat készítettek az fabrika számára, neveződik ezt *Téglaknál*.

Onnon mind napnyugut felé is menván, és az falutól dél felől vagyon egy hegy, melynek az tetein és napnyugut felől az végénél az határ [340r] záródik. Ennek az hegynek az falu felőli része, azaz a Doszba neveződik *Malom dosza*.

Írtuk lelkünk esmeret[e] szerint, mint tudgyuk.

Üvegtsür, 26. október, 1864.

x Csinádi Marton falusbíró

x Szász Ignát

x Csinádi Lörintz esküdt

x Marton Andras esküdt

x Salati István esküdt

x Botskai György polgár

névíró Jakob Harsan helység jegyzője mp.

GYULAKUTA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[67r] Kimutatása a Gyalakuta helységében találtató régiségeknek.

Először. *Gyalakuta* község tartozik Marosszékhez, Küküllői alkerülethez, Szóvátai dülői járás.

Elnevezése eredeti: Gyalog ut, régente Gyalogvár, igen érdekes is e nevezet, mint alább előfordul.

Gyalakuta határos Szövérd, Kelemenelke, Szent Demeter, Bordos, Er[dő] Szent György, Havadtő, Bede, Szent Háromság, Szent Gerlitze falvakkal.

Másodszor. Gyalakuta neve hajdon Gyalog vár, mint-hogy határán völgyei térei hajdon erdővel borítván, csak gyalog lehetett rajta átutazni, jelenleg Gyalogutának nevezik.

Harmadszor. Gyalakuta, így neveztetett a múlt és jelen századokba.

Negyedszer. A község elnevezése [Gyalakuta], a korábiról nincs emlékezetbe.

Ötödször. A helység határának harmadik dülőjébe, úgy a nyolcadik dülőbe, mely két völgyet foglal el, találtatnak jelenleg régi urnák, ember csontok, úgy a nyolcadik dülőbe látható jelenleg is egy téglá kemence, hol talált 1829-ben a csordapásztor egy kürtöt, melynek nagy vége ezüst karikákkal volt tekerve. Ezt gróf Lázár István váltotta meg a pásztortól, egy

talléron. A régiek mondtaként e helyről csoportosultak az út mellé az emberek, honnan vette a nevét is. Hatodszor. Ennek határán nevezetesebb helyek Kripta tető, ide temetkeztek hajdon a Lázárok. Ennek homlokköve jelenleg a helység templom[ának] északi oldalába van bérakva.

Továbbá Király uttya, ezen erdős hely igen regényes hely lehetett hajdon Atilla idejébe, most elárkosodott, de mégis legszebb erdőrész a határba.

Továbbá Várhegy, itt lehetett hajdon ez erdős hegyormoni vára menedéke közelső népeknek, honnan gyönyörű kilátás van a Kükülö terére és Szent Demeter helységére.

Csulok aj vagyis Csalok aj, itt van romjaiba azon kemence idomú hely, hol a kürt taláztatott. Egy kosár idomú völgy, nem messze a Küküllő terétől, hová nem mindjárt lát fel az útból az ember a hegykanyarodás miatt.

[67v] Hetedszer. Első dűlő maga a falu, ebbe egyszerű, tiszta köz lakók házai, gyümölcsösei, nemkülönben a gyalakuti Lázárok utolsó ivadék[a], Lázár Josef-féle udvarház, mely jelenleg iktári gróf Betlen Demeter birtoka. Ez dűlőbe áll, mely hajdon pompás épületével, kertjével virágzott.

Második dűlő a Kükülö tere, termékeny szántó és kaszálóival. E közt a Kükülön egy négykövű lisztelő malom áll. Ugyanezen dűlőbe a hegyoldal igen remek, de kevés bort ad, mivel szőlőfajait tán még a Nagy Lázár, kinek a helyen legnagyobb szőlője van, plántált be minden finum fákkal. A második dűlőnek [al]nevei: Csere aj, Körtvélyes ágy, Nádaskut oldal, Tehenes völgy, Ördögök szántása, Mész gödör.

Az erdők nevei: Bak szurdok, Gödör ágazat, Somos él, Tormás, Király ut, Szászok erdeje, ez utóbbi nevét onnan vette, hogy előbbi földbirtokos Gáspár János 1617 előtt s után, minthogy a szomszéd szász falvakba, úgymint Fületeke, Szénaverős, Kund helységekbe is bírt, hol erdő nem igen van, ezeket felszabadította innen hordani fát.

A harmadik dűlő Mészgödör, részei Kripta és Temető aly, földje krétás agyag, kevés trágyával dúsan terem. Negyedik dűlő Csorgo nagy oldal, részei Babos völgy, Balás szőlő aly, Kigyos kut, Szele, igen egészséges vizű forrásaival bővölködik, kevés trágya után agyag földje jól terem. Erdeje [a] Szele.

Ötödik dűlő Bikás peres, inkább erdős, mint szántó. Bikás, hol a mondtaként egy orzott bikát öltek meg, s a határ szövérdé lévén, az akkori szokás szerint azon falva hordozta a kár megtérítést, hol megalátott, mit Szövérd megtagadván, hogy a határ nem övé, gyalakuti birtokosok fizették ki, innen vette elnevezését a Peres. Ezen említett fizetésért a szövérdiek sokat tartozván fizetni, ezen erdőrész maradt perköltségül Gyalakutához, mit csakugyan Gáspár János a gyalakuti reformált megyének hagyományozott, de

a szemes következők [a] Lázárok [közül], mint megye főnökei, a hagyománynak kiűté a szemét, így e székely földön Gyalakuta az, hol sem eklézsia, sem község nem bír erdővel.

Hatodik dűlő Also oldal, termékeny községi szántó és szőlőivel.

Hetedik dűlő Csulok aj vagy régi nevén Csalok ágy, hol a kürt taláztatott, az udvar legnagyobb, de legsoványabb szántója.

Nyolcadik dűlő Also tér, ha a vizek árkait konserválnak, az egész Kükülö terén legjobb minőségű szénát és kukoricát termené.

Van a Küküllő mentén kilencedik dűlő Fülező, az udvar és község széna és veteményes legdúsabb helye.

Megjegyzés. A helység temploma a vidékre legrégibb, mely tiszta palaköből sűrű szürke mésszel [van] rakva, ha a meszelések bomlanak, alattai fakó falán sok görög vallású szentek látszanak. Falába vágva van Gáspár Jánosnak, nejének Betlen Sofiának, Kendefi Katának, Lázár Imrének metszett kövei, az utolsó Lázár Josefnek emlékköve. E Lázárokból egy sincs több [a] föld színén.

[68r] A Gáspár Sándor köve vágatott 1622[-ben], ki a bukaresti mezőn vérhasba halt meg, követségbe lévén a szultánnál. Betlen Zofia 1625-be[n], neje volt Gáspár Jánosnak, Kendefi Kata, Lázár Imre 1659-beli köveik, Lázár Josefé 1841-be [készültek].

Gyalakuta merőbe tiszta székely eredetű, reformált magyarok [lakják], vallásosok, kiknek vasárnapokon gyermeiknek sem szabad templomon kívül lenni. Ezen kiírás általunk úgy íratott ki, ahogy tudomásunk és hallomásunk van, előismerjük.

Gyalakután, 1864. október 21-én.

Tot István falusbíró
Kis Moses iskolai tanító
Nagy Josef,
Máté Sigmond öregek
x László János,
x Császár Sigmond esküdtek
Isák János jegyző m. k.

HAGYMÁSBODON

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[69r] Helyneve[k Hagymás Bodon községből] Nyárad Gálfalvi járás, nemes Marosszék, Hagymás Bodon, más névvel nevezik Békás Bodonnak is. Különben országszerte neve Hagymás Bodon. Hogy honnan vette eredeti nevét, nem tudatik. Községünk határába előforduló határrészek megnevezése, milyenek Vékony, Hegyes, Detre, Kozmás, Szilas, Nagy völgy, Véglább, Szekérhágo, Atol, nem lehet tudni, honnan vették eredetüket, hanem vagy[on] egy Lukáts vár és Tatórok szállása nevű

határrész, mely mindkettő magas hegy, mely kettőt egymástól hosszú völgy választ el.

A Tatárok szállását [illetően]: régi embereink azt tartják ezen nevezetről, hogy a tatárok táborozások alkalmával nevezetes táborjok feküdt, mely tábor Maros Vásárhelyt s Székelyföldöt pusztították.

A Lukáts vár pedig, hogy mely nemzetnek volt várjok, arról nem tudnak adatot, hanem egy Lukáts nevezetű vezér ott táborozott volna. Mindkét nevezetű helyek Maros Vásárhely határával határos. Ezen két nevezetes hely egymástól mintegy 2000 ölnyi távolságra fekszik.

Van egy Telek nevezetű helyünk, ezt azért nevezik Teleknek, mivel [69v] régebben falu feküdt rajta, a falu rendre-rendre fennebb-fennebb költözött, a hely ott maradvá azért kapta a Telek nevet.

Hagymás Bodon, 6. november, 1864.

Nagy Samu falusbíró mp.

x Nagy János,

x Demián György válaszmányi tagok

névaláírójok Nagy Samu falusbíró mp.

Winkler Károly falu jegyzője s. k.

HARANGLÁB

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[202r] [Helynevek] Harangláb helységiből, Küküllő megyéből.

Harangláb s határa a telekkönyv szerint 3439 hold és 1240 négyszögöl területet foglal el. Határai Désfalva, Szász Csávás, Dányán, Jövedics, Körös, Bogács, Gálfalva.

Harangláb, a neve is eléggé mutatja, régebben árkos hely lévén, a körülötte feküdt *Bükkös*, *Kápolna* stb. falváknak a pogányok üldözései ellen elrejtett imahelyek volt.

Harangláb a IV. Béla korába kezdett népesedni az akkori körülötte volt, de a tatárok által elpusztított *Bükkös*, *Kápolna* stb. nevű helységekből, melyeknek romjai most is láthatók.

Ugyanis Murza Beszter tatár vezér a magyarokhoz állván, ezen érdemeiért kapta IV. Bélától 17 faluval a nevezett *Harangláb* helyet is, melyet lakása helyéül választott, és bényesített a fent írt és tatárok által elpusztított *Bükkös*, *Kápolna* stb. nevű helységekből.

Az írt *Bükkös* nevű helységről máig is fennálló határrész-név a *Bükk* nevű erdő, melyen van egy *Vár hegy* nevű hely, sáncforma kerítéssel övezve.

Kápolna falváról a *Kápolna dombot* viselő dűlő, amazon ezelőtt kevés idővel régi goth pénzek találtattak, s most is épülethelyek mutatkoznak, ezen pedig az épületek maradványaitól a jelenbe is alig száncolhatni. Az írtakon kívül a helység határára létező *Csiján szeg*, *Pap gödre*, *Hideg kut*, *Tormás pataka*, *Széna fű*, *Tövi-*

sek, *Hosszu*, *Bába pataka*, *Elő patak*, *Tófarka*, *Bikaszer*, *Pojás*, *Kápolna domb*, *Telek*, *Szöllők allya*, *Hagymás telki praedium*, szántók.

Szép Bükk, *Szilvás*, *Nagy Bükk*, *Voncsa*, *Várhegy* erdőkről mit sem tudhatni.

Harangláb, 1864, 17/9.

HARASZTKERÉK

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[71r] Harasztkerek községének a helynevek magyarázását illetőleg a következő hagyományokon, okiratokon alapuló adatokat és fölvilágosításokat áll tehetségébe előterjeszteni.

Az első kérdésre. Harasztkerek fekszik nemes Marosszékbén, az Abodi járásban, a Nyárad folyó jobb partján.

A második kérdésre. Harasztkerek falvának ország-szerre csak az elől írt neve létezik.

A harmadik kérdésre. Sohasem volt a községnek más elnevezése, nem is íratott másképpen.

A negyedik kérdésre. A község 1500[-as] év[ek]ben már említették.

Az ötödik kérdésre. A Székelyföld belsőjéből népesült, mit támogatni látszik azon körülmény, miszerint a jelenleg élő családok a Székelyföld családjaival egyhangú rokon névvel neveztetnek.

A hatodik kérdésre. Valószínű, miszerint Harasztkerek községe nevét a helységet körülövező harasztos cserjés erdőségtől kapta, mert a község egy völgyben fekvén, miként a hagyomány mondja, csak ezelőtt egy századdal erdővel volt körülveve, és ezért kapta sajátos Harasztkerek nevét.

A hetedik kérdésre. Ezen Harasztkerek községnek a következő határrészei, illetőleg dűlői vagynak:

[71v] a. *Kápolna alya*, nevét hihetőleg a dűlővég[en] vagy kezdőpontján ma is fennálló kerek dombtól nyerte. Ezen a dombon jelenleg helység köztemetője van, hajdon a reformatio előtt catolikus imaház vagy kápolna lehetett.

b. *Lapos*, ezen dűlő fekvése természetétől kapta nevét.

c. *Kerek erdő*, csak egy századdal ezelőtt igen szép erdő díszlett e helyen, ma onnét veszi nevét.

d. *Zadok*, egy századdal ezelőtt szép hársfák díszítették e helyet, jelenleg marhalegelő, nevét a kipusztult zadok- vagy hársfákról kapta.

e. *Máál*, omlásos, palás hely neve eredeti.

f. *Atol*, ezen a helyen, vagyis dűlőn átalmenyén, a szomszéd határba lépünk, nevét az általjárástól vette.

g. *Ganga*, nevét magosságától vette, s a rajta termő ganga nevű plantától vette. Ennek végibe fekszik az Örhegy, nevét a hagyomány szerint a törökdúlások idejéből vette, ide jártak kémszemlét tartani a hely-

ség lakosi a törökdúlás alkalmával, ezen hegy csúcsáról több mértföldnyi távolságra lehetővé látni.

Ezen dűlő aljába fekszik az úgynevezett Szombat kut, ezen kút körül voltak az úgynevezett szombatosok letelepedve, ezt tanúsítja az ezen helyen tanáltatott épületek, cserépedények maradványai.

Ezen dűlőnek keleti oldalán vezet keresztül az úgynevezett Kép utja, hagyomány szerint még a múlt századba ezen úton bálványok maradványai tanáltattak, nevét innét vette.

h. *Kárpatok*, ezen a dűlőn keresztül foly egy nagy patak, mely sok károkat okoz, nevét innét vette.

[72r] i. *Felső erdő*, legfelyül fekvően a helység erdeje között, sajátságos nevét onnat vette.

k. *Farkas szeg*, míg az erdők léteztek, farkasok tanyáztak [benn], sajátságos nevét innét vette.

l. *Ajj*, ez a legmesszebb levő határrésze a közönségnek, hihetőleg midőn őseink a határrészben kikerkeztek, pihenést rendeltek cselédjeiknek, s innét kapta az Ajj nevet.

m. *Göcsi szőlő fő*, ezen dűlő a göcsi szőlő tetején fekvően, innét vette sajátságos nevét.

n. *Szilas*, a hajdon itten termett szilfáktól vette nevét.

o. *Veteh*, sajátságos neve ezen dűlőnek, hihetőleg a régi deákos időbe, a „veto” szótól kapta, minthogy mindig tiltott hely volt. Ennek keleti oldalában fekszik az úgynevezett Bálvány hegy, amint a hegy fekvése mutatja, s amint hegycsúcsán találtatott téglák mutatják, bálványozók imahelyek lehettek valószínűleg, nevét innét vette.

p. *Berek alya*, nevét a felette volt berkes helytől kölcsönözte.

q. *Nagy hegy szőlő*, nevét magasságától kapta.

r. *Süket szőlő*, távolsága és helységtől félreeső erdők közti fekvése adta ezen sajátságos siket nevet.

s. *Reste kutja*, igen szép nyugvó hely övedzi ezen forrást, hol minden munkás pihenni szokott. Nevét hogy honnat kapta, nem tudjuk, hihetőleg a körülléte nyugvó rest emberektől vette tiszta sajátságos nevét.

[72v] Ezen helymagyarázatokat részint az idősebb emberektől nyert hagyományozott fölvilágosítás, részint némely korunkig lejtött épületmaradványokból és okiratokból merítettük.

Harasztkerek, 1864. november 5-én.

Farkas Albert falu jegyzője s. k.

Meleg Moses falusbíró

Farkas Josef

Farkas Bálint

Varga György harasztkerei ev. ref. lelkész s. k.

HARCÓ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

[73r] Helyek nevei *Harczó* falu községből, Marosszék Marosi alkerületében.

1. Marosszék Marosi alkerületében, a Mező Bándi járásban, napkeletről Maros Szent Király, Bárdos, északról Mező Kövesd, nyugotról Mező Madaras és Száltelek, délről Mező Panit helységek határai között fekszik *Harczó* falu, oláhul *Harczeu*.

Van benne 65 ház, mely számból jelenleg mintegy 22 házban evang. reform. magyarok, vagy 32-ben görög egyesült vallású oláhok, a többiben cigányok és egyben zsidó lakik.

2. Jelenleg csak az elébb írt két név alatt esméretes, más neveken nem neveződik e helység.

3. Régebben amint az I. Rákoczi György idejében költ lustrakönyvből tudjuk, *Hoczó* név alatt említették 1635[-ben].

4. Az elébbi adatnál elnevezésére nézve nem tudatik régebbi időre utalni.

5. Azon időben a lustrakönyv szerint hat székely család birtokában volt, úgymint: Tombold, Czugor, Barabás, Foris, Hegedős, Szabó, de jelenleg ily nevű lakosok itten nem léteznek, s nagyobbbrészt fiágon ezek kihaltak. A Tombold és Foris fiú-leányokra való házasodás által a nagyobb részt, s később szerzemény útján ismét egy nagy részt [bírnak]. Bírnak itten az 1700-[asok]ban címeres levelet nyert harczői Gálfalvi család utódai, mely család a mostani élő Gálfalvi Imre, volt országosan megválasztott ítélőmester és unokaöccse Gálfalvi Zsigmond urak halálával fiúágon kihaláshoz közeledik. Birtokos még itten Mező Kövesden lakó kőrispataki tekintetes Antal Imre úr, volt régi országgyűlési követünk, ez is Foris fiúleányágon bír.

A többi lakosok az írt birtokosok uraságok által székely örökségbe ide a szomszéd helységekbe részint cselédnek, részint zsellérnek már még 1819 előtt bételepített köznépbe áll, mely népességnek kétharmada oláh, harmada magyar és cigány. A Barabás régi család még existál a szomszéd Mező Panitban.

[73v] 6. Nevének eredetéről semmit sem tudunk, nem tudhatunk bizonyost, mivel a birtokos urak régi leveleket is tartalmazó ládájához semmi közünk nincsen.

7. Határrész-nevei a következők:

Mező Kövesd felé van *Vendég* nevű határrész, szántó, kaszáló és erdős részekkel.

A Kövesdi patak mellett a Hágó határrész a *Kenderessel* és a *Tégláknáli* réttel, hol régebben téglavető dombok látszanak.

A Mező Madarasra menő út elválasztja ezen írt határrészt a *Völgy* nevű határrésztől, melyben ered egy kis patak, a *Fenek* nevű, Mező Madaras felé rúgó völgy

fenekén. Ezen határrészben van a *Kis völgy* nevű szőlő, a *Szálás* nevű erdő az északi oldalon több szántóföldekkel.

A déli oldalon van a *Veres csere* erdő, a *Csere szurduk* nevű gyümölcsös és több más *Völgyben* erdő részek.

A völgy közepe hosszára rétekből, kaszálókból áll, az írt kis patak által kétfelé hasítva. Ezen patak beléfol a falu derekán át, a falun alól az Alsó Tanarok nevű rétek mellett a Kövesdről jövő patakba.

A falun alóli határrészt nevezik *Nagy vápa* névvel, a faluból Mező Panitra menő úttól kezdve nyugot felé nyúlva, szántókkal és a vápamélyedés közepén egy hajlásban kaszálók.

Ezen felyül van a *Kurta* és *Hosszú Csutkas* nevű határrész, hajdon erdős hely, most sovány szántóföldek.

A Nagy vápa mellett felnyúlnak délről a mező paniti határszél mellett a *Határszél*beli földek, egész a *Borsos ágyig*, hol régebben csakis borsó természetű, és az *Eperjes dombig*, mely jelenleg sovány szántókból és egy darab kaszálóból áll, melyen sok eper terem.

A faluból Mező Panitra szolgáló út mellett keletre vannak az *Alsó Tanarok*, *Falu rétje* nevű kaszáló rétek, melyeken hosszára vágva foly a *Kövesdi patak* Mező Panit felé, a Falu rétje lévén Mező Panit felől a határszél.

A patakon túl ugyancsak keletre van a *Kerek Tanarok* [és] *Töviss* nevű hegyoldal szántókkal, tövissel, barázdákkal, melyek régi elpusztult erdők maradványai. Északra térve van a *Szurduk* nevű hely szántókkal.

A *Nagy oldal* legelő, meredek hegyen.

A hegy tetején *Szilas* nevű erdő.

A Szurdukon megyen ki egy meredek út a faluból Maros Vásárhely felé, a szent királyi határon keresztül, és a *Bese* nevű, Szentkirályhoz tartozó hajdoni elpusztult erdőhelyen keresztül.

Továbbá északra vannak a *Szőllő* helyek, most nagyobb részben felhagyva.

Az *Abrancsos* nevű erdődarab a *Közös* nevű legelővel, melyről a szent királyiak azt tartják, hogy tőlük egy megölt bikáért [74r] foglaltatott el a harczói község számára. Ez is régebben erdő volt, melyet a sok elcsenevészett bokrok mutatnak. Emellett van az *András vágottja* nevű legelőrész, mely hajdon erdő volt, s egy Győri András által megvásároltatván az erdő fája, a nagy fák mind derékban vágattak el, s emiatt pusztult el az erdő.

Alább van a *Nevetlen* nevű, szántókat tartalmazó völgyecske, az úgynevezett *Pap rétével*, ez csakugyan a református pap használatában van. Ezen völgyecske verőfényén kezdve, északra a mező kövesdi határig terjedő erdőt *Omba* vagy *Zomba* néven nevezik. A Nevetlen és Omba mellett vannak a *Felső Tanarokok*, melyek mellett jön le a Kövesdi patak falunk felé, s így megkerültük Harczó falunkat határával együtt. A nevek eredetéről nem sokat tudunk.

Van még egy *Boncza* nevű határrészünk, mely fő név alatt több apróbb darabocskák tartoznak, mint például *Kodor* nevű erdő, *Kodor alya* nevű szántók, *Zsiga rész*, *Verőfény*, *Kútnál*, hol régi kút is van, részint szántók, részint kaszálókkal. Ez a Boncza egy nagyocskás völgy, egy kis patak is eredvén innen, az úgynevezett *Boncza pataka*. Ezen völgynek dél felé nyílása Panit felé van, s hegyek által annyira elszigetelve Harczótól, miszerént a terményekkel rakodott szekerekkel okvetlenül bé kell menni Panitba, s úgy kerülni fel Panitból észak felé Harczóra. Ezen völgy helységünk-től délnyugotra fekszik, a fennebb írt *Csutkas* határrész és *Veres csere* erdő szomszédságukban, helységünk felől meredek hegyoldallal elszigetelve.

Ezen Boncza a régi birtokosok által praediumnak tartatott, s mindenütt úgy említetik, melyen egy régi elpusztult külön telepítvényt lehet érteni. Itt gyakran lehet találni szántások alkalmával régi vastag cserépdarabokat, sőt régi pénzeket is, sőt egy innét elköltözött oláh pakulárról hiszik, hogy ezen a helyen kincset is kapott, mivel elköltözése után nagy gazda lett, s máig is azok Maros Szentkirályon az utódai, kiket *Czigánka* vezetékneven neveznek ott. Sőt ők mondogatják, hogy atyjok ott elrejtett pénzt kapott, s abból jó gazdák.

Az öreg emberek beszélnek, hogy ezen Boncza nevű helyen a régi időben pogányok laktak, kik között voltak garaboncs diákok is. Hihető, hogy ezen rég elpusztult telepítvény lakói pogány őseink lehettek, az ők *Boncz* nevet viselő papjaikkal, kikről később kapta ezen Boncza nevű határrész nevét.

[74v] Csak hat nap engedtetvén ezen munkát elkészítésére, bizony csak tökélytelen és hiányos munka, úgyszólván vásári munka készülhetett, nem sok utánjárhatással, mivel ezen idő alatt is más nagy sürgős munkák elkészítése és gazdaságunk folytatása, s éppen törökbúza szedéssel voltunk elhalmozva. Ezért a hiányokról bocsánatot esdünk!

Költ Harczón, október 25-én, 1864-ben.

x Marusán Juon idősb, falusbíró

Leíró és névaláíró Kis Pál helybeli ref. pap s. k.

HÁRMASFALU
(ATOSFALVA, CSÓKFALVA,
SZÉKELYSZENTISTVÁN)

ATOSFALVA
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[4r] Helységünk neve Atosfalva.

Szabad székelők lakják.

Ezt a nevet mind a régi, mind az újabb korban öszevették az ide nem messze, a Nyárad vize mellett eső *Ákosfalvával*. Ezt onnan tudom, hogy hajdon itt

lakott a *Ficsor* családnak valamelyik tagja, ennek valamelyik *gróf Lázár* veszi el leányát, és a gróf Lázár család múltjáról szóló könyvben az érdekes író gróf Ákosfalvát említi, mint ahol ama Ficsor leány után az egyik Lázár részt kap. No de lehetett Ákosfalván is, Atosfalván is birtoka *Ficsornak*. Annyit hallottam, hogy János Zsigmond egész Atosfalvát Ficsor Mátyásnak adományozta, melyről szóló donacionalis levél nyárád szent imrei Tamási család levéltárában volna, mint amely család rokon a Dósa ággal.

Helységünk eredetéről szájhagyomány útján annyit hallottam, hogy először csak „hat” család települt volna ide, és innen lett volna Hatosfalva, melyből lett a könnyebb kiejtésért Atosfalva. Most is, ha jön egy oláh örölni malmunkba, fülem hallatára helységünket „Hatosfalvának” mondotta.

Helységünket népünk nem tartja oly réginek, mint valójában amilyen réginek kell lenni[e]. Tudjuk pedig, hogy a Bartha (Barthus, Barthos vagy hogy is nevezzük) nép család az első bejövetelkor (370 Kr. u.) már a hunok között existál, a Bartháknak pedig egyik fészke helységünkben van, ez helységünk régies-régi települése mellett bizonyít, valamint az is, hogy benn a falu között idősebb Bartha Elek telkén és a *Cibrében* régi római vagy dák hamvvedrek találtnak, s hihető tehát, hogy a hun törzs oda telepített akkor, honnan azelőtt a dák és római telep elenyészett vala. Ezt ismét bizonyítja az, hogy én alólírt földet ásattam az eklézsia telkén csűrföld-töltésnek, s abban rátaláltam a föld alatt, egy mart alatt azon fazékégető katlanra, melyben azon vastag hamvvedreket égették. Megtaláltam a sok vastag cserepet, melyel a fazakasok ma is nálunk befedik a begyújtandó katlant. A cserepeket ismét visszahánytam, s magától a [z ol]daltól³⁴ betemetődött a gödör. Helységünkben ma is sok fazakas van. Tudjuk, hogy a hunok nem égették [4v] meg halottjaikat és hamvvederre nem volt szükségök, de ez azt engedi gyanítanunk, hogy az első települők a fazakasságot a helyt maradt dák vagy római népszakadéktól tanulták helységünkben, s folytatták tovább egész máig. Ez állhat a szomszéd Makfalváról is, mert ott is sok fazakas van.

Helységünk határán átfoly a Kis Küküllő, a térség átmérője északtól délnek lehet valami 700 öl. Határunk e kis térségen kívül a folyam két oldalán sovány oldal.

Helységünk határán e megjegyzésre méltó határnevek találtnak:

Északi széle a hegytetőn *Havad száda*, Havad nevű patak ered belőle, megfutja Geges, Havad és Havadtő határát.

Tovább, kelet felé kerülve vannak még határnevek, mint *Hoportyok teteje*, *Galamb oldala*, *Borzások*, *Lok*, de mind nem bírnak mélyebb értelemmel, hanem a

tér közepén van *Hidegség* nevű határrész, mely a makfalvi határban is megvan. Ez magával hordozza nevét, hideg, sovány fű terem rajta. Ami szántó benne és akörül fekete sziváj föld, sohasem lehet jó kedvében találni ekével. Ez egy fekete ér a Kis Küküllő völgyén, mely Szovátától Erdő Szent Györgyig helyel-közzel felüti magát, s még trágyával sem terem mindenkor. Tovább van kelet felé menve a *Cibre* nevű határrész. Ez ugyan most merő haszonvehetetlen pusztá oldal, de sejteni engedi, hogy e völgyben valaha valami telep volt, mert onnan is hamvvedreket vet elé az idő, Közvetlen szomszédságában lévén ennek egy *Makra* nevű várrom, mely a makfalvi határba esik. Ezen várrom ugyan nem esik határunkban, de nem tehetem, hogy róla egyéni elmékedésemet le ne írjam.

Ez a vár valamikor a 9. század előtt nem egyébre lehetett építve, minthogy az alatta eljáró utat védje alkalmatlankodók ellen, és harmincadot vagy vámot szedjen a kereskedőktől, melyek nyugot felől a székely földön áthúzódtak a görög császárságba. Az újabb kor másfelé vette útját Udvarhelyszék felé Marosszékről, de ma is járnak e várrom alatt gyalog Udvarhelyszékről Makfalvára. A járt út ma is látszik határunkon fel a vár völgyin, és *Sánc* nevet visel. Ilyen váracs helyit mutatják a csókfalvi szomszéd határon is, hol hasonlóképpen járt út van át Udvarhelyszékre. Így egyéni meggyőződése az, hogy Cibrében a dák vagy római telep helyére az írt váracs mellé a hunok is települtek, [5r] mely később vagy elpusztult vagy éppen jeleni helységünk gyarapodott belőle.

Tovább van a *Virgo*. Ez nagy erdő, valamint a Cibre tája, kietlen erdőség, és azért neveztetik Virgonak, mert tovább, mint 90 évig nevelték felette községünk tagjai Makfalvával. Végre 1846-ban megnyerte Atosfalva e bérce, ámbár az ősök, amint a perfolymatból olvastam, mely megvan községünkben, egész addig mondták atosfalvinak, hogy a várrom is határunkba esett volna. De ennek a követelésnek a törvény úgy vetett véget, hogy a virgos helyeket a zsinórral a mappán kettéosztotta, s ma mindkét község a magáét békességesen bírja.

Tovább van *Likasztó teteje*, errébb a Küküllő felé a *Kincses* domb teteje, tovább Cseh bükke, továbbá *Also és felső Homlokok*, mind rossz, silány legelő helyek.

Tovább a nyugoti határszélen van a térben a helység mellett a *Szék dombja*. Mindezek hogy honnan kapták nevüket, nem nyomozhattuk ki.

Még van *Kabalás árok* nevű határrész, mely a vár völgyében esik, éppen a makfalvi határszélen.

Nyíros vápa, ez is egy kis vízernyedéssé oldalos táj, meglehet a nyirkos szótól veszi eredetét.

Helységünk temetőjén van egy nagy mélyedés, erről szájhagyomány útján mondhatjuk, hogy talán 1700-

³⁴ Kiszakadt rész, bizonytalan olvasat.

on elől, a [II.] Rákoci Ferenc féle villongások alatt támadhatott, amikor is a szomszéd falvakból összecsoportosult székelység leölt néhány száz vallon katonát, és ide volnának temetve, kár hogy semmi említést nem látunk erről magános leveleink között.

Községünk sokkal régibb ugyan, de sem magán, sem közlevéltárunkban 1620. esztendőn elől írást nem találunk róla. Ilyen van egy, bizonyosan Báthori Gábor³⁵ kormányja alatt kelt fejedelmi deliberatum.

Hallomásunk, tudomásunk szerint jártunk el e felosztására a tekintetes magyar tudós társaságnak.

[Atolsfalván,] 1864. október 26-án.

Porsolt Ádám ev. ref. levita mp.

Bartha Elek falusbíró

Barta Péter mp.

Dosa János fő hites tulajdon maga keze

CSÓKFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[42r] Adatgyűjtés Erdélyből Csókfalva községéből, Marosszékből.

1. A helység tartozik Marosszék Felső kerületéhez, a Kis Küküllő által átgűrűdzött téren, háromnegyed mértföld[re] a parajdi sóaknáktól, Szent Istvántól egy ölni távolságra.

2. Ezen községnek a fenn említett neve csak mintegy 300 évek után él.

3. Amint egy 250 éves régi iratok, kötlevelek s más iratok mutatják, hajdan Csókfalvának hítták.

4. Legkorábban ezen község az első nevén a hagyomány szerint, még mikor a székely nép Atilla fejedeleme után e helyre telepedett, mindjárt említették. Hogy e helyet azidő táj után más nép lakta volna, sem[mi] nyom nem látszik.

5. Népesített magából a székely nemzetből, legelsőbben e helyre a megtelepedéskor jöttek Kovács, Faluvégi, Rófaj, Hadnagy, Kilyén, s Benedekfi családok. Ami ezen családokat illeti, megemlítést érdemel: Kovács név jött egy kovácsmestertől, Faluvégi egy falu végén lakótól,

a Hadnagy név pedig ezelőtt 200 évvel Csőb néven neveztetett, s egy alhadnagytól változtatta Hadnagy névre magát.

6. A név eredetéről nincs semmi tudomás, más mind eredeti lakosai már 1500 óta mind unitarius vallást követtek, minden ingadozás nélkül, annak dacára is, [42v] hogy e Kis Küküllő terén ezen kerületben csak egyedül áll, a szomszéd több falvak mind más vallást követvén. Ugyancsak, a későbbi jövevények más vallást is hoztak e községbe, rom. chat., unitus és evang. reform.

7. Több rendbéli topographiai nevek határában nem igen említettethetnek, csakugyan jelesebb név az Also dűlőben, Burján nevű határrészben *Vár domb*, hol még ma is régi cserépeket s várhulladékokat találhatni. Ezelőtt 50 évvel még bővebben kaptak Trajánus császár idejéből ezüst pénzt is, mi arra mutat, hogy azon várt a rómaiak építhették, 600 tájatt. Most bükös erdő közt jó tiszta búzát termő szántóföld.

Ezen 1000 lélekkel népes falvának határa lapálya agyagos, néhol fővényes, porhanyó, kevés helyt fekete földje termékeny. Fejér palás sok oldalos helyei terméketlenek, jelenben fiatalos bükkerdei elég mennyiségben vagynak, hol farkasok, rókák nyulak bőven laknak s tenyésznek.

Régi okiratok, feliratok részint elégtek, részint hanyagság miatt elpusztultak, nem léteznek.

Kelt Csókfalván, október 23-án, 1864.

Kováts L. András falusbíró m. t. k.

ifj. Killyén István jegyző m. t. k.

SZÉKELYSZENTISTVÁN

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[250r] Adatgyűjtés Erdélyből, Szent István községéből, Marosszékből.

1. A helység tartozik Marosszék Felső kerületéhez, a regényes Kis Küküllő terin, háromnegyed mértföld[re] a Parajdi sóaknáktól.

2. Ezen községnek eleitől fogva csak az egyetlen, elől említett neve él.

3. Más elnevezése soha sem volt.

4. Legkorábban ezen község említették a hagyomány szerint csakhamar [az] 1000. év után, hogy István első keresztény magyar király uralkodott.

5. Népesített a legközelebbi legnépesebb helységek néhány székely törzseiről, úgymint Nemes, Kis, Gál, Kilyén családokból legelőbb, későbbben a Barátosi családból, kik Barátosra, Háromszékre Szabo név alatt Magyarországról jöttek volt bé, de már 1600-[asok]ban Szent Istvánról is íratnak.

6. A név eredetéről hagyomány szerint annyit hallottunk, hogy István király adta, vagy ötet tisztelték falvájok nevével az akkor élők. Ma csekély kivétellel ev. réformátusok, noha r. catholicusok voltak lakosai, mit igazol Oré pataká nevű határrésze, hová, tudniillik Oremus patakába búcsúra jártak, s hol a földbe találták azon nagyobb harangot, melyre gót betűkkel 1500-[asok]ból ez van írva „Ad gloriam beatae Virginis Mariae”.³⁶

7. Több rendbéli topographiai nevek határában nem igen említettethetnek. Csakugyan jelesebb név a Felső dűlőben *Átal*, arról, hogy ott a lankás oldalon átjár-

³⁵ 1620-ban Erdély fejedelme Bethlen Gábor volt.

³⁶ A felirat Orbán Balázs olvasatában: „Hec est [com]pana virg[in]is Maria A. O.” (Orbán Balázs: *i. m.*, 28.)

tak az atosfalviak a szent istváni, atosfalvi és csókfalvi köztemplomba, 1783 előtt a mostani szent istváni temetőre.

[250v] Ugyanazon dűlőben, *Kápolna hegyesszében* a 18. század közepin Pap János királybíróóságában s ítélete következtiben Szabo Orsik hajadon zab gyermeke elsikkasztása gyanújáért tövis közé tétetvén, elevenen eltemtetett. Ezen borzalmas tény a próbát kiállja, mivel a hullacsontok részint ma is feltalálhatók Felső dűlőben, *Virgóban*, hol ma is arany, ezüst, ólom s vas anyagok találhatók kevés mérvben. A régi időben titkos ércaknázások folytak a hagyomány szerint az etédi Fenyős pataokban.

Ezen 550 lélekkel népes falvának határa lapálya agyagos, néhol fővenyes porhanyó, kevés helyt fekete földje termékeny, fehér palás, sok oldalos helyei terméketlenek. Jelenben még termékeny bükk- és csereerdei vannak, hol az erdőségek közti legelők s kaszálókban nagyjából ösapaínktól oltatott almafáinkon néha szép mennyiségű, gyönyörű, úgynevezett *Mosolygó almák* teremnek. Megemlíteném még az is, hogy erdős helyek közti felsíkon, lapályos helyen fekvő *Garat* nevű határrészben 1700[-asok] elein megtelepedni akarván némely szomszéd kőrispataki lakosok, ezeket, mint forma szerint erőhatalommal foglalni akarókat, a szent istvániak minden hosszas perpatvar nélkül csak kurtán elkergették, kik többé vissza nem próbáltak. S azon *Virgo* nevű helyen, ahol a nyulak, rókák, sok farkas és sokszor őzek tanyáznak, az akkor megállandósított határdomb áll, mely koronként újítatik.

[251r] Régi okiratok, feliratok részint elégték, részint hanyagság miatt elpusztultak, s nem léteznek.

Kelt Szent Istvánon, 1864-be, október 23-án.

Nemes Pál falusbíró m. t. k.

Nemes Albert jegyző m. k.

HAVAD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[79r] Marosszék, hivatalos felkérésre Havad helységének helynevei.

A kiadott kérdőpontokra.

Első kérdésre. Havad helység van Marosszék Abodi járásában, a Bekecs aljától kezdve a Havaddal egy vonalban lévő falvákat együttesen fel a Szék havasságig in concreto hívják Havasaljának.

Második kérdés. Havad helységének eleitől fogva ez egy neve volt.

Harmadik kérdés. Más elnevezés soha nem volt.

Negyedik kérdés. A lustrák és donációs levelek tartalma szerint már 1540 körül, mint község, Havad említődik.

Ötödik kérdés. Mostani népessége a legrégebbit kivéve (mely az Osváth, Dosa és Bodoni család a de-

ficiáltakon kívül) e meglévő és most is élő három család-ágazaton kívül szaporodott Vadasd, Geges, Szent Simon helységekből, úgymint: a Pál, Nemes és Mihály családok. Ezeken kívül a Csizmadia, Nagy család Magyarhonból, Nagy Váradról került ide.

Hatodik kérdés. Havad nevezetéről a hagyomány nyomán ennyit tudhatni: eredetekor erdős, hegyes, völgyes, havasos vidék lévén, mint havas melletti táj. Egy a Kis Küküllőbe ömlő patakja nagyon vad és kártékony volt a hosszú, de keskeny völgyű vidéknek. *Ha* sok hó esett, nagyon *vad* volt a patak, innen van eredete a helységnek is: *Havad*.

Hetedik kérdésre. Havadi határon lévő mindennemű topográfiai nevek:

a. *Kákabot*, régen a nádasa kákabotikót termett.

[79v] b. *Som oldal*, somtermő fák voltak ezelőtt e tájon, s most is megvannak maradványai.

c. *Tekefalva*, tekejátékokról neveztetik a hagyomány szerint, ennek a határrésznek a keleti részén, a *Tatár út* által a Kis Küküllő árvidékire keresztül az erdőn, melyen az utolsó tatárfutáskor vonultak át a tatárok. Déli részén egy kis erdő *Darab erdő*, itt menekült meg a tatár csordától néhány család. Vannak még az átelleni erdős oldalon némely földbe ásott pincék maradványai, a hagyomány szerint a tatár csordától menekültek által használtatva.

d. *Dimén*.

e. *Szölő bükk*, kis szőlős és bikkes helyről neveztetik.

f. *Nagy rét*, *Kis rét*, *Által*, *Völgy*, így volt elnevezésük eleitől fogva a hely állása szerint, semmi nevezetes hagyomány nem lévén rólok.

A fenn írt helynevek kimutatását, nevezetességeit, történelmi jellegeit kikészítettem a havadi vénnek és más értelmesebb egyénekkeli együttes értekezlet következtében, mindennek végre járva.

Havadon, 1864. október 21-én.

Vass István havadi ref. pap

Dosa Farkas község és ecclesia jegyzője mp.

Makkfalvi Sámuel és

Dósa László válaszmány mp.

Nemes Samuel mp.

Nagyvadadi Csizmadia György

HAVADTŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[75r] Kimutatása a Felső Királyi Főkörmányszéknek 6670. szám, a Nemes Szék tekintetes tisztségének 2063. számok alatti magos rendeletek értelmezésénél fogva, falvánk Havadtőnek és határain találtató régi nevezetességek tárgyában.

Először. Havadtő község falvája fekszik Erdély hon, Marosszék Küküllő kerületének Szováti járásában, az úgynevezett, Havad felől lejáró Havad patakának

a Kis Küküllőbe szakadásának torkolatjánál, melyről eleitől fogva vette nevezetét.

Másodszor. Falvánk emberi emlék olta Havadtőnek neveztetett a fenn írt Havad patakáról, s így ösmertese egész országszerte.

Harmadszor. Havadtő helységünknek nem volt soha semmi más elnevezése, eleitől fogva Havadtőnek hívatván, mint hívatatik ma is.

Negyedik. A község mikor említették legkorábban? Írott adatokból 1606. évnél feljebb nyomozni nem sikerült. 1640-béli írott adatok szerint pedig úgy tűnik fel, mint virágzó evangélika református leányeklézsia, és éppen ekkor egyesült az erdő szent györgyi evangélika református anyaeklézsiával. Melynek tagjai ma is minden kivétel nélkül egy ekléziát képezvén az erdő szent györgyivel.

Ötödször. Maga magát fenntartotta s népesítette, mit igazolnak a régi idők, és igazol ma is ős törzsökös székely magyar földművelő lakossága.

Hatodikra. Mit lehet tudni hagyományokból, köztudomásból, [75v] írott vagy nyomtatott emlékekből? Havadtő falva nevérl s eredetéről többet tudni nem lehet, mint amennyi az első szám alatt megíratott.

Hetedikre. Havadtő községének határrészletei következendőképpen van felosztva: határos Gyalakuta, Bede, Vadasd, Erdő Szent György és Bordos helységeivel, ahol a dűlők, határrészek kezdődnek ily renddel:

Első dűlőben fekszik maga a falu Havadtő.

Havadtő helysége, hol is csak házak, gazdasági épületek, kevés gyümölcsös és veteményes kertek vannak. Északi részét mossa a Havadról lejövvő Nagy patak és keleti részét pedig a Kis Küküllő folyama.

Második dűlő neveztetik külső határrészeknek, úgy-mint:

a. Soármás, b. Ponk nyilai, c. Also nagy hegy, d. Ponk szőlője, e. Borso hely szőlője, f. Ponk teteje. Ezen határrészekben találtató szántók a községbéli birtokos földművelőknek keveset jövedelmeznek, miután oldalosok és elárkosodottak. Szőlője közepes bort ad, de igen keveset. A legelők igen dombos fekvések miatt csaknem semmi füvet nem teremnek. Semmi régi nevezetesség benne nem találtatható, mint a legelő tetejéről lesuhanó rengetek[!] nagy palás árok, mely a Gyalakutára menő országutat keresztülvágva, béömlik záporos időkben a Kis Küküllő folyamában, sok károk megtételével.

[76r] Harmadik dűlő neveztetik:

a. Nyáros csere, b. Zabos orotvány, c. Verőfény allya, d. Cserelapos, e. Verőfény szőlője, f. Temető oldal. Ezen határrészekben levő szántók a községbéli birtokosoknak legkevesebbet jövedelmező földjei, mivel mind igen fenn hegyen állanak, és elárkosult helyek. A szőlők igen keveset, de közepes bort teremnek. A legelők meredek és árkos fekvéseknél fogva majd

semmit sem teremnek. Megjegyzést érdemlő régi nevezetességek benne nem találtak.

Negyedik [dűlő] neveztetik:

a. Felső orotvány, b. Czinterem, c. Bükk. Ezekben találtató szántók, kaszálók a községbéli birtokosság-nak kevés jövedelmet hajtó földjei. Legelője észkos fekvése miatt kevés füvet terem. Erdeje igen kevés lévén, ez pedig kemény bik fát ad. Legkisebb régi nevezetesség is benne fel nem található.

Ötödik dűlő neveztetik:

a. Molnár csere, b. Kárhágo, c. Kárhágo nyilai, d. Kerek mező. A szántók egy része jobb, más része keveset jövedelmező földjei a helyi birtokosságnak. Kaszálója közepes, legelői igen nagy meredek és ár-kossága mián csaknem semmi füvet nem teremnek. Ezen határrészeknek keleti szélé mellett foly le a Havad felől lejövvő úgynevezett Nagy patak, mely vészi kezdetét az abodi és rigmányi határokból és béömlik Havadtő mellett a Kis Küküllő folyamába. Régi nevezetesség benne megjegyzést érdemlő nincsen.

[76v] Hatodik dűlő neveztetik:

a. Kerek kert, b. Kerek kert feje, c. Masa kuttya, d. Sovárbük, e. Felső Nagy hegy allya, melyben találtató szántók és kaszálóknak kevesebb részei a jobb, nagyobb részei pedig a legrosszabbak közé tartoznak. A legelők magos és árkos fekvések miatt kevés jövedelmet adnak. Erdeje kevés lévén, kemény bükkfát ad. Semmi nevezetesség benne nincsen.

Hetedik dűlő neveztetik:

a. Malom réttje, b. Kertek allya, c. Also Rét, d. Ponk réttje. Ezek a községi birtokosoknak legjobb szántó-földjei és kaszálói, melynek felső végétől az alsó végéig a déli szélét a Kis Küküllő folyama mossa, felső felin az erdő szent györgyi gróf Rédai[!] udvarnak egy ötköví lisztelő malma van építve.

Ezen Kis Küküllő folyama kezdődik a Gyergyoi havasokból, és végződik a Küküllő völgyén lemenve Balászfalvánál, ahol egyesül a Székely Udvarhely felől lejövvő Nagy Küküllő folyamával.

Nyolcadik dűlő neveztetik:

a. Also berek, b. Két patak köze, c. Nyilak, d. Toszeg, mely határrészekben található szántók és kaszálók legjobb földjei és [77r] kaszálói a községi birtokosoknak, akkor, amikor a Küküllő folyama reá ki nem árad. Régi nevezetesség benne nem találtatható.

Az egész kis helység (falu) csakis 123 házszámból áll, melyet mind általá[no]san tiszta székely evangélika református magyarok [lakják], kik étel mellett ruházatjokat és császári-királyi adójokat mind a földművelésből szerzik meg, nagy erő-megfeszítés mellett.

Hogy Havadtő helységében és annak határán az írtaknál több meg nem található, igaz hittel bizonyítjuk,

Havadtőn, október 20-án, 1864-ben.

Bálint Márton falusbíró
Trefán János,
Havadtői Mihály hitese
Isák János jegyző s. k.
Kiss Sámuel,
Menyhárt Moses legöregebb tagok
László Gergely ref. pap mp.

HÉDERFÁJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[203r] Helynevek Héderfája községéből, Küküllő megyéből.

1. Küküllő megye, Kundi szolgabírói járás, Ditső Szent Márton a tisztikar helye.

2. A helységnek egy neve él, többre nem emlékezik a jelenkor. Semmi adat más névről nincs, csak Héderfája.

Az egészset magyar faj lakja, saját nyelvén beszél. Annyit a közvélemény mond, hogy hajdon százok laktak volna, s egy Heder nevű szásznak lévén egy nagy terepélyes[?] fája, oda gyülekezett a fiatalság innepélyes időkben, de hogy hol volt, bizonytalan.

3. A mostani kor más elnevezésről nem emlékezik.

4. Nincs semmi adat róla.

5. Önmagától népesedett, hogy honnan egyebün-nen, nem tudatik.

6. Semmit.

7. Határrészek:

Felső dűlő. [Határai]: keletre széploki határ, terem-i erdő, északra n[agy] csergedi határ. A határrészek elnevezése:

Kis Küküllő jobb partján: Felső rét, Széplokrol lejö-vő uton felyül a szántók, Nyerges, Hoszszuk, Nagy völgy, Két erdők köze, egy marhalegelő Kis csere, Tökések, Sáros erdő, Kerek erdő, Daroci erdő és Nyil nevű kaszálók, hogy ezek miért neveztetnek így, nem tudatik.

[203v] Közelső dűlő határrészek elnevezése:

Küküllő jobb partján:

Also rét.

Patakfő, itten egy árok jön le a hegyről.

Ballo.

Patakfő és Balo között vagyon egy úgynevezett Falusi szőlő hegy nagy mekkoraságba.

Tekenő hát.

Egy marhalegelő Köles föld név alatt.

Ismét szántók Köles föld név alatt.

Ezen dűlőnek szélit határozza a n[agy] csergedi határ.

Also dűlő határrészek elnevezése:

Küküllő jobb partján:

Also rét, Szántók a hegy fele, Előljáro, Sások, Bérc-tető.

Meleg mál, határszélit határozza északra a n[agy] csergedi határ, nyugotra felső kápolnai [határ]. Hogy ezen dűlőkben lévő határrészek miért neveztetnek így, a jelenkor semmit sem tud, sem semmi adat nincs róla.

Ezen dűlők közepette nyúlik egy magos hegylánc a felső kápolnai határszélitől végig a széplaki határszélig.

A Küküllő bal partján vagyon az úgynevezett Felső berek, Also berek, Kis berek. Egy marhalegelő Bere-k név alatt. Vagyon egy [hely] Sziget név alatt, keleti része gyümölcsös, nyugoti kaszáló és szántó.

Ez mellett vagyon egy négy kerekű kő malom a Kis Küküllő jobb partján.

[204r] Főbb birtokosa ezen helységnek iktári méltóságos gróf Bethlen Domokos öméltsága egy szép nagy kiterjedésű, délnek fekvő kerttel.

Ennél többet a helységről a jelenkor nem tud.

Íratott Héderfáján, 1864-be, Szent Mihály hava 26-án.

Benedek Sándor helység jegyzője és névalíró mp.
x Bulat Mihály falusbíró

HÉJJASFALVA³⁷

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[179v] Jegyzet.

Héjjasfalva neve eredhetett a „Héja” (falco columbarius) szótól, mely ragadozó madárfaj jelenleg is számosan csatangol e falu környékén.

A falu határán egy dűlőnek Hermestáj a neve. Hermes szó a rómaiaknál [ismert], Hermes szobra a határ megjelelésére állíttatott.

A druidák bálványa Irmen sul, Irmen saul, Hermes oszlopa név alatt említettik.

Ki tudja, az ős időkben, midőn Daciát gótok bírták, nem volt-e hegytetőn ily druidai szertartáshelye.

HOLTMAROS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[132r] Helynevek Erdélyben *Holtmaros* községéből, Torda megye Felső kerületének Vécs járásából.

1. *Holtmaros* helysége Torda megye Felső kerületében, Vécs járásban fekszik.

2. *Holtmaros* helységének eleitől fogva csak *Holtma-ros* volt, s most is csak az a neve.

3. — — —

³⁷ A héjjasfalvi, román nyelvű felvétel (178r–179r) végén egy magyar nyelvű jegyzet is található. Csak ezt tesszük közzé.

4. Mint község, ezelőtt mintegy 150 (egyszáz ötven) évvel lett ismeretes hivatalos jegyzőkönyvek szerint.

5. Holtmaros helysége különböző helyekről népesített, úgymint: a Bakos családnak egyik része Felső Magyarországból, Tápolja Szent Péter mezővárosból, szinte a helység keletkezésekor telepedett Holtmarosba. A másik Bakos család Erdélyből, Gyergyó Remetéből, szinte akkor. A Gorbai család Gyergyó Remetéből. A Győri család Felső Magyarországból, Győrből. A Kibédi család Erdélyből, Marosszékből, Kibéd helységéből. A Csatlos család Topliczából. Ki volt vagy kik voltak első telepedők? Nem tudhatni.

6. Holtmaros helységének neve onnan van, mert ezelőtt mintegy 140 (egyszáz negyven) évvel, közhasználat szerint a Maros folyója éppen mellette folyt el, de akkor egy Disznajo nevezetű szomszéd helység felé vették az árkát, medrét, ma is fennáll az elzárogát, s csak ha azon gáton a víz áttör, akkor folyhat ezen régi medrében a helység mellett.

Ezen mederben a Maros vize nem igen folyván, mintegy Holtmarosnak neveztetik, onnan hívatván a helység neve: Holtmaros.

[132v] 7. A község határában következő dűlők, határ részletek vannak:

a. *Also és Felső Sziget*, mind a kettő Szigetnek azért neveztetik, mert a Maros folyója ezelőtt mintegy negyven évvel körülfolymta. Also és Felső Szigetnek azért nevezik, mert a báró Bánfi-féle háromkövű lisztelő malmába járó út egyiket alsó, másikat felső részre osztja.

b. *Balázs rét*, nevét közmonda szerint egy Balázs nevű embertől vette, ki azon rétet használhatóvá tette, ezen nevét mai napig magtartotta.

c. *Képszer*, ezen nevezet gyaníthatólag az ezen dűlőben felállítva volt szentképekről vette eredetét.

d. *Pallók*, ezelőtt mintegy hatvan évvel a holtmarosi ev. református egyháznak volt a Maros vizén egy malma, a malmon innen volt egy Kánás nevezetű patak, ezen patakon keresztül a malomba pallón jártak át. Ezen dűlő már a pallóról vette természetes nevét, s tartja ma is.

e. *Malomrét*, régen malom volt ott, onnan a neve.

f. *Feljárók*, ezen szántók a szomszéd magyaroi helység határa felé, tehát Holtmaros községét nézponatul véve felfelé nyúlnak vagy járnak, innen van a név.

g. *Zabszer*, régen csak zab termésyre használtatott, innen a neve, most őszi gabonával vetik.

h. *Kertalják*, ezen nevezet alatt sok darab szántóföldek vannak, s mindössze Kertaljának azért neveztetnek, mert éppen a mezőre kinyúló helységi kertek aljában fekszenek.

i. *Akasztofaszer*, ezen név alatt szántó és kaszáló helyek vannak. Akasztofaszernek az egész dűlő azért hívatik, mert ennek felső részében akasztófa volt felállítva régi időtől fogva, és 1848-ba vágatott le.

k. *Kerek rét*, kaszáló, kerekded alakzatáról neveztetik.

[133r] l. *Felső, Also Irottvány*, szántó és kaszáló. Irtva van, és innen a neve.

m. *Felső, Also Szőlő utja*, szántók, hagyomány szerint szőlőbe járó út volt ezelőtt mintegy nyolcvan évvel. A név megmaradt, de nem a szőlő.

n. *Rakottjás*, kaszáló, rakottfafát termett, innen a neve.

o. *Nyires alja*, szántó, régen nyírfát termett. [Eddig tart a] *Felső határ*.

p. *Hegy oldal*, hegy oldalába elnyúlva fekszik, szántó, kaszáló, legelő.

q. *Also rét*, kaszáló, azért neveztetik Also rétnek, mert az Also határban van.

r. *Sospatak köze*, szántók, azért neveztetik így, mert egy sospatak körülfolymja. Van itt egy Dobogo nevezetű legelő rét. Dobogonak nagyon természetesen azért neveztetik, mert akár marha, akár ember, sőt még kis gyermek is ha sebesen fut rajta, nagyon hallhatólag dobog, hihetősön só az alja, minthogy sóskút is van a felső részében.

s. *Szász láb*, szántók, sok darab, Szász lábnak azért neveztetik, mert a Felső Idicsen lakó szász atyafiak felső határával összetalálkozik, holtmarosiak bírják.

t. *Hosszúk*, szántók, Hosszúknak azért nevezik, mert a holtmarosi határon [133v] a leghosszabb szántóföldek.

u. *Berek eleje*, szántó és kaszáló, nevét onnan vette, mert régen Berek előtt feküdt, most nincs ott semmi berek, mert ki van irtva. [Ezek vannak az] Also határban.

Jegyzék:

Holtmaros községének népessége 400 (négy száz), lakói munka- és rendszeretők. Földe egyharmadában kavicsos, egyharmadában sós, csak egyharmadában jó termő, mégis a szorgalom szinte elegendő kenyeret termeszt.

Vize a Maros folyója, s itálnak a világon a legegészségesebb folyók közti sorolandó. Egyébiránt nincs semmi ritkasága az ódon ságból, sem írásbeli adatja, még hagyománya is kevés, és az is inkább regény. Úgy látszik, régen kevés vagy éppen semmi gondot se fordítottak effélére.

Holtmaros, Septembris 12°, 1864.

Bakos Gaspar, Holtmaros jegyzője

IKLAND

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[84r] Tekintetes dűlőbiztos úr!

Ikland községnek eredetéről adatok hiánya miatt nem szolgálhatok, azonban Iklandnak jeleni állása a következő:

Primo. Ikland fekszik nemes Marosszékből, az alkotmányos felosztás szerint Nyárad alkirálybírói kerületben, Kááli dülői járásban. Határos keletről Káál, délről Székes, nyugotról Nagy Ernye Marosszékből fekvő községekkel, északról Erdő Szengyel és Erdő Csinád nemes Torda vármegyében fekvő falvakkal. Lakosai eredettől fogva székelyek voltak, és ma is azok lakják.

2. Ikland határrészei: Botoságy, Magyaros, Szil, Boroncsi[?], Rágás, Ravaszlyuk, Koppán, Felhágo, Árokhat, Baráta, Közös erdő, Kömöz, Irottvány, Zségely, Keregyő, Sáspatak, Kutfő, Laposs, Bornyukert, Lökötő és Szénvono, ezeknek elnevezése okát nem tudhatni.

3. Nevezetes folyói, figyelemre méltó hegyei s más egyéb nevezetességei nincsenek.

Ikland, 1864. november 12-én,

a tekintetes biztos úrnak alázatos szolgálja
Filep László iklandi jegyző m. k.

ILLYÉSMEZŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[92r] Kimutatása Ilyésmező községe és határa fekvésének. Ilyésmező községe, Marosszékből.

Első. Ilyésmező községe tartozik nemes Marosszékhöz, Küküllő kerületi alkirálybíróshoz, a Szovátai dülő járási biztossághoz.

2. A községnek neve Ilyésmező, nemrégiben ország-szerte esméretes neve.

Ilyésmező nevezetnek neveztetik, hogy ezelőtt 125 esztendőkkal Ilyésmező helységiben az udvarhelyszéki parajdi Ilyés nevezetű ember marhákat legeltetésére szállott volt oda, és ottan lakott, és onnan neveztetik Ilyésmezőnek. Helysége a nemes Marosszék közbirtoka, a mostani lakosok haszonbérben bírják. Népesedések telepedtek Szovátáról Marosszékről, Bosról és máshonnan, mint pásztoremberek, úgy Udvarhelyszék[ről] Felső Sofalváról is.

Különben kinevezett határrészek nincsen[ek] benn a helységben. A kertjeik kövecsesek, silány természetű szántó és kaszálókból áll. Körülveszik kétfelől kősziklás, ormos bércek, melyek erdőkkel teljeseek. Ilyésmező helységén végigfoly a *Juhor folyama* a szovátai határ széléig.

Népei furcsa természetűek, görög egyesült vallásúak, de azonban mégis a magyar nyelvet divatozzák. Élelmek kevés földművelés, kereskedések, hammászat, [92v] faneműekkel való kereskedés.

Végre megjegyeztetik, hogy megtelepedésük csakis 125 évtől fogva vagy, semmi bizonyos irományokat előmutatni megtelepedésükről nem tudnak, csakis hallomás által tudnak állítani, és naponta mind többre-többre népesedik. Különben is Ilyésmező helysége egy fényes és regényes helyt áll.

Ilyésmező, október 21-én, 1864.

x Bokor György falusbíró

x Pap András hites

megkért névű Gocz jegyző mp.

Gocz Lajos jegyző mp.

ISTVÁNHÁZA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felső Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve magyarul Istvánháza, oláhul Istiháza.

Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenbe is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz, tartozott 1848–1861-ig a radnothi császári-ki-
rályi járáshivatalhoz.

Helybeli elnevezése a vidéknek. Fekszik az Magyar Bükkösi völgyben.

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említettik legkorábban. Nem tudatik.

A lakosok nemzetisége, és honnan népesítettett. Magyarok.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Református.

A név eredete. Nem tudatik.

Egyéb nevezetességei. Van egy 1613[-ban] épült temploma, Bethlen Gábor fejedelem idejébe.

A község határában előforduló topographiai nevek. Határrészek:

Rosás dombok.

Csere oldal.

Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

ISZLÓ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[86r] [Helynevek Iszlo községéből], Jobbágyfalvi járás.

1. Nemes Marosszék, kerület Maros Vásárhely.

2. Helység *Iszlo*, több név tudomásunk szerint soha nem volt, csak *Iszlo*, jelenleg is azt a nevet hordozza egész ország szerte. Ezen helység fekszik Torda megye szélén, Küs Ilye, Küs Szederjes és Nagy Szederjes felől, két domb között. Egy Küs árok patak foly be-
léje háromfelől, egy Simon Lüget, más Sántopatak[!] és Sötét Patakról. Tovább Maros Vásárhely felől Nagy Ernyétől kezdve Szováta felé csinált országút mégyen keresztül *Iszlon*. Ezen helységet lakják kétajkú népek, magyarok és románok.

3. Hajdon sem volt ezen községnek semmi egyéb neve, csak *Iszlo*.

4. A község jelenleg említették *Iszlonak*.

5. Hogy honnan népesedett, nem tudunk semmit arról mondani.

6. Köztudomásból semmit.

7. A község határában előfordulandó nevezetes helyek, úgymint:

Első *Pad* dűlő, magában foglalja *András földgyét*, *Kökény völgyöt*, *Nagy völgyöt*, [86v] *Sömölt oldalát*, *Kendervölgy*, *Szatsko far*, *Eperjes*, *Felső Gáth*. Ezen határrészek megtaláltnak az első szám alatti *Pad* dűlőjében, és ezen helyeknek egy része szántó, más része legelő, vízmosásos árokkal teljes haszonvehetetlen. Nagy hegyoldalok, vizesárkos helyek, kövecsesekkel meg vannak telve.

Ugyan második dűlő *Lüget*, ezen hely merőbe legelőnek használtatik. Ezelőtt voltak ezen helyen igen nagy tölgyfák, voltak cserefák, most csak apró tövisbokor. Ezen dűlő szomszédos Buzaházával.

Harmadik dűlő *Also Gáth*, ezen a helyen megyen keresztül mezőváros Hodos felől egy nagy patak le a Nyárádba, Cs[í]k Szen[t] Márton felé. Ezen patakon van Hodos és Ehed felől egy nagy költséges fahíd építve, melyen a felvidék Csik és Gyergyó országától kezdő[dő] út megyen keresztül a hídon és *Iszlon*. Ezen harmadik pont alatti dűlő magához foglalja *Agyag[o]s dombbját*, *Epres* nevű helyet, *Nagy Rétet* és *Ilona Réth* nevezetű helyeket, melyek részint szántók, részint kaszálók, ide járulván egész határunk nagy folyóvizei, mely mián csak néha-néha lehet hasznát venni.

Negyedik dűlő *Nyíros*, magába foglalja *Borso földet*, *Küs Nyírost*, *Gergely sűrűjét* és *Sötét patakot*. Ezek erdős, bokros helyek.

Továbbá ötödik dűlő *Üver*, ezen dűlő magában foglalja *Sötét patakot*, *Szöllő megét*, igen nagy hegyeken álló helyek és terméketlen[ek].

[87r] Továbbá hatodik dűlő *Tövis hid*, ezen dűlőben találtnak *Bükfő*, *Csorgo*, *Hideg kut*, *Szoros völgy*, *Ut völgy*, *Poklos völgy*, ahol is van Szent Péter kutya. Ezen forrás vize megyen Ikland és Nagy Ernye felé. Különben ezen helyeken vagynak hegy-völgyek, bokros, patakos helyek, kevés szántó, kaszáló és egy szőlőhegy, Hamartsa nevet viselő, mely egészen délnek van kiterjedve.

Hetedik dűlő *Simon Lüget*, magában foglalja *Ut mejeket*, *Gárgyás kutat*, *Also* [és] *Felső Ropot*, *Kákást*, *Hoszut*, *Sánta patakot*, *Puszta szöllöt*. Ezek nagyobb részbe szántók, kevés erdős, bokros helyek, vizes, forrásos, ingoványos.

Két patak zuhan bé a falunkba.

Ugyan az egész leSOROLT határainknak szomszédgyai Ehed, Buzaháza, Vadad, Káál, Küs Ilye, Küs Szederjes és Nagy Szederjes.

Hogy ezen helység és helynevek igazságosan leírva legyen, arról léleküsméretesen tanúsítunk.

Iszlo, 1mo Novembris, 1864.

x Jenei István falusbíró

x Györfi István

x Alexa István

x Markos György esküdt

Nagy György jegyző és néviro mp.

JEDD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[90r] [Helynevek Jedd községből]

Jedd tartozik Marosszékhez, Nyárád kerület Kááli járáshoz. Marosszék nevezetett az ezen széket átmetsző Maros nevű folyónk[ról].

Jedd falvának emlékezet olta csakis az egy elnevezése volt, ez más nyelven is Jedd név alatt fordul elő. A közmonda szerint *Jeddre ne*, ez onnan eredett, hogy az insurectiokor a Marosszék tisztjei ide gyűltek öszve, és a székelység is ide lévén hívva, mikor is a székelység a tiszteket elkergette, a nagy Teleki fő-tiszt³⁸ útba lévén, kérdezte a futókot, hova futnak, az lőn a felelet: *Jeddre ne*.

Hogy más elnevezése is lett volna, nem tudatik, ugyanezen falu nevén vannak a faluba több családok is, székely birtokosok.

Hogy mikor említették legkorábban, nem tudatik.

Csak ezelőtt ötven évvel is mind székely családok lakták, azután egy nagyobb birtokos lévén, ez munka végett néhány oláhot is bételepített, jelenleg nyolc rész református, a kilencedik rész római catholicus és tizedik rész olá.

A falu neve eredetéről senki sem tud semmit. Mondják ugyan, hogy a törököktől kapta volna ezen nevét, de erről nincs okadatunk, azért is, mivel ezelőtt 150 évvel egy égés alkalmával minden régi leveleink elégték. Erdélybe a legtisztább magyar szót beszélik még az oláhok is Jeddén.

Az ezen falu határain előforduló többi topographiai nevek, úgymint:

I. *Nagy ut szere*, mely vette nevét az alatta lévő nagy országos útról. Ezen határrészben semmi melléknév s nevezetességet nem tudunk. Ez a legjobb termőföld, a határa első osztály egészen, homokos és fekete földből áll. Más nyelven is ezen néven nevezetik, verőfényes.

Második határrész *Szász ut*, hogy miről nevezetett, nem tudatik. Ezen határrészbe van kevés erdő is, mely hely *Czibrés* név alatt áll. Két nagy mély patak közt fekszik, a nagy megáradáskor kőszemet is hány ki.

III. határrész *Lázd*, ezen határrésznek nagyobb része teres hely és kemény föld, jó és nem vizes évekbe igen jól terem. Egészen szántó, és délnek fekszik. Van benne kevés erdő, amely régebb Malom utnak

³⁸ Teleki Mihály (1634–1690): erdélyi főkancellár és főgenerális.

is neveztetett arról, hogy itt jártak a malomba által a Marosra.

[90v] IV. határrész *Két szőlő köze*. Ezen határrészben van három darab szőlőhegy is, mégpedig *Bede*, *Fütüssi* és *Ujhegy* név alatt. Az utolsó későbbben fogatott és állíttatott bé szőlővel, ezért is kapta nevét. Az ezen határ többi része szántó lévén, és az árok mellett kevés kaszáló is. Az észkos fele nagyon silány, rossz termőföld, veres agyagos hely. Az más felerésze nyugotnak áll, ez a közepes földek közé tartozik. Van ezen részen egy jó kút, mely Küpüs kutnak neveződik, igen jó ivóvíz[zel], majd az egész falu innen horja ivóvizét.

V. határrész *Terebits*. Ezen határrész kapta nevét a szomszéd falva Maros Szent Györgynél emellett lévő és ezen néven lévő nagy legelőjéről. Nagyobb része szántó, és van az északi részén erdő is, mely igen rosszul növeli a fát, sőt nem is ég jól. Ezen határrész azon része, mely keletnek áll, veres és szurkos föld, rosszul terem. Más fele rész nyugotnak állván, a közepes szántóföldek [közé tartozik], kivált a hegy felső részén, mely *Lötze* név alatt állott az földfelmérés előtt, igen jól terem búzát és törökbúzát is. Az ezen határrészben van egy más darab hely, mely régebben *Orátor* nevű helynek neveztetett, és a falu mellett egy darab rész, [mely] Teleknek neveztetett jórészt azért, mivel ezen helyből a falu ötödrésze befogatott belső teleknek, jó gabonát terem.

VI. határrész *Hideghovas*, mely igen jól neveztetett ezen névvel azért, mivel ezen helyen ritka, mikor nem fúj szél, és legelsőbben itt látható ezen helyen a hó az egész határunkon. Egy nagy emelkedik [itt], honnan egész Erdélybe a hegyláncolatok igen jól látszanak. Van[nak] benne jó, közepes és rossz földek is. Ezen határrész bír több nevű hellyel is, például:

Csorgo, az ezen helyen van egy jó csorgó, mely a lakosoknak is és sok útonjárónak jó vizével kenálkozik, valamint a több határrészekben, úgy az ezen helyen lévő ivókutat is a község conserválja, és cserefa gárgyával ellátja.

Van még Szénás völgy nevű hely is, mely régebben szénát termett, de most szántóföld. Egy nagy mély árok foly le [rajta], mely a megáradáskor igen sok kárt okoz a lakosoknak mint a községben, mint a határon. Ezen határrészen foly le az Ágárdi patak is, nagyobb mederben.

VII. határrész *Kis tsere*, ahol is van egy darab erdő, cserés, melyről is neveztetett, más része legelő hely. Ugyanezen határrészben van az Temető, sovány, rossz, kopár hely, egészen északnak fekszik és áll, semmi nevezetes benne.

[91r] VIII. határ *Hanga*. Ezen határrészben van egy Hanga nevű szőlőhegy is, és éppen erről is neveztetett el. Egészen délnek fekszik, palás oldal, gyenge termő föld, bora jó terem. Az ezen hegy nagyobb csúpján volt az akasztófa [18]48 előtt.

IX. határrész *Tóo*. Az ezen hely felső vagyis Kebele Szent Ivány felől lévő szélén régebb egy nagy tó volt és malom rajta, a gátja elszakadván, végképp elpusztult, most kiszáradott, kaszáló van a helyén, de még most is esős évekbe igen vizes, és kevés költséggel újból tót lehetne belőle alakítani. Nagyobb része kaszáló és szántó, kevés erdő is van benne.

X. határrész Felső, mely nagyobbbrészt erdő, kevés kaszálóval, elnevezéséről nem tudunk. Az ezen határrészen van az úgynevezett Boosi ut is, hol van a közlekedő út Boossal, és ezért neveződik Boosi utnak máig is. Van egy darab hely Kozma pallag név alatt, régebb Kozma nevű gazdájé volt, de most ezen névvel nem bír senki falvánkba.

XI. [határrész] *Bögözd*, mely nagyobbbrészt szántó és kaszálóból áll, egy része igen jó, fekete föld, fővennyel, jó gabonát, kendert (és dohányt) termett, ma már nem engedik ültetni, más része sovány, de őszgabonát jól terem. A szénarétek ezen helyek mind jók. Itt áll egy Vén szilos nevű hely, mely is nagy szálfás erdő lévén, ma már szántó.

XII. *Also* és *Nyáros*, egy rész erdő, a más rész szántóföld és kevés kaszáló. A szántója jól terem, fekete, fővenyes föld. Kaszálója gyenge, Nyárosnak neveztetett régebb, mivel ezen helyen nyárfás erdős hely lévén, [ma] már szántóföld, csakis az községnek van egy kis kenderje, mely ma is Nyáros nevet visel.

XIII. *Békésd*, erről a néprege sokat beszél, mint alább megíratik. Az ezen hely nagyobb része szántóföld, igen jó gabonát terem, majd egészen kevés trágával. A régebbi osztálylevelekből látható[an] *Képhágo*, *Akasztóhely* és még Kereszt hegynek is neveztetett. Az ezen hely azon részén, hol erdős, van egy Berek oldal nevű hely is, mely alatt gyönyörű szép hét kis domb emelkedik, melyből az emberi ész kiveheti, hogy nem a természet munkája, hanem emberi erő rakatta valamikor. Azt beszéli a néprege, hogy ezen dombok közül a hetedik domb keleti oldalán látható egy pinceajtó hely, és ott pince lenne, mely csakugyan az úgynevezett Kelemen dombján ma is látható. [91v] Régi emberek beszélik, hogy ásták is volna, de eredményről nem tud senki. Ezen helyen régebb falu lehetett, egy régi iromány szól róla, mely 1600 elején készült, hogy itt volt Köpetzi Mihálynak nyári mulató kertje. Sőt azt is mondják, hogy a török hadjárat alkalmával pusztult volna el, és ezen Békésd nevét, amellyel most nevezetik, tám a törökök adták volna. Annyi mégis bizonyos, hogy most látható ezen helyen a sok régi vastag fázék darabja és cserpe, emellett többen kaptak és kapnak régiségeket, a többek között egy Nagy László nevű egyén ezelőtt 25 évvel kapott egy sáncformába elrejtve egy pár sóórló párkányos malomkövet, több vasakat, ami az malomhoz tartozott, vas buzogányt és más régiségeket, s még pénzt is beszélik hogy kapott volna, de

ezt a megtalálót tagadta, úgy kaptak fazakakat üresen befedve, csak hamuval. A törökök táborának egy része ezen helyen feküdt a nagy hadjáratkor. Ezen határrészben is van egy igen jó ivókút, mely Nádos kut név alatt áll most is.

XIV. határrész *Nagy rét*, amely egészen kaszáló jelenleg, mely jórészt onnan vette nevét, hogy az egész határon a legnagyobb darab kaszáló hely. Van benne igen jó kaszáló, édes füvet terem, más rész savanyó, roszt füvet ad. Most az 1864. évi rendkívüli nagy víz-árodások a legjobb édes füvet termő kaszálót iszoppal feltöltötték, és majd haszonvehetetlenné tették, mivel az több falvak nagy bérceiről megeredett és folyók bevegült vizek itt összpontosulnak, és itt egy patak ered belőle, mely a maros vásárhelyi helyi határon foly keresztül.

Ennyit Jedd és határrészeiről. Határos Jeddal Maros Vásárhely, Maros Szent György, Agárd, Kebele Szent Ivány, Boos és Koronkával.

Kováts Károly falusbíró mp.

JOBÁGYFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[94r] Helynevek Jobbágyfalva községből, nemes Marosszékből.

Jobbágyfalva községe nemes Marosszékből fekszik, s minthogy azon völgyben foglal helyet, hol a Nyárad folyója sebesen lejt szőke hullámain, azért azon falvak *Nyárad melléke* név alatt is ismeretesek.

Községünknek csakis egy neve volt s van ma is, *Jobbágyfalva*, ezen kívül más névvel soha és semminemű irományban vagy monda száján nem említetik.

Eredetére nézve egynek kell lenni a székelyföldi legrégibb falvak közül, s ezt két okunk van állítani. Egyik az, hogy falvánk birtokosokból, vagyis földesurakból és közlakosságból, azaz volt úrbéresekből állván, a birtokosok Erdély legrégibb s nevezetesebb családjának, főbb nemeseinek maradéki, mint ezt a régi összeírások (conscriptio), osztálylevelek (divisio) bizonyítják. A volt úrbéresek részint magyarok, részint románok lévén, jobbágyok ivadéki, s minthogy honnét származásokat nem tudják, s nem tudjuk, tisztán hinnünk kell, hogy a község lakói elejének nagyobb része a székelyek bejövetelekor már itt lakott, s mint legyőzetett, úgy vette fel s kapta a jobbágyságot.

Másik okunk az, hogy mikor Trájan császár a róla máig Trájan utjának nevezett erős s a századok sokaságával dacoló töltött utat csináltatta, melyen Károly Fejérvárról Mikházára nyúl sebesen [94v] rohant a tündér szépségű Mikes Ilona imádott angyla forró karja közé, kipihenendő a harcok fáradalmait, ki-nyugvandó a terhes igazgatás gondjait, s élvezendő a forró szerelem édes perceit, csinált útját Sárd köz-

ség felőli hegyen, völgyen, erdőn, mezőn keresztül egyenest falvánkhoz hozta keletnek irányozva, de az út, ahogy falvánk nyugoti oldalát elérte, egy görbe hajlással egészen északnak fordult, egyenes vonalba Mikháza felé. Tehát ez is tanúsítja, hogy akkor falvánk már megvolt, mert különben nem kellett volna az utat megtörni egyenességébe, s éppen ott, ahol megtörtetett, hanem ezt a falu eránti kíméletből tetetett bizonyosan.

Községünk népesítésére nézt is az a tudomásunk, mint fennebb is említők, hogy lakói részint a falu eredetivel egykorúak, részint a szomszéd községek-
ből, vagy örökösödés útján a vidékből származtak.

Községünk nevét is bizonyosan a honfoglaló Árpád idejében kapta, mint legyőzöttek magokra vevén a jobbágyság vagy teljes szolgaság kötelezettségét. A birtokosság vagyis a mostani földesurak elei önként következik, hogy csak azután, s későbbre szerezték vagy kapták itteni birtokukat, avagy kitűnő érdemek szerint nyerték azt, azonban erről nincsen bizonyos tudomásunk.

Községünk határában előforduló topographiai nevek, s azoknak honnan keletkezett elnevezésekről észrevételünk a következők:

A falu mellett mindjárt van *Kutfo* határrész, mely a hajdon benne lévő kútról neveztetett így. Sík térség, szántóföldekből áll.

Akasztófa, hol régi időtől fogva e század elejéig vért lázítólag állott a borzasztó kivégeztetési jelvény, melynek aljába a mostani élő emberek ideiben Bágyi Mihály nevű híres tolvaj forró vassal a szék tisztviselőji jelenlétekbe a hóhér által megbélyegeztetett, hátára az akasztófa rettenetes képe süttetvén. Ma szántóföld, emelkedett dombos hely.

Eperjes vápa, hajdan ciheres bokros hely lévén, mint a forró napnak egyenest fekvő hely, buján termette az epret, [95r] s innen kapta nevét, azonba az emberi szorgalom kiirtván, jelenleg szántóknak használtatik, ez is oldalos hely lévén.

Csorgo, kissé oldalos szántóföld, az aljába lévő csorgóról neveztetik így.

Kopacz domb, magas, emelkedett hegy, mely hajdon legelőnek s mint kopac hely pusztának használtatott, azonba ma már trágyával búzatermő helyé változtatott át.

Hosszu aszó, az írt oldalos s hegyes határrészek aljába hosszan nyúlik el, Moson község határáig, vegyesen szántó és kaszáló helyekből áll.

Pusztaszőlő, nem sokkal ezelőtt szőlőt termett, ma már szántóföld, és búzát terem.

Üvöltő, távol a községtől, éppen a mosoni község határ szélébe, vad, kietlen bérce, ormos hely, hol a farkas nyugodton sétál ki és be, s midőn a bérce ért, vad üvöltésével tudatja társaival hollétét, s télen által ezen helyen többször hallhatni a közöttünk legfélel-

mesebb vad, a farkas borzasztó üvöltését, vonítását. Különben ezen helynek is alja és oldala szántókból, a teteje erdőből áll.

Gyertyán, mely hajdan gyertya egyenességű cserfákat nevelt, ma már csak vesszős bokros, erdős hely.

Nagyvér, elterült, sík tér a falu mellett, egészen kaszálóból állván, nevét innen kapta.

Vizek köze, két víz között egész sziget módjára feküvén, nevét innen vette. Szántóföldekből áll, s Csíkfalva község és falvánk között fekszik.

Temető oldala és alya, az ottan lévő temetkező helyünkről neveztetett, szántóknak használtatik.

Laposs, egy hirtelen emelkedett, oldalos helynek teteje, mely sík, lapos tér, és szántókból áll.

Bungur, részint szőlőből, részint ciheres bokros bungguros helyből áll, honnét nevét is vette.

Orotvány, régen erdős hely, azonban gyérülni kezdvén, kiirtatott, s innen Irtovány vagy Orotvány nevet kapott, ma szántókból áll.

Hegyes, erdős hely, emelkedett csúcsos s hegyes volta miatt neveztetett így.

Lügesd, merőbe [95v] erdős, ciheres, ligetes hely lévén, ahogy az erdő apadt, a ligetes hely nevedett, ma már [az] egész hely szántónak használtatik, de észkos s vizes volta miatt kevésbé fizeti meg a nagy munkát, s gazdáinak verejtékes fáradságukat.

Izso, dombos, oldalos hely, részint legelőkből, részint szántókból áll.

Kintses orom, hajdan a benne talált kincsről nevezetik, s minthogy jó fekvése van, trágyával s jó munkával megtermi a drága kincssel érő szép búzát.

Hágso, nem sokkal ezelőtt a községek vetéskertjei egész kerítéssel kerítették bé, mert fa is volt elég, s falvánkban Andrásfalva községébe lejáró gyalogösvény erre menvén, itt volt a határszélnél a kerten keresztül a járó, vagyis hágás, s nevét innen kapta s tartá fenn.

Berek, ezelőtt egész Nyárád melyéke fűzfás, rakotytya-, egerfás bokrokból állott, azonban szaporodván az emberek, a lakók száma, ahol csak a hely s körülmény megengedte, irtották, ásták, tisztították a helyeket, hogy gabonát termő helyé alakítsák, s így lett a berkes helyből ma a legjobb törökbúza-föld, melyet a Nyárád kigyódzó, tekervényes folyama kétfelé vág, s melyet gyakran romboló árával elborít, s ilyenkor nemcsak a benne lévő terményeket seprí el, hanem magát a földet is leiszapolván vagy elsodorja, vagy sokáig haszonvehetetlenné teszi, mint éppen ezen évben is – fájdalom – tette.

Malom berek, a benne lévő két malmokról kapta nevét, különben szántókból és kaszálókból áll.

Fekete földek, koromsetét, fekete sziváj földjeiről esmeretes, szántóknak használtatnak.

Kerek domb, maga magával hordja nevét, szántóföldekből áll.

Csere, hajdan cserefás erdős hely volt, azonban részenként a fa belőle elfogyván, szántó és kaszáló helyé változott át.

Szilvás berek, egy része a falu felőli végibe ma is gyümölcsös, de már nagyobb része szántónak s kaszálónak [96r] használtatik.

Hazanéző, a Csere határrésznek a falu felőli oldala neveztetik így, mivel onnét éppen belát a faluba, haza néz. Ez is szántóföldekből áll.

Tekenyős, erdős hely, tekenyő alakjáról neveztetik így.

Vágott pataka, ez is erdős hely, egy patakfolyammal, mely csak esős időkbe érdemi nevét, egyébkor száraz hely lévén. Különben ezen határrész bizonyosan onnan vette nevét, hogy az erdőknek felosztásakor ezen hely érezte legelsőbbben az emberi erő hatalmát, mely az irtó fejszével sokszor jót, de sokszor rosszat is tesz.

Észak, részint erdős, részint szántóföldes hely, egészen északnak fekvén, [arról] kapta nevét.

Felhágo, a Csere határrészbe ezen oldalos helyen hágván fel, innen vette nevét, oldala szántókból, az alja pedig kaszálókból áll.

Padföldek, két oldalba lévő nagy patakok, ezen szántóföldeket mintegy pad formára alakíták, s midőn a marhákat őrző gyermekek vígan játszadozva e földek mellett elsiruló sebes patakok martjaira leülnek, lábaikat úgy hintáztatják a patak felett, mintha egy padról himbálóznának.

Több említésre méltó határrészek nincsenek, mert az egyes tulajdonosokról elnevezett kis darab tanorokok vagy szántók nem érdemesek a feljegyzésre.

Folyóvize a *Nyárád*, mely az egész határon hosszába foly, mellékága vagy malom árka a falu keleti oldalát mossa, hol három malom hat kerekeit hajtja, mikor van mit őrölniök, mikor pedig nincs őrő, sebes zúgásával búsítja egyformán a molnárt és a tulajdonost. Vize mind embernek, mind az állatoknak egyformán kedves és használható, szóval e folyó megbecsülhetetlen drága kincse a községnek, kivéve azon eseteket, mikor vagy hirteleni felhőszakadás, vagy több napokon keresztül tartó esőzés következtében a kereken lévő patakok megtelvé, erős rohammal öntik vizeiket a nyugodt Nyárádba, [96v] mely azonnal megváltoztatván kissé szőke színét s csendes folyamát, azonnal fekete-sárgává változik, s a néhány perccel előbb nyugodt s csendes folyó, melyen száraz lábbal keresztül lehet menni, borzasztóvá s rettentővé lesz. Medrébe nem férvén meg, 20-30 öl szélességre kiterjed, hánycódik, rohama megrázkódtatja a gyenge embert, mely azon gondolatokkal küzd, hogy lehetne feltartóztatni s határt szabni dühöngéseinek? Ilyenkor nem gondol a bölcs ember gyenge műveivel, gátokkal, töltésekkel, azokon keresztül tör, ront, bont, ont, sepr, sodor, egy-két óra alatt évekre terjedő károkat s munkákat okoz e kis folyó.

Vagynak még néhány patakok, mint például *Észak pataka*, mely Moson falu felől, *Istánd pataka*, mely Korod Szent Márton községek felől s olyan nevű határrészekből, *Lügösd* és *Szöllő pataka* hasonló nevű határrészekből jönnek, de ezek csak esőzések alkalmával károsok, egyébkor csak nevekről esmeretesek, s többnyire szárazok.

Följegyeztetett Jobbágyfalvában, 1864-ben, november 5-én.

Nagy György birtokos és jegyző mp.

x Szász András falusbíró

x Kotsis Ferentz esküdt

x Moldován Mihály esküdt

névírójok Balog Márton

Balog Márton esküdt

Fazakas István esküdt

JOBÁGYTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[98r] *Jobbágytelke* nemes Marosszékből, a Jobbágyfalvi járásban létezik, mely helység dombos, magas hegyek között fekszik, melynek szomszédjai napkeletről Köszvényes, Mikháza, délről Deményfalva, Hodos, nyugutról Olá Telek, északról Also Köhér neveket viselő helységek. Ezen feljebb említett Jobbágytelke helysége még a legrégebbi irományok és öregek bizonyos adataiból is úgy tűnik ki, hogy öröktől fogva, amióltától fogva ezen helységet ember lakja, mindaddig az ideig azon nevezettel hívatatott, és minden különbség nélkül jelenleg is hívatatik.

Melynek lakosai s tulajdonosai eredetileg a sityiai magyaroktól vették eredeteket, és székely nemesi szabadsággal élők.

Melynek határa hegyes, dombosok, elárkosult, némű részbe összeomladozott, sovány, kevés termést adók. Mely két részbe használtatik váltólag, mégpedig úgy, hogy egyik évbe egyiket, a másik évbe a másikat használják, mikor egyik használtatik, akkor a másik határrész nyomásban marad. Ezen határ nyolc határrészletet foglal magában.

Első határrész a helység, mely is magas hegyek között fekszik, és kártékony patakok folynak azon keresztül.

A második határrész Csere név alatt hívatik, melyben több alnevezetek is vannak, úgymint Órhegy ajja, Bükk, Vasgyöre árka, mely[ek] is nagyobbára oldalos, árkos helyek.

A harmadik határrész Csere mege, mely is több alnevezetekből áll, úgymint Aszszu pataka, Nyír, Csere-tető, Nagy borozda alya, Gyepüregjaro.

A negyedik határrész Felső dombhát, ezen határrészben több alnevezetek vagynak, úgymint Hoszu, Keresztény tseréje, [98v] Kapusd eleje, Oldal, Gátt

hid, Intze föld, Falbük, Hérmány, Egerpatak, Cene oldal.

Az ötödik határrész Pusztaszöllő, ezen határrész a nevezetét vette abból, hogy a régebbi időkben szőlő volt azon helyen, azután elhagyatott, nagy árkok elszaggatták, melyben alnevezetek a következők vagynak, úgymint Hodos réte, Békás, Rokajuk, Kovács széna.

A hatodik határrész Hejjáj, melyben több alnevezetű részletek állnak, úgymint Farka berke, Soskut réte, Hejjáj oldala, nagyon elárkosult, haszonnyehetetlen. A hetedik határrész a Szeg nevezet alatt, melyben vagyon egy kevés szőlő, de nagyobbára összeomladozott legelőből áll, [alnevei] úgymint Szeg oldala, Kopár.

A nyolcadik határrész Hodos bükk, ezen határrész nagyobbára bokros és ciheres erdős helyből áll, és legelőkből is.

Ezen fenn írtakat régi irományokból és elődeinktől vett hallomásunknál fogva igazoljuk Jobbágytelkén, 29. Octobris, 1864.

Bako P. Balas falusbíró

Bala Péter ifj.

Lengyel István

Simo Josef esküdt

László Mihály

Sebesi Benedek esküdt

Beretzki D. Miklós

Bako Péter esküdt

Beretzki Sz. Sigmund

Névíró Kis Josef jegyző mp.

Orbán Miklós

Bako György

Mosoni Ferentz

Kovács Bálint

KEBELE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[110r] Kebele, 1864. november 14-én.

Káli járási dűlőbiztos tekintetes Szántó János úrhoz. Jelentés.

Az aránt, hogy Kebele helysége mikor lett, és eredetét honnan vette, semmi bizonyost nem tudhatunk egyebet, hogy ottan valaha Vetze felé kövecses országút volt a falun keresztül, mely lehetett a Trájánus utja.

Nevezetes a falun alul lévő magas hegy tetején valami omladék téglafundamentom, lehetett valami őrálló hely régebben a Trájánus útjának. A régebbi emberek úgy vélekednek, hogy a tündérek vára volt, de lehetett valami klastrom.

A határrészek Orotvány, Ropo, Havas, Hoszu, hogy ezek nevezeteket honnan vették, arról nem tudunk.

Melyet tisztelettel jelentünk, s továbbra is tisztelettel maradunk a tekintetes dülőbiztos úrhoz.

Alázatos szolgálai,

a kebelei falusi előljáróság
és Czegő Elek falusbíró

KEBELESZENTIVÁNY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[113r] Kebele Szent Ivány tartozik Marosszék, Nyárad kerülete, Kááli járáshoz, Erdélyből.

Határos Jedd, Agárd, Kebe[le] és Boos községekkel. Ezen község emlékezet olta csakis ezen néven állott, és hogy más elnevezése is lett volna, nem tudatik. Más nyelveken is ezen névvel nevezetetik, és korábban is [neve] ugyanaz [volt].

Köztudomás és régi irományokból látható, hogy az török hadjárat előtt református székely falva volt, sőt még esperesti lak és megye volt. Mikor a törökök által összeágyúztatott a templom, éppen amikor a hallgatók mind a templomba lettek volna, a török vezér felszólította volna levél által a papot, hogy maga jöjjen ki a templomból, ki azt válaszolta, inkább szeret az ő hallgatójával egy szemre elveszni, mint nálok nélkül élni.

Mostani népesítése és lakosa románok görög egyesült valláson, de az egész falu három néven k[iv]ül mind Tatár családnévvel bír, kik hajdon magyarok lehettek minyájon.

Azon helyen, hol a régibb templom elpusztult, áll most is a református templom, a faluba ugyan nincs jelenleg ezen az valláson egy is, de mégis ez a mater, vagyis az anyamegye. A templom helyén és kerítése körül ma is látható a sok ember csont.

Első határrész *Gropá Jedduluj*, mely a jeddi határszelen áll, erről kapta nevét is. Egészen szántóföldből áll, kevés[sé] használhatott magas hegyormóval. Palás oldal, a közepes földök közé tartozik, meglehetősen jó gabonát terem, semmi nevezetes benne. Az ezen határrészbe van régebbi nevén *Lázur* nevű hely is.

Második [határrész] *Funáitz*, mely az erdők alján szénafüves kaszáló, nagyobb rész erdő és szántó. Jó füvet terem, és a szántó sován észkos.

Harmadik [határrész] *Felső rét*, mely mint kaszáló, ez oláhul is így hívatott. Van itt Cserés patak, mely erről nevezetett Cserés pataknak, [113v] hogy a nagy cserés erdőből foly egy patak le. Nagyon rész erdő, más része szántó. Veres szurkos kemény föld, meglehetősen gabonát terem. Oláhul is így hívatott, Tserés patak, nem tudni róla semmi nevezetést. Az ezen határrész Kebele felőli kevés részit nevezik így is, *Sub Lábur*, mivel itt van és volt az udvari láb föld.

Negyedik határrész *Dupa gyálu*, magyarul *Hegyek meget*. Ez majd egészen szántóföld, kevés kaszáló,

mely igen rossz füvet terem. A szántóföldnek egy része jó föld, nagyobb része közepes, és kevés szántó van az harmadik, rossz osztályban. Az ezen határrész teszi a falutól felfelé a kebelei határig egészen a falun felül. Ugyanezen határrészben van kevés szőlő is, mely ezelőtt el lévén hanyagolva, most mindenki művelni kezdette, és jó bort terem. Az Agárd felőli határszél igen meredek palás oldal, több helyt még a kecskék által is járhatatlanná vált.

Mivelhogy ezen faluba egyetlenegy magyar ember vagy földbirtokos is nem laknak, úgy semmi községi levelek nincsenek, miből semmi nevezetességet ki lehetne venni, nincsen, ez okból nem tudunk írni többet.

Kebele Szent Ivány, 11. Novembris, 1864.

x Balo Miklos falusbíró
x Tatár György ifju, esküdt
Név aláírójok Borbély György jegyző

KELEMENTELKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[115r] Kelementelkének állásáról és annak határfekvéséről összeírás. 1864. október 22.

A Felséges Királyi Főkörmányszéknek 6670. számú, úgy a tekintetes tisztségnek 2060. szám alatti rendeletben rendeltetik a falvák mikori megtelepedése és annak hét pont alatti összeírása, melyek közül Kelementelkének állása így áll:

Először. Kelementelke vagy a Kis Küköllő folyom mellett, vidék Székely Udvarhely, kerület Maros Vásárhely, járás Makfalva, Gyalakután alól és Balavásár[on] felyüli tájékán.

Másodszor. Kelementelke most is azon nevét viseli, mind ezelőtt, lakói tiszta magyar nevet hordoznak, és azzal élnek, mind ezelőtt.

Harmadszor. Hogy léte a megtelepedés idején nem tudatik, mivel régi iromány nincsen. Annyit a mostani éltesebb emberek mondják, hogy egy Botos Kelemen székely ember telepedett legelőbb ez helyre.

Negyedszer. Honnan népesítették, azt nem tudjuk. Ötödször. Hogy a község mikor említették legkorábban, nem tudatik.

Hatodszor. Ami a Második és Harmadik pont alatt írva, szintúgy áll.

Hetedszer. A községnek határa teres és oldalos. A terén terem törökbúza és elegy búza. A hegynek nagyobb részin szőlő terem, mely nevezetes a Ropo és Vápa névről, hogy mikor megérik, jó bor terem. A terén az idén semmi termés nem volt az árvíznek háromszori kiütése miatt.

Ezen iromány tudatunk szerint íratott az elől írt időben Kelementelkén,

a falusbíró Koncz István jelenlétében.
Ravasz Josef jegyző

KEND
(KISKEND ÉS NAGYKEND)

KISKEND

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[227r] Helynevek Kis Kend községéből, Küküllő megyéből.

Az adatgyűjtés következő kérdőpontokra terjed ki.

Első. Küküllő megye, Felső kerület, Szász Nádosi járásban a Kis Küköl[llő] mellett van Kis Kend a térben.

Második. A fenn írt községnek csak egy neve él helybeli elterjedéssel, és azzal ismeretes országszerte.

Harmadik. A községnek más elnevezése nem volt, és nem is íratott másképpen.

Negyedik. A község mikor említették legkorábban, nem tudatik.

Ötödik. Honnan népesítették? Az emberiség szaporodásból, melynek helybeli eredetét nem tudjuk.

Hatodik. Köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlék a név eredetéről nincs.

Hetedik. A község határán minden helynév kijelölt-e a következőkben:

a. Vízköze és Kertek alja, mely van [a] falu megett az országút és a Küs Küküllő között, szép teres hely. Szántó, agyagos föld, ennek közepében van egy kis háncscsal kerített hely, hajdon káposztás, most lucernás.

b. A határ szélén Balavására felől a Küs Küküllő folyama, melyen vámos híd van.

c. Berek, mely van az országúton felyül, a Küküllő és az út közt, hajdon vesszős füzes volt, most szántó és fővényes. Ennek alsó szegletjén van egy kis fogadó, melyet Vámos hidnálli fogadonak nevezik, mert a vámos hídnál van.

d. Horgos, mely van az országút és a Hagyoszeg közt, horgosan járó tér, szántó, fekete sziváj föld, véggel a Berekre jár.

[227v] e. Hagyoszeg, mely van a Nemesrét, Küküllő és a Horgos közt, hajdon víz hagyta, most szántó fővényes, a közepén végig egy tekenyős hely.

f. A Kapuszere és Hagyoszeg között van egy kaszáló, Nemesrét, szép egyenes, dús termékeny, van [benne] egy forrás, melyből vízfolyam ered a falu felé.

g. Kapuszere, mely régen bé volt kerítve, kapun jártak bé, most pusztá kerítetlen. Mely van az országút, Nemesrét és a Felső határ ut között, szántó, szivoly, ingoványos.

h. Hoszu, mely hosszan nyúlik a határút, országút és a nagy kendi határ [között]. Szőlős, ennek a felső felén egy kis kaszáló, mely többnyire csengő kórót terem.

A fenn elsorolt határrészletek van[nak] a második dűlőben.

i. Hágó, mely a hegyen kifelé jár az Orotvány és országút között, szántó, ingoványos sziváj föld.

k. Orotván, mely erdő irtovány volt, most szántó a Verőfény és Hágó között a hegy tetején.

l. Verőfény, mely van a Orotvány és a nagy kendi határ széljén folyó Csavargo pataknak [szomszédságában]. Napfénynek fekvő hegyoldal, sárga, kövecses szántóföld.

m. Pusztá szőlő, mely hajdon szántó, most szőlő, de pusztás, mely van a Virgo és Verőfény közt, mely van a harmadik dűlőben.

n. Virgo, az egestői és nagy kendi határ közt sovány legelő a hegytetőn, melynek az alsó fele a Gyergyánosba ütközik.

o. Gyergyános, a Virgo és Ráta közt lapályos legelő, de vízegetyes, hajdon gyéres erdő volt.

p. Ráta, mely van az Gyergyános és egestői határszélen lejövő árok közt, szántó, agyagos föld, mely közt a közlekedő út vonul az árkon keresztül Egestő felé. A határ részletenkénti megnevezése itt a negyedik dűlőn végződik be.

[228r] Kelt Kis Kenden, 18. június, 1864-ben.

Menyhárt István falusbíró

Albert István esküdt

Az öregek neveik:

Magyarosi Márton 60 éves

Bartos Péter 70 éves

Albert János 60 éves

Palfi György 58 éves

Szolga György jegyző

NAGYKEND

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[276r] Nemes Küküllő megye, Szász Nádosi járás.

Nagy Kend helységnek és az egész határának, dűlők és részletes helyeinek szokásos és rendes el- és megnevezését illető kimutatás, mely a falu öregei által, mint akik a helyek régi és új elnevezését ismerik, helyben hagyatott. Kiíratott helybeli felső Sütő János által 1864., 23/6.

[277r] A tekintetes szolgabírói hivatal idei 568. számú, 11. Juni kelt rendelete következtébe Nagy Kend község öregei és értelmesebbjei egybehívatván, az összes határon a következő megnevezéseket és elnevezéseket tudják, melyek, míg emlékek visszahathat, örökké az alól írt néven neveztettek.

Először. Helységünk örök időktől, míg tudunk emlékezni vissza, tartozott és jelenleg is tartozik nemes Küküllő vármegyéhez, Szász Nádosi járáshoz.

Másodszor. Helységünk nevét másként soha nem hítták vagy nevezték, csak *Nagy Kend*nek.

Harmadszor. Soha is más néven nem tudjuk, hogy nevezték volna.

Negyedszer. Hogy mikortól fogva említetik helységünk, senki is nem tudja. 1592. évből mint *Nagy Kend falva* állott.

Ötödször. Hogy honnan népesedett, nem tudható.

Hatodszor. A név eredetéről semmit is nem tudhatunk.

Hetedszer. Áll pedig az egész község határostól a következő elnevezett helyek és részekből, a falu nem bír semmi más jelentékeny nevezettel:

Első dűlő áll:

a. *Két patak köz* nevű rétből, tér hely, határos a kis kendi határ hosszú földjeivel.

b. *Pusztá malom*, szántókból [álló] tér hely, határos a kis kendi hosszú földdekkel.

c. *Berek*, szántókból [álló] tér hely, határos a Küküllővel.

d. *Sziget*, szántóföldek, tér hely, határos a Küküllővel.

e. *Nyilak*, szántóföldek, tér hely, határos a *Berek* nevű hellyel.

[277v] f. *Hágok alya*, szántóföldek, oldalos hely, határos a Nagy Kendi patakkal.

Második dűlő:

a. *Menő*, oldalos hely, szántók, határos a szent demeteri erdővel.

b. *Hágok*, szántó hely, oldalos, határos a Nagy Kendi patakkal.

c. *Hágo fő*, szántó, oldalos, határos a nagy kendi *Ujj szőlővel*.

d. *Hosszu*, legelő hely, oldalos hely, határos a szent demeteri erdővel.

e. *Hanga*, erdő, oldalos hely, határos a szent demeteri erdővel.

f. *Agg szőlő*, szőlőhely, határos a nagy kendi *Hosszu* nevű legelővel.

g. *Ujj szőlő*, szőlőhely, határos a nagy kendi *Agg szőlővel*.

h. *Hosszu*, szántóföldek, oldalos hely, határos a *Hosszu* nevű legelővel.

i. *Ösvény általi* szántók, oldalos hely, határos a *Hosszu* nevű legelővel.

k. *Holtpatak*, rét, határos a Nagy Kendi patakkal.

l. *Vágott ut alya*, szántók, oldalos hely, határos a *Hosszu* nevű legelővel.

[278r] *Harmadik dűlő:*

a. *Istándi szőlő hegy*, határos a *Hosszu* nevű legelővel és a *To* nevű szántókkal.

b. *Hosszu szőlő hegy*, határos a *Hosszu* nevű legelővel és a *To* nevű szántókkal.

c. *Hanga szőlő hegy*, határos a *Hanga* nevű erdővel és a *To* nevű szántókkal.

d. *Unam szőlő hegy*, határos a *Diobokor* nevű erdővel és a *Máthé gödre* nevű legelővel.

e. *Tó*, szántóföldek, tér hely, határos a szent demeteri szántókkal és a *Hanga* nevű szántókkal.

Negyedik dűlő:

a. *Nagy árok*, szántók, oldalos hely, határos a szent demeteri szántókkal és a Nagy Kendi patakkal.

b. *Istánd*, szántóföldek, oldalos hely, határos a szent demeteri szántókkal és a Nagy Kendi patakkal.

c. *Haggya*, erdőrészt, határos a czikmántori erdővel és a nagy kendi *Hagya* nevű szántóval.

d. *Haggya*, szántóföldek, oldalos hely, határos a *Haggya* nevű erdővel és a szent demeteri szántókkal.

e. *Sortos*, szántóföldek, oldalos hely, határos a szent demeteri erdővel és czikmántori erdővel.

[278v] f. *Szarkás*, szántóföldek, oldalos hely, határos a czikmántori határral és a nagy kendi *Istánd* nevű szántóval.

g. *Unam*, szántóföldek, oldalos hely, határos a czikmántori határral és az *Unam* hegyi szőlővel.

h. *Máthé gödre*, legelő hely, oldalos, határos a czikmántori határral és az *Unam* hegyi szőlővel.

Ötödik dűlő:

a. *Magyaró bokor*, erdő, oldal, határos a czikmántori kaszálókval és a Magyaró bokor szántókkal.

b. *Diobokor alatt*, szántóföldek, oldalos hely, határos a Magyaró bokor nevű erdővel és a nagy kendi *Felső réttel*, valamint a *Diobokor* erdővel.

c. *Diobokor*, erdő, határos a Magyaró bokor erdővel, s a *Diobokor* nevű szántókkal.

d. *Magyaró bokor alatt*, szántók, oldal, határos a Magyaró bokor nevű erdővel és a czikmántori határral.

e. *Nád*, szántóföldek, tér hely, határos a czikmántori kaszálókval és a Nagy Kendi patakkal.

f. *Borzás*, szántóföldek, tér hely, határos a *Nád* nevű szántóval és a Nagy Kendi patakkal.

[279r] g. *Felső rét*, kaszáló tér hely, határos az országúttal s a *Diobokor* alatt szántóföldekkel.

Hatodik dűlő:

a. *Faluvég*, szántók, oldalos hely, határos a Nagy Kendi patakkal és az *Észek* nevű szántókkal.

b. *Horgos*, szántóföldek, oldalos hely, határos a Nagy Kendi patakkal és az *Ujj föld* nevű szántókkal.

c. *Lik*, szántóföldek, oldalos hely, határos a Nagy Kendi patakkal és a czikmántori határral.

d. *Lik*, erdőrészt, határos a *Lik* nevű szántóval és a czikmántori erdővel.

e. *Észek*, szántóföldek, oldalos hely, határos az *Észek* nevű legelővel és az *Ompoda* határrezzel.

f. *Román temető*, oldalos hely, határos az *Észek* nevű szántóval.

g. *Észek*, legelő rész, oldalos hely, határos az *Észek* nevű szántókkal és a czikmántori erdővel.

Hetedik dűlő:

a. *Ompoda*, szántóföldek, oldalos hely, határos a *Nyilak* oldala nevű közlegelővel és a *catholicus* temetővel.

[279v] b. *R. cath. temető*, oldalos hely, határos az *Ompoda* nevű és *Laposs* nevű szántókkal.

c. *Szép erdő*, szántóföldek, oldalos hely, határos a Nyilak oldala nevű legelővel és Ompoda nevű szántókkal.

d. *Laposs*, szántóföldek, tér hely, határos a Kereszt árok nevű szántókkal és az Ompoda nevű szántóval.

e. *Nyilak oldala*, legelőrész, oldalos hely, határos az egrestői határral és a kis kendi határral.

Nyolcadik dűlő:

a. *Kereszt árok*, szántóföldek, oldalos hely, határos a kis kendi határral és a Nyilak oldala nevű legelővel.

b. *Pad*, szántóföldek, tér hely, határos a Laposs nevű szántókkal és a kis kendi határral.

c. *Fites kut*, szántóföldek, oldalos hely, határos az országuúttal és a kis kendi határral.

d. *Reform. temető*, oldalos hely, határos és fekszik a Pad, Ompoda és Lapos szántóföldek között.

A fenn leírt helyek elnevezése felolvastatván a falu öregei előtt, semmi más névvel bíró helyeket határon nem tudnak, s a jelen kiírtakon kívül egy hely is több névvel nem bír.

Írattatott az öregek jelenlétében Nagy Kenden, 25. június, 1864.

Mi előttünk:

x id. Balás János,
x Koncz Gy. István,
x Sütő István falu képviselői
névaláíró Cseh István jegyző
x László István falusbíró
Cseh István jegyző által

KENDŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[116r] Helynevek Kendő községéből, Marosszékből.
1. Kendő községe fekszik Marosszékből, Nyárad kerületi alkirálybírószágba, Jobbágyfalvi dűlőbiztosi járásban. Napkeletről a selyei, délről magyarosi, nyugotról márkodi, északról a mikházi határok szomszédolják határát.

2. Kendő községének nincs más elnevezése.

3. Nem is volt. Csak ez egy név alatt ismeretes.

4. Nem lehet bizonyosan tudni mikor említették legkorábban, hihetőleg e község is a több szomszéd községek alakulása korától fogva. Lehet látni régi irományban, hogy ezelőtt (5. pont) több mint 500 évvel volt Kendő községben egy Csont Demeter nevű ember, Csomortánba, Háromszékre ment, három testvérei itt maradtak. Több családok más falvakból települtek, tudniillik a Kováts familia Abodból, Marosszékből, a Barta familia Kisgörgényből, Marosszékből, a Katso familia Selyéből, Marosszékből.

6. Traditio szerint a vidékbeli községek alakulása idejében egy Kendői Péter s egy más, Kendői Mihály nevű emberek Berén folyó felül települtek meg, honnan

hogy jószántukból jöttek feljebb, vagy a bereiek által [116v] hajtattattak el, kétség alatt van, de az bizonyos, hogy azon határrész a bereiek által máig is Kendőföldnek neveztetik. Innen Keresztúron folyó felül a márkodi határban, Képes dombon folyó felül települtek, ez hely a márkodiak által neveztetik Al Kendőnek. Innen ismét feljebb jöttek (önkényt-é vagy kényszer útján, bizonytalan) egy magos tetőre, a selyei határszél mellett, e határrész máig is neveztetik Kendőföldnek. E magos hegyről hihetőleg a víz szűke miatt szálltak alább azon völgybe, hol a község ma is fekszik, s nem lehetetlen, hogy az említett két emberről, úgymint Kendői Péter és Kendői Mihályról neveztetett a falu Kendő nevezettel.

7. A község egész határa emlékezet óta két fordulóra vagyon osztva, úgymint Felső és Alsó forduló határa, ezek osztán több különböző nevekké vagynak elnevezve. Az 1858-ba véghezvitt catastralis munkálat szerint nyolc dűlőre vagyon megállapítva, melyek közül

Első dűlő a *község* maga.

Második dűlő *Ropo*, a községtől északra és kevéssé nyugotra fekszik, s ott mindenütt keríti a márkodi határ. Ezen Ropoi dűlőben kisebb elnevezések:

a. *Temetőnél*, a temetkezőhelyről.

b. *Czinigés*.

c. *Külső kerek gyepü*.

d. *Külső szőlő*, régen szőlőtermő hely.

e. *Belső szőlő*, ma is szőlőtermő hegy. Nyugoti felső része a márkodi határszélén neveztetett Szarvasnak is. [117r] f. *Belső kerek gyepü*. Nevét vette a nemrégiben elbontott és felhagyott, határt hasító gyepüről, mely a református megye földje északi és keleti szomszédágában kerekén fordult bé, valamint a c. alatt említett *Külső kerek gyepü* is, mely határrész a régi gyepűhelyen k[ív]ül, északra fekszik.

g. *Kertfele*. A községben lévő kerteken k[ív]ül lévén, nevét innen kapta.

h. *Csorgó*. Nevét vette az ottan lévő forrásból eredő csorgóról, mely onnan befoly a faluba, és a falu Nagy uttáján keresztül dél felé, a Nagy patakba.

i. *Pálfi*.

k. *Bokor köze*, bokros hely kerítvén.

l. *Ropo*.

m. *Sinka kert*, a Sinka familiáról.

n. *Ki járo*, a szántóföldek kinyúlásáról.

o. *Elé járo*, a szántóföldek elé- vagyis lenyúlásáról.

Harmadik dűlő *Ut alya*, a községtől nyugotra fekszik. Délről a Nagy patak, nyugotról a márkodi határ, északról a Márkod felé lejáró nagy út szomszédágában. Ezen harmadik dűlőbe kisebb elnevezések:

a. *Nagy rét*. Természeti tulajdonságáról, kaszálók lévén többnyire.

b. *Ut alya*. Ezen kis határrész, valamint az egész dűlő neveztetik a mellette Márkod felé lenyúló országútról.

c. *Faluvég*. A községen alól lévén mindjárt.
d. *Patak melléke*. A lefolyó Nagy patakról.
e. *Berek*. Ezelőtt fűzfa, porondos bokros hely lévén. Negyedik dűlő *Mocsár*. A községtől fekszik délre. Napkeletről részint az ötödik dűlő Orotvány, részint a selyei határ, délről a magyarosi, nyugotról a márkodi határszél, északról [117v] részint a falu, részint a Nagy patak szomszédságában. Kisebb elnevezések ezen mocsári dűlőben:
a. *Patak melléke*. A mellette lefolyó Nagy patakról.
b. *Sos göbe*. Posványos kaszáló lévén.
c. *Bernád kert*.
d. *István patak martja*. Ezen nevű patakról.
e. *Vágás*. Régen erdő volt.
f. *Nyulfogo*. A monda szerint ezelőtt igen szerettek ottan nyulak tanyászni.
g. *Sobálint*.
h. *Nagy kö*. Az ottan lévő mozdíthatatlan nagy kövekről.
i. *Déllő*. Régen a falu köz baromcsordája rendszeren ott szokott délkor nyugodni.
k. *Kismárton dombja*. Kis Márton nevű emberről.
l. *Kerek rét*. Természeti fekvéséről.
m. *Máté*.
n. *Hosszu bükk*. Régen az egész hely hosszú bükkös erdő lévén.
o. *Köre*.
p. *Vágot*.
q. *Büdös to*.
r. *Olá orotvány*.
s. *Macskás*.
t. *Magyaros bércz*. A magyarosi határszálen lenyúló bérc.
u. *Kopogo rét*. Sovány, szintén terméketlen voltáról.
x. *László utja*. Ennek egy része észak felől más néven nevezetett Bükkfelinek is, beljebb bükköserdő lévén. Ötödik dűlő *Orotvány*. A községtől délkeletre s keletről a selyei határ, délről is a selyei határ részint, részint a negyedik dűlő Mocsár, vagyis a felső és alsó forduló határt [118r] megválasztó régi gyepűhely, nyugotról a község, északról a Nagy patak szomszédságában. Nevét onnan vette, mivel régen erdő volt, s lassanként úgy irtódott ki. Ezen orotványi dűlőben kisebb elnevezések:
a. *Bükk*. Természeti tulajdonságáról.
b. *Szénégető*.
c. *Szentegyház rétje*. Nagyobb része az ecclesiáé.
d. *Bokorhát*. Alatta észak felől bokros hely volt.
e. *Also Orotvány*.
f. *Barták erdeje*. A Barta familiáról.
g. *Felső Orotvány*.
h. *Kováts vágása*. Északi része, tudniillik a far, más néven nevezetett Farkas gyepű farának.
Hatodik dűlő *Erős oldal*. Fekszik a községtől napkeletre. Napnyugotról részint a község, részint a nyolca-

dik dűlő Málháttya, északról a hetedik dűlő Árnyék, keletről a selyei határszél, délről az ötödik dűlőt megválasztó Nagy patak szomszédságában.

a. *Szeg*.
b. *Kendőfő*.
c. *Cserefár*.
d. *Kis erős oldal alya*. Hasonnevű szőlőhegy lévén felette.
e. *Patak melléke*. A lefolyó patakról.
f. *Faluvég*.
g. *Mál uttya*.
h. *Bükkös árok melléke*. Bükkös árokról.
i. *Dombok köze*. Az itten lévő nagy dombokról.
k. *Kis erős oldala*.
l. *Váli bükk*. Természeti fekvéséről.
m. *Csere oldal*. Természeti fekvéséről.
[118v] n. *Sinka csere*. A Sinka familia erdeje volt. Hetedik dűlő *Árnyék*. Délről a hatodik dűlő Erős oldal, nyugotról részint a nyolcadik dűlő Málháttya, részint a márkodi határ, északról a mikházi, keletről a selyei határ szomszédságában. Neveztetik hihetőleg onnan, mivel az egész dűlő észkos árnyékos hely. Kisebb elnevezések ezen árnyéki dűlőben:
a. *Medve verem*. Mint beszélük, régen medve is lakott ottan.
b. *Árnyék bércz*.
c. *Likas parlag*.
d. *Madaras rét*. A Madaras familiáról.
e. *Sáros árok*. Felső, vagyis északi része más néven nevezetett Majorház helynek is.
f. *Falu réttye*. Régen a falunak osztatlan köz helye volt.
g. *Vágot él*.
Nyolcadik dűlő *Málháttya*[!]. Északról a márkodi határ, keletről részint a hetedik dűlő Árnyék, részint a hatodik dűlő Erős oldal, úgy délről is részint, részint pedig a község, nyugotról a második dűlő Ropo szomszédságában fekszik. Kisebb elnevezések ezen Málháttya nevű dűlőben:
a. *Csere*. Régebb csereerdő volt.
b. *Petesalya*.
c. *Nyíras eleje*.
d. *Málháttya*.
e. *Nagy szőlő*. A többinél nagyobb szőlőhegy lévén.
f. *Nagy szőlő alya*. Felette lévén az e. alatti Nagy szőlő.

Csont Lallo falusbíró
Katso Béni hites
Szegedi Josef hites

KERELŐSZENTPÁL

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

[217r] Statistikai kimutatás [Kerelőszentpál község helyneveiről].
Először. Küküllő megye Also kerületének Radnoti járásában.

Másodszor. Fekszik Kerellő Szent Pál, melynek a százszok a forradalom utáni fellépésekor Palensdorf nevet adtak, mely sem közéletben, sem hivatalos irományokban nem használtatott. Az oláhok Sánt (Szent) Paulnak nevezik.

Harmadszor. Ezeken kívül más neve nem létezett.

Negyedszer. Ezen község neve az 1575. év július 10-én Bátori István erdélyi fejedelem és a fejedelem-ségre vágyódó császári seregekkel a kastély feletti téren folytatott ütközetről, melyben Békesi[!]³⁹ serege megsemmisített, tudósításokban fordul elő Szent Pál helységnek neve, és későbbre fejedelmi hiteles okmányokban és több peres iratokban.

Ötödször. A helység eredete homályban van, úgy a népesítésének története.

Hatodszor. Minden fejedelmi okmányban és perfollyamati irományokban csupán Kerellő Szent Pál névvel említetik.

Hetedszer. Délnyugotra fekszik az Erdő, a legfelsőbb tetőt Kakasnak nevezik az oláhok is. Azon alól neveztetik egy pászma Zálagosnak, azon alól egy darab Cserének, mellette egy darab Bokrosnak, az alatt Gyertyánosnak, északi vége Szálosnak. Ezen erdő mellett a határban lévő Ugrai Erdő, az erdőktől nyugotra van Fodora nevű legelő, mely között szántó is van. Mellette Levélfája nevű szántó, amellet Brasso tető, szántó, és Kapus megett, legelő és szántó. Ez alatt a Tekenyős szántóföld, amellet Árok köz, szántó, emegett Csere torok és Méhész dombja, melynek része Kopár oldal ajja kaszáló és ekívül használható föld.

Ugyanazon oldálnak északi részén Kis Erdő név alatt, azon felyül Szálas oldal nevű szántóföld, azon alól Sárközött nevű földek és kaszálók.

[217v] Lüget nevű kaszáló, amellet Kővecses szántó, onnan a Békásto, nagyobb része szántóföld, alja tó. Attól északra van az Also rét és Sos nevezetű legelő a Marosig, amely mellett a falu határa kaszálóval, a benne foglaltatott nádas és tócsákkal végződik.

A határ délkeleti szeglete kezdődik a legelső magaslatti síkságon Domákla névvel, mely alatt elterjed a Komlos térsége, szántóföld. A Domáklát az oláhok Dumlezsnek nevezik. Attól nyugotra van a Darvas, egy völgy, részint szántó, részint erdő és legelő. Ez alatt van a Halász rét nevű kaszáló.

Alább jó részint kaszáló, részint szántó, magyarul Csiga rét, oláhu *Sesz* névvel. Alább fekszik a Terjedelmes felső nagy rét a Marosig, melyben egy szép berek van. A Csiga rét és Kővecses között van a Nagyláb szántó.

A több rövidebb vízfolyások között pataknak csak a Besenyeit lehet nevezni, mely somostelki határon eredve, Besenyőn és határán keresztül a Szent Páli rét között a Marosba szakad.

A Nagyláb alatt fekszik a helység, melynek fő utcája Magyar sornak, a keletit pedig Oláh sornak nevezik. A helység északi részét egyrésztől a cigányok telepe és az urasági szolgák által képezett utcasor teszi.

A helység a Maros mellett fekszik. [Nevezetessége] a három urasági udvar, melyek között a kastély mint történelmi eseteiről emlékezetes és a körülötte találtatott római pénzek után akkori időbélinek bizonyítatik.

A helység római catholicus népességének van [217r] ugyancsak megújított, de a réformációt megelőző időbélinek gyanítható temploma, mely körül régi falak alapzatából gondolni lehet, hogy hajdanában zárdához tartozhatott.

A falu felett van a görög catholicusoknak fatemplom-jok, ahhoz közel a gróf Haller családnak nem nagy, de fényesen ékesített temető kápolnájok.

Mindezekon kívül helységünknek keletről Kerelő, délről B[uzás] Besenyő és Laczkod, nyugotról Ugra helységek, és északról a Maros vize szomszédok.

Kelt Kerelő Szent Pálon, Februarius 18-án, 1865.

Halász Márton,

Szakács Ferencz,

Szabo Márton,

Kis Szimion, helység öregei

Magyari János jegyző

KIBÉD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[120r] Helynevek s egyéb nevezetességek Kibéd községből, Marosszékből.

1. *Kibéd* Marosszék Szovátai járásában vásáros hely; van 410 házsám, 1910 lélek. Fekszik a Küküllő jobb partján, napkeletről So várad, délről Siklod, Szolokma, napnyugutról Makfalva, Abod, északról Magyaros helységek szomszédságokban. A határkerület mértéke 6553 hold, a falu fekszik 128 négyszög hold területen. Lakosai magyarok. Életmódjuk a földművelésen kívül sóhordás, borvízzeli kereskedés, szekércsinálás. Földje a Küküllő terén közepes, a völgyekben és annak oldalain közepesnél alóli, a hegyeken silány. Gabonatermése nem elegendő a népesség eltartására, kívülről pótoltatik a[nnak] híján.

2. A községnek más neve nincs. Négy fő utcáinak nevezete:

a. Külső vagy Nagy uttza, a nagy országút mellett.

b. Gergely uttza, a hasonnevű családról.

c. Rétfalva, a körülte lévő nagy rétségről.

d. Falu szorossa, a Külső és Belső uttzát öszvekött egyenes utcáról nevezetve.

Ezen külön utcák lakóinak eleitől fogva ezen nevezetes szokások van barmaik legeltetésében, hogy mint-

³⁹ Bekes Gáspár (1520–1579).

ha két falu lenne, a Belső utza barmait a Küküllön túl legeltetni mindenféle külön pásztorokkal, a Külső utza pedig a Küküllön innen eső határrészben. Mely mindkét fél egyforma kiterjedésű, kivéven az őszi legeltetést, mikor a térség megszabadul a termések bétakarításával. Csakugyan egy községi és egyházi előjáróság igazgatása alatt békességben élnek. Lakói reformatusok.

3–6. pontokra általánosan csak annyi[t] lehet mondani: más elnevezése a falunak nincs, hogy lett volna, nem tudatik. Sem [az], hogy mikor népesített meg. A lustralis könyvből, [120v] a szék levéltárából lehet eziránt tudomást szerezni.

7. A községnek hét határrésze van, úgymint:

a. Look also és Felső Lok, a Küküllő terin lévő térség a falun alól és folyúl.

b. Szilas völgy, melyről lefolyó patak a Küküllőbe foly, és soha ki nem apad.

c. Kevereg, itt különböző nevezetek: Padhát a falu felletti térség, lapos csere. Kapátus csere. Medve gödör, egy sötétes erdős völgy és oldal összeszorult helyen, apró dombok hápahupás szántó földekkel. Innen foly le az Uron pataka, mely néha nagy szárazságban kiszárad.

d. Kökényes nagy völgy, mely felnyúlik a Magyaros és Só Várad közötti Só utra, mely mindhárom falutól messzi távolságban félreeső, sötétes hápahupás nagy meredeken mégyen át, az úgynevezett Tatár vápán, mely rejtett helyéért s nagy erdőkkel körítve vehette nevezetét a tatárok és rabló csapatok menedekhelyéről. Ezen völgyben van a Péterfi kis ház nevű hely, gyümölcsössele béplántált és szántóföldekkel használtatva. Hihetően a régi villongó időkben épült, menhelyül szolgált, de már ma elpusztult házakról vévén nevezetét. Ezen határrészben feljebb van Csombod hátja. Állítják, hogy régen vár lett volna a selyei Bekecs nevű, Marosszékből a legmagasabb erdőről a várad határszélben lenyúló hegy ormán. Ezen határrészből foly le két patak, úgymint: a Kökényes völgyből a Kökényes pataka, a Bekecsről a Köves pataka bükke és mocsára nevű kaszáló lankás oldalról a Köves pataka, mely mindkettő soha ki nem apad.

[121r] e. A Küküllön túl lévő határon vagynak legfelyül a Kotros völgye határrész, Siklod felé nyúlik. Innen foly a Kotros pataka, mely ki nem apad.

f. Urásza völgye. Itt van:

Köves hágó.

Őz vápa.

Lapohas, vizegenyes hely.

Gyertyános, gyertyánfákról neveztetett oldalos, nagyobb részin kaszáló.

Innen foly az Urásza pataka. Ez is ki nem szárad.

g. Nagyaszo völgye, Makfalva és Szolokma felé nyúlik. Ide tartozik a falu irányában a Küküllön túl eső Fenes völgye, Derma tetőn kimenve és a Fenes pata-

kán átmenőleg, melynek kisebb patak[a] néha kiszárad. Ezen alól van az úgynevezett Nagyaszo völgye, melynek több bényúló kisebb völgyei, úgymint: Berekenyes, a berekenyfákról, Halmék, Buzgo, Gerend nevezetűek. Innen lefolyó Nagyaszo patak soha ki nem szárad.

8. A községben lévő nevezetesebb családok, melyek mind székelyek, kivéven a Madaras régi nemes familiát, ezek: Madaras, számlál 16 családot, Orbán 40 családot, Dozsa 35, Silveszter 26, Péterfi 23, Gergelyfi alias Borbély 22, Mátyus 22, László 15, Réthi 14, Kun 10, Lukácsi 11, Kovács 5 családokat. Ezenkívül Domokos, Seprődi, Sándor, Bereczki, Só, Kalamár, Pap, Rigo nevezetűek.

Mely fenn írt tudósítás a Felső Királyi Főkörmányszéknek 6670. és tekintetes tisztségnek 2063. számok alatti rendeleteik folytán hogy általunk tétett legyen, arról bizonyítunk Kibédén, október 22-én, 1864.

Szász János kibédi ref. pap mtk.

Silvester János falusbíró sk.

Silvester Imre falu jegyzője mp.

KISADORJÁN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[123r] Helynevek Kis Adorján községből, nemes Marosszékből, Selyei politimai járásból, alkirálybírói kerület Nyárad.

A községnek eredeti s most is valódi neve Kis Adorján, ezen esmeretes. Lakosi unitáriusok, s vezetékevek nagyobbára a faluról Adorjániak, kik mint immunisok (adómentesek) voltak. 19 házámból áll a község, beszélnek csupán magyarul.

A falu eredetéről sem okiratból, sem hagyományból semmit sem tudhatni.

Határ és helység területe 445 hold 1022 négyszögöl, adója 731 forint 19 krajcár. Földadó jövedelem 10%, annak pótlékai és fő pénzzel együtt.

Határrészei

A helység, Nyilak, Varju szardó, Két szőlő köze, Temető alya, Szőlő alya, Magyaros fűzes kút.

Két patak köze, Kerek földek. Csere alya, Veres csere bükk, Hegyes, Csuka, Farr. Észak. Új tanorok, pedig nincs emlék mikor kerítették sáncokkal. Patak melyéke.

Szőlők:

Unom, Sinyaló, Hanga, Nagy hegy, Csirik hegy, ezen soknevű szőlők egy kerítésben, egymásból folyólag vadnak.

Folyója nincs. Nagy Adorjából jön egy kis patak, melyben víz csak esős időben és hómenéskor van.

Határai keletről Nagy Adorján, délről Szent Háromság, nyugotról Nyárad Gálfalva, északról Süketfalva.

Földe fekete, s sárga földdel vegyült, trágya nélkül nagyon terméketlen. A föld alaprétége pala, könnyen suvad, hegyes vidék, lakosi földművesek.
Kis Adorján, november 6., 1864.

Adorjanyi János falusbíró
Molnár Lajos jegyző

KISGÖRGÉNY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[125r] Kimutatás

Neve a helységnek Kisgörgény. Régi okiratokban is így fordul elő. Történelmi vagy más természeti jelen-ségen alapult oka a nevezetnek nincsen.

2. Határán régiség, ásványforrás vagy egyéb különös megjegyzendő nem találtatik.

A dülők nevezetei mint sajátságosok s könnyen ki-magyarázhatók, példának okáért:

Fényes, Felső és Also falu vége, Gödör alya, Kis erdő, Uj szőlő, Hoszu szőlő, Vizes, Felső hosszu, Also ho-szu, Orotvány, Első és hátulso Megyes Mál, Észak, Szőlők alja, Kis és Nagy Erdő, Kerek Erdő, Égető tető, Szőlő fő, Nagy Szőlő, Bordos ágy, Temető, Temető alja, Nagy Szőlő, Lokötő, Verő, azaz Verőfény, Verő alja, Horgos, Nyíros, Közép Erdő, Kerek földek, Gyü-mölts borozda, Két Erdő köze, Magyaros alja, Szemlő, Magyaros, Csere, Farkas Domb, Gyertyános stb.

Mely fenn írt nevezet alatti határrészek részin[t] szán-tók, részint kaszálók, részint legelők, részin[t] szőlők, részint pedig erdők.

A szántóknak egyötöd része jobbocská, kétötöde kö-zepes, és háromötöde a gyengék közé tartozik. Ter-mése elegy búza, ros, és a jobbokban törökbúza.

A kaszálók száraz években bővebben termenek, esős időben a patakok és Nyárad áradása mián haszonve-hetetlen.

A szőlőknek több mint fele jó s ízletes bort terem, kivált, mikor az idő kedvez.

A legelők sovány, magos, agyagos oldalakon feküvén, semmire sem használhatók.

Az erdők többnyire északnak fekszenek, imitt-amott nyeső gyertyánfa kevés, szálas cserefa, [125v] nagy része pedig apró bokrok és ciherekből áll.

A helység lakói székelyek, s mind református vallású-ak. Templomok a múlt század közepén rénováltatik, pedig nem valami régi épület, s jelenben is újítást vár. Tavak, gátlások, töltések nem találatnak. Az élet-mód földművelés.

Semmi természeti ritkaság nincs a fenn írt helység-ben s annak határán.

Kisgörgény, 1864. október 22-én.

Albert János helybeli ev. ref. pap m. k.
Molnár Ferentz kisgörgényi jegyző mp.
Szöts Dávid falusbíró

KISIKLAND

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[148r] Torda megye (Erdélyben), Maros Bogathi já-rás. Helynevek *Kis Ikland (Iclandielu)* községből.

Kérdés az utasításban van.

Ad I. Tartozik jelenleg Torda megyéhez, Maros Bo-gathi járáshoz.

Ad II. Kettő: román nyelven, mely helybeli elneve-zése is, neveztetik Iclandielu. Országszerte ösmeretes neve kettő: magyarul *Kis Ikland*, és románul *Iclan-dielu*.

Ad III. Hogy hajdon más névvel neveztetett volna, nem tudatik.

Ad IV. Bizonyoson nem tudatik, annyi tény, hogy rég időtől fogva így említettik.

Ad V. Erre a pontra az adatok hiányzanak, mert köz-ségi levéltár nincs.

[148v] Ad VI. Semmi sem tudatik, ugyan az V. pont alatt felhozott hiányok mián.

Ad VII. Nevezetesebb dülők a határán ezek:

Arie, Podirej, Mela, Malaisti, Bobotaie, honnét ve-szik eredeti neveket, nem tudatik.

Termesztetik a tengeri, őszi és más tavaszi gabona.

Fekszik különben a helység egy szép téren, hátáva[l] az északi szeleknek van kitéve.

Szomszédjai keletről Mező Pete és Ujfalu (Vaidej), délről Maros-Lekencze, nyugotról Nagy Ikland, éj-szokról Mező Kapus.

Kis Ikland, 1864. Octobris, 8-án.

x Mureszán Vaszliu falusbíró
x Voda Georgie
x Moldovan Doni
Abram jegyző

KISILLYE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[150r] Helynevek Kis Illye községből, Torda megyé-ből.

Először. Kis Illye tartozik Torda megye Felső kerüle-téhez, a Maros Járai szolgabírósághoz.

Másodszor. A község neve Kis Illye, s az egész község szinte magyar evangelika réformáta, catholica és uni-tárja, és kevés román.

Harmadszor. A községnek régi neve Meleg Illye volt.

Negyedszer. A község mikor említettik legkorábban, azt nem lehet tudni.

Ötödször. A községnek csak egynegyed része őslakos, a többiek csak úgy származtak a szomszéd Maros-székből és a közel fekvő román falvák-ból.

Hatodszor. A helység neve eredetéről nem lehet tudni.

Hetedszer. Az egyik határrész neve Tekenyös néven, eredetéről nem lehet semmit tudni.

A más határrész Csegelye, neve eredetéről nem lehet semmit tudni.

A másik határrész *Tér*, a hagyomány erről azt tartja fenn, hogy ezelőtt mintegy 300 évvel itt falu lett volna.

Egy más határrész *Halom*, névéredete onnan van, hogy sok apróbb kis dombokkal van borítva, hihetőség az özönvíznek maradványa.

Gál Alya neve eredetéről nem lehet semmit tudni.

Kis Illye fekszik mindenfelőlről hegyekkel körözött völgybe, fennsíkon, a hegyek kopárok, erdők nincsenek, és fekszik a helység Erdő Csinád, Maros Jára, Kis Szederjes, Iszlo és Kál szomszédságaik között.

Kis Illye, 18. Szeptember, 1864.

Általunk,

Hajdu Simon községi jegyző mp.

Iszlai Miklos falusbíró

KISLEKENCE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[127r] Numirile locurilor din comunitatea Lekintii Mică, Scăunn Măruşului.

Dătélé dé colecţiune sé estindé ásuprá următoarele puncte dé intrabătuiri:

1-é. Numele scăunului e: scăunnul Maruşului, dé cäre sé ţine Lechintia Mică, si sé invăşină despré réserit cu Bozédiu dé Cămpie, cu Szabédiu, spré ámazé zi cu Kupiju dé Cămpie, spré sfintit cu Sámsondu dé Cămpie, spre mázi noapte cu M. Rissu.

2-á. Comunitatea si-áu chemă număi Lekintia Mică, si sé fi ávut ált numé nu sé stie, si dé undé si-áu luat nimelé, nu sé stie.

3-á. Álté numiré nicié áu ávut, niciá áré ált numé.

4-á. Comunitatea dé lá inciéput áu ávut numelé *Lekintia Mică*.

5-a. Inpoporatiunea este din Ardél.

6-á. Lekintia Miché nu áré néque unn fund comun, nicé beneficiumuri que s-ár tiine dé comuné.

7-lá. Numirile partilor dé hotar sint áquesteá:

1-mo. Dupé ocolu dé lá beserica in süssu:

Podu máré, a fost unn pod máré, áréchind.

Lá crusé, a [fost] chindvá crusé.

Málaisté.

La fagadáu din süssu, este fágadáu si in présente.

Sigetu, esté o insulé intré ápe.

Sálcutié, á fost si sint seltii micie.

Locul Sătenilor, unde biruiesc satenii, ungureste Fálu hely.

Csokányel, esté unn dial cha unn tsokán si si-au luat numelé.

Fundeturé.

Podiréu.

Supt Podiréu.

Ritu din suussu.

Ritu din jossu.

Dé podu, iss ie numelé che podu lé despárté.

[127v] Signátum in Lekintia Mică, in 30/18. No-embrié 1864.

Joánné Koncz notár comissát
x Todoru Stéfán jude comunál
x Floréa Stéfán
x Todoru Belán
x Onissie Kesse
x Pintilie Pavel
scriitor de nume Koncz notár

KISNYULAS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulási járás, 1864.

[383v] 1. A megyének, kerület-járas-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulási járás. Régebben a Rettegi vidék Czei kerület, Mező Örményesi albiztossághoz, 1852-i felosztás szerint a Besztertzei Kreisamt, Tekei Bezirkhez tartozott.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerzte?

Kis Nyulas, románul Milesiél. Ez helybeli elnevezése, ez ismeretes országszerzte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem.

4. A község mikor említették legkorábban?

1600-[asok]tól kezdve mondják, hogy telepedtek valami Kebutz nevű román egyének, s ezektől származtak le.

5. Honnan népesítettett?

Említették, hogy jövevény románoktól.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

[384r] [7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

Fátzá, egy nagy verőfényű hegy.

Fátzá Mike.

Dilma lui Krakai, egy Krakai nevű birtokostól.

Dealul Muntelui, hajdon erdő volt, jelenleg szántó hely.

Rezorele Ricsului.

Doszu és Ritu Bakoului, egy hajdani Bako nevű birtokostól.

Kalea és Dealul Cruci, hajdon egy kereszt volt, de jelenleg nincs.

Paduricea, hajdon erdő, melyből házakat is építettek, jelenleg semmi nyoma, szántó hely.

Doszu Cseului, egy hajdani Cseh [nevű] birtokosról neveztetett el.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

KISSÁRMÁS

(ÉS MÓRIC)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[271r] Kolos megye Also kerülete Motsi járásához tartozó község, *Kis Sármás*.

1. Kis Sármás, románul *Sermesel*.

2. Egy neve, és az *Kis Sármás*.

3. Csakis Kis Sármásra emlékeznek.

4. Nem tudatik.

5. Nem tudatik.

6. Semmit.

Egyébaránt Kis Sármás határos lévén Nagy Sármás, Pusztá Kamarás és Kis Czég, Domb, Tuson határai-val, nevezetes:

a. Egy, a határba lévő gyógykútról, hol több köszvényes s más nyavalyába sínlő[dő]k gyó[gy]íttatnak. A kútba lévő víz folyamatos buzgásba van, földje szürke palás, vize szürke-fekete, neve a kútnak *Bolygo*, csak az a kár, hogy ugyanazon kútba fürdik minden ember. Épület és látás semmi.

b. Ezen határon igen jó szürke porond is taláztatik, bármire alkalmas.

Határfordulói a következők:

1. Gyergyó felőlli forduló szántó (románul de Ketre Gyurgyeu). [271v] Honnan van *Gyergyó* neve, nem tudatik.

2. *Gurá szatuluj* (Falu torkolat), csak annyi, hogy ezen forduló a falut mintegy elnyelőleg áll.

3. *Teu popi* (Pap tója), szántó forduló, neve azért Teu popi, mert a papnak ott egy jó földje van, mely mikor megdicsértetett a jó termés miatt, az mondatott róla, hogy olyan búza van benne, mint a nádas tó. Igen közönséges monda itt a mezősegi népnél az, hogy *Bukáté ká Teu*.

c. *Koveszámá*, (Tekenyötske), a dülő fekvése tekenyős.

d. *Frenczu*, hogy miért nevezik így, nem tudatik.

e. *Lungá*, hogy miért nevezik így, nem tudatik.

f. *Árszinyele*, hogy miért nevezik így, nem tudatik.

g. *Grapá Golí*, szénafű, erről annyit, hogy egykor valami huszárok utazván keresztül, az ezen dülőbe lévő fogadóba pihentek, és lovaikat a szénafűbe kicövekeltek, ezt észrevén a határkerülő, kit *Gola* néven neveztek, a lovakat behajtani iparkodott, de a huszárok ellentállván, a kard győzött. Minek következtébe *Gola* elhalván, azon helyre, hol levágotott, eltemettetett, s innen lett ezen dülő *Grapá Golí*, magyarul *Gola gödre*.

[272r] h. *Vetástine*, eredetéről semmi.

2. *Kápu gyalului*, szántó és kaszáló, annyit tenne magyarul: *Hegyfő*. Ezen földülő két hegyfő, úgymint Kis Czégi és Dombi alatt fekszik, innen Kápu gyalului. Dűlői:

a. *Váléá Buzi*, szénafű, magyarul Buzai völgy. Egy buzai községi lakostól Buzai völgynek neveztetik, ki valamikor ott lakott.

b. *Moldováná* (Moldovai), egy kút van, melyet Moldován nevű ember ásott, neve róla.

c. *Kosurile* (Kasok), szénafű, e hely maga kas alakú, neve onna.

d. La Klei (A Kalangyáknál), neve onna, hogy azon szénafűbe több egyének szokták széna kalangyáikat letenni.

e. Fátzá máré (Nagy verőfény), nevinek megfelelő magas verőfényes forduló, köve is van elég.

f. Doszu peduri (Erdő észka), szántó, erdőhátos észkos hely, neve tőle.

g. *Morutz* (Moritz), eredete nem tudatik.

h. Gropa din misloc (Közép gödör), a határ közepén esik, nevinek megfelelő.

i. Doszu beszeritsi (Templom észka), a Templom megett fekszik.

k. La funtiná popi (Pap kutja), ezen kút ma is megvan jó vizével, és [272v] bő forrásos, kővel rakva valami régi pap által.

l. Dealu mori (Malom hegy), a valaha azon dülőbe volt malomtól.

m. Dupe gruja korebei (A Tengeri hajo orra meget), a dülő állásáról, mely a hajóhoz hasonlít.

n. Riptyile (Szakadások), nevét magával hordja.

o. Bánfi rét, ebbe van a *Bolygo* kút és a porond.

p. La Gloduri, van egy kút, melynek neve *Tenaszie* (Tanaszi), ezt egy vén ember, Tanészi néven [nevezett] készítette, s neve azért Tenászie.

Megjegyzés: A Frencz nevű fordulóba van egy kút, ezt Iftenyiának nevezik, mivel egy Iftemia nevű ember ásta.

Ennyit tudhatni Kis Sármásról.

Utóirat: Kis Sármásnak ugyan tója nincsen, de ugyanazon völgyben fekszik, mely Budatelkén kezdődik, Nagy Czéggel egy vonalba, ahol tó van, s mely sok vizet fog fel, a kis czégi határon lejő Kis és Nagy Sármásra, ahol sok kárt okoz, per Báld, Méhes mindenütt, Tó, úgy Tohát, Szengyel, Ludas, ahol a Marosba ömlik.

KISSZENTLŐRINC

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[252r] Numirele locurilor.

Dein comunitatea Săn Lőrintiu, scaunul Muresiului.

1. Sus numita comuna este elocata in Inclitul Scaun a Muresiului, cercul Káál.

2-a. Comunitatea are numai una si aceias numire recunoscuta, atat prin locuitorii localii, cat si de intreaga tiera.

3-a. Comuna alta numire nu au avut nice odata, deoace nu se afla nice una scripta vechia in care s-ar spune se fi avut alta numire, ba noce traditiunea spune.

4-a. De la început tot sub aceiasi numire este recunoscuta.

5-a. De unde s-ar fi inpopulat comunitatea, nu se scie, ne afindu-se nece o scripte vechiu in care s-ar descrie inpopulațiunea locuitorilor, nece traditiunea spune, fara dein deducere s-ar putea conchide ca avend mai multe familii conumele de Olteni si Moldoveni, doara dein acelea parti ar fi si venit.

6-a. De comuna ce s-ar sci despre originalitatea numelui dein monumente, semne de memorii scrise sau tiparite nece intr-una limba nu se afla.

7-a. Numirelea topografice dein otarul sus numitei comunitati sunt urmatoarele: Calea Maiadului (Nyomati ut), Nyárszeg, Gyürösföld, Riturele dein dios, Sub vii, Dealul viilor (Rozsa hegy), Nucii, Cararea Vetii, Suisiu, Stana, Recea, Tiarca, Dosu, Padurea [252v] Mare, Badiceoa, Stõnõrõ, Fantana Florii, Crucea, Fagietu.

Note: Calea Maiadului este aratru, marginit in partea de amea cu paduri.

Nyarszeg este loc de pasiune, forte frumos si estins.

Gyürösföld este un aratru frumos, marginit de doua dealuri.

Riturele dein dios, loc sies cositor prein midilocul caruia se afla un pareu, care la apara in contra esundarii apelor.

Sub vii, un aratru frumos, aproape de vii.

Rozsa hegy, loc delos, producatoriu de vin bun.

Nucii ei aratru, porta numirea de Nuci pentru ca pacum spune tradițiunea ordineor au fost in aceias parte mai mulți nucii.

Cararea Vetii e un aratru frumos isi deduce numirea de acolo, cá prein midilocul se afla un petec care duce la comuna Vetia.

Suisiu e un aratru frumos, marginit de doué dealuri. Stana e aratru pe culmea unui deal.

Recea e un loc sies cositoriu forte frumos, numindu-se Recea de la un isvor ce se afla in mislocul lui, cu apa rece forte buna si senetose.

Tiarca e un aratru frumos, in care se afla si locuri cositoare.

Dosu, asemenea aratru si loc cositoriu.

Padurea mare e un aratru frumos, numindu-se Padurea mare, de acolo pentru ca spune tradițiunea cá odiniora ar fi fost o padure mare in acelasi loc, ense acum nece semne se ved.

Bediceoa, un aratru si loc cositoriu marginit de doué dealuri prein mislocul caruia se afla un pareu mare in care se afla un isvor cu apa forte buna, numindu-se pareul Bedicieli.

Stõnõrõ, loc aratoriu si cositoriu marginit de doué dealuri.

Fantana Florii e un loc cositoriu forte frumos, in mislocul caruia se afla una fontana cu apa buna. Se traditioneaza ca de la un om cu numele Florea is trage si numele.

Crucea e un loc aratoriu, se numeste Crucea, pentru ca odiniora se aflá in acelasi loc [253r] una cruce, ense acum nu se afla.

Fagietu, e un pascu frumos, se numeste Fagietu de acolo pentru ca se afla intrinsul forte mult fag, acum nu se afla.

Cele scrise mai in sus cumca-s drepte si cu sub scrierea numelui le intarim.

Sán Lõrintiu, 3 November, 1864.

Candidus Laszlo mpr. sz. lõrintzi g. cath. lelkész

x Kelemen Georgie jude comunal

x Elie Olteanu

x Joane Pastoriu jurati

x Theodoru Olteanu

x Georgiu Moldovan batrini

scrisoriu de nume Joanu Laslo mpr.

KISTEREMI

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[233r] Kis Teremi és határán lévő nevek öszveírása.

Kis Teremi szármozását nem vette más falvától, örökös neve emberi emlékezetet felyülmúlólag, mivel a szomszéd falváknál régibb.

Határrészek:

Szántók:

Első. Molya, a teremi ujfalvi határ mellett.

2. Vizre járo.

3. Hoszszu nyilak.

4. Toi szántok.

5. Kenderes.

6. Ungyu máre.

7. Berek vagy Falu tilalmassa.

8. Pusztá szõllõk, régebben szõlõskert volt, arról vette a nevét.

9. Nagy földek a falu végén, ugyan Nagy földek a Keresztnél.

10. A Kis Kenderesek a falu mellett.

11. A Horgos utak.

12. A Kurta földek.

13. A Nagy Plesajja, a Kis Plésajja.

14. Pa muntzél.

15. Urik.

Kaszálók:

Hinszur alatt, Karátson rétt, Nagy nyilak, Nádos nyil, Hoszszu nyil, Benére járo nyilak, Hinszur. Öszveíratott általunk Kis Teremiben, 1864. szeptember 11-én.

Elek János falusbíró
Magyari János válaszmány
K. Deák községi jegyző m. k.

KÓRÓDSZENTMÁRTON

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[237r] Küküllő megye, Zágori járás.

Helység Korod Sz[ent] Márton (falu) fekszik Küküllő megye Felső kerületében, a Kis Küküllő vize jobb partján. Lakosságának száma 704, kik közül 374 magyar, 253 román, szász egy, izraelita 40, cigány 36. Vallásokra nézve református 348, római catholicus 38, lutheranus egy, unitárius hat, disunitus 213, unitus 58, izraelita 40, és így az erdélyi vallások mind képviselve vannak.

Határai a falunak keletről Korod, délről Zágor és Oláh Solymos, nyugatról Vámos Udvarhely, ugyancsak ezen megyéhez tartozó falvak. Északról Csóka és Vaja, melyek Marosszékhez tartoznak.

Ami a falu nevit illeti, hihetőleg Szent Márton püspöktől veszi, s hogy az Erdélyben levő több Szent Márton nevezet alatti falvaktól megkülönböztessék, a szomszédságában lévő Korod nevezetű faluról Korod Szent Mártonnak nevezetik.

Ami a határrészeket nézi, azoknak semmi nevezetes elnevezések nincsen.

Északról, vagyis Marosszék felőli hegyláncolatnak az egyezzen határhoz tartozó Hegyes nevű része, melyről tiszta időben Erdélynek nagy részit bé lehet látni.

Van még a Kis Küküllő terin egy Halom nevű határrésze, de amelyen a halomnak jelenleg semmi nyoma. Erről azt tartják a falusiak, hogy ott régentén néhány [237v] római hamvvedret (urnát) találtak a földbe.

Említést érdemel továbbá Korod Szent Mártonba a II. Rákoczy Ferentz udvara és birtoka. Az udvarház ugyan már régen elpusztult, a birtoknak pedig, amely későbbben két ágon a Bethlen családra szállott, egy részit a Bethlen utód eladta örök áron egy izraelitának, s jelenleg a helységben az a legnagyobb birtokos. Továbbá, ami a helységbeli magyar lakosságot illeti, arról még megjegyzendő az, hogy az a forradalom előtt egyetlen úrbéres családon kívül mind a kiváltságos osztályhoz tartozott, s csak táblabíró vagy úgynevezett főassessor 20 volt a faluba, de akiknek nagy része már elhalálozott. Képzeltetni tehát,

hogy a korod szent mártoni magyarság a régi megyei gyűlésekben, főként vétőszás[!] alkalmával nem utolsó szerepet játszodhatott. Egyébaránt, ha birtok és vagyoni állásba nem is, de szellemi és műveltségi tekintetbe még ma is az itteni magyarság meglehetősen lábön áll, ami legnagyobb dicséretére válhat az, hogy feledve a múltakat, a románokkal és nemzetiségekkel a legjobb barátságba és egységbe él.

Korod Szent Márton, szeptember 9-én, 1864.

Farkas Ferencz bíró
Orbán Józseff jegyző

KORONKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[129r] Kimutatas

Nemes Marasszék[!], Káli járás, Koronka helység ősi származásáról és határán lévő helyneveiről, a következő renddel, úgymint:

Először. *Koronka* 1232-be már Koronka neve viselt egy tránssumtum alapján, mely az elégett csik somlyoi cáptalanból⁴⁰ adatott ki.

Másodsor. Annakutána a 16. századba úgy látszik, hogy a *Kis Ernye* nevű Telepet, mint saját határát, felvette.

Harmadsor. Nevezetes három helynév előfordulta, úgymint *Váczmán*, *Hollos* és *Kis Ernye*, melyek a felső Austriába fekvő *Sovár várossa*⁴¹ mellett fekvő, mint német vitéz telepek, nálunk úgynevezett veres barátok isméretes klastromoknak *Váczmán*, *Hollos* és *Kis Ernye* megfelelnek. Ezen helyeket Straussenfelcz statisticájába⁴² előhossa, anélkül, hogy okadatolná származásokat. Hogy ilyen telepek voltak legyen, bizonyítani lehet a mai napig is még látszó felhagyott szőlő és gyümölcsös helyekből, ezenkívül az ott talált sok régi vastag cserépedénydarabokból. Következtetni lehet még arról is, hogy a kolostori vagyonnak a fejedelmek alatti secularizációja útján nyerék a Toldalagiak a *Váczmán* praediumról collationalist, másfelől a *kis ernyei* praediumnak *Boos* helység felőli határszélébe a Németek gödre nevű hely. Nálunk és környékünkbe soha más német telepítésről emlékezet nem lévén, s ezen elhagyott suhadar hegyek semmi industria nyomát nem mutatván, nevére egyébről következtetni nem lehet, mint arról, hogy ezen, mint ma is, vagy a *kis ernyei*, vagy a *váczmánbéli* német barátokhoz klastromokhoz bíratattott.

Negyedsor. Koronkának történelmileg nevezetessége a falu alatt elterjedő nagy rét, melyen 1636-ba tartatódott az utolsó magyar-székely [129v] nemzeti

⁴⁰ A csíksomlyói ferences kolostor nem volt káptalan. Valószínűleg Kemény József-féle hamisítványra hivatkozik.

⁴¹ Salzburg.

⁴² Lenk von Treuenfeld, Ignaz: *Siebenbürgens geographisch-, topographisch, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexikon*, Wien, 1839.

lustra Betlen Gábor fejedelemsége, Toldalagi Mihály főkapitánysága alatt.⁴³

Ötödször. A Csere alatt verte meg Borsos Tamás maros vásárhelyi polgármester, mint Betlen Gábor hadnagya, a Botskai János-vitézeket.

Következnek Koronka határán fekvő helyek nevei, úgymint:

a. A *Völgye pataka* vagy más néven *Tatár kut.* Ezen hely nevezetes arról, hogy szántáskor még most is lehet látni régi vastag cserépedénydarabokat, melyek a tatárok ottlaktakor maradtak ott. Most szántóhely.

b. *Köves hágo*, szántó hely.

c. *Csere allya*, szántó hely, ezen helyről nevezetesség kitűnik az ötödik folyószám alatt, ami fenn megíratott.

d. *Nyilas domb*, szántó hely.

e. *Szöjke rét*, részint kaszáló, a kisebb rész szántó.

f. *Barta Csere alya*, szántó hely.

g. *János vágása*, részint szántó és kaszáló hely.

h. Ezen János vágás alatti hely alatt foly el a Váczmánból eredő patak Maros Vásárhely felé.

i. *Barta Csere*, ez erdős hely, annak is tudatik.

k. *Lovas erdő*, ez is erdős hely.

l. *Váczmán*, ezen helyről a régi emlékezet azt is deriválja, hogy a régi időbe itt falu lett volna, s a falu neve Váczmán volt. Itt is lehet látni sok régi vastag cserépedénydarabokat jelenleg is.

Ezen Váczmánba vagynak különböző helyek és helynevek, úgymint:

a. *Also Váczmán*, itt van az úgynevezett Csűr oldal, ahol a régi időbe egy nagy csűr volt, jelenleg szántó és kaszáló s erdős helyekkel vegyes hely, ez alatt foly el a Váczmán pataka.

b. *Felső Váczmán*, nagy része kaszáló, kevés része szántó hely.

c. *Matskás*, erdős hely.

d. *Plesuga*, marhalegelő hely.

[130r] e. *Kerek erdő alya*, szántó hely.

f. *Kerek erdő*, erdős hely.

g. *Hosszu domb*, részint szántó és marhalegelő hely.

h. *Roskáné*, részint erdő, kaszáló és szántó hely.

i. *Hollos*, jelenleg szőlőtermő hely, de a régi emlékezet még azt is mondja róla, hogy falutelep lett volna, most már régi időktől fogva praedialis helye a gróf Toldalagi családnak.

Következnek a több helyek nevei, úgymint:

a. *Nagy és Kis Tekenyös*, nagy része szántó, kis része kaszáló és marhalegelő hely.

b. *Berek ora* és *Szilvás*, egy része szántó, más része szilvatermő, erdős és marhalegelő hely.

c. *Ropo*, nagy területű szántó hely.

d. *Nagy Tanorok*, kaszáló hely a falu alatt, itt foly el a Váczmánból lefolyó patak.

e. *Czigányok lakhelye feletti Tanorok*, egy része szántó, más része kaszáló és erdős hely.

f. *Falu erdeje*.

g. *Soszék*, kaszáló hely, itt van a község sóskútja.

h. *Czine hegy*, erdő hely.

i. *Haras patak*, erdős hely.

k. *Rakottyás*, erdős hely.

l. *Rakotyás alya*, kaszáló és marhalegelő hely.

m. *Marján gödre*, erdős hely.

n. *Kintses*, ezen hely erdős hely, de a régi emlékezet még azt is mondja róla, hogy a régi időbe fejedelmi kincset rejtettek volna ide. Ezen hír hallatódott baczka madarasi református lelkész tekintetes Losonczy János úrtól, illetéknéppen, tudniillik: azt mondotta volna az öreg lelkész úr, hogy amikor Baczka Madarasra kivitték [130v] papnak, amint a papi házot tisztították, egy régi falba épített téka megett talált egy régi irománt, amelybe a nevezett Kintsesről sok nevezetességek vagynak megírva, amely irománt még ma is tart az öreg lelkész úr.

o. *Erdő alya*, kaszáló és marhalegelő hely.

p. *Kis ernye*, kaszáló hely, régi idő óta praedialis helye a Toldalagi családnak. A régi emlékezet ezen helyről is azt mondja, hogy ezelőtt néhány századokkal falutelep lett volna, és a falut Kis ernyének hívták.

q. *Himberke*, szántó és marhalegelő hely. Ezen hely a régi időbe erdős hely volt, mind egy havas. Ezen helyről is a baczka madarasi lelkész Losonczy János úrnál lévő régi iromány azt mondja, hogy a Kintsesbe lakott régi fejedelem kincseiből volna ezen helybe rejtve tiszta arany kincsei, úgymint arany bornyúk s többféle állatok, mind ily nemes ércből öntve.

r. *Gyertyanos*, szántó és marhalegelő hely

s. *Bendő juk*, szántó és marhalegelő hely

t. *Boos pataka*, egy része szántó, más része kaszáló hely, itt foly el a Boos helységről lefolyó patak, és belészakad a Kintsesből eredő patakba.

u. *Darab erdő*, egy nagy része szántó és más rész erdős hely.

x. *Német gödre*, egy része szántó, más része marhalegelő hely. Ezen helyről nevezetesség említve van elől, lásd az első lapon a harmadik pont alatt.

y. *Csatona*[!]⁴⁴ *verőfennye*, egy része szőlőtermő, más része marhatermő és szántó hely, van erdős hely is benne.

z. *Csatona árka*, kaszáló hely.

j. *Csatona észka*, nagy része szántó, van benne legelő és erdős hely is.

v. *Oboj*, erdős hely.

Továbbá a betűrend elől kezdve:

[131r] a. *Gugomán*, szőlőtermő, szilvás és marhalegelő s erdős hely.

⁴³ Marosszék katonai összeírását 1635. novemberében tartották, de természetesen I. Rákóczi György fejedelem jelenlétében. A helynevekről szóló jelentés a lustra következő évi, kolozsvári

letisztázott változatára utal. (Közzétéve: *Székelly Oklevéltár Új* sorozat, V, Kolozsvár, 1999, 356–478. Koronkát lásd Uo., 478.)

⁴⁴ Olvasata: *Csatorna*

- b. *Somos berek*, gyümölcsös és bokorral vegyes hely.
 c. *Függő*, szántó hely.
 d. *Roma hegye*, szántó hely, kevés szőlőtermő hely is van itt.
 e. *Pál berke*, szántó és a más kevés része szőlőtermő hely.
 f. *Sásvári*, szántó hely, itt foly a Koronka helységből és határáról kifolyó összes patak.
 g. *Makkos domb*, legelő hely.
 h. *Tükrös hegy*, erdős, bokros hely.
 i. *Súsa hegye*, szőlőtermő hely.
 k. *Új hegy*, szőlőtermő hely, ezen szőlőtermő hegyről az emlékezet azt mondja, hogy Koronka határán a legrégebb szőlőhegy ez lenne.
 l. *Nádos oldal*, fennhagyott pusztá jelenleg, régentén szőlőtermő hely volt.
 m. *Felhegy*, szőlőtermő hely.
 n. *Borberek*, szőlőtermő hely.
 o. *Vápa*, nevezetes jó szőlőtermő hely.
 p. *Csonkás*, szőlőtermő hely.
 q. *Nagy szőlő alja*, szántó hely.
 r. *Bogánts kut*, szántó hely.
 s. *Bordás*, szántó hely, itt van a természet által formált szép alakú kis szőlőhegy a térben, kerek kis hegy.
 t. *Ut kellő*, szántó hely.
 u. *Eperjes*, szántó hely.
 x. *Széles fark*, szántó hely.
 [131v] y. *Boosi löjtő*, szántó hely.
 z. *Soszék verőfennye*, szántó hely és horgos láb.

A fenn írtakat mű is alólírt községi előljárók igazoljuk neveink aláírásával.

Kelt 1864. november 2-án Koronkában.

Balás Elek falusbíró
 Jósza Mihály helybéli jegyző
 Balás Ferencz 75 éves,
 id. Balás Dániel 71 éves,
 id. Székely István 69 éves, szántó-vető gazdák
 a fenn írt három egyénnek névírója Jósza Mihály
 helységi jegyző

Látta és helyben hadgya Koronkán 1864. november 2-án

grof Toldalagi Victor

KOZMATELKE
 (ÉS MAGYARVÖLGYE, SZÁSZVÖLGYE)
 OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
 (Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[381v] 1. A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova a helység tartozik.

⁴⁵ [380v] Jelenleg, mint pedig [1]848. év előtt Kolos megyéhez tartozott, 1849 után Rettegi vidék Nagy Czégi kerülethez tarto-

zott és az Örményesi albiztossághoz 1852-ig, azon innen [1]861-ig a Besztertzei Kreisamthoz és Tekei Bezirkhez.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Kozma, Kozmatelke, románul Cosma. Helybéli esmeretes neve Kozma, országszerte pedig Kozmatelke, állítólag hajdan tán Szász Kozmának is nevezte[te]tt.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem tudatik.

4. A község mikor említettik legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesítettet?

Állítólag erdélyi volt fejedelem Apafi ajándékozta érdem jelül nemes Kráinik Lászlónak, ennek hat leánya lévén, azok között osztatott fel, s ezek férjhez menve más idegen nemes után, aszerént vándoroltak be, és származtak el, úgyhogy jelenben is többnyire afféle román nemesekből áll a lakosság, de vagynak volt jobbágy lakosok is, mint felszabadult[ak], mind románok.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

[382r] A községben találtatik egy igen régi kőtemplom, góti[i]kus építés formájú, melyben szép régi faragott kövek láthatók, építési ideje nem tudatik. Állítólag későbbben szászok foglalták el, jelenleg a román nép használja, igen gyenge állapotban.

Ezen templomhoz közel az egyház helyén a papi kertben vagyon eltemetve volt erdélyi fejedelem Barcsai Ákos, kinek hulláját a kozmai barompásztorok kapták meg a mezőn, s úgy hozatott s temettetett el a községben.

A községben találtatik egy igen egészséges, kisz[ár]adhat[at]lan kút forrás. Esmeretes hajdan volt főbíró Sala Elek és alispány Ujvári Károly uraknak Kolos megyében.

[7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

Pe fatza in zsozu.

Intre paráe, itten a víz sok köszönet mos esőzések alkalmával, s ember vastagságú kőszén inak láthatók a patak martjában.

Doszu in zsozu, Dusz in Szuszu, Kelbezsoszá.

Fatza nemesiască, nemesekről.

Valea Szaszului, a hajdani szászokról.

Verzeroia, Zepodia, Fenatzele.

Petru Paulu, hajdani két testvér, Péter és Pál birto-

kosokról.

Fenatzu Sarpataki, quondam Sárpataki nevű birtokosé lehetett.

Fatza Feldverească, hajdani Földvári család bírhatta.

Valea Ungurului, gróf Teleky Domokos úr szénafüve, mint magyar birtokosról.

Frincsesti, Pedurea, Sub Pedure, La capu Padurei, La Ulmu, Sub ovestanii, In Moynye, In Musiu noe, Fanatzu Mare, Gropa lui Miron, Gropa vii, Gropa lutului helyeken semmi nevezetesség, igen silány sovány helyek.

[292r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

KÖRTEKAPU

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[6r] *Körtve Kapu* községe fekszik Torda vármegye Felső kerületibe, Magyar Régeni járásba. Román neve *Kurte Kapu*, lakosai tiszta románok.

Ezen falut a Básta ideig, némelyek szerint a tatárdúlásig, tiszta magyar nép lakta. Máig is fennmaradott Lá beszeriká ungurilor nevű hely, [ahol] a hagyomány szerint réformáta templom volt, [jelenleg] csak egy vallásfelekezet, görög catholicus van. Hogy régi lakói ev. reformátusok voltak, bizonyítja a református tractus archi[v]umában lévő jegyzőkönyv is, melyben mint tiszta ev. református eklézsia említetik.

Vannak is sok magyar nevű családok, úgymint: Halász, Huszár, Ilyés stb., igen ügyes és életrevaló emberek!

Nevezetes, hogy közöttük semmi idegeny fajt, mint zsidót, cigányt, meg nem tűrnek.

A báró Rauber famillianak vagyon itten szép birtoka egy udvarházzal.

Nagy hegyek között fekszik, a falu mellett lévő hegyek északi oldalán egy kevés szőlő műveltetik, de sok pusztá szőlők nyomaji látszanak, miből következtethetni, hogy itt a szőlőt nagyba művelték.

Nyugotra fekszik a híres Körtve kapui tó egy két kerekű lisztelő malommal. Nagy [a] kiterjedése, és helyen-helyen három-négy ölnyi mélységébe nagy és szép tói halakat tenyészt, de a haszonbérlok alatt a körülvaló mezőségi falvak fizetésért kenderáztatásul használván, [5v] most csak apró kárászt, csíkot és vérszípót terem. A sok vadkacsa, hoda, bűvár itten nagy számmal tenyészik, nem ritkán daruk és vadludak is találatnak.

Kört[v]e Kapu határán kövesült csontok nagy mennyiségben találatnak.

Körtve Kaputól északra a hegyek oldalába van egy tó, románul Téu drákuluj, magyarul Ördög tava, hogy nevét honnan vette, a népmonda szerint egy éjjel a hegy meghasadt, és reggel a hasadás helyén tavat talált nép abba a hiszembe volt, hogy az aljban

lévő tót az ördögök bírták, annak felosztásában nem egyezhettek meg, azért szállították ezen, a mostani helyére.

[Helynevek:]

[3r] *Cseresnyés*, Körtve Kapun elhagyott szőlőhegy, nevét abból az időből veszi, amikor Körtve Kaput magyarok lakták.

[4r] *Gropá Kalatsi* Kö[r]tve Kapun, talán jó kalácsnak való búzájáról k[ör]te kapui volt magyar lakosai *Kaláts vápának* nevezték el.

[5r] *Hangésa* Körtve Kapun szép búza termő hely, jön ezen szótól: *Hangos*. Ez is körtve kapui magyar lakóira mutat.

Hoszu láb, Körtve Kapun szántó és kaszáló, a lakosok minden változás nélkül máig is így használják.

[6r] *Kirmán*, Körtve Kapun egy kút, az egész község ezen kutat használja, a körülette lévő szántók és kaszálókot erről nevezik Kirmánnak. Az ottani román nép e nevet értelmezni nem tudja.

[17r] *Tő*, Körtve Kapun nagy kiterjedésű [tó], némely helyt három-négy öl mélységű. Van rajta, füves, nádás és borsónemű takarmányt termő rétség. Ezen rétet a víz tartja, a víz növéssel emelkedik, apadásával száll, alatta három, sőt négy öl mélységű a tó. Van sok tisztaság rajta, hol semmi más nem terem, kora tavasztól elkezdve egész késő őszig vadkacsa, hoda, bűvár, nem ritkán darvak és vadludakkal nyújt élvezetet a vadászoknak. A fagy beálltával rókák és farkasok tanyája, sok helyen a legnagyobb télbe se fagy bé. Halai a haszonbérlok alatt a több körüllevő falvakból bérakott kender miján itt elpusztultak, csíkot, vérszípót és apró kárászt most is terem.

KÖRTVÉLYFÁJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[156r] *Körtvélyfája* (falu), mely vagyon nemes Torda vármegye Felső kerületében, a Maros Járai járásban, vagyis a Maros Járai szolgabírói kerületben (járásban).

[157r] *Körtvélyfája*. Ezen falu fekszik a Maros bal partján, és szomszédos nyugatról a Maros túlszárnyán fekvő Vajda Szentivánnal, délről ugyan a Maros bal partján fekvő Gernyeszeg faluval, keletről Magyar Péterlakával, északról pedig Petele faluval. Ezen utóbbinak lakosi szászok, a többieké magyarok és nagyon kevés oláh.

Ezen Körtvélyfája hajdon praediuma volt Petelének, de hol mostan fekszik, a hagyomány szerint egy körtvélyfa volt, és az mellett egy ház, melybe akkor Szász Gergely lakott, mint csorda (marha) őrző, és onnan vette a nevét.

Ezen neve mindenütt esmeretes.

Más elnevezéssel nem bírt.

Hogy mikor említetik mint község először, nem tudatik.

Különben a hagyomány szerint a jelenbe élő Szász nemzetségek most is számosan vagynak, s mind a fent írt Szász Gergely utódainak tartják magokat. Van még Szabo nemzetség, mely a hagyomány szerint úgy keletkezett, hogy minekutána írt Szász Gergely csordapásztor családja elszaporodott, egy szabómes-ter embert fogadtak bé magok közé, és abból eredt volna a mostan is élő Szabo nemzetség, valamint az élő Biro nemzetség is, mivel elődjökből volt az első bíró, kapta Biro nevet. A többi mostan élő nemzetségek egyenként jöttek ide lakni.

Nevezetes, hogy 1849-be, augusztus havába egy hétfő nap estefelé itten húzódott keresztül a Maroson Gál Sándor forradalmi vezér a táborával és 18 ágyúval, bár a muszkák mindenfelől őrizték, és a legnagyobb figyelmet fordítottak ezen tájra.

Külső határrészek:

A *Szőllő* határrész vagy dűlő ezen nevet kapta, mivel ottan szőlő terem, és mindéig [157v] ezen névvel bírt, mivel örökre szőlőt termő hely volt.

a. Ezen dűlőben van még a *Luczai bokra* nevű határrész, mely határrész Luczai nevű tulajdonosától kapta a mostani nevét.

b. A *Tövis alya*, még most is bokros, tövises helyéről vette nevét.

c. A *Hosszu*, mivel keskeny és hosszú földek, arról vette nevét.

d. *Akasztófa alya*, hajdonába egy akasztófa volt ezen határrész feletti dombon.

e. *Szálás alya*, ezen határrész feletti hegyen szép szálás erdő volt, és onnan eredt a neve.

f. *Cigányok utja*, mely elnevezés onnan ered, hogy a falutól nem messze lévő erdőből álúton lopogattak és hordtak haza a maguk számokra fát.

g. *Temető alya*, mivel ezen hegy feletti dombon van a temető.

h. *Hegy*, legelő egy nagy hegyen.

i. *Rokajuk*, erdő, hajdonába sok rókalyuk lévén ezen a helyen, és onnan eredt a neve.

k. *Nyárfás*, erdő, mivel sok nyárfát terem.

l. *Urak erdeje*, mivel az itten lakó uraké, neve onnan eredt.

m. *Csereköze*, szántó, mivel az erdő között van, és cserefás.

n. *Szőllőkert*, mivel az is.

o. *Szugaj*, egy vizes kaszáló, ahonnan is nevét vette.

[158r] II. *Járai oldal* határrész vagy dűlőbe, kapta nevét, mivel Jára felé van. Ebben van:

a. *Szilas*, eredete ismeretlen ezen elnevezésnek, különben erdős hely lévén, lehetett, hogy szilfát termett.

b. *Nagyvérét*, kaszáló, és onnan eredt.

c. *Ujvérét*, elébb szántó volt, s mivel többször a víz által eliszapoltatott, ismét rétnek maradt, és úgy kapta a nevét.

III. *Kislapos* határrész, mivel fennlévő hely és lapos hegy. Ebbe van:

a. *Előljáro*, mivel egy hegyoldalnak hosszába jár Jára falu felé.

b. *Borsoszer*, mivel nagyon szereti a hely a borsót.

IV. *Határramenő* határrész vagy dűlő, ez a faluból megy a határra, és ebbe van:

a. *Hegyremenő*, mivel a hegyre felfelé kell menni ezen határrészen.

V. *Hidalya* nevű határrész vagy dűlő, mivel a hídon alól van. Ebbe van:

a. *Lenszeg*, hajdon lenet természetek, és éppen a Maros egy szegeletinél van.

b. *Bírorét*, hajdonába a bíró fizetése volt ezen hely, és onnan vette a nevét.

VI. *Lokert* nevű határrész vagy dűlő, régentén lovakot tartottak ott. Ebbe van:

a. *Kenderföldek*, mivel jelenbe is csak kender terem.

VII. *Királyberke* nevű határrész vagy dűlő, eredete ezen névnek ismeretlen.

VIII. *Tilalmas* nevű dűlő vagy határrész, marhalege-lő. Ebbe van:

a. *Burgo*, ezen név eredete ismeretlen.

b. *Malomberke*, mivel a malom ezen a [158v] helyen volt hajdon.

IX. *Kis berek* nevű határrész vagy dűlő, eredete, mivel egy kis berek. Ebbe van:

a. *Szente berke*, hajdon egy Szente nevű ember bir-toka volt.

b. *Cserefás*, hajdon cserefákkal volt bénőve.

X. *Nagy berek* nevű dűlő vagy határrész, mivel egy nagy berek. Ebbe van:

a. *Juhok berke*, régentén mivel a szénát a berekbe hagyták, és juhokat ott tartottak, azért van ezen neve.

XI. *Gerébrét* nevű határrész vagy dűlő, néveredete ismeretlen. Ebbe van:

a. *A hajorét*, mivel hajdon átjáró volt komppal (hajóval).

b. *Papberke*, hajdon a pap használta, és onnan eredt.

XII. *Cserepataka* nevű határrész, mely határrészen keresztül egy patak van, és most is cserefa bokrok láthatók.

XIII. *Feljáro* nevű határrész, ezen eredet nevét vette Petele felé felfelé járó szántóiról. Ebbe van:

a. *Csukaberke*, hajdon sok csukát fogtak ott.

b. *Düllő* és *Parlag*, az első elnevezés eredt, mivel a marhák ott deleltek, az utóbbi, mivel szénát termő hely, [onnan] kapta a nevét.

c. *Rét*, mivel kaszáló rét volt, különben most szántó.

d. *Bengut*, ezen elnevezés onnan eredt, hogy a havas alatt fekvő szász régeni határnak [159r] egy részét, mely Körtvélyfája felé fekszik, szászosan Bengnek nevezik, és ezen Bengut nevű határrészen jártak keresztül a Beng felé.

Körtvélyfája, szeptember 18-án, 1864.

x Szabo András falusbíró

x Szász Josef hűtes

névíró Nagy jegyző

KUTYFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[274r] Kutyfalva helységét érdeklő statistikai jegyzetek.

Kutyfalva helysége nemes Also Fejér vármegyében, a Maros Ujvári járáshoz tartozik.

115 házból s mintegy 450 lakossal bíró falu, melyet a Maros Vásárhelyt és Tordát összekötő országút metsz keresztül, s mely két várostól egyenlő távolságra, azaz öt német mértföldre fekszik, a Maros vize bal partján van építve.

Ennek a helységnek hogy már a 15. századba ugyancsak Kutyfalva volt magyar neve, azt a gróf Pekri családtól – mint mely az írt időbe Kutyfalvát több más ezt környező falvakkal bírta – hátramaradt levelek is bizonyítják.

Oláh nevét, Cuihu, kétségkívül később és csak akkor kaphatta, mikor az oláhság e vidéken meg kezdett telepedni, mely a IV. Béla idejébe történt tatárfutás után lehetett.

Hogy Kutyfalvának és vidékének [274v] későbbi lakosai az oláhok, mint a székelység, azt azon körülmény is tanúsítja, hogy Kutyfalva vidékén még egy tiszta oláh névvel nevezett falu sincs, sőt, ellenkezőleg, mind tős-törzsökös magyar névvel nevezett, bár is ha a jelenbe oláhok által lako[tt] falvak vannak, példának okáért: Szentjakab, Péterlaka, Dátos (Datus, id este Donatus), Ludas, Keménytelke, Hadrév, Ketze, Kotsárd, Hétkut stb. falvak régi magyar neveit mostani lakói az oláhok is kevés változtatással megtartották, példának okáért: Keménytelke oláhu Kéménytelnik, Ludas oláhu Ludos, Szentjakab oláhu Szintjakob, Péterlaka – Peterláká, Dátos – Dátyes, Hadrév – Hadureu, Szélkut – Szilkut, Ketze – Ketza stb. stb., melyeket ha nem e nevekkal vettek volna át ezekbe való letelepedésekkor, bizonyosan meg nem tartották volna.

Azon oláh ellenvetés, hogy abba az időbe a magyarok bírván a vármegyékbe a falvakot, tetszések szerint magyar neveket adtak a különben oláhok által lakott falvakkal is, nem áll, mert eszerént egy törzsökös oláh névvel nevezett falu se lenne Erdély megyéibe, [275r] mert itt mindenütt a magyar aristocrazia volt a birtokos. Ami pedig éppen nem áll, így Lupsa nem volna Lupsa, hanem Farkaslak, Resinár nem Resinár, hanem Szurkos stb. De éppen Kutyfalvától

mintegy két mértföldre a Maros jobb partján van egy kétségkívül későbbi időkbe, oláhok által telepített kis oláh falu „Vaj gye jéj” névvel, ezt a magyar is „Vaj gye jéj”-nek hívja, s minden hivatalos irományokba eleitől fogva „Vaj gye jéj” nevezet alatt jött s jön elő, és pedig alig hihető, hogy az Apafiak közül valamelyik – kiknek idejébe valószínűleg kezdődhetett települni e falu – „Vaj gye jéj”, s még kevesebbé, hogy magyar fordításba „Jaj nekik” nevet adott volna e falunak.⁴⁶ De hány efféle eredeti oláh névvel nevezett falu nincs Erdélybe. Nem igaz hát az oláh állítás, hogy a magyar birtokosság adta volna régebb a falvakkal neveiket. Mihelyt három-négy huruba egy csoportba állott, töstént elkeresztelte azt a nép, s így keresztelte el Kutyfalvát meglehet éppen azért Kutyfalvának, mert sok lehetett itt a kutya. S ennek vidékén lévő Szentjakab, Péterlaka, [275v] Hadrév stb. nevű falvakat maga az első telepítő székelység, mely neveket osztán a később oláh lakosok is meghagyni kéntelenek voltak.

Hogy Kutyfalva nagyon régi telepítvény, azt több körülményekből lehet következtetni:

Először a fekvéséből.

Azon nyolc német mértföld hosszúságú köz, mely a Nyárad vizétől – hol körülbelül Marosszék széle, és így a tulajdonképpeni székelység kezdete van – az Aranyos folyamig, melynél Aranyosszék, és így a valódi székelység újra megkezdődik, a régebbi időkbe nem volt a mostan itt lakó elkorcsosodott, úgynevezett magyar és oláh fajok által megszakasztva. Székelység lakott itt is régebben szintúgy, mint Aranyos- vagy Marosszékbe, s éppen Aranyosszéknek Marosszékkel való összekötő lineája volt a Kutyfalva, Nyáradtő és Gyéres és Egerbegy közti linea.

Okaim vannak hinni, hogy a Székelyföld Maros Vásárhelytől Tordáig seholt megszakadva nem volt, [276r] s minthogy Kutyfalva is a Torda – Maros Vásárhely lineába tartozik, tehát szabadon állításom megmutatkozásáért egy kis kitérést tennem.

Először. Hogy Torda és Maros Vásárhely közt a legkönyebb s legrégebb használatba lévő közlekedési út a kutyfalvi linea volt, azt mutatja:

a. A Trajan útja, mely a két város közt nem a Mezőség felé, hanem a kutyfalvi határon Maros Bogát stb. felé vitt Torda felé.

b. Aki az úgynevezett Mezőségnek Maros Vásárhely – Torda közti hegyes, még most egy egy nyomorú oláh faluval ritkán bételepített, víz és fa nélküli részét ösmeri, ki tudja, hogy még csak 1848-ba is csak kis esőzés után is a nagy hegyeken, oldalakon, melyek egymást érik, terü nélküli szekereknek is haladni alig lehetett, nem hogy terüvel nekifogni valaki bátorzkodhatott volna a feneketlen sáros oldaloknak,

⁴⁶ Vaideiu (Mezőújfalva) első említése Vyfalu (1336), a román névalak 1733-tól ismert (Vajdeei). (Szabó M. Attila: *Erdély,*

Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára, Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2003, 1089.)

az bizonyára nem kételkedhetik, hogy eleitől fogva a kutyfalvi vonal, – melybe a Ludosi lankáson menő hegyet kivéve alig van két domb Torda és Maros Vásárhely közt, melyet át kellene hágni – ne lett volna a fő közlekedési vonal [276v] Maros Vásárhely és Torda közt.

Másodszor. Mindenki tudja, hogy Erdély a régibb időkbe mennyi fogyni nem akaró villongásoknak, pártoskodásokból eredt kisebb-nagyobb hadjáratoknak volt színhelye, melyek mindegyikébe a *genus hominum bellicosissimus* székely a fő szerepet játszta. A székelység mindezen hadjáratai Marosszékről, Udvarhelyszékről Torda, Kolozsvár felé a kutyfalvi vonalon történtek, bizonyosság Békési Gáspár s mások hadjáratai, de nem is lehet ez másként, mert Maros Vásárhely és Torda közt a kutyfalvi azon vonal, mely élelmezési, könnyebb szállítási, s a járatok logistájára nézt is a mezőségi [térsegi] felett előnnyel bírt, s ezen strategis lineán strategis pont Kutyfalva, hol a Maroson való átkelésnek történni kell, hol nyáron át a Marost gyalogság is könnyen átgázolhatja, hol a Kutyfalva felett hornyuló magaslatok a teret a Marosig dominálják, s mely pont végre csak rossz utakon s idővesztéssel kerüthetethet meg.

Ha hát a székelység közlekedése Torda–Kolozsvár felé a kutyfalvi vonal volt, s ha hadi tekintetbe is e[z] volt a célszerűbb és előnyösebb vonal, akkor alig képzelhetni, hogy az akkori időkbe *genus hominum bellicosissimus* székely azon nyolc mérföldet, mely Aranyos- és Marosszék [277r] közt fekszik, el ne foglalta s bé ne népesítette volna. Mi hogy megtörtént, mutatják a nyolc mértföldön fekvő falvak tős-törzsökös magyar neveik is. Hogy mi lehetett oka annak, hogy ezen falvak Küküllő, Also Fejér és Torda megyékbe kebelezettek bé, annak taglalása nem e jegyzékbe tartozik, kétségtelenül azonban, hogy ezen nyolc mértföldet birtokló Erdély nevezetesebb családjai, mint példának okáért az Apafiak, Kemény, Pekriek, Torotzkaiak, Tholdiak, Apor, Turi, Berzentzei, Matskási hatalmas befolyása lehetett a fő ok, kik inkább szerették vármegyékbe – hol magok is nagyobb hivatalokat viselhettek – birtokolni, mint az örökösön fluctuatióba lévő székelységbe.

Ha tehát a Torda és Maros Vásárhely közti vonal bé volt székelységgel telepítve, így Kutyfalva is bé volt, s hogy ennek rég kellett megtörténni, már azon körülmény is mutatja, hogy a székelységnek e falvakból általánosabb kipusztulása IV. Béla idejére tehető, mikor e falvak a tatárok által elpusztítottak, amit azon körülmény is tanúsít, hogy ez időbe Kutyfalva, Dátos és vidéke a tatároktól való féltékbe a dátosi szakadásokba egy nagy [277v] üreget (barlangot) ástak, melybe személyeket és vagyonukat elrejtteni igyekeztek. Ezen üregnek egy része máig is megvan, s e tényt a népróma is erősíti.

Másodszor. De nem csak fekvése erősíti, hogy Kutyfalva régi telepítvény lehet, hanem azon körülmény is, hogy most is kaphatni a földbe régi római pénzeket Kutyfalva határán, úgyhogy valószínű, hogy még a rómaiak idejébe Traján uttól 800 öltre eső Maros vize partján történt Kutyfalva első telepítvénye.

E régi falu öt utcából áll, melyek nevei:

a. A Torda – Maros Vásárhelyi országút határába a falu keleti részébe eső Kis utza.

b. A falu déli részén kanyarodó, s az Oláh Péterlaki, Szentjakabi stb. útra vezető Nagy utza.

c. Az ev. reformatum templomtól kezdődő s a Malom utzáig nyúló, s a falu derekába lévő Pap utza.

d. A falu keleti részén hosszan nyúló, s a Maros Vásárhelyre menő országútra vezető Malom utza, és végre

e. a falu nyugoti felén az országút mellett lévő Torda utza.

[278r] Kutyfalvának van egy evangelico-reformatum templomja szinte a falu közepén, s egy greco-catholicum templomja a Malom utzában, de ezen ecclesia itt csak öt tagból áll, a többi kutyfalvi lakosság öt catholicus, három zsidó háznépet kivéve mind evang. reformatusok.

Kutyfalva az ős időkbe a gróf Pekri család birtoka, s ennek mint *caput bonorum* lakása helye is volt, a jelenbe e család leánymaradékai, a gróf Degenfeld, báró Radák, Zejk, gróf Andrási, Matskási, Karátsoni családok birtokolnak benne.

Kutyfalva határa következő helységek határai által körbezárva: keletre a radnothi határ, délre a péterlaki és orosz határok, nyugotra az orosz határ és a Maros vize, északra a Maros vize által.

Kutyfalva határa most halad meg 1500 holdat, de nem volt ez a régibb időkben ily kicsi.

Nemcsak a nép tudja és beszéli ma is, hanem hiteles öreg bébirtokos uraktól mint bizonyost sokszor hallottam magam is beszélni, hogy erdélyi fejedelem II. Apafi Mihály idejébe, ki a szomszéd Radnothot bírta, egy kutyfalvi falusi bika átmenvén a radnothi határra, a fejedelem bikáját megölte, a fejedelem a kutyfalvi akot béperelte, mely pert Kutyfalva [278v] – akkori birtokosa gróf Pekri Lőrincz, mivel éppen akkor notázva lévén, Bétsbe, Ferdinandhoz szaladott volt, nem oltalmazhatván – a hatalmas fejedelem megnyert, és az akkori kutyfalvi határ azon részét, mely a mostani kutyfalvi kelet felől való határrésztől a mostani radnothi úgynevezett Széna fű hidjáig terjed, s 500-600 hold nagyságú szénarétből állt, el exequalt, s ezen határrész máig is Radnothoz tartozik.

De nemcsak ezen executio által kisebbült Kutyfalva régi határa, mert azon időbe, mikor itt a környékben lévő nagy gróf Pekri birtok eléggé inpopulálva nem volt, s a sok föld mellett a dolgozó kezek hiányoztak, házakat építettek a határ bizonyos részébe, s eze-

ket a székelynél jobb szolgálatot tévő embereknek, tudniillik a szolgaságra s szolgálásra alkalmasabb jobbágyoknak, az oláhoknak adtak át. Ezen házak csomózatából lettek praediumok, mely praediumnak osztán a határ egy részét szolgálattétel mellett átadták, a praediumból falu lett. Így történt a Kutyalvával szomszédos Oroszi helységgel is, mely falu Kutyalva praediuma lévén, Kutyalva régi határának egy nagy és igen termékeny részét bírja.

Kutyalva mostani határa a Kripta és előlábakon keresztül nyúló lankás oldalt kivéve általjába egy igen termékeny lapályon fekszik. Szőlőhegyei [279r] nincsenek, és csupán a Pap utza megett a Maros partján, a Malomtól a Marha delelőig van egy hosszan nyúló fűzes berke, mely eleinte csupa porondból álló hely volt, s csak miután a Maros a faluhoz mind inkább közeledett, s áradásai által ennek egy részit veszélyeztette, vettetett bé fűzfa karókkal, melyek a kívánt célnak meg is feleltek, mert ez időtől fogva a Maros folyása más directiót vett, s naponta távozik a falutól. Csakugyan nem kis befolyással volt a directio változásra a malom gátjának célszerűleg megváltoztatott állítása is, mely a szembe lévő dátosi határon lévő malom elpusztulása után lehetségessé lett.

Ámbár Kutyalva a jelenbe tagosítva van, de részint mivel a tagosítás jogilag még elősmérve nincs, de főleg mivel a régebbi dűlők szerénti felosztás alkalmasabbnak és könnyebbnek látszott a Kutyalva határán lévő tárgyak rendszeres elősorolására, tehát a régi dűlői rendszert véltem [célszerűnek] megtartani.

Kutyalva határának három községi és három, a birtokossághoz tartozó dűlői – vagy mint itt nevezik, fordulói – voltak a tagosítással. A három első dűlő megmaradt, a birtokosok közül az őt illető részt mindegyik egy tagba kapta ki.

Községi dűlők:

Az első dűlő részei:

a. A Hosszu földek.

[279v] b. Körtveszerü.

c. Uj földek.

A Hosszu földek kétségkívül hosszú, keskeny voltuktól vették nevezeteket, a határ déli részén fekvő szántók.

A Körtvészerü a határ déli részén, szántók, régebbi neve állítólag Kövesszerü volt, földeinek kövessége miatt.

Az Uj földek a határ déli részébe, ezek körülbelül száz éve hogy gyeptől szántóknak fogattak föl, innét nevek is. Több forrásos hely van benne, van itt egy három hold nagyságú posvány is. E földek mellett ment át római imperator Trajanus által készített út is. Hogy melyik legio által és hogy Trajanus uralkodása hányadik évében készült ez az út, arra itt reá nem akadhatni, mindenesetre 121 éven Krisztus után egy néhány évvel. Az út maga keletről nyugatra, a rad-

nothi határból jön át a kutyalviba, s az orosz határba megyen át a határon. 800 öl hosszú, apró kovackőből van – nem mint a mostani makadamírozott utak – csinálva, hanem nagyobb szorgalommal (ha nem is mint a flaster) egymáshoz illesztve, s közbe poronddal megkötve. Úgy látszik, hogy több rétege volt, de mely rétegek már [280r] csak egy helyt látszanak, körülsáncolásnak még csak nyoma sincs. Az út három öl széles lehetett.

Második dűlő részei:

a. Szörös domb.

b. Csorgo.

A Szörös domb a határ keleti részén, neve eredetéről semmit se tudhatni.

A Csorgo a határ keleti részén, ebbe több források vannak, melyektől vette e dűlőrész is nevezetét. E források közt nevezetesebbek:

Az úgynevezett Kö kut a körülte lévő kövektől vette nevét, vize a Rövidek patakjába foly.

Ettől mintegy 200 öltre van a Kis forrás, folyását a radnothi határszél felé keletre veszi, s itt a Rövidek patakjába foly.

A dűlő északi részébe van még három forrás külön nevezet nélkül, mindhárman a Rövidek patakjába ömlenek.

A Szörös domb és Csorgok közt van egy Radnotra menő út és egy határút is.

Harmadik dűlő részei:

a. Elő láb.

b. Rövidek.

c. Tér.

Az Elő láb a határ keleti részén a faluhoz legközelebb, honnét nevét is (első láb) vehette. Ezek lankás oldalon fekvő szántók.

A Rövidek a határ keleti részén, nevét a földek rövidsége adta. [280v] Ebbe egy jó és bő forrás van, melyet a Dörgös hidnál lévő forrásnak mond a nép. E helyen régebb egy egyetlenegy nagy kőből álló híd volt a forrás folyamán keresztül, mely, mikor szekér ment rajta keresztül, nagy robajt csinálván, a nép által Dörgös hidnak neveztetett el, e forrás pedig Dörgös hid forrásnak, a Rövidek patakjába szakad.

A Rövidek patakja ered a péterlaki és szélkúti mocsárokból, s átfolyván a radnothi határon, a Csorgok, Rövidek és Tér dűlők mellett folyván le, a nádasokba szakad. Esőzések alkalmával sok károkat okoz áradásai által, száraz időbe majd mindenütt átléphető.

A birtokosság három dűlője:

Első dűlő részei:

a. A Kripta lábok.

b. A Hosszu lábok.

A Kripta lábok a falu felett, ennek délre fekvő oldalán, nevét vette azon nagy faragott kőtől, mely egy öles hosszú s fél öles négyszög formába, teteje kivehetetlen inscriptióval van ellátva. E kő a Kripta

lábok közepén ma is látható, s állítólag a Pekri család kriptája volt. Mi fekszik e négyszög kő alatt a mélyben, azt csak célszerű ásatás és kutatás után lehetne meg tudni.

A dűlő részéhez tartozik [281r] a Ripa nevű szakadásos oldal, tele praecipiumokkal, kisebb forrásokkal, melyek ott mind posványt képeznek, s csak egy szivárog a Marosba. A Ripa a határ nyugoti oldalán Kutyalva kertjei végétől Oroszi falu végéig egyfelől a Maros vize, másfelől a Kriptabéli lábok által környezve, több [---],⁴⁷ mint más burjánt hoz elő a terméketlen agyagos föld, hol csak foltonként használtatik a hely kopár legelőül. Találhatni itt sok sárgás és kékes palát, melyeket a nép vízzel meglágyítva, s kellőleg meghígítva, sárga és kék festékül házfalakra, padlózatokra festékül szokott használni. Elég ízléses sárga és kék festéket ad, mely egy évig is színét meg szokta tartani. E pala kiszáradva színbe, alabástrom keménységű, s durvább metszésre is használható lenne.

Kapható a Ripába gipsz is, de a föld felületén oly kevés mennyiség látható csak, hogy a művelést meg nem érdemli, célszerű, bővebb kutatás remélhető, hogy többet eredményezne.

A Ripa nevű magos s meredek oldal naponta omladoz össze, a csak néhány év előtt itt lévő kis szőlő, mulató ház zuhany helyei merőbe összeomlottak, és annyira, hogy csak két évtized alatt is e hely – főleg a kutyalvi határon fekvő része – merő használhatatlan praecipiummá válik.

Második dűlőnek részei:

a. Az elő láb.

[281v] b. Kerek lábok.

c. Körtvélyszerű és

d. Fogado melletti lábok.

a. Elő lábok, ezek leírása már a község harmadik dűlőjébe meg lévén téve, semmit többet mondani rólok nem lehet.

b. A Kerek lábok a határ déli részébe lévő sáncok, neveiket honnét vehették, nem tudhatni, miután sem a dűlő maga, sem az ezen dűlőbe lévő földek éppen semmi kerekességgel nem bírnak, sőt rendes oldalú, hosszukós négyszöget képeznek.

c. A Körtvélyszerű, az ezen dűlőről megjegyezendők a község dűlői harmadik száma alatt már elősoroltak.

d. A Fogado melletti lábok a határ keleti részén, éppen a falu mellett, neveket az ezek mellett épített br. Radák-féle fogadójától vették. Csak 80-100 évi fel fogás lehet, ezt bizonyítja azon körülmény is, hogy mikor Kutyalva községe országos és hetivásárt nyert – de melyet e mai napig soha használatba nem vett –, ezen lábok voltak vásárhelyül kijelölve.

Harmadik dűlő. Részai:

a. A To köz.

b. A Gárgye.

[282r] a. A Toközi a határ keleti részén a Nádas to és Rövidek patakja által környezve, kapta ezen elnevezést. Ennek közepén van valami ingoványos hely, mintegy 600 négyszögöl területű, Vak patak nevezet alatt.

b. A Gárgye. A kutyalvi egész határon ez az egy föld, melynek neve oláh eredetre mutat, jöve ezen oláh szótól: gárd (kert), miután a dűlő ezen része a nádas hosszába egy kis meredek oldalba megy ki, mely oldal – a nádist elborítani szokott árvizek ellen, melyek emiatt a Gárgye és Toközi szántókat el nem boríthatják – mintegy gátul, kertül szolgál, tehát nevét is e dűlőrész innét vehette. A Gárgye a Toközi dűlő északi részébe fekszik.

A falu mellett napkeletre voltak, most a tagosítással a falu első dűlőjéhez tartoznak, de nevüket a nép közt mégis megtartották az úgynevezett Kender földek, melyeken keresztül visz a Dátosra menő út.

Rétek, legelők:

Primo. A falu rétje, ennek részei:

a. A Nagy gálnás, a falu rétje keleti részén, ezen megy a Dátosra menő út keresztül, kaszáló.

b. A Kis gálnás, kaszáló a Nagy gálnás mellett. Ennél kisebb, innen neve is.

Ezen két Gálnás hajdonába bokros hely volt, s különösen sok gálnafa lévén ott, ettől vette nevezetét. [A] gálnafa bokros növény (Strauchwerk⁴⁸), kerek veres bogyó gyümölccsel, botanikai nevét nem tudom.

c. A Hosszu nyil, kaszálók [282v] északra a Gálnásoktól, hosszúságoktól vették elnevezéseket.

d. A Csegely nyilak kaszálók északra a Hosszuk mellett, ezeknek végei posványosok. Ezen – a határoknál altalába – sokszor használt csegely szó nem egyéb, mint a nép által elrontott csekély szó. Ezt abból következtetem, hogy az ily nevű földek mindenütt csekély földvégek, darabok, toldalékok szoktak lenni.

e. A Kereszt nyilak kaszálók a Csegely nyilaktól nyugatra, fele kaszáló, fele használhatatlan posvány. Neveket, minthogy a többi nyilak fekvéséhez képest keresztül esnek – tudniillik északról dél felé –, kapták.

Secundo. A Malom rétje:

A Malom rétje a Maros partján a Malom és a Falu rétje közt kaszáló. Minthogy ez a malombirtokos úr kaszálója, s többire a gát fő[ ]delésire használtatik, neveztetik Malom rétének. Ez mellett van a Kis tanorok, egy posványos, körülsáncolt kis kaszáló, a malombirtokos úré.

Harmadik a Felső rét.

Ezen kaszáló nevét, mivel minden rétek közt a határon a Maros mellett legfeljebb s ettől keletre, a Radnoth és Kutyalva közti határvonalon fekszik, kapta,

⁴⁷ Nehezen értelmezhető három szó.

⁴⁸ A német megnevezés nem a *gálnafára* (berkenye) vonatkozik, hanem a *bokros növényre* ('csalitos', 'bokros hely').

ennek körülbelől tizedrésze lehet kaszáló, a többi nádas s posványos.

a. Zsellérek rétje, a Felső rét déli részibe. [283r] Ez a birtokos uraké lévén, ezek zsellérjeiknek szokták volt kiadni használatul, innen neve is.

A Felső réten a nádasok közt vannak kaszálható nagy darab helyek is, melyek régebben körül voltak sáncolva. Ilyenek:

a.⁴⁹ A Czigányok tanorokja, a birtokos urak által a cigányoknak szokott volt adatni használat végett, innen a neve.

b. A Nagy tanarok [és]

c. a Kis tanarok, egymás mellett a nádasok délibb részébe, sok házfedő nád találhatik itt. A tanorokokba van az úgynevezett Tsikász to is, honnét évenként több veder csík fogatik ki. Itt vérszípó (pióca) is találhatik kevés mennyiségbe, különben a nádasok télen át rókák és farkasok barlangja.

Negyedik a Vajda szállása. Ez egy kaszáló, a Felső rét legdélibb részével, s a radnothi határszéllel határos, Kutyalvától kelet felé. Nevének a historia szolgál alapul. Midőn 1573-ba Békési Gáspár Báthori István erdélyi fejedelem ellen fegyvert fogott, ide jött, és seregét e kaszálón sáncolta körül. Úgy látszik, hogy csak egyszerű vonallal való körülsáncolás volt ez, s csupán csak az első megrohanás kiállhatására volt építve. Mennyire ki lehet venni, eléggé nagy volt, 10 000 embert képes volt befogadni, s hosszukó négyszög alakba volt építve Dátos felé, egy kis magaslaton ment a sánc keresztül, honnét a Marost és rétet dominálta.

5. A Nagy erdő legelő. Ez egy tövises hely, Kutyalva határa legészakibb részébe fekszik, a Maros és tanorokok által [283v] környezve, ezelőtt egy századdal még szálás erdő volt, s nevét megtartotta.

Hatodik a Pap erdők, jelenbe jól bésáncolt erdők a Maros és Nagy erdő közt. Ez is erdő volt, innét neve, de hogy miért éppen Pap erdő, végére járni nem tudtam.

Hetedik a Nagy tanarok, a határ északi szélébe körülsáncolva, a fűzfákkal körülültetve, kaszáló. Ezen szó – tanorok, melyet a körülsáncolt kaszálók sok helyt viselnek, e két szó összehúzásából – tán árok, tán körül árkolt, sáncolt hely, innét tanarok.

Nyolcadik a Kis tanarok. A Nagy tanarok mellett körülsáncolt s fűzfákkal körülültetett kaszáló, kisebb a Nagy tanaroknál.

Kilencedik a br. Radák tanarokja. Egy körülsáncolt s fűzfákkal körülültetett kaszáló a Kis tanarok mellett. Tizedik *A volt közlegelő*, jelenbe gr. Degenfeld Lajos úr bírja, a határ nyugoti részébe a falu Maros és tanorokok által környezve. Ezt a Maros átjárókhöz országút metszi keresztül.

A négy kerekű, kőből épült malom és a mellette lévő fa gát:

Van itt Kutyalván a falu északi részén egy négykőű, a gr. Degenfeld árvákhoz tartozó, jól épült malom, egy, a Marost keresztülfogó vámos gáttal.

[284r] Minthogy mind a marosi fa gát, szintúgy mint a kutyalvi is közvetlen a vidékre, közvetve egész Erdélyre felettébb káros, nem tehetem, hogy e gátak célszerűtlen s káros voltak okait itt bár egy néhány renddel ne érintsem.

a. A Maroson 31 gát van, mely körülbelül 10 000 szekér gátágot emészt meg évenként. Mindenki, ki az erdélyi napontai faapadást tudgya s érzi, s kinek az erdészetről legkisebb fogalma van, átláthatja, hogy minő káros erdőpusztulás ez, de ezen nagy kár inkább csak a Maros vidékét éri.

b. Erdélynek csupán egy nagyobb szerű privat activ kereskedése van, s ez a tutajokkal való kereskedés a Maros vizén. Hogy minő hátrányára van e kereskedésnek a gátakon venni szokott vámfizetéssel való visszaélés, s hogy minő kigondolhatatlan ürügyekkel játszadozják ki a gátbirtokos urak biztosai a vámolásról szóló törvényeket, mutatják a teméntelen e tárgyba felmerülő panaszok, de leginkább a fakereskedés évenkénti hanyatlása. Nem lenne-e sürgetős teendő ezen elviselhetetlen bilincs és vámolás alól e kereskedést felmenteni, de mely csupán a gátak eltörlése által lehetséges.

c. Lehetetlen leírni azon károkat, melyek a gátak által feldugult, [284v] megáradott Maros okoz évenként, százazrek vesztik ezáltal élelmüket. Azon egyoldalú theoria, hogy a gátak, ha a part niveaux-jánál feljebb nincsenek kötve, az ár folyam[ot] is nem akadályozzák, nem áll, és a praxis az egyoldalú theoriát itt is csúffá teszi s tette naponként.

d. Ha azon cathalogust elővesszük, melybe a tutajozás által a gátak alá vízbefúltak neveik mind följegyezve vannak, elirtóznánk azon özvegy és árvák summáján, melyet évenként a gátak csinálnak. Ez embervésznek is csupán a gátak eltörlése által lehetne elejét venni. Valójába bámulatos lenne, hogy ezek a káros gátak eddig hogy tudták magukat fenntartani, felfogni, ha az ember nem tudná, hogy minő hatalmas patrocíniumnak örvendenek azok, s pedig illő kárpótlással – melyet a gátbirtokos uraktól megvonni lehetetlen lenne – segítve a különben is vagyonos gátbirtokos urak gátas malmaik helyett könnyen készíthetnének gőz vagy hajós malmokat, melyek által idővel kétszeresen is kárpótolva lennének.

A Maros átjárón lévő vámos komp:

Ez egy köteles, középnagyságú komp (hajó). [285r] Meglehet, hogy pár évtizeddel is ezelőtt az akkori közlekedés igényeit ki tudta elégíteni egy ily komp, ma azonban, midőn a jobb utak s más körülmények következtébe a kereskedés, szóval a közlekedés minden neme nagy lendületet nyert, ez a komp e nagy

⁴⁹ Az alfabetikus tagolás újakezdődik, nem írtuk át.

országútba nagyon hiányos surrogatuma egy álló hídnak.

Ezt a magos kormány bölcsen át is látta, midőn e folyó évbe egy áll[and]ó járomhíd építését ide elhatározta, s ennek létesítésébe netalán fölmerülhető nehézségek elhárításokra s az illető felekkel való kiegyezkedéseket egy erélyes és avatott kezek által vezényelt commissióra bízta.

Az országút, mely keletről lép a kutyfalvi határba Maros Vásárhely felől, ez egy jól makkadamozott[!] s szabályszerűleg elkészített út, mely Kutyfalva helységét szintúgy, mint határát, csaknem két egyenlő részre metszi, s a Maroson átjáró kutyfalvi kompnál megy ki a határból.

Kutyfalva, 7. november, 1864.

Szentpály jegyző mp.

KÜKÜLLŐDOMBO

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[175r] Helynevek Dombo községéből, Küküllő megyéből.

1. Dombo fekszik Küküllő vármegyében, Gálfalvi járásban.

2. E községnek csak *Dombo* neve él, az alatt ismeretes.

3. E községnek soha nem volt más elnevezése köztudomás szerint.

4. Nem tudatik.

5. Népesítettet e helység többnyire Székelyföldről. Ami kevés oláh van itt, rendre mint cselédek jöttek ide, megtelepedtek, templomhelyöket gróf Petki Jozsefnőtől kapták ajándékba.

6. Hogy Dombo e nevet kapta, hihetőleg az az oka, mivel több apró dombokon fekszik.

7. A községben előforduló topographiai nevek:

a. *Felsörét, Alsorét*, mivel ezek így fekszenek a Kis K[ük]üllő mellett.

b. *Kenderes*, mivel oda szokta e község vetni kendermagját.

c. *Hegymegett*, ezen határrészt a községtől egy nagy hegy választja el, melynek nyugoti oldalára az újabb időben szőlőt plántáltak, innen *Ujjhegy* a neve.

d. *Szilas* határrészt hajdon szilfák borították. Úgy *Magyaróst*, hol most gabona terem, magyarófa bokrok lepték. A *Somoson* somfák termettek.

e. *Kis István* szőlőhelyre Kis István plántált volt előbb szőlőt.

f. Az *Erdő alatt* nevű határrész nevét fekvésétől kapta, mivel az erdő mellett alólról n[y]úlik el.

g. *Átol* határrészre az erdőn kell általjárni.

h. *Nyerges* szőlőhegy nevét vette a hegy hajlásáról.

i. *Kis Dombo* erdő, miről van nevezve, nem tudatik.

k. *Víz között* törökbúzást a Kis Küküllő majd béteríti.

l. *Fogás*, legelőből van felfogva.

m. *Széna fü*, mivel ottan régen kizárólag csak szénát csináltak.

[175v] Van egy határrészben egy völgy, neve *Kolbász-völgy*. Miért? Nem tudatik.

A más völgy *Közép völgy*, mivel három völgy közt ez a középső.

Árpás völgy, itt sok árpát termesztettek.

Függő határrész, mivel egy hegyoldalban magas helyt fekszik.

Feljáró, mivel itten a nyilas szántóföldek egy nagy hegyoldalra rúgnak fel.

Nagy György utja, mivel leszármazott szóhagyomány szerint egy Nagy György nevű szőlőműves magának az erdőn keresztül utat vágott, és ott járt keresztül szőlőjébe, s ma is járó út.

Dombon, 1864. november 21.

Kisgyörgy József jegyző

Székely János falusbíró

KÜKÜLLŐPÓCSFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[304r] Helynév Pocsfalva községéből, Küküllő megyéből.

Pocsfalva csak ezen név alatt ismeretes Küküllő megyében.

Ezen községnek két neve ismeretes, magyarul Pocsfalva, román nyelven Paucsa, és más nevezete emberi emléktől fogva nem tudatik, valamint az sem, hogy honnét népesedett. Nem lehet tudni semmit ezen név eredetéről sem hagyományból, sem írásból egyik elnevezéséről is a névnek.

Azonban határunkon fekvő dűlőrészekről sem, csak mint szántó és kaszáló név alatt esmeretesek, úgymint: *Szűlvögy*, szántó.

Kornis, szántó.

Dios, szőlő.

Magyaros, szántó és legelő.

Mindezeknél egyebeket sem írásból, sem hagyományból fogva nem tud senki.

Pocsfalva, 21. november, 1864.

Porenia György falusbíró

KÜKÜLLŐSÁRD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[312r] Fölvívás folytán *Sárd* közönsége teszi ezennel leírását a tekintetes járási szolgabírósághoz.

a. A községnek krónikális vagy más mellékneve nem tudatik, csupán az jelenlegi Sárd neve.

b. 1. A falu közti utak Közép utza, Templom utza, Czigány utza.

2. A faluból kijáró utak Sz[ent] Ersebet, Ujszékely, Segesvár és Czapa⁵⁰ felé való közlekedő utak.
 c. Folyóvizek. Szent Ersébetről és az határhoz tartozó Aratás felől patakok.
 d. [1. Első dűlő] Keletről a határrészek a *Nagy Oldal*, Lok, Motsáros és az Vízközi térség.
 2. Második dűlő a Nagy és Kisrét.
 3. Harmadik dűlő is az Avas nevezetű legelő, a kijáró szőlőkkel délnek fekszik.
 Nyugotra a Botz nevű legelő. Rokafark, erdő. Csutakos, vágott erdő. Aratás, Szeles aj.
 4. Északról Az hegy meget, Ujlak pataka tere, Oltoványos, Patakok közt, Tatárföld és Rotondály.
 e. Sárd közönségének határrészei a szomszéd határokkal tanálkoznak:
 1. Keletről Ujszékely.
 2. Délről Héasfalva[!] és Czapa⁵¹.
 3. Nyugotról Nagy Bun.
 4. Északról Nagy Bun és Sz[ent] Ersebet.
 [312v] Hogy ezen falu, határ, utak, folyóvizek léte és fekvése, úgy amint tudjuk, hitelesen a falu öregei kiadják, ezennel bizonyítottunk.
 Sárd, 17. július, 1864.

x Kováts Ferentz
 x Markuj János
 x Kelemen János
 x Déák János
 Vinczi Márton mp.
 Mak Todor falusbíró
 Elekes Károly jegyző

KÜKÜLLŐSZÉPLAK

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
 (Fol. Hung. 1114/26.)

[347r] Küküllő megye, Zágori járás, helység [neve] Küküllő Széplak, románul Supláka, 860 lélek, magyar és román.
 Tekintetes Szolgabírói Hivatal!
 Az ide zárt statisztikai felszólítást azon alázatos jelentéssel csatoljuk vissza, hogy falvánkban sem az ide múlhatatlanul megkívántató adatok, sem az olyan ember, ki utasítást tudjon adni, sem hozzáértő egyén nincsen, s ennél fogva a rendeletnek elég nem tétethetik.
 Küküllő Széplak, szeptember 10., 1884.

Zollog Juon falusbíró
 Kiss Sámuel jegyző

LÁNDOR

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.
 (Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felséges Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.
 A község neve magyarul Lándor, németül, oláhul Nándra.
 Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenleg is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz tartozik, 1848–1861-ig a Radnothi Császári Királyi járáshivatalhoz.
 Helybeli elnevezése a vidéknek. Fekszik az úgynevezett Magyar Bükkösi völgynek egyik háromfele nyúló torkolatában.
 A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említették legkorábban. Nem tudatik.
 A lakosok nemzetisége, és honnan népesítették. Románok és magyarok.
 Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Görög egyesült és református.
 A név eredete. Nem tudatik.
 Egyéb nevezetességei. –
 A község határában előforduló topographiai nevek.
 La frunte.
 La peor.
 Komára.
 Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

LÖRINCZFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[137r] Helynévrőli kimutatás Lörinczfalva részéről, mely vétetett fel 24/10., [1]864.
 1. Lörinczfalva van nemes Marosszék, Küküllő kerület Abodi járásában. Egyébiránt itt köztünk s országszerte is az ezen vonalba eső falváknak *Nyárád melléke* a neve, természetesen azért, hogy a Nyárád vize mellett területnek el falváink.
 2. Falváknak csak egy neve van, és csakis az bír országszerte ismeretes elterjedéssel. A közelebbi német tisztviselők alatt írták *Lorentzdorfnak* is, de mi csak Lörinczfalvát értettük rajta. Közelebbiről tudtuk meg katonai és közügyi eltévedett keresésekéből, hogy *Bánánban* is van Lörinczfalu nevű falu.
 3. Tudunkra mindég csak ez a neve volt falvánkban.
 4. Nem lehet tudni.
 5. Nem lehet tudni. Egyébiránt egy része helyből íratja magát a családoknak, más része Hodos, Kis

⁵⁰ Alsóbún v. Kisbún.

⁵¹ Lásd az előző jegyzetet.

Solymos és Bágyonból stb., a kisebbek pedig iminen-amonnan.

6. Csak annyit gyanítunk, hogy legelsőbbben valami *Lörintz* nevű embernek kellett többedmagával beszámrazni, s arról vette a nevet. Mint a szomszédban Lukafalván (*Lukátsról*), Ilentzfalván (Kilenc emberről) stb.

7. Falvánk fekvése részint térségbe, részint pedig oldalba esik, a Nyárad vize mellett, éppen ott, hol a Nyárad és Maros vize közt elvonuló hegyláncolat Marosszék havassa végén megszakad, s egész a Torotzkai havasokig egy tágasabb kilátást nyit. Ami illeti a határrész elnevezéseket:

Malom kert, a Malomról.

Tök föld, hihető jól termette a disznótököket.

[137v] *Füzes*, a fűzfáról.

Nagy nyil, mert vagynak kisebb nyilak is.

Sáté rét, mert régen sátés hely volt.

Aratvány, mert irtásból fogatott fel.

Vér erdő, az erdő feletti verekedésről.

Magyaró hegy, jó krumpliterméséről.

Nagy föld, egy legelő.

Törögbuzás kert, jó törökbúzatermésről.

Dinnyés kert, előbb dinnyének volt felfogva, stb. stb.

Csere köz, valami cserés erdő helyből fogatott fel.

Szakadás, a fennebb említett hegyláncolatnak Nyáradba való szakadásáról, mely szakadásnak sarkától kezdődőleg a *Hágok* és *Köveseken* keresztül délkeletről északra a Maros felé vonul el a gabonákon még aratáskor is látszó valami pántlika útforma. Híjában nevelék jól, híjába trágyázzák, a búza mindég madárnyelvű, hihető a régi *Trájánus útja*.

Egyébiránt az itt közöttünk lévő földek elnevezéséből sem régiségek kutatására, sem falvánk elnevezésére való nézt adattal nem szolgálhatni.

Lörintzfalva, 24-ik Octobris 1864.

Fábián Károly falusbíró s. k.

Fekete Károly községi jegyző s. k.

LUDVÉG

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[499r] Helynevek [Szász Ludvég községéből].

Ország Erdély Nagy Fejedelemség, megye Kolozs, járás Teke.

I. Helység Szász Ludvég, németül régebben Ludesdorf, most Ludvigsdorf, románul Logigu, 1610-ig fiscalitás volt, akkor donálta Bethlen Gábor fejedelem Huszár Istvánnak és nejének, losonci báró Bánfi Borbárának. A statutio történt 1610. szeptember 15-én. Ezeknek fiok, Huszár Mátyástól származtak a mostani ludvégi birtokosok.

II. A községnek mindhárom nyelven elnevezése él és használatba van.

III–V. és VI. kérdésre. Semmi hagyomány nem él a községbe.

VII. Első határrész a *Piatra*.

Szénafü, ez mind kaszáló volt régebben, most nagyobb része szántó.

Akasztófánál, ez egy magos hegy, melyen régebben akasztófa volt.

Dupe Tonoroage, ez az udvarok melletti békerített nagy kertek, oláhul Tanorogokért neveztetik így.

La padura Beszericsi, itt régebben a templomoknak volt erdeje.

Picsor, ez egy hegylábról, melyen egy részin erdő van, neveztetett.

Groapa Osehelului, ez [499v] egy verőfényes fekvő helyeni gödör. Itt van egy forrásvíz a Tekéből Szász Régen felé vivő országút mellett, régebben Zetye, most Mayer csorgója név alatt, mivel az említett vétette költséggel a nép használatára csorgóra. Ezen határrészbe a hagyomány szerint helység volt, és csak a nagy tatárjárásokkor költöztek volna a mostani helyre. Ezt gyanítatja a sok régi fél collos vastag cserépedény darabok és más régiségek, mikből a Szebeni Régiség gyűjtemény számára küldettek fel.

Borzás, ez egy nagy darab szántó határrész.

Serelem, hasonlólag szántó.

Pap kutja, ez egy határrész, melyet egy benne lévő ivóvíz csorgójáról, hová az oláh papok határszentelni ki szoktak járni régebben, és arról neveztetett el.

Gaur, két nagy gödröt formálásáért van úgy nevezve.

Kokos, szántó és kaszáló.

Grapa Turmi, hasonlólag szántó.

Boldutz, egy észkos, szántó határrész.

Hutsaja, egy kis darab erdő.

La Grape, *Árszuri*, *Kerpenyis*, *Fundetura*, *La kalia Penticului*, *Zlamen*, *Purkeretie*, *Dosu kimp*, *Branyistya*, ezek mind erdők.

Nyires, ez egy határrész, szántóföldekből áll.

Galamb hegy, hasonlóképpen itt régebben falu lehetett, mivel a sok cserép és egyéb régiségekből, mit itt kaptak régebben, gyanítódik, de tiszta hagyomány nincs róla.

Grapa lui Földes, ez egy kis hegy gödör szántó határrész, mely a határ 1800-[asok]ba történt felosztása alkalma előtt egy hasonló nevű szolgálattelvő emberé volt.

Grapa lui Cséri [500r] viszont egy hasonló nevű egyénről, kinek elei régebben bírták, neveztetett el.

Ujto, egy kis rét.

Rototfő, szántó és kaszáló.

Kompa, egy szántó határrész. Ezen határrészbe van két jó forrás, amelyek kis patakot képeznek a falun keresztül mind azon a néven, tudniillik Kompa forrása és Kompa pataka.

Bungárd, ez egy régebben gyümölcsös kertekből álló határrész volt, most csak egy nagy gyümölcsös kert van benne.

Kirpis, ez egy nagy hegy a falu mellett, melyből egy darab mintegy hatvan évvel [ezelőtt] a helység felé kezdett szakadni, és mintegy tíz öl mélység és ötven öl hosszúság el is szakadt belőle.

Etzetes, itt régebben szőlők voltak.

Uriku fili, egy hasonló nevű emberről neveztetett el.

Tégláknál, téglákhoz hasonló rossz földjéről neveztetett el.

Vajolai utnál, ezen határ rész a Vajola község felé vivő útról neveztetett el.

Nádas, ez egy kaszáló rét, benne van a *Nádas pataka*, ez foly a vajolai és pénteki határokból, és képezi a bátosi határ felől mintegy 1500 ölnyire a métát, csakhogy nyárban kiszárad, és télbe se foly.

Csorgo pataka, ez egy nagy száraz árokról neveztetik.

Antalaja, kaszáló rétek és szántóföldekből áll.

Malomnál, ezek rétek, és egy, a Nádas patakára épült kétköví lisztelő malomról [500v] neveztetik, de amely csak esős időkben, s tavasszal és ősszel jár.

Szöllő alatt, ez a felette fekvő szőlőhegyről neveztetik.

Szöllő, egy félig kipusztított, félig művelés alatt álló kis szőlőhegyből áll.

Burtuka, ez egy hasonló nevű kútról, melyet is egy Burtuka nevű egyén csinált volt régebben, neveztetett el.

Ludvág, 2. szeptember, 1864.

x Furdu Ilie falusbíró

x Fülep János falusi választmány

x Klein István detto

Névalíró Varo Lajos helyettes jegyző s. k.

LUKAFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[139r] *Lukafalva* helység fekszik Marosszék, Küküllő kerület, Abodi járásban.

Politikai írt elnevezésén kívül még helyi nagyobb táj-neve a Nyárad mellett levő falvaknak, Nyárad Szeredától kezdve le Lörintzfalváig a Nyárad folyama völgyében kétfelől, *Nyárad mejjéke*. Valamint a völgyben legelső három falu Illencfalva[!], Lukafalva, Lörinczfalvának kisebb külön tájelnevezése *Murok ország*, minthogy a falvak murok, petrezselyem, zeller és káposzta veteményt oly mennyiségben termesztik határaikon, mennyi nemcsak Maros Vásárhely ellátására elégséges, hanem még a Fehérvár, Enyed, Torda, Kolosvár, Medgyes, Segesvár, Székely Udvarhely stb. piacokat is felkeresik.

2. A községnek csak egy neve van, *Lukafalva*, más-honn is ezen néven ismeretes ország szerte.

3. Más elnevezéséről a helységnek nincs sem írott emlék, sem más hagyomány.

4. Három-négyszáz év óta különböző korbeli levelek találtnak egyes székely birtokosok levelesládáiban.

5. Hagyomány szerint eredeti székely telep, népesült ős székely birtokos szülőktől szaporodás útján.

6. A helység neve eredetéről semminő tudomás nincs.

7. A helység határain előforduló nevek:

I. [Dülő maga a] helység *Lukafalva*, ebben előforduló nevek:

a. *Felszeg*, a falu felső része a Nyárad folyó jobb partján.

b. *Soos lyuk*, egy, a Felszezből a Nyáradig bemenő, kijárás nélküli utca, nevét onnan vette, mert régen az egész utca a faluban egyik ős család, a Soos család birtoka volt.

c. *Alszeg*, a falu alsó fele, a Nyárad bal partja.

d. *Burgundia*, harminc-negyven esztendő óta a Felszezből Maros Vásárhely felé menő úton népesülni, épülni kezdett új utca. 19 új ház [és] a hozzátartozó épületekből áll.

e. *Soos kert*, a Soos lyukban a legközelebbi időig a Soos család fiúága bírta.

[139v] f. *Hegedüs kert*, mintegy 12-14 hold hely a Felszezen a Nyárad mellett. A már fiúágon innen kihalt Hegedüs család ősi belső birtoka volt, innen neve, ma leányágoni utódai bírják.

g. *Nagy kert*, az Alszezen régen ez volt a legnagyobb kert a faluban.

h. *Ló kert*, lapos hely volt, hol a termő fűvet csak a lovak legelhették, innen neve.

II. dülő *Alsó rét* a falu határának a Nyárad bal partján fekvő egész része az Alszezen mellett. Ebben előforduló nevek:

a. *Fűzes*, neve a végiben a Nyárad partján lévő fűzfától.

b. *Új rét*, legkésőbb vétetett művelés alá.

c. *Árokhát*, a Nyárad árkára jár véggel, innen neve.

d. *Derék nyil*, a dülő közep része, nyilakra osztva.

e. *Nagy és Kis Örök*.

f. *Fiu nyil*.

g. *Falu rétte*, régebb köz hely.

Harmadik dülő *Also fordulo*, a falu határának a Nyárad jobb partján levő része, a Maros Vásárhelyre menő úton alól a lörintzfalvi határig. Ebben lévő részek:

a. *Kenderes kert*, közvetlen a Nyárad jobb partján, kendertermő hely.

b. *Ló cöveklő*, régen a közszolgálatra menő vagy onnan érkező lovak étetőhelye.

c. *Tanorok*, ez legelőbb kerítetett bé minden esztendőbeli használat alá.

d. *Tó*, a hegy vize és Nyárad kiömlése miatt többnyire vízzel teli fenekes hely.

e. *Tóra járo*, a tónál végződő nyilak.

f. *Tó pad*, a tón kívül levő magasabb tér.

g. *Tó hágo*, a tó padján kívül a hegyre feljáró láb.

h. *Elő pad*, a tó és falu közti tér.

i. *Réty hágo*, alig észrevehetőleg emelkedő földek a hegy alján felfelé.

k. *Hegyes ér*, a hegyre felmenő nyilak.

l. *Szölő oldal*, a Szőlős kerttel egyvonalba lévő oldal.

m. *Kertes, Kertes lábja*, régebb közlegelő, régebb be volt kerítve.

[140r] Negyedik dűlő *Felső forduló*, a falun kívül és a Maros Vásárhelyre járó úton felüli határrész az illentzfalvi határig. Ebben:

a. *Butsu*, a hegytetőn egy fennsík tér, csak egy része tartozik a lukafalvi határhoz, régen erdő volt, s hagyomány szerint valami búcsújáróhely vagy kápolna is lett volna rajta, de semmi nyoma azután, közlegelő.

b. *Szöllő*, szőlőt termő békerített hely.

c. *Borsopad*, a Szöllőn belől lévő lankás oldal, mint búzaföldek a borsót nagyon termették, innen neve.

d. *Temető*, a köz besáncolt temetkező helye.

e. *Felső és Also hágo*, a tértől a Borsopadig kijáró két szakasz, vagyis táblaföldek.

f. *Hosszu*, a Temető alatt hosszan nyúló nyilak.

g. *Sugo pad*, a tér derekán bajosabban művelhető földek.

h. *Nagy és kis mocsár*, mocsáros hely.

i. *Borzás domb*, kissé emelkedettebb a kereken levő földeknél, sok földi bodzát termett.

k. *Hurka*, hosszú, keskeny, horgas nyilak.

l. *Felső rét*, régebb kaszálók a falu mellett.

m. *Csegehy*, fűzfás és régebb hegy, és Nyárád áradás[a] alkalmával hátramaradt vízzel félsziget formán három oldalba kerített kaszáló.

V. dűlő *Templom tere*, a tér közepén van Lukafalva és Illencfalva helységek református lakosainak emléket felülmúló időben épített közös temploma, mely templomról kétszáz év oltá írott emlékek is vannak.

a. *Patakra járo*, a Lukafalváról a templom előtt Illencfalvára menő úton kívül a hegy vize a Nyárádba vezetése végett Káposztás Szent Miklostól fogva a tér közepén ázott, köznéven Vécke patakára járo nyílföldek.

b. *Nyárádra járo*, a templom és Illencfalva közt véggel a Nyárádra járo nyilak.

c. *Kertre járo*, a templom és Lukafalva kertei közt lévő földek.

d. *Berek*, a Nyárád melletti fűzfás, szilfás, nyárfás hely.

Kelt Lukafalván, okt[óber] 29., 1864.

Bartha Antal falusbíró m. t. k.

Bartha Elek jegyző m. k.

Rákosi Lajos luka-ilencfalvi református pap s. k.

id. Soos Mihály m. k.

Benkő György mp.

LUKAILENCFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[88r] Helynevek Illentzfalva községéből, Marosszékből.

1–2. Marosszék, Küküllő kerület, Abodi járás.

3. Illentzfalva, több neve nincs, nem is volt.

4. A község mikor említették legkorábban? Emlékezetet felyülmúl.

5. Honnan népesítették? A tudomásunk szerint szarparadás útján, eredeti székely nemes szülőktől.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetiről? A jelen élő ivadék semmit se tudhat felőle, sem annak értelmezésit nem adhatja.

7. A község határában előforduló nevek vagy dűlők: I. A helység maga, mely magában foglalja a laktelkeket és az ahhoz tartozó veteményezőket.

II. a. Tanorok, ez nevezetit kaphatta a legelső felfogáskor, mint minden évben használandó lett, és sáncok közé kerítettet.

b. Feljáró, e nevit kapta, mivel ki a hegy felé jár végel.

c. Bika rét, e nevit vette onnan, mivel a község közös bikalegelője volt hajdon, hallomás szerint.

d. Falu rétje, e nevit kapta, mivel a falu közös helye volt.

e. Tóhát,

f. Tóhát labja, neveiket kapták, mivel egy kissé posványos és tós helyek voltak.

g. Falu rét, a falva közös helye volt.

h. Csokor fűz, ez nevit vette, mivel fűzfabokros hely volt régen.

i. Pónk, e nevit onnan vette, mivel a tér közepén egy kis felemelkedett dombos hely.

k. Nagynyil, határunkon a többinél ez volt nagyobb nyilakra osztva, s nevezetit onnan vette.

l. Falurét, közös helye volt a falvának régen.

[88v] m. Kalára, ennek elnevezésit nem értjük.

n. Nagy hosszú, ez elnevezésit onnan vette, mivel ez a határon leghosszabb nyíl.

o. Kis hosszú, ez onnan, mivel a Nagy hosszúnak legközelebbi szomszédja, s egy részlettel kurtább.

p. Kis örök,

q. Rükske, elnevezéseket semmire sem magyarázhatjuk.

Harmadik dűlő:

a. Nagy átal,

b. Kis átal, mindkettő, egymás ellenében, határunk felső felit kettévágja, a nevét innen vette.

c. Poson.

d. Szilas oldal, szilfát termésiről vette nevét.

e. Nagy Oldal, határunkon igen felemelkedett hely, nevét onnan vette, s oldalos.

f. Szász Oldal, ez nevét a Szász családról vette.

g. Csere nyíl, e nevit kapta, mivel cserfatermő hely volt.

Negyedik dűlő:

Bucus, ez egy magos, lapos hegyen lévő vízeyenes, terméketlen tér, régen búcsújáró hely lehetett, nevét onnan kaphatta.

Ötödik dűlő:

a. Csomor, neve eredetét nem tudhatjuk.

b. Tekenős oldal, nevit magával hordozza, mivel tekenő alakú hely.

c. Szöllő, megjegyzendő a terméketlenségről.

[89r] Hatodik dűlő:

a. Ravasz oldal, e nevit vette, mivel rosszul művelődő hely.

b. Pad, e nevit vette, mivel fenn való, lapos hely.

c. Temető kert, ez a halottak temetkező helyek.

d. Kis átal és

e. Nagy átal, ezek neveztettek, mivel a határunk alsó felét egymás ellenében kettévágják.

f. Tarlo hosszú, községünknek örökös búzatermő helye, innen neveztetett.

Hetedik dűlő:

a. Nagy nyíl,

b. Irotvány,

c. Nagy örök,

d. Szöke, ezek elnevezésekről semmi tudomást nem vehetünk.

e. Kendernyíl, e neveztetett, mivel a birtokosság ezen az helyen többnyire kendert művel.

f. Kert mege, ez neveztetett, mivel a belsők közvetlen szomszédságában vagyon.

Nyolcadik dűlő:

A Berek, e neveztetett, mivel a Nyárad vize martján fűzfabokrokot terem.

Felvetett Ilentzfalván, 1864. október 23-án.

Rákosi Lajos luka-ilencfalvi ref. pap s. k.

Kakasi Sámuel falusbíró s. k.

Tollas Ferencz községi jegyző mp.

MAGYARBÜKKÖS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felső Királyi Főkormányzók 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve magyarul *Magyar Bükkös*, oláhul *Bikis*. Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenleg is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz, 1848–1861-ig a Maros Ujvári és Balásfalvi főkerülethez.

Helybeli elnevezése a vidéknek. Fekszik a Magyar Bükkösi völgyben.

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említették legkorábban. Kemény család szerepelése olta Bükkösnek neveztetik.

A lakosok nemzetisége és honnan népesítettett. Magyarok.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Református.

A név eredete. A még meglévő bükkfa erdejéről, a Bükkösről Bükkösnek neveztetik.

Egyéb nevezetességei. Erdély hajdani fejedelme, Kemény János itt született. 1863-ba követválasztás az erdélyi tartományi gyűlésre.

A község határában előforduló topographiai nevek. Határrészek:

Dénes üg.

Rappo.

Cserealya.

Bükkös.

Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

MAGYARDELLŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[192r] Helynevek *Magyar Déllő* községéből, Torda vármegyéből.

Először. *Magyar Déllő* községe tartozik Torda megyéhez, a vidék pedig, melyen fekszik, semmi más nevezettel nem bír.

Másodszor. *Magyar Déllő* községe csupán e néven ismeretes országszerte.

Harmadszor. *Magyar Déllő* községének hogy más elnevezése lett volna, soha sem tudatik.

Negyedekre. Hogy a község mikor említették korábban? Arra nézve nincsenek régibb adataink.

Ötödikre. Hogy honnan népesítették? Nem tudatik.

Hatodikra. *Magyar Déllő* községének nevezete hagyomány szerint a következőleg tudatik: az ősidőben e községet és határát bírta a nemes *Jármí* család, mely család bírta egyszersmind Oláh Déllőnek is legnagyobb részét. A nevezett család e birtokán roppant sok szarvasmarhát, lovat és juhot tartott, melyeket mindég e községet mosó [192v] Maros folyóban itatott, különösen délben hajtatott ide delelni, mint a nép szokta mondani, delelőre, azaz – contracte – delelőre, és minthogy lakosai mind magyar ajkúak, innen eredt aztán a *Magyar Déllő* nevezet.

Hetedikre. *Magyar Déllő* községe fekszik a Maros jobb partján, határozatuk keletről a m[ező] sz[ent] margittai, északról és nyugotról az oláh déllői határ, délről a Maros folyó által. Lakosai magyarok.

Határában a következő topographiai nevek találhatók:

a. *Vatzkoros*, így nevezetve a benne lévő néhány vacorkfáról, használtatik legelőnek.

- b. *Rapo*, kopár, verőfényes, terméketlen oldal.
 c. *Csutka*, hajdon szép erdő volt, jelenleg szántónak használtatik.
 d. *Kápolna*, [a] hely ha ásatik, két-három lábnyi mélységre szokatlan nagyságú embercsontok, cserépedények stb. stb. találatnak. Innen van a nép száján azon hagyomány, hogy ott valaha dacus vagy római temető lehetett.
 [193r] e. *Pad*, lapályos hely, szántónak használtatik.
 f. *Szöllő hegye*, melynek egy része legelőnek használtatik, más részébe azonban jó bort termelnek.
 g. *Tér*, gabonatermő szántónak használtatik.
 h. *Berek*, a Maros partján terül el, jó minőségű kaszáló.

Kelt Magyar Déllőn, 1864. október 12.

Kis Sámuel magyar déllői ev. ref. pap s. k.

x Demeter István falusbíró

x Szakács István hites

x Szakács István Máté

Szakács Pál mp.

Demeter Márton falu jegyzője

MAGYARFÜLPÖS (ÉS KISFÜLPÖS)

MAGYARFÜLPÖS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[8r] *Magyar Fülpes* községe tartozik Torda vármegye Felső kerülete, Magyar Régeni járáshoz.

Ezen helység neve Magyar (Nagy) Fülpes, románul Fülpesu Mare, e néven ösmeretes országszerte.

Az öreg emberek szerint régen Koród Fülpes név alatt állott, 18 ház volt az egész falu. Ebből két család görög catholicus, a többi ev. református volt. A *Korod* nevét a Korod család ősi várától, mely a falun fejül egy erdővel körülvett magos csúpon állott, kellett hogy vegye, hihetőleg a falu is a Korod családé volt. Ezen várról semmit bizonyost tudni nem lehet, de a várra feljáró csigaút a vár tetején lévő sáncromok, téglák és mészmaradványok arról tanúskodnak, hogy ezen csúpon valaha egy figyelő vár lehetett. Nyugotra a Sos patakon le hihetőleg Kolosvár felé csinált út nyomai látszanak.

Honnan népesítettett ezen helység, arról se lehet semmit tudni. Annyi bizonyos, hogy az eredeti falu nem a mostani helyen feküdt, hanem a templomon feyül, a máig is Telek nevet viselő dűlőbe, [8v] ahol máig is a jámbor földműves ekéjével a földből téglát szántogat ki. Az is tanúságul szolgál erre, hogy Fülpesnek igen régi temploma (mennyezetén lévő ezen latin felirattal: 1642) a boldog emlékü [I.] Rakoczi [György] idejében, éppen ezen Telek nevű dűlőben építetett.

Ev. református magyarok lakták, így hát közelébb áll a régi falu helyéhez, mint úgyszólván Magyar Fülpeshez.

Még van egy Fülpes (Kis Fülpes). Ezen helységet szászok lakták, de a tatár pusztításkor a szászok onnét elpusztítottak. Addig Szász Fülpesnek hívatott, az új telepe[dé]s után magyarok laktak, Szász Fülpes helyett Kis Fülpesnek hívják máig is. Hihető, Korod Fülpes is, nem tudhatni mi okból Nagy Fülpes, később Magyar Fülpesre cserélte át nevét, s ezen két előragját máig is használja, e néven mindenki meg is érti.

Magyar Fülpes határos Beresztelkével, Kis Fülpes-sel, Tantsal, Faragoval, Körtve Kapuval, Unokával és Vajda Szent Ivánnal.

[Helynevei:]

[2r] *Biroszer* Magyar Fülpesen, szántóföld, hihető a szerte viselt bíraktól, kik azt szolgálatok jutalmául használták, vette elnevezését.

[3r] *Csergő kut*, dűlő Magyar Fülpesen, nevét vette a benne lévő csergedező kúttól.

[5r] *Hideg kut*, Magyar Fülpesen a legjobb és jéghideg víz, a *Nagy Nyír* nevű dűlőben.

[11r] *Nyír Botos agy*, kaszáló Magyar Fülpesen.

[17r] *Télek*, dűlő Magyar Fülpesen, a hagyomány szerint a régi Korod Fülpes helye, most is tégladarakok láthatók.

KISFÜLPÖS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[382v] 1. A megyének, kerület-járárszéknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás. Régebben a Retegi vidék Czégi kerület, Körtvélyfáji albirtossághoz, utóbb a Besztertzei Kreisamthoz és Régeni Bezirkhez.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Kis Fülpös, hajdan Szász Fülpösnek is neveztetett a szász lakosokról, románul Filpisiu Mică. Így esmeretes a vidékben, úgy országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem, csak Szász Fülpös, mely a jelenben is használtatik ritkán.

4. A község mikor említettetik legkorábban?

Nincs adat rá, állítólag [az 1]400[-as] év[ek]től fogva.

5. Honnan népesítettett?

Nem tudatik, elég az, hogy jelenleg magyar és román népek lakják.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Hogy régebben szászok lakták, az bizonyos, mert azoktól maradt a mai Héner család is, aki jelenleg átváltozott református magyarokra.

[7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

[383r] Rét, a falun alól egy igen szép sima kaszálóhely.

Grivig, nem tudatik, honnan neveztetett el így.

Vám, ez kaszálóhely, ezelőtt minden nyílért fizettek egynéhány krajcárt, s azért neveztek el vámost helynek.

Szöllő, szántóhelyek, hajdan a szászoknak szőlőjek volt, melynek gyümölcsfái ma is megvagnak.

Borso hely, ahol borsot termesztettek.

Szoknyás láb, azon helyet régen birtokosa eladta volt egy szoknyáért, s a neve így származott.

Csinod, egy szép cserefás erdő.

Csinod mellett és alatti helyek.

Lapály, mert egy téren vagyon.

Hegy megett.

Agyagos.

Kerek domb, egy kerek helyen vagyon, és azért neveztetik így.

Lapos tó, egy marhalegelő, ezelőtt egy nagy tó volt a közepén, körülötte bokros erdő. A tó most is megvagon, de víz nagyon kevés, inkább nádas és sátés, nyáron által vadrcék tartózkodnak ottan.

Egyéb nevezetesség az egész határon nincsen.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

MAGYARHEREPE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felső Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve magyarul Magyar Herepe, oláhul Hirépa.

Politikiai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenleg is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz, 1848–1861-ig a Maros Ujvári és Balásfalvi főkerülethez.

Helybeli elnevezése a vidéknek. Szárazvámi völgyben.

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említetik legkorábban. Nem tudatik.

A lakosok nemzetisége és honnan népesített. Románok és magyarok.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Görög nem egyesült és református.

A név eredete. Nem tudatik.

Egyéb nevezetességei. Jó boráról nevezetes.

A község határában előforduló topographiai nevek. Határrészek:

Métely.

Derék.

Hágok.

Szent Benedek, October 30, 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

MAGYARKIRÁLYFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37. mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[226r] Tekintetes Szolgabírói Hivatal!

Királyfalva községének néveredete annyira elvész a múlt időkbe, hogy erre senki emlékezni nem tud, így az egész határrész és dűlők neveinek eredetére senki se tud felvilágosítást adni. Miről ezennel teljes tisztelettel kívántuk jelentésünket megtenni.

Királyfalván, 1864. december 8-án.

A községi előjáróság,

a falubíró beteg lévén, Bács Mihaila fő esküdt

MAGYARÓ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63. mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[196r] Torda vármegye Felső kerületében, a Wécsi járásban fekvő *Magyaró* községének statistikai, geographiai kimutatása.

Magyaró mint egy kis község már több százodak[!] olta állott, de jelenlegi nagyobb községi kereskedelemre alólmás fekvésre által csak a közelebbi százodban emelkedett, települések[!] által.

Ezelőtt körülbelül kétszáz évvel volt a helységben egy vár, melynek romjai még most is a legtisztábban láthatók. Ezen várnak birtokosul a nép *Alija Marja Annát* mondja.

Kezdetben csakis a várhoz tartozó gazdasági épületekkel tartott, s mint fennebb említve volt, aprádankint szaporodott a népesség. A fenn említett várról holmi adatok a helyi ev. református eklézsia irományaiban jelenben is vadnak.

Magyaró magyar helység, vegyesen laknak benne románok, cigányok, egynéhány szász.

Magyar ajkú ev. református hitű 1094, román és görög nem egyesült 625, a többiek szászok és zsidók.

A nép inkább a Maros mellett a havas tövébe lakva, fakereskedés[t] folytatott.

Magyaró községe határozatilag keletről Idets patak, délről Holtmaros, nyugatról Disznajó és éjszokról Maros Oroszfalu nevű községek által.

Magyaró határának az 1852. évben a katasztrális mérés szerint kiterjedése 5432 hold.

A mérés által a helység határán van felvéve tizenegy dűlő, úgymint:

Első a helység.

2. Sziget.

3. Kánás.

4. Kis Magyarós.

[196v] 5. Szöts Péter.

6. Ola oldal.

7. Széna füvek.

8. Fitzkó.

9. Mall.

10. Delő földek.

11. Wasta.

A földdűlőkben előforduló határrészek:

Először. Az első dűlő magában foglalja [a] lakhelyeket és kerteket. Itt megemlíttetik, hogy Magyaró miért nevezetik Magyarónak, [arra vonatkozóan] nincs semmi adat.

2. A második szám alatti Sziget nevű dűlőben előforduló határrészek azért nevezetnek így, mert a Maros mellett feküve, az egész kis szigetekből, nádasokból állott.

3. Kánás nevű dűlő nevit veszi egy kis patakocskáról. Ebben a dűlőben nevezetesebb határrész fordul elé az úgynevezett Kórhán. A régibb emberek azt beszélik, hogy itt volt egy falu, de amelynek most semmi nyoma nem látszik, hanem, ugyan amint a régi emberek mondják, nem ellenség vagy valami vész által pusztult volna el, hanem az ott lakott egyéneknek önkéntes elhagyások által. Továbbá ebben a dűlőben van még az úgynevezett Soskut határrész, ez onnan neveztetik így, mert azon helyen van a községnek magok és marháik sóskútjok.

4. A Kis Magyarós nevű dűlőben van felvéve öt külsőbb, külön-külön nevű határrész, de amelyikről semmi nevezet nem neveztetik.

5. Az ötödik Szöts Péter nevű dűlő egy régebb elhalt emberről neveztetik így, ki itt a bokrokba magának irtogatott.

[197r] 6. Ola oldal megett nevű dűlőben előfordul egy Tatár nevű határrész, hegy helység. Ez a régi emberek mondása után a tatárjárásról veszi nevét, ugyanis azt beszélik, hogy midőn a bennlakókat a tatárok úzóbe vették, ezen hegyig űzték is, de itt a további mászást megunva, onnan visszatértek.

7. A hetedik dűlő Szénna[!] füvek onnan veszi nevét, mert a községi embereknek ottan vagy onnan nagyobb része kaszálójoknak. Ugyanezen dűlőben van az úgynevezett Zaszpad határrész, ez is egy magas hegy, mely nevezetes arról, hogy ezen hegynek tetejében a lovagi korban erősség volt, melynek holmi nyomai májig látszodnak. Ugyanezen erősség a népmonda szerint a görgegyi lerombolt várral egy sáncsal öszveköttetésbe állott (azon várral, mely a Rakotzi fejedelem idejébe, Bodoni Ferentz várkapitány ideje alatt leromboltatott), sáncnak nyoma májig is tisztán látszik. A nép ezen zaszpadi erősségről ezt is

regélli, mintha itt nagy kincs lenne eltéve, ami arra adott alkalmat, hogy többször többen áso-gattak ott. Közelebbről is, ezelőtt is egynéhány évvel áso-gattak ott, de semmi megemlítésre érdemlőt nem találtak. Továbbá nevezetes ezen magas hegy még az[ért] is, hogy a tetején alól két öllel egy kút van benne, mely folyóvízről sziklából veszi származását csepegés által, s nem pedig forrás által, a vize pedig oly jó s könnyű, hogy Erdélynek egy igen nevezetes embere, Bojaji[!] Farkas, volt wasarhelyi tanár s természetűdős egy utazása alkalmával ezen vizet megkóstolta, és destilálva egy, a legkönnyebb vizek közé számítottta Erdélybe.

[197v] 8. A nyolcadik dűlő Fitzkó, egy hasonnevű patakról veszi nevét.

A többi dűlők semmi megemlítést érdemlő határrészt nem foglalnak magokban.

Magyaró, szeptember 28-án, 1864.

Panfil Péter, Magyaró jegyzője

MAGYARÓZD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felső Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek.

A község neve magyarul Ozd, oláhul Ozdu.

Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt Also Fejér megye Szent Benedeki járás, 1849–1852-ig Küküllővári, 1852-től–1861-ig Radnothi, 1861-től újból Also Fejér [megye] Szent Benedeki járás.

Helybeli elnevezése a vidéknek. Magyar Bükkös völgyihez tartozik.

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említettet legkorábban. Nevezetes a báró Radák családnak igen-igen szép kastélya.

A lakosok nemzetisége és honnan népesítettet. Magyarok.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Református.

A név eredete. –

[A kastély] kuruc vezér Pekri Lőrincz által épített jelenleg.

Egyéb nevezetességei. Híres bortermő hely báró Radák Ádám szép kastélyával és díszkertjével.

A község határában előforduló topographiai nevek. Határrészek:

Sinai hegy.

Arany oldal.

Kender patak.

Szent Benedek, október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

MAGYARPÉTERLAKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[203r] Helynevek.

Magyar Péterlaka jelenleg kebeleztetik nemes Torda megye Felső kerületiben.

Határos keletről Oláh Telek, délről Maros Jára, nyugotról Körtvélyfája és északról Petele helységekkel.

Lakik benne kilencszáz lélekből álló, nagyobbbrézt tiszta magyar ev. református népesség, ebből hét család régi kiváltságos osztályhoz tartozik, a többi része pedig fölszabadult polgárokból áll.

Ezen község népesedése eredetéről semmi bizonyost nem írhatni. Az Árpád házból származott magyar királyok alatt még Marosszékhez tartozott, a későbbi hondulások és zavarok alatt ez is több változásokon mehetett keresztül.

Nevezetesebb határrészek:

I. *Gacsi*, ebben:

1. Szurduk,
2. Szil, ezen fő és alnevezetek értelmezéséről semmit se tudhatni. Továbbá:
3. Déllőhát, alkalmasint rendes delelő hely volt.
4. Pusztá, mivel pusztán volt hagyva.
5. Nagy hegy, nagyobbbat tartó hegyrésze a határnak.
6. Hérmán [és]
7. Bongort, a régi hagyomány szerint a szomszéd szász helység Petelétől cseréltetett.
8. Vég láb, legvégső tagja a határnak.

II. *Nagy erdő*, régebben az egész területen ős nagy erdő feküdt. Ebben:

1. Avas, semmit se tudhatni róla.
- [203v] 2. Szénás ágy, régen szénamező volt.
3. Pásztorrét, régen pásztoroknak adatott.
4. Peres fű, régen valamelyik szomszéd helységgel per alatt volt.
5. Otokutya, ezen dűlő közepében[!] most is nevezett forrás van.
6. Búdósto, egy tófenék most is látható.
7. Gáton aloll [és]
8. Gáton fejjűl, régebben az egészet tó borította, mintegy közepe táján [van] egy ma is látható földtöltés vagyis gát, nem tudhatni kik által készítettet, innen a nevezete.
9. Eger patak, semmit se tudhatni róla, a patak most is áll.
10. Malom cseréje, az alatta folyó patakon monda szerint malom volt.
11. Deesi füve, alkalmasint hasonnevű birtokosról a régi időben.
12. Pap füve, ezen területből egy darab mindig a papé volt.

III. *Solymos to*, hajdonában tó volt, és solymok is lakhattak benne.

1. Egres ágy, semmit.

2. Novak fölgye, hasonnevű birtokosé lehetett.

3. Borso szer, borsótermesztő hely.

4. Hidegkut cseréje, régen erdőség volt, alatta ma is jó hideg iható víz van.

5. Hanga, ezen dombróli kiáltásra visszhangot nyerhetni.

IV. *Eszak*, az egész dűlő északra fekszik.

1. Margit völgye, semmit.

2. Sos kut, semmit.

[204r] 3. Mester rétye, ebből egy darab rét a mesteré.

4. Nyirmege, régen erdő volt, lehetett nyírfákból álló.

5. Balas cseréje, régen erdő volt, alkalmasint valami Balás nevezetű birtokosé.

6. Palfi rétye, ma is Pálfi örökösöké.

7. Vajda völgye, valamely tatár hadjáráskor fő vagy alvajda táborozhatott rajta.

V. *Hosszu*, mint leghosszabb határrész.

1. Köves patak árka, most is kövecses.

2. Lehe[!] dombja, nevét vehette a hős Lehelről.

3. Tökés, ezen hely mind erdő volt.

4. Varjas, mint varjak tanyája esmeretes.

5. Vágott alya, mint kivágott erdő alatt levő földrész.

6. Pusztá szöllő, ezen határrészben, nevezetesen Csontos nevű helyen külön falu volt, mit bizonyítanak a máig is kiszántott cserépedények, téglák, és a monda szerint még arany peracet is találtak. Ezen szőlő azon helységé lehetett, s idő folytával fennhagyott.

7. Hagyo, úgy látszik, az ős falu ott lehetett, ma is egy részit, illetőleg egy utcáját községünknek Hagyonak hívják.

Többet ezen helység eredetére, származására, a helynevek okadatolására és idő folytán az őslakosok által élvezett boldog időkorra és szenvedett viszontagságokra nézt nem írhatni.

A nemes családok egy része bizonyos Horvát alias Bojuikiki [204v] erdélyi hadvezér ivadékai, ki az itteni tekintélyes részjóságot hadi szolgálatjáért nyerte erdélyi halhatatlan fejedelem *Bethlen Gábor* alatt, más része I. Rákoczi György fejedelem alatt bizonyos Bodoni nevű várnagy által az ős görgényi várnál tett hadi szolgálatjaiért nyert birtokot bír.

A felszabadult polgárok között legtöbben Buta és Biro nevezetűek ma is, kik közül a Buták hajdon a közeli görgényi várnál mint darabontok szolgáltak. Vadnak továbbá számosan Szabados nevezetűek, hasonlólag egykori várdarabontok. Török nevezetűek, háromszéki primipilus eredetűek. Boros[okat] a Pálfi család hozta mint jobbágyokat nemes Udvarhelyszékről, hová Magyar országról származtak.

Magyar Péterlaka, 1864. szeptember 20-án.
idős Boér István földbirtokos
Lőrinczy Gyula földbirtokos mp.
x Biro Josef falusbíró
x Sánta János,
x Szabados György
x Buta Lőrincz,
x Szabados János, esküdtek
Körösy Albert helységi jegyző mp.

MAGYARSÁROS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[261r] Rövid figyelmeztetés Magyar Kis Sárosról.
Az írt helység fekszik Küküllő megye, Gálfalvi szolgabírói járásban.

Korábban 1614-ben említettik.

Népessége háromnegyedrész magyar, negyedrészt román, az össznépessége közel 2000.

Hogy honnan népesítették, nem tudatik, a Sáros nevet pedig onnan veszi, hogy a helység és határa vizegenyes, és nagyon vizes természetű.

Első. A Gálfalva felőli dűllő.

Második. A Közepső dűllő.

Harmadik. Az Ádámos felőli dűllő. Az első és utolsó dűllők nevezeteket onnan veszik, hogy az írt falvakkal határos.

A Gálfalva felőli dűllőben Tövisses kut határrész nevezetes arról, hogy a mondák szerint ottan Töviss falva nevű falu feküdt, elpusztulása a tatárjáráskor történt, minek jelei máig is látszanak. Van a szántóföld helyen egy nagyon jó kút, omladozott kőrakással, és a földművelésen máig is találnak épületfundamentumokat szántás idején, következőleg semmi kétség sem lehet, hogy ottan falu ne lett volna hajdon.

A Közepső dűllőben Zugo nevű határrészben vagyon egy gyűlékony kigőzölges, mely csak a nagy szelek alkalmával alszik ki, lángja kék, melege pedig éppen olyan, mind a fatűzé.

Az Ádámos felőli dűllőben nevezetes azon határrész, melyet Kalamár kutnak neveznek. Erről monda az is, hogy itt feküdt hajdan Kalamár falva, elpusztulása a tatárjáráskor történt. Hogy ottan hajdan falu lehetett, azt bizonyítják az ottan lévő jó kutak és jelenleg is találató vastag fazékcserépek és épületfundamentumok. Van még az írt dűllőben egy nevezetes, az úgynevezett Örhegy, ez egy legmagosabb hegy határán. Erről azt regélik, hogy a tatár pusztításakor [261v] ott állottak az örök, akik a két helységnek hírül adták a veszedelem közeledését.

Nevezetes még az említett dűllőben a Jukas határrész, a természetnek szép művei láthatók ottan, különbnél különbféle figurájú halmokat láthatni, mindha azokat valaki nagy fáradsággal készítette volna. Ezekről

a rege az, hogy hajdoni vízözönkor a Nőé bárkája is ottan állapodott volna meg (révnek).

Az említett helység ezelőtt 200 évvel nagy rengeteg erdő közepette állott, de azon erdőknek jelenleg csak a helyei vannak meg, s azokat is barmok legelik. Van ugyan a helységben három ház, melyek onnan épültek, mestergerendáin ezen irattal: *Anno 1652-től 21 Julius*. Az is említést érdemel, hogy a helységi unitárius vallású magyarok temploma egy kemény várral körülvett épület, ízlése gothus, és kövein láthatók a feliratok, de olvashatatlanok, mert a nyelv ismeretlen.

A helység határa 4700 hold területű, földje termékeny, bora igen jó terem, a termés idején megterem 2000 veder is. Van sós vize benn a faluban, és jámbor s vallásos népei.

Mindezen fenn írtakat felszólítás következtében közli Magyar Sároson, 20. november, 1864.

Lörincz Dániel helységi jegyző

MAGYARZSÁKOD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.
(Fol. Hung. 1114/57.)

[245r] Helynevek [Magyar Zsákod községből].

Nemes Udvarhelyszék Székely Keresztúr kerülettyiben, a Bözödi járásban fekszik *Magyar Zsákod* községe.

Ezen helység régebben, amint régi levelekből látható, *Magyar Sákod*nak íratott. E község nagyon régi lehet, mert már a 14. századba is van emlékezet régi oklevelekbe ezen helységről.

Nevét hihetőleg fekvésitől vette, minthogy zsák alakú völgybe fekszik.

A határon fekvő helynevek a következők:

Először. *Mákföld*, mely onnan eredhet, hogy bőven termette a mákot.

Másodszor. *Aszony erdeje*, neve onnan eredt, hogy a 16. századba a szent demeteri uradalmat bírt Gyulafi kisasszony foglaltatta el a falutól erőhatalommal, s máig is a szent demeteri uradalomhoz tartozik.

Harmadszor. *Kenderes*, ezen helyen kender termesztik ma is.

Negyedszer. *Réj tanorok*, ennek neve esmeretlen.

Ötödször. *Nyíl*, onnan ered, hogy a helyek ott nyíl szerint osztattak el.

Hatodszor. *Kintses hágo*, erről az a hagyomány, hogy ott valaha kincset kaptak volna, az újabb időbe is gyakran történtek ásatások e helyen, de eredmény nélkül.

Hetedszer. *Buntorok* és *Buntorok loka*, onnan eredett, hogy a buni határra ott jár által az út.

Nyolcadszor. *Vár uta* és *Vár uta heggyesse*, itt hajdonába vár lehetett, mert mai napig is egy-egy tégladarabot lehet találni szántás közbe. Ezen hegynek

tetejéről tiszta időbe el lehet látni a Torda hasadékjáig, Sebeni és Fogarasi havasokig, valamint szintén a Hargitáig.

Kilencedszer. *Sárkán csorgója*, igen bő vizű forrás, a népmonda szerint az előtte lévő mocsáros helybe sárkány lakott, melyet a monda szerint egy kocsis ölt meg. Ezen forrás környékén apróbb kövületek találhatók.

10-szer. *Oláh kosár* és *Oláh kosár hegyesse*, jelentőség nélküli helynevek.

11-szer. *Tolvajkut*, ezen környéken hajdonában rengeteg erdők lévén, ezen kútnál volt gyűlhelye a tolvajoknak.

12-szer. *Asztaglába*, emlékezet nélküli helynév.

13-szor. *Szép alma*, *Kiss veszes*, *Nagy veszes*, *Nyíras*, *Venikés*, *Kiss fajka*, *Isztolyka*, *Pál bükke*, tudtunk szerint érdek nélküli nevek.

[245v] 14-szer. *Sárdi bikk loka*, Sárd helység felé menő úttól neveztetik.

15-szor. *Tamásnő tanorok*, hajdonába hasonló nevű birtokosának nevitől származik.

16-szor. *Mihály kovács*, mivel e nevű ember gyakran égetett szenet, e mián fogatott rá.

17-szer. *Száraz vápa*, *Szép ágy* és *Ropo*, emlékezet nélküli nevek.

18-szor. *Ropo ellen való kut*, erről az a monda, hogy ebbe kincs rejlik.

19-szer. *Orbikk*, *Tormás*, *Csokás*, *Lopágy*, *Nagy oldal*, jelentőség nélküli helynevek.

20-szor. *Csere*, *Motsi*, *Árnyék erdő*, emlékezet nélküli helynevek.

21-szer. *Bézsákod*, hajdonába a szomszéd helységekből itt is jártak bé Zsákodra.

22-szer. *Isztringás*, *Vágás*, jelentőség nélküli helynevek.

23-szor. *Pap uta*, a réformáció kezdetekor ezen az úton jöttek a protestáns papok Nagy Solymosról Magyar Zsákodra a reformáció terjesztésére.

24-szer. *Máté dombja*, hajdoni birtokosától vette nevit.

25-szor. *Bagjos*, *Csöppögő*, *Pad*, emlékezet nélküli helynevek.

26-szor. *Farkasverem*, régebben a farkasokat fogó vermekről származik neve.

27-szer. *Felszegei Kiss völgy*, *Széna kert*, *Nagy vápa*, *Erős* és *Erős alya*, emlékezet nélküli nevek.

28-szor. *Karujos*, hajdonába ragadozó madarak lakóhelyek volt.

29-szer. *Kut vápa*, *Gazdag vápa*, azon vápákba lévő forrásokról és a monda szerint azokba rejlő kincsről vette nevit.

30-szor. *Benkesné*, hajdoni birtokos név által vette nevit.

31-szer. *Vám csere*, hajdonába cse[re]fát termő hely, most szántó, amidőn valaki onnan cserefát hozott,

bizonyos csekély fizetést tartozott a falu közjövelmire fizetni, s innen vette nevit.

32-szer. *Szurdok*, sivatag puszta és erdős hely.

33-szor. *Utátal*, itt menvén a szomszéd Csőb helységbe az út, erről vette nevit.

34-szer. *Pusztá szőlő*, ezelőtt mintegy nyolcvan évvel szőlővel beültetett hely volt, ma is látszanak nyomai.

35-szer. *Nagy völgy*[], *Kiss völgy*, emlékezet nélküli helynevek.

36-szor. *Horgas bükk*, *Macskás*, hasonlólag emlékezet nélküli helynevek.

[246r] 37-szer. *Ilombánd*, jelentés nélküli név.

38-szor. *Kerekdomb*, önálló dombocská, melynek fele a magyar zsákodi, a másik fele a vézkei határhoz tartozik.

39-szer. *Nagy és Kiss orotvány*, ezelőtt mintegy száz évvel irtatván ki, nyerték helyneveket.

40-szer. *Kerüllő*, a Magyar Zsákodi és szomszéd Oláh Zsákodi patakok megkerülvén e kis tér helyet, innen neveztetik Kerüllőnek.

41-szer. *Akasztófa*, *Akasztófa alya*, a hajdonába oda felállított vesztőhelyről nyerte nevit.

42-szer. *Magyar Zsákod pataka*, ezen patak Magyar Zsákod különböző völgyeinek forrásaiból eredvén, a Kerüllő nevű helynél egyesülve az Oláh Zsákodi patakkal, folyását veszi a vézkei, székelyszállási és bordosi falvakon és határokon keresztül, míg a Kiss Küküllőbe befolyik. Ezen patak száraz időbe csaknem víz nélküli, azonban záporosók idein nagy rohammal hirtelen megnő, és sok károkat okoz. Van rajta négy malom, egy a magyar zsákodi, kettő a vézkei és egy a bordosi határon. Megjegyzendő, hogy a Kiss és Nagy Küküllő közti vízválaszték a zsákodi felső határ bércein kezdődik.

43-szor. Magyar Zsákod határát körülveszik az oláh zsákodi, nagy és kis buni, magyar és oláh hidegkúti, csőbi és vézkei határok. Határa silány, felette hegyes, oldalos, termik búzát, törökbúzát, rozsot és zabot. Van kevés szőlője, erdőhelye, szénája majd mi se terem, kedvező időbe termik alma, körtve és szilva is.

Kelt Magyar Zsákodon, 1864. augusztus 21-én.

Orbán Pál falusi jegyző
Miklos Gergej falusbíró
Bajnotzki András esküdt
Kedei György esküdt

MÁJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[157r] Jegyzőkönyv

Mely ma Mája adó[zó] községéről és annak nyolc fő dűlőbe osztott határáról a községi előjáróság által felvétel.

Mája fekszik nemes Marosszék Jobbágyfalvi járásában, Márkod és Bere adózó község között.

Első dűlő a *helység*, amely régiek értesítéséből vett tudomásunk szerint Mojának nevezetett, de a könnyebb kimondás tekintetéből jelenleg Májának hívatik.

Második dűlő *Pathát*.

Ez mintegy gyalogpad állású, nagyobbbrészint magosra emelkedett és északra néző apró alnevezeteket foglal magában. A földje fejeér porhanyó, köves és fejeér pala alapon nyugvó, a vizek mosásának erősen ki vagy on téve. Igen silány, minden elkövetett szorgalom mellett a csekélyebb áldást adja.

Harmadik dűlő *Bögöz oldal*.

Ennek egész fekvése északra néz, és ennek az alján volt egy Bögöz háza nevű falu, amelyet Báthori Kristóf fejedelem felosztatni rendelve, mivel ennek határával öszverűgott, vette Bögöz oldal nevezetét. Földje árkos, patakos, a legsilányabb földek közül való, egye sem kerek, oly parlag földeit foglalja magában, amelynek nagyobb részit a gye se fogja bé soha. Ennélfogva a legterméketlenebb földek közé sorozandó.

Negyedik dűlő *Baknyuzo*.

A mi tudomásunk és hallomásunk szerint onnan vette nevezetét, miszerint a régibb időbe erdős hely lévén, valami éji orvok által ottan valami kecskebak nyúzatott meg, amelynek nyomába nem akadhatván, és ezen bakról osztán nevezték Baknyuzonak.

Ennek fekvése ugyan délnek áll, de nagy meredek oldal, földje veres szurkos, alapja elegyes pala, a vízmosás rontásának annyira ki vagy on téve, hogy a sekélyebb vízáradás mián a termőföld az alapról elszikamlík, marad az a föld, amely a legkisebb termést sem ád.

[157v] Ötödik dűlő *Ropo*.

Hogy ennek nevezik, azt tudjuk, de honnan vette eredetét, arról semmi tudásunk nincsen. Délnek nézőbe fekszik, de megjárhatlan meredek oldal. Vadnak benne szántóföldek, gye se fogta bé, parlagok, és a legsilányabb bort termő szőlőföldje részint fejeér, részint veres szurkos, a jova is a legnagyobb igyekezet mellett is igen csekély termést szokott adni. A rogya veszedelmének erősen ki van téve.

Hatodik dűlő *Fekete*.

Tudásunk szerint onnan vette eredetét, hogy ennek földje fekete sziváj, minden agyag nélkül. Nagy része a kövesség mián mívelhetetlen, magas hegytető, és északra néző. Vadnak benne teres helyek is, amelyek a vízárak mián legkisebb áldást sem adtak. Az oldalokról pedig minden felmívelt és termőföld a vizek mián elmosatott. Egyszóval oly szilány, miszerint a földmívelő nép minden igyekezete csaknem jövedelmentlen.

Hetedik dűlő *Mocsár*.

Ezen dűlő onnan vette nevezetét, hogy mocsáros, sáros vízeyenysége miatt a szárazabb helyek is a szor-

galmas trágyázás után is a legcsekélyebb áldást adja. A földje fejeér torha, pala alapos.

Nyolcadik dűlő *Küstilalmos*.

A mi tudomásunk szerint ezen dűlő onnan vette eredetét, hogy volt a községnek egy kis darab erdője, amelyből hogy senki ne vágghasson, megtiltották, annál fogva ráragadott, hogy Kús tilalmosnak nevezessék. Erdős, bokros, és mintegy 30 évek alatt neveli fáját levághatóvá.

Amely hogy ekképpen vagy on, és általunk vétetett fel, arról hivataloson bizonyítunk.

Májában, október 31-én, 1864.

Kováts Sándor mpr. választmány

Siko Pál mpr. falusbíró

id. Siko Mihály birtokos

id. Albert Sándor mpr. birtokos

és birtokváltozási kezelő

Siko József választmány

Májai István választmány

MAKFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[145r] Helynevek

Makfalva községe fekszik a havasból eredő Kúkküllő folyama mellett jobbra, Marosszék Kúkküllő kerületbe, a Szováti járásba. Szomszédos Udvarhelyszékbe eső Szolokma és Siklod határaival, Marosszékbe eső Atosfalva, Szent István, Geges, Abod és Kibéd falvak határaival.

Legrégibb neve volt hallomás szerint *Makravára*, e neve csak a nép szaván jött le, írásba nem áll. E nevet vette volna egy, az ősidőkbe fennállott vártól, mely várnak helye s romjai ma is állanak a Kis Kúkküllő bal partjától hirtelen felemelkedett, 200 öl magos hegy-csúcson. E csúcs van a Szolokma felől jövő pataktól délre vonuló hegyláncon. A vár alapkövezete ma i[s] tisztán látható, cihererdő bénította. A várhoz csak a hegyormon kétfelől lehetett felmenni, két oldalról járhatatlan magoslat oldal.

Makfalva eredetét titok fedi. Megszállották volt a magyarok első kijövelekor idejött székelyek, a Dósa, Sinka, Bán, Bernád, Farkas, Albert, Fazakas, Molnár, Pálfi, Sigmond és Kovács családok, kiktől jönnek le a ma már elszaporodott Makfalva birtokosai.

Makfalva országszerre csak ez egy Makfalva név alatt esmeretes. Székelyek lakhelye – vásáros hely.

Határán apróbb helynevek:

Sokad, szántóföld, nevét egy az északról lenyúló hegylánctól lefolyó pataktól veszi.

Emellett van *Köblös*, egy kúttól veszi nevét, mely soha ki nem apadó forrású, jó ivóvízű kút. Emléken felyüli használata van.

Emellett egy emelkedő hegyoldal, Gál dobossa, ettől keletre jó bé *Nádas pataka, Agyagos ut mege. Cserehát*, ez magoslat szántó. *Katonáné hegyesse, Ecsenye, Tércsere, Szederjes oldala, Látópatak, Ecsenye pataka.* Ezen patak eredeténél van *Tatársir*, mind szántóföldek. Itt a Kibéd határszélén bėjőve a Küküllő felé van a tér helyen *Nagyret és Cec, Gödörtelke*, kaszáló helyek. *Nagy halasto*, egy bőv forrású kúttól. *Kis halasto*, más olyan kúttól veszi nevét. *Moso rév* a Küküllő vizén, itt átjáró hely volt. *Tanorok alya, Pető kutja, Parcos, Szép mező, Daniel tava*, alább a falu és Küküllő közt lemenve. Szántó és kaszáló helyek a *Bejáró, Dob, Ganda, Fekete nyil, Nemes nyil, Szarka tövis alya, Fűpatak, Csipán, Szárazret, Hidegség.* Kaszálói: Belső hagymástelek, Külső hagymástelek, Határ pataka. Galamb hegyesse, Galamb oldala, [145v] Köves domb, Fűzes patak, Juharos patak, Borozdák köze, ezek mind szántóföldek, oldalos helyek. Itt a hegyormon van Kusbükk, erdős hely, feljebb *Mihály cseréje*, ős csereerdő. Ezen felyül, a hegyen keresztüljáró út mellett szántók, a napnyugat felőli oldalán a hegyláncnak Havad száda néven állanak. A hegy falu felőli oldalán a szántók neve *Pusztá szölő, Nagy vápa, Tekintő, Föld fokadás, Temető mege, Sokad cseréje.* A Szolokmától lejövő patak völgye, a Küküllő vizin túl, *Lok* néven áll. A patak mellett lejövő erdős, magos, ciheres hegyek neve: *Szölő oldal, Bodri, Kozma, Udvas tölgy, Erős patak, Bögő vápa oldala*, ez utolsó vízhangos hely, *Sigmond asza oldala, Csorgo patak, Janko halma, Koros vész, Három águ tölgy oldala, Ölves, Párnás oldal, Kerek bükk, Birtan lapossa, Csunyáka, Nyerges, Tyukolos, Kotorvány, Szölő uta, András uta, Hajmék, Vésznyak, Macska lik, Lökös hátja, Kemence mege.* Innen a hegymagaslatról leszállva a térbe, van szántó és kaszáló hely a hegy alatt, a Küküllő vize mellett lefelé menve: *Nagyszeg, Gyűkeres alya, Gémes alya*, hol apró tók is voltak. Alább, a hídon alól: *Hid csegegy, Viz köze, Alsoszeg.* Innen a dél felőli hegymagaslatra kilépve áll a *Vár hegyesse, Vár utja, Szekér ut, Kabalás árok hegyesse, Köves patak, Kétágu patak, Sáros patak, Fenyős patak, Ember gyepű pataka.* A hegyormon van *Szép éll*, egy mező az erdők közt, úgy *Hoszszu lapossa, Hoporty.* Van a Szolokma felől lejövő patak völgyén apróbb nevű hely: *Ember gyepű töve, Fenyős patak töve.* A patak völgyén lévő kis teret a patak rontja, köves sován szántó. Makfalvának a víz terén lévő több szántója is sován, fővenyes agyaggal vegyes föld. Kaszálói sován

savanyó szénát teremnek. Az oldalos helyeken lévő szántói[nak] is nagyobbára agyagos, néhol igen köves a földje, alsóbb része pala.

Makfalvát mind székelyek lakják. Kereskedések apróbb szekeresség, fazakas mesterség kicsinbe, földmívelés és nőknek a szokmány- és harisnyaposztó-készítés, mire ők az anyagot, gyapjat gyalog a hátokon hozzák, s úgy viszik a posztót eladni a vidéki vásárokbá.

Van a falunak határán három malom, őrlő és ványoló[146r] szerekkel ellátva.

Makfalva népessége 1370 lélekből áll, ezek közül 20 római catholikus, a többi református. Határa áll 1071 hold 513 négyszögöl szántó, 429 hold 1516 négyszögöl kaszáló, 313 hold 1239 négyszögöl legelő, 1680 hold 60 négyszögöl ciheres erdő, 180 hold 1572 négyszögöl terméketlen helyből.

Makfalva 22-én, október, 1864.

Farczádi Ferencz jegyző mpr.

Farkas Péter falusbíró mpr.

Bernád Márton hites mpr.

Antalfi Mihály fő hites mpr.

MALOMFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[147r] Malomfalvi falusi eljáráságtól Mező Bándi járás[i] dűlőbiztos tekintetes Benkő Miklos úrhoz.

Jelentés.

Folyó 1864. év 1098. szám alatti rendelet következtében Malomfalva községe eredetét és nevezetesebb egyes tájékok megnevezését az alólírottakban következőleg tesszük meg:

Malomfalva fekszik a Maros folyója jobb partján, eredetét vette ezelőtt mintegy 200 évvel a közéletben feküdt (Csittfalva) nevű falutól, mely hely jelenleg malomfalvi határ[on] gabonatermő [hely], s neve e mai napig is *Csittfalva*. Tehát Csittfalva felosztása vagy elpusztulása alkalmával megtelepedtek, úgymint a jelenleg Csitt Szent Ivány nevet viselő falu helyére tizenkét család, Malomfalvára hat család és Soospatakba három család, mely két utóbbi ma is filiája Csitt Szent Ivánnak.

Malomfalva nevezetességei: a falu délnyugoti részén volt régentén egy vár, melynek maradványa ma is látható, mely mellett nyugotról délnek mély árok között egy csergedező patak foly, neve (Parau csetetzi) magyarul *Vár pataka*. Annál kissé tovább egy kiszáradhatatlan Nádos to (Gruecza tava).

Határa általánosan hegyek, mégpedig sokak olyanok, mintha kézzel rakottak volna, egyszersmind jó bortermők. Van egy azok közül nevezetesebb, az *Or hegy*. A falu valamint határa is egészen délkeletnek fekszik.

Kelt Malomfalván, november 20-án, 1864.

Farkas Nyikuláj falusbíró

Gall Sándor jegyző

MÁRKOD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[159r] Helynevek Márkod községből, Marosszékből.

Márkod községe van Marosszéknek Jobbágyfalvi járásában, mely járás van a felső, úgynevezett Nyárad kerületi alkirálybíróságban.

Márkod ezenkívül az úgynevezett beketsalji falucsoportozathoz is tartozik, mely csoportozatnak némely falvai Marosszéknek Selyei járásához tartoznak, mely járás Selye nevű községről neveztetik, melynek határában van Marosszéknek magasságára nézve második havasos hegysége, a *Bekets*, melynek aljában fekvő következő hét falvak: Selye, Mája, Márkod, Kendő, Bere, Keresztur, Magyaros *Beketsaljának* neveztetnek.

Ezen csoportosulás vallásos eredetű, s a keresztyén vallás itteni megalapulására vihető vissza, midőn tudniillik, amint az ősrégi építésű egyházak egymáshoz távolságából kivehető, hét-hét falvak csoportosítottak együvé, és így alkottak együtt egy egyházmegyét, melynek közepében fekvő falvak egyike volt az anya-egyházmegye, hol volt az álladalmi költségen épült közös egyház. A többi falvak pedig neveztetek léánymegyéknek, melyeknek csak legfeljebb kápolnáik voltak, de isteni tisztelet gyakorlására az anyamegyébe jártak. Az ily csoportosulásnak befolyása volt a vallásos reformatiora is, amennyibe az ily falucsoportozások együtt tértek át a protestáns vallásra, vagy mind együtt maradtak a catholikus hitben.

A Bekets név jelentésire nézve semmit sem lehet tudni.

Márkod községinek jelenben, valamint ezelőtt is, csak ezen egy neve van, sem oláhul, sem németül nincs semmi egyéb neve. Minek okául tekinthető, hogy ezen község [159v] nincs egy oláh vagy szász községgel [sem] közeli érintkezésbe.

A községnek hajdan sem volt más elnevezése, sem a mostani neve másképp nem íratott, legfeljebb a régi irományokba néha a név után a *falva* is oda tétetett.

A község a tudva lévő, régi oklevelekből ítélve a 16. század utolsó negyedében említetik legkorábban.

Ezen község népesítéséről semmi hagyomány sem emlékezik, s azon körülmény, miszerént a község valamikor még a mostaninál is nagyobb kiterjedéssel bírt, arra mutat, miszerént ezen község népesülése igen régi, s még az első honfoglalás idejére esik.

A község neve eredetéről s értelméről semmi bizonyost nem tudhatni, avagy csak gyanítani sem lehet azt.

A községben és annak határán előforduló több topográfiai nevek következők:

A községben lévő utcák neveire nézve megjegyzendő, hogy azok nem *utcának* hanem *szernek* neveztetnek, és ehhez képest az alsó utca neveztetik *Also szernek*. Azon felyül egy más rövid utca *Kurta szernek*, a falu magasabb részén fekvő *Felső* vagy *Szabo szernek*, mivel ez Szabo nevű család része volt, a falu felső részén lévő utca *Kováts szernek*, mivel abban Kováts nevű családbeliek laknak.

A *szer* szó értelmét és jelentőségét gyanítani lehet azon máig is fennálló szokásból, hogy midőn többen társulatba állva valamit, különösen pedig valamely marhát leölés végett megvesznek, s húsát s bőrit egymás közt *sors* vagy a helybéli szójárás szerint *nyílvo-nás* útján elosszák, ezen eljárást *szernek*, nem mint máshol, *hopsának* nevezik, és eszerént a *szer* szó olyan közönsön ejtett vásárlást jelentene, melyből részeit az illető részvényesek sorshúzás útján veszik ki. S ezt alkalmazva, az utcák *szerre* neveztetésének körülményére olyformán áll a dolog, mintha a község helyét valamikor többen nyerték adomány vagy szerezték vásárlás útján, s azután egymás közt sorshúzás útján osztották volna el, annyival inkább, mivel az ily közönsön vett [160r] marhából osztalékot ma is *szernek* nevezik.

Van továbbá a község közepében egy más, kanyarodó utca, mely régentén pusztán állott, hihetőleg azért, hogy földje nagyon vizenyős, ingoványos, s lakhelynek nem igen volt alkalmas, csak a népesedés gyarapodtával telepítettett bé. Ezen hely régentén *Tokaj-nak* neveztetett, s miután béeépült is annak maradt. De azon körülmény, hogy az utcák mind *szernek* neveztetnek, azt mutatja, hogy ezen rész elnevezésekor még nem volt utca, ami egyébiránt tudva is van, hanem egy pusztá ingoványos hely.

A községben egy kis patak Búdös pataknak neveztetik, bizonyoson azon okból, hogy amely szakadásokon befoly, azok kénkőszagúak.

A határon különösen a következő helynevek vannak:

A községen felyül mindjárt északkeletre *To réte*, régen tavas, posványos hely lehetett, de jelenben egy mély patak alakulása által vize lecsapolódván, szárazzá változott, s szántóföldnek használtatik.

Ennek szomszédságában kelet felé van *Csonka erdő*, egy éppen a falu végire benyúló bükkerdő. Így neveztetik, mivel a falu végire érven, ott megcsonkálódik, tovább nem tart.

Ezen felyül északkeletre van *Kápolna széle* nevű, erdő és szántóból álló határrész, így neveztetik, mivel a hagyomány szerént e helyen kápolna lett volna. Az bizonyos, hogy ezen erdő a falu közelében és rengeteg lévén, a régi ellenséges dúlások idejében minden lakosnak volt ezen erdőségben rejtkehelye,

hová holmiját és családját az ellenség elől elrejtése. S feltehető, hogy lenni kellett itt valamely hely lakó köztekintélyű felügyelőnek, ki arra ügyelt, hogy a lakosok egymás elrejtett javaiba kárt ne tégyenek, s a félelmes időkben hihetőleg isteni tiszteletre jöve ide gyűltek, nehogy az anyamegyébei járás által az ellenség kezébe kerüljenek, s ez okból kaphatta ezen hely említett nevét.

Ezen felyül északkeletre van *Medvés oldal*, egy meredek, részint kopasz, részint bükkfáktól [160v] bénótt oldalos hely, és kicsiny kiterjedésű.

Ezen felyül van a szomszéd Kendő és Mikháza községek határai közé hegyesen béékelődő *Árnyék* nevű, régebben rengeteg tölgyes erdő, ma inkább pusztás, annyira oldalos és összeszorult hely északkelet felé, hogy a nap, kivált télbe, csak kevés ideig látható benne.

Ezen határrésről lefelé, nyugotra van *Székhátja*, verőfényes emelkedett hely, mely mint egy asztal, laposon, a többi szomszéd helyek felibe van emelkedve, s éppen ennél fogva neveztetett Szék hátjának, mivel a székely népnél szék annyit térszen, mint egy kar nélkül lévő négyszegű padocska, melyen ülnek. S mikor a szék alatt olyat értenek, melynek hátul kartámasza van, akkor úgy mondták, karosszék.

Ezen hely mellett van *Kuruno*, búzatermő, de fővényes palás földekből álló himp-hompos hely.

Ettől észak felé *Kis és Nagy ugra*, szántókból álló, északba fekvő, mély szoros kerek völgy. Így neveztetik valószínűleg azért, mivel ezen felyül a község határát a szomszéd Mikháza határáról a bérc orma választja el. Itt pedig a határ egyszerre a bércezen túl ugrik.

Ezen alól délnyugotra esik *Agg szőlő*, nagyon meredek és magos hegy, régen szőlőhegy, de most laposabb része szántó, oldalosabb része pedig kopár legelő.

Ezen alól egy mély gödörbe van *Kátymán*, ormok által nagyobb részin békerítve lévő, lapos, gödrös hely. Megjegyzendő, hogy az utakban a vízesesség miatt történt sáros gödrös mélyedések *kotymánnak* neveztetnek, s így a határnak fölén eső gödrös részei is *kotymánoknak* neveztetnek.

Ez után van beljebb kelet felé *Ketskés*, délnek fekvő, szép egyenes felületű szántókból álló határrész.

Emellett alól, délnyugot felől van *Haromfa oldala*, verőfényes fekvésű, oldalos szántókból álló határrész. Így neveztetik, mivel három nagy tölgyfa sokáig állott fenn még rajta, miután az erdőség róla kiirtatott.

Emellett északra *Pál szőlő*. Nem igen nagy kiterjedésű szőlőhegy. A hagyomány szerint egy Pál deák nevű emberé volt.

Ezen alól délre van [161r] *Szilos kut*, lapos fekvésű, részint vízenyős, árkok által megszagott szántókból álló hely, régen meglehet szilfák voltak benne, honnan neveztetett el.

Ennek szomszédjában *Csorgo*, alatt fekvő, részint szántókból, részint rétekből álló hely, hol sok sebes folyású s zuhatagokat formáló árkok vannak, s kétségkívül azokról neveztetett el.

Emellett van *Banduláne*, gyeppel bénótt fenekű, árkok és mélyedésekkel teljes hely, szántók és kaszálók-ból álló.

Ezenkívül észak felé van [az] *Avas*, kis, verőfényes fekvésű, részint gödrös, részint hirtelen meredek fekvésű, köves oldalakból álló hely.

Emellett van *Tyukház*, verőfényes fekvésű, dombos emelkedésű, köves, szántókból álló hely. Emellett északra van *Pál büke*, bükkfákból álló, észkos fekvésű erdő. A hagyomány szerint Pál deák nevű emberé volt.

Ezen belől északra van *Kada* a Nyárád vize térségén, igen lapos fekvésű hely. A víz télbe megáll rajta, nyárban pedig elgőzölög róla, és kaszálatik.

Ezen hely mellett a Nyárád vize mentében nyúlik el [a] *Tráján utjának* nevezett régi, egyenes vonalban készült, köves út, mely a nép nyelvén csak Köves utnak neveztetik, de különben történeti hagyomány szerint Tráján utjának tartatik. Melyről megjegyzendő, hogy bár Erdélyben az úgynevezett Tráján utaknak sok helyt láttatnak maradványai, de oly ép-ségben ezen út sehohsem találhatik, mint éppen itt. Az út halmozásának magassága a föld színén felyül három-négy lábnyi, s mind csupa inkább nagyobb-szerű kövekből áll, s szilárdsága még sok századok pusztításának ellenállhat.

A nevezett helytől délre esik *Völgyes*, bokros helyek-ből, legelőkből álló magas hegy, kevés szántók is vannak benne, melyek kövesek.

Emellett van *Karako*, különben magasan fekvő, de mégis gödrös hely, mely imitt-amott vízenyős gödrökkel s felváltva körbe-körbe száraz dombokkal van borítva.

Emellett van *Sokorotvánnya*, magosan fekvő, de szivaj sárga köves földű hely, mely mind szántó, régebben tölgyerdő volt, s valószínűleg, midőn elsőb-ben több helyen kiirtatott, ezért neveztetett *Sokorotványnak*.

Ezen belől van [161v] *Körtvehágo*, lankás oldalú, verőfényes, magas fekvésű hely, szántókból áll.

Emellett beljebb, egy gödörbe van *Tomege*, egy kerek, gödrös hely, mintegy medence, mely némely helyen vízenyős, régen tó lehetett, de később belső felin egy mély árok képződén, ez által lecsapolódott.

Ettől keletre van *Palás kut*, szép magas, lankás fekvésű hely, mely bizonyos mélységre mindenütt palán fekszik.

Ezen belől van *Szénafü vápa*, egy kerek, gödrös, vízenyős fekvésű hely. Itt megjegyzendő, hogy az olyan fekvésű hely, mely gödrös, és nem nagy hegyektől van környezve, és nem keskeny völgy alakú, hanem inkább kerekded, mint medence *vápának* szokott neveztetni.

Ezen alól van *Mája réte*, egy völgy, mely Mája szomszéd község felé nyúlik, és *Békásto*, egy fenekes lapos fekvésű hely, melybe régente a víz megállott, s a békák regeltek benne.

Ezen alól van *Hermány*, egy csíkos fekvésű, meredek, oldalos hely.

Ez mellett *Fajka bükk*, hirtelen meredek fekvésű oldal, régen erdő, most legelő.

Ezen alól van *Al Kendő*, egy alant fekvő völgy, melynek felső végibe a szomszéd Kendő község fekszik. A hagyomány szerint ezen község az Al kendő nevű helyre települt volt elsőbben.

Ezen felyül van *Hosszu csere*, régebben csereerdő volt, ma szántókból áll.

Ezen felyül van *Szakadás* nevű hely, mely alkalmasint azért neveztetik [így], mivel ez irányba a felette fekvő hegynek háta bévágódva, mintegy megszakadva van.

Ezen belől van *Füzkut*, nagyon vízenyős fekvésű, rétes hely, melynek közepében egy bőv vizű forrás van.

Emellett van *Zurgo*, egy alant fekvő hely, régen vízenyős, de később képződött mélyedés által lecsapolódva szárazzá vált. Különben ezen vidéken *zurgónak* a vízesés vagy zuhatag neveztetik.

Ezen felyül van *Hegymege*, egy magas, verőfényes fekvésű hely, a községtől egy magas hegy fedi el, s ezért neveztetik így.

Emellett van [162r] *Uzduru*, egy nem magas, de hosszan nyúló szőlőhegy. Ennek végibe van

Bongor, egy kis kiugrásra a mellette lévő erdőnek. Átalánosan megjegyzendő, hogy egy kicsiny kiterjedésű, sűrű, bokros erdő, mely valahol félreesőleg fekszik, *bongornak* szokott neveztetni.

A fennebbieken Márkod községnek helynevei mind elősorolvák, valósítjuk.

Márkod, 1864. október 31-én.

Siklodi Joseff helybéli birtokos
Kovács Péter helybéli birtokos m. k.

Nagy Sándor helybéli birtokos

Siklodi Péter helybéli birtokos

Siklodi Sigmond helybéli birtokos

MAROSAGÁRD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[3r] *Agárd* tartozik Marosszékhez, Nyárad kerület Kááli járáshoz, Erdélyből. Marosszék a Marosról vette nevét.

A nevezett községnek emlékezet olta csakis ez az egy neve áll fenn, amely más nyelven is csak úgy neveztetik.

Hogy más elnevezése is lett volna, nem tudatik.

Jelenben van benne két nagyobb földbirtokos, a lakosai mind oláhok, görög egyesült hitűek, kivéve két

magyart: Molnár a családi nevek, reformátusok. Az egész falu zsellér.

A falu neve eredetéről nem tud senki semmit.

Ez ezen falu határán előforduló több topographiai és melléknevek:

Első határrész oláhu Fundetura, mely magyarul is így neveztetik. Az ezen határrészben van egy szőlő, semmi névvel nem bír. Nagyobb része szántóföld, az első osztályból és a harmadik osztályból áll. A verőfényes oldala jó gabonát terem, az észkos gyenge föld, sok trágát vár, más része erdő és kaszáló, savanyúfüvet ad.

Második határrész *Terebits*, mely a szomszéd falu Maros Szent Györgynek ugyanezen néven nevező legelőjéről neveztetett, és három falu határán egymás mellett mind Terebits nevű határrész van, egészen legelő. Harmadik határrész *Hoszu*, mely nagyobbbrész[t] szántóból áll és kaszáló. A szántóföld egy része palás gyenge föld, de két-három része jó fekete fövényes föld, igen jó gabonát terem kevés trágával. A kaszáló felerésze édes jó füvet, fele része pedig savanyúfüvet szokott teremni. Semmi nevezetes benne, mindég ezen néven állott.

Negyedik határrész *Észak*, ezen magáról neveztetett, mivel egészen is észak, kevés szántó, mely vizes és sovány föld. A nagyobb rész erdő, itt idős Rück Károly úrnak van 208 hold igen [jó] és részint jó fiatal szálfas erdeje. Méltóságos Nagy Sámuel úrnak 60 hold erdeje van, mely Biher névvel is neveztetett, semmi nevezetes benne.

Ötödik határrész *Ropo*, mely nagyobbbrészt szántó, kevés kaszáló, és erdő is kevés benne. Az ezen határrészben van egy Büdös kut nevű hely, mely egy most is meglévő kútról neveztetett, és még van egy Varasd nevű hely is régi néven, ez egészen szántó. Hogy miről neveztetett, nem tudatik.

Határos ezen Agárd nevű falu Jedd, Maros Szent György, Csejd, Böö, Kebele és Kebele Szent Ivánnal. Semmi neve[ze]test nem tudni róla.

Agárd, 10. Novembris, 1864.

x Molnár János falusbíró

x Gábor Vaszi eskett

Névleírójok Borbély György mpr. jegyző

MAROSBÁRDOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[14r] Numirile locurilor

Dein comunitatea Bardos, scaunul Muresiului.

Ad 1-mo. Scaunul Muresiului.

Ad 2. Comunitatea aceasta numire de Bardos o are ab origine.

Ad 3. et 4. Tot numai Bardos, limitandu-se otarul acestei comune prin otarul Magistratului M[aros]-

Vasarhely, M. Remetea, Harzeu de Campie, Kuesdul de Campie (Mező Kövesd) si a Sabadului de Campie.

5. Se-au inpopulat dein coloni migransi prin tiară, cari cu involirea proprietarilor au primit jugul ioba-giunei; tot numai coloni romani si asia actu se afla una populațiune curat romana sub profesiunea reli-giunei g. catholicie.

Ad nr. 6. Nimic se scie.

Ad 7. Numirile topograficie in otar sunt:

Tiarina, antea ei Chiliea si Dosszu in Chilie, aratoare, Ritul satului, Cosastina (Pratul comunei) – Sessul si Gittera, toate in Tiarina Chilia.

Tiarina a 2. Facza Besericii, in care Pozsaru si Dos-szu, toate aratoare, dein Fundul Pozsárului prin isvo-rire (care parte a otarului sta ca-n comunitate directa spre apus) se formeadie un rivul decurgend direct spre reserit.

Tiarina a 3ia: La Balku, in partiile La Pojeană, la Pojenicza si La Butoare, [14v] toate aratoare reci si umede in proba mare, asia cat dein mediulocul aces-tei tiarina, locul numit La Isvoara, resuflend putiinele isvoare sanitoasa la beut, formeadie de nou un rivul, care de acolo decurgend spre reserit prin comuni-tate, la partea dein gios in forma de treiungiu oblu ascutuit, incurgend in rivulul ciel devenitoriu dein Pozsar, formend de aici ingios unul, decurg direct spre rasarit, pone in marginea hotarului comunei, care este drumul ciel de tiara trecator de la Campie la M[aros]Vasarhely, de unde printra praturile comu-nitatii Sabadului si a opidului M[aros]Vasarhely in-curg in riul ciel mai mare devenitoriu de catra Sabad si asia de aici intorcendu-se in forma de treiungiu oblu spre amiadiadii, decurg prin comunitatea Mu-res Sant Anna in fluviul Muresiu. Vii putiine, nero-ditoare, nu merita pomana.

Încat se tiene de suprafacia otarului integru, acea se poate diicie cá are sfera rotunda, cu putiina abatere, apoi aciele trei tiarini primari, prin naturali monti (dealuri) dein cercul sferei incepend pone in gradi-nile comunitatii se despartieti marginile hotarului, afara de una particica de catra reserit, pe unde excur-gie riul, sunt toate invesem cu paduri cu lemne de stegieriu (goron), carpen si cielelalte clase mai slabe de lemne, insa tot moruntis, pasiunile sunt tare se-arbede si putiine.

In toate marginilie tiarinilor montii fiind; toate ara-turele prin spalarea apelor de primavera si ploile cie-le mari [15r] de vara spalendu-se, negunoite barem la trei ani, reman sterpe, nu roditoare, dein care tot pone aici enúmarate se pote perciepe acea cá otarul comunitatii noastre este una forma de un lac (teu) inca binisor afund, adeca de la 5-8 stangini cie prin o stupatura ca de o 120 stangini in lungime, trasa in partea de catra rasarit, pe unde exangie riul dein otar,

s-ar pote si faptui. Alte cieva, precum monumente vechi, ruini, inscriptiuni etc. aici nu sa afla.

Dat in Bardos, 1864. Decemb. 10.

P. H. Joanne Pelea judele comunitatii

x Marian Sangiorzan jude mic

x Sofroniu Marariu proprietariu

x Vasiliu Gabor proprietariu

x Petru Moldoveanul

x Andrei Bergianul

In numele integrei comunitatii

Rogat scriitoriu Daniele Mann popa

si notariul comunitatii.

MAROSBOGÁT

(ÉS RÁNTA)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[207r] Helynevek Maros Bogáth községből, Torda vármegyéből.

1. Nemes Torda vármegye, ezen név ösmeretes még a fennséges Osztrák ház kormányzási ideje előtt is. 1849. éven kezdve ideiglenesen nagy részének volt Besztertzei vidék elnevezése is. Ezen vármegyében és vidékben volt Maros Bogáth is bekebleztetve.

2. Maros Bogáthnak csak ezen neve létezik, csak ezen név bír helybeli elterjedéssel, ez ösmeretes or-szágszerte.

3. Maros Bogáthnak se emberi emlékezet, se pedig történelmi adatok szerint a római uralom után más elnevezése nem tudatik, valamint az sem, hogy a ró-mai uralom alatt ezen elnevezéssel bírt vagy sem.

4. Minthogy Maros Bogáth községének a mai napig látható téglák és rajta átvonuló, Tráján név alatt ös-meretes út, igazolási régi jelek szerint a római uralom alatt is léteznie kellett, ezért legkorábbi említése nem tudható.

[207v] 5. Maros Bogáth népesítének eredete nem tudatik. Annyi tény, hogy határa minden részeinek a fennséges Osztrák ház uralkodása kezdetekor is, igen keveset kivéve, magyar elnevezése volt, mit iga-zolhatni az 1750. évben megkezdett, és 1760. évben béke útján bévégzett határosztás feletti perfolyamos okmányokból is. Honnan leginkább azt lehet valósí-tani, hogy Maros Bogáthnak a magyarok beszárma-zása óta fő telepjei magyarok voltak.

6. Maros Bogáth neve eredetére nézve csak annyit lehet az 1755. évben volt királyi táblai elnök néhai gróf Bethlen Pál írásban mai napig látható állítása-iból tudni, hogy Maros Bogáthot még a fejedelmek uralkodása előtt *Bogáthi* nevezetű család bírta, mint egyedüli tulajdonos. Kihalván a *Bogáthi* nevezetű tulajdonos család, az egész község területe szállott a fiscusra, de kinek uralkodása alatt, az nem tuda-tik. Annyi áll a meglévő okmányokban, hogy Ma-

ros Bogáthból, mint [208r] fiscalitásból a változó fejedelmek uralkodási ideje alatt legelsőbb *Kapi György* akkori erdélyi korlátnok adományoztatott meg nagy részbirtokkal, első Apafy Mihály idejében pedig Tofius Mihály⁵² erdélyi református püspök és a református maros bogáthi egyház.

Hogy Maros Bogáth ős tulajdonosáról, *Bogáthi* családról neveztetnék, azt sem lehet határozottan állítani, annyival inkább, mivel Bogáth néven Erdélyben több helység említetik, mint Olt Bogáth és Olá Bogáth is.

Maros Bogáth mintegy 800 hold területű helyen a Maros folyó által annyira be van szigetelve, hogy a falu északi vége felé a Maros két ága száz öl hosszú csatorna ásással összeköthető. Jelen népesedése áll magyar, román, örmény, zsidó és cigányságból, mintegy 1900 lélekből.

7. Maros Bogáth határrészeinek emberi emlékezet óta mai nap is fennálló jelentékenyebb elnevezései a következők:

- a. A *Sziget* (románul Szigetu), mivel a Maros folyó által van körül szigetelve.
- b. *Tulaviz*, ezen határrészben van a közleg[el]ő, van erdő és szántóföld is [208v] Ökörrejáró, Koszpad[?], Barázdák és Kenderágy részletes elnevezéssel.
- c. *Kenderes* (románul Cinepti).
- d. *Hágotető*.
- e. *Szöllötető* (Supra Viiloru).
- f. *Oroszitér* (Ungiu Orosii).
- g. *Ludasi oldal* (Coasta Ludusului).
- h. *Báránymáj* (Piscleoasa).
- i. *Éhmező* (Malaisti).
- k. *Örhegy* (Țylicui).
- l. *Kányavölgy*.
- m. *Szénásvölgy*.
- n. *Csorgo*.
- o. *Bocskorrét* (Beszerica). Ezen réten a tó közepe tájt van egy hegyes domb, mire nézt az az állítás, hogy a tatárfutáskor azon tartatott az isteni tisztelet kiszolgáltatása, nád közé rejtőzve.
- p. *Bakvölgy*.
- q. *Gerendivölgy*.
- r. *Ránta*, és
- s. *Szállkaberek*.

Mindezen határrészek elnevezése eredeti származtatására nézve semmi bizonyos okmányosító kútfőre nem hivatkozhatni.

[209r] Mely előlírtak valóságát nevünk aláírásával és nevünk eleibe tett községünk pecsétjével is igazoljuk, Maros Bogáthon, október 10-én, 1864.

Moldován Tenászia falusi bíró
Varga Péter kisbíró
Halmágyi Imre,
Ignát Györgye,

Csongrádi Josef falusi öregek
Nyárádi János jegyző és névalíró mp.
Tokaji János ev. ref. lelkész m. k.
Nicolau Vladutiu archidiaconu
si paroch preot unitu locale mp.

MAROSCSAPÓ

(ÉS CSAPÓSZENTGYÖRGY)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[158r] Statisticai kimutatás.

1. Küküllő megye Also kerületének Radnothi járásában fekszik *Csapo* helysége, mely is a régi levelek és okmányok, valamint a traditio nyomán is két elpusztult faluból állott össze. Az egyik egy Kisfalud nevű helység, a mostani csapoi temetkező helyen lehetett, ami abból is kitetszik, hogy ottan a sírásók már többször akadtak kő fundamentumra, ahová sírt nem is lehetett ásní.

A másik helység a Maros folyón túl, a jobb parton, Csapo helység irányában lehetett, s neve Csapo Szent György volt, amint a régi okmányokból kitetszik.

Különben Csapo helységének más neve nem létezett.

2. Ezen község neve mindenütt Csapo nevezet alatt említetik minden irományokban.

3. A helység eredete az első pontban leírt két helység elpusztulásakor keletkezett, valamint népesedése is.

4. Az erdélyi fejedelmek korából kelt levelekben és periratokban mindenkor Csaponak neveztetett.

5. Csapo helysége fekszik a Maros bal partján, épp a tövét mossa a víz. A Maroson túl semmi határa nem lévén, épp a határ szélébe van építve, úgy, hogy északra semmi határa nincsen a helységnek. 2800 hold földje mind keletre, délre és nyugotra esik, és a leírt mennyiségű földből a falszabadultak csakis száz holdat bírnak, akik is románok, a többi számon ott helybe lakó magyar birtokosok bírják.

A falutól keletre a Maros hosszában vagyon egy Magyaros nevű elsőrendű kaszáló, továbbá délre egy emelkedett lapályon fekszik a Gárdély nevű elsőosztályú szántó.

Ezen túl délre van a Kövecses nevű szántó, mely nevét a benne lévő sok kavicstól vette.

Ezen túl nyugotra az Akasztófa nevű határrész, lapály két dombocskát kivéve, ahol a monda szerint akasztófa létezett a régi időkben. Itt vonul keletre a híres Tráján utja, mely most is oly szilárd, hogy bármennyi eső után is nincs sár rajta. A felrészre porond, [158v] apró kavicsal elegy.

Ezen határrészen belől délre van a Nagy rét nevű kaszáló.

Azon túl csakugyan délre van egy lankáson emelkedő oldal, mit Nyír oldalnak neveznek, még most is nyírhatni elég töviset.

⁵² Olvasata: Tofeus Mihály.

Ezzel párhuzamban van a Fejéritő oldal, mely onnét kapta nevét, hogy a földek végibe a teteje felé vagy on fejéritő pala, amivel szükségből meszelni is szoktak a szegényebb osztályú nép.

A fenn nevezett Nagy réten vonul keresztül Oláh Kotsádról és Bábahalmáról jövő patak, mely is esős évbe több kárt okoz helységünknek, mint a Maros.

Ezen alól nyugotra van a Poděj nevű szántórész, a Kapus oldal és a Kisfaludi tér nevű kaszáló, hol is megint egy oláh sállyi völgyből járó patak sok kárt okoz. Az említett két patak a Marosba szakadnak.

Csakugyan nyugotra van a Németek rétje a radnothi határ mellett, miről az a traditio, hogy ottan régebben lovas német katonák állomásoztak a radnothi kastélyban, lovaikat itten legeltették.

A mellette lévő radnothi kaszálót is Németek rétjének nevezik.

A Maros mellett a falun alól van a Csűr domb nevű kaszáló, miről azt mondják, hogy régebben egyik nagyobb birtokosnak csűrje volt.

Ismét a falu felé jöve, Radnoth felőli országúton egy emelkedett lapályos dombon van a temető, hol az említett Kisfalud nevű helység létezett.

Ezen túl a falu felé az úgynevezett Pete fája szántórész, elsőosztályú föld.

Van még a falunak két legelője, egyik Borju sziget, a másik Hajo rét, a Maros mellett a falun alól mindkettő a Maros által képezett két kanyarodás által képezve.

[159r] Két nádasa is van, egyik a falu mellett, és egyik az úgynevezett Kerek to.

A reformátusoknak van templomjuk és papjuk, a görög catholikusoknak van egy kis fatemplomjuk és papjuk.

Csapo helységnek szomszédai északról a Maros vize, keletről Ugra helység, délről Gyulas helység, nyugotról Oláh Kocsárd, Oláh Sállyi és Radnoth helységek.

Kelt Csapon, február 19., 1865.

Miklos Károly falu jegyzője

Bota Juon falusbíró

Ábrahám Josef [és]

Muresán Nikolai [és]

Illyés Mihály falu öregei

MAROSDÁTOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[211r] Torda megye (Erdélyhon), Maros Bogáti járás. Helynevek *Maros Dátos* községből.

Kérdés az utasításban van.

I. Tartozik jelenleg Torda megyéhez, Maros Bogáti járáshoz.

II. Kettő: román nyelven, mely helybéli elnevezése is, nevezetik Muresiu Datésiu. Országsszerte ismeretes neve kettő, magyarul Maros Dátos, románul Muresiu Datésiu.

III. Hogy hajdon más névvel neveztetett volna, nem tudatik.

IV. Bizonyosan nem tudatik, annyi tény, hogy rég időtől fogva említettik.

V. Erre a pontra az adatok hiányzanak.

[211v] VI. Semmi sem tudatik, mivelhogy községi levéltár nincs.

VII. Van a hely határán szántó, kaszáló és legelő. Nagymértékben természetik tengeri (törökbúza), őszi és más tavasz gabona. Fekszik különben e helység tér helyen a Maros mellett, határa hegy és völgy. Szomszédjai keletről Maros Lekentze, délről Kutyalva, nyugatról Maros Bogáth és éjszakeről Keménytelke.

Maros Dátos, október hó 5-én, 1864.

x Marzsínán Záharia falusbíró

x Marzsínán Dumitru,

x Katona Tóader falu vénei

Kálbor Sándor névaláíró és helység jegyzője mp.

MAROSFELFALU

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[75r] Helynevek *Felfalu* községből, Torda megyéből.

1. Felfalu, falu Torda megye Felső kerülete Vétsi járásában. A Maros két partja Régenen felyül Havas aljának neveztetvén, Felfalu itt alól kezdve az első falu.

2. A községnek egyedüli közönségesen elterjedt neve Felfalu, valószínűleg, mivel lapályos tér helyen fekszik, onnan eredve, hogy Régentől a Maros torkolata felé felfelé fekszik.

A helység lakossága felerészben magyar, felerészben román ajkú. Románoknál is neve ugyanaz.

A körülfekvő néhány száz falu lakosságánál neve Pransz dorf (túró-sajt falu), eredete bizonytalan, távolabb körben ismeretlen.

3. 1849 végén ezen falu a Szász Régen városi tanács igazgatása alá kerülvén, kevés időre ezek németül nevét *Hochfeldre* kicserélték, de e név csak hivatalos iratokban használtatik a provisorium alatt, újabb időben elenyészett.

4. Nem tudatik, régi irományok nem lévén a helységben.

5. Nem tudatik, hagyomány szerint egy időben örmény település most, és a mostani református templom általok építettett volna, azonban a 16. század végén már református ecclesia volt, és a kisebbik, 1597-be öntetett harang a reformátusoktól öntetett.

6. Egyebet nem lehet tudni, mint ami a fellebbiekben említve van.

[75v] 7. A Maros jobb partján fekvő téres határrész általános neve a falun alól és felyül *Tër*, a Maros két ága közötti sziget neve *Berek*, az ott találtatott füzes berkekről.

A Térnek felső, Maros jobb partjáni szegleténi szántók *Gyilkos* nevet viselnek, hagyomány szerint az ott volt sűrű bokrok tolvajtanyául szolgálván, emlékezetet haladó idők előtt gyilkosságok követtettek volna el ottan.

A Tértől jobbra az egész határ folytában egy fennsík terül el, mely cser[e]erdőkkel volt elborítva, ennek lapályos, víztartó fekvésinél fogva általános neve *Mo-csár*.

A falutól nyugotra a fennsíkon, hol most a reformátusok temetkező helye van, elpusztult épületek alapzatai találhatók ma is, a hír azon épületeket *Kolostor*-nak mondja, az akörüli szántók *Kolostor megett* nevet viselnek.

A fennsíktól nyugotra hegyek nyúlnak el, melyek erdővel vannak borítva. Ezen erdők északi, egy nagy árok által elszakasztott felén a keleti oldal *Büdös oldal* nevet visel, a nyugoti *Hideg hegy* és *Borzás*, délre fekvő erdők *Kereszt erdő* nevet viselnek, mindezekről semmi hagyomány nincs.

Ezen erdőkől nyugotra három völgy tartozik még a határhoz. Délkeletről az első kisebb, *Pipás*. Ettől nyugot-északra egy nagyobb, *Széna fű* nevet viselnek. E völgytől északra fekszik egy harmadik völgy, neve *Almás*. [76r] A két erdőséget elválasztó nagy árok, mely minthogy az Almás felől jó, Almás patakjának neveztetik. Két partján legelő terül el, és *Erdő köze* nevet visel.

Mindezen nevek eredetéről a hagyomány hallgat.

Költ Felfalu, 1864. szeptember 18-án.

x Lengyel János falusbíró
Muzsnai Antal néviro és jegyző

MAROSGEZSE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[301r] Jegyzés.

Az Maros Gezse községe részről az adat gyűjtése következő pontokra:

Először. Maros Ujvári kerület.

Másodszor. Maros Gezse helysége mint[egy] ezer lélek, román görög egyesült nép lakik benne, és ezenkívül 50 lélek református magyar fő. Birtokosok itten a gróf Toldi örökösök és báró Splényi Sámuel.

Harmadszor. A falunak nem volt más neve, hanem a tatárfutás után, ahol most a közlegelő van, Pe Gezsa betrina, átköltözött [oda], ahol jelenleg a falu fekszik a Maros szélén. Ahol Gezsa betrina volt hajdonába, most is nevezetes az a hely, a Radui malom oszlopai a vízbe most is láthatók.

Negyedszer. Maros Gezse veszi eredetre neve[zetét] II. Géza királytól.

Ötödször. A falu népesedett leginkább a tatárfutás után, és azután 1816-ba, mikor az éhség volt Erdélyben. Sok mokánság telepedett ide, honnét máig is veszi a Mokán vagy Bágy család eredet[ét].

[301v] Hatodszor. A falu fekszik épeg[!] a Maros szélén. Jó határa van, szép tiszta búza és rozsnak termő helye. Szőlő kevés terem. A falun alól emelkedik egy havashoz hasonló nagy hegy, ahol hajdonába erdő volt, most pedig csak kopasz oldal. Az után a legelő *Pe valia viilor* nevezetű, s az után a falu kaszálója: *Lá Moldoros*.

Az után a fagyosi határrész, s *Lá Rizoré* dombos hely.

Lá ungyu Ketzi, kaszáló.

Az után *Lá mare*, ahol vízimalom vala.

Lá Ritu Jónkuluj, ahol egy Jónku nevezetű legén[y] meghalt.

Suptu Ripu, a Ludosi szakadások.

Lá Bálbona, ahol egy nagy mélység van.

In Vad és Mislók, ahol a marhaitató hely van.

In Beltzi, ahol a Maros ki szokott önteni.

La gura Mokeului.

Peste delma.

La abraszá, ahol régin egy Abraszsa nevű ember lakott.

La Mokeu, ahol a gezseiek[nek] mindék[!] bajok volt a Bogáta szomszéd falus[iakk]al, s gyakran verekedés is történt.

Lá Mokánele, a Preven kutya[?].

La vizoine, ahol borzlyukak vannak máig is.

In Mislók, La Kudenci[?], s Pe piatra, [302r] ahol a határunkon keresztülvág a Trajanus, a rómaiak ideiből kővel rakott országos út, ahol most is látható.

Az után a Dosz határrész és a Tyikai hegy, a vállán lévő szakadásos határrész, és a Poginu, s La Mistecsen.

A falu határos keletről Maros Bogáttal, Czintossal, délről Csekelakával, nyugotról Gábod és csuci határokkal. Esik nyugotról Maros Ketze és Maros Ludos, ezektől csak a Maros válassza a határát.

Maros Gezse, 24ik október, 1864.

x Nikora Todor falusbíró

x Gebadeoiu Gligor,

x Gezman Mihaele, falu öregei
névalírója Brád János jegyző mp.

MAROSJÁRA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[215r] *Maros Jára* fekszik Torda megye Felső kerületébe.

Határos Körtvélyfájával, Magyar Péterlakával, Olá Telekkel, Nagy Szederjessel, Kis Szederjessel, Kis Ilylével, Erdő Csináddal és Gernyeszek[k]el[!].

Neve régi idő óta csak az, s más névre senki sem emlékszik.

Határrészei:

I. fő dűlő *Eszak*. Ebben lévő kisebb részek:

a. Bük.

b. Atol, ez egy közepes magasságú hegyormó, melynek tetején több régi búzaverem formák látszanak, hova a helység lakói közhír szerint rakták a tatárfutáskor drágaságait s gabonájokat.

II. fő dűlő *Kis völgy*.

a. Kis völgy eszka.

b. Kis völgy verőfénye.

III. fő dűlő *Nagy völgy*. Ebbe lévő kisebb részek:

a. Nagy völgy eszka.

b. Nagy völgy verőfénye.

c. Farkas ágy, ez a régi időbe nagy erdő volt, de most szántófölddé vált.

d. Tollas Pál bértze, amit ezelőtt Bokor oldalnak is nevezettek, egy részét.

[215v] IV. fő dűlő *Borso szer*, aminek tetejét Kápolnának is hívják, ahol is valamikor valami emléképuilet lehetett, de a mostaniak nem emlékeznek rá.

V. fő dűlő *Sápa hegy*. Ebben lévő apróbb részek:

a. Pusztá.

b. Doi barazda.

c. Temetők köze.

d. Pénzes domb, amiről az a régi közmonda, hogy a török hadjáratkor oda pénzeket raktak a törökök, s ezelőtt mintegy 32 évvel egy Bőjte István nevű ember ott kapott is aranydarabot.

VI. fő dűlő *Bagoly szőlő* fő dűlő. Aldűlők:

a. Pusztá.

VII. fő dűlő *Tövis*. Aldűlők:

a. Széna fü.

b. Also Rágás.

c. Felső Rágás.

d. Kötel fü.

e. Peres fü.

f. Czigánne vápája.

g. Függő, ezek mind inkább erdők.

[216r] VIII. fő dűlő *Pad*. Aldűlő[k]:

a. Két halom, ami is egynéhány kerek dombocskáról neveztetett.

IX. fő dűlő *Csicsaj*. Aldűlők:

a. Halom.

b. Quárta.

c. Harcsa.

X. fő dűlő *Végláb*. Aldűlők:

a. Far.

b. Nyilas.

c. Alma szer.

d. Kövöcsös.

XI. Hoszu hegy köze fő dűlő. Aldűlők:

a. Sos kut láb, ezen helyen valami sósút lehetett, s most is van valami ásványos víz.

XII. fő dűlő *Nagy gát alja*. Aldűlők:

a. Nagy erdő alja.

b. Szaka patokja.

c. Csokás.

d. Hagyo vára padja.

e. Fingo kut.

f. Nagy árok köze.

g. Bogács.

[216v] XIII. *Borzjuk* fő dűlő. Aldűlők:

a. Nagy horgos.

b. Iritvány.

c. Olom hegy.

d. Kis horgos.

e. Johar barazda.

f. Ihaj.

Kelt Maros Jára, 18. szeptember, 1864.

Miriszlai Sándor községi jegyző mp.

x Szatmári Mihály falusbíró

x Gál Samu esküdt

x Kömives Todor,

x Péntek Ferencz választmányok

Névíró Miriszlai

MAROSKERESZTÚR

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[148r] Helynevek Maros Keresztur községből.

Először. Maros Keresztur van Marosszékre, a Nyárád Gálfalvi járásba, csakis egy elnevezéssel, mely országszerte ismeretes. Más hogy lett volna valaha, nem tudatik. Hogy miolta hívják Maros Kereszturnak, ez is nem tudatik, s hogy honnan népesítettett, az sem.

Másodszor. Vagyon Maros Kereszturon a harmadik határrész, úgynevezett Rét nevű hely, vizenyeges tós hely, nemkülömben az úgynevezett Csere mege, ugyan a harmadik határrészbe, mely emelkedett hegytetőn egy sík hely, vizes, van idő, mikor egész esztendőn által békák regelnek benne, mind az idén is.

Vagyon a negyedik határrész, Földvár nevű hely, mely szántóföld, de egészen kövecses hely, mintha országút hely lett volna. Szájhagyományból török város helynek tudjuk. Nyomai látszik is, mivel most is egész kő fundamentomot helyen-helyen kaphatni. Ezen hely vagyon a *Medgyesfalvi határ*, *Bodor*, *Botza*?, *Matyko*, *Felső hosszú* és *Lene hidgya* határnevek közt.

Egyéb nevezetesség határunkon nincs.

Kelt Maros Kereszturon, 1864. november 14-én.

x Aszalos Imre falusbíró

x Vintille Tódor főhűtös

x Vetési István hűtös

x Kendi Vaszi hűtös

Névíró Fekete K. jegyző

MAROSLUDAS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[223r] Erdélyhon, Thorda megye.

Helynevek *Maros Ludos* községből, fennebbi megye.
Kérdőpont az utasításban van.

Ad I. Tartozik Thorda megye Also területéhez, Maros Bogáthi járás.

Ad II. E községnek kétféle neve él most, magyarba Maros Ludos és románba Mures Ludus. Országszerte Maros Ludos elnevezés alatt esmeretes.

Ad III. Más elnevezése a helységnek emlékezet óta nem volt.

Ad IV. Hogy mikor említették a község legkorábban, azt adatok hiányában tudni nem lehet.

Ad V. Honnan népesítették, szintén nem tudatik, mert semmi útmutató erre nincs.

Ad VI. Az ötödik pont alatt felhozott ok mián a név eredetéről és [223v] értelméről szintén semmi[t] sem tudhatni.

Ad VII. A község határa 1861-be commasatio alá menvén, a határrészeknek most a jelenlegi birtokosok után van elnevezésük, és eszerént bír most:
gróf Andrásy Gyula: 1420 hold, 526 négyszögöl.
gróf Bánffy Béla: 1410 hold, 1225 négyszögöl.
özv. Cserei Farkasné: 160 hold, 86 négyszögöl.
gróf Dégenfeld Otto örökösei: 541 hold, 611 négyszögöl.

Graur János: 20 hold, 441 négyszögöl.

Ludosi Sándor: 54 hold, 1160 négyszögöl.

Görög egyesült egyház: 79 hold, 1348 négyszögöl.

Görög nem egyesült egyház: 14 hold, 558 négyszögöl.

Maros Ludos községe: 197 hold, 1545 négyszögöl.

Maros Ludos nemes birtokosai 10 öl 470 négyszögöl.

Református egyház: 21 hold, 15 négyszögöl.

özv. Máthé Farkasné: 131 hold, 67 négyszögöl.

Nyerges Ferentz: 90 hold, 713 négyszögöl.

Nyerges József: 128 hold, 596 négyszögöl.

Pekri Albert: 23 hold, 590 négyszögöl.

Placsintár Lőrincz: 23 hold, 791 négyszögöl.

Bernát Albert: 430 hold, 777 négyszögöl.

gróf Rhédei János: 72 hold, 694 négyszögöl.

gróf Toldalagi Adele: 256 hold, 539 négyszögöl.

A volt úrbéresek összesen bírnak: 1901 hold, 260 négyszögöl.

Mindössze: 6988 hold, 212 négyszögöl.

Ezen birtokrészek és illetőleg Maros Ludos határa szomszédos keletről Maros Bogáth határával,

[224r] melytől a záhi [és] tohádi tóból folyó patakkal választatik el, délről Maros Bogáth és Maros Gezse határaival, melyektől a Maros folyó válossza el, nyugotról Maros Ketze, Gerend Keresztur, Mező Örke,

Also Detrethem és Kook határaival, északról a tohádi és mező szengyeli határral.

Fekszik pedig hegyes-völgyes, erdő nélküli helyeken, a község maga pedig a Maros folyó jobb partján.

Maros Ludos, október 10-én, 1864.

x Stoika Juon falusbíró
névaláíró Dohi Sándor jegyző mp.

MAROSOROSZI

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.
(Fol. Hung. 1114/15.)

[396r] Oroszi helységét tárgyzó statistikai jegyzetek.

Oroszi helysége nemes Also Fejér megye Maros Ujvári járásában van békebelezve. Ez egy, a Maros vize bal partján 41 házból álló, mintegy 150 lakossal, kik oláhok, épült kis falu.

Ezen falu az ősidőkbe Kutyalva határából kiszakasztott praedium lévén, úgy látszik, hogy mostani nevét az első megtelepítés után mindjárt nyerte, a Székely Kutyalvát bíró birtokos urak oláhokat, mégpedig az oroszokkal egy valláson lévő, tudniillik disunitus oláhokat telepítvén oda, innét vehette az Oroszi elnevezést. E falu községe később görög catholicus lett.

Határai északra és nyugatra a Maros vize, délre a szentjakabi határ, keletre a kutyalvi és péterlaki határok.

Vagyon két utcája és egy szegelet utca.

Első utca Pe dupe gardur, a Kertek megett.

Második utca Mare, Nagy utca.

Harmadik a Szegelet utza Ungyetz nevezet alatt.

Van egy görög catholicum temploma.

E falucska dűlői:

A Kutyalva felől való dűlő oláhu Fordulásu gye ketre Cuchu, vagy Fordulasu pe ripe, ez utóbbi elnevezést azon omladékos meredek vizekenyes oldaltól vette, mely Királyfalvától Orosziig mindenütt a Maros [396v] partján megy, s ebbe a fordulóba esik. Ezen dűlőn megyen keresztül a Kutyalvát Oroszival öszveköti út is Maros Bogáth felé. Az ezen dűlőbe lévő földeket Scurtok gye ketre Cuchunak nevezik, e szótól: scurt – rövid, magyarul Kutyalva felőli rövidék.

Második a Szentjakab felőli dűlő, oláhu Fordulásu ketre Szinjakob.

Ezen dűlőbe lévő földeket oláhu Resore névvel nevezik, a deák szóra: resurgens – föl. Ezek amphiteathralis alakba fekszenek, s lejtenek le a Szentjakabi hegyről a síkságra, ahol osztán a földek oláhu Lungile – Hosszuk elnevezést nyernek.

Ezen dűlőn megy keresztül a Trajanus római imperator által készített út, melyet itt oláhu Drumu tyetrosnak hívnak, magyarul Köves utnak, a mellette lévő földeket pedig Pementurile drumu tyetrosz.

A Traján utja a királyfalvi határból, kelet felől jön, s átmetszvéen e dűlőt Oroszi helységre végénél, s ennek közlegelőjén keresztül megy a Maros Bogáth és Oroszi közt levő Maros-átjáróhoz.

A Traján utja oroszi határába való béeérkezésénél ered egy kis forrás, Vale, [magyarul] Patak név alatt, mely egy meredek, Resor linge vale nevű kurta völgyön keresztül Orosziba megy, melyen keresztül folyván a Marosba szakad. Az e patak mellett [397r] lévő földeket Scurtele gye pe vale névvel neveznek, magyarul Patak melletti röviddek.

Harmadik dűlő a falu délnyugoti oldala mellett az úgynevezett Dupe tzarine nevű dűlő, magyarul Gyp melletti dűlő, melyet most a Maros mos és ront.

Negyedik [dűlő] a Közlegelő a falu mellett, ennek keleti része felől három oldalról a Maros által körülvéve, alig 60-70 éve még szántó volt. Magok az orosziak hagyták meg legelőnek, mely célnak meg is felel, ezt a Traján utja hasítja keresztül. Neve oláhu Continitu communei, Község helye.

Kutyfalva, 15. Novembris, 1864.

Szentpály jegyző mp.

MAROSSÁRPATAK

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A Vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[344v] 2. *Sárpatak* kezdettől olta ezen a nevezeten falu helység, fekszik a Maros jobb partján. Nevét veszi a rajta részint Póka helységéből, részint a határi erdőkkel összefolyó és a falu közelében egyesülő patakról, mely a falu közepén keresztül foly, és sáros, iszapos medrű természetű.

Azon határrészeinek, mely Gernyeszeg és Vajdaszentiván [345r] helységekkel határos, lapályos térség, szántó és kaszáló helyekből áll, részletes nevei:

- a. A *Békástó*, békák által lakta tó.
- b. A *Luczrajáró*, a Lucz folyamra járásáról.
- c. *Malomláb*, Malom melletti hely.
- d. *Csikós kert*, csikók kertjéről.

Innen feljebb menve vagyon a

e. *Sziget* nevű határrész, tér hely, mely nagyobbbrészt kaszáló. Ezen nevezetét veszi jobb felől a Maros, bal felől a Lucz folyama által lett beszígetelésiről, mely utóbbi éjszakkeleti végén a Maros folyamába szakad. Ezen helyen nyúlik fel a Gernyeszegre menő közlekedő út.

f. Ezen felyül van az úgynevezett *Tömelléke*, melyet a Szigettől a Vajdaszentivánra menő közlekedő út választ el. Ettől felmenve újból egy térség terül el, melynek neve

g. az *Enyed*, a gróf Teleki Domokos és gróf Teleki Lajosné [345v] birtokaiban lévő erdőig, mely utóbb

Toldalag és Póka erdeivel határos, ezen helyet egy Pókába menő út hasítja keresztül. Ezen nevezett hely nyugot felőli részébe vagyon az úgynevezett Jézus kutja, egy igen jó és dús folyású forrás. Ennek közelében egy római catholicus kápolna, melyről egy régi időkből fennmaradott monda szerint annyi tudatik, hogy a hajdoni időben Sárpatak helységre egy Szentí Krisztina nevű éltes hajadon nő birtokában lévén, ki is szemfájásban szenvedett, és utóbb meg is vakult, egykor azt látva álmában, hogy a fenn nevezett helyen az erdőben – az akkori időben ez nagy erdőség vala – egy forrás létezik, melyből ha minden nap reggelén a nap feljötté előtt szemeit megmossa, szemvilága megjövendő. Úgy is lön, s a nevezett hajadon [346r] nő annak emlékére azon forrás közelében egy kápolnát emeltetett, s a mindenható iránti hálájából annak tiszteletére évi búcsújáratot kérvén s eszközölvén, aminek máig is maradványa a sárpataki áldozó vásár, a forrást elnevezé Jézus kútjának.

A nevezett kápolna az 1848-i bonyodalomig még fennállott a maga épségében, de ekkor belső szerkezetétől megfosztatott, utóbb egészen romba dőlt, s jelenben csak pusztá helye látható. A forrás kerítetlen jelenben is létezik.

A közelebb leírt helyről nyugot felé terül el, egy hegyháton

h. a *Mocsár* és *Irtás* nevű közlegelő hely, melyek nyugot felőli szélei bokros erdőség, és a pókai s póka kereszturi bokros erdőséggel határos. Ezen helyet a fennebbbitől a galambodi szomszéd határról [346v] jövő patak vize választja el.

Ezen helytől északnyugotra nyúlik el egy terjedelmes erdőség, melynek részletes elnevezései: Meleg oldal, Farkasjuk és Révai erdők, mely utóbbi elnevezését hajdoni birtokosáról vészi. Azon helyen vagyon az úgynevezett *Leányvár*, melynek történelmiről alább Várhegy helység leírásánál terjedelmesen következik közlés. Ezen erdőség határos Galambod és Várhegy helységek határaival, birtokosai gróf Teleki Sámuel sáromberki, gróf Teleki Lajosné és gróf Teleki Domokos sárpataki birtokosok.

Ezen erdőség aljában a Maros folyam jobb partján nyúlik el egy kis térség, mely részint szántó és kaszáló helyekből áll. Ennek részletes elnevezése[i] *Ernyei berek* és *Conventi*, határos a Várhegyi berekkel, utóbbi éppen ezért nyerte nevezetét a két határ egyesítés[é]ről.

[347r] Innen feljebb menve a Maros két árokra szakad, egy szígetet formálva, részint kaszáló és szántó, s legelőhelyeket foglal magában, ezt nevezik *Asszúág*-nak. Ezen hely Nagy Ernye és Sáromberke helységek határával áll kapcsolatban.

Továbbá a Maros folyam jobb partján és az erdőség között egész a faluig felfelé terül el egy szép térség, ez

is részint szántó és kaszáló helyekből áll, jó gabonát termő hely, ezt nevezik *Kecskésnek*, egykor kecskelegelő hely lévén.

Több név a helység határán sem bír jelentőséggel.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

MAROSSZENTANNA

OSzK Kézirattára F1/3814/A41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[150r] Maros Szent Anna. Adatok:

Ad. 1. Hívják Maros Szent Annának, [tartozik] nemes Marosszék Marosi alkirálybírói járás és Mező Sámsondi dűlőbiztosi járásba.

Ad. 2. A helységnek más, országszerte híres neve nincsen, de a lakosok híjják Bene falvának. Ebbe a Bene falvába laktak az úgynevezett veres darabontok, kik az insurrectiokor mint katonák szolgáltak.

Ad. 3. Hajdon más elnevezések nem volt.

Ad. 4. Az erdő[ly]i fejedelmek ideiben említették legelőszőr.

Ad. 5. Népesítettett a volt Székely Kapu nevezetű helységből, mely elköltözött, és a mostani Szent Anna helységére költözött, hol egy Anna nevezetű leányról vette nevét, ki hihetőleg legelsőbben lakott ott.

Ad. 6. Névéredetiről egyebet nem tudhatni, mint hogy egy Anna nevű leányról vette eredetét, ki hihetőleg ott lakott legelsőbben.

Ad. 7. A község határ[a]in előforduló nevek:

Első. Helység.

Második. Csűrös földek.

Harmadik. Nagy berek.

Negyedszer. Felső berek.

Ötödször. Maros járó.

Hatodszor. Falu rétye.

[150v] Hetedszer. A Bene rét.

Nyolcadszor. Szőlő alya.

Kilencedszer. Szőlők.

Tizedszer. Szőlők felett.

11-szer. Felső erdő.

12-szer. Felső legelő.

13-szor. Zátol gödre.

14-szer. Felhágo.

15-ször. Also erdő.

16-szor. Kis horgos.

Maros Szent Anna, november 24-én, 1864.

Diószegi Gyula jegyző mpr.

Hosszu Juon falusbíró

MAROSSZENTGYÖRGY

OSzK Kézirattára F1/3814/A 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[152r] A Maros Szent György előljáró[i]tól a Kááli járás[i] tekintetes dűlőbiztos úrhoz, Maros Vásárhelyt.

A Kááli járás[i] tekintetes dűlőbiztos úrnak idei 944. sz. alatti rendelete folytán hivatalos felvilágosítást adtunk Maros Szent György község és annak kijelelt határrészletei nevek eredeteiről.

1. Nemes Marosszékben, Nyárad Gálfalva kerületben, Káál járás[ban] létezik *Maros Szent György* község. Régen a sok cigányok lakása miatt *Czigány Szent Györgynek* neveztetett, mostan, minthogy a Maros [menti] terük van, *Maros Szent Györgynek* neveztetik. Szent György[nek] pedig onnat neveztetik, hogy a római catholikus templom Szent György nevére építettet.

Második dűlő *Malom rét*, itten régen malom volt, és onnat a malom körüli rétet Mallom rétnak neveztetik. Ez lapos helyen van, és most is rétnak használtatik.

b. *Válto rétt*, ez előbb egy évben rétnak, más évben legelőnek használtatott. Eredete váltós rétből jön. Ez is mostan, mint régen, többnyire rétnak használtatik.

c. *Nagy szeg*, a Malom árka és Maros árka közti szántóföldek voltak, és így a két víz közti nagy szeg volt, és így, mivel nagyobb szeg volt, vette nevét Nagy szeg. Ez is a Maros terühin van, és jelenben is a malom árka megvan.

Harmadik dűlő *Falu alati határ*, a falu alatt van, térséges hely, és innét vette eredetét.

[152v] a. *Falu rétye*, ez a község által minden évben felosztatott, és úgy használtatott, mind kaszáló, onnat vette eredetét. Most is kaszáló hely.

b. *Sáástó*, ez a sátés és tós hely volt, ez az eredete *Sátés tó*, öszvehúzatva *Sáástó*, mostan rétes hely.

Negyedik [dűlő] *Kis berek*, ez berkes hely volt, és volt nagyobb berek is. Tehát Kis berek az eredete, mostan legelő hely a Maros mellett, de jelenben is bokros hely.

Ötödik [dűlő] *Libáncs*, udvari praedium, lapályos hely, Várhegy, Sáromberke és Nagy Ernye közt van, mostan szántóföldek, rétek és tós helyből áll. Eredetét nem tudjuk.

a. *Gátlás*, malom gátja volt, és onnat vette eredetét. Jelenben szántóföld.

b. *Kopár*, puszt, kövecses, berkes hely volt, terméketlen, és innét vette eredetét, kopáros hely.

c. *Pap nadia*, nádas hely volt, és a papok rétye ottan volt. Tehát eredete papok rétye mellőli nádas hely v. *Papok nadia*. Ez jelenben tós és rétes hely.

Hatodik [dűlő] *Borzás*, sok borzafa termett, borzafa helyről vette eredetét *Borzás*. Ez lapályos, szántóföldnek használtatik.

Hetedik [dűlő] *Terebics*, eredetiségről semmit sem tudunk, ez hegyes, oldalos hely, részint szántóföldek, részint pedig legelő, részint erdős hely. Ez fekszik Jed, Agárd és Tofalva határai közt.

a. [153r] *Buna hegye*, egy igen jó forrás van itten, és innét vette eredetét *Buna és hegye*, minthogy hegyes hely. Az országúton felül van, szántóföldnek használatik.

b. *Mocsárd*, mocsáros, vizes hely, innét vette eredetét.

Nyolcadik [dűlő] *Kertek meget*, a kertek megetti szántóföldek.

a. *Pap erdeje*, egy darab erdő volt, mely a papok által használtatott, és innét vette eredetét: papok erdeje. Pap erdeje, ez déli oldalos helyen van, jelenben mind szántóföldeknek használatik.

Kilencedik [dűlő] *Gyéra*, gyéres erdő volt, eredete[!] innét vette, jelenben a lapályos helye szántóföldnek használatik. Az északba és nyugatba álló hely erdőnek használatik.

Mely felvilágítást tudomásunk és többek nem ékesítése után írtuk meg, alulírt nevünkkel megerősítve ki is adtuk.

Maros Szent Györgyen, november 13-án, 1864.

x Mújka Tódor falusbíró

x Raci János,

x Opris Ilyés,

x Kolcsár István falu öregei

Névírójok Ladosián Imreh jegyző mpr.

Jakabb János görög nem egyesült lelkész mpr.

MAROSSZENTJAKAB

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[320r] Maros Szentjakabot tárgyazó statistikai je[gy]zetek.

Maros Szentjakab nemes Also Fejér vármegye járásába kebelezett, 92 házból álló, mintegy 380 lakosból, két lankás, hosszan nyúló nagy hegyoldal lábánál, s ennek oldalain, melyek délről észak felé nyúlva a falu határát is magába foglalja. Egy kis patak mellett – mely dél felől a szénarétből eredve a falut és határát kétfelé osztván, s Val gyin rit (Rétről jövő patak) nevezet alatt a Marosba szakad – van építve.

Határai:

Keletről Péterlaka, délről Istvánháza, északról Kutyalva és Oroszi, nyugotról Czintos és a Maros folyó vize.

Van két utcája és két sikátora:

Primo. Északra a Marosra menő utca, neve Maros utza.

Secundo. Délre az Istvánháza fele menő utca Istvánházi utza név alatt.

3. A szőlő fele menő sikátor Szőlő sikátornak,

4. A Péterlaki útba eső Betya nevű sikátor.

Szentjakabnak van három dűlője és egy Zsuttyan nevű oldalos helye.

Első dűlő a falutól délre, Gyiteke nevezet alatt, ezt az Istvánháza felé menő út metszi keresztül.

Ebbe a dűlőbe van három hegyszakadásos domb, tudniillik Dilma spremjelor, Dilma furtsilor, [320v] itt akasztófa lehetett hajdon, és Dilma mitru – Demeter dombja nevek alatt.

E dűlőben van egy posvány Oty nevezet alatt.

Második dűlő. Ennek részei:

a. La isvore – A forrásoknál. Ebben a dűlőbe van három csorgó Isvor nevek alatt, ezekről vette e dűlő nevezetét.

b. A Siseu, e dűlőbe van egy darab rét is, melynek neve vala Gyin ritu igilor.

Harmadik dűlő délre a falutól. Ebben van az úgynevezett Ungurana, magyarul Magyar asszony, fele szénarét is.

E dűlőbe van két csorgó, egy In pereu, árok, más Isvor nevezetek alatt.

A negyedik dűlő nyugotra a falutól Czintos felé, az úgynevezett Kinyetyistye (Kenderes) 37 darab kenderfölddel.

A harmadik dűlő a Maros mellett lévő földek, La Mures nevezet alatt, 21 darab földekkel.

A falutól délre Istvánháza felé fekvő szénarét két részekre oszlik: Ritu gyin sus és Ritu gyin zsos, az Istvánházi felső és Péterlaki alsó szénarészekre.

Közlegelők:

a. A czintosi határtól a Szentjakabra lemenő útig terjedő, s a Marosig lenyúló hegyoldal, Faca név alatt.

b. A már megnevezett úton innét keletre nyúló hegyoldal, Betya nevezet alatt, és

c. La copacele, magyarul Garat név alatt [321r] ösmeretes, meredek, forrásos, szakadásos, tövises, kopár oldal, amelyen lévő út Szentjakab és az országút közt fenntartja [a kapcsolatot].

Szőlők:

Először. Az újabb szőlők – La grape viilor a falutól nyugotra –, magyarul A szőlők gödribe, három darab szőlő, gyenge bor, mintegy 360 vedret termő szőlők.

Másodszor. A régibb szőlők a Maros felőli oldalon – Urosojei, jó bor terem itt, mintegy 700 veder.

Erdők:

Istvánháza felé délre a falu határától van 10 darab erdő, melyből egy a falué, a többi uraságé.

A Zsultán – oláhul Pe supt Zsultyian nevű lankás oldal, melyen a forradalom előtt birtokos urak gyümölcsös kertjei voltak, most zsellérek lakházai vannak ott.

A Kopatseluk – Garat magyarul –, szakadásai alatt a Marosba nagy, épületre való kövek találatnak, melyeket valószínű a Maros a szakadások oldalaiból mosott ki, alig szenved kétséget, hogy e szakadásokba

ha célszerű fűrészek történnének, sok ily követ lehetne találni, tám bányát is, mely épületre, országútra egyaránt hasznos lenne.

A szentjakabi közlekedést fenntartja [321v] az istvánházi, czintosi, péterlaki és Kopatselek közt lévő országút fele menő út.

Szentjakab, 16. november, 1864.

Szentpály jegyző mp.

MAROSSZENTKIRÁLY (ÉS EGRSZEG)

MAROSSZENTKIRÁLY
OSzK Kézirattára F1/3814/A 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[154r] A Marosszentkirályi előljárósági hivatalból, ad nr. 1098/D. B. 1864.

Tekintetes h[elyi] dűlőbiztos úr!

A tekintetes helyi dűlőbiztos úrnak idei november 18-ról 1098. szám alatt kelt rendelete folytán tisztelettel jelenti alólírt előljáróság, miszerént községünket eleitől fogva hívták Maros Szent Király községének. Azt, hogy eredeti neve hunnét keletkezett, kitudakolásunk után sem hozhattuk létre, mivel oly régi iratok nem találtak, amelyben afelől felvilágosítást szerezhettünk.

Más különbféle feladatok pediglen nem találtak, aminek leírására igényt tarthatna.

Mely jelentés mellett alázatos tisztelettel lévén a tekintetes helyi dűlőbiztos úrnak alázatos szolgálai,

Marosszentkirály, 1864., 23/11.

Szente Gábor mpr.

Paielle Ferenc jegyző

EGRSZEG
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[49r] Leírása Egerszeg község és ahhoz tartozó dűlők és mezőknek sajátságok megnevezéséről, melyek azokban előfordulnak:

1. A községnek eredeti neve: Egerszeg.

Becsű kerület számja: 39.

Neve, hova a helység tartozik: Erdély hon, nemes Marosszék és Mező Bándi járás.

Az egyes határrészek neve:

I. dűlő Egerszeg helysége. [Termesztés neve:] Csak házak s gazdasági épületek, azután gyümölcsös, veteményes és kaszáló kertek. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

II. dűlő. A helység melletti tér. [Aldűlői:]

a. A helység melletti tér. [Termesztés neve:] Szántók és kaszálók. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztály.

b. Klastrom oldal. [Termesztés neve:] Szántó és kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Harmadik osztályba jönek.

c. Klastrom tető. [Termesztés neve:] Szántó és kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Harmadik osztályba jönek.

III. dűlő Bodo.

a. A Bodo. [Termesztés neve:] Szántók. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] A Bodo harmadik osztály.

b. Nagy rét. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

c. Somordok. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

d. Irtás. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

f. Hajosrét. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

g. Hentergát. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

h. Miszeg. [Termesztés neve:] Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

i. Berek mező. Kaszáló. [Más sajátságok, melyek azokban előfordulnak:] Első osztályba jönek.

Egerszeg, 1864. év október 28-án.

x Vilimon Todor falusbíró

Névíró Paielle

MAROSUGRA
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[266r] Maros Ugra községe, Küküllő megye. Helynevekről kimutatás, 1865.

[267r] Helynevek Maros Ugra községből, Küküllő megyéből.

1. Ugra tartozik Küküllő megyéhez, bír még Radnoti járás elnevezéssel is.

2. Ezen község magyarul más nevezettel nem bír, mint Ugra, és románul Ogra.

3. Hogy még más neve valaha említett volt, azt sohase hallottuk.

4. Mindig csak Ugra nevezeten említett, s hogy mikor vette ezen nevezetet, arról sem írás, sem szájhagyomány útján semmit sem hallottunk.

5. Népesített részint a méltóságos gróf Haller udvarház[hoz] bétélepedett székely cselédekből a magyarság, a románok pedig a szomszéd falvából, kik közül máig is sokan a falvájok nevével neveztetnek.

6. A név eredetiről köztudomásból annyit hallotunk, hogy ezen falva régentén a határnak egy Hosdát nevű határrésziben lett volna telepítve, s onnan a víz kedviért költözött volna a Maros folyója mellé, s azután vette ezen elnevezést, *Ugra*, de hogy azelőtt azon hely mostani vagy más nevét viselte volna, arról nem tudunk semmit.

7. A község határában előfordulnak [267v] e következő helynevek:

Első dűlőbe Csapo felől:

a. Kenderes földek, melyek a határ minden több földi között a legjobb kender termi, s ezen kívül más névvel nem bír.

b. A Tráján utnál lévő Hosszúk, Patakra járok. Ezen út egy elhagyott köves út, mely hajdon a Trajanus uralkodása alatt épült, s azolta községünkbe még mindég a Traján nevet viseli, de megjegyzendő, hogy ha községünk határából továbbment, ezen néven nem említették.

c. Soos ér, ez vízegyenes kaszálóhely, sós ereket, forrásokat itt lehet találni, melynek következtén [neveztetett].

d. Koré hegy nevű kis szőlőknek az alján igen nevezetes és hasznos feredővíz találatott, köszvény és hűlés ellen igen hasznos.

Második dűlő Gyulas felől:

e. Ravasz jukok, ez szántó, régebben rókajukok voltak [benne], s innen neveződik.

f. Ut által járok, itt a Gyulasra járó út egy rendbeli földön keresztül jár, és onnan neveződik.

Harmadik dűlő Laczkod felől:

g. Hosdát pataka, ez vízegyenes rét, [268r] az árvíz gyakran szokta járni, mely a kétfelől lévő hegyekről gyűl össze. Ezen két oldalnak oláhos elnevezése van, a faluból kimenve jobb felőli oldalnak Doszá Hosdátuluj és Fácza Hosdátuluj.

Kelt Ugra, 1865. február 17.

Benkő Károly falusbíró
Varro Lajos jegyző által m. t. k.
x Székely János [és]
x Makaria Josef falu öregei

MAROSVÁSÁRHELY
(ÉS HIDVÉG)

MAROSVÁSÁRHELY
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 60 mft.
(Fol. Hung. 1114/41.)

[526r] Helység neve:

Marosszék kebelében fekvő Marosvásárhely szabad királyi város, önálló közigazgatással és törvényszékel, mintegy 11 710 lakossal.

Elnevezése: a legrégebb adatok szerint:

a. 1607-ig Zékel Vásárhely,

b. 1607-en innen Marosvásárhely,

c. latinul Novum Forum Siculorum,

d. Agropolis,

e. németül Neumarkt,

f. oláhul Osiorheiu, de általánosan magyar nevét használják.

Ezen elnevezés a székely nemzet ősi történelmi szabadságán alapszik, ugyanis ezen hős vitéz nemzet azidőben, sőt a nemzeti fejedelmek alatt is, semmi pénzadót nem fizetett, hanem mikor a fejedelem trónra lépett, megnősült, vagy fia született, minden gazda hat ökréből tartozott egy ökröt természeti fejedelmi adóul adni, s az így összegyűjtött ökrök a székely nemzet pecsétjével megbélyegeztettek (ezen eljárás a történelemben ökrösítés címe alatt fordul elő), az így összegyűjtött ökrök eladás végett ide hajtattak, honnan a Vásárhely elnevezés. Maros melléknevét a mellette folyó Maros vizétől kapta.

[526v] Ezen város eredetileg nagyon kicsi volt, s csak az Ebhát, Fazakas, Klastrom és Régi baromvásár nevű utcákból állott, míg a történelem bizonyítása szerint következő hét falvakat, úgymint:

a. *Nagy vagy Felső,*

b. *Kis vagy Alsó Sásvári,*

c. *Székely falva,*

d. *Gurdaj falva,*

e. *Benefalva,*

f. *Kis Udvar,* és

g. *Kisfalud*, magához ölelte, részint megörökösítette. Szabad királyi várossá Bethlen Gábor, Erdély legnagyobb fejedelme 1616-ba emelte, amikor is a nevezett falvak birtokosai udvartelkeiket a város hatósága alá kivették (Marosszék hatósága alá helyezték), innen az 1848-ig ilyen címen 32 telek kiváltságossága, mely azonban a jogegyenlőség alapján egészen megszűnt. *Népessége:* 11 710 fő, melyből az 1858-beli népszéírási szerint:

római catholicus 3068, ev. református 5205, unitárius 94, lutheranus 203, görög egyesült 396, görög nem egyesült 61, izraelita 236, jövevények 2447.

[527r] *Területe:* 5732 hold, 593 négyszögöl, melyből a földjövédelmi adó alapjául fölvett catastralis munkálat szerint:

Szántó 2334 [hold] 737 [négyszögöl], Kaszáló 1008 [hold] 939 [négyszögöl], Erdő 1377 [hold] 182 [négyszögöl], Legelő 392 [hold] 51 [négyszögöl], Szőlő 163 [hold] 833 [négyszögöl], Terméketlen 456 [hold] 1051 [négyszögöl], 14.505 forint, 18 krajcár tiszta jövedelemmel régi ezüst forintokban.

Az egész város négy negyedre oszlik:

I. Szentmiklos, áll a következő utcákból:

a. Szentmiklos, külső végi Ujvárosnak neveztetik.

b. Sáros,

c. Régi baromvásár,

d. Közép régi baromvásár,

- e. Kis régi baromvásár,
- f. Térjmeg,
- g. Kutas,
- h. Fazakas,
- i. Ebhát, most Kazinczy,
- k. Temető,
- l. Kálvária,
- m. Csorgó.

Ezen negyed utcáinak elnevezése hagyomány szerint: Szentmiklos, az egész város rom. catholicus vallást követvén, három fő utcája: Szentmiklos, Szentgyörgy hasonló nevű szentektől, Szentkirály első koronás magyar király Szent Istvántól kapta nevét.

Sáros, alatt fekvéséről, Ujváros legkésőbbi telepedés. Régi-, Közép-, Kis baromvásár azon térről, hol a fejedelmi természeti adóban bégyült ökrök eladattak. Térjmeg, csodás alkotásáért, honnan kimenni megtérés nélkül nem lehet.

Kútas, a benne lévő bővizű [527r] kútról.

Fazakas, a hajdon korba hason című iparosok tömeges megtelepedéséről.

Régen Ebhát, most Kazinczy, a magyar irodalom újjáalkotása bajnokától.

Kálvária, a rom. katolikusok temetőjéről.

Csorgó, a benne lévő bő és jóvizű csorgóról.

II. Szentgyörgy negyed, magába foglalja:

- a. Szentgyörgy utcát, melynek külső vége Cigány mezőnek neveztetik,
- b. Német várost,
- c. Kövecsest,
- d. Klastrom,
- e. Szabo utcákat,
- f. Vár mellyékit,
- g. Oláh templom,
- h. Palásköz,
- i. Rozsa,
- k. Rozsaközt,
- l. Bornyumező,
- m. Kerektó,
- n. Pongráczköz,
- o. Korház,

Nagy és Kis Szurdék.

Ezen negyed utcáinak elnevezése:

Cigánymező, az oda a városi közönség földjére telepített cigányokról.

Német város II. Josef császár által oda telepített német ajkú lakosokról, ma azonban vagy kihaltak, vagy a több nemzetségekbe beolvadtak.

Kövecses, a föld kavics talajjáról.

Klastrom, az előidőben itt létezett apácakolostorról, ma már még romjai sem mutatkoznak.

Szabo köz, az e nevű iparosok ide telepedéséről.

Vár mellyéke, a város polgárai által saját védelmükre épített, de későbbre a magas kormány által elfoglalt várról.

Román templom, a benne lévő hasonnevű imaházokról.

Palásköz, a föld pala talajjáról.

Rozsa és Rozsaköz, az azokban elterülő nagyszerű kertekről.

Borjumező, Kerektó [528r] és Pongárczköz beépítetlen tér lévén, első Apa Mihály fejedelem itt tette fejére a fejedelmi süveget, akkori nevöket máig megtartották.

Korház, a vele szembe volt kórháztól.

Nagy és Kis Szurdék, későbbi telepítés, eltérve a fő utcától, elnevezése is rögtönzött, minden alap nélkül.

III. Szentkirály negyed, magába foglalja:

- a. Nagy Szentkirály,
- b. Kis Szentkirály,
- c. Csillagszer,
- d. Tyukszer,
- e. Serház,
- f. Malom utcákat.

Nagy és Kis Szentkirály első magyar király Szent Istvánról, ki a szentek közé soroltatott.

Csillagköz, alap nélküli helyi elnevezés.

Tyusker, hagyomány szerint itt volt a majorságvásár.

Serház, a városi közönség serfőző házárol.

Malom, a városi közönség hatkövű lisztelő malomáról.

IV. Poklos negyed, magába foglalja:

- a. Poklos,
- b. Hajosköz,
- c. Dinnyeföld,
- d. Pusztaköz és Kis utcákat.

Poklos, hihetőleg az ezen utca végén elfolyó, hasonnevű pataktól vette nevét, mely kiadásával temérdek kárt okozván, az okozott károkról kaphatta vésszes nevét.

Hajosköz, alap nélküli elnevezés.

Dinnyeföld, egészen új telepítés, még 1700 elején kaszáló volt, ezen téren tette fejére II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem a fejedelmi süveget, mikor az egész tér zöld posztóval volt beterítve, s még 1780-ban azon posztóból készült szoknya ép volt. [528v] Későbbre feltöretvén, az egész tér dinnyével vettetett bé, honnan mostani neve.

Pusztaköz, egészen építetlen, csak most kezdék beépíteni, innen neve.

Kis utca, nem annyira térhiány, mint a rajta lévő kishatározott háztól kapta nevét.

Hegyei az azokon fekvő szőlőivel és erdeivel együtt:

1. Nagyhegy, nagyobb része szálás cser- és tölgyerdő, kelet-déli két könyökéből fejlődik a Nagyhegy és Trébely szőlő, mely utóbbiról az a monda, hogy béplántálása időszakában az egész hegy kisajtott szőlőmaggal hintetett bé tulajdonosai által, miért ma is Trébely a neve.

2. Csere, fiatal szálas erdő, keleti és déli oldalán fekszenek a Kishegy és Unomáj szőlők. Az elsőnek elnevezése magában nevében rejlik, a másodiké ismeretlen.

3. Kakasdi oldal, szálas csere- és tölgyerdő, elnevezését a hozzá közel eső székely falutól vette.

4. Halmok köze, ennek alján táboroztak a törökök első Apafi Mihály idejében. Itt van egy emelkedett kerek domb, Kincses domb névvel, az róla a monda, hogy alján volt egy kőkecske, melyet a múlt században, írásbeli utasítás folytán egy török bejövén, némelyek szerint [529r] magát a kecskét, mások szerint mesterséges kulccsal a benne rejlő arany és ezüst pénzt elvitte, innen ered neve.

5. Bese, gyök hajtással kezelt csere- és gyertyános erdő, elnevezése ismeretlen.

6. Bodon hegy, szőlővel béültetve, nevét a közel lévő Bodon székely falutól nyerte.

Jelenbe az egész határ művelés alatt áll, a telekkönyv szerint következő határrészekből áll:

- a. Kerekítő,
- b. Gurdaly,
- c. Kis Udvar,
- d. Nagyváltó rét,
- e. Dézmás,
- f. Postakert,
- g. Kosárdomb,
- h. Két szőlők köze,
- i. Szakál szárazsztó,
- k. Nagyhegy szőlő alja,
- l. Nagyerdő alja,
- m. Felső, Alsó Sásvári,
- n. Patakra járó,
- o. Halom alja,
- p. Csere alja,
- q. Királykút melléke,
- r. Hideg völgy,
- s. Telek,
- t. Béka rekegő,
- u. Kishegy oldal,
- x. Tatárok szállása, [529v] y. Unomáj alja,
- z. Bodonhegy oldal,
- j. Bodonhegy alja,
- v. Kakasdi oldal alja,
- aa. Tisztire járó,
- bb. Köves domb,
- cc. Felső hosszú,
- dd. Alsó hosszú,
- ee. Alsó vágott berek,
- ff. Mészárosok rétje,
- gg. Morgó,
- hh. Dinnyeföld,
- ii. Hidak köze az Elbával,
- kk. Felső vágott berek,

ll. Remeteszeg mellett,
mm. Tulsó határ alsó forduló

nn. Bese oldal,

oo. Pónya alja,

pp. Bese alja,

qq. Bárdosi torok,

rr. Felső forduló,

ss. Holt Maros Kisváltó réttel.

Mindezen elnevezések részint a körülöttök fekvő szőlők, erdők, kutak, patakok, hidak és falvaktól származnak.

Megjegyzendő a Tatárok szállásáról, miként ez nevét az előidőből hozza le, azon történelmi igazság alapján, hogy a tatár csorda itt táborozott.

Egyetlen folyója a Maros, mely egyszersmind Erdély legjelentékenyebb folyója is, [530r] s egyedül van hivatva – szabályozás után – Erdélyt is öszvekötni a mívelt világ kereskedelmével.

Patakai:

1. Sásvári, mely a Királykúton alól Poklos nevet vesz föl, hihetőleg gyakran kártékony kiöntéseieért.

2. Kakasdi oldalról lejövvő patak.

3. A Papok csorgójától lefolyó árok.

4. A Tatárok szállásáról lefolyó árok.

5. Királykút vizét felfogó két patak.

6. Kosárdombról lejáró patak.

7. Trébely szőlőről lejáró patak.

8. A Kálvária mellett lefolyó patak.

9. A Nagy erdőről lejövvő patak.

Elnevezések eredetökkel azonos.

Ivóvizei vagy kútjai:

1. Királykút, nevét a hagyomány szerint onnan kapta, miként II. Josef császár MarosVásárhelyt járván, ezen kút vizét találta legízletesebbnek s csakis ebből ivott.

2. Válluskút, midőn a határ még fordulókra volt osztva, a városi közönség vállukkal látta el, mivel a csordák itt mint legbővebb vizű kútnál deleltek.

3. Papok csorgója, nevét onnan vette, mert a Jézus-szerzetbeli atyák ezen csorgóhoz jártak ki inni.

4. Hosszuvölgyi, nevét azon határrésztől kapta.

[530v] 5. Halmok közti, hasonló nevű erdőről nevezve.

6. Szentgyörgy utcai szökőkút.

7. Piaczi szökőkút, híres gépész Bodor Pétertől oly mesterileg készítve, hogy minden hat órába egyszer magától zenélt, mostani neve Szécsényi téri kút.

8. Hohérok gödre, vagy újabb neve Paláskút, régiebb neve az azon völgyben lakott városi bakóról, újabb nevét a föld talajától, melyen keresztülforr, nyerte.

Marosvásárhelyt, február 16-án, 1865. évben tartott tanácsülés határozatából.

Lázár Benedek jegyző mp.

HIDVÉG

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[81r] Helynevek Hidvég községének nemes Marosszék Mező Sámsondi járásából.

Első:

a. Székhely neve nemes Marosszék.

b. Járás neve Mező Sámsond.

c. A község neve Hidvég, csak ezen egy neve él, s ez esmeretes. Hogy a községnek hajdan más nevezése lett volna, nem tudatik. Az sem tudatik, hogy a község neve mikor említették korábban. Az sem, hogy honnan népesítették. A község neve eredetéről, értelméről köztudomásból, hagyományból vagy emlékezetből semmit sem lehet tudni.

A község határában előforduló többi topográfiai nevekről sem tudhatni semmit, mi[vel] a községnek semmi külső határa nem létezik.

Hidvég, 1865. január 29-én.

Az előjárósági tagok által íratott meg.

x Mán János falusbíró

x Gyarmati Ferencz kisbíró

x Blága János hűtes

névíró Paielle Ferencz községi jegyző

MAROSVÉCS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[358r] Kimutatás Vécs községéről.

1. Vécs Torda megyének Felső kerületéhez tartozott eleitől fogva, amint emlékezhetünk, és nevét vette ezen szótól: *vég*, minthogy végfalu volt a havas felől.

2. A községnek csak ez az egy neve tudatik.

3. Más elnevezésit nem tudjuk, sem nem hallottuk.

4. Már [az] 1600-[asok]nak az elején említették a község neve.

5. Fejedelmi lak lévén, többfelől népesítették, cseledség által.

6. Mint fennebb is írtuk, nevét vette ezen szótól: *vég*.
II. dűlő *Nemesek gödre*, ezt egynéhány nemes bírta, és a Maros folyó mellett egy alatt való hely.

III. dűlő *Szálas*, egy szép szálas cserefás erdő.

IV. dűlő *Rósás*, régen apró bokros erdő volt, sárga róza és fejér is termett, most kitisztított erdő.

V. dűlő *A Tónál*, itt egy kis halastó volt, mit a mostani vécsi bárónk elei csináltattak, de most kieresztődött, s merőbe kiszáradott.

VI. dűlő *Vár kert mege*, ez a vár melletti kert mellett van.

VII. dűlő *Sápa hegye*, itt régen falu volt, nem tudatik semmi egyéb bizonyos.

[358v] VIII. dűlő *Hosszuk*, itt hosszú nyilas földek voltak s vagynak.

IX. dűlő *Kis rét*, egy kisebb rétes hely.

X. dűlő *Iratás nyilak*, bokros hely volt és úgy irtódott ki, nyilak szerint felosztódott.

XI. dűlő *Mocsár*, vizenyős hely, marhalegelő.

XII. dűlő *Korhány*, egy nagy dombos-hegyes erdő, nem tudatik honnan vette nevét.

XIII. dűlő *Horgas*, a szántóföldek horgas fekvéséről neveztetett Horgasnak.

XIV. dűlő *Burjánszeg*, egy vad hely, burjánt termett.

XV. dűlő *Lövéri hágo*, itt megyen Lővére az út, és egy kis meredek hágo vagyon.

XVI. dűlő *Berek*, ez a vizek között fekszik, bokros, berkes hely.

XVII. dűlő *Sziget*, ez egészen a Maros vize között fekszik.

XVIII. dűlő *Gyilkos*, itt régen emberölés történt.

XIX. dűlő *Hideg kut*, hideg források vagynak, s voltak régen nagymértékben ezen helyen.

XX. dűlő *Porgalát*, ezt régen kerttel tartották, Porgalát kertnek neveztetett.

XXI. dűlő *Soos dombja*, itt régen a rómaiak idejében sóbánya volt, itt most is sóskút vagyon. Az egész domb sós hely, sóból áll.

[359r] Ezen kimutatásról, s ennek a mi tudomásunk szerénti valóságáról bizonyítunk.

Vécsen, szeptember 17-én, 1864.

Korondi János vécsi helvét hitű lelkész m. k.

idős Gorbai Márton

Szabo András

Német Ferentz

Gábris Márton

Tot Pál Mihály falusbíró

Kovács Ferentz Vécs helységre jegyzője sk.

MEGGYESFALVA

OSzK Kézirattára F1/3814/A 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[163r] Helynevek Megyesfalva község, Marosszék-ből.

1. Megyesfalva község nemes Marosszék és Maros kerület, Nyárad Gálfalvi járáshoz tartozik.

2. Megyesfalvának csak ez[en] magyar nyelvű elnevezése van, és csak e név alatt országszerte ismeretes.

3. Ez elnevezésen kívül a községnek hajdan valami más elnevezéséről semmi tudomása nincsen.

4. Jelenleg a községben élő legöregebb lakosoknak hagyományos feladatuk szerint e község ugyanez[en] elnevezés alatt több évszázadok óta létezik. Irományos okmányok vagy egyéb emlékek e község hajdani létéről nincsenek.

5. Hogy honnan e község népesedett? Erről szinte semmi tudomás nincsen.

6. Megyesfalva község elnevezése eredetéről szinte semmi tudomás nincsen.

7. E község hátarában előforduló többi topographiai nevei Tábor, Hoszszu, Nyires alatt, Temetőnél, Kerek[!] erdő alatt és felül, Felső borzás, Barátok rét, Nagy rét, Tanarok, Viz közti láb, Hodos, Illia berek, Tövis berek, Mérész, Plotisora, Rezora, Face bereghi, a Szöllő oldal, a Hegyen, Valle totului, Örményes láb, A Tonál, Közép láb, A Keresztnél, Also Borzás, Falu végénél rétek.

MEZŐBÁND

(ÉS DREKULYATELEP, FEKETE, HIDEGVÖLGY)

OSzK Kézirattára. F1/3814/A 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[168r] Mező Bánd falu [helyneveinek leírása]

Fekszik Marosszéknek nyugoti szélén, a Bándi járásba. Szomszédai keletről a bergenyei és paniti, délről a sz[ékely] urai (régí levelekben Magyar Uraj), nyugotról a mező kapusi és gerebenesi, északról a mező madarasi és szálteleki határok.

Nevezete a legrégibb lustrakönyvekben is Mező Bándnak fordul elő, ámbár egyházmegyeileg vele egy, több helységek (hét tudva van) olvadtak belé (Benkő [József] is említi a „Transylvania”-jába⁵³), de azért nevét nem változtatta, mindazonáltal a helységnek azon újabb telepű része *Ujbánd*nak nevezetik.

Utcanevek: *Ország utja*, ez már most van *Uj* és *Régi*, *Nagy* és *Kis Ujbánd*, *Tyukszer*, *Árpás*, *Templom*, *Sáros*, *Szöllő*, *Dinyés uttácák*, *Osváth uttca*, s több közök.

Területe a helységnek mint:

Első dűlőnek mérnöki felvétel szerint 315 hold 100 négyszögöl.

Van újabb időbe nyert két sokadalma és szombati héti vására.

Négy keresztény vallásnak van temploma.

[168v] Népessége 2500, felénél több magyar.

Ivókútai a helységnek: *Csender kutja*, *Nagyvölgy kutja*, *Árpás csorgója*, *Kiserdő csorgója vagy kutja*.

A házsám haladja az ötszázat. Neve eredetét homály fedí.

Második dűlő *Dombok közt*.

a. *Csender tető*, nevét vette a Csender ivokutról.

b. *Dombok között*, több kerek csúpú domb van benne.

c. *Osváth tető*, az Osváth oldalnak, mi az helységhez tartozik, a tetején van.

d. *Nagy völgy*, itten az ivókúton túl úgynevezett Rátzok dombján (mi most a reformátusok temetője), ide temették volt a Bánd, Madaras és Sámsond három falu székelysége által, a Bándi szöllő alatt vívott csatába elhullott rácokat, kik a Feketét (praedium volt) elfoglalták volt, s onnan zsákmányra jártak

ki. Ezen rácok a Batori Sigmond alatt behívott rác hajdúk utódai lehettek. [169r] Egy 1630-i esketés beszéli, hogy egy Veress Tivadar nevű rác ismét meg akart telepedni a Feketén, de megintetett, hogy ha azt meri tenni, meg kell halnia.

e. *Határ patakánál*, ezt újabb időben Pap patakának is nevezik. Hihető, hogy a református megye erdejéről, mely alatt foly, minthogy azt Pap erdőnek vagy erdejének nevezik.

Dűlő területe 313 hold 400 négyszögöl.

Harmadik dűlő *Tövissek közt*.

Ez tövises legelő, a közönségé, de benne fekszik az említett *Pap erdeje* és a *Csonkás* nevet viselő egyesek erdeje is. Az erdők 117 holdat és 1000 négyszögöllet foglalnak el, de amiből csak erdőhely is van. A dűlő területe 515 hold 1000 négyszögöl.

Itt van a vidékbe legnagyobb csúp, egy trigonometricum punctummal, *Bándi akasztófa* név alatt, hol régen akasztófa állott, és találkozik nála a bándi, bergenyei és urai határ.

A Csonkás csúpját *Isten dombjának* hívják, találkozik a bándi, bergenyei és paniti határ.

[169v] Van itt egy oldal *Fejérkő oldala* név alatt.

Van más *Cigofája oldal* név alatt, s annak egy csúpjá, *Cigofája csupja* (oláhul Ciglá Banduluj). Azt akarják tudni róla, hogy itt valaha egy kegyetlen cigánt kegyetlenül végeztek volna ki.

Negyedik dűlő *Csonkás alja*.

a. *Határka patakánál*.

b. *Fejér kö alatt*.

c. *Csonkás alja*.

d. *Csonkás rétje*, a határosztálykor *So szék rétje*, *Szik savas*.

e. *Büddös to*, rég Kis to nevű helyek fordulnak elő benne. Van egy ivókút *Csonkás kutja* név alatt. A terület 87 hold 1000 négyszögöl.

Ötödik [dűlő] *Szöllő alatt*.

Vannak benne *Falu mellett*, *Totere*, *Horgas*, *Szöllő fara*, *Urak szőlőjénél*, *Borso szer*, *Pusztas szőlő*, *Szöllő alja*, *Szöllő*, *Agyagas*, *Pad karé*, *Varjas domb*, *Verpelőtz*. A Verpelőtz nagy oldala alatt azt szeretik hinni, hogy kőso lehetne. 448 hold 600 négyszögöl területe a dűlőnek. *Verpelőtz tava* bé- és kifolyás nélküli tó, és eső vize élteti. Idővel feltelik.

[170r] Hatodik [dűlő] *Szöllő megett*.

a. *Bándi ágy*, nevét alkotja a monda arról, hogy tatár-futáskor oda vonta magát félre Bánd szem elől. Most ezen völgy alján sósút áll.

A Verpelőtz nagy hegy északi aljába *Szálteleki rét*. Száltelekből száll egy völgy, s annak egy pataka, onnan hívják így.

Kincses, régen egy kis falu volt, s Bándba olvadt. *Kincses falvának* hívták, és ismert is a helye, hol fe-

vagy Kolozsvár, 1833–1834.

⁵³ Benkő József: *Transsilvania sive magnus Transsilvaniae principatus, olim Dacia Mediterranea dictus...*, I–II, Bécs, 1777–1778,

küdt, a vastag cserépdarabokról, kályha-, tégl-, ablakmaradványairól.

Hetedik dűlő *Toos emberek tava*.

Nevezetes ezen tóról, mely *Felső to* és *Magyarok toja* nevet is viselt és visel, hogy ez a Pécsy Simoné volt, s ő cserébe a bándi székelységnek az alsó, sokkal nagyobb tóért [adta], fejedelmi consensus mellett. Az erről szóló statutióból látszik, hogy Uraj *Magyar Uraj* volt még akkor. Ezen tó tovább mint 200 évek alatt volt közös [170v] birtok, a legújabb időig. Most ahány ember bírja, annyi tőkére osztatott. Addig a benne birtokosok minden külön gazdafiúnak egész nyilat adtak, a kisebbik succedált az apjának. Ha fiú nem volt, a legkisebbik leány lett fiúléánnyá, és bizonyos céhok mintájára tartottak gyűléseket. Csak haszont osztottak, s ha Bándról kiment lakni, elvesztette hozza jogát. Eladni nem lehetett. A primus aquisitorok csinálták volt ezt a törvényt (ma is tartatik a leveles ládájokba, sok furcsa van benne, megérdemelné a közlést, csak a nyelvért is). A falu felől való részit *Gátorának* hívják, s felmegy a tó a madarasi határig, amin túl *Mokája* nevet vált. A rajta lévő híd *Falu hídjá*, s ebből *Falu tavának* is mondták. 1775-be per folyt e névért, fel akarták osztani, mintha közhely lett volna, de privát birtoknak ítéltetett, s nem faluének. VIII. dűlő *Sugo*.

Sugofalva egy kis falu volt, Bándba olvadt. A Sugo és Mokája terén látszik, hol feküdt. Ebbe a dűlőbe előforduló nevek:

[171r] *Kas*, oláhul *lá Kosbá*.

Felső sziget, az Also nagy to formálta ezen félszigetet. *Popája*, keletről Verőfénye, Feljaro, Tető, Észka.

Tó tere.

Gátora.

Körtefája utja.

Tó mellett.

Sugo.

Sugo rét.

Mokája tere.

Mokája fara.

Sugo oldala.

Sugo tere.

Sámsondi utnál.

Sugo patakánál, egy patak is ered benne, és a Felső toba szakad.

Sugo észka.

Sugo verőfénye.

A dűlő területe 738 hold 1000 négyszögöl.

Kilencedik dűlő *Csükmőgy*.

Csükmőgyfalva is egy kis falu volt, Bándba van beolvadva. A mező madarasi határnak a Csükmőgyvel határos része *Csepnőd* nevet visel, van egy erdő is, *Csepnőd erdeje* régen, most *Kopacsel*. Emlékszik róla gróf Mikó nagyméltósága a munkájába, hogy valami Bernáld építette volna, [171v] bírta három falu,

Bánd, Madaras és Sámsond is előbb, mikor a rácoktól elvették volt, de később a madarasi határhoz szakadt. Most gróf Mikes Károly uré.

a. *Csükmőgy fenék*.

b. *Csükmőgy észka*.

c. *Roka jukaknál*.

d. *Csükmőgy torka*.

e. *Csükmőgy tere*.

f. *Jácob patakánál*.

g. *Hoszu hegy alatt*.

h. *Hoszu hegy*.

i. *Csükmőgy patakánál*.

k. *Csükmőgy rétje*.

l. *Verőfény a Hoszu hegy felől*.

m. *Hoszu hegy tetejénél*.

n. *Csükmőgy verőfénye*.

o. *Kopacselnél feljaro*.

p. *Kopacselnél*.

q. *Kopacsel alatt*.

r. *Hurubáknál*, ezen helyen feküdt Csükmőgy falva.

s. *Drekujára jaro*.

Az említett két patak a Csükmőgybe ered, és északról délre folyván, az *Egerházi toba* foly.

Dűlő területe 676 hold 900 oldal.

Tizedik [dűlő] *Drekula*.

Ezen dűlő nagyobbbrészent kaszáló, és többnyire hegy. A nevek benne:

a. *Drekula torka*,

b. *Drekula* (mondják Drekuja és Derekuja).

c. *Forgo* (forgó nyilak), az a monda él [172r] róla, hogy egy helybeli birtokos úrfi egy előkelő kisasszonnyal oda kocsizván, szerette volna egyet lejtetni a szép helyen, ki ígérte, ha neki adja, mit megkerülnek. Mi meg is történt, s a kisasszony a fogadást elnyerte, s most is a szép hosszú nyíl kivágva áll a *Forgo*. Fel-szabadult úrbéreseken kezén áll ma.

d. *Bityko*, a mező madarasi határon egy ivókút, arról vagy attól vette nevét.

e. *Drekula verőfénye*.

f. *Drekula fenék*.

g. *Vas praedium*.

d–g. a *Fekete praedium*ból jutott Bándnak, azoknak tudniillik, kik a rácokkal való csatába részt vettek. (A Fekete két falu volt hajdan, *Nagy és Kis Fekete*. Marosszékhez tartoztak, kipusztultak. Míg a rácok el nem foglalták, a[z] praetendáltatik Marosszék által, hogy a szék közlegelője lett volna, de miután a rácok elfoglalták, s később a szomszéd helységeket is háborgatták, Bánd, Madaras és Sámsond felkeltek ellene, és levágták őket, részint elkergették, s a három falu felosztotta maga közt, s azolta ők bírják.)

h. *Drekula fara*, köz hely volt a határosztályig.

[172v] i. *Setét völgy fara*, régebbi írásokba *Sütöné fara*.

k. *Setét völgy verőfénye*.

1. *Setét völgy észka.*

Tizenegyedik dűlő *Gerebenesi rét.*

Székely Gerebenes is egyike volt azon falvaknak, melyek Bándba béolvadtak. Most is van Gerebenes falu, Torda vármegyéhez tartozik, de Székely Gerebenes más volt. Előforduló nevek:

a. *Gerebenesi rét*, csak 100 éve hogy Bánd birtokosai közt feloszlott, addig köz hely volt. Igen jó kaszáló helyek, mint kiszáradt tófészek.

b. *Egerházi to farka*, régen *Szabo Mihály to farka*. Ezt a nagy Szabo Mihályt, ki Maros Vásárhelynek bírása is volt, Nagy Szabó Ferenc is említi gróf Miko [Imre] kiadásába,⁵⁴ de az bándi birtokos is volt írónak ott van gyümölcsös kertje, hol néki mint kereskedőnek marhaokla volt.

c. *Egerházi to melyéke*. Ezen tó is csak volt, mert eleresztve van, s egy patak helyettesíti, mely részint [173r] a madarasi, részint a gerebenesi határról folyva egyesül, s itt végigfolyván, a bándi Also és Nagy toba foly bé.

A dűlő területe 184 hold 1400 négyszögöl.

Tizenkettedik [dűlő] *Árpás völgy*. Előforduló nevek:

a. *Kriptánál*, nevét egy még álló kriptától vette.

b. *Csorgo szakadás*, szakadásos helyek is vagynak, s ott volt egy ritka jó csorgó, most nincs alattabb, könnyebben hozzáférhető helyen. Egy öregember csinált egy jó kutat, ritka jó és bő forrásút. Mosnyág kutja név alatt áll, s felcserélte a régi nevét a hely is Mosnyág névvel, úgyhogy az Árpásvölgy név már fellelékenységbe kezd menni.

c. *Nagy to tere*.

d. *Kigyo hagymás*, oláhul *Fácá mori*, mert a malom verőfényes oldala.

e. *Csorgo szakadás teteje*.

f. *Mosnyág*, régen *Árpás völgy*.

g. *Mosnyág rét*.

h. *Mosnyág kutja felett*.

i. *Mosnyág gödre*.

k. *Mosnyág padja*.

l. *Mosnyág tere*. Ezen téren kellett fekünni Székely Gerebenesnek, vagy a *Varga jukba*, de helyire [az] író nem talált.

[173v] m. *Mosnyág fara*.

n. *Varga juk*, találtatik így: *Vargáné lyuka*. Varga székely család most nincs, de élt Bándon.

o. *Gerebenesi tégláknál*, látszik, hogy ott téglavetés volt.

Dűlő területe 606 hold 700 négyszögöl.

Tizenharmadik dűlő *Ados*.

Adosfalva, Bándba béolvadt régi kis falu volt. Halottam véleményeket, mivel nagy észak van e dűlőbe, hogy az oláh *Dosz*, északról vette volna nevét. Igen, azt is, hogy *Dosul* volt hajdan adva v[aj]legy fő úri-

asszonynak, s onnan vette volna nevét, de alapot rá nem láttam. A hely megtartotta a régi elpusztult falu nevét, mi északon feküdt. Van egy igen jó ivóforrás, *Ados kutja* neven, van egy patak benne, ered, s nyugotról keletre foly az Also toba.

Nevek:

a. *Gerebenesi ösvény hosszába*.

b. *Kigyo hagymás*.

c. *Pásintos kut*, itt a református megyének egy szép békertelt kaszáló rétje van. Azért már most közönségesen így nevezik: a *Megye rétjénél*.

d. *Kápolna észka*.

e. *Kápolna verőfénye*, itt mondják, hogy volt a [174r] hegy végén az adosfalviak kápolnája.

f. *Ados verőfénye*. Itt a verőfény tetején van két csúp, az egyik *Örhalom csupja*, a Halom székely tribusnak öröklő helyének tartatik. *Gerebenesi akasztófa* a másik csúp, az Árpás völgy és Ados dűlők öszvejövésinél. Közel fekszik a mostani Gerebeneshez is, de a bándi határon van, és így Székely Gerebeneshez tartozhatott.

g. *Ados fenék*.

h. *Pálfi tető*.

i. *Ados észka*.

k. *Sepsi rét*, Sepsi székely család élt régebben Bándon.

l. *Remekes*.

m. *Kenderes*.

n. *Ados hidján felül*.

o. *Ados fara*.

p. *Felhágo*.

r. *Felhágo tere*.

s. *Malom előtt*.

q. *Hideg völgy torka*.

Dűlő területe 842 hold 600 négyszögöl.

Tizenötödik⁵⁵ dűlő *Rosás pad*, oláhul *Keptár*.

Ezen helyen, közel az *Also to* kinyúlásához, tér helyt, újabb időbe is fedeztek fel urnát, vastag cserepek most is fordulnak elő. Még azt is regélik, hogy kincs is fedeztetett fel régen. Egy réz emlékpénz is van, Dianna temploma áll rajta. E térről [174v] hihető, [hogy] római telep volt itt, vagy ha a[z] nem volt is, Bándba olvadt *Rosafalva* volt, mint regélik. Előforduló nevek:

a. *Bodoni ut*.

b. *Hidegvölgy torka*.

c. *Rosáspad padja*.

d. *Rosáspad*.

e. *Rosáspad tere*.

f. *Rosáspad teteje*.

g. *Balag rét*, talán hogy lefele menve, balra esik az úttól. Terület 378 hold 700 négyszögöl.

Kimaradt a tizennegyedik dűlő *Hidegvölgy*. Szénafű, többnyire hegyen termő szénát ad. Látszik azonban,

⁵⁴ Erdélyi Történelmi Adatok, I, Kolozsvár, 1855, 71, 75, 122, 124.

⁵⁵ Fordított sorrendben részletezi a tizennegyedik és tizenötödik dűlőt.

ámbár adat nincs rá, hogy szántó volt valaha, de mire írott adat nincs, oly régi. Nevek:

a. *Hidegvölgy oldal*.

b. *Tökös verem*.

c. *Közép él*.

d. *Falu oldala*.

e. *Canonicák*.

f. *Kurta nyíl*.

g. *Pálfi torka*.

h. *Pálfi*.

i. *Budián gödre*.

k. *Hideg völgy fenék*.

l. *Secretarius gödre*.

m. *Kapusi bértz*.

n. *Kovács nyilak*.

o. *Borozdalt nyilak*, oláhu Grápá Virlánului.

Dűlő területe 800 hold, 1300 négyszögöl.

[175r] Tizenhatodik dűlő *Nagyto* vagy *Also to*, *Urak tava*. Régen *Monos to*. E[z] volt hajdan a bándi tós gazdák tava, de elkívánja cserébe Pécsi Simon kancellár. Láttam a csere-contractust, s rá a regius consensust. Két malom van rajta. Hal terem: csuka, compó, kárász, sügér kevés, keszeg sok, csík elég. Nevek:

Also to.

Malom rét.

Lekentze, ez félsziget.

Fűzes gát.

Kas.

345 hold 400 négyszögöl a dűlő [területe].

Tizenhetedik dűlő *Kiserdő*.

Itt bizon erdő éppen nincs, de volt, igen közel a helységhez, s régi házak mestergerendái mutatják, hogy szép fák voltak. De a gondatlanság kiirtá a múlt század végén, s most szántóföldek lettek. Nevek:

Kas.

Falu mellett.

Malom tető.

Malom oldal.

Függő.

Halál ut, ezen úton hordták *Rosásfalva* és *Kistelekből* a halottakat bé Bándra temetni, s onnan vette volt nevét.

Csorgonál, a *Kiserdő patakába* lévő csorgóról vette nevét,

Kiserdő gödre.

Omlás tető és *Omlás*, a Kővári László által emlegetett⁵⁶ Tündér vár ezen helyen lehetett, mint regélik. Ezen Omlás egy vadregényes hely, nagy területen van, [175v] s mintegy két ölnyre a körülötte fekvő helyeknél beljebb sülyedve, egy meredekes oldalt képez a tótól felfelé, míg az Omlás nagy oldalához ér az ember, mely mintha ketté lenne szelve, úgy áll, s alatta több külön dombok, s jelesen három úgy for-

dul szembe, hogy háromfelé nyílik a térre, s közből szántóföld. Sokan szeretik hinni, hogy itt, vagy e[z] lenne a Tündér vár, de hogy ez egészen természet mive, látszik, hogy uralg felette a nagy oldal, nem hihető, hogy ez lett volna [a] vár. A Nagy oldal tetjén, mely stratégiai szempontból könnyen védhető volt, lehetett valaha a regélt sasfészek, mert ide látszik a feljáró út, hogy mesterségesen volt töltve, de semmi omladék s maradvány. Hihető, földvár volt. Mondják, hogy vén emberek értek volna még a meredeken az két fagrádiccsal.

Ezen omlást valaha tűz hánytta szét, a szokásos kerek csúpnak (milyenek a hegyláncolat folyamába többek fordulnak elő) csak fele van meg, s az is nem ki, hanem bésüllyedve, a többi leomlott. Ott a föld palaszínű, omló és sík, mint a rég kialudt láva.

A rege azt beszéli, hogy a tóra jártak vízért a tündérek. A domború nyak is arra megy, [176r] mely alatt, mint szeretik hinni, alagút lett volna.

Ha van is valami e regéből, nem mutat semmi rá ma, sem irományokból nem látszik e vár létezése. A rege pedig babonás dolgokat köt hozzá.

(Azonba a kapusi határon látszik egy földvár sáncos maradéka, ezen mi helyüinktől mintegy két vagy háromezer lépésre, mely helynek bérmenete ezzel öszveköttetésbe van. Régi dolgok ezek, tán nem is magyar időből valók, s ha Rosásfalva vagy ott más nevű helység római telep volt, ez a vár akkor uralgott rajta.)

Omlás torka.

Ludas domb.

Kistelek.

Kistelekfalva vagy csak *Kistelek*, falu volt, fekszik túl az Omláson, egy völgy. De csak fele tartozik a bándi határhoz. A másik fele Székely Urajhoz tartozik, csakugyan ők is így hívják, *la Kistelebe* oláhu. (Urajba magyar nem lakik.)

Úgy látszik, e falu megoszlott Bánd és Uraj közt, mert nincs semmi természetes határvonal, mint [176v] egyebütt. Egy észkos oldalnak közepe táján szikszákosan megy a határszél, vagy azt is gyanítani hagyja, hogy az urai legnagyobb birtok tulajdonosa Bándon is bírt, s a két jószágot öszvedolgozták.

A tündérregéhez valami hasonló a románok ajkán is él a *Fátá Kistelebiről*, hogy az éjjel megtáncoltatja az egyedül ott talált legént.

Kiserdő tető.

Kiserdő észka.

Kiserdő gödre.

Kiserdő lapossa és a

Hulánál.

A Kiserdő gödrinek azon része, mely a falu mellett fekszik, s hol egy kerek csúp *Csukujnak* hívatik ro-

⁵⁶ Kővári László: *Erdély régiségei*, Pest, 1852, 175. (*Pogányvár* néven. Pogányvárról lád még Mezősámsond helység jelentését,

jelen kötetben.)

mánul, azon táj a régibb írásokba *Fejedelem pajtájánál* néven fordul elő. Ennek egyéb fundamentuma nem lehet, mint hogy Rákotzi György fejedelemnő, Lórántfy Susánna bándi birtokos volt, mely birtok a gróf Lázár utódokra szállott volt, [177r] s a Lázár curia ide dőlt ki, s hihető, ott pajta volt a fejedelem birtoklása idejébe.

Hulá, ez egy vágás, Bándról Urajba menő úton a hegy át van vágva egy darabig. Innen agyagot szoktak ásni, s nemrégibe egy agyagásó gazda talált ott egy konyhát, hat vastag cserepű nagy fazék volt sorba, kereken téve, holt szén köztek, s a fazakakba csontok. Tovább két fazékba cingolyók 40 számig (mint ő monda, de egy váltó forinton váltották bé darabját). Kár, hogy bár az edényeket nem mutatta meg értelmes embereknek. (Az ember már halva van.)

Nyúlt még régebben a bándi határ Panit felé, a *Harcsa* erdő, *Bikafű* kaszáló és *Bándi oldal* a *Hideg kutig*, amelyek most a paniti határhoz tartoznak, a bándi határhoz tartoztak. [177v] Egyetlenegy régi bándi család sincs, hogy osztálylevelei a Harcsába erdőt ne emlegessenek.

A Bikafűt egy bikáért foglalta el Panit, s az harcra kelt volt, s visszaverték a bándiakat a Csonkás tetőig, Isten dombjáig és Cigofája csupjáig, s szólta Panit bírja. Indult volt csakugyan per e részbe, de Bándnak biztosa (pedig ebben a században) colludált, s levelei is elvesztek.

A szálteleki határnak is egy, s mégpedig nagyobb része a bándi határból szakadt ki. Az, ami a szálteleki Ciglától (csúp) egyenesen néz a Mokája gátjához, maga magát mutatja, hogy a bándi határból van kicsípve. Nevei is mutatják: *Bándi észak*, *Bándi oldal*, *Bándi verőfény*. Ritka derék ivóvíz csorgójokat *Bunának* hívják. A bándi Verpelőtz oldala észka alján, a falu mellett jó sósvizek van. [178r] Határjok többi része a madarasi határból szakadt ki, tudniillik a *Szénafü* és *Viderboros*. Az a monda él róla, hogy egy veder bort kaptak érte a madarasi székelyek.

Neve Szálteleknek egy szál telekből eredt, román nyelven Ciptyelnik.

Egy méhésze volt ott előbb Kereszturi nevű marosszéki főkirálybírónak, s abból szaporodott a kis Uj falu, határostól mintegy 700 hold, 40 ház, s a nevezett főkirálybíró vitte ki, s fundálta a falut. Egyház-megyéileg most is Bándhoz tartozik.

A Bándba olvadt falvaknak úgy látszik mint volt közhelyek, marhalegelőjek, melyek végképp 1775 és 1780 közt osztattak meg törvényesen és végképpen, amikor Mező Bándot háromfelől övedző [178v] hajdoni *Loczöveklők* is felosztattak nova sessióknak, melyek többnyire már béépítve vagynak. A 208 antiqua sessiókból most 500 numerust haladja a falu. S bárha 1857-be május 3-án nagy égésen ment keresztül, 1863-ba az Árpás uttza égett

el, mindazonáltal mióta vásáros hely lett, épül és szépül.

Megjegyzendő, hogy a *Drekula* és *Hidegvölgy* szénafüvekben már sok ház épült.

Benn a helységekben vagynak a következő patakok: *Csender pataka*, a Csender kutjából és Buturoj kutjából ered, darabig ezen neven megy, a falu alja felé *Joidő pataka* nevet veszi fel. *Joidő* volt egy székely család Bándon, s jószágát keresztülvágta. [179r] Onnan vette azon alól nevét.

Kiserdő pataka, a Kiserdő dűlőbe ered, délről északra foly keresztül a falun, s magába veszi a Nagy uttza patakát is (mi benn a faluban ered), s öszveszakad Joidő patakával, s együtt a *Szőllő hidjánál* öszveszakadnak azon patakokkal, mely Hat árka vagy Pap patak név alatt foly egy darabig, s keresztül a *Csonkás rétjén* magába veszi a *Nagyvölgy patakát* is, s a falu alján a faluba befoly. A Szöllő hidján alól minden patakok együtt folynak, s beszakadnak a Felső toba.

Árpás pataka a falu nyugoti szélén foly, s a Kasba beszakad a Nagy to vagy Also toba folyó árokba, alias *Gyárfás pataka*.

Hidak benn a faluba:

Csender hidja.

Rápolti hidja régen, ez újabb időben *Pálfi hidja*.

Sebessi hid, ez is régi név.

Szőllők hidja.

[179v] *Csonkás hidja*.

Faluhidja, ez a tón van.

A mezei hidak a helyekről, ahol feküsznek, nevezetnek.

Az egész határ területe 8002 hold.

1600-on felyül csak egy levél van Bándon, 1515-ből egy donationalis. Mind 1600-[asok]on s azon innen kezdődnek író által minden jelesebb leveles ládákat látott levelek. Jele, hogy azelőtt Bánd nagy változásnak volt kitéve, sőt hallottam szemmel látott tanútól író, hogy Mező Bándra 80 székely család lett volna telepítve, mint kipusztult helyre, mit az a fejevári káptalanba olvasott volna, onnan lehetne meggyőződni róla bővebben.

Ha a megírtakra nézve valamiről bővebb felfejtés kívántatnék, ígéri magát teljesíteni

Kovács János mpr. Mező Bándon.

Utóirat. A *Drekula* névről olvastam volt hírlapokból, hogy *Drakula* oláh vajdáé lett volna, s onnan vette nevét. De ez alaptalan, inkább onnan, hogy Drekula nevű székel[y] család régen élt Bándon.

1602-be épült a református oskolamesteri ház, akkor papi háznak, cserefa mester- és fiókerendákkal. A templom régi, nincs adat róla.

MEZŐBANYICA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[389v] 1. A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás, a többi felosztásaira nézt az előbbeni falvakkal megegyez.⁵⁷

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Szász Banyitza, románul *Baitia*, ezen név alatt esmeretes országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem volt.

4. A község mikor említették legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesítettett?

Nem tudatik.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Régentén állítólag szászok lakták, s onnan kapta nevezetét is Szász Banyitza.

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:

[390r] 1. Gurujetzele, apró hegy csoportozatoktól.

2. Plopi.

3. Ávás, szép csereerdő.

4. Sub Mesztaken.

5. Parau Orzului.

6. Lantsa.

7. Második határ Berbasza.

8. Locu Fagedeului, Mazarostile.

9. Fantana Babiloru.

10. Fintina lui Stéfán.

11. Padurea Doszului.

12. Padurea Oprita.

13. Doszu uriku lui Dan.

14. La Peri.

15. Sieszu.

16. Zepodea.

17. Fatzá vii.

18. Szub Pojana.

19. Labutzu.

20. Padurea rara, szép nagy erdő.

21. Turnu, ez egy csúcs, melyen egy toronyforma kőfal emelet volt, s itten volt eltemetve gróf Korda György, akié volt hajdan az egész szász banyitzai dominium. Jelenleg semmi nyoma, szántó hely.

La Manastire, itten régebben román caluger (barát) klastrom volt, jelenleg nincs.

⁵⁷ [385v] 1848 előtt, valamint most is, Kolos megyéhez tartozott [...] utóbb Retteg vidéki Nagy Czégi kerület, Örményesi albiz-

Egyéb említésre méltó dolog nem tudatik.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

MEZŐBERGENYE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[165r] *M[ező] Bergenye* falu a nevit kezdetével kapta. Emlékezet vagyon még Báthori Zsigmond és Kristof boldog emlékü fejedelmek idejek alatt is Bergenyéről, de csak ezen a néven.

Bergenye említést érdemlő nevezetessége, hogy ide egy idegen határról is semmi víz bé nem foly, saját határáról eredett vizet issza, kutakból és patakokból, mely patakok határozzák.

A határ minden részin a dülők neveze[tek] szerént.

Az egyik fő patak a *Büddössár pataka*, ered Nagy szénafű torkolatába lévő *Bikajáro kuttyából*, foly bal kézre a *Borsoszer*, *Megye réttye*, *Telek oldal*, *Falu réttye*, *Középor* határrészek mellett a faluig. Jobb kézre a *Bikajáro* s *Ebhát* határrészek mellett és végeknél, hol is beléje szakad

Primo a *Nádas pataka*, mely az *Zabszer* nevű határrészen ered, s foly bal kézre *Borsodomb*, *Bikajáro* és *Ebhát* határrészek végénél és oldalánál. Jobb kézre *Hiddeg kut*, Petri domb nevű határrészek mellet. Odább belészakad

Secundo a *Petri domb pataka*. Ez ered az Petri domb réttyéből, s foly a Petri domb bal oldalánál és jobb kézre a *Borozdák köze* nevű határrész bütüinél. Odább belészakad

Tertio *Meg nező pataka*. Ez ered a *Kollát* nevű határrészből, s foly a *Meg nező* határrész keleti oldalánál, és a *Kerek rét* és *Patakok köze* nevű határrész földek végeknél, s ettől egész a faluig a *Tomelléke* nevű határrész mellett foly, a falut elkerüli, s foly a szőlő alatti határrész és a kertek alatt levő rétek között. Hol is belészakad az úgynevezett *Hoszu pataka* is.

A *Hoszu pataka* ered a *Vatzkorfák* közötti határrészen, s ott le is jó, a falut csaknem közepin szeli ketté, s így a határunkon lévő kisebb-nagyobb vizeket magába vévén, terheli az falut négy nagy híddal – az úgynevezett *Büddössár hid*, *Zugo hid*, *Dégi hid* és *Kis híddal* – a *názinánfalvi* határon, az úgynevezett *Cs[itt] Szent Iványi hidnál* egyesülvén kövesi, hartzai és paniti patakokkal, foly a *Marosba*.

Említést érdemel még a gróf *Lázár völgye*, akkora területen, mit határoz napkeletről és délről bergenyei Nyerges és *Középag* és -or határrészek, napnyugatról *mező bándi Tövises*, *Papok erdeje* és *Csonkás*, északról a paniti határ szomszédosít, honnan is az emberek *Remete szegre* költöztettek akkori tulajdonosa által,

tossághoz, [1]851-i felosztás után a Besztertzei Kreisamt Tekei Bezirkhez.

boldog emlékezetű Mária Theresia idejébe, s addig ott Sövény alja nevén fennállott falunak bár még romja sincs, prédiommá vált.

MEZŐCSÁVÁS

OSzK Kézirattára. F1/3814/A 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[166r] Marosszékből M[ező] Csávás.

Első kérdésre. M[ező] Csávás szomszédos Szabad, Ménes, Fele, Bazéd, Mojos[!], Poka Keresztur és Galamboddal.

Köztudat szerint, amint emlékezhetni, Marosszéknek egyik faluja volt minden időben. Marosszékhez tartozott M[ező] Sámsond járás név alatt, mint Marosszék Marosi Külső kerülete, a M[ező] Bándi második járással egy alkirálybírói és Maros Vásárhelyt székelő főkirálybírói igazgatás alatt.

Második kérdésre: M[ező] Csávásnak köztudat szerint is, történelmi neve is országszerte egyedüli neve csak *M[ező] Csávás*.

Harmadik kérdésre: M[ező] Csávásnak más elnevezése nincs, s nem is volt.

Negyedik kérdésre: M[ező] Csávás község elnevezésének eredetire még a történelmi sem emlékezik, oly régi.

Ötödik kérdésre: Népesítését a székely nemzetnek eredetiről kellett hogy vette legyen, mivel ezen helységet máig törzsökös székelyek bírták s bírják, azzal a megjegyzéssel, hogy 1848-on innen némely székely birtokokra telepedett volt úrbéres románok is lettek birtoklók, vásárlás és megváltás útján.

Hatodik kérdésre. Mint a harmadik, negyedik és ötödik kérdések után áll, csak annyit és nem többet tudhatni.

Hetedik kérdésre. M[ező] Csávás határán a hatodik dűlőbe Mojos és Bazéd falvak felé menő országút keleti részén át létezik egy jó kifolyó, *Törmas kut* név alatt.

Efelett egy hosszúkó domb, *Halom* név alatt, minek kereken aljai sáncok. Ezen halomról a vándor rege az, hogy ottan a hajdanba falu lett volna, és régi ottan elásott kincseket, [166v] drágaságokat tartalmazna. Régibb emberektől hallhatni beszélni, hogy régibb időkbe próbáltak is ásni, és találtak is volna valami faragott s pince lépcsőinek képzelt[!] faragott követet, egyebet semmit. Az írt helyen a kút folyamába víz által kimosott cserépedény nagyon vastag darabjait találhatni, mi ezen helyen falu lételit képzelteti a visszagondolkozó által.

M[ező] Csávás Torda vármegye [má]s falvájával, úgy mint Mojos, Poka és Poka Keresztur falvakkal határos lévén, nagy hegyvonal által elkülönítve, ezen nagy hegyvonalnak a csúpján Mojos és a csávási határszélen, az írt hegyvonal élin elmenő keleti részén

áll felemelve egy nagy kő, mi Marosszék ezen részét Torda vármegyétől eljegyzí – határ-émlékkő.

Továbbá M[ező] Csávásnak folyója nagy esőzésekkel egy kártékon patak. Ménes, Fele és Bazéd felől lejöve, Csáváson, a szabadi és maros szent annai határon keresztül folyva, beszakad a Maros folyóba.

M[ező] Csávásról egyéb megjegyezni való semmi sincs.

M[ező] Csávás, 6. december, 1864.

x Sándor László falusbíró

Nagy Elek helységi jegyző és névaláíró mpr.

MEZŐDOMB

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[192r] M[ező] Domb helysége fekszik Kolos megyében, határa hegyes, dombos, kevésbé teres. Nevezetét egy, a falu melletti csúcsos hegytől vette.

Birtokosai voltak Teleki grófok és báró Domokosék, jelenleg utódaik bírák az allodiaturákat.

Határa nevei ezek:

In Letar, egy ezen dűlőbe lévő kis posványtól vette nevezetét (Lac).

In Fundetura, egy szűk völgy, a hely fekvésitől vette nevezetét. Ezen völgy egyik verőfényes felin van egy fővő ásványos kút, a falusiak hideglelés ellen isszák, és hasznos is, laxatis természetű.

Vályá Buzi, [a] Buza községe felé vezető út ezen dűlőrészen viszen keresztül, hihető [hogy] innen is nevezetik.

Száká, forrás nélküli hely, ezen dűlő is ezért kapta nevét.

Mezeristye, sok vad borsót terem.

Podireu, régentén egyik része ezen dűlőnek erdős hely volt, jelenleg szántó és kaszáló.

Akasztó, ezen dűlő a régentén határok közt álló akasztófákról neveztetik.

Az dombi határ általában véve közép termésű gabonára nézt, szénát [192v] keveset, különösen réti szénát is gyengén terem.

Lakosai oláhok, inkább szegények, mert messze város, messze malom, ami a gazdaságot hátráltatják, s mivel tűzifát lehetetlen előállítani, az trágyának való ganét elégetik. Az kolosvár–régeni országút az határon van keresztülvíve, ami egy kis reményt nyújt Domb községi lakosoknak, hogy az végínségtől mentve lesznek.

Domb, 29/8., 1864.

x Podir Vasziliku falusbíró

x Burján Gincu[?]

x Iftyemie Nyikuly

általam, Ajtai Péter

MEZŐFELE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[56r] Helynevek *Fele* községből, Marosszékből.

1. Szék neve *Marosszék*.
2. A község neve *Fele*, csak ezen egy neve él, s ez esmeretes.
3. Hogy a községnek hajdan más neve is lett volna, nem tudatik.
4. A[z] sem tudatik, hogy a község neve mikor említettik korábban.
5. A[z] sem, hogy honnan népesített.
6. Község neve eredetéről, értelméről köztudomásból, hagyományból vagy emlékiratokból semmit sem lehet tudni.
7. Község határában előforduló többi topográfiai nevekről, mint mező, dűlő, szántó stb. sem tudhatni semmit.

Hogy a fennebbi nyilatkozatot saját meggyőződésünk szerint tettük, valósítjuk Felében, december 30-án, 1864-ben.

Fábián Ferenc felei ev. ref. pap mp.

Kováts Miháj bíró

Kacso Gábor jegyző maga keze

Szegedi János s. k.

MEZŐHARASZTOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[378v] 1. A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova a helység tartozik.

Ko[lo]s megye, Nagy Nyulasi járás. 1850-be a Rettegi kerülethez és a Körtevénykapui alkerülethez, 1852. [évi] felosztás szerint a Besztertzei Kreisamthoz s Szász Régeni Bezirkhez tartozott.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Harasztos, románul is Harastesiu. Ezen neve bír helybeli elterjedéssel, s csakis Harasztos név alatt esmeretes országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?
Nem.

4. A község mikor említettik legkorábban?

Nem tudatik, csakhogy jelenleg tiszta román népek lakják.

5. Honnan népesített?

Nem tudatik.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:

[379r] Cănepistile, Rogozele (Sátés hely), Fănatzele. Doszu Tufeloru, ezelőtt nemrég szép erdő létezett ottan, jelenleg szántóhely.

Dupa delnítze, itt is hajdan erdő volt.

Tufele de catra Tâncs, ciheres erdő, minden tíz évben egyszer vágják.

Fátzá.

Intre parae, itten több omlások vannak és patakok, melyek esőzések alkalmával károkat is okoznak, s több, kisebb-nagyobb köveket mos. Ahol találtatt 1853-ban két nagy zápfog, melyeknek nagysága bámulatos, ezelőtt harminc évvel ugyanott találtattott egy ezüst, de régi edénykanna, mintegy kupás, s több nagyobb csontdarabok, melyek általszolgáltattak volt akkor gróf Bethlen Domokos úrnak.

Padurea, szép erdő.

Teu popi, hajdan tó, jelenleg szántó.

Hodaia.

Doszu dealului.

La lacuri, apró tó csoportozatok, amelyek nagy szárazságban mind kiszáradnak.

Praica, Ujfalu felől egy szép dombos tér hely, ahova ezelőtt harminc évvel az ifjúság több falvakból összegyűltek minden évben pünkössti ünnepek alkalmával a románok részéről, s ottan szokások szerint táncolva mulatták magokat.

Általában véve az egész községben és annak határában csakis az említett különböző nagy állatcsontok ahol találtattak, érdemel említést, mivel ottan több régiségekre lehet számítani.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

MEZŐKIRÁLYFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[379v] 1. A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járáshoz tartozott régebben is, mint most, utóbb Rettegi vidék Czégi kerület s az Örményesi alkerülethez, azután Besztertzei Kreisamt, Tekei Bezirkhez.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Királyfalva, románul Craifaleu. Ez esmeretes országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem volt.

4. A község mikor említettik legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesítettett?
Nem tudatik, jelenleg románok lakják.
6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?
Semmit.
7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:
[380r] 1. Kirligate.
2. Doszu Ormenisiului.
3. Valea Ormenisiului.
4. Rija és Godována.
5. Parau fantini buni.
6. Fruntea deasupra Gredinilor.
7. La kalea furilor Linginasza.
8. Dealu Kolczului és Pedereu.
9. Koszta mori.
10. Teu, hajdan tó volt, jelenleg kaszáló.
11. La vie és Zepoz.
12. Valea fenatzului és Fanatzele.
13. La Riskolnitze.
14. La kalea Reginului.
15. In Rezore és Gurietze.
16. Cremenysis.
17. Ritu din zsoszu és [Ritu] din szusz.
18. Doszu Milesielului.
19. Peperig.
Az egész határon semmi nevezetesség.
[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.
Gyulai Ferentz szolgabíró

MEZŐKÖLPÉNY

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[180r] Helynevek *Mező Kölpény* községben, Marosszékből.
Először. Udvarhely kerület, Marosszék, Sámsondi járás.
Másodszor. A községnek jelenlegi neve *Mező Kölpény*, ezen a néven esmeretes országszerte. Megjegyzés: Magyarhonba még van egy Kölpény nevű falva.
Harmadszor. Emberi emléket fejlőmúló időktől fogva ezen a néven áll ezen falu, és eleink lakták, tisztá székel[y]ek.
Negyedszer. Ezen község helysége sohasem változott.
Ötödször. Ezen község népesedett idő szerént vidéki és belföldi eredeti székel[y]ekből és közelebb lévő románokból.
Hatodszor. Ami ezen község neve eredetét illeti, semmi bizonyos adat róla nincs.
Hetedszer. Ezen községből kiindulva napkeletre éppen a falu felett áll egy meredek szőlőhegy, *Vénhegy* név alatt, ezen néven ismeretes eleitől fogva.
Ennek háta megett, csakugyan napkeletre menve,

vagyon egy igen szép kiterjedésű ökörtalmas, *Szöllő mege*, *Nyáros oldal* és *Észak* név alatt.

Ezzel összefüggőleg vagyon a birtokosságnak egy közös, osztatlan szálos, vesszős és vadgyümölcsfás szép erdője *Bocsok* név alatt. Ezen erdőt [180v] Bocskai István fejedelemről nevezik. Ezen erdő éppen a ménesi határig rúg.

Ezen erdőn túl északnak fordulva, az úgynevezett *Bocsok oldal*. Ezen hely vegyesen szántó és kaszálókból áll. Ennek aljába *Sosverem* név alatt fekszenek közepes jóságú szántók és kaszálók. Ezen hely nevezetét veszi ezen a helyen fekvő sósátról, mely mintegy száz éves, igen jó vize van.

Innen fordulva nyugat-északra, az úgynevezett *Halmok mege* és *Halmok köze*. Ezek is közepes jóságú szántók, nevezetét vette ezen határrészben felemelkedett, csaknem egyforma nagyságú kerek halmokról, mely is ritkaságnak tűnik fel a látó szeme előtt.

Innen nyugotra térve [vannak] a *Csajkahát* szántók, nevezetét vette a megetté fekvő *Csajka* erdőről.

Innen nyugotra térve jobban [vannak] a *Kata völgy* szántóföldek, de hogy nevit honnét vette, nem tudatik. Ezzel összefüggőleg vagyon a *Hegymege* nevű határrész, nevit veszi az előtte álló nagy hegyről.

Innen délre fordulva, a *Vérpad* nevű határrész, szántók. Traditur, hogy ezen a helyen a legényeknek ezelőtt 150 évvel nagy verekedések lett volna, és ott vérüket ontották, arról hívják *Vérpadnak*.

Innen délre fordulva [van] *Magyaros* nevű hely, szántók. Ezelőtt mintegy 100 évvel ezen hely igen szép magyaros erdő volt, és arról neveztetik.

Csakugyan ezen túl délre a *Som hossza*, szántók, a felette fekvő Som [181r] nevű erdőről neveztetik.

Innen napkeletre fordulva, bé a falu felé, *Szélles pallag* nevű szántó hely. Ezen helyeni szántók pallagból fogattak fel ezelőtt 100 évvel. Ennek déli szélbe vagyon a birtokosságnak egy közös erdeje, *Nagy erdő* név alatt. Megjegyzés. Ezen községnek vagyon nádas és halastója, fekszig[!] napnyugat felé éppen a határszélbe. Szomszédjai m[ező] sámsondi és madarasi határszélek. Még vagyon ezen községnek észak felé menve a falutól ki egy jó bort termő szőlőhegye *Tulak hegye* név alatt. Mintegy 120 évvel ezelőtt tulkok, borjúk legelődtek, és úgy fogatott fel szőlőnek. Erről hívják Tulak hegynek.

Hogy ezen Mező Kölpény helység és annak határrészei megnevezéseket felfejtőleg akit tudomás és hallomásból kívántuk légyen feljegyezni ezen munkálunkba, arról hitelesen bizonyítunk.

Mező Kölpény, december 28-a, 1864.

Katso Dénes falusbíró

Nyílasan Todor

Nagy Joseff

Zongor Pál hitesek

Vajda István jegyző és névaláíró mpr.

MEZŐMADARAS
(ÉS FEKETELAK, ISTENTŐ)
OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[184r] Erdély ország, Marosszék, Mező Madaras.
Kimutatás *Mező Madaras* községében, úgy határában előforduló határrészek megnevezéseiről, s azoknak eredetéről amit is szóhagyományból lehet tudni.

1. Mező Madaras fekszik nemes Marosszékben, mégpedig Marosszéknek a Maros folyón inneni részében, a Mező Bándi járásban.

2. Falvánknak, amennyire a régi irományokon felmenni lehet, mindig egy neve volt, *Mező Madaras*, és ez nem helyi elnevezés, hanem országos.

3. Sem a régi irományok, sem szóhagyomány nem mondja, hogy Mező Madaras községének valaha más elnevezése lett volna.

4. A község neve ezelőtt több mint két századdal már Mező Madaras név alatt említetik, amint I. Rákotzi György erdélyi fejedelem korában, 1636-ban május 14-én kelt régi lustrális levélben látni lehet.⁵⁸

5. Hogy honnan népesítettett volna Mező Madaras községe, arról sem szó, sem írásbeli hagyományaink nincsenek, De hogy ősrégi székely telepnek kellett lenni, azt onnan gyaníthatni, hogy ezelőtt kilenc évekkel a régi ev. református templom alapkővezete kiásván, egy nagy lapos kővön bizonyos metszések találtattak, amit is többen megnézvén, hun felírásnak lenni gondolnak.

6. Hogy községünknek Mező Madaras nevezete honnan eredett legyen, arról semmi bizonyost sem tudhatni.

7. Ami a helység határában előforduló határrészek elnevezését illeti, azok a következők, úgymint:

a. A *Kapitány háznál dinnyés hely*, hajdoni neve Lóczőveklő. Ezen hely jelenleg több apró nyilakra van felosztva a falu éjszakeleti végébe. Hajdan azon helyen egy kőház volt, ahol is egy kapitány lakott, hihetőleg az adó és egyéb naturálék beszerzésére kirendelt katonaság parancsnoka. A ház körüli helyen pedig (a hajdani Lóczőveklőn) az ott lakó kapitányok lovai legeltettek.

b. *Bornyu tilalmas*. Ez jelenbe közlegelő, a legrégebbi időkből szántóföld volt. Nevezetét onnan vette, hogy miután legelőnek felhagyatott, huzamos ideig csak bornyak legeltek rajta.

[184v] c. *Büdőstő*. Ezen elnevezés, mint neve is mutatja, onnan van, hogy ezen határrészbe egy ma is látható, de már nagyrészt iszappal borított, büdös tó volt.

d. *Gyilkos*. Ezen elnevezés szóhagyomány szerint onnan van, hogy hajdon egy, állítólag Borbély Lőrincz

nevű székely ember téli időben a szomszéd mező kölpényi határról fát hozván haza, amint az ott lévő lejtőn beereszkednék, a fával terhelt szán leütötte, s azonnal meghalt.

e. *Tővisságy* nevű hely, régen sűrű bokros tövises hely volt. Májig is azon határrészen helyen-helyen tövisbokrok találhatók.

f. *Hidegvölgy*, hihető, hogy az ezen völgybe lévő rendkívül hideg forrásáról (hol jelenleg ivókút van) vette nevezetét.

g. *Alsó és Felső tó*. Ezen két tavak helységünk határában emberi emlékezet óta léteznek, különösen a Felső tóban többféle nemű halak létezvén, a téli időszakban nagy halászatok tartatnak Mező Sámsond és Kölpény szomszéd falvak közreműködésével, mint amely falvakkal közös az említett tó.

h. A *Soos*. Ezen határrészbe több sós források léteznek, ahonnan vette is nevezetét.

i. A *Fekete* nevezetű praedium. Ezen határrész helységünk határának egyharmad részét teszi, legtávolabb esik a helységtől. A népmonda ezen Fekete nevű praediumról a következő: ugyanis azon helyen egy Fekete nevű falu állott hajdon, amelynek is a monda szerinti rác fajú lakói igen gonosz és erkölcstelen egyének lévén, a szomszéd falvak sok károkat szenvedtek miattok, amiért is felsőbb rendeletről az egész Fekete nevű falu kiirtatván, határa felosztatott Mező Madaras, Mező Bánd és Mező Sámsond szomszéd falvák között. Továbbá ugyanezen Fekete nevű határrészben van jelenleg emelkedett helyen, dombok között az úgynevezett *Isten tava*, mely is közelebbi időben nevezetes lett azon tüneményről, miszerint 1852-ben, ha emlékem nem csal, szeptember havába meteor kőhullás volt nagy mennyiségbe a tó körül. Többen találtak meg a kővekből, különösen egy román ajkú polgár kapta a legnagyobb követ, ki is a magas kormánytól ezért száz convencionalis ezüst forinttal jutalmaztatott.

[185r] k. *Legények széna füve*, állítólag onnan kapta volna nevezetét, hogy a határosztály előtt falu köz helye lévén, minden szolgalegénynek szabad volt egy nap ottan a maga részére kaszálni.

l. *Szénás ágy*, a népmonda szerint ezen határrész hajdon nagyrészt szénatermő hely volt, innen vehette nevét is. Jelenbe szántóföldeknek használtatik.

Vannak még helységünk határában a dűlőknek vagy fordulóknak többféle elnevezései, példának okáért Megyes pad, Pálpadja, Omlás, Som, Rosa kut, Gyümölcskut, Tizedes, Szőlő borozdák, Kaptány lyuk, Két árok köze stb., de ezeknek eredetéről még szóhagyományból sem tudhatni semmit. Éppen azért részletes leírásokkal foglalkozni nem tartám érdemesnek.

⁵⁸ A katonai összeírásra 1635 novemberében került sor. Lásd 43. sz. jegyzet.

Ezen kis felvilágosítással kívántunk szolgálni Mező Madaras községét illetőleg, de csak mint a setétben tapogatózó, nem lévén semmi bizonyos adataink.

Mező Madarason, 1864-ben, november 5-én.

Nagy Miklós falusbíró s. k.

Szalay Pál helyi jegyző s. k.

MEZŐMAJOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63. mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A Vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[354v] 6. *Majos* falu.

Román nép lakja, pedig eleinte magyar telepítvény volt, mint fennebb⁵⁹ látható, és tartozott mint praedium Póka helységéhez. Eredetéről, elnevezéséről semmi adatok nincsenek.

Határában előforduló nevek, többnyire román nyelven:

a. *Laográdá*, mely minden évben használat alatt álló dűlő.

b. *Tekenyös aja*, egy rajta lévő kútról, régibb neve *Huma*.

c. *Lásztine*, júakol hely.

d. *La csetatye*, omladékos hely.

e. *Gyin szusz gye per*, neveztetik így, mivel alól rajta régebb vackorfák voltak.

[355r] f. *La kesztely dupa gyál*, ezen helyen régebb akasztófa volt.

Léteznek továbbá határrészek:

g. *Lá kiszina*.

h. *La gurecze intre kerer*.

i. *Fáczá lomis*[?]

k. *Funaczile el domnyeszke*.

l. *Funaczile Kriszturilor*.

m. *Gyelnyiczile*.

n. *Zallaszile*, kaszálók.

o. *Dószurile*.

p. *Funaczi megyii*.

q. *Pirlusile*.

r. *Gyin sus de buderuj*.

s. *Gyin jos de buderuj*, köztök van egy kút.

t. *La Krákos sub padure*.

u. *Kápu pirlitsiluj*.

v. *Fáczá periluj*, vackorfás.

w. *La kápu doszuluj*.

x. *Lá szels*, fűzfás hely.

y. *La virse*.

z. *La berk*.

j. *La baczkok*, legelő.

aa. *Padure ej domnyeszke*.

bb. *Padure Beszeritsi*.

cc. *Padure gyasupre boczokuluj*.

dd. *Funtina Bovaruluj*.

ee. *Padure gyasupre Berkuluj*.

ff. *Padure gyin sus gye szát*.

gg. *Padure la Száracsür* [355v], és végül

hh. *Padure el szetyeszke*.

Ezen hely- [és] dűlőnevek részint már magokba érte-
tik lett eredetöket, részint pedig csak úgy nevezetnek,
de miért, az nem tudatik.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

MEZŐMÉHES

(ÉS KISSÁLYI)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[361r] Kolos megye, Alkerület, az Motsi járás.

1. Méhes (Mihesu) község.

2. Csak Méhes.

3. Csak Méhesre emlékeznek.

4. Nem tudatik.

5. Nem tudatik.

6. Semmit egyebet, mint azt, hogy ezen községbe és határán quondam nagy méhészet eredett, és neve onnnan [származik].

7. Méhes vegyes magyar és román néppel, határos lévén Báld, Velkér, Záh, M[agyar] Fráta határaival, a következő fordulókat foglalja magába, és dűlőket:

1. Valea sztupini (Méhes völgy) forduló, neve arról, hogy éppen azon völgyben volt egykor legtöbb méhes kert.

a. Fácza sztupini (dűlő), ugyancsak a méhes kertekről.

b. Valea Fretri (Frátai ut), a Frátára járó határutról a neve.

c. Grapá mike (Kis gödör), neve magától.

d. Grapá mare (Nagy gödör), neve magától.

e. Poderéj (Pad), a hely fekvése padhoz hasonló, különben kopár szénafű.

2. Peduricsa (Kis erdő), neve magától. Dűlői:

a. Supt pedure (Az erdő alatt).

b. Dupe pedure (Az erdő mögött).

c. Fundeture (Öblös), maga a dűlő öblös, mély hely, románul *Fundeture* vagy *Ku fundeture*.

[361v] 3. *La Likuri (Likur)* forduló, szántó, a név eredete homályba van.

a. Grapa lui Kirnác (Kolbász gödre), neve egy *Kir-
nác* nevű embertől, ki ottan lakott, és meghalván,
ott temettetett el.

b. *Gruja meszi*, nevit homály fedi.

c. Lák (To), tós mezőségétől fogva, románul *Lák*.

d. Intre mori (A malmok között), neve a malmoktól, melyek ottan vagynak.

⁵⁹ Lásd Póka és Pókakeresztúrnál, ugyanezen járásban.

e. Seulitza (Sályi vagy Kis Sályi), mező. Sályinak van egy kis részecskéje, mely az azon részen lévő néhány háztól Kis Sályinak (Seulitza) neveztetik, ezen dűlő azzal határ lévén, nevit attól veszi.

4. Dupe Teu (A To mögött), nevének megfelel.

5. Doszu Beldzi (Bald észka), Báld felől, északos fekvésinél fogva.

6. Kalea Csipeticuluj (Csetelke uttya), a Csetelke községe felé járó ösvényről. Dűlői:

a. Lapos (Lepus), azt beszélnek, hogy azon helyen egy *Lapos* nevű falu feküdt volna, azonban minden documentum nélkül.

Vize meglehetősen, erdeje kevés.

Méhesről ennyi, amit tudni lehet.

Utóirat. Tója, mely éppen most csapoltatott le, per Tohát, Szengyel, Ludas a Marosba ömlik.

MEZŐMÉNES

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[186r] Mező Ménes községének megnevezéséről és annak megkülönböztető földadatainak leírása, úgymint:

a. Mező Ménes községét kezdettől hívták Mező Ménesnek. Ezen nevezetét hogy honnan kapta, nem tudatik.

b. Az írt községnek valami különös régi nevezetes helyei nincsenek, csakis a következő dűlők és határrészek, úgymint:

c. Van három dűlő, Burzála, Murétz, Megyes határrészek, Szálas, Also [és] Felső Csutak, Lajtorjás, Lapos, Tövis széle, Szöllő mege és Sárhálo. De hogy ezen nevezeteket hogy és mikor kapták, nem tudatik.

Kelt Mező Ménesen, 1865-ben, január 23-án.

Szőts Mihály mezőménesi g. k. lelkész mpr.

Szekely László falusbíró

x Bentze József kisbíró

x Katso Farkas hites

Névalíró Virágh jegyző

MEZŐPAGOCSA

(ÉS BALOGALJA, KERESZTPATAKA,

KURTA, VÉNASSZONYKÚTJA)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[239r] Helynevek Mező Pagocsa községből, Torda megyéből.

Elsőre. Torda megye, Pagocsa járás, Mező Pagocsa község.

Másodikra. Mező *Pagocsa*, helyesebben *Pogácsa* nevét vehette a helység közepin lévő pogácsa alakú hegyről, melyen jelenleg a görög catholicusok imaháza,

s tekintélyesebb családai temetkező helye van, román elnevezése Pogecsává.

Harmadikra. Más elnevezéssel régebben sem bírt.

Negyedikre. Nem tudhatni, de hogy a helység régi, gyaníthatni onnan, hogy a második szám alatt megjegyzett pogácsa alakú hegy körül némely helyt szétmállott kőfalromok láthatók, egy helyen lovagoskola nagyságú területű, feltöltött kör, minek népbabonákra alkalmat adó, Kasza tömlőznek keresztelt lyuk stb. találatnak.

Ötödikre. A jelenbe is létező magyar hangzású, román ajkú családok s helyt lakó magyar ajkú birtokosok oda mutatnak, miszerint e helység ősidőkbe kizárólag magyar lakosokkal bírt, következőleg népesedése az eredeti foglalásra [239v] vihető vissza.

Hatodikra. Lásd második szám alatt.

Hetedikre.

a. Határ rész *Kurmeture*, Kivájt ut magyarul, hol hajdan országút volt, azonban a jelenbe használhatlan, minthogy a víz elmosta, innen van neve is.

b. *Fintiná bábí*, Vén asszony kutja. Nevét vehette egy ottan lévő igen jó forrásról, és ugyanott lévő sósvíz forrásról, melyet a szegényebb nép titkon sütésre és főzésre célszerűen használt, azonban a közelebbi időkhöz a pénzügyőrök által lóganéval bétömöttetvén, azon innen a szegény nép nagy kárára használatlan hever.

c. *Krisztján*, ugyanazon nevű erdővel.

d. *Pereu Krutsi*, Kereszt pataka.

e. *Rotund*, Kerek hegy, nevét vehette alakja kerekességéről.

f. *Doszu Ulicsuluj*, Ölves falu felőli észak.

g. *Teu luj Gyezmán*, egy kis tó volt itt hajdan, s birtokosáé volt, úgy látszik, ez egész kis határ rész.

h. *Szentgyörgyi oldal*, azon falu felőli határ rész.

i. *Sész*, tér hely.

k. *Balog toja*, Mará Bologi, nevét vette e tóról, mely [240r] valaha a Balog családé lehetett.

l. *Ptyitye*, Kenyerek, nevét vehette e hegy kenyér alakjáról.

m. *Síp*, itt egy kis sítés tó lévén, az abba szüntelen rikkcsoló, sípoló vízimadarak s teknősbékák füttyeiről vehette nevét.

n. *Sztrimbu*, Horgas.

o. *Gyula*, Zsula, egy szép kis völgy.

p. *Szkoba*, Kapots, hasonló kies völgy.

r. *Kurta*, Szkurta, kurta völgy, innen vehette nevét. E völgy alján van egy, a Gyerőfi családtól örökölt, most sokak által bírt tó és rajta malom ugyanazon néven.

s. *Borzás*, Szóts, nevét honnan vette, nem tudhatni.

t. *Grujetz*, Halmok, apró dombocskák, innen a nevezet.

u. *Balog alya*, Bologaje, szénafüvek, hihető a Balog családé, mely a jelenbe nem létezik.

y. *Fináttze*, Szénafüvek, kaszálók.
 z. *Gaura*, Juk, hol egy kis völgy végződik.
 j. *Ptyikuj a Mirtsi*, Mirtse tetője, egy igen magos hegy.
 v. *Ptyisore*, Hegylábak, a görög catholicusok temetkező helye.

[240v] E falu határán taláztatik egy kőbánya, mely azért megemlítésre méltó, mivel a Mezőség közepin, távul az erdős vidékektől és folyóvizektől, a legalkalmasabb kövecset adja út porondozásra, azon előnyvel a folyóvízi kövecset felett, hogy ezt megrostálás nélkül használhatni, magába foglalván a porondot és követ is egyszersmind. E kőbánya felfedezetlen hevert 1856-ig, azóta szüntelen használat alatt van, a szomszédos útvonalokra hordatván belőle kő.

Pagocsa, október 31-én, 1864.

Darko Lajos jegyző mp.

MEZŐPANIT

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[187r] *Mező Panit*

Fekszik Marosszéken a Maros kerületben, a Mezőbándi járásban. Neve emberi emlékezetet felülmúló időtől fogva mind az irományok, mind szóbeli hagyományok szerint Panit volt.

Eredeti magyar neve a Schitiából kijövetel és megtelepülés után mindig Panit volt. Sem román, sem német nyelven más neve nincsen, s nem is volt.

Kezdetben is Panitnak nevezetett.

Népesülése őskorú, a székelyek bejövetele és megtelepülése kori, amint a múlt századokban kihalt Csuba, Csuka, Demén családok és a most is életben levő Bodo, Barta, Benő s más családok nevei mutatják.

Van egy nagy hegye, mely a Kárpátoknak egy észak felől dél felé lenyúló láncolata, kevés erdővel, de ebben semmi ásvány, sőt kövek sem termenek. Határának több része termékeny tér kis emelkedésekkel, a legjobb talajjal. Régebb tavai is voltak, most ezek helyei jó szénát termő részek.

Határrészei:

Ponk, egy, a falu felett felemelkedett hegy, marhalegelőnek használtatott. Ez ponknak azért nevezetett, mivel a falu mellett [187v] hirtelen emelkedik fel, mint a tűzhelynél a tűzre rakott fa végét tartó, ponknak nevezett téglá- vagy földrakás.

Dal, szőlőhegy az előbbi Ponk nevű helyhez közel. Bizonyos adat nincs, de hihetőleg a vándorok ottani dal[ol]ásáról nevezetett így.

Függő, északra a Dal szőlő háta megett erdős és legelő hegy. Függőnek azért nevezetett, mivel az a[l]jban levő tér felett függeni látszik.

Históriai nevők a határrészeknek nincsen. Ezek vagy a régebbi birtokos családokról neveztetek el, mint a: *Gál erdeje*, mely jelenleg nagy kiterjedésű szántó és

bokros hely, de nemrég erdő volt, a Gál család ösbirtoka.

Csuba kutja a kihalt Csuba családról, vagy helyi fekvésök szerint neveztetek, mint *Pad*, mely egy magas helyen fekvő sima, egyenes hely.

Észak, mely egészen észkas helyen fekszik.

Van *Borsfü oldal*, mely azért nevezetett így, mivel tején borsfák tenyésznek vadon, melyek virágoznak, de soha magot nem teremnek. Van Mező Madaras és Száltelek fele a falutól távol egy térség, mely *Östér*nek nevezetik. Bizonyosan ezen tér volt elein, a falu településekor az előbb használt tér, ezért nevezetik Östérnek.

Más említést érdemlő határrészek nincsenek.

MEZŐRÜCS

(ÉS KERESZTPATAKA, MEZŐRÜCSI NÉMA, NAGYOLDAL)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
 (Fol. Hung. 1114/49.)

[243r] Helynevek Mező Rűts községből, Torda megyéből.

Elsőre. Torda megye, Mező Rűts község, Pagocsa járás.

Másodikra. Mező Rűts, románul detto, egyéb elnevezése nincs.

Harmadikra. Semmi más elnevezéssel nem bírt régebben sem.

Negyedikre. Emberi emlék olta ösmeretes.

Ötödikre. Vagynak eredeti, legrégebben emlegetett családok, például Stéfáni és Muntyán, és vagynak beszármazott, különböző helyről családok.

Hatodikra. Semmit sem tudhatni, azt sem, miféle értelmű a név.

Hetedikre.

a. Határrész Néma (románul *Nyima*), azon nevű erdővel.

b. *Fátzá Lándzsii*, magyarul *Lándzsás oldal*.

c. *Táblile*, elnevezését vette onnan, hogy minden birtokosnak ottan [243v] külön táblája van.

d. *Continit*, közlegelő.

e. *Fintiná Roski*, nevét vette építőjéről, Roska kuttya.

f. *Podu Bozéduluj*, Bazéd falu felőli híd.

g. *Kályá Beli*, Balai ut.

h. *Din zsoz de Mara*, Malmon alol.

i. *Fintiná Grekuluj*, Görög kuttya, nevét építőjéről [vette].

k. *La hotarele*.

l. *La Teusor*, kis tó.

m. *Doszu Monosztiri*, Kolostor észka, hajdon egy kis kolostor volt, honnan a templomot a kis lekentzeiek eladván, a helység árából Balázsfalván egy kölcsön alapított, melyből a helység minden évbe 6 (hat) osztrák forint kamatot kap.

- n. *Fintiná Mihutzi*, Mihutz kuttya, nevét építőjéről [vette].
o. *Kályá Grebenisuluj*, Gerebenesi út.
p. *Fintina luj Gligore*, Gergely kuttya, nevét építőjéről [vette].
r. *Pemintu rupt*, Romlott föld, omladékos hely.
s. *Fátzá*, verőfény.
t. *Jinátzele*, lenföldek.
[244r] u. *Kasztá Mare*, Nagy oldal.
v. *Priszéts*, azon nevű erdővel, hol a községnek külön erdője, és a görög catholicus egyháznak is van.
z. *Finatzele*, szénafüvek, melybe van egy erdő Krisztján név alatt.
y. *Gropá din apoj*, hátsó gödör.
v. *Podu Mare*, Nagy híd, ennek egy része a *Gyálu furilor*, Tolvajok hegye.
aa. *Vályá murilor*, Szederjes oldal, sok szederj termő hely.
bb. *Fruntya Szemmertyinuluj*, Szentmártoni homlok.
cc. *La Piatra*, A Kőnél, terméketlen hely.
dd. *La Umbrar*, árnyékos, észkos hely.
ee. *Teu*, a tó.
Mező Rűts, október 30., 1864.

Bukur László helybeli jegyző mp.
Papp Joseff falusbíró

MEZŐSÁMSOND
(ÉS ÉDESÁGTANYA, FEKETE/PUSZTA)
OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[189r] Helynevek Mező Sámsond községéből, Marosszékből.
Először. Udvarhely kerület, Marosszék, Sámsondi járás.
Másodszor. A községnek jelenlegi neve Mező Sámsond, és ezen a néven esmeretes országszerte.
Harmadszor. 1200[-as] évek előtt Szánklod névvel neveztetett,⁶⁰ és lakták tiszta székelyek.
Negyedszer. A jelenlegi község ahol most áll, köztudat szerint 360 évek óta említetik legkorábban.
Ötödször. Népesedett eredeti székelyekből és vidéki románokból.
Hatodszor. Mi a név eredetét illeti, semmi bizonyos nem tudatik.
Hetedszer. A *Felső forduloba* dűlő:
Az *Édes ágy*, ez szántó, egy gazdag forrásos patakka és jó ivóvízzel.
Szőllő mege, ez az Édes ágnak az északi része.
Pad oldal.
Pad mege, ez az keleti része.
Csipkés, ez a nyugoti része, egy része ciheres erdő.

⁶⁰ Azonosítatlan forrású adat. A település első írásos említése (*Sanclund*, *Samsond*, *Samsund*) az 1332–1335. évi pápai

Motsár, ez a déli része.
Borso szer.
Nagy far.
Krák.
Pusztai verőfény.
Veres pots, ennek nagyobb része kaszáló.
Pusztá, hasonlóképpen,
A Krisztyián.
Szegénszer.
Buhos, ennek is egy része ciheres erdő és kaszáló. Határos Mező Rűts és Mező Pogotsával.
Feketei praedium, melynek egyharmad része kaszáló és a többi szántó. Erről azt beszéli az utókor, hogy város volt Fekete város név alatt, és akkor rabló rácok lakták, mit a fejedelem rendeletiből a magyar nemesek elűztek, ahol jelenleg is sok ház van imitt-amott, magyarok és románok lakják. Nevezetes részei *Csobonia*, *Verőfény*, [189v] *Hegy mege*, *Bűdös* és *Véér to*, *Források*, *Varga kuttya*. Határos Mező Pogotsa, Mező Madarassal.
Az *Also fordulo* dűlő az úgynevezett *Sík*, ez jelenleg szántó, régentén itt volt a falu Szánklod név⁶¹ alatt. Nevezetes részei:
Bogánts, ez szántó, észkos hely és vizenyős.
A Bakonya, ez is szántó.
A Soos, ez onnan vette nevezetét, hogy nagyon sós a hely. Egy nagyobb része szántó, ez a más része omladékos sós hely, s jelenleg egy sós patakkal gazdag, régebben sóskút is volt.
A Nagy erdő, ez régentén erdő volt, mely elpusztulván, később közlegelő lett, és 1847-be felosztották, mely jelenleg is szántó, és nagyon észkos, silány hely, melyről az utókor azt beszéli, hogy ezen erdőben a rablók sokáig uralkodtak.
Pogánvár, itt van egy felemelkedett hely, miről az a rege, hogy tündérek lakták. Most is az a rege róla, hogy minden hetedik évben kijön belőle egy tündérlány, de a mi időnkbe senki sem látta.
A Felső tekenyős.
Also tekenyős.
Borzás láb.
Czetek, ebbe van egy gazdag forrás *Buturoj* név alatt. Határos a mező madarasi határral, emellett vagyon az úgynevezett *Kenderes ágy*, mely gazdag egy jó forráskúttal, mely egészen mindegy hétszáz hold. Észkos hely, most jelenleg legelőnek használtatik, melynek egy észkosabb részit *Katona szernek* nevezik.
Ugyan emellett vagyon egy nagy kiterjedésű tó, melynek egy része nádas, és határos a mező kölpényi és mező madarasi tóval.
Ennek a felső végénél vagyon a mező sámsondi reformata ecclesianak [190r] egy darab kaszálója és nádas, *Sziget* név alatt.

tizedjegyzékekből ismert.

⁶¹ Lásd előző jegyzet.

Hogy a túl írt helység és határrészeinek megnevezését a lelkész urakkal, birtokos urakkal és a községi élte-
sebb egyénekkel egyetértve és köztudomások szerint
írtuk meg:

Mező Madarason, 1864. december 15-én.

Béres Juon falusbíró
Névíró és jegyző Molnár Mihály

MEZŐSZABAD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[235r] Numirile locurilor

Din comunitatea Szabadu în scaunul Muresului.

1-o. În scaunul Muresului, în cercul Samsudului se
află comuna Szabadu.

2-o. Comunitatea are acu una numire, Szabadu, care
ei cunoscută de tiara integă, si locuitorii sunt toti
Romani.

3-o. Comunitatea tot numirea aceasta au avut, si alta
numire nu au avut.

4-o. Comunitatea se numeste de la inceput *Szabadu*.

5-o. Comunitatea s-au inpopulat din jobagi care
sunt acu slobozi si economi.

6-o. De comunitatea nu se sci din traditiuni nimic,
si monumente nici scrise, nici tiparite nu se află, pre-
cum se vede numele comuni ei Magiar.

7-o. Numerile topographice din otarul comunitatii
se numesc:

I-o. *Locu din leutru*, pre *Sesu*, unde ei comuna cu
gradinile.

[235v] II-o. *Gitara*, locuri aratore si cositoare, passi-
uni si paduri.

III-o. *Facza*, locuri aratore si cositoare, vinie, pasiuni
si paduri.

IV-o. *Sigisora*, locuri aratore si cositoare, pasiuni si
paduri.

V. *Ritu cel mare*, loc cositoriu si aratoriu, in misloc
curge parau Ritului, apa mica care se varse in Mu-
resu.

Szabadu, 27 Ianuarii, 1865.

Joanne Szonca jude comunal

Joanne Cismasiu notariu

MEZŐSZENTANDRÁS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[391v] A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova
a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás, előbbeni felosztá-

saira pedig az előbbeni falvakkal megegyez, de csakis
a második pont alattiával.⁶²

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve
bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes or-
szágszerte?

Szent András, románul *Săntu*, ez esmeretes orszá-
szerte is. A szászok nevezik Tondreasnak.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem.

4. A község mikor említették legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesítettett?

Nem tudatik, csak hogy jelenleg tiszta románokból
áll a lakosság.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott
vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelmé-
ről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

7. A község határában előforduló többi topographiai
nevek és azoknak némi magyarázata:

[392r] 1. Gurietze, szántó hely.

2. Parau Zsurki.

3. Fátzá, szántó hely.

4. In picsoru.

5. Rezorele.

6. Intre fantăni, itten állítólag valaha falu lehetett,
mivel sok régi vastag cserépedényeket találhatni ot-
tan, amely helyeken találtak valami omladásokba
egyéb régiségek is, pl. folyó 1864. év június 19-én ta-
laltatott egy különös bámulatos nagyságú állatszaru
vagy agyar, vastagságra hat coll, hossza esmeretlen,
mivel több darabokba találtatott, melynek egy da-
rabja a helybeli jegyzőnél ma is látható.

6.⁶³ De catra Doszu, szántó hely.

7. Doszu, hajdan erdőség, jelenleg legelő.

8. In spini, régebben tövises hely, jelenleg szántó.

9. Capu Padurei, hajdon erdő, jelenleg szántó.

10. La Movila, mondják, hogy régentén valami tá-
borozás lehetett ottan, s a táborba [el]hullottaknak
hullái volnának azon dombban eltemetve.

11. Delnitzá.

12. Hristile.

13. Fumurile.

14. Ritu dupa Deal, szép rét.

15. Dumbravita, itten egy 1200 négyszögölös kis tó
vagyon, mely igen ritkán szokott kiszáradni.

15.⁶⁴ Dupe Krucse.

16. La Kasztei.

17. In Fatza.

Egyéb nevezetesség semmi.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

⁶² [385v] 1850-be a Retegi kerülethez és a Körtevénykapui alke-
rülethez, 1852. felosztás szerint a Besztterzei Kreisamthoz s a
Régeni Bezirkhez tartozott.

⁶³ A sorszám ismétlődik, nem írtuk át a számozást.

⁶⁴ Mint az előző jegyzet.

MEZŐSZENTMARGITA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[247r] Helynevek Mező Szent Margitta községéből, Torda megyéből.

Először. Mező Szent Margitta községe tartozik Torda megyéhez, a vidék pedig, melyen e helység fekszik, semmi más elnevezéssel nem bír.

Másodszor. Szent Margitta községe csupán e néven ismeretes országszerte.

Harmadszor. Ezen községnek hogy más elnevezése lett volna, sohasem tudatik.

Negyedszer. Hogy a község mikor említettik korábban? Nem tudatik.

Ötödször. Hogy honnan népesített? Nem tudatik.

Hatodszor. Hogy Szent Margitta községének nevezte honnan ered és mi okból, nem tudatik.

Hetedszer. Szent Margitta községe fekszik a Maros jobb partján, határozottat keletről Fark Ignázt tagosított birtoka, északról Dersi tagosított birtoka és mező ujfalusi határ, nyugotról az oláh déllői és magyar déllői határok, délről a Maros folyó.

Lakosai románok, határának felét [247v] bírja gróf Haller György. Mely határban a következő topographiai nevek fordulnak elő:

a. *Balte*, hajdon tós és mocsáros hely, jelenleg legelőnek használtatik.

b. *Grapa Teusi*, verőfény, meredek oldal, legelőnek használtatik.

c. *Grapa mica*, verőfényes oldal és szántóföld.

d. *Grapa besericsi*, verőfényes oldal és szántóföld.

e. *Grapa Peti*, ismét verőfényes oldal, és szántóföldnek használtatik, nevét onnan bírja, mert Mező Pete községe felől fekszik.

f. *Grapa kinyetyi*, hajdon szántó volt, jelenleg legelőnek használtatik.

g. *Sovár*, puszta hely, legelőnek használtatik.

h. *Retunda*, jelenleg legelőnek használtatik, hajdon szép erdő volt.

i. *Funatzele stejkuonyi*, hajdon kaszáló, jelenleg szántónak használtatik.

k. *Funatzele*, kaszáló hely.

l. *Doszu krucsi*, északos hely, szántónak használtatik. Nevét onnan bírja, mert egy kereszt van és volt benne felállítva.

m. *Teutza*, egy része szántónak, más része legelőnek használtatik. Neve romános, és onnan bírja, mert esős időben apró tócskák lesznek benne.

[248r] n. *Dealu vii*, egy hosszucska, verőfényes oldal, szőlővel van béplántálva, és jó bort termelnek benne.

o. *Pál berek* és Nyáros, jó minőségű kaszálók a Maros mellett.

Kelt Szent Margittán, 1864. október 11.

x Kimpian Alexa falusbíró

x Oprisa Ilie esküdt

x Dilian Jenarie esküdt

x Lits Niku gornyk

Demeter Márk falu jegyzője

Rekite George parochu gr. kath. loculu

MEZŐSZOKOL

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[392v] A megyének, kerület-járás-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás, régebb Rettegi vidék Czégi kerület, Körtevény Kapui albiztossághoz, utóbb a Besztertzei Kreisamt, Tekei Bezirkhez tartozott.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Szokoly, románul is csak Socolu, így esmertetik országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Mező Szokoly, mely jelenben is használtatik ritkán.

4. A község mikor említettik legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesített?

Nem tudatik.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Semmit.

[393r] [7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

1. Doszu in joszu, észkos szántó hely.

2. La ttermuri.

3. Kosztea, egy szép kis erdővel.

4. Stiubélyu.

5. Fatza Martinesti.

6. Doszu lui Sirtz.

7. Fatza Picudelu.

8. Ripeu.

9. Pieptu.

10. Bálán.

11. Valea Negri.

12. Doszu Flori.

13. Doszu Kinepi.

14. Szenulele.

15. Szerolya.

16. Fátzá és Doszu Szerolyi.

17. Doszu lui Reszád és Fátzá lui Reszád.

18. Riturile in zsozu.

Ezen elnevezések eredete verőfényű és észkos fekvőségektől jön.

Valami említésre méltó dolog nincs.

[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

MEZŐÚJFALU

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63. mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[251r] Torda megye (Erdélyhon), Maros Bogáthi járás, Mező Ujfalu (Vajdeiu) község.

Helynevek Mező Ujfalu községéből, Torda megyéből.

Kérdés az utasításban van.

I. Mező Ujfalu, Torda megye, Maros Bogáthi járáshoz tartozik.

Ad II. Kettő, román nyelven Vaideiu, magyar nyelven Mező Ujfalu. Helybeli elterjedéssel bír Vaideiu, országszerte ismeretes Mező Ujfalu. Lakossága tiszta román.

Ad III. Más elnevezése hogy lett volna, nem tudatik.

Ad IV. Nem tudatik, minthogy községi levéltár nem létezik.

Ad V. A negyedik pont alatt említett hiányok miatt nem tudatik.

Ad VI. A román nyelven elnevezésről köztudomásból, hagyományból annyi említetik: ezen község eleinte pusztá hodály volt, és bírta egy gazdag [251v] román, ki benne is lakott, ennek szavajárása (ha valami ízetlensége történt) Vajdemine vala, mit gúnyolva cselédjei elévtek, valamint a környékbeliek is. Ha valaki kérdezte a hodálybeli lakost, hogy hová való, azt felelte: din Vajdeiei. Így idővel népesedve, a hodály falu[vá] alakult, és így azon nevezetes embernek hosszas időn folytatott szavajárása a falura mint név ragadott, Vajdeiei. Jelenleg román nyelven Vajdeiu[nak] íratik. Magyar eredetét pedig: a hodályból falu alakulván, Ujfalunak neveztetett.

Ad VII. A község határán a következő topographiai nevek fordulnak elő:

Rotunda, régen volt erdő, jelenleg bokros kaszáló.

Dupa Curmatura, szántóföld.

Fatia lunge, verőfényes szántó.

Intra paraie, szántó két patak közt.

Peste dilme, szántó dombos helyen.

Chinepisti, kenderes hely.

Intra gurjetie, csúcsok közti szántó.

Ritu din susu, kaszáló rét.

Matieu, régen volt legelő, jelenleg szántó.

Izvore, forrásos helyt fekvő szántó.

Strimbe, horgason felosztott szántó.

Inuri, szántó, régentén lennel szokott vetődni.

Ridicata, erdős, fenn helyen.

Dupa vále, a község mellett lefolyó patakon túli szántó.

Podireiu, fenn való lapályos [252r] szántó.

Podinaku, alant való szép lapályos szántó.

Gropa Ridicatei, szántóföld gödrös helyen.

Deasupra stupini, az ottan volt régentén méhészkert-ről, fenn való szántó.

Mesteacanul, erdő, jelenleg többnyire cseréfas.

La funtunilei, szántó, azon a helyen lévő jó forrású kis kútról.

Dosu mesteacanului, északos szántó az erdő alatt.

La cruce, szántó, az ottan hajdan volt keresztről.

Fatia mori, verőfényes szántó, az ottan hajdan volt malomról.

Ritu din josu, vizenyes kaszáló.

In Mazaristi, szántóföld, mely igen termi a vadborsot.

Dupa Garduri, a falu háta megetté szántó.

Pe Pereu Csilipoi, szántó, az ottan lefolyó patakról.

Contentitu, legelő, északos helyen.

Fekszik pedig ezen község egy völgyben, dombos helyen, egy verőfényes oldal alatt.

Határa hegyes és lapályos helyen, és szomszédoltatik keletről Soospatak és Szent Margitha, délről Oláh Déllő, nyugatról Lekencze és Kis Ikland, északról Mező Pete határaival.

Mező Ujfalu (Vajdeiu), október 6-án, 1864-be.

x Olteán Nisztor falusbíró

x Gutz Juon,

x Olteán Georgie,

x Gutz Ilie falu öregei

Nicora Janos helybeli jegyző által mp.

MEZŐVELKÉR

(ÉS KISSÁLYI, MOGAJA, RHÉDEIGÖDRE)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[544r] Kolos megye, Alkerület, Motsi járás.

1. Velkér, románul Vélkeru.

2. Velkér, egyetlen [neve].

3. Csak *Velkér*-ről van említés.

4. Nem tudatik.

5. Nem tudatik.

6. Semmit.

7. Velkér határos lévén [Uzdi] Szent Péter, Nagy Sármas, M[ező] Sályi, Méhes, Báld [községekkel], a következő részeket foglalja magába.

1. *Valea Boki* (Boka völgye), ezen határ-fordulóban egy *Boka* nevű munkás hirtelen halállal halván meg munka közt, azon völgyben temettetett el, neve onnan van.

2. *Valea Szinpetrului* (Szentpéter uttya), a szomszéd-ba van egy falu, neve Szent Péter, ezen fordulóba esvén az útja, melyen Szent Péterre mennek vásárba, azon útról vette nevét. Dűlői:

a. *Dealul priporului*, magas fekvésénél fogva románul így neveztetik.

b. *Mogaja*, neve eredetét homály fűdi.

c. *Gropa Rhedei* (Rhédei gödre), ezen grófi család jelentékeny birtokáról.

3. *Seulitza* (Kis Sályi), a szomszédba [544v] lévő néhány házról, mely Seulitza – Kis Sályinak nevezetik.

4. *Rezorile*, a földrészetek nagy barázdákkal választatnak el egymástól, ezért is mondatik *Rezorile*.

5. *Valea Beldri* (Báldi völgy), mert ezen határrész Báld községére nyílik.

A község román nép lakta, vize gyenge, erdeje majd semmi.

Ennyi áll Velkérről.

MIKEFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[270r] Helynevek Mikefalva községéből, Küküllő megyéből.

Első pontra. Mikefalva községe van Küküllő megyében, Kundi járásban. Szomszédos napkeletről Felső Kápolnával, délről a Kis Küküllő és Szász Csávás, nyugotról Abosfalva és Somostelkével, északról Buzás Besenyővel és Nagy Csergeddel. Lakják magyarok.

2. A község csakis Mikefalva község név alatt ismeretes.

3. Mikefalva községének más elnevezéséről semmi emberi emlékezet nincsen.

4. Hogy a község legkorábban mikor említettik, emberi emlékezeten felyül van.

5. Hogy honnan népesítettett, az se tudatik.

6. A név eredetiről általában semmit sem tudhatni.

7. A község határaiban az alábbi aprólékos nevek vannak:

a. *Lörintzhalma*, ezen név emlékezeten felyüli.

b. *Kis nyil*, ennek se lehet eredetire menni.

c. *Hosszu*, ezen név adatott azért, mivel ezen határrészbe hosszú nyilak vannak.

d. *Horgas*, ennek is esmeretlen eredete.

e. *Tövis köze*, ez tövises legelő hely.

f. *Nyágo*, kaszáló, neve emlékezeten felyüli.

g. *Cseh oldal*, egy nagy, oldalos hely, néveredete nem tudható.

h. *Imola*, kaszáló hely, néveredete emberi emlékezeten felyüli.

[270v] i. *Buturka*, van egy kút, mi helységünkben legjobb víz, eredete emberi emlékezeten felyüli.

k. *Borázdák köze*, azért neveztetik így, mivel oldalos hely lévén, nagy borozdák voltak.

l. *Meleg ágy*, azért neveztetik így, mivel nagyon keletnek fekvő meleg hely.

m. *Szöllő hegy*, ennek máig sem létezik semmi egyéb neve.

n. *Töttzeg*, teres hely a Kis Küküllő mellett, néveredét nem tudhatni.

o. *Borsó föld*, vizegenyes szántó.

p. *Bokrok köze*, néveredete emlékezeten felyüli.

q. *Széles tető*, nagy hegy és oldalos hely, neve eredetire nem emlékezhetni.

Mikefalva, 8. Octobris, 1864.

Bodo Dániel jegyző
Szabo István falusbíró

MIKHÁZA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[191r] [Helynevek] Mikháza községből.

Mely vagyon nemes Marosszékből, Maros Vásárhely kerület Jobbágyfalva járásában.

Ezen helység mindig csak Mikháza nevezet alatt fordul elő régi levelekben, hagyományokban. Rege, miszerint az első foglaláskor a Mike nevezetű vezér szállott volna ide, kinek három fiai lettek volna, ugyancsak Mike, Demény és Vata, kiknek, úgymint Mike kapta a mikházi részhatárt, Deménynek adta a deményházit, Vatanak a vataházi határt, mely közelebbi, úgymint Vataháza, a tatárdúláskor és pestis miatt elpusztulván, határát Buzaháza, Demény háza és Márkod községek felosztották maguk között.

Mikháza község fekszik a lefolyó Nyárad folyamának bal partján, a Bekets nevezetű erdő és hegyből beszáradó Peres pataka Nyárad vizét érintő torkolatjában, amelyhez közel egy várrom is mutatkozik Traján vára nevezet alatt. S hogy valósággal létezett vár vagy körülsáncolt kastély, bizonyítja a máig is épségben levő Trajánus uttyában néha-néha talált pénzek római felirata. [191v] De hogy ezen község a római nép által másképp neveztetett volna, mint a mostani nevezete, az a régiség homályába vész. Ma eredeti tiszta székely római catholikus nép lakja.

A mellette lefolyó víz Nyárad nevezetet visel. Nyárad, mivel nyárban is szakadatlan foly, négy malmot hajt. Külső határa kilenc fő dűlőre oszlik:

Primo. *Cseredomb lapossa*, mely a deményházi, jobbágytelki és köszvényesi határokbá ütközik. Nevezetik pedig így azért, hogy hajdan cserefatermő hely volt, néhol dombos, más helyt teres fegvésénél[!] fogva.

Secundo. *Palota melyéke*, az ezen dűlőben hajdan palota hogy volt, romjai mutatják.

Tertio. *Vár melyéke*, egy Traján által épített várromról. Negyedszer. *Körös völgy*, körisfát termő helyéről.

5. *Árpa hely*, árpát termő helyről.

6. *Orotványok*, irtásos helyről.

7. *Szőke föld*, Szőke familia birtokáért.

8. *Lökötő*, igavonó marhák páskuumáról.

9. *Felső malom környéke*, egy malom szomszédságáról. Beketsről jövő *Peres patakát* azért nevezik így, mivel Selye községével darab helyt határuul szolgál, s néha

verekedés – a praedálás miatt – és per is következett miatta.

[192r] Ezen fenn nevezett helységünk és helységünknek határrészletei, amennyiből tudomást szerezhetünk, annak megnevezése íratott.

Kelt Mikháza, 1-o Novembris, 1864.

Beretzki János jegyző mpr.

Török Elek falusbíró mpr.

Kováts Antal mpr.

Kádár János mpr.

Janka Joseff mpr.

Janka István mpr.

Áts Mihály mpr.

NAGYADORJÁN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[195r] Helynevek Nagy Adorján községből, nemes Marosszékből, Nyárad kerület Selyei járásból.

A falunak állandó neve Nagy Adorján, Kis Adorjántól 200 ölnyi távolságra fekszik egy kis völgybe, Kis Adorjánon kívül, szomszéd faluitól nagy hegyláncokkal elkülönítve.

Lakói általán magyar ajkú székelyek, reformátusok.

A község eredetéről semmi bizonyos nem tudhatni, sem írásból, sem szájhagyományból. Kezdetben, mint az öregebbektől hallhatni, alig volt hat ház, mikor egészen más nevű családok lakták, azután jöttek ide a mostani családok, béházosodás vagy költözködés által. Csupán egy hanyatló állásban lévő Garda nevű család él, melynek eredete esmeretlen.

Határrészek:

A helység.

Toth tövisse, törökbúzaföldek.

Észok, erdő alatt áll.

Orotvány, zabföldek, hajdan erdő.

Sásos, ez is erdőföld lehetett.

Nyilak, ez is erdőföld volt.

Folyom, kis völgy, honnan egy kis patak csergedez be.

Karós tető, nagy hegyen Csonka csere.

Falbükk, erdős helyek voltak, most sovány szántóföldek.

Széna kert, Kutfő.

Szent egyház ösvénye, Nagy Adorján filiája Havadnak, pap onnan jár ide, s itt volt hajdan egy ösvény, amelyen járt Nagy Adorjánba a pap Szent Simonról, mert hajdan Rigmány, Szent Simon, Havad, Adorján egy papot tartott. Most Havad Adorjánnal tart egy papot, Rigmány Szent Simonnal.

Arokfő.

Laposs.

Bésem.

Közép láb.

Nagy hegy szőlő, falu feletti szőlőhegy.

Telek, Kis csere, Kurta, Kis hosszú, Nagy hosszú, Arpa hely, szántók s kevés kaszálók.

Mál mege, Fehér János oldala, meredek, kopár helyek.

Földe sovány, szürkés, agyagos föld.

Folyója nincs csak egy patak, mely két kis völgyből foly a faluba, hol egy árokba veszi be a hegy vizeit, s foly Kis Adorjánon át Nyárad Gálfalvánál a Nyáradba.

Erdei bőven vadnak, s valaha tán az egész határ erdő lehetett. Nevei:

Szabad fele.

Kovátsok.

Adámok.

Likas.

Nyilak.

Andrási kut, itt jó forrás vagyon.

Pinczék éle, üregek látszodnak, mint a szájhagyományból hallhatni, tatárok előli menhelyek voltak, rókák lyukai vadnak most. Van ezen hely tetején egy nagy hegybérc, honnan mint mélységbe néz az ember Havadra. Itt, ha lőnek befelé, pompás háromszorozott visszhangot hall. Innen messze lehetne látni, ha a sűrű hegyláncolatok a kilátást nem gátolnák.

Nagy Adorján [a neve] azért, mert nagyobb Kis Adorjánnál, 54 házból áll, a helység és határ területe 853 hold 684 négyszögöles holdakban. Ennek tiszta jövedelme 1027 forint 1 krajcár.

A lakosok földművesek, s nagyobbán szegény, alig élhető emberek. Temploma fa.

Nagy Adorján, november 6., 1864.

Bodoni Márton falusbíró mpr.

Molnár Lajos jegyző mpr.

NAGYERCSE

(ÉS KISNYULASI NÉMA, LEVÉL)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[384v] 1. A megyének, kerület-járá-széknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás. Régebb Rettegi vidék Czégi kerület, Körtvély Kapui albiztossághoz, utóbb a Besztertzei Kreisamt, Tekai Bezirkhez tartozott.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Nagy Ercse, románul Ercea Mare. Ezen neve esmeretes országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem volt.

4. A község mikor említetik legkorábban?

Nincs semmi adat rá, nem tudatik.

5. Honnan népesítettetett?
Nem tudatik.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?
Éppen semmit.

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:
[385r] Fatia Gureti.
Vis csür szája és verőfénye.
A Kerek tó.
A Malom völgye.
Az Akasztófa.
Bánfi gödre.
A Köhíd.
A Levél völgye.
A Levél észka és szénafüve.
Felső szöllő észka és teteje.
A Csorgo verőfénye.
A Gyilkos, régi ottan történt gyilkolásokról.
A Krákos verőfénye és észka.
Néma észka.
Bonta verőfénye.
Erdő farka.
Also észak.
Also széna fű.
Erdő alja.
Másképpen Kis Ercse, hihetőleg onnan vette elnevezését, mivel traditio szerint itten hajdan barátklaster volt. Más a község nevére s a többi határrészek elnevezése eredetéről semmit tudni nem lehet, valami megjegyzésre méltó dolog nincs.
[394r] Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

NAGYERNYE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[197v] Helynevek Nagy Ernye községből, Marosszékből.

Nagy Ernye helységről és annak határáni dűlők elnevezéséről egész bizonyost nem tudhatni, de részint költői mű, részint szájhagyomány utáni elnevezéseiről következőt közölhetjük:

Nagy Ernye fekszik nemes Marosszék Kááli járás északnyugoti szélén, délről északra nyúló irányban lévő hosszúságban. Két főbb utcája Also és Felső, és több apró mellékutcai vannak, mely utóbbiak neveiket vették az határrésztől vagy falutól, mely fele irányba vagynak, mint példának okáért: Várhegy utza, mert Várhegyre ez utcán mennek ki, stb.

Maga a falu nevit vette a Györ László költő munkája⁶⁵ szerint Ernő nevű vezértől, ki is itt telepedett le és építette az első lakot falunkba 1400 körül. Valószínűbben éppen a falu töviben magasan keletre fel-emelkedő hegy, mely ezelőtt erdő volt, hogy árnyéket tartott, innen vette volna *Ernyő* nevezetét. Mely név alatt régi kötlevelekben számtalanszor fordul elő. A *Nagy* vezeték nevét a későbbi időkben vette, megkülönböztetésül a még ugyancsak Marosszékből akkor létező, de már romba lévő, és boosi határon lévő *Kis Ernyőtől*.

Nagy Ernye községnek más neve sohasem volt, mert bár *Ernyő* név alatt fordul elő régi irományainkban, de az *ő* a helység neve végén a magyar nyelv fejl[őd]ésével változott *e*-re, s könnyebb is kimondani.

Nagy Ernye községe említettik későbbben 1400 tájában, de ennél sokkal régibb, és szájhagyomány útján *hun* telep, úgyhogy régi hőseink, táltosaink, mikor még kikeresztelkedve sem voltak, [197r] őseink barlangja – jósló helyének – helyit szeretik mutogatni. Mely lenne a catholikusok harangozó háza északi végétől pár ölnyire, a lelkész kertiben. Annyi igaz, hogy falvánk legrégibb emberek mondásai nyomán e tájt volt kis körben épülve, és csak az idők haladásával terjedt széjelebb, de még most is az említett hely csaknem a helység középpontján van.

Legrégibb családok a helységben szeretik magukat messze túlról származtatni, az *avarok*, *hunokhoz*. Bárhogy is legyen, annyi igaz, hogy nagyobb része a lakosoknak *székely*, a régi értelemben. Kevés nemes és nem sokkal több zsellér, mely utóbbiak a magyar ajkúak közül vagy beszámaztak, vagy az elszegényedettek közül állottak elő. A helységben lévő román ajkúak ide mint pásztor emberek települtek.

Kölös kert, dűlő, a falutól délkeletre fekvő hegylancolat északi és keleti oldala. Ezelőtt erdő volt, de az akkori nevét nem esmerjük. A későbbi időkben, mint az erdőt kiirtani kezdték, az irtás helyére kölest vetettek, s hogy a kártól könnyebben megóvható legyen, [mint] kertet békerítették, s lett *Kölös kert*.

Székes hely, vagy régi nevezés szerint *Székihely*. Itt a községnek sóskútja van, mivel erre régebben a szék megbízottjai ügyeltek, e helység kapta a *Székihely* nevét, a *Székes hely* változásának kora ösmeretlen.

Vásáros ut, dűlő, ezelőtt még pár évtizeddel is itt vonult el a most beljebb lévő, Maros Vásárhelyről Szász Régenig vezető országút, mivel itt a vidéken lévő vásárok alkalmával az itt eljáró embereknek étel, ital árulódott, e helyiség neve *Vásáros ut*.

Kék domb, a rajta termő sok kéktövisről.

Soos, ezelőtt kénköves, sós vizes, posványos léte miatt neveződött így.

⁶⁵ György László: *Találmányok, a tizenegyedik századbéli hazai történetekből feltalálta*, Kolozsvár, 1811.

Balázsér, itt a Marosnak áradásakor egy ere van, mely fennebb a határon *Nagyér* névvel neveződik, és e hely régebbi időben egy *Balázs* nevű [196v] emberé lévén, ráragadt a *Balázsér* név.

Zségely, ezt Györ László a maga költői munkájában *Segély* név alatt említi, hogy tudniillik a tatárfutás-kor ide szaladtak volna a lakosok, de a nyelvbúvárok a *Zségely* nevet tudják, mit tesz.

Pánczél verme, vagy hogy itt valami páncélt találtak, vagy egy régibb tulajdonos nevéből.

Csere, mert csak cserefák teremnek e helyen.

Csokortos, sajátosságos elnevezését vette onnan, hogy e hely azelőtt merőben rétség lévén, rajta imitt-amott azon csokros veres virágú folyondár (mit mű csúnya magyarónak nevezünk) volt, és ezen csokor alakú virágos folyondárról, mely a határon még most is ritkán látható, *Csokortos*nak neveződik.

Hosszu, a földek hosszúságáról nyerte nevét, mely a 600 ölet túlhaladja.

Hosszulábja, a Hosszú végiben lévő rétek, melyek mintegy talapul látszanak lenni, nyerték e nevezetét.

NAGYÖLYVES

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[403r] *Nagy Ölves* vagyon Kolos vármegyének Also kerületében, az M[ező] Örményesi járásban.

Neveztetik Nagy Ölvesnek, amint a régi mondákból tudni lehet, azon okból, hogy szinte öszveragasztólag volt még egy helység, melynek neve volt *Kis Ölves*, mely is a hajdon tatárfutáskor öszveromboltatott és tökéletesen elpusztított, de erre hiteles adatunk nincsen.

1847-be a református templom chatédrája coronájába helyezve volt levelek között ezen két Ölves létéről és elpusztulásáról *Kis Ölves*nek volt írásbéli emlékezet, de azon levelek is az 1848. évi szerencsétlen forradalommal elpusztultak.

Azon *Kis Ölves* volt helység fekvésén sokszor találtak szerfelett nagy téglák, és egy coll vastagságnyi cserépdarabok, melyek a helységnek valamikori létét hitelesítik.

Következik a határmegnevezés:

Oszlik az egész határ három részekre, melyeknek megnevezések a Pogotsai, Szent Mártoni és Szilvási fordulok.

A *Pogotsai fordulon* lévő határrészeknek megnevezések:

Első. *Sámsond völgy*, nevét kapta onnét, hogy szomszéd Sámsond nevű helység felől van. Ez egy szép kiterjedésű kaszálóhely. Ennek a verőfényes oldalán vagyon egy nagy kiterjedésű legelő *Kopotsel* nevezet alatt, mely is onnét vette nevezetét, hogy hajdon időbe azon helyen nagy szálas erdő létezett.

Vagyon egy más verőfényes oldala, mely neveztetik *Mohay gödör*nek. Nevezetét vette onnét, hogy több századoktól Mohay birtokos urak által bíratik. Ezen gödör nevezetes a benne létező és nemrég indult szőlőművelésről és egy, a gyomor tisztítását nagymértékbe elősegítő mineralis vizéről.

A *nagy rét*.

Farláb.

Mester szállás.

Somodiné oldala, mely is nevét vette régi Somodi nevű birtokosáról.

A *Horgos*.

A *Hosszu verőfénye*.

A *Hosszu észka*.

Farkasjuk oldala, nevét kapta onnét, hogy a kártékony farkasoknak tanyázó helyek lévén, ottan farkasfogó gödör készítettett régebbi időbe.

Isten kassa, nevét kapta onnét, hogy ezen helyen vagyon gyomortisztító mineralis víz, s azon jótékony-ságáért nevezete[tik] Isten kassának.

Vajda völgy.

Demján gödre, kapta nevét Demján nevű régebbi birtokosáról.

Az *Erdő megett*, nevét kapta a felette lévő erdőről.

Az *Észak*, neveztetik onnét, hogy az egész hely nagy észak.

A *Fundetura*.

[403v] A *Szilvási fordulon* lévő határrészeknek megnevezése:

Az *Akasztofánál*, ennek a tetején a régi időbe akasztófa volt, és onnét kapta nevezetét.

A *Szöllő megett*.

A *Gyulai szénafűnél*, nevét vette onnét, hogy annak aljába a maros szent györgyi határon lévő szénafüvet a gróf Gyulai család bírja több századoktól.

A *Bunánál*, nevét kapta az ottan létező igen jó ivóvíztől.

Kender kut, nevét kapta a régi időbe az aljába volt tóról, amelybe kendereket áztattak.

Szilvás kut, nevét kapta a szomszéd Szilvás helységéről.

A *Tékenyös*.

A *Hutujába*.

A *Hegymeg*.

A *Csattago*, nevét kapta onnét, hogy azon hely ökörtalmas lévén, a marhaőrzők korbácsaikkal csattogtattak.

Kis völgy.

Homlás.

A *Csürnél*, mely a több századoktól maradó monda szerint nevét onnét kapta, hogy azon helyen, nem tudhatni miféle papoknak, lakások volt, ott gazdaságot folytattak, és csűrjek volt. Ugyan a régi monda szerint azon helyen elrejtett kincseket képzelvén, a mai időig ásogatják a lakosok, kik beszélnek, hogy az

ásás közt fadarabokra találtak, de ezen állítások nem hitelesíthetők.

Lábasto.

Kadá Touluj.

Nemes rét.

A *Szent Mártoni fordulón* lévő határrészeknek megnevezése:

A *Forrásnál*, nevét kapta az ottan lévő jó ivó forrásról.

A *Hideg veremnél*, mely helyen a legmelegebb időbe [is] hives szellő fújdogál, s onnét kapta nevét.

A *To farkánál*.

A *Cseres dombnál*, neveztetik a felette lévő cserés erdőről.

A *Keresztnél*, hol több századoktól kereszt létező, onnét kapta nevezetét.

A *Forrásnál*, nevét vette az ottan létező forrásos helyről.

A *Arinistye*, hol Kakuier Pévelnek van nagy darab kaszáló és legelő helye, melynek közepén igen jó porond van, melyet használnak is, és onnét kapta azon román nevezetét.

Hörtsögjuk, a hörcsögök ottan nagymértékbe tanyáznak, és onnét vette nevezetét.

Malompad.

A *Hideg kut*, nevét vette az erősen nagy hivességéről s ottan lévő hideg forrásról.

Szent Mártoni verőfény, nevét vette a szomszéd Szent Márton helységéről.

A *Büdös tonál*, mely is az ottan létező бүдös tóról kapta nevezetét.

Szereturile, sós természetű hely lévén, onnét nevezetett ezen román néven.

A falu nyugoti részén vagy egy erdő, mely a kiterjedéséről neveztetik *Nagy erdőnek*. A falu [404r] keleti részén van egy kisebb kiterjedésű erdő, mely is neveztetik *Kis erdőnek*.

Hogy a fenn írt határrészek megnevezését tiszta tudásunk s igaz lelkünk esmérete szerint adtuk fel, ezennel nevünk aláírásával és keresztvonásunkkal hitelesítjük.

Nagy Ölvesen, 1864. év augusztus 14. napján.

x Kertész Ilia falusbíró

x Kukuier Pével öregebb,

x Dulo Todor falu választottjai

Nevek aláírója és keresztvonató Mohay János,
helység jegyzője és birtokos m. t. k.

NAGYSÁRMÁS

(ÉS TÁGOS, TITIÁNA)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[412r] Kolos megye, Alkerület, Motsi járás.

1. *Nagy Sármás*, románul *Sermásu Máre*.

2. Egy neve, és az *Nagy Sármás*.

3. Ezen néven említetve, *Nagy Sármás*.

4. Nem lehet tudni.

5. Nem lehet tudni.

6. Semmit.

Nagy Sármás határos lévén Kis Sármás, Tuson, Báld, Velkér, [Uzdi] Szent Péter, Novaly, Pusztá Kamarás határaival, vannak a következő fordulói, dűlői:

1. Határ forduló Csukluju popi (Pap csutsa), széna-fű, ebbe a papnak volt jelentékenyebb része, s azért nevezik így. Dűlői:

a. Lárge (Tágos). Ez egy tágos tag, Teleki családé, nevének megfelel. Itt egy hegy is van, ennek neve Horgos, de nem tudatik az eredete.

b. Szejerie (Tölgyes), valamikor egy tölgyfás erdő volt.

c. Kaszta máré (Nagy oldal), nevit magával hordja.

d. Tyityiáná mare (Nagy Tyityiana), egy tágos nagy tag, de neve nem tudatik, honnan [van].

e. Tyityiáná mike (Kis Tyityiana), neve honnan van, ez sem tudatik.

2. Lá Otyuri (A Szemeknél lenne a szó értelmében magyarul, de Otyuri nevezi a román [412v] pap a forrásos helyet), neve onnét Otyuri, forrásos hely.

a. Ritu Szatuluj (Falu rétje), nevének megfelel.

b. Doszu rujini (Rosdás észak), ez egy olyan észak hely, ahol valami rozsdás seppedések vannak, neve azon seppedésekről.

c. Fácza Kurmeturi (Kurmetura verőfénye), erről egyéb semmi.

d. La Sesz (Lapály), nevit magával hordja.

3. Pokolya (Pokolia) forduló, szántó, a név eredetire nem lehet menni.

4. Doszu Bászi (Básza észka), eredetére nem lehet menni. Dűlői:

a. Fátzá mori (Malom verőfény), az ott lévő malomtól.

b. Fátzá Péjtsi (Petsi verőfény). Ezen dűlőbe van egy kis [rész] Péjtsi név alatt, innen neveztetik az egész dűlő, de a név eredete nem tudható.

c. Koltáe, nem tudhatni a név eredetét.

5. Doszu pererilor (Részek észka), ez egy széna-fű, mely a szolgáló emberek közt minden évben részekre osztatott, és így kapta a nevet, Részek, mely ma is áll.

6. Grapa Tothezenilor (a Tothaziak gödre), szántó, itt a tothazi gazdák részbe mívelik minden évben, s innen neveztetett. Dűlői:

a. Grapa popi (a Pap gödre), nem tudatik, miért hívatik így.

b. Grapa sztini, detto.

c. Gyurgyeu (Gyergyo), detto.

d. Fácza Gyurgyeului (Gyergyo verőfénye).

[413r] 7. Gyalu lui Indrij (Endre hegye), nem lehet tudni, hogy miért is nevezik így. Dűlői:

a. Dealu Komori (Kamara hegy), neve honnan, nem tudván.

b. Facza Morutzului (Moritz verőfénye), az ott lévő Moritz nevű erdőtől, eredetire nem lehet menni.
 c. Podu Morutzului (Moritz hidja), éppen mint az előbbi.
 d. Facza Kurmeturi (Könyök verőfénye), a hely maga könyökös.
 e. Rezorile (Borozdások), a hely borozda martos, neve is az.
 f. Mujátá, szántó, ennek egy kútja van Mujáta név alatt, onnan az elnevezés is, de az eredete nem tudható.
 g. Teu Teleki (Teleki toja), a földesúr neviről, ma virágzó rét, előbb tó.
 Nagy Sármást román nép lakja, vize meglehetősen. Van egy pár darab szép erdeje is, *Morutz* és *Básza* név alatt.
 Sármásról egyebet semmit [nem írhatunk].

NÁZNÁNFALVA (ÉS MAROSKISFALUD)

NÁZNÁNFALVA
 OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[198r] Felvilágosítás.
 Marosszék, [Alsó] kerület, M[ező] Bándi járás, helység *Náznánfalva*.
 Köztudat szerint öröktől óta Náznánfalvának neveztetett. Ehhez csatoltatott még a mostani életben lévő emberek előtt egy oldalában az úgynevezett Borzás szeg, mely jelenben Borda szegnek neveztetik. 1500-[asok]béli lustrális irományból kitetszik az, hogy Kisfalud Náznánfalvának praediumja volt, s több versen volt is egyesítve Kisfalud Náznánfalvával. Jelenben a falu külön van szakítva, de határai közösök és közösön használatnak, az legelők is.
 Határrészei a következők, úgymint:
 a. *Felső forduló* határban második dűlő az úgynevezett Kert mege. Itten búza s rozs terem. Van két darab szőlőhely, mely délkeletnek fekszik. Ezt kétfelé szakassza a faluból kijáró út egész M[ező] Panitig.
 b. A Hegyes nevezetű hely. Itten is őszgabona terem, melyben létezik két nagy vízmosásos omladás.
 [198v] c. A Hangyás nevezetű hely. Régebben legelő hegy használatott, de jelen[ben] fel van bontva, és törökbúzával használatik.
 d. A Borz jukaknál. Ez is a c. alatt[i] módon volt, és jelenben is használatik.
 e. Bagits, ez erdő.
 f. Az úgynevezetű Fenék. Ennek nagyobb része északos, s csakis zabot terem.
 g. Az úgynevezetű Borda szegi erdő. Régebb bokros hely volt, de jelenben törökbúzáat terem.

h. Az *Csere vápa*. Terem törökbúzáat. Annak verőfénye egy nagy hegy és oldal.
 i. A Csere tető. Itten őszgabona terem.
 k. Az Nagy Szillas. Langás[!], teres fekvésű, jó egészséges őszgabonát terem.
 l. Az Also Szillas vagy Forásoknál. Itten is őszgabona terem.
 m. A Kápolna, terem őszgabonát.
 Következik az Allso forduló [nevű] harmadik dűlő:
 a. A Gyepüre járo. Ez is jó őszgabonát terem.
 b. Nagy és Kis tekenyős. Ez is mind őszgabonát terem.
 c. A Kereszten felyül. Régebben úgy neveztetett: Gunya hegy. Jelenben Paniti oldálnak hívatik, de semmit nem terem. Egy nagy, pusztá omladásos hegy. Az aljában közepes őszgabona terem.
 [199r] d. Az úgynevezett Hoszu, melynek egy része kaszáló, sovány szénát terem. Más része őszgabonát terem.
 e. A Bándi bértz. Ez silány, sovány hely.
 f. A Bergenyei völgy. Régebb kaszáló volt, most nagyobb része szántó. Terem közepes törökbúzáat.
 g. Az Borozdák köze, szántó. Terem őszgabonát.
 h. A Tohely, közepes termésű. Terem őszgabonát.
 i. A Pad, egy terméketlen, sovány hely. Terem őszgabonát.
 k. A Galambász oldala, út.
 Következnek a minden esztendőben használható szántók és kaszáló rétek. Negyedik dűlő:
 a. A Galambász allya.
 b. A Román rétt.
 c. A Kereszturi ber.⁶⁶
 d. A Dobbos.
 e. A Borda szegi nyilak.
 f. A Szegény szer.
 g. A Büdes kert.
 h. A Veres mallo[m]. Itten hajdan egy malom volt, azért hívatott annak.
 i. A Matyko.
 k. A Szurdok.
 l. A Laz vagy Orotvány.
 m. A Merész nevezetű.
 Ezen helyek mind téren feküsznek, a Maros folyó mellett.
 [199v] Ötödik dűlő:
 a. Az úgynevezett Nagy berek, mely mint legelő használatik Náznánfalvával és Kisfaluddal közösön, melynek oldala mellett a Maros vize foly.
 b. Az úgynevezett Kis berek, mely a falun alól foly, az malom árka folyója közt. Ezen hely közepes törökbúzáat terem.
 c. A Dürütz kellő, a két Maros vize között foly. Közepes törökbúzáat terem.
 d. Körtvelyes, a falun alól, a Maros folyója mellett. Terem szénát.

⁶⁶ Valószínűleg *berek*.

e. Názánfalvának szomszéd falvai Maros Szent Kírály, M[ező] Panit, M[ező] Bergenye, Csitt Szent Ivány, Maros Keresztur, Megyesfalva. A falun keresztül megyen egy köves út Kolosvár felé, mely útból a falun alól 600 öl távolságról ágazik két út, mely megy M[ező] Panit fele és Csitt Szent Ivány fele is. f. M[ező] Bergenyéből és M[ező] Panitból lefolyó patlak réteinket keresztülvágja, és esős időben kárt okoz. Názánfalva, október 26., 1864.

Bagothai Károly falusi jegyző mpr.
Nagy Sigmond falusbíró
Török János
Bordosan Stéfán
Duka Juon választott emberek.

MAROSKISFALUD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[123r] [Helynevek] Kisfalud községből, Marosszékből. Az adatgyűjtési kérdőpontokra:
Az Elsőre. Kisfalud tartozik Marosszékből a M[ező] Bándi járáshoz.
A Másodikra. A községnek neve csakis egy, Kisfalud, és bír helybéli elterjedéssel, és ismeretes országszerte.
A Harmadikra. A községnek alakulásától fogva mind csak azon neve van.
A Negyedikre. A község mikor említették legkorábban, ez nem tudatik.
Az Ötödikre. Honnan népesítették, nem tudhatni.
A Hatodikra. Köztudomásból lehet tudni a név eredetét, mivel nyomott vagy írott hagyománya semmi sincsen.
A Hetedikre. Minthogy legkisebb külön határja sincsen, hanem Názán falvával egy volt örökké, s egy jelenben is, a határon eléforduló topographiai nevekről [a] názánfalvi előjáróság arra néztt megtekette a felvilágosítottat.

Kisfalud, 21. november, 1864.

Orza Vaszi falusbíró
Csorbán Juon esküdt
Jegyzette Blási János jegyző m. k.

NYÁRÁDBÁLINTFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[12r] Numirile locurilor din comunitatea Bálintfaleului, comitatul Ny[árád] Gálfaleu, districtul cercului M[áros] Vásárhely, de scaunul Muresului.
Comunitatea din incieput singhure in limbe romane g. catholice Ny[árád] Bálintfaleu are nume, néscimbat, si de unde s-au inpopulat, nu scim, ei numai asia al scim din pomenire, ca alt nume nu au avut, afare de aciasta.

1-ma. Numirile topografice din otarul comunitatii: Vizelbé sau Kenderes.

2-a. Hoszu si Subt tiarane linge pereul dé la Rogaze.

3-a. Horgosu si Hoszu, pe linge pereu.

4-a. Rogazele si Horgosul si iares Rogazele.

5-a. Seregi mai si Pusztá si In vietura.

6-a. Seregi maiu subt vii.

7-a. Seregi maiu pe linge pereu.

8-a. Kintsesul si Tekenyösül, detto Tekenyösül.

9-a. Linge Tekenyös, kapetele laburiloru dintre paraiete Csereului si Tekenyösül.

10-a. Vervul Kaszti, detto Vervul dealului, iares si Csereul.

11-a. Csicasului, a 2-elea iares Csicasul si Bornyu kert.

12. Csicasulu din sus, Berku din sus.

13-a. Berkulu mic linge drumul Sz. Gilitii.

14. Ritul cel mic linge drumul Sz. Gilitii.

15. Pascul vitelor Csereulu si Nagy végul.

Îndrumarea:

[12v] Intre numitele locuri ale comunii parae curgitore se afle un pereu in hotar, numindu-se Pereul de la Rogoze, care vine in apa Miragiului, pe care se afle doe poduri stetetose.

Iare apa Miragiului care trecie iáres prin numitele locuri, are aciasta ape isvor neinceietat, cu repesunie de subt munte de la Rimetea, si are sfersit la Miresteu, in apa Muresiului.

Care mai susnumitale locuri, care se afle tiitore de comunia nocte a Bálintfaleului si cu anumitele doe ape curgetore, un pereu si cu apa Miragiului, precum scim si, din pomenire stremsilor nosti, ne aflem, asia pentru locuri incit si pentru numele comunii nocte g. cath. in cunostiinsia sufletelor nocte atestarisim si dem cu subscrierea numelor nostre.

1864, die ultima Novemb., Bálintfaleu.

Membri.

Simion Theodor senior

Forkas Juanu senior

Oláh Juanu senior

Mesarosu Giorgie senior

Oláh Ilie senior

Si subscriitoriu numelor membrilor,

Iosiphu Fegeresianu mpr. notariu comunii

NYÁRÁDGÁLFALVA

(ÉS NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ)

NYÁRÁDGÁLFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[202r] Hely leírása.

Nyárád Gálfalva, fekszik Marosszékből.

Mind magyarok lakják.

Miért hívják Nyárád Gálfalvának?

Azért, mert a Nyárad mellette foly, s különben több-ezer évek elmúlása alatt fiúról fiúra maradt, s úgy ma mű is Nyárad Gálfalvának hívjuk.

A Gál patakját miért hívják Gál patakának?

Régibben a Gál vagy Gálfalvi famillia birtokáról ered, s meglehet, azért nevezik Gál pataknak, s máig napig a körölette lévő szántók is Gál patak nevű hely határrésznek hívatnak.

A Csorgo gödör patakot miért?

Régebben egy Csorgo kut volt, és ezen kérdés alatti patak a csorgónál folyt el, s mai napig Csorgo gödör pataka a szántó hely is mellette.

A Poklos pataka miért Poklos patak?

Régebben posványos helyek voltak, s vízárók szivárog máig is ott el, s ma Poklos patakának hívják még a körülötte lévő határrészt is.

A Hosszu hágokot miért hívják Hosszu hágónak?

Azért, mert a földek hosszabbak, mint más hely, s különben hágós.

A Kis hágót miért [hívják így]?

Itt a földek rövidebbek. Különben hágós ez is, s a nevit magával hordozza, azért lehet hívni Kis hágónak.

A Bértz miért Bértz?

Azért, mert egy nagy hegyen van, s lehet mondani: Bértz.

[202v] Hát az Irmákot miért hívják Irmának?

Régen erdős hely volt, a fákat kiirtották, s szántó-földdé vált, s mai napig Irma.

Hát a Belső erdőt miért hívják Belső erdőnek, mivel szántóföldek?

Ez is régen egész erdős hely volt, a fák elfogytak, és a helye szántófölddé vált, s mai napig azt a nevet viseli: Belső erdő.

A Csere miért Csere?

Ez is régen csereerdő volt, s a fának még híre sincs már most, hanem szántóföld, viseli ma is a cserefákról kapott nevét, azaz Csere.

A Szöllő főt miért hívják Szöllő főnek?

A szőlőhegynek a terén van, és azért.

Szöllő allya [miért hívják]?

Azért, hogy a szőlő alatt van az a hely, és látszik, hogy Szöllő allya.

Lapossat miért hívják?

Ez is egy lapos hely, s arról vették fel a nevit, s máig Lapos.

A Szegény szer miért Szegény szer?

A földek rosszfélék, és arról vették fel a nevit, s hívják Szegény szernek.

A Földek feje miért?

A földek büteire elé járnak a földek, igen látszik, hogy földek teteje, s azért hívják ma is Földek teteinek.

Két szöllő köze?

Látszik ma is, hogy két szőlő között van, s azért Két szöllő köze.

[203r] A Sár rétje miért Sár réttye?

Régen sáros hely volt, s minthogy most is iszappal teljes, viseli a nevit: Sár réttye.

Horgos, Köves oldal, Belső és Külső Lázdok, Telek, Malomszeg, Hosszu, Gelitze szeg, Sántz köze, Szén-égető, Koltsos, Lejáro, Középláb, Tanorok mege, Malom eleje, Matzod stb.

Hogy ezen említett határrészek miről említettnek, azt feleletbe kitenni nem lehet, mivel a legidősebb emberek is nem lehetnek világos[ak] azon nehéz kérdésekbe, mivel ezelőtt több ezer évvel a nép alakulásával kellett azon kérdés alatti határrészeket elosztani és elnevezni. Különben nem lehetvén semmi kérdésre oly tiszta feleletet adni, mivel ezen helyeket az rég elhalt ős elődeinktől fiúról fiúra így örököltük volt, a mostani neveikkel együtt.

Kelt Nyárad Gálfalván, 3. december, 1864.

Nagy Ferenc falusbíró

Sigmond István jegyző m. t. k.

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[208r] Marosszék, Maros kerület, Nyárad Gálfalvi járás, Nyárad Szent László községből adatgyűjtés a haza helységneveinek gyűjtésére és összeírására.

Mivel hiteles adataink nincsenek, hogy adatgyűjtéseinket részletenként egyenes kútforrásból merítve elemezhesük, ennél fogva annak csak töredék vázlatát jegyezzük fel.

E vidéken, melyen helységünk fekszik, a Nyárad folyója vonulván keresztül, a helységek, melyek mellett és között keresztülvonul, tulajdon községi nevek mellett Nyárad névvel szoktak nevezetelni.

Régi adomák szerint helységünk Szent László király uralkodása ideje alatt keresztülutazva, lova patkóját elejtette, minél fogva itt mulatása alatt kapta volna helységünk e nevezetét. Hogy ebbe mennyi lehet a hitelesség, azt nem tudhatjuk.

Nota bene. Helységünk lakói székely néptörzs lévén, a szomszéd székely falvakból telepedtek ide.

Helynevek:

Először. *Kövesdomb*, nevezetét vette [208v] a földe kövecsségéről.

Másodszor. *Poklospatak*, nyárad gálfalvi határ széliben csavargó posványos hely.

Harmadszor. *Irma* határrész, mely az Irma patak völgyén fekszik, mely patakban rendszeren csak esős időkben szokott víz lenni. Nevét honnét vette, nem tudhatni.

Negyedszer. *Pusztá*, régentén szőlőskert, egy darabig pusztán míveletlen maradván, pusztá nevet kapta.

Ötödször. *Tövisses ut* határrész, oldalos, tövisses hely lévén, onnan vette nevezetét.

Hatodszor. *Kis döngő, Nagy döngő*, régentén Kis és Nagy Görgő nevet viseltek, oldalos kopár helyek. Hetedszer. *Keresztül járo*, a rajta keresztüljáró útról vette nevezetét.

Nyolcadszor. *Lázd*, oldalos hely, miről neveztetett, nem tudhatni.

Kilencedszer. *Veresfüi szere*, veres fűzfás hely lévén, onnan vette.

10-szer. *Tövis*, bokros, tövises hely lévén, onnan vette nevét.

11-szer. *Hosszszu*, mert a földdarabok hosszan nyúlnak.

12-szer. *Derék föld*, az oldalnak középtáján vagynak.

13-szor. *Kurta*, mert a földdarabok kurták.

14-szer. *Csere tartománya*, a helység közeliben lévő cserefás erdőről neveztetik.

[209r] 15-ször. *Csere alya*, az irt Csere erdő alján fekszik, részint oldalos, részint teres hely.

16-szor. *Sojuka*, teres hely, nevét miről vette, nem tudhatni.

17-szer. *Nagy berek*, régebből bokros hely volt.

18-szor. *Két sáncz köze*, mivel két út között van, teres helyen áll, nevét onnan vette.

19-szer. *Hidegkut*, teres, vizes hely.

20-szor. *Nagy rét*, teres hely.

21-szer. *Rakotyas*, rakottyafüzes bokrosságról vette nevét.

22-szer. *Kerek rét*, a kaszálók kerek formára oszvák.

23-szor. *Cserefás*, régebben cserefát termő, erdős, teres hely volt.

24-szer. *Nyilak*, a kaszálók nyilakra állanak.

25-ször. *Orotvány*, bokros helyről irtatott.

26-szor. *Határhid*, nyárad gálfalvi határ széliben lévő árkonai hídról vette nevét.

27-szer. *Templom alya*, a nyárad szent lászlói templom alól teres helyen áll.

28-szor. Benn a helységben van egy régi, történelmi nevezetességű hely, mely Sycher dombjának⁶⁷ nevezetetik, melyről a nép sok tündérmesét regél. Miről alapos felvilágosítást nem tudunk adni. Falvánk birtokosai ősi irományai között s a nemes unitária ecclesia jegyzőkönyvéből ami adatot kaptunk róla, másolatilag ide mellékelve küldjük. Az [209v] illetők, minthogy elhivatottakok köréhez tartozik, inkább réáérkeznek kiböngészni annak valódi állását. Mű jelenleg gazdasági téren működve a mindennapi dolgainkkal, ilyen prózai környülmények közt azt, mint szakavatatlanok is, kikutatni hasztalan is törekednénk. Annyit azonban felvilágosításul, hogy Sycher János I. Rákotzi György alatt vagy az azelőtti erdélyi fejedelmek idejében élhetett s nyerhette helységünkben lévő birtokot, melyet I. Rákotzi György 1642-be, amint az ide mellékelte adománylevelével bizo-

nyít, már első Sárosi Jánosnak adományozott. Sycher János, amint jelenleg Udvarhelyszéken, Udvarhely városában lakó Solymosi utódok nemesleveléből látható, egyik erdélyi fejedelem neve után az ő neve aláírása is mint udvarhelyi várparancsnok látható:

A. alatti melléklet tartalmazza másolatilag pokai első Sárosi Jánosnak az adománylevelét.

B/. alatti Syckher János fia Syckher Mátyás sírírását, mely sírirat az unitarium templom segrestyéjében lévő kőkoporsó fedelén ma is világos betűkkel olvasható. Ezen templom ezelőtt a Sykherek életébe rom. catholikus templom volt, s irományok is léteznek róla, [210r] hogy Syckher 200 talléron adta volna el Ozdi Miklós, első Sárosi János és Ozdi Susannának, s mint-hogy ezen urak unitárius emberek voltak, tehát így lett belőle unitarium templom. Ezen B. alatti melléklet hátán látható a nevezett templom tornyában lévő harangnak válla, kerületén miféle régi felírás vagyon.

Nyárad Szent László, november 29-én, 1864.

Kelemen Lajos községi jegyző s. k.

Az A. melléklet az Erdélyi Királyi Tábla 1764. június 4-én kiadott hiteles másolatában

[212r] Másolat.

Felséges Fejedelem Asszony Mária Thérésia boldog uralkodása alatt az Erdélyi Méltóságos Királyi Táblán 1764-be június 4-én deákul, úgynevezett post Dominicam secundam Miserere ad Dominicam usque S. Penticostes tartatott Királyi Táblai törvényes gyűlésen transumált eredeti levelek közül a tizenötödik darab így vagyon írva:

Nos Georgius Rákotzi Dei Gratia Princeps Transsilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis et singulis, quod cum nos ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem – tum vero attentis, et consideratis fidelitate, et fidelium servitiorum meritis fidelis nostri generosi Joannis Sárosi de Poka, Tabulae nostrae Judiciariae assessoris, et Sedis Siculicalis Maros notarii iurati, quae ipse tum antea principibus huius Regni nostri Transilvaniae felicitis remiscenciae praedecessoribus nostris, quam et nobis postquam habemas huius Patriae divinae nutu auspiciato fidere moderandus suscepimus in omnibus rebus, et negotiis fidei et industriae ipsius commissis, et concredit – maxime vero in Directoratus intra aliquot annorum spatium laudabiliter, et non sine haud contemnenda Fiscus nostri utilitate administrati munere fideliter, et cum summa dexteritate animi sui exhibuit, et impendit, ac in futurum quoque exhibiturum, et impensurum fore nulli diffidimus. Totalem igitur et integram

⁶⁷ Valójában Sigér. Bővebben lásd Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*, IV, *Marosszék*, Pest, 1870, 60.

domum suam sive curiam nobilitarem in possessione Szent László vicinitatibus domus agilis Francisci Varga de Szent Gerlitze peditis nostri pixidarii ab una, et viae publicae [212v] plaustralis ex haereditate deserta generosi quondam Joannis Sygher ad fluviolum Nyárád vulgo dictum descendentis, partibus ab alia in Sede Siculicali Maros existentem habitam ex fundamento lapidibus sumptibus et expensis, industriaque dicti Joannis Sarosi ac generosae dominae Susanae Ozdi, consortis suae exstructam et aedificatam – simul cum seminaris e cacumine montis domui eidem imminenti curiae ejusdem adiacenti, et adnexo – nec non horres, et ad idem spectantibus aedificiis in litore dicti fluvioli Nyárád erecto, et extructo. Cunctis etiam aliis universis ejusdem domus et curiae nobilitaris attinentiis haereditatibusque quovis nominis vocabulo vocitatis ad easdem spectantibus, et pertinere debentibus, ab omnium censuum taxarum dicarum, et contributionum tam ordinariam, quam extraordinariam tum forte in rationem fisci nostri solvi cum maxime in communem usum dictae possessionis Szent László pendi solitarum subsidiique, et lucri camerae nostrae solutione servitiorum quorum libet plebeorum et civilium aut militum incolarum praenotatae possessionis Szent László praestandorum exhibitione nominanter sepiam vulgo *Forgo* sive *Gyepűkert* vocatarum – pontiumque et vadorum erectione, aedificatione, et restauratione, et quorumvis onerum supportatione vineas, item seminaturas allodiaturas agricolationes, ac alias quaslibet haereditares ipsius Siculicales, quas in dicta possessione Szent László territoriusque ejusdem iuste, et legitime possidere, ac ab adeptionis tempore pacifice possedissee perhibentur, a decimarum, nonarum, et capetiarum pensione in perpetuum clementer eximendam, supportandam, libertandam, et nobilitandam esse duximus – prout eximimus, supportamus, libertamus, et nobilitamus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis, et singulis spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus capitaneo, iudici regio, suppressis, vice capitaneo, vice iudicibusque regis et iuratis assessoribus Sedis Siculicalis Maros nobilibus et agilibus, item et providis iudici [213r] iuratis, ac universis incolis, et inhabilitoribus praefatae possessionis Szent László, cunctis etiam aliis eorum interest, sive intererit modernis, et futuris, quoque pro tempore constituendis, harum serie committimus, et mandamus firmiter quatenus vos quoque a modo deinceps successivis temporibus semper eandem domum, et curiam unacum pertinentiis quibuslibet modo praemisso exemptam, libertatam, supportatam, et nobilitatam habere debeatis neque eosdem Joannem Sárosi, ac dominam Susannam Ozdi, haeredesque et posteritates eorum utriusque sexus universis ratione ejusdem domus et curiae nobilitaris pertinentiarumque eius-

dem seu haereditatem Siculicalium quovis nominis vocabulo vocitatarum, vinearum, item seminatarum allodiatarum agricolationum ad censuum, taxarum, dicarum, contributionum, et collectanearum ordinariarum, vel extraordinariarum tam in rationem Fisci nostri solvi, quam maxime in communem usum possessionis Szent László praelibate pendi solitarum, decimarum, nonarum, et capetiarum pensionem, onerum quorumvis ignobilium supportationem aut nutu incolarum ejusdem possessionis Szent László praestandorum exhibitionem collectanearum invicem sese compilari solitarum ad auctionem subsidiique, et lucri Camere nostrae solutionem sepium vulgo *Forgo* sive *Gyepűkert* vocatarum – aedificationem pontium, vadorum viarumque erectionem cogere, et compellere [213v] aut propterea eosdem in personis rebusque et bonis eorum quibusvis impedire, turbare, molestare seu quovis modo damnificare praesumatis vel sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Colosvár, die vigesima sexta mensis Januarii, anno domini millesimo sexcentesimo quadragesimo primo.

Et subscriptum erat eisdem infra ad marginem a sinistra Georgius Rákotzi mpria, a dextra vero Joannes Szalárdi vice secretarius mpria. Erantque sigillo ejusdem celsissimi principis judiciali et autentico, in margine earundem inferiori in medio loco videlicet solito super cera rubra ductili impressivae communitae, et roboreatae patenterque confectae, et emanatae. Ab extra vero huiusmodi legebatur indorsata publicatio: Anno 1642. die decima nona Januarii, in civitate Marus Vásárhely generalique congregatione universorum dominorum Siculorum Sedis Siculicalis Marus praesentes literas exemptionales, donationales nominibus infrascriptorum exhibitae, lectae, publicatae, praesentataeque sunt, nemine contradicente. Et subscriptum erat Michael Toldalagi mpria. supremus capitaneus Sedis Siculicalis Marus.

A B. mellékelt Syger Mátyás sírkövén talált címer-rajzról és a sírfeliratról.

[214r] Obiit in Dominio, in Oppido Saxonum Prásmár XXIII. Octob. MDXXCVI. Suae vero aetatis XXI.

[A sírkövön található rajz:]

Hic cubat ecce brevi Matthias stirpe Sygheri
 Exitu triste quem lapis arte tegit,
 Ingenio felix, felix et flore juventae
 Et prisco patrum stemmate clarus erat.
 Hic coluit numen ferventi pectore sacrum
 Pulchraque virtutum jam documenta dabat,
 Lustra sed implenti quatuor cum messis in herba
 Esset adhuc viridi falce resecta perit.
 Nam que non cineri, nec novit parcere gazis, mors
 rapuit corpus spiritus astra subit.⁶⁸

A címer magyarázata, mely a sírirat felett van:
 Egy kerekded mezőben nyílve szőlővel általszúrt, le-
 hajtott tetejű gombos, alólról hajtókás süveg; felet-
 te balról egy ötsugarú csillag, jobbról egy félhold,
 a nyílve szőlő közöttük menvén el. A mező tetején egy
 mejjvással öszvefogalt vitézi sisak.

[214v] Nyárád szent lászlói unitária ecclesia nagy ha-
 rangja válla kerületén ezen gót betűkkel írás olvasha-
 tó: O + Rex + Chirie + venit + cum + Pace + Jesus +
 Názárénus + Rex Judeorum + 1498.⁶⁹

NYÁRÁDKARÁCSON
 (ÉS CSIBA, FOLYFALVA,
 KÁPOSZTÁSSZENTMIKLÓS)

NYÁRÁDKARÁCSON
 OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[102r] Helyeírás

Nemes Marosszékből, Marosi kerületben, Nyárád
 Gálfalvi járásban fekszik Nyárád Karátsonfalva.
 Ez nevezetét vette onnét, hogy amidőn a magyarok
 kijöttek, egy *Karácson* nevű vezér telepedett meg,
 s arról nevezték Karátson falujának, s most rövideb-
 ben *Karácsonfalva*.

Második határrész *Kertek mege*.

- a. *Kertmege*, ez[ek] éppen a kertekre járnak.
- b. *Oldal*, ez a földek végébe egy oldalon való szántók.
- c. *Körtvélyes*, itten régen a vadfákba nemesítés történt,
 s azok ottan elpusztulva, nevezték Körtvélyesnek.
- d. *Nagy Kárhágo*,
- e. *Kis Kárhágo*, ezeket így értük és tudjuk.
- f. *Árkos*, ez valami szakadásos és árkos hely, vízmosá-
 sos, s mindég annak hívták.
- g. *Vénhegy szőlő*, ez a régibb szőlő a határon.
- h. *Szőlő alja*, ezek alatta vannak a Szőlőnek.
- i. *Átol*, ezek az Szőlő alatti földek végénél átoljáznak.
- k. *Mocsár*, ez egy vizes, seppedékes és posványos hely
 most is, és volt ezelőtt is.
- l. *Gyepű melléke*, ezen helyet ennekelőtte a régiek
 gyepűvel kerítették, s úgy használták, s miolta azzal
 felhagytak, mindég Gyepű melléke.

m. *Pad oldal*, ezt így értük.

n. *Dugás*, ez a régi gyepű végénél egy keskeny hely,
 amelyen keresztül dugták, hogy azon alól a hegyek-
 ről békjővő vizek ne jöjjenek le, és azon fejlő helyet
 a gyepűn fejlő Dugásnak nevezték.

o. *Pusztá szőlő oldal*, ezen helyet szőlőnek indították,
 de soha bé nem tudták állítani, s arról nevezték Pusztá
 szőlőnek.

[102v] Harmadik határrész *Ganga vég*.

a. *Ganga vég*, ennek nevezetét honnét van, nem lehet
 tudni.

b. *Hangas szőlő*, ez a legmagosabb és -hangosabb
 hegy, szintén még Echos.

c. *Szakadás alja*, ez egy hegynek nagy szakadása va-
 gyon, amely használatlan, csak az alja, s így is hívják.

d. *Verőfény*, ez a Szakadásnak a tetején s éppen dél-
 nek fekvő kopár rossz hely, arról hívják annak.

e. *Pipés oldal*, ezen a helyen ennekelőtte pipék legel-
 tek, s csak mostanába lett szántó, és arról nevezték
 Pipés oldal[nak].

f. *Hágo*, ezek egy hegyre hágo földek, s mindég Há-
 gonak hívták.

g. *Alájáro*, a Hágóra feljáró földek végénél Csiba felé
 egy közlekedő út mégyn, s attól a Nyárád felé járók
 Alájároknak neveztettek.

h. *Kurta láb*, ezen a helynek végibe házak és belső
 telkek alakultak, s ezek kurtábbak lettek a többi föl-
 deknél, s csak azolta hívják Kurta lábnak.

i. *Nyáros*, ezen a helyen régentén nagy nyárfák voltak,
 s azok kiirtatva, szántók lettek, s Nyárosnak hívják.

Negyedik határrész *Also Berek*.

a. *Also berek*,

b. *Also rét*, ezek egy berken alól fekszenek, és arról
 nevezték Also berek és rétnak.

c. *Farkas verem*, ezen hely is egy berek mellett fekü-
 vén, s a berekbe farkas lakva, ottan egy vermet ástak,
 hogy farkast fogjanak, azon környéket máig is Farkas
 veremnek hívják.

d. *Ladomér*, ez hogy miért neveztetik annak, nem
 tudjuk.

[103r] e. *Keskeny berek*, ezen hely két berek között
 bényúlva keskenyen, és mindég Keskeny bereknek
 hívták.

f. *Felső berek*, ez a berken felyül kelet felől fekszik,
 s ezt mindég Felső bereknek hívták.

g. *Veress fűz*, ezen a helyen ennekelőtte régen veres
 fűzfabokrok voltak és fák, azokat kiirtva lett kaszáló,
 s azolta lett s hívják Veress fűznek.

h. *Czompor*, ennek neve kapásáról semmit nem tu-
 dunk.

i. *Büdös to*, ez egy vizes tonyás és nádas hely, a víz
 nyáron által megbüdösödik, ezt mindég arról Büdös
 tonak hívták.

k. *Cserefás*, itten berek cserefás hely volt, s azt kiirtva

⁶⁸ A sírfelirat közölt szövegét lásd Orbán Balázs: *i. m.*, 59.

⁶⁹ A körirat betűhű rajzát lásd Uo., 60.

kaszáló lett, de azt azolta mindég Cserefásnak hívták és hívják.

l. *Felső berek*, ez is, mint fennebb érintetett.

m. *Bornjukert*, ezen hely olyan füvet termő hely, és a vének idejében csecsszopó bornyúk legelője volt, s mostan felosztva szántók lettek, s azolta mindég Bornjukertnek hívták.

S ezeknél több nevezetességet nem tudunk.

Kelt Nyárad Karácsonfalván, 1864. december 8-án.

Apa Gergely falusbíró mp.

CSIBA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[29r] Helynevek Csiba községéből.

1. Maros kerület, Nyárad Gálfalvi járás, Marosszék, M[aros]Vásárhelyhez tartozik, különbféle neve nincsen, csak Csiba.

2. A községnek csak egyféle neve él most, Csiba.

3. A községnek más elnevezését sem régi írásokból, sem pedig régi emberektől nem hallottuk.

4. és 5. Mikor említetik legkorábban, s honnan népesítettett, sem irományból, sem régi emberek által nem okulunk.

6. Nem lehet tudni köztudomásból, sem irományból néveredetit.

7. A község határában előforduló topographiai nevek, úgymint:

Az *Also* határ:

Gál patakja, szántó, arról neveztetett, [hogy] régen egy Gál nevezetű ember sáncot ásott, és nagy patak lett azon határrészen.

Úgy *Also pad* szántó azért neveztetett Padnak, hogy a derekán gödrös, vizenyeges.

Hágo, azért neveztetett Hágonak, hogy nagy meredek hegy.

Bércz tető, azért neveztetett, hogy nagy hegy tetején vagyon, agyagos sovány szántó.

Borozda köze azért neveztetett, hogy nagy borozdák, oldalak válasszák el egyik földet a másiktól.

Kompatz oldal azért neveztetett, hogy nagy kopac hegyen vagyon, sovány sárgás szántó.

Felső pad azért neveztetett Padnak, hogy a derekán befelé hajlása vagyon, sziváj szántó.

Alá járo, szántó, köztudomásból úgy hallottuk.

Kurta láb, szántó, azért neveztetett Kurta lábnak, hogy nagyon rövid a hosszúsága.

Tanorak, szántó, azért neveztetett Tanoraknak, hogy régen kertbe volt kerítve.

Rakotya, szántó, azért neveztetett Rakotyának, [hogy] porondos físzfás berek volt régen.

Újból *Rakotya*, kaszáló, azért neveztetett, hogy rakotya físzfás berek volt régen, és máig is vagyon a kaszálókba rakotya físzfa bokor.

[29v] *Also Tanorak*, szántó, azért neveztetett Tanorak[nak], hogy a falu legelője mellett vagyon, és sáncba kerítették.

Felmező, falu helye, legelő, azért neveztetett mező[nek], hogy régen berek volt, és irtották legelőnek.

A *Szólló hegyet* köztudomásból, hallomásból csakis csibai Szólló hegynek tu[d]gyuk, más nevit nem tu[d]gyuk, nem is hallottuk.

Hogy a helynevek felvétele rendeltetett, Csiba helységében az öregebbek tudása szerint az előljáróság felvette a fenn írtak szerint s köztudomásokból, semmi régi írásokból okulni nem tudván, amit kívánunk jelenteni a tekintetes dülóbiztos úrnak, Csibán, 1864. december 14-én.

Szabo György községi jegyző m. k.

Kakutsi Ferentz falusbíró m. k.

ifj. Sipos György esküdt m. k.

x Baranyai Sigmond esküdt

FOLYFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[59r] Helyleírás.

Nemes Marosszékből, Marosi kerületben Nyárad Gálfalvi járásban fekszik Cserefalva és Nyárad Karácsonfalva között Folyfalva községe, és ezen községnek a határa fekszik körülette, s ennek része a következők:

I. dülőben fekszik a község Folyfalva. Ez nevezetességet vagy nevét vette onnét hallomásunk szerint, hogy hallomás szerint, midőn Nyárad Karácsonfalva nevét onnét kapta, amidőn a magyarok ide telepedtek, egy Karátson nevű vezér ott telepedett meg, s abból kifolyólag neveztetett *Folyfálvának*, és mellette a Nyáradmarton egy darab hely, mely *Bornyu kertnek* hívatik, mivel ennek előtte csecsszopó bornyúk legelője volt.

II. dülő *Kertmege*, ennek apróbb részei:

a. Kertmege.

b. Hágo.

c. Átol.

d. Kurta átol.

e. Bodrok.

f. Vénhegy szólló.

g. Felső láb.

h. Közép láb.

i. Also láb.

k. Unumály.

l. Szólló körül patak oldal.

a. Az *Kertmege* nevezetét régen bírja, mivel éppen a kertek végére jár.

b. A *Hágo* pedig annak végibe és hegyre hágo, és mindég annak hívták.

c. *Átol*, ez mivel azoknak az előbbieknél végénél egész keresztül jár, inkább Átoljáro, de rövidségért hívják csak Átolnak.

d. *Kurta áltol*, ez pedig az szőlőre járván kurtán, és ezt azért mindég így hívták.

e. *Bodrok*, ezen egész helyet így értük és így tudjuk, hogy így hívták.

[59v] f. *Vénhegy szőlő*, ez még a vén régiek életében szőlőnek kerítették, de még eddig sem terem szőlőt, csak oly pusztás, s mivel a legrégebb szőlőkerítés, azért neveztetik Vénhegynek.

g. *Felső láb*, minekutána az előbb békerített szőlő nem termett, szaporították, és két ösvény vágja ketté, s azokat nevezik Felső, Közép és Also lábnak.

k. *Unumály*.

l. *Patak oldal*, ez pedig egy régi vackoros hely és oldal egy patak mellett, tövises, és azért hívják Patak oldalnak.

III. dülő *Detre*.

a. *Detre*, ezeket így értük.

b. *Borozda tető*, ez egy nagy borozda, van a világ kezdetétől fogva, amelyet még senki nem mível, csak a tetején, s ezt azért hívják Borozda tetőnek.

c. *Borozda alja*, ezt pedig aljának.

d. *Ut által kelő*, ezt pedig arról [nevezik], hogy a nagy borozda végénél út járt fel, és a földek keresztüljárnak.

e. *Koronkai utra járo*, ezt pedig arról, hogy egy közlekedő út van, mely Koronkába jár, és arra járnak véggel.

f. *Uj szőlő*, ez újabban most nemrégibe állíttatott bé szőlőnek földekből, és azután

g. *Uj szőlő alja*, ezt mint szántókat [nevezik] Uj szőlő aljának.

h. *Harmadláb*, ezt pedig [mivel] régen, midőn részletekre osztatott, három részbe szakasztatott, s ez volt a harmadik.

IV. dülő *Soszék*. [Ebben alnevek:]

a. *Soszék*, ez valami sós és girás hely.

b. *Soszék hágo*, ez pedig közből van és olyan hágós hely, és nevezik Soszék hágonak.

c. *Tanorok*, ezt ennek előtte kerttel és gyeppel kerítették, és azelőtt is így hívták.

V. dülő *Felső berek*. [Ebben alnevek:]

a. *Felső berek*, mivel ezen határrészben egy Berek fekszik, ez azon felyül van.

b. *Ros föld*.

c. *Berek eleje*, ez a Berek előtt keletről fekszik.

[60r] VI. dülő *Szilás*, ezen dülőben [alnevek]:

a. *Szilás*, ezen helyeken régen olyan bokros, szilfás s szövényes, s posványos hely volt, s azt kiirtogatva, Szilfás helyett hívták Szilasnak.

b. *Hétrendes*.

c. *Nyolcrendes*. Ezeket kezdték legelsőben kaszálónak felfogni, és ez[ekben] máig is csak annyi rendet lehet vágni.

d. *Kompot*, ezt értük és hallottuk.

e. *Ölves*, itt, amint a régiektől hallott, nagy fűzfás helyek voltak, ahová az madarak s leginkább az

ölvek, vagyis amint most hívják, az ülük költöttek, s máig is vizes és bokros hely, ámbár kaszálják.

f. *Eperjes*, ezt pedig arról hívják, hogy a régi török háborúval egy ütközet alkalmával Eperjesi vezér esvén el ott, el is temették, s arról neveztek egy kis helyet Eperjesnek.

g. *Cserefás*, ezen a helyen régen mind nagy cserefák voltak, és azokban elsőbben fák voltak és azután irtották ki s cs[in]álták kaszálónak, erről neveztetik Cserefásnak.

h. *Ábrahámsház*, ezt így értük.

i. *Also berek*, ez egy nagy cserefás berken alól, nyugot felől fekszik, és azért ezelőtt is Also bereknek hívták. És mindezekről több nevezetességeket nem tudunk.

Folyfalva, 1864. december 7. napján.

Kádár Moses falusbíró

Imreh Ferentz m. t. k.

Fekete György

Csiki Viktor

Bodo Josef hites

A feladás szerint írtam meg Csiki Antal jegyző mp.

KÁPOSZTÁSSZENTMIKLÓS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[112r] Káposztás Szent Miklos tartozik nemes Marosszékhez. Ezen nevezeten kívül más névre nincs szóbeli hagyomány.

Regélik, hogy ezen helység még Szent István király idejébe, [mikor] egy telep ezen helyen megállapodott, a keresztény vallást átvette, és állandóan itt lakott, alapult meg, s ezen a helységen templomot épített, mit igazol az, hogy 1854-ben a templomon újítást tettünk, s egy téglába belémetszve találtuk: 1022; s a falán a vastag, mintegy három hüvelykes vakoláson alól különbféle festmények valának láthatók. Mondják, hogy egy Miklos nevű papjok volt legelsőben, s róla neveztetett Szent Miklosnak, minthogy kereszténnyé lett. A Káposztás nevet mikor és midőn ragasztották hozzá, arról semmi sem tudatik.

A dülői nevezetek nagyobbára egyének nevei után vannak elnevezve, hihető, hogy oly nevű tulajdonosai voltak, példának okáért: Gáll Láb, Koja-Toja, Medgyes hágo. Van egy részlet Nagy Tó nevezet alatt, e hajdonába nagy kiterjedésű tó volt, melyben még a mi emlékeinkre is szüntelen tartó víz volt, de a körülette lévő hegyek patakjai megtöltették, [112v] s most tekintélyes kaszálók vannak a helyén. Ennél többet nem hallottunk.

Káposztás Szent Mikloson, 28/11., 1864.

Pető István falusbíró mp.

Zilahi Lajos községi jegyző mp.

NYÁRÁDKÖSZVÉNYES

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[133r] Köszvényes helysége határrészeinek megnevezéséről jegyzőkönyv.

Esik Marosszék, Jobbágyfalvi kerületbe.

Mintegy öt évszázaddal ezelőtt nevezték *Decen falvának*, fent az erdők között esve, alól Mikháza, felyül K[öszvényes] Remete, közbe a Nyárad mellett. A három falunak egy köz helye volt, s csak *Decen falvának* volt papja, a más két falu filiája volt, s azon köz helyre építve a templomot, későbbre az egész odahúzódván, kapta *Köszvényes* nevet, s Erdélynek több falváiból oda húzódva népesedett, lett mezőváros, kapott országos és hetivásárokat.⁷⁰

A községben előforduló több határrészek:

Döngő, régebb volt Döngölő, innepnapokon oda szoktak volt idő tölteni menni a falu fiai, s erről kapta a Döngő nevet. Ciheres, bokros hely volt, most szántó és kaszáló.

Köves vápa, süllyedékes, bokros hely, és köves, innen neveződik.

[133v] *Nyáros*, nyárfás, bokros hely volt, most szántó az egész határrész, onnan neveződik.

Haloka, ezelőtt egynéhány századdal nagy erdős hely volt, s a falu ifiai oda jártak hintázní, s egy alkalommal az erdőből egy farkas kifutva, elszaladtak, s egy Haloka nevű ifjú a hintán fennakadva megfojtódott, s innen kapta a Haloka nevet.

Erős patak, ezen határrészen egy patak foly, palás, bokros hely, régebb időbe aranyat ástak volna ezen határrészbe, s nagyon bajosan jutva hozzá, azért nevezték Erős pataknak.

To, ezelőtti századba nagy tós hely volt, most szántó és kaszáló, arról kapta a To nevet.

Somojo, az egész határrész egy *Somlo* nevű földesúré volt, s innen kapta a nevét.

Köles mező, az ezelőtti időkben csakis köles vetődött ezen határrészbe, s innen neveződött.

Csokás, az előbbi századba nagy erdős hely volt, s a csókák tanyája [134r], arról vette a nevét, most kaszáló.

Vágot, régebb századba nagy erdős hely volt, s most kaszáló, onnan vette a nevét: Vágot.

Farkas juka, kősziklás, nagyon sűrű vesszős, ezelőtti századba nagy fás erdő volt, a farkasok tanyája, erről kapta a nevét.

Köszvényes, 27-o Octobris, 1864.

Toht Mihály falusbíró
Honchod[?] jegyző

NYÁRÁDMAGYARÓS

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[141r] Helynevek Magyaros községből, Marosszék-ből.

Fekszik Marosszéknek napkeleti részén, szomszédai napkeletről Soovárad, délről Kibéd és Abod, délnyugatról Tórbószló, nyugatról Bere és Bere Keresztúr, éjszakról Márkód, Kendő és Selye, tartozik a Nyárad kerülethez, van a Selyei járásba, régebben Marosszék Küküllő vármegyével volt egyesítve, akkor neveződött Marosszék Küküllő vármegye Marosi cirkulusának. Akkor is járása mostani nevén volt, 1850 után 1861-ig Udvarhely vidék, Maros Vásárhelyi kerület, Makfalvi járáshoz tartozott Magyaros.

[141v] A másodikra: Magyaros egyik utcájának helybeli neve Egerszeg, másik Alszeg, harmadik Felszeg, de a falunak országszerte ismeretes neve Magyaros, lakosai eredeti székelyek, valamint a szomszéd falvaké is.

A harmadikra: nem volt más elnevezése, mindég Magyarosnak íratott.

A negyedikre: miolta csak kéziratok léteznek, a községbe s a marosszéki levéltárba mindenütt említettnek.

Az ötödikre: jött Selyéből a Katso familia, Gyergyóalfaluból a Györfi familia, udvarhelyszéki Martonosról a Gálfi familia, innét Marosszék[ről] Iklandról a György familia, ma már felszaporodtak mintegy 60 családra, a többi itt helyt szaporodott. Ma van a községbe mintegy 1075 lélek.

A hatodikra: nem lehet tudni semmit.

A hetedikre: napkeletről [142r] a magyarosi és soovárad határ ahol ösveütközik, van egy hegyorom, ennek neve Kómpót keresztje.

Innet nyugatra tér egy más hegyláncolat, mely a magyarosi határt a kibéditől elválással. Ennek a soovárad határ felől való neve Kótrány éle.

Alább Kűsbűkk teteje, alább Szőke szálása éle, még alább Fűtyölő mező, alább Olikat köve, alább Tehen gypű, ezen alól Aranyos János fája. Ezt a helyet azért nevezték Aranyos János fájának, hogy itten egy Aranyos János nevű embert megöltek, s azon a helyen eltemették. Ez már esik éppen a kibédi, abodi, tórbószló és magyarosi határszélek ösveütközésibe.

A Tórbószló és Magyaros határszéleit nevezik Matskalik kútyának, Határárok, Holmét feje, Mocsárfő, Fenes oldala, Fenes árka. A berei határ széle is Fenes árka, bé a Kisnyáradig.

A kereszturi határszél ahol kezdődik, azt a helyet nevezik Kosané halának[!], mégpedig onnét, hogy ennekelőtte régenten egy bere kereszturi Kosa Zsigmond székely ember nője itt a két Nyárad vizébe beléfulladt.

⁷⁰ Mezővárosi rangja nem volt, vásártartási jogát 1842-ben kapta.

Itt kezdődik egy hegyláncolat, a neve Tekeres teteje, küjjebb Eperjés teteje, feljebb Csere bértze, feljebb Vár bértze.

Itt kezdődik a márkódi határszél, a neve Bükk. Ezen felyül kezdődik a kendői határszél. Nevezete Szíl és Szakadált teteje.

Itt kezdődik a selyei határ, a neve Unumáj bértze.

Beljebb Kűszűrő kő. Vette nevét onnét, hogy egy szakadott árkából sok kűszörűkövet ástak, s máig is lehet találni.

Beljebb Solymos. Vette nevét onnét, hogy régebben itt nagy erdős, s az erdő között nagy suvadásos helyek lévén, sólyommadarak tanyáztak.

Ezen belől a határszélet nevezik Virgónak, ez onnan vette ezt a nevet, hogy itten van egy kis kaszáló rét. Azt Magyaros is, Selye is magának tartja, egyik esztendőbe egyik, másik esztendőbe a [142v] másik lekaszálta, barmokkal leetették, de kicsiny lévén a hely, még a mai napig törvényesen a határa nincs megállítva. Egyik fél sem kíván érette költséges pert indítani.

Ezenkívül egy hegycsúcson, a kősziklás helyen van egy szép forráskút. Ennek neve Kőves erdő kutya. A vize nyárba jéghideg, télbe soha sem fagy bé.

Innét van egy hegyormó a határszálen, neveződik Völgy tetőnek.

Beljebb Barát Pál sorka, beljebb Szilas pataka, azon túl Búrústyános pataka.

Ezen felyül a magyarosi határt a selyeitől elválasztja az úgynevezett Oriás árka. Ennek most is a szélessége helyen-helyen két öl, mélysége egy öl. Ez keresztül megyen a soováradi és szovátai határon, hogy azon túl meddig menyen, nem tudjuk, a selyei határon is több helyt látható. Hogy emberi kéz által készítettet bizonyos, de hogy mikor s mi célra készítettet, nem tudjuk; hogy mindenütt, ahol látszik, Oriás árkának neveztetik, azt tudjuk.

Ezen határszélek nevei – a catasztrális felmérés dűlők nevei:

I. Holmét.

II. Motsár.

III. Fenes.

IV. Telek.

V. Avas alja.

VI. Avas.

VII. Falka mező.

VIII. Púszta kápolna.

IX. Csokásd.

X. Mező derék.

XI. Szeg.

XII. Solymos.

XIII. Hószú domb alya.

XIV. Kőves er.

XV. Két patak köze.

XVI. Diszno ősvény.

XVII. Magyaros oldal.

XVIII. Uzdi.

XIX. Nagy hegy.

XX. Szék alya.

XXI. Nagy rét.

XXII. Kis likat.

XXIII. Szabo György föld.

XXIII. Balás föld.

XXV. István aszalvány.

XXVI. Völgy.

XXVII. Új út környéke.

XXVIII. Likat fő.

XXIX. Széna mező.

XXX. Verőfény.

XXXI. Kűs bükk.

XXXII. Rakotyás.

XXXIII. Pál oldal.

XXXIV. Kis kékets.

XXXV. Nagylikat.

XXXVI. Barátság.

XXXVII. Likatvég.

[143r] XXXVIII. Felső sötét bükk.

XXXIX. Also sötét bük.

XXXX. Égett oldal.

XXXXI. Matskalik hátja.

XXXXII. Matskalik.

XXXXIII. Kabalarét.

A nép általi elnevezések ezeken kívül – mert ezek az nevek is mind léteznek – a régi nevezet szerint: az Also forduló határban, de már a forduló megszüntek, mivel majd semmi nyomás nem létez:

Holmét lábja, Holmét feje, Antal vágása, Kolonpotz, Csula toja.

Czigány domb, e[z] vette nevezetét onnét, hogy a falu mellett egy domb tövin van egy szélmentes hely, régebben a sátoros cigányok itt tanyáztak.

Szentegyház cseréje, itt régebben azon rész megyének egy szép csereerdeje volt, ma a lakosok között fel van osztva, és szántóföld, de ma is a neve Szentegyház cseréje.

Van egy nagy árok, azt nevezik Tamásiné árkának, emellett a falu között régebben lakott egy Tamási Ferencné özvegyasszony, onnat vette nevezetét. Egy másik darab helynek a neve: Piross almás, Kópály, Lapátnyel, Tekenyős, Pad alya, Pad hátya, Veres om-lás oldala, Hát, Magyaros kapuja, Tehen hajto dombja, Kata kútya. Ezek vették neveket onnat, hogy ennekélőtte mintegy 350 évvel Magyaros itt volt, ezen hely van a falutól éjszakra mintegy 300 öl távolságra, a kút volt egy Kata nevű vénleány jószágán, azért neveztek Kata kútyának, a hallomás szerint nagy szárazságokba még pénzért is adta a vizet.

Tehen hajto dombját azért hívják e néven, hogy a pásztor eleibe a teheneket a lakosok oda hajtották ki. [143v] Ez a szokás a közelebbi időkbe is létezett

több székely falvakba is, hogy a pásztor reggel megállott a falu végén, s a lakosok a csordabeli barmokat oda hajtották. Ahol most Magyaros fekszik, ott nagy erdők léteztek, a víz kedvéért költöztek a régi helyeikről a mostani helyére. Van tizenegy különálló domb, 20-25 öl magasságúak:

Egynek neve Léány hegy teteje, temetkező hely.

2. Kerek domb.

3. Faragott domb.

4. Lúgos domb.

5. Demeter dombja.

6. Tehen hajto dombja.

7. Küser hegy.

8. Kenderes hegy. A három utolsónak a déli oldalán szőlő van.

9. Bodor domb.

10. Ördöngös domb.

11. Likas domb. Ennek van a tetején két lyuk, már bé kezdett telni, az öreg emberek azt beszélnek, hogy a tatárjáráskor ásták volna oda. Egy darab hely neve Gyűrű, Kék mart, Vágás, Karátson halma, Balog szilvája, Johoros pataka, Méhes vápája, Kerek magyaró, András gyakra.

A Felső forduló határba:

Kékets bükke.

Kékets alya.

Falú mezője.

Nyárad berke.

Nyárad sorka.

Nyárad hátja.

Csonka bükk.

Likat fő mezője.

Omlás.

Csemejég.

Parajdi csere.

Falbükk.

Kékets orom.

Csorgo mart.

Horgas rét.

Szederjes völgy.

Béla mezője.

Csont orotványa.

Szókék rétye.

Osvát oldala.

Kis Péter mezője.

Pál aszalványa.

Hérmány írtása.

Lapuhas.

Szék hátja.

Csendes bükke.

Kati hegyese.

Szegedi.

Karjéhos teteje.

Foly a falvánkon keresztül két víz, mind a kettő veszi eredetét a selyei határba. Az egyik neve Köves pata-

ka, a másiknak Sugo pataka. Ez a kettő Magyaros alsó részén egyesül, ezen alól neveződik [144r] Kis Nyáradnak, foly keresztül Berén, Andrásfalván, és Nyárad Szeredánál a Nagy Nyáráddal egyesül.

Határunkon még vannak apróbb patakok, melyek az említett két nagyobb patakokba folynak bé, úgymint: Fenes pataka, Antal vágása pataka, Kabalarét pataka, Csont orotványa pataka, Sötétbük pataka, Verőfény pataka, Csemejég pataka, Búrústyános pataka, Karjás pataka, András gyakra pataka és Szeg pataka.

Van a Magyaros alsó felén egy ingoványos rétes hely, mintegy tíz négyszögöl helyen, ha réá áll az ember, az egész hely mozog, télbe sem fagy meg soha, sárja kék szín, a szagja, mint a degenynek. Volt a falu felső végén egy kút, ide minden esztendőbe a catholikusok búcsúra jártak zászlókkal, keresztekkel, noha egész falusi lakosok reformátusok. Ezen kútnál egy keresztfa volt, egy búcsú alkalmával a magyarosi lakosok a búcsújárókkal összeverekedtek. Ennek következtetésibe egynehány magyarosi ember a tömlecebe kerekedett. Ezen bosszújokból éjszakának idején a keresztfát kivágták, akárhányszor csinálták meg, a másnapot ott nem érhetette meg, a kutat is bétöltötték, a vizet réágátolták, ez lehetett ennekelőtte mintegy 80-90 évvel. Marosszéki főkirálybíró gróf Teleki Mihály ezen kutat többízbe kerestette, de az akkori emberek, ha tudták is hollétét, nem mutatták meg. A gróf Teleki által ásott kutakból ma is vannak láthatók. Erről az a hír, hogy ezen kútnak a forrása orvosi erővel bírt. Ennél több nevezetesség nincs községünkbe s határán.

Magyaros, 9-a Novembris, 1864.

Márton Ferenc falusbíró

NYÁRADREMETE

OSZK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[135r] Helynevek Kőszvényes Remete községből, Marosszékből.

Kőszvényes köznyelven Kőszönyes Remete, Marosszéknek Jobbágyfalvi járásában, a Nyárad kis folyó mellett, erdős helyek között van.

A 16. század vége felé úgy látszik az egész falu a Kovácsoczi Farkasé volt, valamint a szomszéd Kőszvényes a Somlyai Gergelyé, most mindkettő szabad székely falu, és nem egy család mutathat primipiláris vagy armális nemeslevelet előmutatni, többnyire a Rákocziak és Apafi idejéből, melyekre 1848 előtt sokat tartottak. Régibb és jelentékenyebb családnevek: Birtók, Eröss, Fábián, Gál, Hegyi, Kovács, Máté, Nyúlas, Székel, Sófalvi, Vas.

A havasokból lejövő pizstrangos Nyárad ezen falut éri legelőbb, s ahogy ezt elhagyta, már több pizstrangot nem látni benne.

Határrészeinek említésre méltóbb elnevezései:

Bérmező vagy *Bélmező*, melyben egy, a többiek-től elvált homokkő Csucs vár nevet nyert, s nem egy kincskereső izzadt s költötte el alatta kis értékét a hasztalan reménylett kád aranyak és arany ekékért.

Kéménkö, bikkes erdővel borított csúcsos hegy, mely esős időben [135v] füstölni látszik.

Tompa, *Tompavára*, magas hegy Torda megye szélén, melynek tetején mintegy nyolc öl átmérő[j]ű kerek kőhalmaz van, közepén mélyedéssel, és ezt nevezi a nép Tompa várának, mit talán inkább egy hajdani tűztölcser maradványának lehetne mondani.

Súgo, meleg és hideg, kedvesen súgdosó havasi patakok, bennök tarka pisztrang, mellettök a szép bikkesben öznáj legel.

Vettető, szép völgy a Nyárádnak a havasból kibontakozásánál.

Faragók orája, *Burustyános*, egy boldogabb időben kaphatták nevüket.

Szakadát (talán Szakadat?), itt a Kárpát keleti bérceiből lenyúló egy ágtól mintegy erőszakosan látszik elszakadva a *Bekecs*, mely Marosszékből a legmagosb hegy. A *Szakadát bérczin*, a csúcsuk legmagasbikán egy kis régi vársánc nyomai láthatók.

Rövid vápa, *Hosszu vápa*, *Fiók vápa*, *Széles vápa*, *Keresztirányi vápa*, szép bikkes erdők és a hely állásától kapták nevezetöket.

Eröss, *Kis Hegyes*, *Zakonnya*, *Zabos orotvány*, *Tatár hágo*, *Köves hágo*, *Borzlik*, *Várlátó*, innen a görgényi vár, hová a helység lakói a Rákócziak korában várszolgálatra jártak, látható.

Kórgó kő, *Döngő*, *Köves vápa*, *Vágás*, *Patak fő*, *Kopacz*, *Nyiras*, *Szugora*, *Gál föld*, *Mé patak*, *Jóizű patak*, *Köris patak*, *Füzes patak*.

Vitya, melynek a Torda megyében fekvő Felső Köhér felé folyó ágát az oláhok *Zicsálnak*, tehát *csevegő*, *beszédesnek* nevezik.

A sebesen folyó Nyárád mellett a falun k[ív]ül [136r] több apró épület látható, melyek október és november hónapokban megzajosodnak, s tompa kopogásaikkal az idegenre, kivált éjjel, különös benyomást tesznek. Ezek az itteni szójárás szerint *Dürützkölők*, *Ványolók*, melyekben a székel[y] asszonyok szörszö-veteiből házi használatra nagyon tartós házi posztó készül.

Kőszvényes Remete, november 2-án, 1864-ben.

Kovács Imre

Kakucs Josef falusbíró mp.

Gaál Pál esküdt

x Hajdo Josef esküdt

NYÁRÁDSELYE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[225r] Helynevek Sellye községből.

1. Az adatgyűjtés következőleg tétettetik meg.

Sellye fekszik Marosszékből, Nyárád kerületbe, Sellyei járásba. E községnek egy neve él, tudniillik Sellye.

Neveztetett indításakor Süljének a süllyedésekről, mivel máig is süllyedésszerű, régebben neveztek Szeljének is, azért, hogy e helységekbe legmagosabb helyt áll, a szél jobban találja, de legrosszabb is.

A népnek öregei jelenlétibe kérdeztük, hány éve lehet Sellye ittlétének, kik úgy mondják, hogy a töröknek itt pusztítása előtt már régen volt, a közmondás szerint a török háborútól megmaradt emberek lakták újból, azután a vidékekből házasság leniáján, kik pénzek után, s így tovább-tovább máig szaporodtak, többre-többre.

E helységet úgy mondják, hogy miolta Szeljének, Süljének vagy Sellyének hívják, székelymagyarok lakták, kik magokat örökösön ez helynek örökösének tartották.

A határészről:

Van: Hosszu nevű, Földehida nevű, Medveverem nevű, Gernyetörés nevű, Komiat alja nevű helységek, kik soványon rozsot, zabot teremnek, részint füvet is, s más része marhalegelő, nagy része haszonvehetetlen.

Van más határész, úgymint: Nyárosvész, Bercz mege, Sugo hátya, Körtőves, Bekets mege nevű helyek, amik hasonlók az előbben írtakhoz.

[225v] Mi nevezetesebb, vagy[!] egy Bekets nevű magas nagy hegy, amelyről lehet látni Erdélynek legtovább egy három részit, s régi írásokból láttuk, öreg emberek beszédjeikből hallottuk, hogy ott régebben egy kápolna volt, s annak talán lett volna egy Bekets nevű ember fenntartója, s azért hívják még máig is Beketsnek.

Van egy Veszely mezejű[!] hely, az máig is erdők között áll, azt azért hívják az említett nevire, mivel rég, háborús világ alkalmával egy csoport oda meg volt vonulva, s az ellenség reákapott, s azokat megölte, azon okért hívják máig Veszély mezejének.

Sellye határára víz sohunult se jó bé, de eredt innen két folyó, Sugo és Kövespatak nevű vizek, melyből Kövespatak oly gonosz, hogy fiként[!] áradásokkor e falunak jószágaikkal és gabonaterméseikbe sok kárt részen.

Van egy határész Kincses gödör nevű, ezt azért hívják Kintses gödörnek, hogy hallomás volt, hogy a futásokkal sok kincs volt oda elrejtve, s az helységnek egy darabját úgy is elásták, hogy a mai napig is nagy gödrök látszodnak.

Van egy Palota nevű hely, mely azért neveztetett Palotának, hogy ott régebben paloták voltak, melynek

némi jegyei máig látszódnak. Ezen határon vannak sok források, melyek közül nevezetes egy Csere csorgó nevű, kőszikla közül kijövő jó forrás, melynek forrása némely betegségek ellen orvosságul is használatik. Vittek is belőle messze helységekre gyógyítást végeztet vizet.

[226r] E sellyei határ oly hegyes, oldalos, kősziklás hely, hogy lakosai főképpen kereskedésből élnek.

A túl írtak megnevezése okáért összehívatott Sellye községből az éltebb emberek, s azoknak tudomásaik szerint íratott meg.

Sellye, 1864. november 9-én.

Katso Mihály falusbíró

Katso István fő hites

Forrai János jegyző s. k.

NYÁRÁDSZENTBENEDEK

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[204r] Nyárád Szent Benedek helysége s határrészleteinek rövid jegyzéke.

I. Nyárád Szent Benedek fekszik Batzka Madaras, Haraszterek, Vaja, Ákosfalva szomszédságokban, fő birtokos a gróf Toldalagi család. Azonkívül székeltek és felszabadult oláság lakja.

Nyárád Szent Benedeknek azért hívják, hogy a Nyárád folyó vize mossá oldalát. Szent Benedeknek azért, hogy hajdon a Szent Benedek szerzete lakta, a papi lakon található, földbe lévő régi kőfalak mutatják, ahonnan az udvar részire kövek is hanyattak kútnak.

II. A Nyárád vizén túl lévő dűlők részletes megnevezése így következik:

a. A hidon túl és alól.

b. A Nagymező.

c. Az Öt rendes.

d. Hoszszu nyilak.

e. A Kerek sántz.

f. Csegely és Három száru, egymás szomszédságokban.

g. Pata rét.

h. Kanta.

i. Malom kert.

A Nyárádon innen pedig ezek:

k. Ház dombja alatt, a falun alól lévén, a Nyárád folyása mellett.

l. Vápa szőlő alja.

m. Út allya.

n. Borzafalva. Régen falu lehetett ott, mert vastag cserepedénydarabokat szánt ki az eke. Különben sok földi borza terem benne.

o. Kurta.

p. Égett, falu erdeje, de most pusztá marhalegelő, tövisbokros.

[204v] q. Csügőr oldal, szántó az ákosfalvi Csügőr nevű szőlő alatt.

r. Révellő nevezetű szántó.

s. Hoszszu nevezetű földrész.

t. A Csere oldal, ez nagy hegyoldal, egy részére szántó, egy részére szőlőtermő hely.

u. Pad nevezetű hely, a Csere oldalán omladozott hegyrész. Pad formálag áll, és ezért nevezték padnak.

x. Falu feletti oldal rész, a falu felett fekszik hosszan északra.

III. Szőlőhegyei:

1. Csere szőlő, régebb csereerdő volt.

2. Egresmál, savanyú szőlő terem.

3. Vápa, hegy alján fekszik.

4. Szurdék.

5. Ujfogás, de ezek mind kicsin részdarabok.

Hogy a fenn megnevezett fordulók és dűlők a földkönyvbe is úgy vagynak felírva, és azzal a nevezettel, valószínű. De hogy miért, azt nem tudjuk történelmi adatok vagy tradíciókból.

Nyárád Szent Benedek, 1864. november 16-án.

Vita István jegyző mpr.

Gálfalvi László falusbíró mpr.

Intze Salamon választmány mpr.

NYÁRÁDSZENTIMRE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[206r] Nyárád Szent Imrei f[alu] előjáróságától Sellyei járásbeli dűlőbiztos tekintetes Gergelyi Sámuel úrnak!

Nagytiszteletű érdemes tudós, tekintetes Pesty Frigyes magyar akadémiai tagnak nagybecsű megkeresésére egész tisztelettel s testvéri szeretettel sietünk nemes céljai elérésére segédkezet nyújtani.

Először. Nyárád Szent Imre fekszik nemes Maros-székből, Makfalva, Abod, Torboszlo, Bere, Seprőd, Szent Anna, Rigmány és Geges tiszta székely falvák között. Maga Nyárád Szent Imre egészen tiszta székely lakosokból áll, kik mind ev. reformata vallást követők.

Másodszor. Azt tudjuk köztudomásból falvánk névredetét illetőleg, hogy az első magyar király, dicső emlékü Szent István fia, Imre főherceg emlékére neveztetett, aki a szentek közé fölvetetett. Falvánk igen régi templommal bír, két-háromszáz év közötti évesel. Kezdetbe catholicus templom volt.

Harmadszor. Falvánk határán a következő helyi elnevezések vannak:

[206v] Első dűlő a helység.

Második a Rigmány felőli dűlő. Ezen második dűlőben vannak az alábbi kisebb határrészek:

a. Szegmező.

b. Hangász.

- c. Kerek rét.
- d. Papsára.
- e. Kisnyár allya.
- f. Nagynyár allya.
- g. Nyár háttya.
- h. Szegmező erdeje.
- i. Berek oldal.

- j. Tekenyős.
- k. Szőlő.
- l. Seprőd gyakor.

A Harmadik dűlő a Seprőd felőli. Ezen dűlőben a kisebb határrészek:

- a. Kigyos to.
- b. Kincses.
- c. Omlás oldala.
- d. Omlás teteje.
- e. Omlás mege.
- f. Hosszu ágy.
- g. Egres pataka.
- h. Keresztmál.
- i. Szőlős gyümölcse.

- k. Ligat.

Negyed dűlő a Torboszlo felőli, kisebb határrészekben:

- a. Alsorét.
- b. Felsőrét.
- c. Gőszpöring allya.
- d. Gőszpöring szőlője.
- e. Gőszpöring oldala.
- f. Közép ágy.
- g. Közép ágy szőlője.
- h. Szőlő mege.
- k. Dencse teteje.

- l. Dencse oldala.

Ötödik dűlő Abod felőli. Ebben kisebb határrészek:

- a. Templom mege szőlője.
- b. Templom mege.
- c. Puszta szőlő föld.
- d. Holt ut szőlője.
- e. Holt ut allya.
- f. Hátulso szőlő allya.
- g. Cinigés allya.
- h. Hátulso szőlő.
- i. Avas erdeje.
- k. Cinigés.
- l. Kerülő út.
- m. Csere oldal.
- n. Gyalog ut.
- o. Gyertyán kuttya.
- p. Orotvány dombja.
- q. Orotvány erdeje.
- r. Aszalvány erdeje.
- s. Csacso völgye.
- t. Zemlénk felső fele.

- u. Zemlénk also fele.

Hatodik dűlő Geges felől, kisebb határrészek:

- a. Hosszu bükk erdeje.
- b. Barot borozdája.
- c. Barot lapálya.
- d. Barot réttye.
- e. Barot oldala.
- f. Szürkő.
- g. Szék hegye.
- h. Belső pad.
- [207r] i. Külső pad.
- k. Korom oldala.
- l. Küssomos.
- m. Kurta csere.

A Hetedik dűlő Szék. Ebbe a kisebb határrészek:

- a. Varga almája.
- b. Főkut.
- c. Vajda vágása feje.
- d. Szék erdeje.
- e. Szék.

Megjegyzés: a második, Rigmány felőli dűlőben mint kisebb határrész, legelső Csorgorét, úgy jön ezután Szegmező s a többi.

Nyárad Szent Imre, 1864. november 5.

Tamási Ferenc birtokos mpr.

Jakab Moses falusbíró

NYÁRÁDSZENTMÁRTON

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[35r] Csík Szent Márton helysége határrészeinek megnevezéseiről jegyzőkönyv.

Esik Marosszék Jobbágyfalvi kerületébe, ezelőtt több századokkal egy ember lopott egy csikót, és mikor felült rá, azt mondotta: Csit Szent Mártonba. Ezt hallván mások is, úgy neveződött volt Csit Szent Mártonnak. Annakutána több helyeken találtak ingoványos togba[!] csíkok, és azt árulva, úgy nevezetett Csík Szent Mártonnak, vagyis változtatott, és ma már úgy írodik, Csík Szent Mártonnak, s emiatt pedig sok zavarok történnek, mivel Csíkba⁷¹ is vagyon Csík Szent Márton. Sok levél, mely ide szól, megyen Csíkba, és sok, mely Csíkba szól, jön ide. Ezen zavarnak kikerülése tekintetéből legjobb volna, ha most átváltoztatódnék Nyárad Szent Mártonnak, mivel a Nyárad éppen a falu között megyen le, és így mással össze nem vegyülne többet.

A községben előforduló több határrészek:

1. *Berek*, ez azért nevezetett bereknek, mivel a Nyáradnak egy része közötté foly, és sok helyeken bokros helyek vagynak, és innen nevezetett Bereknak. Különben vagynak szántók és kaszálók is benne.

⁷¹ Csíkszék.

2. *Szilamár*, ez a határrészlet szurkos tipomos[!] és szivájos szántó, azért neveztetett volt Szilamárnak.
3. *Pusztá szőlő*, ezen hely sokáig úgy állott, hogy legyen szőlő, imid-amoda ültettek is, de csak fennmaradott erdőnek, és azért [35v] neveztetett Pusztá szőlőnek, ma már egy része erdő, más része szántó.
5. *Felső csere*, ez régentén cserefás erdő volt, és az úton felyül volt, és onnan neveztetett Felső cserének, most már szántó.
6. *Harasztos*, ezen határrész a községtől legtávolabb vagyon, és az ottan bírók kezdetben haragoskodással jártak oda, és úgy nevezték volt Harasztosnak.
7. *Falüget*, ez nagyon sován hely, hogy éppen szinte semmit sem termett a régi időben, és egy ember úgy mondotta, hogy na, ezen hely üres és lügetes, és úgy neveztetett Falügetnek, mi most sem terem semmit.
8. *Also csere*, ez is cserefás erdő volt a régi században, és az úton alól volt és vagyon, de most szántó föld, és úgy neveztetett volt Also cserének.
9. *Kis hegy*, ez a falun k[iv]ül vagyon és kis dombon, és onnan neveztetett Kis hegynek.
10. *Czonkoj*, ezen határrész nagymértékbe termette és termi ma is a konkolyt, és azért neveztetett volt Czonkojnak.
11. *Kertmege*, ezen részlet a falu oldalába vagyon, az jószágok végibe, és azért neveztetett volt Kertmeginek.

Csik Szent Márton, október 30-án, 1864.

Jánosi Lajos jegyző m. t. k.

Kováts Sándor falusbíró

Rósniai Josef

Alólírt az első szám alanti [kérdésre a] falva nevéől hallomásból tudja, hogy a régebbi lustralis könyvekben Csit és nem Csik Szent Mártonnak van írva. Ez utóbbi nevét jórendin a vele összeköttetésben levő Csikfalva községtől vette.

A harmadik, hatodik, tizedik helynevek kimagyarázását nem tudja helyes forrásból származottnak.

A hetedik, Falüget nevű sovány kopár határrész elnevezése eredetileg Tarlüget lehetett, a tar szó kopasz, pusztá jelentőséggel bírván.

Szentmartoni Samuel helybeli pap.

[36r] Hogy honnét vette nevezetét Csik Szent Márton helysége éppen itt Marosszékből, sem irományokból, sem hagyományokból nem okulhattam, de azt mindennap tapasztalom, hogy a correspondenciáinkban igen hátrányára van ezen nevezet. Annál is inkább megváltoztatandó, minthogy Csikban is van Csik Szent Márton, zavarok kikerüléséért Nyárád Szereda is Csik Szereda nevezetből is kivetkezett.

Horváth Benedek

A felyül írtak szerint tudok tanúsítani ezen dolgokról, és éppen az szerint hallottam lenni mind az öregbektől, mind pedig az írásokból is láttam.

Adorján Sándor m. k.

NYÁRÁDSZENTSIMON

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[245r] A szent simoni f[alusi] előljáróságtól

Jelentés a tekintetes dűlőbiztos úrnak 929. számú rendelete következtében, Szent Simon községéről és határáról a következő adatokat jelentem.

Először. *Szent Simon* a nép mondája szerint eredeti nevét vette onnan, hogy ezelőtt, nem tudatik hány századdal, ezen határ és hely pusztá lévén, egy Simon nevű ember itt megszállott, házat épített, és ő volt a legelső, kitől nevet kapott, és máig azon név allatt községünk.

Másodszor. Ezen kérdésre: Honnan népesített? Annyit tudunk, hogy a gegesi határon, úgynevezett Hojagos hidnál telepedett meg ezelőtt, nem tudatik hány századdal, egy Mihály vezetéknévű ember, ott építeni kezdett, de a gegesiek ott nem engedték, és onnan elhajtották azt a Mihály nevű embert. Ki is Szent Simonra jövé, még máig is élnek maradéki, és bírják azon helyet a gegesi határban. A szent simoni Szabo fiak jöttek Nyárád Szeredából, és még mostan is birtokosok [Nyárád] Szeredában.

Harmadszor. Ezen kérdésre, hogy a határ nevei honnan vették eredeteket, csak a nevezetesebbek ezek:

Van egy elhagyott régi út Geges felől, Halattos ut név alatt, s ez onnan vette eredeti nevét, hogy ezelőtt a régebbi századokban Szent Simon lévén a középpont, Geges, Havad, mind a két Adorján filia lévén, a pap lakott Szent Simonon és a gegesiek halattjokat temetni a szent simoni sírkertbe hordozták, és még máig is azon hely Halattos ut név alatt áll.

4. Van továbbá határunkban Geges felől járó gyalogösvény alatt egy meredek suvadásos domb, melyet neveznek máig is Pap szőkőinek. Ezen hely eredeti nevét onnan vette a monda szerint, hogy [245v] ezelőtt, midőn Geges filia volt, és a papok sem voltak oly nagy urak, mint most, elment Szent Simonról egy pap, a neve nem tudatik, Gegesbe keresztelni. A keresztelésért adtak egy kenyeret, ő avval jövé az ösvényen hazafelé, a Suvadásnál el ejtette, utána kapott, s lehet, hogy mámoros fővel volt, ő is beesett, és az aljba zuhant, nem remélt gyorsasággal.

Szent Simon, 2. november, 1864.

Kováts Márton falusbíró

NYÁRÁDSZEREDA
(ÉS NYÁRÁDANDRÁSFALVA,
NYÁRÁDSZENTANNA)

NYÁRÁDSZEREDA
OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[216r] Helynevek Nyárad Szereda mezőváros, Marosszékből.

Nyárad Szereda mezőváros a Nyárad folyója mellett (miről neve is adatott) Szereda Szent Anna, Demeterfalva, Süketfalva, Tompa, Sárd, Jobbágyfalva és Nyárad Andrásfalva határaitól körítve. Régebbi neve *Maros Szereda*, régebbi Marosszék anyavárosa. Új nevét az új felosztással kapta. Csik, Gyergyó előtt *Szegény Szereda* néven is ismeretes. A Parajd–marosvásárhelyi sóútvonalba emporiális hely, Maros Vásárhely felé utolsó állomás lévén. Hetenként szerda naponi héti, és évenként három országos vásárjoggal bír.

Hogy nevezete honnan és mely időtájban eredt, nem tudhatni.

Lakosai szabad székelyek.

Fekvése teres. Itt tartatnak rendszeren a nemes Marosszék felső választókerület választó gyűlései. Régebben az úgynevezett viceszék is itten tartatott, honnan később Maros Vásárhelyre tevődött át. Itten tartatott hajdon a fejedelmek korába azon országgyűlés, melyben Botskai István erdélyi fejedelemmé választott (szóhagyomány)⁷².

Határrészei:

A helységből Maros Vásárhely felé menve, jobbra *Felhágo*. Hihetőleg ezen név alatti szántók egy kis hegyre kifelé szántatnak.

Alább az út hosszába *Ut alá menő*.

Ezen küjjel a hegyormon k[ív]ül *Zabos kert*, az észak felé nyúló végénél *Zabos patak* (csak esős időben foly), lapos teres hely.

A patakon túl *Akasztófa tábla*. Ezen nevét vette az alsó résziben levő akasztó helyről, és máig is ott álló élő cserefáról, melynek neve Akasztófa. Ezen helyen 1800-ba még makkot termő csereerdő volt, és ma szántó. Tovább *Kurta patak*, egy rövid, alig 300 ölnyi árok, az ezen nevezet alatti szántókkal.

Az eddig leírt helyek az új catastralis munkálatokkal *Felhágo* és *Akasztófa környéke* nevezet alatt ismeretesek. Tovább a *Falu erdeje*, osztatlan legelő hely, mellette a *Négy Nagy csere táblák*. [216v] Ennek végibe egy hegy emelkedik, végződvn a lapály, a hegyoldal neveztetik *Négy Kis csere táblának*.

Ezen táblák végibe alól, a tompai határ felől, a falu erdeje végibe van *Apa hidja*, tovább *Csucs*, egy verőfényes hegyoldal.

Ezzel szembe balra egy kis észkos oldal, neveztetik *János Deák erdejének*. Ezen nevezet eredete: egy Szabo János nevezetű egyéné volt ezen erdő, ki előbb tanulván a maros vásárhelyi collégiumban, deák volt, és onnan hazaszármazván, János Diáknak neveztetett, valamint testvére István Deáknak. Ezek maradékai ma is élnek léányágon itt, helybe, Szabo ágon pedig Szent Simonon és Udvarhelyszék[en] Köröspatakon.

Innen felfelé jobbra a *Csucs csüre* (az előbb írt Négy Kis csere tábla egy része), *Csucs hegyesse* táblának is neveztetik.

Ezen hátul a sárdi határszél a patakig észkos legelő (felosztott hely), ez neveztetik *Sűrű Gyertyános* táblának.

A patakon túl a *Szöllő alja*, *Új szöllő*. Ennek tetején a megye erdeje, Csere, fiatalos.

Alább, a szőlő végibe a patakra járó földek kétfelől *Vágott* névvel neveztetnek. Hajdon erdő, most szántó. A patak neveztetik *Vágott patakának*.

Alább a patakoldal neveztetik *Köles aszo[nak]*.

Küjjebb a *Lápfai görgő*, alább *Hosszu nyilak*, *Új fogas*, *Forgo* vagy *Kurta táblák*, az *Oldal*.

A falu felett lévő hegy *Új temető* vagy *Turáti temető*, tekintetes Turáti Antal kapitány temetkezési helyéről.

Küjjebb *Temető tető* vagy *Szakadát tető*, *Szőcs Bálint rétye* (hihető, Szőts Bálintról), *Kapus tető*, *Kapus oldal* és *Kapus alya*, *Sütő szeg*, *Szakadát alya*, a Nyárad folyam egy hegyoldalba ütközve 12 öl magas omlást okoz, miről nevét vette.

Közelebb a *Temető*, *Temető tető*, *Temető oldal*.

Beljebb, a jószágok végibe a *Bánok kertje*, a hajdan jelentékeny Bán familiáról.

A vízen felyül, az Andrásfalva felé menő öreg úttól balra *Külső tövis hely*, jobbra *Belső tövis hely*.

Beljebb *Malomkert*, egész az Andrásfalva felől lefolyó Kis Nyárad folyamáig és a malomig.

A Nyárad Szent Annára menő úton alól, túl a Kis Nyáradon, jobbra *Nagy föld*, *Belső monka*, *Külső monka*, [217r] *Bán berke*.

A Nyáradon innen, Demeterfalva felé van a *Falu rétye*, *Csegej*, *Kertre menő*, *Nagy rét*, *Két ut köze*, *Ebhát*, és a helység megett a víz folyamáig *Kenderes kert*.

Feljebb, a felső végén a városnak az úgynevezett Szent Anna malom gátja végibe a *Balogok kertje*, hol folyó 1864. év augusztus 20-án a Maros Vásárhelyről kiránduló Magyar Tudósok és Természettudományi elvadás helyök-termők felállítva volt, füzes, ligetes berek.

Nyárad Szereda, 1864. november 13-án.

György Lajos, helység jegyzője, maga keze.
Balog Péter bíró s. k.

⁷² Bocskai Istvánt 1605. február 21-én itt választották Erdély fejedelmévé.

NYÁRÁDANDRÁSFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[200r] Nemes Marosszékből, Erdély hazánkban,
Nyárád András falva községének határrész-nevei.

Nevek részei, jegyzés.

A Hely utcái:

1. Követses ut, utca.
2. Malom felé járó ut, utca.
3. Mező Külső láb, szántók.
4. Fekete nevű rész, kaszálók és szántók.
5. Döllős ut táblája, szántók.
6. Merítőben, legelők.
7. Sütő szegben, szántók.
8. Itt foly az Nyárád vize Szereda felé.
9. Csog nyíl, csak szántók.
10. To köze, vannak szántók és kaszálók.
11. Som oldal, szőlő.
12. Kús csere, szántók.
13. Dájkom, szőlő.
14. Követses oldal, szántók.
15. Bagjos csere, erdők.
16. Kerek domb, hegy.
17. Kerek domb alja, kaszálók.
18. Kis erdő neve, erdő.
19. Fejéritős, szántókkal van.
20. Also Gaso, szántók.
21. Vertsés, erdők.
22. Felső Gaso, szántók.
23. Bertzes, erdők.
24. Veres csere, erdők.
25. Somos oldal, erdők.
26. Somos patak, foly az Kis Nyárádba.
27. Somos mezeje, szántók.
28. Szádogos, legelők.
29. Nagy erdő, erdők.
30. Nagy erdők alja, kaszálók és szántók.
31. Lakösd, legelők és erdők, szántók is vannak.
32. Nagy rét, szántók és kaszálók.
33. Kis rét, szántók.
34. Faluvég, szántók.
35. Magura szeg, szántók.
36. Szakadát alja, szakadás.
37. Berkenyész, erdők.
38. Meleg oldal, kopár hely.
39. Szőlős, szántók, szőlők és erdő.
40. Kotyor, sivatag, rossz hely.
41. Kis bük erdő, erdők.
42. Szőlős pataka, kifoly az Kis Nyárádba.
43. Szilvás, legelő.
44. Bük, szántók
45. Csilag orotván, kopár.
46. Kis berek, szántók.
47. Balhás, erdők.

48. Vorha, erdők.

49. Hovakajos, legelők.

[201r] 50. Sámé, szántók, legelők.

51. Tövis hely, szántók.

52. Kis Nyárád vize, mely a szeredai határba száll
a Nagy Nyárád folyó vizében.

Minthogy az előlított Nyárád András falva helységét
öröktől fogva csak ezen a neven nevezték, és ennek
népeji mindég kétneműek voltak, székely magyarok
és románok.

A falu neveit kikérdezve s a helyneveit megnevezve
így megíratott Nyárád András falván, 10. november,
1864.

Farkas János falusbíró

Bíró László fő hűtös

Bíró István jegyző mpr.

NYÁRÁDSZENTANNA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[254r] Mi, alólítottak ezen ide mellékelt kérdésekre,
vagyis az adott gyűjtés következő kérdőpontokra tu-
dásunk és véneinktől kitudakozásából feleleteinket
az alábbiakban megtettük.

Először. Az első kérdésre: Nemes Marosszék, mi is
Marosvásárhely vidékét teszi, és Selyei járásnak hívat-
tatik, mihez az helység tartozik. Ezen helység még
névvel nem neveztetik.

Másodikra. Az községnek neve országszerte Szereda
Szent Annának neveztetik. Tiszta magyar nyelven,
mely más nyelven, más névvel nem neveztetődik.

Harmadikra. Nem volt más elnevezése, csakis Szere-
da Szent Annának hívatik, tudásunk szerint és hallo-
másunkból több mind egy ötszáz esztendeje.

Negyedikre. Nem találunk semmi adatokat az negye-
dikre.

Ötödikre. Népeességét vette tulajdonképpen önsza-
porodásából. Más eredete nem találtatik.

Hatodikra. Nem találtatott semmi tudomás, sem
semmi emlékezés az nép eredetéről.

Hetedikre. A község határában előforduló dűlőne-
vek.

Dűlők:

Először. Rend fűz, szántók és kaszálók és posványos
helyek. Vagyon egy patak, mely az demeterfalvi ha-
táron belészakad az Nyárádban. Vagyon egy más pa-
tak, mely Somosd határrészből ered, s belészakad az
fennebbi patakban.

Második dűlő Bogdán, melyben találtatik szántók,
kaszálók, erdők. Melyben semmi nevezeteselek nem
találtatik.

Harmadik dűlő Nagy szeg, melyben talátnak
szántók, legelők és erdők. Mely sovány palás föld-
del bír.

[254v] Negyedik dűlő Sűrű tővis völgye, szántók, kevés kaszálók, legelők és erdők, s kevés szőlő, mely palás sovány föld, kevés haszonnal fizet.

Ötödik dűlő: Köles hely völgye, melyben sovány szántóföldek, forrásos és suvadásos helyek vagynak, ahonnan ered egy patak, ki nagy szakadásokkal és suvadásokkal bír. Ki is az andrásfalvi határ szélyin le bészakad az Kis Nyárádban. Ezen dűlőben négy darab szép kiterjedésű erdők vagynak, és egy darab szőlők, sován bort terem.

Hatodik dűlő: Nyilak, szántók és kaszálók, vagynak benne selymés és terméketlen helyek.

Mely ide mellyékelt kérdésekre tudásunk szerint és több adatokból kivizsgálatunk szerint feleleteinket az fenn írtak szerint lelkiismeretesen megtettük.

Szereda Szent Annán, 12. November, 1864. évben.

Beretzki Mihály falusbíró

Beretzki János hites

Foris Mihály hites

Molnár István birtokos

Kobori Ferentz birtokos

Névírójok Novák Sigmond fő hites s. k.

NYÁRÁD TÖ

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[218r] Helynevek, Nyárádtő község, Marosszékbén.

1. Nyárádtő község nemes Marosszék és Maros kerületi Nyárád Gáfalvi járáshoz tartozik.

2. E községnek Nyárádtő magyar és Nyirasteu román nyelvű elnevezése, és e két elnevezés alatt országszerre ismeretes.

3. Ezen elnevezésen kívül e községnek hajdan valami más elnevezéséről semmi tudomása nincsen.

4. A jelen e községben élő legöregebb lakosoknak hagyományos feladásuk szerint e község ugyanez[en] elnevezés alatt több évszázadok óta létezik. Irományos okmányok vagy egyéb emlékek e község hajdani létéről nincsenek.

5. Hogy honnan e község népesített? Erről szinte semmi tudomás nincsen.

6. Nyárádtő község ezt az elnevezését bizonyosan innen nyerte, minthogy e községnél a Nyárád folyam a Marosba befoly.

7. E község határában előforduló többi topográfiai nevei: úgymint Puszta, A Keresztnél, Kis rét, Zambnyil, Uzdi hegy, Téglás, A kut alatt, Az Erdőnél, Pap tornál, Peterselyem, Békás, Méhszög.

NYOMÁT

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[220r] Nyomát, 1864. november 5-én.

Káli járási dűlőbiztos tekintetes Szántó János úrhoz Jelentés.

Nyomát helység mikor eredett, és nevét honnan vette, arról semmi bizonyost nem tudhatni, s hogy más neve lett volna, arról sem tudunk.

Első dűlő a helység, magában.

Második. Moka.

Harmadik. Király kut.

Negyedik. Ujbár.

Ötödik. Boos csere.

Hatodik. Üver.

Hetedik. Irma.

De hogy ezek is nevezeteket honnan vették, semmit sem tudunk, semmi nevezetes halmai és omlásai sem léteznek.

Melyet tudatunk és tisztelettel jelentünk, továbbra is tisztelettel maradunk a tekintetes dűlőbiztos úrhoz, alázatos szolgálai,

a nyomati előjáróság.

Nagy Mozes falusbíró

Csiszér Mihály esküdt

Cseh Isák unitárius kántor

Sofalvi László m. k.

Adorjányi Mozes

OLÁHDELLŐ

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[265r] Torda megye (Erdélyhon), Maros Bogáthi járás.

Helynevek *Oláh Déllő* községéből.

Kérdés az utasításban van.

I. Tartozik jelenleg Torda megyéhez, Maros Bogáthi járáshoz.

II. Kettő, román nyelven, mely helybéli elnevezése is, neveztetik Dileu Máre. Országszerre ismeretes neve kettő: Oláh Déllő, és románul Dileu romanescu sau Dileu Máre.

III. Hogy hajdon más névvel neveztetett volna, nem tudatik.

IV. Bizonyoson nem tudatik, annyi tény, hogy rég időtől fogva említetik.

V. Erre az pontra az adatok hiányzanak.

VI. Semmi sem tudatik, mivel hogy községi levéltár ninc.

[265v] VII. Van a határon egy dűlő román elnevezéssel: *Komará* (Bánya). Ez elnevezését onnan veszi, hogy hajdon ottan pénzbanja találtatott, és azolta ama határresznek e mai napig Komará (Bánya) neve van.

Van e hely határán szántó, kaszáló, legelő és a Maros partján egy kisdud fűzfa berek.

Nagymértékben természetiek tengeri (törökbúza), őszi és más tavasz gabona.

A fenn említett dűlőn más [hely] nevezetességgel nem bírván, fel sem említettett. Fekszik különben a helység oldaloslag, a helység közepén foly le egy kisdud árok, határa hegyes-völgyes.

Szomszédjai keletről Szent Margita és Magyar Déllő, délről Maros Orbo, nyugatról Maros Lekentze és északról Ujfalu (Vajdej).

Oláh Déllő, október hó 7-én, 1864.

x Loga Alexa falusbíró

x Márk Oniszie,

x Demeter Minya falu vénei

Kálbor Sándor helység jegyzője mp.

OLÁHKOCSÁRD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[291r] O Kotsárd községe helynevei leírása.

Először. Olá Kotsárd községe van Küküllő megye Radnoti járásában.

Másodszor. A községnek neve Olá Kotsárd, rövidség okáért íratik O Kotsárdnak, és olá hul Cucserdia romána. Ezen két neve használtatik most és régi emlékezet olta.

Harmadszor. Más elnevezésire senki sem emlékezik.

Negyedszer. Hogy honnan népesítettett, senki semmi bizonyos adattal nem bír még hallomásból sem.

Ötödször. Hogy honnan vette eredetét a község neve, semmi adatot nem bírunk.

Hatodszor. A község határán előforduló topographiai nevek a következők:

Csapo felől:

Sész, magyarul *Tér*, egy teres hely.

Szabt obresile, magyarul *Obresák alatt*.

Ugra felől:

La spojele, magyarul *Feherittös oldal*, ezen oldalba van fehér pala, mivel nálunk a köznép a mész helyett pótolja.

Holdele skurtie, magyarul *Kurták*.

Holdele lunzs, magyarul *Hosszszu földek*.

Erdő alja felől:

Funatzele, magyarul *Széna füvek*.

Ditső Szentmárton felől:

La hotár, Lá velcse, Pe válje in szusz, Rezásele, Lá Mohojáskká, hogy ezen topographiai nevek honnan vették elnevezéseket, senki nem tudja adatolni.

Költ O Kotsárdon, 1865. február 19-én.

Lekintzán Szimonyon falusbíró

Sáska Farkas helybeli jegyző mp.

OLÁHPÉTERLAKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 20. mft.

(Fol. Hung. 1114/15.)

[458r] Also Fejér megye Szent Benedeki járás összeírása a Felséges Királyi Főkörmányszék 6670. sz. alatt kelt magos rendelete folytán a fenn írt járás, helységek neveinek és azok nevezetességeinek

A község neve magyarul Oláh Péterlaka, olá hul Petrilaka romána.

Politikai felosztása régebben és jelenben. 1848 előtt és jelenbe is Also Fejér megye Szent Benedeki járáshoz tartozott, 1848–1861-ig a Radnothi Császári Királyi járáshivatalhoz.

Helybeli elnevezése a vidéknek. Radnothi környék.

A község hajdani elnevezése, és mioltától, és mikor említettetik legkorábban. Nem tudatik.

A lakosok nemzetisége, és honnan népesítettett. Őslakosok magyarok lévén, [a] tatárjáráskor a község elpusztulván, lassan-lassan a község eloláhosodott.

Hányféle vallás[hoz tartoznak]. Görög egyesült.

A név eredete. Nem tudatik.

Egyéb nevezetességei. Trájanus uttya itt menyen el Bogátnak. Van egy egyesült barátok (kaluger) klastroma.

A község határában előforduló topographiai nevek.

Határrészek:

Csonya.

Hajos.

Nyomás.

Ungurána.

Rosz patak.

Hágo.

Szent Benedek, Október 30., 1864.

Zeyk Ferencz szolgabíró

PETELE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[13r] *Petele*, olá hul Petelia, németül Birk.

Ezen község tartozik Torda vármegye Felső kerülete Magyar Régeni járáshoz.

Eredetéről ennek a falunak, illetőleg a nevének, semmit sem tudhatni. Országszerte a fenn írt neven ösmeretes.

Hihető, a bevándorláskor Bétulától[!] vette eredetét.

Nagy kiterjedésű falu, mind szászok lakják, a keleti részén a patakokon románok is laknak, a szászok ev. lutheranusok, a románok görög catholicusok. Igen szorgalmas földművelők, rendszerető emberek lévén, a földművelést igen szépen viszik, rendkívül sok erejek van.

Az 1848 előtt a görgény szent imrei fiscalis uradalomhoz tartozott.

Megjegyzésre méltó, hogy ezen közönségbe minden ember magyarul jól beszél, amidőn a közel fekvő két idetsi község lakói magyar falvaktól szomszédolva egy magyar szót se tudnak. Azoktól testalkatokra is jelentékenyen különböznek, többnyire barnák, magas, ügyes testalkatúak. A szőlőt nagyban művelik, minek következtében a borászat és tutajozás között a kereskedési cikk. 1848-ig sok magyaros családok, úgymint Pappiros, Kádár, Veres, Kintses voltak, most már nevöket megnémetesítették.

Fekszik a Maros víz bal partján, a maros vásárhelyi és szász régeni országút keresztül vágja. Esik benne évenként két vásár.

[13v] Petele határos Körtefája, Péterlaka, Hétbük, Magyar Bölkény, Radnotfája, Szász Régen, Abafája és Vajda Szent Ivány községeivel.

PIPE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[302r] 1. Helynevek *Pipe* községből, Küküllő megyéből, Szász Nádosai járás.

2. A falunak csak ez az egy neve él most.

3. Másféle neve nem tudatik a falunak.

4. Nem tudatik.

5. Hihetőleg a szomszéd magyar falvából.

6. Nem tudatik.

[302v] 7. A község határában topográfiai nevek fordulnak elő, úgymint:

Also és Felső Csilag hegy, Kelemenvölgy, Bülzer[?], Száraz váppa, Kerek tövis, Hüllön, A nagy Vámba, Hegy mege, Horgos, Bük alyja, Kutfön, Fark, Papp hám, Evám, Szelles völgy, Szőlő köze, Lukáts utja alyja, Ovánt, Szentjános völgyje, Barkotza váppája, Lengyel-hintergatz, Felszek feje, [303r] Déllő, Kis tsere alyja, Hébes alyja, Felső hét, Also hét, Venehen, Delehonalyja, Kenderes, Vám, Vámalnya, Laj, Tilolmas, Gegessék, Kis tsere, Nagy tsere, Kelemenvölgy[!] büke.

Folyóvizek:

Kelemenvölgy patakja, Szentjános völgy patakja, Szerres völgy patakja, Hébes patakja, amelyek mind a négy a határon erednek és a Szász Nádosai patokba folynak, amely is a Kis Küküllőbe foly.

Források:

Kutfön, Motsard kutja, Hébes kutja.

Pipe, június 30-án, 1864.

Orbán György falusbíró
Roth György jegyző

PÓKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[351r] *Póka* falu fekszik a járás többi falvaitól körülvéve, ennek közepén.

Elnevezését vette onnan, hogy miután a római hatalom Dáciában megszűnt, minden katonáit kivonván Dáciából az [351v] úgynevezett Erdélyből, a rómaiak által épített *Nepóka* városa feküdt a mostani Póka határainak nagyobbbrészt teres részén, amely várost az ellenség összerombolván, a népnek sepreje megmaradván, behúzódott ezen gödörbe, mely akkor erdős hely volt, s hol jelenben Póka fekszik, és itten kunyhókat építve, nevezték azután *Népokát* Pókának.

Más néven nem említetik, s nem is létezett más neve.

Hogy valóságos római telep volt, bizonyítja az is, hogy ma is találtnak határán római, cöl vastagságú cserépedény-darabok, sőt a sárpataki templom falában lévő téglák[on] nagyobbbrészt most is láthatni a római légiók számát.

Népesítettet pedig a Básta kormánya alatt, kipusztulván a nép a helységből, valamint a körüli falvából is, uralmának megszűnése után egy Csontos Pál nevű marosszéki birtokos és egyszersmind székelyek kapitánya lévén Pókába is bébíró, szállított ide is székelyeket [352r], s azáltal népesedett. Efféle szabad székelyek maradáik máig is vannak életben.

A határban előforduló helynevek:

a. A *Hosszú ősz* nevű határrész, őszgabonát termő hely, szántóföldekből.

b. *Horgos, Enyed és Rapo*. Ezen dűlőben vannak részint szántó, legelő, és erdős helyek, hol is a hegyek tetején hajdon a fejedelmek alatt háborús időkben élés és más drágasági raktárak voltak különböző helyeken.

c. *Malom padja*, silány termő szántóföldek helye, hol hajdon egy Pókai Péternek malma létezett, minek mostan még nyoma sem látható. Ezen dűlőben van aldülő alatt a *Csonka*, ahol mentek átal Adorján Pál nevű székely főnök sírjához, mely ma is *Pál kereszt* név alatt neveztetik a [póka] kereszturi határon. Ezen túl volt *Hálom* székely főnök várhegyi vára, amit ma is Várhegynek írnak, és ugyanott, azon a határon az ő temploma az erdők között, ahová isteni tiszteletre szoktak volt összegyűlni, [352v] máig is Tündérvárnak, vagyis Leányvárnak nevezik azon omladékot. E[z] hagyomány.

d. *Felső vágott*, ciheres, bokros, részint silány sárga természetű szántó hely, hol is említetik még a *Csonthordó* aldülő. Ezen elnevezés onnan van, hogy a Rákoczi Zsigmond⁷³ nyughatatlansága mián a sok cserebere

⁷³ Helyesen: Báthori Zsigmond.

által a német császár Bástát, mint fővezért leküldvén Erdélybe, az akkori időben Almást, aminek ma neve Pusztá Almás, Majost, Pókát s még több helységek magyar lakóit is körülte legyilkolva, azok csontjai a föld színén fejeződve, Bástá kiűzetvén, Bocskai fejedelem rendeletet adott ki, hogy azon magyar elhulltak csontjai egy közös temetőbe temetessenek el. Ottan hordattak át a hullák Póka Kereszturra, s onnan nevezetik így máig is *Csonthordónak*. Itten van még *Hangyás* nevű dűlő is, hol az ev. református megyének és a görög egyesült megyének is egy-egy szép darab erdeje van. Ezen elnevezés az ottan tartózkodó sok hangyákról jött.

[353r] Továbbá a *Kerek* erdő nevű dűlő, itt is az ev. református megyének egy darab szálas erdeje van. Ezen elnevezés az ottan ma is meglévő kerek domborról veszi eredetét.

Ezen dűlőhöz tartozik még a *Pázsint kút*, hol hajdon egy nagy kút létezett, mostan is több kiágazó források találhatók.

e. *Kopár* dűlő, ez egy terméketlen nagy oldal, itt is élestarak voltak a fejedelmek alatt, azután egy részin szőlővel béplántálván jó bor[t] termett, de most a szőlő hely szántóvá változtatott át. Itt van a *Nyir* nevű dűlő is, hol hajdon sok nyírfa termett, s 1500 körül Pókai Miklosnak vadaskertje volt, most pedig silány földeket tartalmaz, s máig is *Vadkert* név alatt is említetik.

f. A *Nyáros* dűlő, bokros és szántó hely. Ezen dűlőhöz tartozik az úgynevezett *Bodoni kert*, hol is egy Bodoni nevű birtokosnak egy nagy láb földje volt békerítve, miről kapta nevezetét is. Továbbá a *Száraz parlagja* nevű aldűlő, hol jó fekvésű és természetű szántóföldek vannak, elnevezéséről mi sem tudatik.

[353v] g. A *Nyírvölgye* dűlő, ez egy szép fekvésű hely, szántóföldeket tartalmaz, közepén több forrásokkal bír. Hajdan ezen helyen nyíres erdő létezett, honnan nyerte elnevezését is, mert tekenyős alakja van.

h. A *Szénafű*, hol is jó szénafütermő hely szolgál a szomszéd ballaiak marhái számára legelőül.

i. A *Harangos*, itt hajdon egy kápolna volt Bocskai [István fejedelem] idejében, s a megmaradott magyarok a körüli helységből ide járultak isteni tiszteletre, s innen veszi ezen elnevezést.

k. Az *Almás patak*, hol a Pusztá Almásról lefolyó patak foly át.

l. A *Malomalja*, a közelebbi időben itten Herczeg Andrásnak tói malma volt, mi is később a maradékok által elrontatott, s innen veszi ezen elnevezést.

m. A *Bánfi hidnál*, itt a Bánfi családnak egy fogadója volt, s arról az ottani patakon jelenben is meglévő híd Bánfi hidnak nevezetik.

n. A *Veres Mihály* dűlő, ezen [354r] nevezetet kapta 1600 körül Naményi Mihálytól, aki Pókába háza-

sodván, veres ember volt, s ottan egy nagy láb szántója lévén, erről nevezetett *Veres Mihály*nak a dűlő is, mi azelőtt különben *Füzremenő* nevezettel bírt, mivel az alján volt egy berek, hová a pogány valláson lévők jártak a hajdon korban isteni tiszteletre. Ezzel szembe van a *Gesztenyés* nevű hely, hol is hajdon sok és szép gesztenyefa volt, ma részint szántó, részint szakadásos hely.

o. A *Palakút tere*, ezen dűlő szép és jó szántóföldekből áll, melynek szélén egy csinos kerített kút vagyon. Erről az a rege, hogy háromszor bárki is belőle iszik, az többé Pókából eltávozni nem tud.

p. A *Sóskút alja*, ez egy terjedelmes kaszáló hely, hol is évenként sok jó széna és sarjú terem.

q. A *Pénzverem*, szántóföldekből álló hely. Elnevezését onnan vette, hogy a tatárjáráskor az itt keresztülvonult menekültek közül többen elásták [354v] ezen a helyen kincseiket, félve az elrablástól, s még mai időben is megtörtént, hogy a szántó ember ekéjével vett ki innét pénzdarabokat.

s. A *Báránhát*, szántó és kaszáló hely, itt örözte hajdon Csontos Pál bárányait. Ide tartozik a *Majorház oldal*, hol ezen Csontosnak majorháza volt, ma kopár, silány hely.

Ennyi érdemel felemlítést Póka és határában.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

PÓKAKERESZTÚR

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[349v] *Poka Keresztur* nevű falu, hajdon Nepoka városhoz tartozott, mely feküdt azon helyen, hol most Poka, Sárpaták és Poka Keresztúr. Ugyanis Nepoka városa a törökök által szétromboltatván, az innött elszéledt nép később visszakerülvén, alakult egy falu, Póka, és egy hegyláncolat által elválasztva, más völgyben Poka Keresztur, bizonyos Pokai István nevű birtokos közbejövésével, ezelőtt, mintegy [az] 1700[-as] esztendőkb⁷⁴ lehetett.

Népesedésére vonatkozólag annyi tudatik, hogy mindig magyarok lakták, s régebbi időben a szomszéd Majos helysége is hozzá tartozott, közös temetővel is bírtak, mely a poka kereszturi határban ma is Csont-hordó névvel nevezetik. Később Majos elpártolt, külön szakadva [350r] külön helységet képezett, de határaikban máig is bírnak poka kereszturi birtokok és a megye földeket.

A határban előforduló nevek:

a. *Horgos bongor*, a horgoson menő szántóföldek és régi gyümölcsös kertről nevezett határrész (dűlő).

⁷⁴ Az eredeti szövegben: *esztendőkkkel*

b. *Verőfény*, fővényes hegyoldal.

c. *Póka útja* nevű dűlő a Póka felé menő útról.

d. *Harangláb szere*, ezen dűlő régentén erdős hely volt, és a benne termett fából készült haranglábról kapta elnevezését. Ebben a határrészben vagyon a *Kis vitás* nevű vízmosásos hely, mely kétfelől nagy omlás közti árok. Innöt majd minden évben az árvíz hajt ki ősi állat nagy csontokat és fogakat, melyekből sok találatván meg, a pesti, kolosvári s több múzeumokba küldettek belőlök, s ezen kívül találatnak tényérnyi vastagságú cserépdarabok, mik régi edények lehettek. Minthogy e helység Várhegygel szomszéd határos, aligha az ennek várairól írt táborozás maradványai nem lesznek a [350v] póka kereszturi határban előfordult kapványok is. E dűlőben vannak még a *Szilas* nevű hely, szilfájáról, és a *Késarét*, a rajta keresztül folyó patak iszapolása miatti késő jövedelmzéséről.

e. *Pál kereszt* nevű dűlő egy Pál nevű lakos által ide épített keresztől [neveztetik].

Ezen dűlőben van egy rossz vizű kút is, mely *Hideg kutnak* hívatik.

Van még a *Csergő* nevű hely, szép kies gyümölcsös. Ennek tetejében a *Csergő domb* a Zudor család temetkező helyével, ennek aljában van a régi Székely család eperfával körülültetett halastója, mely kiszáradva most is látható.

f. *Bán avassa* dűlő, a sárpataki határral szomszédos hegyoldal, délre forduló részeit nevezik Püspök oldalnak, kelet felőlit meg Magyarosnak, hogy miért, nem tudatik.

Az aljába vagyon két kút, amelyek közti földeket *Két kút közinek* nevezik. Ide tartozik a *Közbércz* [351r] és a *Kerülő út* névvel nevezett szántó és kaszáló helyek.

g. *Bán avassa kerülő út* határrész, vízmosásos, árkos, gödrös, használhatatlan hegy, melynek legmagosabb csúpjá van a határon lévő hegyek közül. Az oldalát nevezik *Oldalnak*.

h. *Oldal* nevű dűlő, oldalos fekvésről, vízmosásos hely, melyen egy patak jön le, s amelyben gyakran találtak őssálatcsontokat és palás kőszemet.

A maros vásárhelyi tudós társasági gyűlés alkalmával is közelebbről bemutatott Rinocerus-koponya és singes átmérőjű s singes hosszúságú agyarcson is innöt való.

i. *Csonthordó*, temető hely volt. Ezen oldalból is szokott kimosni a víz hasonló csontokat.

Ezzel átmegyünk a szomszéd Pokába, hol jelesebb tradícióra találunk.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

PUSZTAALMÁS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[355v] 7. *Pusztá Almás* falu.

Erről sem tudatik egyéb, mint ami a pókai leírásban említve van, hogy tudniillik ehhez tartozott, és praedium lehetett. Elnevezését vehette onnan, hogy egyszer el volt pusztítva, előbb csak Almás volt. Semmi felemlítendő egyéb nem lévén róla, a határban előforduló dűlőnevek ezek:

a. *Padura Nyikuti*.

b. *Fácza valontosuluj* (Szőlők alatti verőfény).

c. *Fatia seilor*.

d. *Perau Serbuluj* (Serb pataka).

e. *Doszu humi* (Humai éjszak).

f. *Perau mare* (Nagypatak).

g. *Facza humi* (Humai verőfény).

h. *Kalea lupuluj* (Farkasok útja).

i. *Szocs*, egy darab erdő, és végül

k. *Kontinit*, egy marhalegelő.

[356r] Ezen dűlőnevek bővebb értelmezésére adatok nincsenek, és egyéb jelentőséggel bíró név sem fordulván itt elő.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

RADNÓT

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[306r] Helynevek Radnoth községéből, nemes Küküllő megyéből.

[307r] Ad I. Nemes Küküllő megye, Radnothi szolgabírói járás.

Ad II. A kezdettől fogva, úgymint most, magyarul Radnoth, románul Ernuthunak országszerte nevezetik.

Lakossága szinte egyenlő mennyiségben magyar és román, a magyar lakosságnak nagyobb mennyisége ev. református, és egy igen csekély száma római catholicus, és az összes román lakosság görög catholicus felekezettű.

Ad III. Mindég, így mint jelen is, Radnothnak nevezetett.

Ad IV. A község legkorábbi nevezését a népesség állítása szerint csakis Radnothnak tudván, egyébképpen annak biztosabb tudakozására legkisebb fogantyú nem létezik.

Ad V. Honnani népesítését éppen úgy nem tudhatni.

Ad VI. A név eredetét és értelmét illetőleg úgy nem tudhatni mit sem, hanem állítólag a kezdettől mind idáig Radnothnak nevezetett.

Ad VII. Radnoth helysége 213 számú lakházával fekszik a Maros folyamnak jobb felőli partján és a maros vásárhelyi–tordai nagy országút között, és mintegy ezer lépésnyi távolságra annak keleti részét díszíti a gróf bethleni Bethlen famillia hajdoni erdélyi fejedelem [II.] Rákotzy György által épült óriási kastély[a], mely a Maros folyamnak inneni közvetlen partján létezik. Az ezen közönség határának fekvése inkább egyenes, és az egész Maros folyam terén ismeretes gazdag termő föld.

Topographiai felosztása szerint nevezetik annak Csapo, Oláh Sályi és Dég községekkel közvetlen határos része *Dég és Sályi fordulónak*, [307v] a föld mibenvolta különböző kaszáló és szántó. Az azután következő is közvetlen Széllkut, úgy Oláh Péterlaka községekkel szomszédos. Egy része nevezetik Darvas dűllőnek, ez átaljában első osztályzatú szántó, egy része Széllkut felőli fordulónak, melynek egy része szántó, és más része kaszáló.

Hasonló módulag következik az úgynevezett *Széna fü szélye*, ennek nagyobb része kaszáló és kevésb része szántó, mely közvetlen Kutyfalva községével határos. És továbbá következnek a *Keresztülvalók* és *Bedők* megnevezés alatti forduló, ezeknek kevésb részek kaszálók és nagyobb részek szántók, úgy ezek is határosok Kutyfalvával és másfelől a Maros folyamal. Ezenkívül lévén még Bűdös kut nevezet alatt egy meglehetősen kiterjedésű, és egyébképpen csak száraz időben gazdagon termő kaszálóhely, mely egy mély fekvésű és a thordai nagy országút közelében lévő völgy, melynek legmélyebb fekvésű része nádas és posványos hely, és nyári időkben egyáltalában a posvány gőzölgés rossz szagot szelylezt az egész völgyben, miért is onnan veszi neveztetését *Bűdös kutnak*. Egy annak közelében fekvő, szinte mélyen lévő és vízezenyes hely szintűgy *Disznok réjtjének* neveztetik, melyet ezelőtt a lakosság vízezenyes és posványos minőségénél fogva, minthogy azon helynek fűtermése csakis rendkívüli szárazságokban lévén használható, mindég disznólegeltetésre használt.

Végül megjegyezvén, hogy az e tárgyban utasítás igényeinek a helybeli gróf bethleni Bethlen famillia vagy [308r] meghatalmazottja, tekintetes Berde Moza itt nem léte miatt bővebb felvilágosítást nem tudván adni, hanem azoknak a jószágba való kijövelekkor, hova hamarabb függelékül az utasítás szerint békülden [igyekezünk].

A Radnoth közönség előljáróság[a]

1865. február hó 22-én.

Bretyán Dániel falusbíró
x Molnár István,
x Orza Juon,
x Okos György,
x Fehér Márton esküdtek
Banyétszky Mór helységi jegyző által

RADNÓTFÁJA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[15r] *Radnotfája* község tartozik Torda vármegye Felső kerülete, Magyar Régeni járáshoz.

Románul Iornodfája, németül Etschdorf. Ezen néven ismeretes országszerzte.

Hogy valaha más neve is lett volna, arról senki se emlékezik.

A hagyomány szerint a fejedelmek alatt, mielőtt bé lett volna telepítve, a radnoti kastély vízen leszállítandó faraktáráról vette eredetét, mely alkalommal lassanként be is telepítettett. Később a görgényi fiscalis uradalomhoz esett, amely őket darabontul használván fel, többnyire az egész közönség lakója nemes ember volt, jelenben is a fiscalis uradalomhoz tartozik.

Fekszik a Görgény vize bal partján.

Radnotfájához tartozik *Amérika* is a szász régeni vámos hídnak a végén, több vendéglőkkel béépítve. Mesteremberek lakják.

Itten van a radnotfaji ev. reformata ecclésiának egy kétkövű gépes malma, melyben jelenleg szász régeni polgár Hügel Leopold mint haszonbéres muntlisztet és különbféle kásaneműket készít.

Nagyobb birtokos itten a gróf Teleki család és a királyi fiscus. A királyi fiscus bírja a Szász Régen és Amerika közti híd regálé[já]t is.

Romai ut, az abafáji határon Szász Régen felől a Tégláktól elkezdve az abafáji falu háta megettnyi [részen] egyenesen [Vajda] Szent Ivány felé, [15v] de csak a Méhes kertig látható, hol a Lucz és a Maros vize kiöntésével elenyészik. A népmonda szerint Trájanus utja, jelenben a járáshatóság ezen utat igénybe vette, sáncoltatja, és újból készítetteti.

RAVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[292r] Helynevek gyűjteménye Rava községet illetőleg Udvarhelyszékből.

Ezen község az említett székhez tartozott ősidők óta.

Elsőre. De minthogy az anyaszék távol esik, már 1700-ban Keresztur fiúszék nevet is viselt, mostani időben az ideiglenes felosztás szerint Marosszékre belezetett és a Makfalvi járásba osztott, Erdőszentgyörgyön volt járási elnökség alatt. Ez tartott 1853-tól 1861-ig, mikor az Októberi diploma alapján újra visszaállítottatt. Közigazgatási tekintetben ezen község tartozik a Keresztur körü királybírói járáshoz, mely mezőváros legközelebb áll ezen szék alsó részéhez. Dülői járásra nézve Bözödihez, mely falu onnat nevezetes, hogy Maros és Udvarhelyszék

között az alsó részen első falu, és az Marosvásárhely–Udvarhely közti országútba esik. Továbbá Rava község határos Marosszékkal, Erdőszentgyörggyel északról, udvarhelyszéki ősi falvakkal, úgymint Nagy Solymossal keletről, Magyar Hidegkut és Csöbbszel délről, Bordossal nyugatról.

Másodikra. Ravának más neve köztudomás szerint nem volt, több helyekről hallva s látva, hogy az írják, hogy Rává, ez nem volt soha, mert az igaz eredeti neve *Rava*.

Harmadikra. Mint az ma is él.

Negyedikre. Rava községnek semmi régi irományai, amelyek a megtelepedését neveznék, nincs.

Ötödikre. Népesedése csak helyből vagyon, hogy valamely helyről szaporodott volna, nem hallatott s hallatik. Hogy [az] egész község ősidők óta székeltség volt, s még ma is az régibb familliákból áll, úgymint Izsák, Ketskés, Andrási, Nagy, Marosi és Illyés családokból, melyek Rava közönségben [292v] ma is számos családokból állanak a község díszére. A többiek csak szaporodások, melyeknek honnat lett szaporodása, a többi nem tudható, mint csak a *Hanko* hogy Háromszékről szaporodott, mely jelenleg öt számú családból áll a község díszére.

Hatodikra. Hogy ezen szó, *Rava*, a régiektől hallva abból vette [eredetét], hogy valamikor Rava mint erdős helyre megtelepedett, az erdőt vágták, egymástól kérdezvén, hogy elrovádé, és ebből nevezték Rava.

Hetedikre. A határ következő elnevezésekkel bír, mégpedig:

II. dülő Bornyu kert, ez [a] szó eredetét abból vette, hogy ezen hely a faluval délre hasonlóan szembe áll, régebben itten a bornyúcsordának külön legelőhelye volt, ma pedig mindenféle barmoknak legelő helyekké lett. Ezen dülőhöz tartoznak aldülők, úgymint:

a. Szálas erdő, mely nevezetét abból vette, hogy ezelőtt csak 50 évvel nagyon szép szálas erdő fákból díszlett, ma már csak ciheres.

b. Új tilalmas, ezen erdő nevezetét abból vette, hogy ezelőtt több idővel, mintegy 80 esztendővel tilalmasnak fogatott, és ma már szép fiatalos.

c. Lörintzié, erdő rész, hogy ezen hely nevezetét miről vette, nem tudható.

d. Omlás, erdő rész, ezen hely nevezetét arról vette s veszi, hogy néha összeomladozik még ma is.

e. Malomgödre, mely hely nevezetét arról vette, hogy az alján a lefolyó patakon régen malom volt, melynek ma már semmi jegye nem látszik.

f. Bokré, hogy ezen hely nevezetét miről vette, nem tudható.

g. Kerek mező, ezen hely nevezetét arról vette, hogy itten vagyon egy nagyon szép kis kerek mező, amely megvolt régebben az erdő között is, mely ma is kerek bokrokkal körül vagyon véve, és jó szénatermő hely, mely régebben Szén égetőnek is nevezetett.

h. Danka, mely hely nevezetét abból vette, hogy itten forrás lévén, mely a legszárazabb időben is, mint 1863-ban, a legjobban vizelt. Ezen forrásra legelőbb csorgót csinált Danka János, ma is hívják Danka csorgójának, az helyet nagy helyen Dankának.

i. Lörintzié, mező rész, [293r] hogy nevét miről vette, nem tudható.

k. Omlás, mező rész, [nevét] vette valamint a d. alatti.

l. Burustyános, nevét régebben ottan lévő borostyánfákról vette, melyek ma már nincsenek.

m. Szilfák, mely nevezetét ma is, valamint régebben, magával hordozza, mert itten vagynak a falutól csak mintegy száz ölnyire eső távolságban lévő nagy szilfák, mint ma számítva hét szál, melyek közül a legvastagabbiknak vastagsága megmérve három öl és egy tized, melyek régebben is sértetlenül álltak, ma is minden sértéstől oltalmaztatnak.

III. dülő Oroszvölgy, mely nevét miről vette, nem tudható, a következő mellékhatár-nevezésekkel, úgymint:

a. Temető feletti helyek, mely nevét magával hordozza, mivel a Temető kert felett létez.

b. Seb árka melyéke, mely hely nevezetét abból vette régebben, hogy ezen árok a faluba befolyván, Sebe Jánosnak laktelkén keresztül ment.

c. Kosak oldala, ezen hely nevezetét abból veszi, hogy az északi oldala, Kosak észka szép nevendékű erdővel ütközik.

IV. dülő Somos patak, mely hely nevezetét a régebben ottan lévő nagy somfákról vette, melyeknek ma már csak helyeik vannak, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Hosszuláb, mely hely nevezetét vette abból, hogy itten vagynak a határon leghosszabb szántóföldek. Régen Széna mezőnek is nevezetett, mivel akkor szénatermő hely volt, ma már szántó.

b. Előpatak, mely nevezetét onnan vette, hogy az oldalról befolyó nagyobb patak, ez az első a falutól kelet felé menve.

c. Kétpatak, ezen hely nevezetét onnan vette s veszi, hogy oldalról befolyó patakok között a második, s nevezetetik [mint] Kétpatak köze bükk és cseréje is, de ez csak a régi névről, az mikor bükk és cserefás erdő volt ezelőtt mint[egy] 90 évvel, de ma már csak szántó.

d. Also meleg szoba, hogy nevét miről vette, nem tudható.

e. Harmadpatak oldala, mely nevét magával hordozza arról, hogy a nagyobb patakok között, mely a Verőfényről befoly a lefolyó patakba, a harmadik.

f. Ehező bükk, hogy nevét miről vette, nem tudható.

[293v] V. dülő Budabértze, mely nevét miről vette, nem tudható, különben a ravai határon ma a legjobb állásban lévő, nagy és kisebb fákból álló erdő, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Botosvölgy észka, mely nevét veszi a vele szembe álló verőfényes Botosvölgytől.

b. Kopatz nevű erdőség, mely nevét miről vette, nem tudható.

VI. dülő Deményes völgy, hogy nevét miről vette, nem tudható, mellékhatárrészekkel, úgymint:

a. Kozma Kata oldala, mely eredetileg nevét onnan vette, hogy a tatár világkor Kozma Kata a tatárok ellen ezen helyre bújt volt, és élete itten maradott meg.

b. Jobértz, mely régebben termékeny és igen magosan fekvő lévén, azért neveztetett Jobértznek, de ma már csak silány.

c. Botosvölgy, mely nevét arról vette s veszi ma is, hogy itten legeltek s legelnek ma is azon barmok, mely a botos pásztorok által őriztetnek.

d. Felső meleg szoba, mely hely nevét miről vette, nem tudható.

VII. dülő Jobértz oldala, mely nevét veszi, hogy régebben, valamint fentebb a b. alatti említetik, igen termékeny lévén, ma csak silány és egy darab erdőből is áll.

VIII. dülő Csap út, mely nevét hogy miről vette s veszi, nem tudható, a következő mellékletekkel, úgymint:

a. Meleg oldal, mely nevét ugyan magával hordozza, mivel a határon a legmelegebb hely.

IX. dülő Jantsoné, mely nevét miből vette, nem tudható, a következő mellékhatárrészekkel, úgymint:

a. István mezeje, mely nevét veszi arról, hogy régebben, mikor erdős hely volt, Szász István által orottatván, itten a legelőbb mező.

b. Nemes asszony kalibája, mely nevét veszi arról, hogy honnan, nem tudható úri asszonynak egyedüli ottani lakása, mely a régebbiektől hallatott így.

X. dülő Kosak észka, mely nevét veszi a vele szembeálló erdőszentgyörgyi Verőfényes helyről, hogy ezzel szembe áll és észkos, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Előpatak cseréje, mely nevét veszi Előpatak tetején lévő, régebben igen sűrű cserefás erdő lévén, [294r] ma már gyéres és pusztulandó, és semmi nevendő cserefát nem látható a jelen korba.

b. Hegyes cseréje, mely nevét veszi onnat, hogy a falu felett a legmagosabb hegyen áll.

XI. dülő Kabala gyepe, mely nevezetét veszi onnat, hogy határos lévén Nemes asszony kalibájával, régen a nemes asszony itten legeltette a kabaláit vagy kancáit, és arról viseli ma is a nevét.

XII. dülő Kákás, mely nevét ugyan ma is magával hordozza, mert vad hely, észkos, kákát termő hely, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Aprodomb köze, mely is nevezetét veszi arról, hogy régebben földingás által összeomladozott, sok apró dombok maradtak, melyek még ma is láthatók,

melynek alsó része Gemesfák és Somosbértz farkának is neveztetik, mivel a gémekek régen itten lévő nagy fákra szállottak volt, és ezen hegy farkán voltak somfák, mely ősidők olta Somosbértz farkának nevezetett. Felső része Gyepe kapu mejéke és Barkotza fadombjának is neveztetik, mely neveket ma is viselik, mivel itten vagyon a határgyepűn alólról fel, felyülről lejáró kapu, és azon nagy barkócafa, mely ma is megvan, és igen sajnálatos, hogy semmi sarjadéka nincsen. Mely már pusztulandó, melynek vastagsága két öl és három tized láncsal megmérve.

b. Bükk, mely nevét a régebbiektől vette, hogy bükkerdős hely volt, ma már szántó.

XIII. dülő Torda, mely hogy nevezetét miről vette, nem tudható, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Nyáras tó, mely nevezetét vette régebben a körülete lévő nyárfákról, mely tó még ma is megvan, melyre összeütközik a ravai és erdőszentgyörgyi határszeg, melynek közepében vagyon egy halom hánnya.

b. Hányás, nevét miről vette, nem tudható.

c. Nyires, hogy nevét miről vette, nem tudható.

d. Kétbükk köze, ez is nevét veszi a régi bükkerdős helyekről.

[294v] e. Komlos bükk, mely nevét veszi arról, hogy régebben sok komlót termett, s még ma is egy-egy helyen terem.

f. Nagy Borozda felett, mely nevét ugyan magával hordozza, mivel egy nagy borozda vagyon, melyen csak gyalog kimenni is igen terhes.

g. Gyepe melyéke vagy jelenleg Rigo hegy szőlője, mely nevét arról veszi, hogy a határgyepű mellett vagyon, és Rigo hegy szőlője, mely szőlőnek fogatott a köznép ügyességéből.

XIV. dülő Szántakos nyilak, mely nevét veszi onnat, hogy régebben osztatlan hely lévén, és szántónak felosztatott, régebbiektől neveztetett az alsó fele Ujkőképnek, melynek emlékkútját, az hol kőkép volt, ma is látható, a következő határrészekkel, úgymint:

a. Meleg bükk, mely nevét veszi onnat, hogy alsó határon a melegebb hely, és jó bort terem.

b. Soos kút oldala és aljának is hívattatik, melynek egy forrása ma is sós ízű, ezelőtt mintegy hatvan évvel ki akarván ásadni, mintegy három ölnyire beástak, ottan rakófával a kutat kirakva találván, beljebb ásni nem lehetett a szakadozás miatt.

XV. dülő Vágás, mely nevét miről vette, nem tudható, különben ezen Vágásba neveztetik Sepsi gödre, melyet régebb Sepsi famillia birtokolt.

Szederjesi tanorok, mely tanorok jelenkorúak által is emlékezetbe lévén, hogy a Szederjesi fiaknak meg volt fedeles kerttel körülvéve, ma már csak pusztá, és még Szőlő gödrinek is [hívják], mely nevét arról vette, hogy régen a gödrön felyül lévő kijáró kaszálók, szőlők voltak. Mellékelve magába foglalja ezen dülő régebben nevezett Közös erdőt, mely ezelőtt Csőb és

Ravának közös volt, de már ma nem közösön használtatik, mert 1850-be törvényesen megosztott, és méta vágatott, s még ugyan úgynevezett Rava hát nevezetű kis helyet is, mely nevét ugyan magával hordozza, mert ezen kis hely Csöbbe általmenve, Ravának egészen háta megi esik.

[295r] Ezek szerint az adatgyűjtés a helynevek érdekében bévégeztetett Ravába, 1864. év augusztus hava 19. napján.

Hanko György Rava község jegyzője m. k.

Izsák Dániel falusbíró m. k.

Izsák János m. k.

Nagy Dániel m. k., válaszmányok

REMETESZEG

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[221r] Helynevek Remeteszeg községnek nemes Marosszék M[ező] Sámsondi járásból.

Primo.

a. Székhely neve: nemes Marosszék.

b. Járás neve: M[ező] Sámsond.

c. A község neve Remeteszeg, csak ezen egy neve él, s ez esmeretes. Hogy a községnek hajdan más nevezése lett volna, nem tudatik. Az sem tudatik, hogy a község neve mikor említettik korábban. Az sem, hogy honnan népesítettett.

A község neve eredetéről, értelméről köztudomásból, hagyományból vagy emlékezetből semmit sem lehet tudni.

A község határában előforduló többi topográfiai nevekről mint mező, dűlő, szántó stb. sem tudhatni semmit. Remeteszeg, 1865. január 29-én.

Az előjárósági tagok által íratott meg.

x Hocza Péter falusbíró

x Hocza Vaszi kisbíró

x Bática Vaszi választmány

névíró Paielle Ferentz községi jegyző

RIGMÁNY

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[222r] Rigmány községe előjárósága az ide mellékelt adatgyűjtés következtében megteszi jelentését.

Első kérdésre: nemes Marosszék, mely nevét vette a rajta átvonuló folyamról.

Második [kérdésre]. Egyetlen név, Rigmány.

Harmadikra. A régi időkben Riman, az után Rilman, jelenleg Rigmány.

Negyedikre. –

Ötödikre. Három család származza. Nem tudatik, egy hosszú vápáról nevezi magát, melyből áll a község.

Hatodikra. –

Hetedikre. [Helynevei:]

Hensz alma határrész, neve nem esmeretes.

Varkon, detto.

Várhegy, egy magaslat, melyen a régiebb időkben egy dák vár létezett, mely helyen több régiséget találtak, melyről bővebb világítást lehet látni a leletzi ecclesia⁷⁵ levéltárában, melyben emlékezet van ezen hely régibb állásáról és nevezetéről.

Tekenys, ugyanezen magaslat aljában, mely ezen várnak egy védláncát képezte a régiebb időkben.

Logos és *Bezed* nevet viselő helyek, mely helyek elnevezéseire nem emlékezünk, úgy *Adver* nevet viselő völgy, mely is a fenn írtak szerint áll.

Patt hát, mely a fenn nevezett Várhegy átellenében áll délre.

Bekés to, mely nevét magával viseli.

Bojtor, esmeretlen név.

Cseretető, mely helyen, több versen, cserépből készült hamvvedrek találtattak.

Colonb bértze, ugyanezen hellyel egy hegyláncban.

Rigmány, 1864. november 3.

Mihály János falusbíró

Sipos György községi jegyző

SÁROMBERKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[298r] *Sáremberke* (falu), mely vagyon Torda megye Felső kerületében, a Maros Járai szolgabírói járásban.

[299r] I. A helység. *Sáremberke* falu fekszik a Maros folyó bal partján, szomszédos északnyugatról a Maroson túl fekvő Sárpatok, keletről Marosszékbe fekvő Nagy Ernye faluval, keletről Erdő Szengyellel, északról pedig Gernyeszeggel.

Ezek község elnevezése hajdon *Sáremberke* néven ismeretes, valamint most is, különben nevezik még *Sáronberkének* és *Sáromberkének* is, és mindenik név országszerte ismeretes.

Megjegyzendő, hogy *Sáremberkének* [neve] már 1300[-asok] utolján Sigmond király által kiadott egy határjárató levélbe is említettik.

Hogy mikor említettik először, nem tudatik, valamint a népesítése sem tudatik, hogy honnan jöttek. A legrégebbi családok a Vajda nemzetség, a Kristof, a Szabo nemzetség és a Berekméri nemzetség.

Sáremberke elnevezése a hagyomány szerint: egy, a faluba most is létező kút mellett az utazók azon idő alatt, amint itten kieresztették és étették marhájokat, mulatságból készítették sárból egy kis embert. Kapta volna *Sáremberke* elnevezést, mivel ezen helynél [marhájokat] mindéig kiengedték a fuvarosok, és étették, és magok a fuvarosok nevezték volna el, mivel mondták, hogy *Sáremberkénél* fognak étetni.

⁷⁵ A jelentés írója a leletzi konvente gondolhatott.

II. határrész a *Fenek*. Ezen elnevezés onnan ered, mivel [299v] a hely gödrös, fenekes. Ezen határrészbe vannak még:

a. A *Faluvége* nevű határ azért nevezetett [így], mivel éppen a falu végén van.

b. A *Felső fenék* (a földkönyvbe csak *Fenek*), neve ered, mivel egy kisebb, de fenekes hely.

c. A *Katidombja*, ennek eredetét senki sem tudja.

III. határrész a *Kertek mege*. Elnevezését onnan vette, mivel ezen határrész a kertek megett, vagyis kertek végibe fekszik.

IV. [a] *Mikó* nevű határrész. Ezen határrész eredetére sem emlékszik senki. Ebben van még:

a. A *Kétutköze*, eredete onnan van, hogy régentén két út között feküdt ezen határrész.

b. *Lejáro*, mivel a földek lefelé jöttek és járnak most is.

c. *Csontás*, ezen név úgy látszik, hogy el van ferdítve csak, mivel azon a helyen a határrész egy csonkaságot képez, és onnan eredhetett, másképpen az eredetére nem emlékszik senki.

d. *Miko*, mint fennebb IV. alatt.

V. *Solymos* határrész. Ezen elnevezés eredetét sem tudja senki. Különben hajdon berkes hely volt, és mindenütt erdős hely volt egész körül.

VI. *Rét*, mivel most kaszálók, [onnan] kapta az elnevezést.

[300r] VII. *Szilas* határrész. Ezen határrészbe hajdon s[z]ilfákkal volt bénőve, és onnan kapta a nevit. Ezen határrészbe van még ugyan:

a. A *Szilas*, eredete mint fennebb.

b. A *Cserefák köze*, eredt, mivel most is ritkán cserefák vagynak ezen a helyen.

c. A *Balog porondja*, ezen elnevezésre sem emlékszik senki.

Megjegyzendő, hogy az ötödik, *Solymos* nevű határrészbe van még egy *Táborhely* nevű határrész, mi a chatastralis munkákba nincs említve, de a hagyomány szerint hajdon a törököknek egy nagy tábora huzamosan feküdt ezen a helyen, és onnan vette nevét. Ezen a helyen régentén mintegy három-négy öl átmérőjű lyukak voltak, és mintegy másfél öl mélységűek voltak ennek előtte 60-70 évvel, jelenbe pedig alig ismerhetők, mivel most már bétöltötte a mellett elmenő Maros. Hogy miféle gödrök voltak, nem tudatik, a hagyomány szerint a fent írt táborozás alkalmával lettek volna készítve.

A népesedésre nézve csak annyi tudatik, hogy legkorábban a Vajda nemzetség említetnek, a többi családok egyenként jöttek ide.

Sáremlerke, szeptember 19-én, 1864.

x Kádár Péter falusbíró

x Veress István,

x Kristóf János hűtesek

névítő Nagy jegyző

SEPRŐD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[227r] Seprőd községe Marosszékből.

Először. Seprőd vagyon Marosszékből, a Selyei járásban. Ezen falunak más neviről nincs emlékezet, és ezen községnek egyedüli neve, Seprőd él, s csakis ez bír helybeli elterjedéssel. Eredeti székely falu, s mióta áll fenn, arra sincs emlékezet.

Legrégibb lakosa a Kása familia, honnan telepedett, nem tudhatni.

2. Seprőd egy utcából és 20 házszámból álló kis falu, melyből keletre kimenve a Felső forduló határba [van] a *Hosszu tanorok*, mely szántó és kaszáló rét. Mellette foly a Seprőd gyakor pataka, mi belészakad a nyárad szent imrei patakba. Ezen hely eredeti nevét vette, mivel régebbi időben az egész egy békerített tanorok volt.

Ligat alya, ez is áll kaszáló rétből és szántóföldből. Itt van egy szép forrás, mely az emlékezet olta soha ki nem száradt.

Farkas akasztó, szántóföld és gyümölcsös, délnek álló oldal.

Kenderes, szántóföld és kaszáló rét, lapályos hely, melynek közepén végigmegy a Nyárad Szent Imrere járó közlekedési út.

Göszpöring alya, kaszáló rét és szántóföld, mellette foly a Nyárad Szent Imre pataka.

Szil vagy *Porongy berek*, vízegenyős szántóföld és kaszáló rét.

Malom kert, szántóföld. Itt a Porongy berek és a Malom kert közt végigmegy Bere felé a Parajdi soo utja, s mind a kettő mellett végigfoly a Nyárad Szent Imre pataka, mely belészakad a Kis Nyáradba. Ezen patakon van egy romlandó kőhíd.

Meleg oldal, egy délnek álló hegy.

Göszpöring, szőlőhegy.

Patak melyéke, kaszáló rét, mellette a Nyárad Szent Imre pataka, mely gyakran kiárad, és a nevezett helyen sok károkat okoz.

Buza mező, *Ligat*, szántóföld, oldalas hely.

Temető, melynek a nyugoti oldala temetkezési hely, teteje szántóföld.

Béjáro, szántóföld.

Ösvény, szántóföld.

Pusztaszőllő alya, szántóföld.

Pusztaszőllő, suvadozott oldal, mely hajdon a Kása familiának volt szőlőskertje, most legelő.

Szőllőfő, sovány szántóföld.

Péter diak, sovány szántóföld, mely egy Péter nevezetű diákról nevezetett.

[227v] *Erős oldal*, szántóföld, legelő és elsuvadozott, ciheres bokros, rossz, északnak álló oldal.

Küs rét, kaszáló rét, itt van egy szép kis forrás.

Patak, suvadásos kaszáló rét.
Sűrű, ciheres legelő.
 Erdőség:
Felső avas, apró csere, fiatalos erdő.
Szőlős oldal, ez is apró, fiatalos csereerdő.
Ásott ut melyéke, bükk, fiatalos és ciheres erdő.
Tő melyéke, ciheres, bokros erdő.
Várpataka, ciheres, csúf elsuvadozott erdő, hol halomlás szerint hajdonában vár lehetett. Most is lehet tégladarabokat azon helyen találni.
Fiskus, apró ciheres, erdős hely.
Berkenyész, ciheres erdő, legelő és sovány szántóföld.
Som oldal, szőlőskert.
Unumáj, szőlőskert.
Also csegely, szántó és kaszáló rét.
Felső csegely, szántóföld, mellette a Kis Nyárád folyója, három öl mélységű és húsz öl szélességű.
Kis erdő, ciheres legelő.
Soos domb, egy rossz domb. A domb aljába egy kénköves forrás.
Szék völgye, suvadásos szántóföld és legelő, rossz, északos oldal.
Csere, szántóföld, nemrégibe szép cserefás erdő volt.
Also avas, sovány szántóföld.
Venike vágása, szántóföld, ezen hely 1844-be megsuvadt, úgyhogy 800 öl hosszú helyen a suvadás mián van öt öl magos mart.
Kert vége, gyümölcsös és szántóföld.
Kert felett, szántóföld.
Cserezsnyés, szántóföld.
Orotvány, legelő.
Kisbükk, ciheres erdő.
Kisbükk alya, legelő és szántóföld.
Nagy rét, szántóföld és kaszáló rét, közepin a Parajdi soo utja, mellette a Kis Nyárád folyó árka, öt öl magos marttal, oldalába lehet nagyözöni fákot találni. A Nagy rét végibe a Kis Nyárádon keresztül egy szép kőhíd. Ugyan a Nyárád árkába egy csoda, szabadalmazott sóskút Seprőd községinek.
Két viz köze, szántóföld.
Báro berke, szántóföld és kaszáló rét.
Fejérittő, legelő egy szép forrással.
Vigyázo oldala, legelő sovány oldala.
Végül Almező, sovány szántó és legelő oldal.
 Seprődön, 1864., 4/11.

x Pásztor György falusbíró
 névírója Szövérdi Ferencz mp.
 Kása Josef birtokos, jegyző mp.
 Nagy Albert birtokos mpr.
 Szabadi György fő hűtős
 x Lengyel János birtokos
 x Nagy György, mindkettőnek névírója
 Nagy Albert mpr.

SOMOSD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[229r] Erdély koronaországban, Marosszék Abodi nevű járásában, a Nyárád vize bal parti völgyületiben fekszik Somosd falu.

Határai: napkeletről Kis Görgény, délről Csoka, nyugotról Fintaháza, északról a Nyárád tere, Folyfalva és Karácsonfalva helységekkel.

Somosd régen hihetőleg, mint a régi írások is mutatják, Somos nevét vette a helységben bővön tenyésző somfákról. A lakosok a somot széthordva, a vidékiektől somosi névvel neveztetek. A népmonda s még ma is meglévő helyi nevek s régi edénymaradványok hihetővé teszik, hogy valamikor a Bene nevű dűlőben vár és katona laktanya volt, melyek elpusztítatván, a megmaradtak közelebb a Nyárád teréhez és éppen a mostoni helyen kezdetek falut építeni.

Somosdnak az északi részén, a Nyárád térére nyílólag keresztülvonul azon út, mely az országútból a vajai Kék dombnál szakad ki, s Nyárádtónél egyesül viszont az országúttal.

Ma már ezen útról tekintünk be azon völgybe, melyben a falu és határrészei fekszenek, szemünkbe tűnik azon hegylánc, mely félhold alakban vonul el felette. Ezen hegylánc külön nevezetekkel bír, így keleti vége Hegysarak, tovább déli irányban Égető, bennebb nyugotra kanyarulva Kerek erdő, s végül Nagy Bene, mely a fintaházi határban eső óriás hegygel jövén összeköttetésbe, megszakad. S miután egy szép völgyet alakított, kapcsolatba jön a Farkas verő és Hájogos hegygerinccel, s végződik a Szoros dombba. Az egész hegylánc tetejét erdőség fedezi.

Álláspontul véve újból a már nevezett utat, a leírt hegyláncban eső határrészek ezek lesznek: a keleti hegysaroknál s tovább déli irányban az egész határ-rész Égető nevet visel. E nevet onnan vette, mivel régen az Égető erdőben sok szenet égettek.

E határrészben van még a [229v] Tormás to is, mely ma is forrásos, ingoványos hely.

Ezzel kapcsolatban van az Eger határrész, nevét vette az Eger patak mellett, de már ma kiveszett egerfákról.

Fellebb, egészen délnek fekszik a Kerek erdő alja, nevét bírja a felette elvonuló Kerek erdőtől.

Itt kezdődik már azon nagy határrész, mely *Bene* nevet visel, s melyről említettük, hogy hajdan város lehetett ott. Erre adataink: a Székdomb, Kincses halom kis határrészek, melyekben még ma is nagy lyukak, s a szántóföldeken régi vastag cserépedénydarabok találatnak. Látszik még valami régi köves út maradványai és egy forrás, melyből fővény buzog fel, s visszaszivároga a földbe. Ma Búdos kut nevet visel.

Végül jön a Szoros dombba végződő, Hájogos nevű határrész. Nevét viseli a felette lévő Hájogos nevű erdőről, melyben sok hályog-magyarófa tenyészett régen.

A Szoros dombtól faluig nyúló határrész Szálas allya nevet visel a felette lévő erdőről.

A falutól keletre, Kis Görgény fele terjedő határrész Égető torok nevet visel. Ezzel végződik a félkörű hegyláncban lévő határrészek megnevezése.

Azon lapály, mely az álláspontul felvett út hosszában terül el, külön neveket visel. Így *Kómpot*, erről azt tartja a nép, hogy vagy akkor, midőn a Benéből kiköltöztek, vagy azután, tán a parasztlázadáskor, mikor a vajai, ákosfalvi és nyárad szent benedeki rétségben történt ütközettről beszélnek, valami szerződés kötött volt. Említetik a *Hágás* is, hová az elestek temetettek volna.

Még egy bétékintéssel a leírt félkörű hegyláncolatba, feltűnik előttünk a völgy közepéről emelkedő azon hegycsoport, mely a falu felett *Fehéritő*, tovább folytatólag *Várhegy* nevet visel. Erről állítatik, hogy katona laktanya lehetett ott, az alatta elterülő *Bene* város felett. Ezen várhegygel átellenben van az úgynevezett Vigyázó-domb, a félhold körű hegylánc egyik kiemelkedő hegycúcsa. Erről az a rege, hogy a Várhegyen lévő katona laktanyából ide jártak volna őrizetre, s ma is Vigyázó dombnak neveztetik.

Vannak még a leírt főbb határrészekben kisebb elnevezések, mint: Farkas verő, Úszó, Határfára járo, Pető vágás stb. De ezek csak helyi nevek.

Megírtuk Somosdon, november 6-án, 1864-ben.

Sipos Lajos jegyző mpr.

Déák Károly birtokos mpr.

Szász Ferenc somosdi ref. pap sk.

SÓSPATAK

(KERELŐSÓSPATAK ÉS SZÉKELYSÓSPATAK)

KERELŐSÓSPATAK

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[310r] Comitatu Turda, Ciercul M[aros] Bogáth
Numirile locurilor dein Seusa (Soospatak).

I. Avut-au comuna oarecind alt nume? Sau doar in mai multe forme s-au numit numele locului?

Ad I. Seusa tot cu numile acesta s-au numit dein inceput să numeste si (Soospatak) pentru che in apropierea curgie un părău serat unde ei săpat una funtuna serate dein care se folosesc oamenii, si de la acel părău sărat in limba magyiare se numeste (Sóospatak) Seusa.

II. De unde s-au inpopulat?

Ad secundum. De unde s-au inpopulat, nu se stie fere din batrini asia s-au populat tot de români locuit.

III. Comuna cum s-a pomenit mai de curand?

Ad tertium. Numele comunei mai recent ei Seusa. (Soospatak).

IV. Ce s-au putut sti dein testament sau alte scrisori vechi despre numirea numelui acestuia in toate limbile?

Ad quartum. Nu se stie nimic alte fere cum că tot in numele acesta s-a numit Seusa (Soospatak) in limba magyara.

Numirile comunei in hotar se numesc in mai multe forme, precum:

1. Seretura, pentru ce se numeste aceasta parte de hotar?

Ad primum. Aceasta parte a hotarului se numeste *Seretura* de la locurile serate ce se afla in apropierea funtunei cei serate care deinceput asia s-au numit.

[310v] Secundo. *Sipu*, une parte de hotar pentru ce se numeste cu acest nume?

Ad secundum. Partea hotarului acestuia s-au luat numele de la una funtuna dein batrini ridicata ce curgie pre un sipot care acuma numai locul se vede.

Tertio. Pentru ce se numeste una parte a hotarului la *Funtuna* armeanului?

Ad tertium. Aceasta parte a hotarului se numeste pentru che in apropierea ei ridicata una funtuna in praediul[?] Sz[ent]miklos a d. proprietarii Fark[as?], de la aceia funtuna s-au luat numele aceasta parte de hotar si urmassu acestor domni de altii posesorii tot funtuna au fost ridicată.

Quarto. Pentru ce se numeste una parte de hotar *Padurice*?

Ad quartum. Numele acesta *Padurice* si l-au luat de la una pădure ce se afla in veacurile mai de mult, carii apoi ca se nu se cuprinda de domnii locului, au talieat-o dein pamant si au format locuri areture si cosituri.

Quinto. Grujulu pentru ce se numeste asia?

Ad quintum. Acest loc de hotar cu numele acesta se numeste Gruju pentru [che] ei ridicata la misloc si inpregiuru ei rotund.

Sexto. Una parte de hotar de ce se numeste Intreparao?

Ad sextum. *Intreparao*, locul acesta se numeste pentru mai multe parao si surpaturi unde nu pot ara, si numai asia au remas si un pamant aretura cu mai multe parao, de acela ei procuratu, de unde batrini au numai pământurile deintr-o parao, care si astadi che[?] tiene.

[311r] Septimo. Teusoru, locul de pasune de ce s-au numit asia?

Ad septimum. Acest nume *Teusoru* si l-au luat de la apa ce se adune de inpregiur loculu de pesune, că dein părțile cu privilegiul zăpadiei se face primavare si acela se aduna, mai toata vara se afla apă de beu vite, si asia betrini i-au dat acest nume.

Octavo. De ce se numesc unele pământuri in hotar *Hartapele?*

Ad octavum. Cu numele acesta se numesc acelea pământuri pentru mai multe szurpături ce in veacurile de demult sa surpa locurile care si acum tot asia sânt cu hartape, dilmi si gropi asia in unele locuri nice se poate lucra de locurile asia stricate.

Nono. Una parte de hotar de ce se numeste Peri?

Ad nonum. Scim dein betrini che si cei [---]⁷⁶ au auzis de chei betrini că tot cind ar fi fost pe locurile acelea arbori ce se numesc *Peri* si face pere padureti, si apoi inmultiindu-se oamenii s-au tealat si s-a format locuri aretoare cari s-au numit pământurile de la Peri.

Signat. Seusa, Oct. 8, 1864.

Biris[?] Joanu jude com. mp.

Joanu Précub notar mp.

SZÉKELYSÓSPATAK

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[257r] Scaunul Mures, Ciercul M[ező] Bánd.

Numirile locurilor dein Seusa (Sóóspatak)

Ad primum. Numele comunitatii nu e alt fara Seusa, se numeste in limba ungurească Sóóspatak, pentru că ei in lingă un pereu ce curgie prin mislocul satului si pre lingă fontena cei serata dein care se folosesc oamenii si de la acel pereu serat s-au luat numele Sóóspatak.

Ad secundum. Comunitatea tot asia s-au numit Seusa (Sóóspatak).

Ad tertium. Tot cu numele acesta s-au numit de la inceput Seusa (Sóóspatak).

Ad quartum. Nu se stie de unde s-au inpopulat fara ei de stiut ce tot de roman s-au locuit.

Ad quintum. Despre originea numelui dein alte monumente sau scrisori tiparite nu se scie nimic.

[257v] Numirile topografice dein otarul comunitatii scrie urmatoarele:

Ad primum. Pentru ce se numeste partea de otar *Valea cetre Mures?*

Ad primum. Cu numele acesta se numeste partea aceie de otar, pentru că se incepe din capu satului si pena in Mures tiene aceia parte de otar si de acolo s-au derivat.

Ad secundum. De ce se numeste una parte de otar *Calea Bandului?*

Ad secundum. Pentru că pre drumul acela se mergie pene la Bánd si asia se si numeste acele pământuri.

Ad tertium. Una parte otar de ce sa zice *Hejituri?*

Ad tertium. Pentru că in vremile de demult de multimea ploilor s-au surpat acel loc intra atita cit cu

plug nu se poate ara fere tot din hejituri gropi si dilme toată si surpeturi, si asia locurile acele se numesc Hejituri.

Ad quartum. Pentru ce se numesc *La fontena lui Makarie?*

Ad quartum. Numele acesta locul acela l-au luat de la un om in vremile de demult Makarie, care au gasit izvorul acela si au săpat una fontena care astăzi încă se folosesc oamenii dein aceie fontena, si de atuncia se tragie numele la fontena lui Makarie.

Ad quintum. Una parte de otar de ce se numeste *Vie?*

Ad quintum. După cum es aduc aminte betrini că mai demult prein pământurile acelea ar fi fost vie, asia ei s-a pus numele pe vie.

Ad sextum. Partea de otar de ce se zice *La Kopacii?*

Ad sextum. La Kopacii se numesc după cat si batri-ni isi aduc aminte că pe acolo a fost pedure unde si acum se scot multe trajini[!]⁷⁷ de lemne.

[258r] Ad septimum. *Sub pădure*, partea de otar de ce se numeste?

Ad septimum. Cu numele acesta Sub pedure se numeste aceia parte de otar pentru că acelea pământ merge cu capu in pedurea de la com. Malomfalva si sint in apropierea ei, deci si numele si l-au luat de la aceia padure.

Ad octavum. Partea de otar *Padurice* de unde se cheamă?

Octavum. După datumu betrinilor si aceia parte de otar au fost de pe cind pedure si inmultindu-se poporu, ca sa nu sa cuprinda de domni locului, teliend lemnele, si spini ce au fost acolo scotiend, s-a format lot pertielle de pamânt, care de atuncia le folosesc de bucate si i-au dat nume *Padurice*.

Ad nonum. Conținutul de sa numeste Szállás?

Ad nonum. Cu numele acesta Szállás se numeste pentru că sint foarte multii arbori peri pădureti sub care zac vitele noaptea in conținut si odichnesc foarte bine asia, de ce oamenii cei de demult iau dat nume de *Szállás*, odichna vitelor.

Signat. Sz. Sóóspatak, Octob. 24, 1864.

Banta Ioan jude com.

Précub Emánuell mpr. not.

SÓVÁRAD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[231r] A Felsőes Királyi Főkörmányszéknek 6670., a tekintetes tisztségnek 2063. sz. alatti rendeletek folytán a helységek és több egyes tájékok megnevezése, Sovárad községének és eredetének összeírása. Először. Szovátai járás.

⁷⁶ Olvasathatatlan két szó.

⁷⁷ Olvasata: prajini.

Másodszor. Sovárad községe.

Harmadszor. Más elnevezése nem volt, ősrégi székely falu. Elnevezésit vette azon várromról, melyen fekszik, s hajdon határán volt sótelepről. Lakják régi összékelyek.

Negyedszer. A 14. században említettik korábban.

Ötödször. Honnan népesítettett, arról nem lehet tudni, de hogy a 14. században létezett, azt bizonyítja a 18. században elbontott rom. catholikus templom, melynek helyén most réformátus templom áll.

Hatodszor. A név eredetéről hagyományból és irományokból tudni semmit nem lehet.

Hetedszer. Ősi határnevek: Felső határ Szováta község felől, Also határ Kibéd község felől. Tehát vagy két határa: Also és Felső.

Határrész-nevek:

Első dűlő Sovárad helysége.

Második dűlő Olikat feje:

a. Szekerszeg vagy Szágyákos, illetve Szágyakos.

Harmadik dűlő Akasztó hegy. [Aldűlői:]

a. Hegy mege.

b. Hosszutövis.

c. Oremus.

d. Akasztó hegy alya.

e. Tekenyös.

f. Hidegkut.

g. Akasztó hegy.

Negyedik dűlő Borzlik. [Aldűlői:]

a. Borzlik.

b. Két patak köze.

c. Pap aszalvánnya.

Ötödik dűlő Halgató domb. [Aldűlői:]

a. Hosszumező.

b. Büdös szállás.

c. Gagyí tsapása.

d. Halgató domb.

e. Küslikat.

f. Cseretető.

g. Kotyor.

h. Likat cseréje.

i. Halgatódomb oldala.

k. Veresmart teteje.

Hatodik dűlő Kerek hegy. [Aldűlői:]

a. Vágás.

b. Felső vágás.

c. Kerekhegy oldala.

d. Kerekhegy.

e. Belső Kerekhegy.⁷⁸

f. Barátok bértze alya.

g. Kerekhegy teteje.

h. Külső Kerekhegy.

i. Nemes János vápája.

i. Sűrű vápa.

k. Nyársűrű.

Hetedik dűlő Barátok bértze.

Nyolcadik dűlő Aszalás. [Aldűlői:]

a. Varga Peteré.

b. Aszalás.

c. Vas Péteré.

d. Hosszu orotvány.

e. Majorház mező.

f. Tömletzbüke.

[231v] Kilencedik dűlő Gyérlikat. [Aldűlői:]

a. Also csere dereka.

b. Gyérlikat.

c. Alsocsere.

d. Csombod hátya.

Tizedik dűlő Nyárostető. [Aldűlői:]

a. Csombod alya.

b. Szénégető.

c. Széna mező.

d. Nyárostető.

e. Nyáros alya.

f. Balla földje.

g. Somoság.

h. Borsoszer.

11. dűlő Alsorét. [Aldűlői:]

a. Morit[z] szege.

b. Alsorét.

c. Követs.

12. dűlő Seremás. [Aldűlői:]

a. Kerengő.

c. Also siposrét.⁷⁹

d. Hoportyok.

e. Virgo.

f. Közbértz alya.

g. Kétárok köze.

h. Felső siposrét.

i. Suvadozás.

k. Ádámé.

l. Keskeny orotvány.

m. Kétgyepű köze.

n. Gálné.

o. Vas orotvánnya.

p. Székely Györgyé.

q. Seremás.

r. Téglá.

s. Földhid.

t. Oláhmihályé.

u. Varga orotvány.

x. Ványolo fele.

y. Tövissek köze.

z. Darabontné.

j. Kerek orotvány.

v. Matskalik.

aa. Ujtilos.

⁷⁸ A d. pont ismétlődik, nem írtuk át.

⁷⁹ A b. pont kimaradt, nem írtuk át.

bb. Szakadozás.
cc. Pásztor Jánosé.
13. dűlő Endrebértze. [Aldúlói:]
a. Endrebértze alya.
c. Endrebértze mege.⁸⁰
d. Sebestyéné.
f. Sásverés.
g. Endre.
h. Balogárka.
Sováradon, 1864. október 21-én.

Biro Elek falusbíró s. k.
Biro Salamon jegyző m. t. k.
Biro István hites m. t. k.

SÖVÉNYFALVA
OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.
(Fol. Hung. 1114/26.)

[318r] Helynév Sövényfalva községéből, Küküllő megyéből.

1. A megyének neve Küküllő vármegye, a járásnak neve Gálfalvi.
2. A községnek csak ez az egy neve él, amely országszerte ismeretes, és más neve nincsen.
3. Hogy a községnek más elnevezése lett volna, nem tudatik.
4. Hogy a község mikor említődik korábban, arról sem írásban, sem per traditionem tudomásunk nincs.
5. Hogy honnan népesítették légyen, nem tudatik.
6. A név eredetéről semmi adoma nincs. Magyar neve Sövényfalva, az oláh Somfalau.
7. A község határában előforduló topográfiai nevek, szántó, kaszáló, erdő, legelő, puszták helyek, melyek előfordulnak a következő határrész nevek között, példának okáért:
Berek, mely hajdonában bokros legelőhely volt, neve is onnan eredett.

A Pad, úgyszintén.

Nagy és Kis hosszú, a földek hosszúságáról nyerte nevezetét.

Hegy, mivel magas helyen fekszik.

Kis és Nagy völgy, kaszáló, mivel ugyanolyan völgyekbe fekszik.

Tövises völgy, Fundatura, Rapo, Kapus, Borsos pad, Rákos, Avas, erdőhelyek, elnevezések semmi nevezetes történeti emlékekkel nincs egybenkötötten köztudomás szerint.

Továbbá a Követses domb, Belus, Troka, Lunka, Kenderes, Nepártya, mind olyan helyek, melyek is fekvésekről kapják elnevezésüket.

Sövényfalva, 1864. november 20.

Ercsei jegyző mp.

SZABÉD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[237r] Kimutatása a Szabéd községe és határán lévő helyei neveinek.

1. A község neve *Szabéd*, és ezen kívül soha más nevet nem hallottuk.
2. A határon a község közelében lévő hely[nek] a szőlő alatt *Pántzi* neve van.
3. Feljebb a szőlő alatt lévő szántók *Éhmező* nevet viselnek.
4. Tovább egy darab szántó hely a Rűts felől lévő hegytetőig neveztetik *Keresztül járonak*.
5. A hegytetőn belől a hegyoldalnak felső fele visel *Agyagos oldal* nevet, az alsó felének neve *Hegyalja* és Kapusd köre.
6. Tovább egy darab oldalas szántónak neve *Nagy Ropo*.
7. Tovább más darab oldalas szántónak neve *Küs Ropo*.
8. A *Küs Ropo* alatt lévő kaszáló rétnek neve a *Falu réttye és Patakág*.
9. A patakon túl lévő darab szántó helynek neve a rütsi határ szélébe *Tyukos domb*.
10. Onnan dél felé lévő szántók *Keskeny* nevet viselnek.
11. Ugyan dél felé, a rütsi és lekentzei határ széléig lévő szántók le az útig *Tékenyösnek* neveztetnek.
12. Az úton alól, a patak felől a rét és ott lévő szántók a rütsi határ szélébe lévő hídról félig lefelé, neveztetik *Keskeny réttyének*.
13. Félig alól a sóskút körül lévő rétnek neve *Borsos To tereh*.
- [237v] 14. Tovább kelet felé menve, a hegyen kiemenő út és lekentzei határ között lévő szántók neve *Csájkján*.
15. Feljebb a hápahupás hely neve *Hoportyok*.
16. Innét feljebb a Lekentzére járó útig lévő szántók neve *Kis Tsájkján hát*.
17. Előbb, dél felé menve a lekentzei úton túl fekvő szántók neve *Nagy Csájkján hát* a padmalyos útig.
18. A Székely uton alól az utak közötti helyek neve *Két ut köze*.
19. Tovább dél felé lévő földek neve az útig fel, egy darabig elé *Kertek mege*.
20. Ismét tovább a csorgó felett lévő helynek neve *Sos kutnál*.
21. Előbb menve, a nagy árokig lévő szántók neve *Lejáro fel* a Székely utig.
22. A Székely uton felyül lévő szántók neve Padmaj útjától a Székely hid irányig *Eperjes*.
23. Azon felyül a kölpényi Szénafü felé lévő szántók neve *Kerekto*.

⁸⁰ A b. pont kimaradt, nem írtuk át.

24. Tovább egy darab hápahupás hely neve *Padmaj*.
 25. Feljebb egy jó darab kiterjedésű hely neve az erdőig *Korhány*.
 26. Alább kelet felé létező kaszálók és szántók neve *Also kerekto*.
 27. Feljebb az erdő alatti szántók neve *Kerekto alja*.
 28. Az erdőnek neve a Székely ut nyugoti oldalán *Nagy* vagy másként *Kerek erdő*.
 29. Az úton túl kelet felé lévő szántók és kaszálók neve *Nyáros*.
 [238r] 30. Alább a Nagy árok melletti kaszálók neve *Nagy árok melyéke*.
 31. Feljebb az erdő alatti szántók neve *Füzes alja*.
 32. Az erdőnek neve a Székely uttól kezdve a putton[!] kúttól feljára út irányáig *Nyáros erdő*.
 33. Tovább menve, az erdő neve az Erös útja irányáig *Füzes erdő*.
 34. Az erdő alatt lévő rétek neve *Kis to réttye*.
 35. A rét melletti földek neve a Szőlő alatti utig *Kerülő alja*. Az úton felyül *Kerülő szőlő*.
 36. Feljebb az Ecclesia erdeje alatti szántók neve *Me-gye erdeje alja*.
 37. Annak irányába feljebb az erdő neve *Eröss erdő*.
 38. Kelet felé menve lévő erdő neve *Ecclesia erdeje*.
 39. Az erdőtől észak felé lévő kaszálók és szántók neve *Szármány*.
 40. A Szármánytól nyugot felé a Kerülő uttyán túl lévő szántók neve *Felső hegymege*.
 41. Ismét nyugot felé, a hegytetőtől kezdve bé a faluig találató helynek neve *Temető*.
 42. Onnan visszatérve, a Hegymege szomszédságában lévő kaszálók neve *Bota parlagja*.
 43. Feljebb mindjárt következő szántók neve *Csákján dombja*.
 44. Tovább lévő kaszálók neve *Tsákján árka mejjéke*.
 45. Feljebb dél felé lévő legelők neve *Falu erdeje*.
 46. További legelő neve *Felei hágo oldal*.
 [238v] 47. Alább lévő kaszálók és szántók neve *Felei hágo*.
 48. A régi sánc helyén túl lévő tövises oldálnak neve *Magyaros*.
 49. Annak északi végibe lévő oldal neve *Földvár oldal*.
 50. Ezek alatti kaszálók neve *Földvár*.
 51. Észak felől lévő szőlőhegy *Földvár szőlő*.
 52. Alant a rétség *Földvár réttye*.
 53. Még alább egy sásos és surlófüves rét neve *Küs Mihály toja*.
 54. Feljebb nyugot felé lévő kaszálók és szántók a régi gyeptől helyén alól neveztetnek a hegytetőig *Also hegymege*.
 55. A hegytetőn belől a faluig bé *Hegy oldal* nevet visel az oláh templomig.
 56. Az oláh templomtól kezdve lévő hegyoldal végig *Hegyfárknak* neveztetik.
 57. A következő rét neve *Kitsi nyilak*.
 58. További nyíl rétek neve *Tonyilak*.
 59. A következő oldálnak neve *Észak oldal*.
 60. Az ott következő szántók és az aljba lévő kaszálók neve *Also Észak*.
 61. Az Also Észak felső végénél lejáró úton fejjel lévő szántók neve *Felső Észak*.
 62. Azon felyül délre eső szántók, kaszálók és legelők neve *Cseremege*.
 63. Ettől dél felé lévő szomszéd legelő neve *Kobok ropo*.
 64. Tovább északra lévő szántók és legelők nevei *Székellyék ropoja*.
 65. Még tovább lévő oldalos szántók és legelők neve *Veressék ropoja*.
 [239r] 66. Ezen két Ropo alatti szántók neve *Lejáró*.
 67. Tovább lévő szántók neve *Verőfény*.
 68. Ezen felyül lévő hegyoldal neve *Hideg ágy oldal*.
 69. Az aljba lévő rétség neve *Hideg ágy réttye*.
 70. Az oldalon lévő gödrös hely neve *Ádopos gödre*.
 71. Tovább a hegyen egy darab lapos hely neve *Kerestej tető*.
 72. További része a hegyoldalnak, neve *Agyagverem*.
 73. Ezen Agyagverem alatti rét neve *Hidegágy torka*.
 74. Ettől északra lévő oldalos szántók, kaszálók és legelők neve *Jukas Csákján*.
 75. Ezen oldalos hely alján lévő rétek neve *Jukas Csákján alja*.
 76. Az ott lefolyó patakon túl lévő rétek és szántók neve *Far*.
 77. Tovább lévő kaszálók neve *Fari kut mejjéke*.
 78. A Far belső fele felett eljáró úton alól lévő szántók neve *Also harmadláb*.
 79. Az úton felyül lévő szántók neve *Felső harmadláb*.
 80. A Felső nyulasi út irányától felfelé lévő helyek neve *Vállus gödör*.
 81. Ezen szántók végénél lévő gödrös helyek neve *Vállus gödör*.
 82. Feljebbi szomszéd szántók neve *Ropofü*.
 83. Megint feljebbi szántók neve a hegytetőig és dél felé, a Szőlő tetőig *Szőllő mál*.
 84. A Szőlő mál alján következő néhány szántók neve *Nagy barázda tető*.
 [239v] Az alább következő szántók neve a Felső nyulasi utig *Nagy Barázda alja*.
 86. Alább az úton felyül a Szőlő felé lévő szántók neve *Szőllők végénél*.
 87. A Felső nyulasi uton alól lévő földek neve *Középláb*.
 88. Ezeknek északi végénél lévő szántók a Harmadláb patakáig és az Also nyulasi utig neveztetnek *Feljárónak*.
 89. Ott az úton alól lévő rétnak neve *Oto hely*.
 90. Onnan a falu felé lévő szántók és kaszálók neve a Nagy parlagig *Gát alja*.

91. Ott egy darab parlag neve Nagy parlag.
 92. Azon felyül az Also nyulasi utig lévő szántók neve *Halom*.
 93. Alább következő szántók és kaszálók neve *Hoszsuláb*.
 94. A Hoszsuláb alján lejáró úton belől a sánc közt lévő rét neve *Nagy rét*.
 95. Mellette küljebb lévő rétnak neve *Kis rét*.
 96. Onnan kilépve, a falu közelébe lévő szántók neve *Kurta telek*.
 97. Az úton felyül lévő szántók neve a kertek végibe fel a Szöllőig *Szöllő alja*.
 98. A Szöllő részletei:
 a. *Also szöllő*.
 b. *Felső szöllő*.
 c. *Felső uj szöllő*.
 d. *Also uj szöllő*.

Mely helység neve és határrészek [240v] minden határrészekre nézt hiba és hiány nélkül írtak légyen le, arról tulajdon nevünk aláírása alatt községi pecsétünkkel megerősítve bizonyítunk.
 Szabédon, január 12-én, 1865.

Dobos István falusbíró
 Rend Ferentz jegyző mpr.
 Moldován György fő hűtes
 Kibédi János iskolai tanító

SZÁLTELEK

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
 (Fol. Hung. 1114/28.)

[243r] Száltelek falu.

1864. november 3-án falugyűlése tartatván, a Száltelek falu határrészek és patakai megnevezése eredetéről.

Száltelek falunak nevezete nem tudatik. Szálteleknek van egy utcája, nevezik Nagy utzának.

Patakjai vannak a következők:

Először. Csorgo patakja, nevit veszi egy kiinduló csorgóból.

Másodszor. Erdő patakja. Nevét veszi egy hajdon volt erdőről.

Harmadszor. A Paniti ut patakja, nevét veszi a mellette menő, Panitba járó útról.

Negyedszer. A Völgy patakja nevét honnan vette, nem tudatik.

Ötödször. Az Észkon lévő patak nevezete, mivel északba foly.

Határrészei:

Először. A Panit felé menő út melletti határrészt hívják Felső Verőfénynek, mivel verőfénynek fekszik.

Másodszor. A Bándi Verőfény, mivel a Bánd felőli Verőfénybe fekszik.

Harmadszor. A Felső észak és a Bándi Also észak, nevezetük, mivel északba fekszenek.

Negyedszer. A Szénafű, mivel szénának való fű terem benne.

Ötödször. Also és Felső rét.

Hatodszor. A Vider boros, nevét honnan vette, nem tudatik.

Hetedszer. A Tilalmas, mivel marhalegelő, csak a jármás marhának szabad ott járni, [243v] a heverő marhának tilos, onnan veszi nevezetét.

A fennebb megnevezett falunak, patakainak s határrészeinek eredetéről s megnevezéséről egyéb jelent[sbe való] Szálteleken nem tudatik.

Száltelek, 1864. november 3-án.

Kövesdi Gál, falu jegyzője

[SZÁSZRÉGEN]⁸¹

MAGYARRÉGEN

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63. mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[7r] *Magyar Régen* tartozik nemes Torda vármegye Felső kerülete, róla nevezett járashoz.

Országszerte e névvel ösmeretes, románul M[agyar] Regin, németül Ung[arisch] Réén.

A református megye birtokába van egy latin iromány, felirat a felséges uralkodóházhoz, kelt 1745-be április 20-án, szövege ez: „Sacra Regia Majestas Domine Domine nobis naturaliter Clementissima Benignissima”, mely felirat felnyitott következőleg: „Anno 1746 per Magistrum Sigismundum Kun protonotarium”, mely felirat tartalma több helyen így hangzik: „Oppidum Magyar Régen”, „in Oppido Magyar Régen Comitato Tordensi illustrissimi Sacre Romani Imperii Comitatus Michaelis Teleki de Szék, aequae Illustr: Sac: Rom: Imp: Comt: Pauli Teleki de Szék in Oppido Magyar Régen residentium etc.”

Efelett hitelt érdemlő örögök[!] nyilvánítják, hogy Magyar Régen oppidale privilegiumát látták, nyilvánítja azt is, hogy ármányképp másított Szász Régen oppidum privilegiumává, s úgy azt is, hogy ezen privilegiumát csellel kijátszották Magyar Régen birtokából az ahhoz tartozott documentumokkal együtt, s így enyészett el időnként az oppidum név, s azzal együtt a használt jogok.

A görgény szent imrei most romban lévő vár építéséhez boldog emlékezetű [I.] Rakoczi [György] fejedelem mind Magyar Régent rendelte [7v] követ hordani, de hogy mikor említetik legkorábban, arról semmi adat nem létezik[ik].

Nagyobbrészt különböző helységekből beszármazottak teszik lakójit, kik részint római catholicusok és

⁸¹ Magát a német felvételű Szászrégent nem, csak az utóbb hozzászatolt, magyar felvételű Magyarrégent tesszük közzé.

ev. reformátusok. A régibb családokból említenek a régi iratok Gruzda, Sajnár, Angyal, Szabo, Zolloyomi családokat.

Van a régi harcos korból egy védsánc, mely a helység több telkei, gyümölcsös kertjein, a görög catholicus cinteremen elvonulva látható, szájhagyományképp az úgynevezett Nyerges hegytől kezdőleg also idetsi, magyar régeni és szász régeni határokon át a Lucz patakig vonult, mi is mintegy mértföld hosszú. Magyar Régen határos Szász Régennek, Dedrád, Felfalu, Also Idets és Radnotfája községeivel.

[Helynevei:]

[2r] *Bernád patak* Magyar Régenbe, keresztül vágja Magyar Régen közönségét, s a *Tutaj piacon* a Marosba ömlik, a legkisebb esőzésnél a helységbe sok kárt okoz.

Büddös kut Magyar Régenbe, a Dedrád felőli fordulón bő forrású, jóvizű kút.

[11r] *Német erdő* Magyar Régenbe, hajdon a német katonaság innét vágatott tűzfát.

SZÉKELYABOD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[1r] Helynevek Abod községéből, Abod megyéből. Először. A megyének neve *Abod*, a kerületnek Maros Vásárhely, járásnak Abod. Szék neve Marosszék. Másodszor. A községnek egy neve él most, *Abod*. Harmadszor. A község neve hajdon is Abod volt. Negyedik. A község említették legkorábban 1580-ban.

Ötödikre. Honnan népesítették, nem tudatik.

Hatodikra. A név eredetéről is nem tudatik semmi.

Hetedikre. A község határaitban előforduló dűlők:

Első a *község*.

Második a *Csokás*.

Harmadik *Szöllő oldal*.

Negyedik *Tizedes*.

Ötödik *Bércz mege*.

Hatodik *Zemlénk*.

Hetedik *Nád szeg*.

Nyolcadik *Nyiros*.

Ezen dűlőkben eső határrészek nevei:

Kövecses ut hegyesse, Vágás domb, Szurdok lofejek, Sokad cseréje hegyesse, Szarkaláb, Bükk mege, Kis Abod oldala, Galamb hegyesse, Havad bükke, Aba kuttya (a földek természete agyagos, sovány, leginkább termi a zabot).

Van egy kis patak, mely a határon által foly, ered ugyan a határból, úgynevezett Tánzos bükkből, nevét vette onnan, hogy a tatárjáráskor a falu ifjai azon erdőben táncoltak, s a tatárok onnan elkergették.

A kiküldött utasítás szerint a népek véneit egybegyűjtve s tőlök tudomást véve, sem tőlök, sem pe-

dig irományokból egyéb nem tudatik, csakis a fenn írtak.

Bizonyítom,

Orbán Lajos abodi ref pap.

Abod, 1864. október 20.

SZÉKELYBERE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[20r] Bere községéből az adatgyűjtésre nézve a helynevek megmagyarázása.

Az első kérdésre. Az helységnek neve *Bere*, tartozik nemes Marosszékhez, a Selyei járáshoz. Ezelőtt mintegy 200 évvel vármegyéhez is tartozott, hírből így hallottuk.

A második kérdésre. A helységnek csak egy neve él most, mégpedig *Bere*, és csak ezen név ismeretes országszerte.

A harmadik kérdésre. Ezen községnek több elnevezése soha több más nem volt, és nem is íratott.

A negyedik kérdésre. Ezen község mindenkor csak ezen néven említették.

Az ötödik kérdésre. Ezen község népesítették ezelőtt, amikor a székelyek a régi helyeket elhagyva leköltöztek, a legrégebbi nemzetségek az *Istvánfik* és *Soo*, a többik többnyire leányágon szálltak ide.

A hatodik kérdésre. A név eredetéről annyit lehet tudni, hogy ezen községet mindörökkéig magyarok lakták, és magyar néven íratott.

A hetedik kérdésre. A község határán előforduló határnevezetek az alábbiak szerint, úgymint: az egész határon vagyon hat fő dűlő, ezen fő dűlő ne[ve]zettek alatt vagynak apróbb dűlők.

Első fő dűlő a *helység*, a helység közt keresztül foly a *Kis Nyárad*. Ezen folyónak a mélysége nyolc öl, egy nevezetes híd vagyon rajta, 12 öl hosszúságú. Az utcanevezetek: *Nagy utza*, *Templom*, *Tamási utza*.

Második fő dűlő *Nyíras*, ezen fő név alatt apróbb dűlők:

[20v] *Gyűrűs*, ez egészbe szántó.

Hágo föld, ez is szántó.

Orotvány, ez is szántó.

Simon árka, egy része szántó, egy része rét, de nagyon haszonvehetetlen, mivel suhadásos palás.

Simon dombja, palás.

Luka havassa, egészbe kaszáló.

Kis Nyíras, szántó.

Követses, szántó.

Potyón, egy része szántó, más része kaszáló.

Harmadik fő dűlő *Keskeny*, ez alatt apróbb dűlők:

Pad hát, szántó.

Kerek eger, ez hajdonába hívatott *Kerek erdőnek*, itt vagyon egy igen jó vizű és forrású kút.

Keskeny lábja, ez szántó.

Nemes ember rétje, ennek nagyobb része kaszáló, a többi szántó.

Nyárád, szántó egészen.

Motsár, szántó, itt foly le egy hat öl mélységű patak,

Kendő pataka, sebes vízzel.

Kendő föld, ez szántó.

Kis Nyárád, szántó.

Szot rétje, szántó.

Negyedik fő dűlő *Ropo*, apróbb nevezetek ez alatt:

Ropo, szántó és kaszáló, ezen néven vagyon egy szőlőhegy.

Mál mege, szántó és kaszáló.

Kis erdő oldal, legelő.

Fűsz kutja, szántó és kaszáló, itt a régi emberektől hallva valami pénz ezüst és arany vagyon elrejtve.

Ötödik fő dűlő *Násza*, apróbb dűlők:

Szardo lábja, rét.

Egres, szántó és kaszáló, itt egy patak foly le, *Egres pataka*, mintegy három öl mélységgel.

Málszeg, szántó és kaszáló, itt a rétbe vagyon egy kiapadhatatlan forrás, amelynek is kénköves sós vize van, a marha nagyon szereti.

Csere szegület, szántó.

Uras erdő alya, szántó.

Nagy kö, szántó.

Csere alya, szántó és kaszáló.

Pásztor erdeje alya, szántó.

Násza, szántó.

Násza szély, legelő.

Csere, legelő és gyümölcsös.

Barabás, most legelő, ezelőtt volt szőlőhegy.

Barabás tető, gyenge erdő.

Falu erdeje, egy közönséges keménységű erdő.

Vágás alya, legelő.

Kerek föld, erdő.

Lögös, legelő.

Lögös oldal, legelő.

Akasztofa hely, szántó.

Bogántos, szántó.

Hatodik fő dűlő *Almező*, apróbb dűlők:

Szil, szántó.

Gyakor alya, szántó és kaszáló.

Gyakor, erdő.

Gyűrűs, erdő.

[21r] *Vágás*, erdő.

A Követses nevű helyen Torboszlo felől jő le egy patak, *Követses pataka*, ezen patakon vagyon egy öt öl hosszúságú fahíd.

A negyedik *Ropo* dűlő[ben] *Ropo szőlő hegye* egy igen kellemetes kinézésű és állású hegy.

Több egyéb nevezetességet nem tudunk, különben ezen község határán mind kaszáló, mind legelő földje agyagos és televény.

Ezen feladást írtuk meg igazságosan Berében, 1864. nov[ember] 4-én.

Joo Mihály falusbíró
ifj. Biro Josef jegyző m. k.

Májai Mihály fő hites

Antalfi Sámuel

Lengyel Josef

Siklodi Sándor hites

Marton Josef hites

x id. Nagy Josef

Kosa András s. k.

SZÉKELYBÓS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[23r] Boos, 1864. november 4-én.

Káli járási dűlőbiztos tekintetes Szántó János úrhoz.

Jelentés Bóós helység eredetéről.

Ezen helység eredetéről egész bizonyossággal nem tudhatni, csakis hallomás útján annyit, hogy ezen helység egy Bosi nevet viselő ember által kezdett épülni. Mégpedig azon a helyen, hol Boos létezik, nagy erdők voltak, s annak egyik dűlőjében, mely a helységtől egy magas hegy és erdő által el van különítve, ottan létezett addig a falu *Kis Ernye* név alatt, hol mostan is kő fundamentumokat, ércfazakdarabokat, nyílvezzőket lehet találni. Ottan találtak béomlott kriptát, melyből emberi csontváz és, mi nevezetes, egy tángyérforma címert is hánytak ki, miről sokan úgy vélekedtek, hogy valami tiszti címer vagy érdemjel lehetett. Azon *Kis Ernye* az akkori török-tartár járáskor pusztult el, lakosai leöltek, az életben maradtak onnan eltávoztak. Azon Boosi pedig egy hegyen észak felé átvonult, s ottan az erdőben vonta meg magát, s ennek neve után neveztetik Bosnak. Ugyan 1600-[osok]ban, mint levelekből látható, hogy az akkor volt határjáráskor már két Boosi volt, kik a határt két egyenlő részre osztották. Ezen falu eredetéről egyebet nem tudunk.

Dűlői:

Először a helység.

Második Also Észak.

Harmadik Felső Észak.

Negyedik Felső verőfény.

Ötödik Also verőfény.

Hatodik az említett *Kis Ernye*.

Melyet tisztelettel jelentünk Boosban, 1864. november 4-én, s maradunk a tekintetes dűlőbiztos úrnak alázatos szolgálai.

x Boosi Lajos falusbíró
Zrinyi János jegyző m. t. k.

SZÉKELYCSÓKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[38r] Falu leírása.

Nemes Marosszékből, Küküllői kerületbe, Abodi járásban vagyon és fekszik egy falu, Csoka nevezetű.

Az első dűlőben:

Ezen falvát hívták Csoka falvának, amelyet régi írásokból hallottunk, de mi[n]k örökre csak Csokának tudjuk, hogy hívták, úgy értük.

Továbbá határrészleteiben az második dűlő *Pálfi*, és ezt örökre Pálfinak értük és tudjuk. Ennek apróbb részletei:

a. *Nagy rét*, ezt ennekelőtte Görgényiek rétének hívták, csak minekutána azt eldarabolták, s abból részesedtek, s hogy az volt a legnagyobb rét, arról nevezték Nagy rétnak.

b. *Lejáro*, és ezt, mivel a Pálfi dűlő alján egy folyó patak van, és a földek reája lejárnak, az után nevezték Lejáronak.

c. *Pálfi*, ezt úgy értük és úgy tudjuk.

d. *Nádas tető*,

e. *Csokortos*, ezeket úgy értük és tudjuk.

f. *Kerek új szőlő*, ez ennekelőtte régen szántó volt, és azon szántókat Kerek földeknek hívták, s ottan szőlőket építettek, és arról nevezték Kerek új szőlőnek.

g. *Szőlő alja*, ezt a szőlő alapítása után a Kerek földekből kiszakadva nevezték Szőlő aljának.

h. *Kerek földek*, ezt annak érték és tudják, de ezt is ennekelőtte négy-öt évvel szőlőnek kezdték befogni, s most jelenleg nevezték *Új fogás*nak.

[38v] i. *Felső kerek új szőlő*, ez is a Kerek földekből állítottatott bé szőlőnek, csak egy út vágta keresztül, amely Somosd felé megyen, s az után, felyül van, s azért nevezték *Felső kerek új szőlő*nek.

k–m. *Nagy hegy*, ebben Also, Közép és Felső láb, ez ugyan a három egy kerítésbe lévő régi szőlő, csak-hogy két út vágja ketté, s onnét nevezik az úton alól *Also láb*. Az úton fejül a másik útig *Közép láb*, és azon felyül *Felső láb*nak, s ezt pedig mindég Nagy hegynek értük.

n. *Kerek erdő alja*, ezt örökre így értük és tudjuk.

Harmadik dűlő *Csere*, ezt örökre így tudjuk, de régen ott csak négy cserefa volt, amelyet mik csak alig tudunk, s hallomás szerént azért nevezték volna Cserének többi apróbb részeivel együtt. Mely apróbb részei:

a. *Fintaház felé való földek*, s ezt csak arról nevezték annak, hogy véggel Fintaház felé járnak.

b. *Csere*, ez pedig az Fintaház felé való földek végénél, egy gyalogösvény megyen keresztül, s elszakítja, s ez maradt Cserének.

c. *Megye nyila*,

d. *Falu nyila*, ezek ennekelőtte egy darabba voltak, és a megye és falubéliek egymás közt felosztva, nevezték *Falu és Megye nyilainak*.

e. *Major ház kert*, ezen felyül mind erdő volt, és itt volt régen egy kis pusztaság hely, és itt voltak régen megállítva s fektetve, s arról hívják *Major ház kert*nek.

f. *Kerekmező* vagy *Dosa vágása*, ezt örökre Kerekmezőnek értük, de ottan volt egy Dosa nevezetűnek [39r] egy erdeje, s azt levágva, arról nevezték *Dosa vágásának*.

Negyedik dűlő *Magyaros*. Ennek apróbb részei:

a. *Domb*,

b. *Magyaros*,

c. *Két árok köze*,

d. *Magyaros alja*,

e. *Magyaros mege*, mindezeket így értük és tudjuk, s elnevezéséről semmit sem tudunk.

f. *Káposztás*, hanem ez is azon dűlőben fekvő, [tudjuk] hallomásilag a régiektől, hogy K[óród] Szent Mártonból a Betlen pincéjéből tá[la] káposztaság veszett volna el, s oda nyomozták, és azért foglalták el, és arról nevezték *Káposztás*nak.

g. *Gohány*, ezt így értük.

Ötödik dűlő *Köris szély*, ezt így értük, de ennek apróbb részei:

a. *Bükkös*, ezen a helyen volt egy bükkfa, nagy, s arról többek szaporodtak, s arról nevezték *Bükkös*nek.

b. *Sárga domb*, ez így értük mik, de hallomásilag [tudjuk], hogy egy rossz, agyagos sárga nagy hegy, s arról nevezték *Sárga domb*nak.

c. *Vágás*, hogy ezt miről nevezték annak, azt nem tudjuk, s így értük.

d. *Halom*,

e. *Köris szély*,

f. *Úr árka*,

g. *Eperjes*, ezeket így értük és tudjuk.

h. *Küpi*, régiektől hallva, a mezőre ott ástak [39v] a régiek egy lyukat, s hogy abba víz lett, egy küpüt tettek, és azolta hívják annak környékét *Küpi*nek, s még most, 1864. január, február és március hideg fagyos havaiba is csak ott volt az egész falu határán víz.

Hatodik dűlő *Hosszu*, így értük, s ennek aprólkosai:

a. *Hosszu*,

b. *Sovány*, ezeket is úgy érve, úgy tudjuk.

S hogy a fenn írtakat így tudjuk s így értük, és amit tudunk is, csak a régiektől való hallomásból tudjuk, arról igaz lelkiesmérettel bizonyítottunk.

Csoka, 1864. november 21. napján.

Aszalos János,

x Aszalos Mozes,

x Székely István,

x id. Görgényi János,

x Kapás Ferencz választmányi tagok
névirojok Csiki Antal jegyző

SZÉKELYHODOS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[82r] [Helynevek] Hodos községéből.

Mely vagyon nemes Marosszékből, Maros Vásárhely kerületében, Jobbágyfalvi járásban. Mely helység mindég csakis Hodos nevezetét viselt emberi tudattól fogva, és hogy honnan kapta ezen nevezetét, arról semmit sem tudunk, sem hallomásból, sem iratból, mert már 1333. évben római catholicus anyamegye volt, melyet az akkori iratokból tudunk, és akkor is Hodos nevet viselt, és más egyéb névvel nem nevezetetik semmiféle más nemzet által.

A lakosai tudásunk szerint a székelyek, eredetitől fogva székelyek.

A Külső határa Felső és Also forduló határnak nevezetetik, melyet váltólag használ, az egyiket egy évben, a másikat más évben, és így tovább, és ezen két forduló határ 18 dűlőt foglal magában, amely szántóföldekből áll, kaszálóból, szőlőhegyből, erdő, bokros és legelő helyekből, mégpedig:

Először Kőkenyes nevű dűlő szántó, amely a régebbi időbe használatlan, kőkenyibokrot termő hely volt, s onnat nevezik Kőkenyesnek.

Másodszor Kakuts nevű dűlő, mely az Torda vármegyei Nagy Szederjes oláh község határa szélére és az nemes Marosszékből lévő Ehed község székely atyáncfiak határával ütközik. Ezen dűlő a régi időben pestis által elpusztult, Kakuts nevezetű falu nevére nevezetetik Kakutsnak hallomásunk szerint.

Harmadszor Hoszu nevezetű dűlő, mely szántókból áll. Ezen dűlő nemes Marosszékből Maros Vásárhely kerület [82v] Jobbágyfalvi járásban keblezett jobbágytelki székely atyafiak határával ütközik. Ezen dűlő miről kapta nevezetét, nem tudatik.

Negyedik Közép láb nevű dűlő, szántóföld, melyet csakis a többi dűlők környöznek, és azért nevezetetik Közép lábnek.

Ötödik Lo köttő nevű dűlő, amely szántó és kaszálóból áll, mely azért nevezetett Lo köttőnek, hogy a régebbi időben akik fuvarosságra jártak, azoknak volt szabad páskuálni.

Hatodik Pad és Nyir nevű dűlő, mely szántóföldekből állnak. Ezen dűlő a harmadik pont alatt megnevezett jobbágytelkiek határára rúg. Melyet azért neveznek Nyirnek, mert a régi időben erdős és nyíras hely volt. Hetedik Nagy rétt nevű dűlő, mely kaszáló rétből áll, mely a fenntebb írt jobbágytelki határral öszverűg. Melyet azért neveznek Nagy réttnek, mivel a kaszálónk nagyon kicsidek, és az kis kaszálók között ezen dűlőben lévő kaszáló rét a nagyobb.

[A] Nagy hegy nevezetű dűlő, és ezen hegy előtti bokros erdővel együtt a nyolcadik dűlő, mely szőlőhegy nagyobb része, mely ugyan a jobbágytelki ha-

tárba lévő erdővel rúg öszve, vagy környékezi a tetejét a szőlőknek.

Kilencedik Kenderto, Holos és Melleg[!] oldallal együtt egy dűlő, mely inkább bokros marhalegelőből áll, és nagyon kevés szántó. Ezen egy dűlő háromféle nevet azért visel, mivel egy rész helyin kenderáztató tó volt, Holos pedig [azért, mert] a régi időben nagy fák voltak, ahol az hollók nagyobb mértékbe voltak, Melleg oldal pedig egy elhagyatott, verőfényes szőlőhely.

[83r] Tizedik Bakus nevű dűlő, ez szőlőhegy, ezen szőlőhegy is a többi dűlők között vagy. Ennek elnevezését, hogy miért Bakus, nem tudjuk.

Tizenegyedik Also és Felső Damázsa, ezen tizenegyedik dűlő marhalegelő, bokros helyből áll.

12. Szálas nevű dűlő, amely ritkás cserés erdőből áll, amely ugyan a túl megírt jobbágytelki határon lévő bokros erdővel és ugyan a túl megírt széki, kerületi és járásban lévő deményházi erdővel határos, melyet azért neveznek Szálasnak, mivel a régebbi időben szép szálas csereerdő volt.

13. Lügett nevezetű dűlő, amely rossz, vad természetű, rossz marhalegelő hely, magában nézni szép helység. Az nevezetét honnan kapta, nem tudatik. Mely dűlő az fenn, vagyis túl megírt széki és járásban lévő deményházi székelyek, buzaházi és ehedi székely atyafiak határaival határos.

14. Major kutt és Tekintő egy dűlő, amely szántóföld. Ezen dűlő csakis arról vette nevezetét, hogy azon helyen levő major kutat állított számára, Tekintő pedig azért, hogy olyan a hely állása a falu felé.

15. Kányás lüget alya, szántó és bokros helyből álló dűlő, amely az ehedi határral öszverűg. Mely azért nevezetetik Lüget alyának, mivel az 13. pont alatti dűlőnek nyugatról az alján vagy.

[83v] 16-ik. Az Also rétt nevezetű dűlő, kaszálóból áll, amely az ehedi határ To nevezetű helyekkel határos, vagyis ütközik öszve. Ez azért nevezetetik Also réttnek, mivel határunk két fordulóból áll, Also és Felső, tehát ezen dűlő az Also forduló határba esik.

17-ik. Cinterem alya Agyagassal együtt egy dűlő, amely szántóföldekből áll.

18. Possa, Szurdok, Fű nyil és Küs csere egy dűlő, mely szántóföldekből állnak, és az ehedi határral határos.

Ezen fenn írt határrészleteknek középtáján egy patak foly le, mely a szomszédos jobbágytelki határról veszi eredetét, mely[nek] Hodos községen is keresztül van folytatja, melyet Hodos patakának neveznek.

Ezen fenn nevezett helységünk és helységünknek határrészletei, amennyiből tudomást szerezhetünk, annak nevezése íratott ki 21. október, 1864.

Szabo Miklos jegyző mp.

Török András falusbíró mp.

Kováts Jakab mp.

Kováts Ferentz mp.

Sipos Ferentz mp.

SZÉKELYKAKASD

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[100r] Helynevek nemes Marosszékből, Kakasdról. Kakasd 1610-be, amikor a káposztás szent miklosi anyamegyének filiája volt, Kakasfalvának hívatott, de 1762-be már Kakasdnak íratott. Anyamegye volt, és Megyesfalva volt Kakasdnak a fia, amikor is Megyesfalván is székeltek laktak.

Kakasdot pedig eredetétől fogva mindég székeltek lakták, mégpedig mindig egytől-egyig ev. református vallásúak.

Hogy Kakasdot miért hívják Kakasdnak, azt a szék levéltárába lehet megkapni, ott Benkő Károly által ki volt dolgozva.

Kakasd határos *Maros Vásárhelyel, Hagymás Bodon-nal, Nyárád Karátson falvával, Csibával, Káposztás Szent Miklossal, Ilentzfalvával és Megyesfalvával.*

Az határ fel van mérve két dűlőkre, a dűlőknek a nevek:

Az első dűlőbe esnek a telkek és 70 házsám alatt lakó székel vagy magyar ajkú lakosok.

A második dűlő Irotvány, amely ez előtt erdőből irtódott ki, amelynek teteje ma is erdő.

Ebben van a Tsorgo vagy Kakas patak, ez a Kakasiék erdejéről neveztetik annak. Ebben van a Dinye föld, itt régen dinnyés volt.

Ez után jó ebben a dűlőben a Kukuja tető, ez egy magos hegy, ahonnan lehet látni a kereken lévő havasokat. Ebbe a dűlőbe van az Omlás átal járó, a Verőfény.

A harmadik dűlő a Csere oldal, ez a ilentzfalvi volt Csere felől van, azért hívják Cserének, de most csak tövisbokrot terem. Ebbe az dűlőbe tartoznak a Kis butsu, Nagy butsu, Butsu tető, Hosszu és Hosszu tető, Kurtás, Vápa kut, Felső rét.

A negyedik dűlő az Also rét, ehhez tartoznak a Márkos, Füves, Borzás és Borzás tető. Ezeket az élőink így nevezték, [100v] de hogy miért, nem tudjuk.

Ötödik dűlő Kakas torok, ehhez tartozik a Kakas nevű erdő, mely a gróf Lázár Moritz úr őnagyságáé. Ebben a dűlőben van a Csere alya, a Meleg odal[!], a Kökörtsén fő, az Unamáj és Csoka hegybeli szőlők, a Szőlő teteje, a Tofenékbeli erdő, a Pohár verem, a Városi erdő teteje, a Szent páli erdő és patak, a Csoka hegy odal, Tekeres, a Nagy Ju kosár, Kis juh kosár, Kép nevű hely és Lukás vára. Ezeket is hogy miről nevezték ezen nevekre, ezt nem tudjuk.

Hatodik dűlő Szálos szegi erdő, ide tartoznak Szálos alya, Farkas hegy, Bodoni ösvény[!], Tatár völgy, Veres vég, Ropo és Ropo teteje és a Bodoni hegytető.

Hetedik dűlő az Követses erdő, ez igaz, hogy köves, lehet azért nevezték. Ide tartoznak:

Az Nagy parlag, ez kaszáló.

A Követses vége.

Nagy erdő, ez erdő.

A Borzjuk, itt a borzak tenyésznek, az a legmagosabb csúp a határunkon.

A Nyerges pusztá szőlő inkább Cseresnyés.

Csibai ut melyéke és a Telek nevű hely.

Mindezeket a mostani élő emberek így tudják nevezettni, de hogy melyiket miért nevezték ezen nevekre, azt nem tudjuk. Ezeket így látjuk a falu és megye régi leveleiből, amelyek a falu és megye ládáiban megvagyának.

Kelt Kakasdon, november 12-én, 1864-be. Kiadja

x Gidofalvi János falusbíró

Imreh Mihály falu jegyzője s névaláírója s. k.

SZÉKELYKÁL

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[104r] Helynevek Káál községből, nemes Marosszékből, Erdélyből.

Először. *Káál* községe tartozik Erdélyben nemes Marosszékhez, annak Nyárádi kerületéhez és Kááli járásához, melyek közül a szék neve ered a Maros folyamáról, a kerület neve a *Nyárád* vize folyamáról, a járás neve pedig magáról a faluról, *Káál*ról.

Másodszor. A községnek neve *Káál*, mely név országosan is esmeretes, három országos vására vagy, úgymint évenként januarius 22-én Vintze napján, május 25-kén Orbán napján és október 4-én Ferentz napján, s a kiváltságlevél szerint hetivásárra vagy adomány kedd napra, de amely nem tartattatik. Más ajkú nemzetek által is Káálnak hívatattik.

Harmadszor. Hogy valaha ezen községnek más elnevezése lett volna, nem tudatik, régi levelekben íródik Káalfalvának is, de ugyanaz időbeli levelekben lehet látni írva *Káálnak* vagy csak *Kálnak*.

Negyedszer. Bizonyost tudni nem lehet, hogy a község neve legkorábban mikor említettik, de hogy a régiebb időkben már létezett, következtetni lehet, mert a járás neve is, melyhez húsz község vagy falu tartozik, nevezetét erről veszi. Egy 1570-ben, május 29-én költ kiváltságlevélben már említődik, hogy már azelőtt is létezett, ezt lehet kivonni a lustralis könyvekből is. Ezt az 1667-ben, januarius 9-én költ sokadalmi adománylevélből is. Fekszik hegyek közt, teres helyen, s esős időben igen sáros.

Hatodszor.⁸² A fenn írtakon kívül semmi bizonyost tudhatni a név eredetéről, sem köztudomásból, sem hagyományból nem lehet.

Hetedszer. A községi határban, és pedig:

Először. A Felső forduló határban vagynak határrész- és dűlőhelynevek, és pedig:

⁸² Az ötödik pont kimaradt.

I. *Paptova* dűlőben lévő alhatárrészek:

a. *Derék alya*, nevezete ered a rajta felyül lévő *Derék* nevű szőlőhegyéről, verőfényes szántóföldekkel, de a közelebről egy része már bé van épületekkel építve, melyben lakosok vagynak. Ezen részben van a r. catholicusoknak és unitáriusoknak temetkező helyeik. A két felekezet temetkező helye között hajdonában volt egy régi templom, melynek falai ez előtt harminc évvel is megrongálva fennállottak, de azután összeomladozván, az anyagok elhordattak. [104v] Ezen templom 1530 előtt a hagyomány szerint elébb volt a r. catholicusoké, azután a reformatio bėjöttével lett az ev. reformátusoké, később az unitáriusoké, honnan a r. catholicusmus megerősödésével megint visszament a r. catholicusokra, mégpedig mindenik a más felekezettől erőhatalommal foglalta el. Ez alatt a már kihalt Kun családnak volt igen csinos kriptájok, hol egy köven lehetett olvasni Bercsényi Dánielt is. Ma már annyira össze van omolva, hogy a mostani ifúság mit se tud róla, csak hallja említeni a helyet e nevezettel, A Kriptánál, mert a szántóföldek ma már, a rajta felyül lévő is, inkább így neveződnek.

b. *Semerős*, egy, a falu felett emelkedő meredek kopár oldal, vízmosásokkal teljes, mondhatni még csak fűszál is kevés terem rajta. Nevezete bizonytalan, ha csak a kezeken vagy test más részén kiütő semereg bőr nyavalyáról nem veszi eredetét.

c. *Pusztás* nevű szőlőhegy, az előbbivel láncolatos, de nem oly meredek, mivel az erdő legelőbb itt pusztult ki, vagy a fák megpusztásodtak. Hihetőleg nevezete is onnan származik, bora meglehetősen jóságú.

d. *Derék* nevű szőlőhegy, jó bortermő, tőzsomszédgyában van az elébbi *Pusztás* nevű hegynek. Ezen felyül is, mint látható lesz, szőlőhegy van, és mint a hegy dereka, vérszi nevezetét.

e. *Ketskés* nevű szőlőhegy a deréki szőlőn felyül napkeletre folytonos láncolatban az írt hegyekkel, bora nagyrészen igen jó, hihetőleg valaha kecskelegelő lehetett, s neve eredetét onnan kellett vennie.

f. *Paptova*, szántóföldekből, kevés kaszálóból, ciheres, bokros helyekből álló észkos hely. Itt már több szántó bé van fogva lakteleknek, s ma holnap az alja bényesedik. Itt a r. catholicus ecclesianak volt egy földgye, mely jelenleg el van cserélve, a monda szerint a reformatio előtt halastó volt, mely a papé volt, s innen nevezete.

II. *Szálos* nevű dűlő, melynek határrészei:

a. *Ketskés fő*, verőfényes szántóföldek, kevés ciheres hellyel. Ennek nevezete a fenn írt *Ketskés* nevű szőlőhegytől ered, mint amely azon éppen felyül vagyon.

b. *Sipos hányása*, sovány, verőfényes hely, szántóföldekből áll. Ezen helyen a hagyomány szerint bizonyos Sipos nevű ember meggyilkoltatott, és sírja felébe hányás tétetett, innen nevezete.

[105r] c. *Istánd*, ezen hely igen nagy kiterjedésű, a szomszéd Vadad és cs[it] szent mártóni határokon is nagyrész[t] neveződik e néven. Verőfényes, nagyobbára omlásos, süllyedékes hely. Sok víz mosta, mély patakok[kal]. Vagynak nagyobbára silány gabonatermésű [földek]. A hagyomány szerint itt hajdonában falu volt, mely Istánd nevezettel nevezetett, de nevezetét honnan vette, tudni nem lehet.

d. *Benke*, csíkos, hideg, sovány hely, ma már inkább szántóföldek vagynak. Neve eredete bizonytalan, ha csak nem valamely Benke nevű tulajdonosról származik, mely család csakugyan Marosszékből létezik, de községünkben ma már nincs.

e. *Szálos*, csak ez előtt a hagyomány szerint két emberi nyommal a nevezett helyen szálos fák voltak, innen vette nevezetét.

f. *Orotvány*, ez, mivel verőfényes hely, kiirtatott, s szántónak kezdett használtatni, innen, az irtóvány szóból lett az Orotvány nevezet.

III. dűlő *Két bükk köze*, határrészei:

a. *Kerektövis*, észkos sovány hely, vannak benne szántók, szénafüvek és sok galagonyabokrok. Hihetőleg régebben vagy egy nagy bokor kerek forma lehetett, honnan nevének is lehetett származni, különben a galagonya kerek állású.

b. *Szakadát*, részint verőfényes, részint omlásos hely, és észkos is, honnan a sok szakadásokról vette nevét.

c. *Telek Oldal*, a falu mellett, telkeken felyül, verőfényes helyen fekszik, honnan nevezete Telek Oldal. Itt van a reformátusok és az úgynevezett Nagy család temetkező helye. A közelebbi időkben a magosabb hegyrész szőlővel van béültetve, elnevezve *Tokaj*nak, jó bort terem, de a világhírű Tokajjal csakugyan nem ér. A többi része szántó és terméketlen oldal.

d. *Két bükk köze*, kétfelől a hegyeken egymással átárányban bükkös erdő voltak, nevezete onnan ered. Mai napig egy kis észkos részében van egynéhány bükkfa, de ma holnap az egész elenyészik. Szántó és kaszáló helyekből áll.

IV. dűlő *Nyirmege*, határrészei:

a. *Vésa*, verőfényes oldalon fekvő sovány szántóföldekből áll, neve eredete bizonytalan. Régebben mondták Tatár vésának.

[105v] b. *Nyirmege*, a verőfényes felén, mely igen sovány hely, és csak parlagul hever, régebben nyírfák termettek, ma már még csak bokrot se láthatni. Vagynak az aljban közép jóságú szántóföldek, kaszáló rét is vagyon, de ez[ek] savanyú szénát teremnek. Nevezete a Nyírfák megettí helyről ered.

V. dűlő *Bene*, határrészei:

a. *Kis mező*, nagy fák lévén benne, legelőbb egy kis mező hely kiirtódott, honnan nevét is kapta, észkos, vizes, hideg, sovány hely, nagy része a földeknek parlagul hever.

b. *Bene*, verőfényes és észkos oldalból áll. Szántóföldek, egy része, a tetején való helye marhalegelők, mert terméketlenek, az alján vagynak közepes földek. Kevés szénarét, de savanyú szénát terem. Nevezetéről semmi adoma, de sőt még csak következtetni se lehet.

c. *Tormásajj*, észkos hely, szántóföldekből áll nagy része, van benne kis erdős hely és marhalegelő, nevezetéről semmi bizonyos.

d. *Járto*, a régi levelekben íródott *Ijártonak*, nemcsak, de az ezelőtti emberi nyomban élt öregebb emberek is így írták, miből azt lehet következtetni, hogy ott valaha ívjakot vagy nyilakat készítettek. A hely maga sem igen nagy kiterjedésű, észkos hely, inkább szántóval és rétekkal. A hegytetők pedig míveletlenül állnak, marhalegelőnek használatnak. Innen kell származni az adoma szerint nevezetének.

VI. dűlő *Nagy kerittő*, határrészei:

a. *Kis kerittő*, nagyobbára verőfényen fekszik, kevesebb észkos hely, inkább szántóföldekből áll, és az alján lévőek meglehetősek, a hegyesebb részei ennek is marhalegelőül használatnak. Itt és a c. alatt említendő Nagy kerittőben is sok jó források vagynak, mit itatóhelynek a szomszéd Moson marhái is használnak, s midőn a hely rengeteg volt, az oldalról itatni a marhákat bé szokták keríteni, honnan vette nevezetét is.

b. *Szász Balás*, ezen hely verőfényes oldalon fekszik, alján meglehetőscsike szántóföldek vagynak, a magosabb oldalát is szántják, de a magvánál csak vagy egy szemmel ad többet, messze lévén a falutól, s hegyen mehetni oda, nem lehet kellőleg művelni. Valaha Szász Balás nevű ember bírta, innen nevezete is.

c. *Nagy kerittő*, verőfényes és észkos helyeken fekvő, szántónak és kaszálónak is használatnak. Lásd nevezetét fennebb, a. alatt, Kis kerittő címen le van írva.

[106r] d. *Mosoni Eszak*, hideg, sovány, észkos, vízmosta hely, neve ered a szomszéd mosoni határ észkosságától. Szántó és kaszáló helyekkel.

e. *Bicsok erdeje*, jóllehet jelenleg egy szál fa sincsen rajta, mert sovány, vizenyeges, észkos szántóföldekből áll. Ennek birtokosa hajdonába bizonyos Bicsok nevű volt, ez áll régi levelekből is, és nevét is róla nyerte.

f. *Etréd*, ez is a fennebbi szomszédságában egy sovány, észkos, gyenge termésű szántóföldekből áll. Nevezetéről semmi adoma. Megjegyzendő: a népmonda szerint e nevezetű helyen vagyon a föld alatt egy kincstelmes pince, mely is minden hét évben egyszer, Szent György nap tájat megnyílik, honnan akkor ki azt meglátja, kincssel megrakodhatik, de ha idő múlttal talál valaki bémenni, az ajtó rájacsapódik, és hét évig ott benn holtshénnel kell élni, s csak a hét év elteltével jöhet onnan ki. Egyébaránt hogy valaki onnan kincssel megrakodva kijött volna, vagy hét év elteltével is kijött volna, avagy csak arról is, hogy valaki azt látta volna, hallgat a hitrege.

VII. dűlő *Szikesaj*, határrészei:

a. *Bői aj*, verőfényes szántóföldek, kevesebb szénarétek, sovány, savanyú szénát terem. Nevezete a szomszéd Böő faluról, amely is annak alját jelenti.

b. *Kerek erdő far*, ma semmi erdő, szántóföldekből álló kevés verőfényes, több észkos résszel, eredete az ottan létezett kerek erdőről vagyon.

c. *Székesaj*, sovány, verőfényes oldal, áll szántóföldekből, marhalegelőből és az alján kaszálókból, melyek savanyú szénát teremnek. Nevezete a szomszéd Székes faluról, mely az ottani határ alját jelzi.

VIII. dűlő *Almásüver*, határrészei:

a. *Borozda köze*, nyugotra fekvő verőfényes hely, sok apró darabokból álló szántóföldekből áll, honnan származik nevezete is. Hajdon *Kapsa pallagának* írták, miből úgy látszik, hogy hosszason pallagul állott a hely.

b. *Csimmaz*, észkos sovány hely, vizegenyes szántóföldek, [106v] melyek részint a rosszaság miatt parlagul hevernek, és csak legelőül használnak. Innen kellett nevezetének eredni, hogy nem ér egy csimmazt.

c. *Almásüver*, Verőfényes és Eszkos oldal közt hosszason felnyúló kis teressége vagyon, mely kaszálónak használdik, de savanyú szénát terem. A hegyek szántók és legelők, az erdőkön, mert észkos rész, ma is fiatalos erdő, sok almafák vagynak, honnan kell származni nevezetének is. Van a legfelsőbb részén egy *Szöllő hegy*, erről az állítás, hogy ez lett volna a legelső szőlőtermő hely, bora jó.

d. *Ferentztelke*, régebben ciheres, bokros hely volt, ma már bé van ültetve szőlővel, s el van nevezve *Dajnánnak*, onnan pedig, hogy a jó bortól az ember dajnálani szokott, jó bora terem. Hajdan itt temetkező hely is volt az észkon.

e. *Kis erdő*, a falu felett egy észkos szántóhely, az ott létezett kis erdőről vette nevezetét.

Az *Also határon*:

IX. dűlő *Csere*, határrészei:

a. *Cserefá*, erdős hely lévén, egy része jelenleg is, az északi hegyes része a cserefát termi, s nevezetét is innen veszi.

b. *Bordás*, teres helyen álló rétes hely, egy része a falu tövibe, hol valaha bordakészítő lakott, innen nevezete.

c. *Feljáró*, szántóföldek, lapályos kevés emelkedéssel, hol a földek ki a hegyecskére járnak, innen nevezete.

d. *Bögő vápája*, észkos szántóföldekkel, hol van egy kis horpadásos pofa, melynek tetejéről a kiáltás visszahangzik, melyről van a nevezete is.

e. *Varga far*, az előbbivel egy folyamban van a hegynek, valamely fura szántóföldből áll, mely helyen Varga nevű embernek volt birtoka, innen nevezete.

f. *Rakottya aj*, vizes, sovány, észkos hely, efelett esik a nagy Csere erdő, melyben jelenleg is sok rakottyafa terem. Ezen helyen pedig, midőn erdő volt, igen sok rakottyafa termett, melyről vette nevezetét.

g. *Barátok erdeje*, ma inkább szántóföld, régebb erdő volt, mit a barátoknak adtak használat végett, honnan nevezete.

[107r] X. dűlő *Papréte*, határrészei:

a. *Papréte*, rétes hely, jó szénát terem, ma inkább *Malom tartományának* nevezetik éspedig onnan, mert a rét közepén lefolyó patakon a Berzentzeiknek, mely később Apor Lázár úrra szállott, lisztelő malom volt, csak a közelebbi időben rontatott el, mégpedig azért, mert csak esős időben szokott forogni. *Papréte* nevet pedig onnan vette, hogy fenn, a Szengyel felé járó ut mellett a plebánosnak szép rétje vagyon, s innen *Papréte*nek neveződött a hely, mi azon alól volt.

b. *Késaja föld*e, lankás emelkedésen fekvő szántóföldekből áll, melyek közönséges földek, de nevezetéről semmit se tudhatni.

c. *Ebesfar*, a hegy túlsó részén vagyon egy úgynevezett *Ebes* nevű hely, mely is annak mintegy fara, nevezete is innen van. Mind szántóföldből áll, vagyon egy szőlőhegy is rajta, mely jó bort terem.

XI. dűlő *Keselyös*, határrészei:

a. *Ebes*, észkos, sovány, vizegyenes hely. Szántóföldekből áll, a hegytetőn van erdő is. Gyenge termést ad, honnan következtethetni lehet, hogy a régiek *Eb* helynek tartották gúnyolólág, s innen eredhet nevezete is.

b. *Ropo*, dél és délnyugotra fekvő verőfényes oldal, melynek tetején kevés erdő is létez, ami inkább bükkfát terem. Alján jó szántóföldek vagynak, széna is egy részin közepes terem. A hagyomány szerint e helyen falu volt, neve mi lehetett, semmi tudomás. Az aljban lévő szántóföldeken ma is régi vastag cserépdarabokat s apró, esmeretlen pénzeket is találnak néha-néha, de nevezete honnan ered, nem tudhatni.

c. *Keselyös*, verőfényes, hegyes oldal, a tetején erdő vagyon, az oldalon szántóföldek, kevés kaszáló a téren. A hegy alján középjóságú földek vagynak, széna-termő helyin savanyú széna terem. Nevezetéről bizonyost nem tudhatni, ha csak hajdonában, midőn erdős hely volt, a saskeselyűk ott nem tanyáztak.

d. *Elő aj*, verőfényes és észkos oldalon, hova egy kis teres hely felé nyúlik a közepén, mely kaszáló jelenleg, mi olyanforma, mint egy ágy. Innen származhatott neve, mely összehúzódva az Ágy név, mint a hegyközi helynek *Elő ágya* vaj *Elő ajja*. Az oldalak részint szántók, részint marhalegelők. Itt van a közönségnek egy szép darab erdeje, melyben nagy bükk- és gertyánfák, kevesebb jávor és csere volt, de jelenleg le van vágva. Az észkos oldalán is van valamely ciheres, bokros hely.

[107v] XII. dűlő *Csemperd*, határrészei:

a. *Balla réte*, teres kaszáló hely, egy része igen jó szénát terem, de a víz elöntése s eliszapolása miatt ritkán lehet egészben használni. Úgy látszik, hogy azon

helyen valaha valami *Balla* nevű birtokosnak lehetett birtoka, s így nevezetét onnan nyerhette.

b. *Csemperd*, egy lankáson emelkedő hegyen fekszik, verőfényes oldalon, szántóföldekből áll, nagy része meglehetősen termésű, a teteje is jó művelés mellett terem, de elnevezéséről sem adoma, sem semmi következtetés.

XIII. dűlő *Kurtapatak*. Ezen dűlőn kezdődve, a több következőkkel együtt a hely hívattatik *Puszt*a falu határának, éspedig onnan, hogy alább lesz említve egy *Falu*hely nevű hely, hol hajdonában *Tövis* nevű falu létezett, mely is onnan a tatárdúlás alkalmával pusztult el, melynek birtokosai, úgy látszik, Káálban és a szomszéd *Iszlo* községében költöztek, mert ma a határ oda bíródik. Régibb időkben az ezen helyeken fekvő birtokokért indított perek mind a szomszéd *Torda* megye törvényszékén tárgyalattak, csak a közelebbi időkben, főkormányszéki rendelet nyomán, mivel a birtokosok marosszékiek, rendelődött a marosszéki törvényszéken folyni, s a közigazgatás is csak azután foly be azon helyre. Határrészei:

a. *Kurtapatak*, észkos hegyes hely, a tetején jelenleg is erdő vagyon. Egy része marhalegelő, a más része szántó, silány gabona termésű. Vagynak kaszálók is, meglehetősen széna terem. Van benne kevés verőfényes hely is, ez is inkább erdő, a tetején a szántóföldek meglehetősek. Az erdőn keresztül egy úthely van, a régibb emberektől lehetett hallani (a *Tatárok* uttya), nevezetét onnan vészi, hogy kezdeténél vagyon egy árok vagy patak, amely akkor nem lehetett hosszú, mert jelenleg is nem nagyon hosszú.

b. *Kis tekenős*, magos verőfényes és keletre nyúló észkos hegyből áll, az alján jó gabonatermő földek vagynak. Van kevés kaszálója is, amely részint közönséges, részint pedig vizegyenes helyen fekvő, sovány szénát terem. Nevezetének onnan kellett eredni, hogy hajdonában nagy erdők lévén, szép fák voltak ottan, miből tekenők készültek. A hegyoldalak inkább műveletlen állnak, mert magosságuk miatt terméketlenek.

[108r] c. *Pétertelke*, ez az illyei határ felől egy völgybe fekszik, magos emelkedett hegyei vagynak mind a déli, mind az északi részin. Az oldalak részint marhalegelők, részint szántóföldek, melyek közül a déli részen meglehetősen szántóföldek vagynak, az északi rész igen silány termést ad, s amiatt a földrészek nagy része ottan műveletlen, marhalegelőnek használtatik. Az észkos részin van kevés bokros hely, ami ma inkább csak töviset terem. Itt hajdonában a hagyomány szerint sok virgás veszekedés folyt a szomszéd *Illye* községi lakosokkal, hol egy keresztnévre *Péter* nevű meggyilkoltatván, nevezete onnan lett *Pétertelke*.

d. *Felső tekenős*, *Kis tekenős*ön felyül a kettőt egymástól egy hegyél válassza el, az alján meglehetősen szántóföldek vagynak, a tetején valók az igen nagy

magosság miatt nem műveltetnek, nevezetét láthatni b. pont alatt Kis tekenös[nél].

XIV. dülő *Illyésajj*, többnyire mind délen, mind észkon igen magos hegyeken fekszik. Szántóföldek és legelőnek használó helyekből áll. Az aljba van rétes hely, amely ezelőtt 30 évvel is szép nagy fűzfákkal beültetett tanorok volt. A verőfényes oldalán is volt fákkal, mégpedig vadfákkal beültetett hely, amiből lehet következtetni, hogy valaha valami Illyés nevű lakhatta, s nevezete is onnan származott. Egyébaránt ezelőtt 30-40 évvel is nyárban egy Nagy Samu nevű ember ott kinn lakott, és azon helyen sok pulykát tenyésztett. Határrészei:

a. *Illyésaj*, már fenn megíratott.

b. *Nyul fészek*, süllyedésszerű, meredek oldal verőfényen, itt is a hegytetők legelőnek használatnak, az alja felé meglehetősen termékeny szántóföldek vagynak. Híres nyúl fészkek voltak, hol azok tanyáztak, mikor a hely fával volt rakva, s nevezete is onnan ered.

c. *Bükszeg*, fenn az Illyéhez birató Hamartsa nevű szőlőhegy alatt, szántóföldekkel áll az alja, legelőből a hegytetők. Van egy farok, egy kis erdő is. Nevezete az észkon szembe lévő Bük nevű erdőről, amely annak mintegy szege.

XV. dülő *Bük*, határrészei:

a. *Bük*, észkos erdős hely, bükkfát terem inkább, innen nevezete.

b. *Bükelő*, a fennebbinek az alján lévő szántóföldek és legelők [108v] kevés szénaréttel, amelyek átaljában silány termésűek. Nevezete onnan van, hogy *Bükk erdőnek eleje*.

c. *Bentsek*, ezen hely hegyek közt úgy fekszik, mintha oda béásták volna, szántóföldekkel áll és marhalegelőből. A benn esőségéről neve *Bent esik*, honnan lett Bentsek összehúzza. Ennek egyik felin hegyesen felemelkedőleg van egy hegycsúcs, min kevés bokor létezik, a hangyaturáshoz hasonló formájáról nevezetik *Hangya* hegyesnek.

XVI. dülő *Tamás fája*, határrészei:

a. *Gát*, szénarét, jó szénát terem, de itten három felőlről, úgymint Csinád, Illye és a maros járai határokról lefolyó, az illyei határból és a vadadi s még káli határhoz tartozó völgyekből lefolyó patakok folynak össze, melyek gyakori áradásokat tesznek, s a termést döntik, s többnyire haszonvehetetlenné válik, ezek gátolására gátot csináltak, földtöltéseket tettek, s nevezete arról vagyon.

b. *Faluhely*, egy kis teres hely, itt állítódik a hagyomány szerint, hogy lett volna a tatárdúlaskor elpusztult *Tövís* nevű falu, kiknek lakosai egy része, mint fennebb megíratott, Kálban költöztek. Szántóföld[nek] jó hely, a patak felőli részecskéje vízenyeges, és kaszálónak műveltetik, savanyú, rossz sítés szénát terem. Itt vagyon egy kis dombtető, azon állítódik lenni a templom, kődarabokat és vastag,

eltört cserépdarabok találatnak ezen helyen szántás vagy kapálás alkalmával.

c. *Büdöskut*, teres hely, szántóföldekkel áll, közepes termésű, nevét vészi az ott való kútról, amelyben állott vízhez hasonló minőségű meleg víz szokott főképpen nyári időben lenni.

d. *Tövishid*, inkább teres hely, van kevés lankás emelkedése, melyben szántóföldek vagynak. A terek kaszálók, közepes szénát teremne, de a víz az ott folyó patakból előnti, miért kevészer lehet használni. Nevezete az ott folyó patakon volt rossz hidakról veszi nevezetét, miért Tövishidnak hívták a régibb korban. Ezen rész már nem tartozik (a praediumhoz) Pusztá falu határához.

e. *Tamás fája*, észkos hely, valaha szálás fák [helye] volna, melyen nevezetesen bizonyos Tamás nevű embernek voltak fái, innen nevezete. Ez semmi tartozik a Pusztá falu határához.

f. *Kis pusztás*, észkos, sovány hely, szántókból áll, gyenge termésűek. Van benne egy kis erdős hely, nevezete onnan ered, mert az erdők pusztításával pusztás hely lett belőle.

[109r] XVII. dülő *Nagy Pusztás*, határrészei:

a. *Nagy Pusztás*, észkos, sovány hely hegyes emelkedéssel, van benne szántó, kaszáló és legelőhely, a tetején van erdő hely is, az elpusztult fákról eredett nevezete.

b. *Bota oldal*, részint teres, részint oldalos hellyel, az oldalos helyek műveletlenül legelőnek használatnak, a teres helyen jó szántóföldek vagynak. Van kevés szénatermő helye, ami csak középjóságú széna. Hely nevezete nem tudatik, verőfényes hely.

c. *Patkányos*, verőfényes és kevesebb észkos oldallal, melynek kis teressége oly formájú, mint a malmoknál szokott zsilipek lenni. Szántó, legelő és kaszáló is van benne, a szántó az aljba meglehetősen, egyebütt nagyon silány, a széna éppenséggel savanyú, rossz. Nevezetén az úgynevezett vakondok túrásáról kellett keletkeznie, mert itten a vakondok patkányoknak nevezetnek.

d. *Szöllő vápája*, észkos hely, nagyobb része bükkös erdő, de már el van öltve. Van szántóföld is, amelynek teteje a hirtelen magosság miatt nem használatnak. A kaszálók savanyú szénát teremnek. Nevezete az túlsó hegyen fekvő szőlőhegyekről, amely itt mintegy vápája a Szöllőnek.

e. *Böjtös*, ez inkább verőfényes oldalon fekvő erdő, kevés kaszálóval, nevezetét tudni nem lehet, hacsak onnan nem származhatott, hogy az erdőben sok úgynevezett szederbokor terem, melyen sok a szedergyümölcs. Mi oly gyümölcs formájú, tornyoson áll egymás mellett, de nem az eperfa-féle szeder, mi böjtös eledel.

f. *Makkoséle*, észkos, merőben erdős hely, ebben van az erdő között egy hegyél, honnan makkot termése idejében nevezetét is vette.

g. *Hanga szőlő hegy*, a környékben hírneves bort terem, alatta van szántóföld és szénarét is, meglehetősen minőségűek.

h. *Szénégető*, verőfényes oldal, szántóföldből és szénafűből áll, silány termésű. Hajdan a nagy fák idejekor szénégető hely volt, onnan nevezete is.

i. *Bota*, hajdonában igen szép cserés erdőnek állítják, ma már szántóföldből, legelőből és szénarétből áll, de savanyú rossz szénát terem. Nevezete nem tudatik.

Káál, 1864. november 8-án.

Nagy Imre községi jegyző m. k.

SZÉKELYKÖVESD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[182r] *Mező Kövesd* fekszik körülveve hegyek között. Határát apró bokros erdők veszik körül, s nagyobb része hegyekkel környékeztetik. Különösen a falu felett egy nagy hegyvonal vagyon, melyet Falu feletti oldálnak neveznek. S hogy miről neveztetett *Kövesd*-nek, azt a legöregebb emberek sem tudják.

Határán három völgy létezik. Az első a Kőlpény felé menő völgy, melyen egy kis patakocska foly, mely ered a Szénafű nevezetű hely aljából, az úgynevezett (Horgas) kaszálóhelyek bütüjéből, s innen neveztetett Horgas patakjának. Ezen nevezet (Horgas) azért neveztetett, hogy azon kaszálóhelyek, ahonnan ezen patakocska ered, horgason fekszenek, s befoly a faluba. Ennek a völgynek a közepében vagyon egy sánccal békerített rétes hely, melyen a Horgas patakja a közepén keresztülfoly. Ezen völgyben több nevezetű részletek vagynak, tudniillik:

a Nagy ág, eredeti nevezetéről semmi sem tudatik. Ménesi ut, ezen részlet azért neveztetett annak, hogy ott megyen ki egy út Ménesre.

Botsak alja, ez azért neveztetett annak, hogy azon részlet hely határos a kőlpényi határon lévő, Botsak nevezetű erdővel.

A Szénafűn lévő bértz, azért neveztetett annak, hogy Kőlpény és Madaras határszélei ott vonulnak el.

A második völgy a Madaras felé menő völgy. Innen ered az úgynevezett Sándor János nevezetű erdő aljából egy kis patak, mely foly egy Csegej nevű helyre, s innen neveztetett Csegej patakjának. Befoly a faluba, s a falu közepébe öszveszakad a Horgas patakjával. Ezen völgyön vagyon: Miklos Antal nevű hely, Jendi nevezetű hely. Ezek nevezetei eredetéről semmi sem tudatik.

Még vagyon az úgynevezett Forrásos hely, minthogy azon részlet helyen sok források vagynak, onnan vette nevezetét.

A harmadik völgy a Hegy megetti völgy, mely a falu feletti hegy megett létezik. Ezen völgyen foly egy kis

patak, mely ered egy Kis Péter tava nevezetű helyről, s hogy miért neveztetett Kis Péter tavának, azon nevezetről semmi sem tudatik, s öszveszakad a falun kívül [182v] a Csegej és Horgas nevezetű patakokkal. S ezen három völgyből eredő és öszveszakadott patakok neveztettek Nagypataknak, mely kifoly a hartzoi határra.

Ezen völgyön is több nevezetű részletek vagynak, példának okáért:

A Szabadi utnál lévő hely. Itt megyen [út] az említett Szabad nevű faluba, s onnan vette nevezetét.

Kurtaláb, azért neveztetett annak, hogy azon részlet földek kurták.

Csávási szeg, ott megyen ki egy út Csávásra, s azért neveztetett annak.

Nagyerdő alja, itt azelőtt régen egy nagy szálás erdő volt, s azért neveztetett annak.

Mező Kövesd, 1864. november 9-én.

Adorján György helységi jegyző mpr.

Katona János falusbíró s. k.

x Fartzádi Márton

x Román Simon

x Györ Péter

x Lukáts Péter

Névíró Katona János falusbíró

SZÉKELYMOSON

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[193r] *Moson* községe fekszik nemes Marosszékből, a Kááli járásban, s határozva van keletről a jobbágyfalvi, csikfalvi és szent mártoni, északról a kááli, nyugatról a böői, veczei, délről a veczei és sárdi határok által.

Ezen községnek *Moson* nevezeten kívül, mely nevezet alatt ismeretes országszerte, más elnevezése s többféle neve nem volt, s nincsen ma is.

Moson községe neve korábban 1600-[asok]ban említették oklevelekből láthatólag.

Hogy honnan népesítették, azt nem lehet tudni, de hogy valóságos magyar, éspedig ev. református lakói voltak, az bizonyosan oklevelekből. 1600[-asokban] már mater ecclesia lévén, Böő és Vecze voltak a filiái, papi, mesteri telkeket még ma is lehet tudni, hol voltak. Azonban az akkori hatalmas földesurak által elfoglaltatván, a böői ecclesiából lett a mater ecclesia, Moson megmaradtot filiónak. A lakói üldöztettek, szolgálattételre való kényszerítés miatt sokan elszéledtek, s az utóbbi időben W[ajda] Récséből⁸³ is telepítettek ide jobbágy emberek.

A *Moson* név eredetéről annyit hagyományból lehet tudni, hogy kezdetben ezen név eredeténél egy Mosoni Balázs nevű ember bírta az egész falut, és arról

⁸³ Vajdarcse (Recea), jelenleg Brassó megye.

vette a későbbi nevezet, s annak a defectusán jutott más kezekbe, de a név máig is fennmaradt.
A községről annyi nevezetes van meg emléke, hogy a régi Trájánus uttya a falun ment keresztül.

Határrészei:

a. *Bongald*, most gabonatermő, ugyan észkos hely, nevét vette a nem régi ciheres, bongados fájáról, minthogy ezen egész dülő a régibb időben erdő és erdő hely volt.

b. *Eszak*, nevezetét észkos fekvésénél fogva kapta, emelkedett oldalos marhalegelő hely, régebben ez is erdő volt.

c. *Nyirfar*, egy kis dombos állású határ rész. [193v] A *Nyir* nevet hihetőleg onnan kapta, hogy a mosoni határt a veczeitől elnyírja, a *far* nevet pedig a dombon állásától.

d. *Ettred*, emelkedett oldala van dél felől, és gabona természetű rajta. Az északi fele lankásabb fekvésű. Ennek is egy része gabonatermő hely, más része erdő. Az erdőt, tehát az észkos részt a verőfényes résztől a középben keletről nyugotra elnyúló hegyorom válassza el. Ezen hegyorom valamelyik résziről praetendáltatik, hogy kincses kamara lenne benne a törökök korából, traditio szerint azon a helyen, hol a nap legelőbb süt fel, és a hova nyugotról legkésőbb visszacsüt. Sok pénzkeresések, ásások látszanak a legkésőbbi időkből is, de a tradíció azon hiánya miatt, hogy nincs kitéve, melyik nap van a nap sütése, nem lehet megtalálni. Különböző részbe az évnek különböző helyeken tanálkozván a hajnali és alkonyodási napfény azon hegyormon. Egyébaránt ennek több részeiben is beszél a néprege eldugott és ásott pénzkről.

e. *Kááli hegy mege*, a legterjedelmesebb gabonatermő része ezen községnek. Nevezetét vette a Káál felé járó nagy hegyen túl, Káál felé való fekvésénél fogva.

f. *Szőlő mege*, ez a mosoni szőlők háta megett van, s onnan van a neve. Nagyobbára mind erdős és erdő hely.

g. *Borzjuk*, erdős hely, a benne lévő sok borzlyukakról vette a nevet.

h. *Kerítő*, erdős hely, oldalos fekvésénél fogva ezen határ részről egyenesen Mosonba jöni nem lehet. Sokat kell kerülni, kivált terüvel, s hihetőleg onnan van a Kerülő vagy Kerítő neve is.

i. *Macskulya*, verőfényes oldalos és omlásos vízmosásos gabonatermő hely. Neve eredetéről nincs semmi tradíció.

k. *Lókötő*, verőfényes hely részint, részint észkos. Nevét vette a török villongások alatt azon helyen történt lovak kikötéséről, s lagerbe való ülésekről a terököknek.

Moson, 18/XI., 1864.

SZÉKELYSÁRD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[223r] Nemes Marosszékből, a Kááli járásban, Nyárad Sárd vagy Maros Sárd községe határos a környüli szomszéd helységekkel, úgymint: Nyárad Szereda, Jobbágyfalva, Moson, Vecze, Szent Lőrincz és Tompa községekkel.

Sárd községének a következő határrészei vagy dülői vannak:

1. Tompa felől a Moritska, mi azért neveztetik Moritskának, hogy a régi időben Daczo Ferencnek és alább tompai Nagy Jánosnak tói malmok volt. Ezen helynek egy része összeütközik a tompai Lokötő helylyel, melynek régi neve, mivel az eredeti székelyek hadszolgálatképes lovaik számokra lóétető vagy cövekelő helynek használtattak.

2. Ugyan fennebb Csűrmege, határpatak az úton alól, mely nevit onnan vette, hogy a múlt századba ott a Daczo utódoknak csűrjek volt, kiknek egy része fiúágon kihalt. [A] Kun család[nak] a leányágon élő utódai: Nyárádi, Nagy, Asztalos, Krakкаи, Siklodi, Lőrinczi, György, gr. Teleki. A nevezett út fenn van hagyva, mivel Tompa birtokosainak utódai a török hadjáratral elpusztított több helységekkel Tompát az akkori országúttól a térbe bennebb építették.

3. Kis csere, Csuts, csere erdőről vette nevét, az erdő felett egy felemelkedett csúcs, melynek verőfényes oldalán Dacsonak hajdan szőlője volt.

4. Szereda Jobbágyfalva felőli völgy[ének neve] Köles aszszó verőfénye és észka, hol Dacsonak a régi időbe csűrös kertje volt.

[223v] 5. Diofa, régentén diófákkal lévén plántálva, onnan vette diós nevét.

6. Bakkos (Bakhus) eredeti neve, mivel a nevezett helyen a török hadjárat előtt egy Szengyel nevű falu létezett, mely tulajdona volt Szengyeli Zsófának, kinek is a nevezett hely verőfény hegyoldalán olyan bortermő helye volt s van máig is, hogy még a bor istene, Bakhus is megnyálná száját utána, ha élne. De most csak utódai nyalogatják drága pénzér[t].

7. Tomege, nevit vette azon tóról, hol két utóbbi magtalan Daczo fitestvérek csónakásztak, mely hely jelen időben sásos, kaszálónak használtatik.

8. Ördögös sátora, [a] török hadjárat végpusztítása alkalmával Sárdnak reformált harangjai is a fenn nevezett tóba vettettek, melyek máig is ott sülyyednek. Sátorokba lakván, némely labancokra a kurucok ördögképbe az ördögös erdőből szíves látogatást tettek.⁸⁴

9. Ali török basa hadjárata alkalmával nemcsak Sárd, hanem Moson, Vecze, Agárd, Tofalva, Szent György, Kebele, Kebele Szent Iván és Szent Lőrincz székely

⁸⁴ Utólag áthúzott félmondat következik: *Azt gondoltuk, hogy az időben a labancok adója lejárt, de.*

reformált falvak részint kiirtatván, részint török foglyokká estek, [ezen] falvak részint háromnegyedit oláhok lakják. Csak némely hadszolgálatképtelen, elhúzódt székely atyafiak utódai bírják és lakják Sárdot is, valamint az említett falvakat.

[224r] Sárd, 11. November, 1864.

Nyarády István jegyző m. t. k.

Krakkai György falusbíró m. t. k.

SZÉKELYSZÁLLÁS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[336r] Helynevek *Székely Szállás* községéből, nemes Udvarhelyszékből.

1. *Székely Szállás* helység tartozik nemes Udvarhelyszék, Kereszt Ur alkerület, Böződi járáshoz. Ide ősi örök időktől fogva tartozott.

2. A helység neve *Székely Szállás*. Ez neve vala örök időktől fogva, és világszerte ez ismeretes neve.

3. Valamint most, épp úgy hajdon *Székely Szállás* a neve.

4. Szükség esetében mindannyiszor említetik.

5. Népesítése emberi emléket fejtől, mái özves nemzedék szaporodás, nemzetségről nemzetségre szaporodott.

6. Hogy eredeti *Székely Szállás* nevét honnan vette legyen, semmi bizonyos adat, semmi tudomása róla.

7. A *helység* mint első dűlő nyugoti részén lefolyó *Vécze pataka*, mely egész határunk közti átfolyásába ez[en] nevet tartja, száraz időben alig a baromitásra elégséges, eső és záporok gyakori létével hidakat, gátakat, sőt épületeket ront, utakat, földeket használatatlanná teszi.

Második határrész:

a. *Rét*, ez lapályos, de nagyrészen vízenyős helység.

b. *Also hosszú*,

c. *Tekenyös*,

d. *Felső hosszú*, mindezek oldal meredekes szántó, szőlő és kopár helyek.

e. *Tanorok*,

f. *Határ út*, ezek lapályos szántó és kaszálók, köztök vág ki határunkot átvágó *Véczkéről* Szent Demeterre vezető határút.

Harmadik határrész:

a. *Kapus*.

b. *Csortos*.

c. *Sorok oldala*.

d. *Határ út*, itt *Kapus* és *Farásza*[?]⁸⁵ magos hegybércek folyásába áll, szomszédoltatván Bordos és Szent Demeterrel. *Sorok oldala*, úgy *Csortos* mind erdős, magos bérceken fekszik, és szomszédoltatik Nagy Kend és Czikkántor bércevonalaival.

e. *Határ út* és *Sorok loka* délkeleti részén lefolyó *Sorok árka*, mely tetemes károkat szokott okozni. Mellette *Szeben kuttya* igen jó vízzel, eredeti neve nem tudható.

Negyedik határrész *Nagy erdő*, ez bérce erdő borzasztó nagy árkokkal, szomszédos Czikkántor és *Véczkével*. *Sorok árka* ez erdőből indul és folyik be *Vécze* patakába, közte igen jó legelők.

b. *Sorok*, ez nagy oldalos, inkább hasztalan szántók. Ennek igen magos teteje *Tatárok vára* név alatt. [336v] Regéltetik, hogy e helyen valaha a tatárok tanyáztak, és ennek többszöri bizonyító eszközei bizonyos lelt nyilak, nyílvevesszők, melyek tanúbizonyságot adnak, hogy való lehetett a tatárok e helyen lett tartózkodása.

c. *Rét oldal*, ez meredekes erdős és szántó helység.

d. *Bab föld*, ez lapály, szántó és kaszáló, keleti részét mossa *Vécze pataka*, nyugoti részét *Sorok árka*, mely két víz *Vécze* és *Székely Szállás* közös hídgya alatt ütközik, s *Vécze pataka* nevet vévén fel, azon közös híd alatt megyen keresztül, mely *Székely Szállás* határán keresztül a *székely kereszturi nagy útvonalból* per Sárd, Magyarzsákod, *Vécze*, Szent Demeter átvetet a maros vásárhelyi nagy útba Kelementelkére.

Ötödik határrész *Hentzefája*, ez meredekes, inkább hegyes szántók, nagyrésze haszonvehetetlen. Ennek hegybérce határunk legmagosabb csúcsai közé tartozik, egy része oldalába *Akasztofa* helységnek nevezetik azon bizonyos kútforrásból, hogy valaha itt *akasztofa* állott, melyre hallomás szerint *akasztoztak* is.

c. *Hosszu oldal*, ez egész merejében meredekes oldal, közepe táján fekszik a közönség *Temető helye*. Van itt a *Temető* felett bizonyos két darab erdő, mely egész oldalos helység.

d. *Falu vége*, ez inkább lapályos szántó és kaszálók, mely mellett *Véczkéről* helységünkbe bójáró út átvonul.

e. *Kertfele*, ez is menedékes szántó helység, mely a helység északkeleti részén lenyúlik.

f. *Tővis vápa*, ez valaha tővises helység volt, ma inkább meredekes haszonvehetetlen, kopár oldal.

g. *Himos*, ez észkos menedékes hely, mely Bordos határával megoszlik, s nagyrészt erdőt foglal magába.

h. *Kis erdő allya*, ez is meredekes szántó és haszonvehetetlen, mely egy bérce vonalon az észkos felén bevezet éppen *Himos* orrán *Vécze patakába*, hol *Himos árka*[val] összeütközik. Itt a falu mellett lefolyó *Vécze pataka* megossza az *Also rétet* és *Kis erdő allyát*.

[337r] *Székely Szállás* határa körül szomszédosítatik *Vécze*, *Bordos*, *Szent Demeter*, *Nagy Kend* és *Czikkántor* helység határaival, s szomszédosítását bizonyos tanulságokra megjegyzik az látható és fennálló halmok.

⁸⁵ Átjavított szövegrész, bizonytalan olvasat.

Semmi különös megjegyzésre méltó az írtakon kívül, valamint községünkbe, épp úgy határunkon nincsen, semmi irományok, bizonyos tudomások, hallomások többre nem vezetnek.

Ezeket a határ állása és mineműsége szerint kimutat-
ta és alázattal beadgya,

Székelly Szállás, 1864. augusztus 18-án:

Veres István falusbíró

Veres András m. k.

Simo András hűtösök

SZÉKELYTOMPA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[269r] Helynevek Tompa községéből, nemes Maros-
székről.

Az első kérdésre: Tompa helysége van nemes Maros-
széknek Kááli járásában, egy, a Nyárad vize mentéről
bényúló, név nélküli völgy torkolatában.

A második kérdésre: A községnek jelenlegi neve
Tompá, a régi írásokba néhol így is fordul elé Tom-
pafalva.

A harmadik kérdésre: Semmit sem tudunk.

A negyedik kérdésre: Legrégibb leveleink 1613. év-
ből valók.

Az ötödik kérdésre: Nem tudjuk.

A hatodik kérdésre: Nem tudatik.

Hetedik kérdésre. A topographiai nevek a következők:

a. Hid előtt, mivel a faluból egy patakhídon mennek
keresztül reá.

b. Nyárszeg, az itt lévő erdőbe sok nyárfa terem.

c. Erdő szeg, nagyobbbrészint erdős hely.

d. Berekeny, meredek oldal, szántó.

e. Nagy szőlő, szőlőtermő hely.

f. Töviságy, nagyobb része legelő lévén, több tövis te-
rem rajta.

g. Tőkeeresztő, meredek hegy, melyen hajdonába
bükkfatókéket eregettek.

h. Vég láb.

i. Tőkös, kiirtásakor sok disznótököket termett.

k. Kalamár ut, MarosVásárhely felől a szekérutat el-
hagyva, egy gyalogösvény megy keresztül rajta, me-
lyen mások között kalmárok is jártak.

l. Cse Mihály halála. Hajdonába Cse Mihály nevű
embert, ki ezen az oldalon egy szán fát eresztett bé,
a szán letaposta, s megholt az oldalon.

m. Bükktő, felette van egy bükktő erdő.

n. Két cserefa erdeje, hajdan cserefás erdő volt, levá-
gatott, kettő maradt belőlök.

o. Szabéd árka, kis patak, melynek eredeténél néhány
házból álló telep volt hajdanában, Szabéd név alatt.

[269v] p. Csongorza, magas, észkos oldal.

q. Bükkvápa, tekenyő alakú hely, régebben bükkfás
erdő volt.

r. Észok, egészen északba van.

s. Hideg kut tere, egy forrás van benne, melyet a köz-
ség ivóvíznek használ.

t. Borjúkert, szántó, régebben a borjúk nyári legelő-
nek használták.

u. Magyaros oldal, szántó, régebben erdő volt, s ben-
ne sok magyarófa.

x. Sárrét, egy patak megy keresztül rajta, mely gyak-
ran kiönt.

y. Soos kut tere, közepibe sósforrás és -kút van.

z. Nagy rét, kaszáló hely.

j. Székoldal, verőfényes oldalon lévő szántó.

v. Felhago, szántóföld, mely az aljból kifelé van nyi-
lozva.

w. Csere, szántóföld, régebben cserefás erdő volt ol-
dalon, az alja Csere allyának, egyéb része Cserevég-
nek, a bérc Cseretetőnek nevezetik.

aa. Agyagos alya, egy agyagos földből álló hegylanc
alatt van.

bb. Kuthágo, menedékes oldal, a tetején egy darab
helyt forrásos hely.

cc. Kert teteje, a kertek felett van.

dd. Ropo, fennsík, forrásos szántóföld.

ee. Gyepűre járo, falu mellett van, s a kertek végivel
egy arányba jár ki.

ff. Loktő, régebben, mikor a háborúk folytak, s
a lovas katonaság megtelepedett, a lovaikat oda kö-
tötték, mind falu helyére.

Köztudomás után azon megjegyzéssel írtam, misze-
rént a hajdonában a határnak nagyobb része erdős
helyekből és legelőkből állott, a marhatenyésztés lé-
vén a népnek keresetmódja. Azonba az erdőket kiir-
tották lassanként, s a legelőkkel együtt felszántották,
annyira, hogy már most nagyon kevés fatermő hely
és legelő van, s jelenleg a nép a földművelésből él.

Tompá, 1864. október 30-án.

György Sándor helységi jegyző

SZÉKELYURALY

(ÉS MEZŐURALY)

SZÉKELYURALY

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[256r] Sz[ékely] Uraly

Úgy vélnek, hogy azért nevezetik Uralynak, mivel
tőzsomszédságba vagy on a volt nemesek, uralyi Szol-
kol familia [birtoka] uralyiakkal.

Székelly Uraly[nak] nemrég kezdett neveztetni, de
minthogy Marosszékhez tartozott, a vármegye[i] ural-
lyiak a szék[ely] uralyiakat román nyelven *Ungureni-*
nek nevezték emberi emlékezettől fogva, és úgy neve-
zik most is. A szék[ely] uralyiak pedig a vármegye[i]
uralyiakat *Rumenéninek* nevezik.

Határrészei:

1. *Doszu finatzelor*, azért, mivel a szénafeű alatt lévő északra vagyon.
  2. *Gropá Popi*, mivel ottan a parochialis telekhez tartozó egy nagy szántóföld vagyon.
  3. *Veresa*, mivel cserefaerdős hely volt, melybe bokrok jelenleg is vagynak, és magyarul Veresnek nevezték.
  4. *Dedlu tergului*, mivel arra mentek és mennek Maros Vásárhelyre, és hogy látszik is onnat a város, azért nevezték úgy.
  5. *Fátzá*, azért, mivel verőfénybe vagyon.
  6. *Hulá*, azért, mivel szakadás vagyon.
  7. *Fatea unde zsoke krutsia*, azért, mivel régentény zászlókkal mentek ottan az ifúság pünköszt napján táncolni.
  8. *Kaléa Kăpusiului*, azért, mivel régebben a kapusiak jártak ottan.
  9. *Tyikuju*, azért, mivel egy hegyes domb vagyon.
  10. *Kistilébea*, azért, mivel határos a bándi Kisstelekkel.
  11. *Kápu Déálului*, azért, mivel egy nagy oldalhegy végiben vagyon.
  12. *Valea*, azért, mivel a tó mentiben vagyon, románul Váléa.
  13. *Lékintzá*, azért, mivel egy nagy hegy lejtőiben vagyon.
  14. *Páduritse mare és mică*, azért, mivel régebben bokros hely volt.
  15. *Kosztá Buksi*, mivel régen egy Buksa nevű ember tartotta ottan a juhait. Ezeket a legöregebb emberek úgy tudják és úgy hallották az öregeiktől.
- Székely Uralityban, november 5-én, 1864.

x Kodártsa György falusbíró
Hárhai Sz. által mp.

MEZŐURÁLY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.
(Fol. Hung. 1114/49.)

[253r] Thorda megye (Erdélyhon), Maros Bogáthi járás.

Helynevek *Mező Uraly* községéből.

Kérdés az utasításban van.

Ad I. Tartozik jelenleg Thorda megyéhez, Maros Bogáthi járáshoz.

Ad II. Kettő. Román nyelven, mely helybeli elnevezése is, neveztetik Orojul de Campie. Országszerte ismeretes neve kettő, magyarul Mező Uraly és románul Orojul de Campie.

Ad III. Hogy hajdon más névvel neveztetett volna, nem tudatik.

Ad IV. Bizonyosan nem tudatik, annyi tény, hogy rég időtől fogva így említetik.

Ad V. Erre a pontra az adatok hiányzanak, mert községi levéltár nincs.

[253v] Ad VI. Semmi sem tudatik, ugyan az ötödik pont alatti felhozott hiányok miatt.

Ad VII. Van a határon egy csúp, mely román elnevezéssel Tyicuju Dobelor, ez régi időtől fogva úgy neveztetik. Annyi a tény ugyan, hogy a régi időkbe a fejedelmek katonái abból a csúpból verték a dobot. Van az határon egy híd, mely van a faluba, és neve Fekete Helena hidja (Podulu negri Ilena). Az hídnak elnevezéséről az adatok hiányzanak, mert levéltár[a] a községnek nincs.

Van a határon egy hely, melynek neve La Komara. Ezen helyen régi időkbe találtatott ottan pénz, és onnan kapta elnevezését (Komara).

Van a hely határán szántó, kaszáló, legelő, nádas, és ami nevezetességgel bír. Nagy mértékbe természetlik a tengeri (törökbúza), őszi és tavaszi gabona.

[254r] A fenn említett dűlön más [hely] nevezetességgel nem bírván, fel sem említettett.

Fekszik különben a helység hegy alatt, egy kis völgybe, határa hegy-völgyes helyeken.

Szomszédjai napkeletről Bergenye és Soospatak, délről M[ező] Pete, nyugotról Mező Kapus, éjszokról Szék[ely] Uraly.

Mező Uraly, október 9-én, 1864.

Szokol András falusbíró mp.

Seucan János falu jegyzője

SZÉKELYVÉCKE

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.
(Fol. Hung. 1114/57.)

[367r] Kimutatása nemes Udvarhelyszékben, Kereszt Ur alkerület Bőzöd járásában ősi időktől fogva kebelezt és oda tartozó Véczke helység és ennek határait illető minden részeknek.

[367v] Helynevek Véczke községből, nemes Udvarhelyszékből, Erdélyben.

1. A széknak neve, hová a helység tartozik.

[368r] Erdélyben, Nemes Udvarhelyszék, Kereszt Ur alkerület, Bőzöd járás, hová ősi időktől fogva tartozott, úgy ma is.

[367v] 2. A községnek neve mi volt? Mi ismeretes országszerte?

[368r] *Véczke* emberi emléket felyűlmúló időtől fogva Véczke név alatt említettik, mint magyar községhez sem egy, sem más ajkon álnevezet nem járulhatott.

[367v] 3. Volt a községnek más neve?

Véczke név alatt állott és áll e percig. Némely öregek őseiktől örököelve hallották, Arany lábu Véczke, okadat nélkül.

[367v] 4. A község mikor említettik legkorábban?

Arról semmi adat, mikor és miért nevezték Véczkének.

[367v] 5. Honnan népesítettett?

Az bizonytalan! Annyi igaz, hogy bizonyos öregek elbeszélésénél fogva ezelőtt csak másfél századdal Vécz-

ke 30 házból áll, hol ma 170 ház áll, család négy-öt vala, hol ma 66 családból álló lakosság tanyászik. Következően nagyobb része a lakosságnak származott, például a. Balások Maros Szeredából, b. Birtalalan[!], Radnotiak Radnotról, c. Birtonok Magyar Zsákodról, d. Simo fiak Kis Solymosról, e. Csőbi fiak Csőből, f. Sánta fiak Küküllő megye, Ohlá Zsákodról, stb. Következően idővel népesedett ugyan az eredeti lakosság, terjedett a törzsökös család, de szaporodott a származott ivadékból is mai népessége.

6. [368v] Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékekből a név eredetéről, értelméről, mindegyik nyelvű helyre nézve?

[369r] Semmi bizonyos hagyomány, írott vagy nyomtatott emlék nincs a név eredetéről, Vécze volt és az mai napig.

[368v] 7. A község határában előforduló többi topographiai nevek, például mező, dűlő, szántó, kaszáló, puszta, erdő, szőlő, irtvány, tisztás, forrás, kút, folyó, patak (megkülönböztetve minden nevet, melyet ilyen fő és mellékpatak eredetétől egészen kifolyásáig más folyóba nyert). Az összeírás lényeges feladatául minden tárgyak legkimerítőbben pontosan leíratván, szóval a helynek eredeti valóságáról lehető okmányt felhasználva, végül a tárgyak természeti tulajdonságok elmondva, azoknak fekvések és szomszédságok tökéletesen meg van mutatva topographiai renddel.

[369r] I. dűlő *Vécze helység*.

Vécze helységét hosszába átvágja a kereszt uri nagy utból per Sárd, Ujlok, Magyar Zsákodon átvonuló nagy utca, mely Szent Demeter felé bévezet Kelemenelkén a Kis Küküllő mellett le, és per Ballavására Maros Vásárhelyre járó nagy útba. Ez Vécze hosszúdad nagy utcáját a helységben keresztülvágja Szöllős völgy, Buzás völgy és Hammas völgy árka, melyek az említett völgyekben csak kútforrásokból erednek, de esős idők alkalmával hidakat, épületeket rontanak, barmokat visznek, mind ez történt 1864-be. Van egy kis utcája is, ezt a nagy szertől, vagyis a nagy utcától elvágja *Vécze pataka*, mely Magyar Zsákod és Ohlá Zsákod határain eredetét vévén, esős időkben a legveszedelmesebb folyóvá növekszik, minek nyoma így esetekben megbecsülhetetlen.

Délre szomszédolja a helységet második [dűlő] *Kenderész*.

a. *Gát köze*, ez lapályos szántó és kaszálóból áll, átvágja keletről Vécze pataka, délről Herés árka.

b. *Kenderész*, ez lapályos szántó helység, nyugotról szomszédolja Kis herés uttya, délkeletről Herés árka, mely a legveszedelmesebb kártévő árkok közé tartozik. Eredetét veszi Heresbe, és befoly a Gát között Vécze patakába. Kenderésznek eredeti neve, mert örök időktől kendert terem, Gát közének, mert hajdonába két malom gátja között fekvék.

Harmadik [dűlő] *Északbük*:

a. *Északbük* eredetét veszi, mert egész észkos helység, itt homokos oldalos szántók, kaszálók, legelők és haszonvehetetlen helyek vannak.

[370r] b. *Kotorvány*, ez meredekes szántó, kis lapálya kaszáló, eredeti neve nem tudható.

c. *Hidegkut vápa*, ez nevezetes egy igen bő és jó vizű kútjáról, oldal, meredekes szántó és legelők.

d. *Nagy Heveder*, oldal, meredekes szántó, legelők, két jó forráskútja [van], honnan ered Nagy heveder árka, mely Hidegkut vápa előtt nagy és tetemes kár okozással omlik Heres árkába.

e. *Kis Heveder*, ezt körülveszik a határnak magosabb hegyei közé tartozó bércek, vannak benne kopár szántók, legelők. Keletről szomszédolja Ohlá Zsákod és Vécze határ bérconala.

f. *Heres loka*, lapályos szántók és kaszálók, ez és az elősorolt határrészek között foly le egy, a legveszedelmesebb árkok közül való úgynevezett Herés árka.

Negyedik dűlő *Falu erdeje*.

a. *Falu erdeje*, bokros és fiatalos szép darab erdő borzasztó nagy árokkal, azonban vad ritkán terem benne.

b. *Nagy orotvány*, puszta legelők és egy veszedelmes árokkal, mely Vécze határát Magyar Zsákoddal megossza Nagy orotvány árok név alatt.

V. dűlő *Nagy orotvány allya*.

a. *Nagy orotvány allya*.

b. *Burus János völgy*, oldalos szántók, menedékes kaszálók egy nagy árokkal, mely befoly Vécze patakába.

c. *Hidfőle*, vizes szántók, kaszálók, puszta legelők, itt átlépik Vécze veszedelmes patakán Henter rétre.

d. Ez *Henter rét*. Hajdonába kaszáló, most épületek is vannak [rajta], lapályos szántó és kaszáló, melynek keleti oldalát Farkas völgy árka, dél és nyugotit Vécze pataka rongálja.

e. *Komlosloka*, vizenyős szántó, kaszálók, keleti oldalát Bab völgy igen veszedelmes árka, déli részét Vécze pataka szaggatja.

f. *Nyerges völgy eleje*, lapályos vizenyeges szántó, keleti oldalát Ilombánd árka, déli oldalát Vécze pataka, nyugoti oldalát Bab völgy árka rongálja.

Hatodik [dűlő] *Ilombánd*.

a. *Ilombánd*, ezt körülveszik a legmagosabb kopac hegyek, keletről *Ilombánd árka*, mely veszedelmes kártételekkel béomlik Vécze patakába. Eredetét veszi az Ilombánba lévő igen jó forrású két kútból. Ilombán teteje az magosabb hegyek között áll, szomszédosítván Magyar Zsákod határával.

b. *Timárné*, kopac oldalos legelőkkel, igen nagy árokkal.

c. *Nyíras*, ez igen nagy bérccél, menedékes sovány szántó és legelőkkel. Bab völgy árka egész nyugoti oldalát rongálja, mely eredetét veszi Bab völgy, Vermes völgy és Órhely ágába igen jó forrásokból, és béomlik borzasztó károk olykori okoztával Vécze patakába.

d. *Nyerges völgy*, ezt bércek veszik körül, félkörbe meredekes szántóhely, mellette jár le a Véczke felé vezető nagy út.

Hetedik [dülő] *Bab völgy*.

a. *Telek völgy*, menedékes szántó, legelők.

b. *Örhegy ága*, lapályos szántók nagyobbbrészt, a legmagosabb legelő bércek.

[371r] c. *Vermes völgy*, hegyes, bérces szántók, legelők, igen kevés kaszáló, itt van egy jó forrású kút, mely Bab völgy árkaiba foly.

d. *Bab völgy*, a legmagosabb bércevonalat körülvevő puszta kopac legelők, igen kevés lapály, mely a hegyről omló vizek miatt általába suvad el. Itt van a két legmagosabb bérc.

e. *Ráda völgye teteje* és *Bab völgye teteje*, melyek megosszák Véczke határát Csőb határával.

f. *Tsinoros*, ez a legmagosabb bérc alatt vonul el, igen meredekes szántó és legelőkkel. Van egy igen magas nevezetes bérce, Tsinoros teteje, itt vonul el Csőb és Véczke határvonala ez[en] bérceken.

Nyolcadik [dülő] *Farkas völgy*.

a. *Farkas völgy teteje*, itt igen magas bércevonalon szántók és legelők.

b. *Komlos oldal*, itt áll magas bércevonat, oldala menedékes szántók, kopár legelők.

c. *Farkas völgy*, ennek lapályai vizes szántók, kaszálók, menedékes oldalai sovány szántók, legelők. Van benne három nevezetes forráskút, honnan ered Farkas völgy árka, mely Véczke nagy útját átvágva, befoly Véczke patakába.

d. *Kis völgy*, ennek keleti oldalán, szintúgy Farkas völgybe, vala 1848. év előtt egy szép szőlőhegy, ma szántó és kopac oldal. Kis völgy félkörbe bércekkel van övedzve, s hol hajdonába kaszálók valának, ma házak állnak. Kevés kaszáló, szántói menedékesek, igen kicsi szőlőhegygel.

e. *Szőllős völgy*, nagy kopár hegyeivel körül van véve, fokja vizenyős szántó, kaszáló, hegyoldalai sovány szántók, legelők. Vannak nevezetes forrásai, honnan eredetét veszi Szöllős völgy árka, és befoly a helységen keresztül Véczke patakába.

Kilencedik [dülő] *Szőllős völgyi szőlő*.

Ezen szőlő jó fekvésű, de terméketlen szinte mindenkör.

Tizedik [dülő] *Buzás völgy*.

a. *Buzás völgy*, ennek eredeti neve, mert nagyrészt búzát terem, körülvetetik borzasztó nagy bércekkel félkörbe. Van benne igen nagy magoslaton silányul termő szőlőhegy, van két kis bokros erdős lapályai, szántók, oldalai legelők. Itt vannak több jó források, honnan Buzás völgy árka át a helységen béomlik Véczke patakába.

[372r] b. *Hammas völgy*, ez is félkörbe a legnagyobb ormokkal van körülvevő, lapálya vizes kaszáló, oldalai meredekes szántó, nagy része legelő. Van keleti ol-

dalán egy szép szőlőhegy, mely rendesen jövedelmez. Vannak több jó forrásai, honnan Hammas völgy árka keresztül a helységen befoly Véczke patakába.

c. *Himos*, ennek kevés lapályossága szántó, kaszáló, nagy része legelő és erdő, magas bércevonala megossza Csőb, Bordos és Székely Szállás határait Véczke határától. Van itt Himos kútja, melyből Himos árka átfoly Bordos határára.

Tizenegyedik [dülő] *Közép völgy*.

a. *Közép völgy*, ennek igen kevés lapálya széna- és szántó helyek, igen magas hegyekkel van körülvevő, menedékes helyei szántók, nagy rész legelők. Itt vannak három jó források, melyekből Közép völgy árka szaporodván, omlik belé Véczke patakába.

b. *Kis völgy*, ez is igen magas hegyekkel van körülövezve, lapályos helye szántó, több legelő. Itt van egy magas bérc, Kis völgy teteje, honnan befelé oszlik a határ Székely Szállás és Véczke között.

c. *Lorok*, itt vág keresztül a nagy út, a lokság szántó, dél és nyugoti részét szaggatja Véczke pataka, közepét és felső szélét Közép völgy árka szaggatják.

Tizenkettedik [dülő] *Hájagos völgy*.

a. *Hájagos völgy*, ennek kevés lapálya szántó, kaszáló, nagy rész erdő és legelő.

b. *Kerek mező*, szép lapály, szántó, de veszedelmesen körülveszi Véczke pataka és Mező völgy árka.

c. *Mező völgy*, ez a legmagosabb hegyektől köröztetik, lapálya szántó, kaszáló, némü része erdő és legelő, egy veszedelmes árok benne Mező völgy árka név alatt.

d. *Sorompota*, ez a legmagosabb hegyek közé tartozik, hegybérce szántó, oldalai kopár legelők, itt бүтүзөдүк Székely Szállás azon hegybérce, mely Tatárok vára név alatt említetik.

[373r] Tizenharmadik [dülő] *Nagy erdő*.

a. *Nagy erdő*, ez egy borzasztó árkos helység, a legmagosabb hegybérce van [ott], hol Czikmántor határával öszveütközük Barátok hegyese név alatt.

Tizennegyedik [dülő] *Kis Heres*.

a. *Kis Heres*, ezt körülveszi Véczke és Czikmántor igen magas bércevonala, nagyobbára oldalos szántók, kopár hasztalan legelők igen sülyyedékes kaszálóival. Van benne több igen jó vizű forráskút, melyekből ered Kis Heres árka, mely túlságos kártételekkel foly be Nagy Heres árkaiba, s ezek öszvesen Véczke patakába omlanak.

b. *Herés loka*, ez teres, nagyobbára kaszálók, kevés szántó, de valamint a kaszálók, szintúgy a szántók Heres árka által csaknem öszvesülyyedtek.

Tizenötödik [dülő] *Nagy Bük*.

a. *Nagy Bük*, ez egy terjedelmes hosszú erdő Pipe helység magas bércevonala alatt, déli részébe a legveszedelmesebb, úgynevezett Virgo árkával, hol a rablók és tolvajok gyakran helyeket lelték hajdonába. Ez felett van Virgo, ez vette eredetét a hosszas per-

lekedésről, mely Pipe községével több időig folyt, itt Ohlá Zsákod bérctvonala is megütközik Véczeke határával.

Tizenhatodik [dűlő] *Tserés vápa*.

a. *Tserés vápa*, igen magos bérctvonalak alatt a lagnagyobb oldalossággal nyúlik el, sovány szántó és nagy része pusztá legelők, csekély aljasága szántó.

b. *Pusztá szőlő*, meredekes hegyes szántó és legelők, van benne egy darab szőlő Tsillag hegy név alatt, erről méltán nevezetik Pusztá szőlőnek, mert a szőlő a legcsekélyebb jövedelmező, csaknem egész hasztalan.

[374r] Tizenhetedik [dűlő] *Agyagas mege*.

a. *Agyagas mege*, ennek eredetisége lehet onnan, mivel szint[e] az egész helység agyagas. Itt igen magos hegyormok alatt vannak, jelenben csak levágott erdők, aljába kevés szántók és házak. Közepében áll Gyulakata vápa, hajdonában kaszáló, ma szántó. Ez nevezetes arról, hogy a francia háború alkalmával egy német ezen a helyen telepedett vala le, kinek Kata felesége vala. Ezen hely omladékaiból 1863[-ban] a kősziklák közül egy emberfő fordult ki szép drága nagy hajjal, ennek történetéről semmi bizonyos tudomás.

b. *Zázor völgye*, ez is a legmagosabb hegyektől körül van vétéve, nagyobbára szálas erdő, alja oldalos sovány szántók és hasztalan legelők. Itt vagyon a Zázor völgy árka, mely sokszor kárt okoz, ez befoly Véczeke patakába. Zázor völgye egy részébe hajdonába több lakóházak valának, ma helyek szántó helység. Agyagas mege és Zázor völgye mellett foly le Véczeke pataka, és itt kezdí Véczeke nagy utcáját elzární ugyan Véczeke kis utcájától, mely víz káros következései után olykor a falu egymással közlekedéstől tökéletesen el van szigetelve.

[373v–374r] És így Véczeke határa körülszomszédoltatott Csőbbel, hol a bérctvonalakon átvonuló határszély áll jegyezve 21 halommal, Bordossal 10 halommal, Székely Szállással 23 halommal, Czikmántorral 10 halommal, Pipével 7 halommal, Magyar Zsákoddal 20 halommal. Szó teljes értelmében Véczeke egész bércekkal van körülvéve, s itt szabad és menedékes járásra út csak Magyar Zsákod felől bé, Szent Deme-ter felé ki áll szabad nyílás. Rendesen egyebütt magas bércek környezik.

[373v] Az utasítást szem előtt tartva, mennyibe érhet- te, a helység és határa mineműségét egész valósá- gába ismérvel készíttette és alázattal kimutatta, Véczeke, 1864. augusztus 20-án.

Török Lajos, 14 éven keresztül volt jegyző, minden előleges földmunkálatok, épp úgy catastr[alis] ügy- vezető mp.

[374r] A kimutatás valódiságát igazoljuk és eszerént lenni bizonyítjuk

Balás Elek falusbíró
Thorotzkai községi jegyző

SZÉKES

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[259r] Székes községe, nemes Marosszékből felel az adatgyűjtésre a következő pontokban.

Először. Székes helység van nemes Marosszékb- en, a Kááli járásban, Maros Vásárhely szabad királyi vá- roshoz mintegy mértföldnyi távolságban napkelet felé, egy szűk völgybe. Északról Ikland, északkeletről Káál, délkeletről Bőő, délnyugatról Csejd, napnyu- gatról Tofalva és északnyugatról Nagy Ernye falvák szomszédságaik között.

Másodszor. *Székes* községének jelenben csak ezen egyetlen elnevezése van.

Harmadikra. A régi időkben le egészen 1600- [asok]nak a közepéig Székes helység Zekesnek neve- ződött, és így is íratott minden régi okmányokban, amint ezt többek között egy 1577-be költ adomány- leveléből is lehet látni volt erdélyi fejedelem Bátori Kristofnak, melynél fogva a primorok, primipilusok, pixidariusok jogát teljességgel nem bántva, az itt lé- tetett fejedelmi adományozható javakat Bercsényi Imrének adományozta, s a falunak egynegyed része májig ezen alapon birtokoltatik.

Negyedikre. Semmi bizonyos adatról nem tudunk.

Ötödikre. Mint valóságos székely község, hihetőleg a hunok maradványai.

Hatodikra. Sem köztudomásból, sem hagyományból a község eredetéről tudni nem lehet.

Hetedikre. Második dűlő *Hegymege*, a falu északi szélén elnyúló hegylánc megett. Ezen dűlőbe esnek a Dőlő és Hidegkut. Hogy ezen határrészek nevö- ket honnan kaphatták légyen, ugyanitt semmi adat róla, de nevök és a faluhoz közel lévő állásukból kiindulva, általunk leginkább a[z] vehető ki, hogy a nevezett részek kitűnő hideg forrásokkal bővöl- ködnek, hol is hajdan a község nyájai delelhetnek. Továbbá:

Ezen dűlőbe esnek még Orotvány, Öröszvény, Almás hüver, Tanorok, s ugyanennek a szélibe még Szilvás nevezetű határrészek is. [259v] Ezen túl megnevezett határrészek neveket ugyan hogy honnan és ki által kaphatták, semmi adat nincs róluk, de állásoknál fogva és elnevezésekből is kiindulva, általunk legin- kább oda magyarázható, hogy valaha, valakik által ezen helyek gyümölcsös tanoroknak lehettek kiszá- mítva. És eszerint a mái Orotvány név lehetett azon időben Írtotván. Öröszvény – Ereszvény, Almás hü- ver – Almás hely, a Tanorok és Szilvás nevű részek saját eredetük nevökben megmaradván.

Harmadik dűlő Bodo, Fekete János, Dám erdős helyrészek, s úgy Bodo alya és Dám allya szántórész- ek. Hogy ezek nevöket honnan és ki által kaphat- ták, arról semmit nem írhatunk.

Negyedik dűlő Telek, a falu déli oldalában. Ezen dűlőbe esnek Avas, Czirculus és Csehér nevezetű erdős határrészek. Ezen határrészekről csakis annyit írhatunk, hogy a Telek nevű rész a mostani telkek bütüjébe levén, a falu telkeik kiszámításakor a telkekhez számíthatott. Az Avas nevű részről pedig annyit, hogy ezen hely lévén a múlt század elején is már e községnek észkos és magos állásánál fogva legrégibb cserfákkal díszlett erdeje. Ezen rész nevét a régiségről kaphatta. Ennek a szélibe Czirkulus és Csehér csakugyan erdős részek, hogy ezek nevöket honnan kaphatták, nem tudhatni. Annyit megjegyzünk róluk, hogy a faluhoz közel lévő magos, erdős hegyek lévén, több régi aljvermeket találtak a most élő emberek, és rajta melyébe tüzelő helyek is léteztek valaha.

Ötödik dűlő Pap hegyesse, egy magos hegy tetején az ev. reformata eclésiának egy ős erdejével. Ezen dűlőbe esik Kutfő hegy, igen nevezetes, hideg bőv forrásával, [és] Horgos, kerék falt képező állásával. Ugyanitt megjegyezhető, hogy ezen helyen vagynak több ingoványos részek (Seppedék), melyet öt-hat öles rúddal is megmérni, hogy milyen mély, nem lehetett), azt beszélvén róla egy sertéspásztor, éspedig többízbeni hitével támogatólag, hogy amint ő ott a sertéseket őrizte, szemeivel látta, hogy hánykódása alkalmával felágaskodta magát belőle egy szinte keze nyeléhez hasonló, vastag szemű láng, mi is azonnal visszaereszkedett.

[260r] Hatodik dűlő Magyaros erdeje, Ingo szőlő oldal, Borso hely és Szurdok.

Ezek elnevezésekről semmi adat nincs, és mi is csak annyit írhatunk, hogy Ingó szőlő oldal jelenleg egy terméketlen legelő hely, és ezelőtt 10–15 évvel találtak még rajta szőlőtöveket. Borso hely és Szurdok egy kis, a faluból észak felé kinyúló völgy (Szurdok). Hetedik dűlő a Falun alol lévő rétes, lapályos kaszáló hely. Ezzel szembe áll dél felé egy Sos oldal nevezetű erdős helyecske, mely fekszik azon kapocs szín[t]ezetén, mi öszveköti a tordai sóhegyeket a parajdiakkal, mert Szereda felől itt megy át azon vonal Tofalva, Szentgyörgy, Ernye és el Mező Kölpény felé, melyen sóskutak léteznek, mi ezen helyen is könnyedén feltalálható lehetne.

Nona bene. Van ezen dűlőbe a falu északi végénél egy kis, úgynevezett Kápolna hegy. Ezen hegyen volt az elébb is említett Bercsényi család kápolnája, melynek nyomai a most is látható téglamaradványokban feltűnik.

Nyolcadik dűlő Kender szer, mely magába foglalja Ropo, Fenék, Zségely szél és oldalt.

Ezen Kender szer ma is kenderes hely.

Ropo egy ugyan fennecske való hely, de lapály is, verőfényes részei is lévén. Ennek az alja Fenék.

Zségely szél és oldal az ernyei Zségely nevű határrész-szel öszvekötvék, onnan kaphatták nevezetöket.

Kilencedik dűlő Széles töviss. Ezen dűlőbe esik Falu eleje, Csergő, Pusztá mejjéke és Kis hegy, s úgy Kalandosok is. A nevezett dűlő hogy honnan kapta légyen a nevit, azt nem tudjuk, de a falu előtti rész a faluval szembe állásáról, a Csergő egy örökös folyó kútról, Kis hegy egy kis furcsa kerek domb[ról kaphatta].

Kalandosok, egy ezelőtt 100 évvel volt erdős hely, most szántó.

Tizedik dűlő a Szöllő, az alatta lévő Szöllő ajji határrésszel.

Székesen, 1864-be, november 13-án.

Kali Moses községi jegyző m. k.

György Sigmond falusbíró

Kozma György birtokos m. k.

SZENTDEMETER

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[312r] Helynevek leírása Szent Demeter községből, nemes Udvarhelyszékből, a Böződi járásban.

A község neve Szent Demeter, melyről ennél több emlék nem tudatik, s ezen név alatt esmeretes országszerte.

Fekszik ezen község nemes Udvarhelyszék alsó szélén, az utófal a Kös Küküllő folyama mellett, hol is összpontosul Marosszék nemes Küküllő vármegyével s ezek határaival. E község határát észak felől a Kös Küküllő válassza nemes Marosszék határától, és igen nagy károkat okozó kanyargásokkal foly a község határszélénél. Ezen község közt foly egy évenként gyakran megáradni szokott patak is, mely a falut szintúgy két részre osztja.

Magyar eredetű lakói, átalában honnan népesítettet, semmi hagyomány róla.

A község az első fő dűlőben áll.

A községet környezik szántók, kaszálók, szőlők s erdők stb., éspedig ezek tizenkét dűlőre osztva.

A második fő dűlő Also rét, Kenderes és Malom berek mellékdűlőkkel. Nevét önmagával viseli, széna-füvet édest terem, s úgy közbe-közbe törökbúzat is jót terem, mikor a Kös Küküllő és a falu közti folyó patak gyakori megáradások által nem semmisítettik meg a természetmény. Kenderes mellékdűlő nevét veszi az átalános kender természetéről, Malom berek mellékdűlő nevét veszi a közte levő malomról, s a benne tenyészni szokott csere, jegenyefák és fűzveszszős berekről. Ezen berek mintegy szigetben fekszik a Kös Küküllő és a malomra folyó árkok közt. Ezen fő dűlő Also rét és mellékdűlő Kenderes közt, a községből vezet a közlekedő út a Malom berken át a Kös Küküllő folyamán lévő vámos hídon nemes Marosszékbe, Kelementelke szomszéd faluba. Ezen útvonal mellett fekszik a malom árka szélén az úgynevezett

Csikos to, mely nevét onnét nyerte, hogy régibb időben csik tartatott, tenyésztetett benne, de most sátság, fűszfákkal felnőtt hely.

A harmadik fő dűlő Liget, nevét a dúson nevelő tölgy s más kemény fa tenyésztéséről nyerte. Fekszik közte úgynevezett Liget parlagja kevés szántóval, jó fekete földű hely, magyaros, ciheres, bokros fáji magyarót termő hely.

Kendi völgy hasonlólag ciheres, kevés szálas fákkal. Ezen dűlő nemes Küküllő megye, Nagy Kend [312v] falu határszállal szomszédos, az úgynevezett Lüge-ti malomtól egy útvonal elágazik, mely vezet Nagy Kend faluba.

Negyedik fő dűlő Tormás, e[z] nevét régibb időben a torma bővebb terméséről vette, jelenleg szántók kevés kaszálóval. Ezen dűlőben fekszik az úgynevezett Hegy, szántó, magosb helyzetéről véden nevezetét, a falu felett nyugot felől. Ennek végében a Tormás nevet viselő szőlőhegy. Ezen dűlő viszont nemes Küküllő megye, Nagy Kend falu határával szomszédos délnyugat felől, innen ered egy kis patakocská, mely e dűlő mellett lefoly a falu felé.

Ötödik fő dűlő Hagygya, ezen dűlő hagyomány szerint onnan nevezetett, hogy régibb időben törökök laktak volna, s elhagyván a helyet, Hagygya nevet kapott, merőben szántó, oldalos hely, fekete földdel bír. Előfordul benne Kiss erdő név alatt egy oldal, mely a benne ritkás fákról vette volt nevét, de a jelenben szántó. Úgy Vég láb is, mely a határ végső részén lévő láböldekről vette nevét, jelenleg szántó kevés kaszálóval, fekete sovány földű.

E dűlő délről szomszédos Küküllő megye, Nagy Kend falu határával. Ezen dűlő mellett foly le Hagygya pataka, mely a dűlőtől veszi nevét, és ered a nagy kendi határból, s az ez előtt írt patakkal egyesülve a falun át ömlik a Küs Küküllőbe.

Hatodik fő dűlő Csontos, szép lankás fekvésű, de sovány legelő, nem a legjobb legelési táplálékot nyújt. Nevét vette az ottani csorda legeltetéséről, az alatt jön el a közlekedő út Vészke felől a községbe, tetején egy kis cserefás erdő. Ezen dűlő délről szomszédos nemes Udvarhelyszék, Székely Szállás község határával.

Hetedik földűlő Székely oldal, ezen dűlőnek felső része Kapus oldal név alatt jön elé, azért, hogy régebben községünk és írt Székely Szállás összeütközött határai közt kapu tartatott, de jelenleg nem áll, oldalos vízmosásos szántók s rossz legelő részei [vannak]. A földűlő Székely oldal nevét onnan vette, hogy Székely Szállás felőli oldalban fekszik, oldalas szántók vízárkokkal, sovány, sárga agyagos földű hellyel bír. Alsó részit képezi ezen dűlőnek Várdomb, hihető onnan vette nevét, várj dombon. E köszt léteznek kevés kaszálók, több szántók, ez is, mind Székely oldal, oldalos hely, vízmosásos, agyagos földű, egész a faluig benyúlik, és tartalmazza szélét az írt Hagygya pataka,

s e fő dűlő közt jön le Vészke felől a közlekedő út is. Nyolcadik fő dűlő Járásza, ennek egy részét teszi az Avas, nevét vette, hogy tavasszal a hó nagyon későn oszlik el, sovány legelő hely, és szántók részint. E név alatt jön elé tovább Avas erdő, bükkfákat tenyészt, s részint ciheres. Ezen erdő alatt van egy mély nagy árok Avas árka név alatt, mely a fő dűlő közt lefoly a falu közti patakba. Más részit teszi Gyertyános, gyertyánfa fiatalos terméséről nevezetes, részint erdő, részint ciher zabot termő föld sovány legelővel. [313r] A legelő rész Közös név alatt fordul elő, mivel Székely Szállás és Bordos községekkel összező, s közösen használtatott. E központnál végződik a székely szállással határ szomszédoság, s kezdődik Bordos községével. Járásza fő dűlőt a[zon] nevezet alatt tudjuk mindég, de néveredetét nem. Vadnak benne oldalos szántók, sovány zaböldek, mocsáros kaszálók és egy darab szőlőshegy.

Kilencedik fő dűlő Kert felet, nevét veszi a község kertei feletti fekvésétől, szántók.

Részletesebb helyei Templom alja, eredete onnét áll, hogy a község rómano-catholika temploma a körüllette lévő körülsáncolt temetővel egy kis dombocskán áll. A templom előtt csakugyan a cinteremben az aljban áll egy terebélyes, sokszáz éves, gyönyörű kiterjedésű nagy udvas tölgyfa, de bizonyos adat életkoráról nem létez.

Szöllő tető, egy magos hegy teteje, lapályos, az írt szőlő felett, oldalaiban sovány szántókkal.

Büktorok, nevét veszi a bükkfák tenyésztéséről, vadnak ciheres helyek is közte, s úgy kevés legelők. Ezen erdőből ered egy árok Büktorok árka név alatt, mely ez és a következő közt befoly a Küs Küküllőbe.

Tizedik fő dűlő Pap ősvénye, mellékletesen emeletes hegylanc, nevét vette onnan, hogy Bordosról e helyen gyalog járt többszörösen át községünkben isteni szolgálatra a pap, az alja sovány zaböldek, az oldalasb része marhalegelő.

E dűlő végében áll Janko parlagja, bizonyos János nevű emberről vette nevét, zaböldek s egy kevés erdővel.

Ebben létez úgynevezett Rosa Martzi árka, onnan nevezetes hely, hogy ezelőtt régebb időben ezen árokban helységünkbeli Rosa Márton nevű egyén[re] a szán fával rádőlén, megölt[e]. Ezen dűlő határos nemes Udvarhelyszék Bordos községével keletről, és ezen dűlő alatt egy út jön Bordosról egészen Szent Demeterig.

Tizenegyedik fő dűlő Felső rétt, nevét onnan veszi, hogy kelet felől a falun felyül fekszik, térség, homokos földű. Nagyonbőrszt itt fekszik a falu kaszálója, törökbúza földje, de némely években nagyon károsítatik, mivel a Bordos közti folyó patak, mely elválassza határunkot Bordostól, úgy a Küs Küküllő megáradása által megsemmisítetik minden természet-

mény. Ezen dűlőt a Bordosi patak a Kús Küküllőbe folyásától, nemes Marosszék Gyalakuta község határával szembe, egészen az Alsorét második dűlőig községünk határát szomszédosítja.

[313v] Tizenkettődik fő dűlő Középrét, nevét onnan veszi, mivel a második dűlő mind falun alóli rét Alsorétnek, a tizenegyedik dűlő mind falun felyül[i] rét Felsőrétnak neveztetett, e[z] tehát következőleg Középrét. Ez is szintén, mind a tizenegyedik dűlőbéli szántók, kaszálók, mivel a Kús Küküllő mellett fekszenek, kitévék a víz romlásának. Ezen dűlön keresztül a község közt lefolyó patak a Kús Küküllőbe.

S ezennel az egész határ minden legkisebb talpalatnyi földje felvétetett, és ezen helynevek sorába igtatott, igazoltatik a falu előljáróságai által, Szent Demeteren, augusztus 17-én, 1864.

Molnár Josef község jegyzője m. k.

Molnár János falusbíró

SZENTGERICE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[246r] Erdély Nagy Fejedelemség, Maros kerület, Abod dűlői járásba, a Nyárad folyó területe közepe tájatt, az északi hegyoldalba fekszik *Szent Gerlitze* falu.

Szomszédosítottat Gyalakuta, Szövérd, Harasztkerék, B[acka] Madaras, Bálintfalva, Nyárad Szentlászló és Szent Háromság[gal].

Fekszik Czako nevű szőlő és Kisüver hegysarkak alja között.

E község eredete szóhagyomány útján kétféleképpen állíttatik:

Első. A kereszténység elterjedésével, erdős hely lévén még község határa, egy Sanctus Goritius nevezetű zarándok lakta először alját, akiről Szent Gerlitze magyaros eredete származtatik.

Második. Falvánkból a magyar királyok idejébe egy egyszerű székely valamelyik magyar királynak egy pár szép gerlicét adván ajándékba, midőn a gerlicék a király kezébe adtak, a király tudakozva a székelytől, hogy melyik helységből vitte az egyszerű, ártatlan ajándékot. Erre az ajándékvívó a király előtt esmeretlen helység nevit említvén, a király így szólott: Legyen tehát a helynek neve Szent Gerlitze.

Nevezetesebb határrészei ezek:

a. Lókötő, ezen hely községé lévén, eredetileg a huzárság lovait ott legeltette.

b. Telek, e helyen Telek nevezetű kis falu létezett szóhagyományilag, s Szent Gerlitze alakításával e községhez csatlakozott.

c. Kamaraszeg, egy torkos hegyalj, hová a telekfalviak vesztély alkalmával húzódhattak.

d. Szegényszer, silány, terméketlen hely, legelő.

e. Nagyhegy szőlő, Szegényszer délkeleti oldala, e szőlőhegy termi helységünkbe a legjobb bort.

f. Szakadát, ennek közepén egy nyúló hegyfark, s a végén Lázár szőlő hegy, mit egy Lázár nevezetű ember épített bé szőlőnek.

[246v] g. Vadalmás, régen vad gyümölcsfákkal bennőtt hely, mostan szántónak használtatik.

h. Kováts bükk, cserefás erdő, régen kovácsok szénégetésre használták.

i. Nagy György kuttya, e helyen egy kutat ásott Nagy György, s arról az eredete, erdő és szántó.

k. Gyepüszeg feje, birtokossági legelő.

l. Szilfarka, régen erdős hely, most szántó, Czako pataka árka innen ered. A múlt évtizedbe először nagyszerű, özönvíz előtti mamut- vagy vízilócsontokat találtak, melyeket az Erdélyi Múzeum számára küldöttek.

m. Czako szőlőhegy, egy egészbe pusztá nélkül lévő szőlő. 1864-be a folytonos esőzés miatt a derekán mintegy 150 öl hosszúra kettéhasadt, a hasadás mélysége csaknem mindenhol két öl.

n. Oldal, egészen szántó.

o. Hosszu, szántó, kaszáló.

p. Alsorét, kaszáló.

r. Sorompo, szántó, e teres helyre a régebbi hadgyakorlatokon a helység lakói kijárván, János Zsigmond alatt egy csata is volt.

Szent Gerlitzén, 1864-ben, november 8-án kiadta

Jakab Josef falusbíró mp.

Nagy István jegyző

SZENTHÁROMSÁG

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[248r] Jelentés

Tekintetes dűlőbiztos úrnak 776. számú rendelete folytán a helységnevek eredete, határrészek s a többi áll e következőkből.

Szent Háromság községe fekszik a Kiss Küküllő és Nyárad között közepin lefolyó Lutson patakával, mely szakad a Nyáradba.

Nevezetesebb romjai, régi erdős oldalai: Lutson, Bükfő, Szurdok és Szőlő fő bércei.

Keletről Kis és Nagy Adorjány, délről Bede és Gyalakuta, nyugatról Szent Gerlitze és Nyárad Szent László, északról Nyárad Gálfalva és Siketfalva községei szomszédosítják.

Négy templom tulajdona. Római catholicum, ev. református, unitárius és görög egyesült hívek lakják, mintegy 300 házsám alatt népessége teljes.

A falu neve *Szent Háromság*, hogy létezett és ezt a nevet viselte a kereszténység bėjövetelétől fogva, azt igazolja a római catholicusok Guberniumhoz lett fo-

lyamodások, melyben emlékezet tétetik egy harangról, melyre 1111[!] volt öntve a boldogságos Szűz Maria képével. Szent Rontás nevet kapta volt, mikor az unitárius [248v] hívek a helységbeli templomot via facti elfoglalták volt. De kevés ideig bírván, a fejedelem a római catholicus híveknek templomát visszaadta, vette, jure prilite et iterum visszakapta 1764-be a régi nevit, és 1765-[ben] újrászenteltetve visszakapták a catholicusok. Második harangjára ez van írva: öntve 1484, gothus betűvel ezen felírással: „O Rex Criste voeni cum pace”.⁸⁶

Szent Háromság, 8/11., 1864.

Ezen jelentésem mellett tisztelettel léve vagyok tekintetes dülöbiztos úrnak alázatos szolgálja,

Osváth Sándor jegyző m. k.

SZOLOKMA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 66 mft.

(Fol. Hung. 1114/57.)

[338r] Szolokmának lakása vagyon nemes Udvarhelyszéken.

Első. Szék Udvarhelyszék, járás Etéd, falu közönség neve Szolokma. Eredetileg volt neve Zalakma, az mely káptalanokból [ismeretes].

Második. Tetsző most közelebbi nevezése Szolokma, mely üsmeretes névvel bír még máj napig is.

Harmadik. Régebb időkben nehéz forrásokkal bírt ezen hely, és tisztátalan zalna vizei voltak, míg az Erdély országi vizek ki nem nyitódtak, arról neveztetett Zalatnának, és mostan ismeretes neve *Szolokma*.

Negyedik. 1627-ben gróf Betlen Gábor fejedelem⁸⁷ idejében szolgáltak Szolokmából mint székely nemesek Tambod Ferentz, Boldizsár Márton, Szász János és András, Faluvégi András, Jakab Imre, Ősz Mátyás, Balás Juson[!], Benedek Máté.

Ötödik. Népesítése a fenn írt nemes uraktól ismeretes.

Szolokma községe határos Kúsmőd, Etéd, Szent István, Makfalva, Kibéd és Siklod községekkel. Mely fekvése áll 12 ka[ta]sztrális dülökből a helység Szolokma.

Hatodik. Első dülő az helység [maga], mely áll több lakosokból, vagyon három utcája.

Első Siklod felé menő uttza, mely is arról vette nevezetét, mivel az siklodi út ezen utcán jó bé, [valamint az] ezen utca mellett lefolyó nagyobb patak, mely eredetét vette Siklodtól.

Második utcája az Kúsmödi uttza, mely nevezetét vette Kúsmödtől, honnan vagyon egy kis folyó, mely eredetét vészi az kúsmödi határról.

Az harmadik utcája az Makfalvi uttza, mely eredetét vette Mako várról nevezett Makfalváról, mivel Szo-

lokmának az útja Makfalvára nyílik, és a községben befolyó két víz a makfalvi határon száll le az Kis Kúkülőbe.

[338v] Hetedik. Második dülő Also észek[!], mely eredetét vette arról, hogy homok torka feje, észkas föld. Ezen dülőben vagyon kevés nádas kaszáló, a lefolyó vízben bėjővő három forrás.

Nyolcadik. Tsere alyja harmadik dülő, mely vette eredetét cserefa termésiről, mely most vízmosásos fővényekkel bír.

Kilencedik. Kert fele negyedik dülő, mely is eredetét vette az bennvaló telkek kertjeikről. Ebben vagyon nyugotra egy, az legmagosabb emeletű hegy, amely Tanko hegyesinek van nevezve. Eredetét vette arról, mivel régebb Tanko-birtok volt.

Tizedik. Tanorok fele ötödik dülő, mely is eredetét vette valamely tanorok kertekről, természetileg egész feje meszes hely. Ennek az észak szegeletén Makfalva, Kibéd községekkel a magosabb hegytetőn egy szegelethalom áll. Jeleni neve Gyepjű szeg, mely is eredetét vette régi gyepjűkről.

Tizenegyedik. Nagy válu alyja hatodik dülő, mely is eredetét vette forrásoni vállúrról. Természete gyér szántó, többekkel csapott legelőkből áll.

12. Csélyje hetedik dülő, eredetét vette csere és cserfa erdőkről, természete veres kövecses, jelenleg legelőnek használtatik.

13. Nyáros vápa nyolcadik dülő, eredetét vette nyárfás ciheres erdőkről, mely még máig is úgy bíratik.

14. Nagy Miklos tova kilencedik dülő, eredetét vette azon hely tós posvány[ról], az mely régi emlékből Nagy Miklos ott halála történetéről neveztetett el. Ennek a keleti részin egy szegelethalom Siklod és Kúsmőd községével áll a Kut vápa teteje nevű helyen, mely eredetét vette egy ékes forrás kútról.

15. Csikinye tizedik dülő, eredetét vette csíki birtoklásról, mely is feje kaszáló, szánt[ó], meszes természettel bír.

16. Bogyor pataka tizenegyedik dülő, eredetét vette forrásbugyogásról, [a] hely természete feje mész színű[!], vízmosásokkal bír.

[339r] Hályagos tizenkettődik dülő, eredetét vette valamely hályag magyaró bokrokról, természete egész északnak áll. Vannak benne posványos kaszálók, szántóföldjeik feje meszes természettel bír.

Melynek valóságáról hivatalunk szerint bizonyítunk. Szolokma, 17. augusztus, 1864.

Jakab László falusbíró
Jakab István falusi jegyző
Kováts Josef hites
Jakab Josef

⁸⁶ Helyesen: „O rex gl[ori]e veni cum pace Anno dom[in]i M°CCCCCLXXX4.” (Lásd Orbán Balázs: *i. m.*, 62.)

⁸⁷ Bethlen Gábor fejedelem nem viselt grófi címet.

SZOVÁTA (ÉS KOPAC)

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[261r] Kimutatása Szováta községe és határa fekvésének.

Szováta községe, Marosszékből.

Első. A Szováta községe tartozik Marosszékhez, Kükküllő alkerületi alkirálybíróshoz, a Szováta járásbéli járásbiztossághoz.

Másodszor. A községnek neve *Szováta*, országszerte ezen esmeretes neve.

Harmadszor. Szováta községének csakis Szováta nevezése volt emberi emlékezettől fogva.

Negyedszer. 1525-től, Boldogasszony havának első napjától fogva említetik Szováta helységének.

Ötödször. Az előírt időben sóbánya Szováta vágott, és a sóbánya körüli hivataloskodók mint törzsökös székely népek Udvarhelyszékből és Marosszékből népesedtek.

Hatodik. Köztudomásból és irományból lehet tudni, hogy 1525-be Boldogasszony hava első napján néhai boldog emlékezetű kegyelmes fejedelmünk Báthori Sigmond erősítte meg Szováta névvel és határával.⁸⁸

Hetedik. Szováta község határának szomszédi napkeletről nemes Udvarhelyszék Parajdi határ[a], úgy tovább napkeletre a nemes Marosszék havassa, északról a méltóságos görgényi uradalom, napnyugatra a nemes Marosszék Iszujka nevet viselő közlegelője, délről a Sóvárak községe határa.

Az első határrész [maga a] falu községe, és lakják székely származású népek, és kevesen románok is. Valásra nézve római catholikusok, [261v] egyesült görögök és reformátusok, magyar nyelvet divatoznak. A második határrész Földvár mege dűlője. Teres, vizekényes, kevés emeletes dombos. Ennek szélét mossa az úgynevezett Kiss Kükküllő folyama. Fekvésére nézve helyen-helyen posványos. Szántók és kaszálónak használtatnak, silány terméssel fizet.

A harmadik határrész Mező derék dűlője Kőveshágo és Égetvész alhatárrészekkel. Vagyon benne térség, hegy, erdőségek, szántók és kaszálók, legelők és erdők. Silány terméssel bírnak. Ezen dűlőn foly az úgynevezett *Juhud* folyamja a Kiss Kükküllőbe szakadásáig.

A negyedik határrész a Csere oldal dűlője, *Abodi*, *Borzás*, *Aménus*, *Kiss Orotvány* és *Kicsi Mező* alhatárrészekkel. Ezen dűlőben kevés térség, magos ormok, kősziklás bércek léteznek. A térségben szántók és kaszálók silány termést adnak. Az ormos, kősziklás bércek sovány legelővel fizetnek.

Az ötödik határrész *Cseresnyés hegy* és *János mező*, *Tóó közze*, *Rakotyas*, *Kopacz*, *Anyaszék*. Ezen dűlőnek egy

részit legelőnek, erdőnek, más részit kaszálónak lehet használni, silány természetűek. Egy részit a sósiklák fekszik. Vize gyógyszer gyanánt feredőnek használtatik. Az erdei nagyon magos hegyen állnak. Ezen dűlőn végigfoly az úgynevezett *Szováta vize*, erdei pedig *Cseresnyés hegy*, *Anyaszék kopacza* és *Mátyus* nevet viselők. [262r] Hatodik határrész *Sómező*, *Kerekdomb*, *Medve gödör*, *Restád* alhatárrészekkel, rész szerént posványos, köves természetű, rész szerént hegyes, kőszirtes, sovány természetű, alakú, szántó és kaszáló, legelőnek használnak. Silány hasznót adnak. Hetedik határrész *Hoszumező*, sovány szántó és kaszálóból áll.

Vége megjegyeztetik, hogy Szováta községe határa oly silány termést ad, hogy a lakosság ké[ny]telen kenyere hiánya pótlását faneműekkel szerezni, és azt pótolni. Szováta, október 21-én, 1864-be.

Fülöp Márton falusbíró
Gocz Lajos jegyző m. t. k.

SZÖVÉRD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.
(Fol. Hung. 1114/28.)

[263r] Helynevek Szövérd községéből, Marosszékből.

I. Szövérd helysége fekszik Marosszékből, határának délnyuguti része érinti Kükküllő megyének éjszakkeleti részét.

II. Ezen községnek semmi más neve nincs.

III. Sem irományokból, sem szóbeli hagyomány útján nem lehet nyomára találni annak, hogy más elnevezése lett volna.

IV. Szövérd helységnek ezen nevezete eredetére nézve sokkalta régiebb, hogysem arról valamit lehetne tudni. V. Semmi kútforrást nem lehet feltalálni, amiből csak hozzávetőleg is tudhatni lehetne népesítését, mind a földfekvési, családok állási viszonyok arra mutatnak, hogy már a nemzet ősei letelepedésekor bizonyos családok vették ide lakhelyeket.

VI. Nyomtatott vagy írott emlékek a helység nevezete eredetéről teljesen hiányoznak.

VII. Szövérd községének a határa *Also* és *Felső* megkülönböztető nevekre oszlik. Az *Also* határban, [a] községről éjszaknyugatra kiindulva fekszik az első fő dűlő.

[263v] Második fő dűlő *Ládz-örhegy*, ez a határban a legmagasabb emelkedésű hely. Nevezetét a szóhagyomány után hihetőleg onnan vette, mivel a hajdoni villongós időkbe őrhely gyanánt szolgálhatott.⁸⁹ Harmadik fő dűlőben ily elnevezések vagynak:

a. *Horgas*, mely alkalmasint helyfekvésének görbe alakjától vette nevezetét.

⁸⁸ Az oklevél pontos keltezése: 1583. április 25.

⁸⁹ Utána kihúzza az eredetileg itt tárgyalt: „E dűlőben esik a

helységtől nyugatra Szilas nevű szőlőhegy, hihetőleg hajdonába sok szilfákat növelt azon helység.”

b. *Szénásálj*, hihetőleg a dűlőnek alantibb helye hajdan kaszálónak használtatott. Ugyanebben vagy on *Szilas szőlő*, hihetőleg hajdonába sok szilfákat nevelt azon helység.

Ugyane dűlőben vagy on *Szilas alja* és *Antalné*. Ezen dűlőnek a keskeny térségre leereszkedő alantibb részét teszik.

Éjszaki, alkalmasint észkos fekvésétől kölcsönözte nevét.

Megjegyzendő, hogy ezen második és harmadik határrészek éjszak felől a szomszédos harasztkereki határban ütköznek. Ugyanitt van *Nagy oldal alja* nevezetű szőlőhegy.

Negyedik fő határrész

a. *Gát, Méhesberek alja*.

Gát, ez a helység határának nyugot felől, a göcsi határral öszevért teres részt, mely kaszálónak használtatik, teszi.

b. *Méjhes berek*, ez erdő a szóhagyomány után nevét onnan vette, mert többször találtak

benne odavonuló s ott megtelepedett méhrajokat. Ebben a dűlőben vagy on:

c. *Ugra torka*, ez egy háromszögformálag fölötté emelkedő hegységek aljában keskeny torok formában benyúlón fekszik. Különbö kaszálónak használtatik.

d. *Csere*, ez az aldűlő *Ugra rétyitől* nyugot-dél irányba, a tetőig nyúlik. Vagy on a határszélig, lankáson emelkedett helyét teszi. Jelenleg szántóföld, de hajdonában a közbeszéd szerint cser- és tölgyerdőségek lehetett, nevét is onnan vette.

e. *Ugra erdeje*, e dűlő a Cserétől dél felé felvonuló erdőséget teszi, mely a réttől a tetőig kijár. Honnan vette volna nevezetét? Arról semmit sem lehet tudni.

f. *Bükköze*, mely fekszik az Ugra erdeje és a Szálos erdő közt, szántó föld. Nevét alkalmasint onnan vette, mivel két nagy tábla erdő között fekszik, nyugotról keletre emelkedő állásban, mely erdőségek hajdan nagy bükkfát nevelhettek. E három határrész: Csere, Ugra erdeje és Bükköze öszeütközik a délnyugotra eső balavásári határral.

g. *Szálos erdő*, ezen határrész alatt értetik a Bükköztől keletre felfelé nyúló erdőség, egész a *Besenyő bükk* [264r] nevű erdőig. Alkalmasint szép szálos fákat nevelt hajdonába, s onnan vette nevezetét.

h. *Besenyő bükk*, ez[en] erdő Szálos erdőtől kelet felé fekszik, de hogy nevét honnan vette, nem tudhatni.

Ötödik fő dűlőbe ezen nevezetek vagynak:

a. *Felhágo*, ezen nevezettel Besenyő bükktől délről éjszak felé oldalosan vonuló szántóföldek nevezetnek a szőlőhegyig, sőt a szőlőhegynek is azon szántóföldekkel érintkezésbe lévő része. Alkalmasint meredek emelkedésiről vette nevét.

b. *Botosalj*, e névvel nevezetik Nagy hegy szőlő alatti, többnyire kaszálónak használtatott keskeny teres hely. Néveredetéről nem tudhatni semmit.

c. *Nagy rét*, e nevezet alatt a helységből nyugot felé menő úttól bal kézre eső kis szép térség értetik, mindjárt a helység tövében.

d. *Nagy hegy szőlő*, ez fekszik a helységtől délre emelkedő nyírerdőnek éjszaki oldalában. Részint meredek emelkedésiről, részint mert a több szőlőhegyek között legnagyobb kiterjedésű, nevezetett így.

e. *Also nyír*, ez a falu között magosan emelkedő oldalas erdőt teszi a gyeptől. Hihetőleg észkos fekvésinél fogva számos nyírfákat nevelhetett, s nevét innan vette. Ezen érintett határrészek közül Szálos, Besenyő bükk és Felhágo öszeütközik a szomszéd Kelemen-telke határával dél felől.

A *Felső határban* a következő határrészi elnevezések vagynak:

Hatodik fő dűlőben vagy on:

a. *Borju kert*, a helységtől dél felé emelkedő észkos kopár legelő, mely hajdonában borjúlegelésre volt kiszakítva, békerítve, s innen vette nevét. Jelenleg közlegelőnek használtatik.

b. *Felső nyír*, ez egy darab erdő, az Also nyirtól elkezdve Jakab bükkig terjedőleg.

c. *Jakabbükk*, ezen nevezet alatt értetődik azon a helységtől délkeletre emelkedő erdőség, mely az úgynevezett Kerek réttől Csulukágy tetőig nyúlik.

d. *Kerek rét* [és] *Sásos* fenn nevezettel a helységtől felfelé menve, mindjárt azon kívül eső parlagos kaszáló hely értetik, részint helyállási kerekdedségiről *Kerek rétnék*, fenekesebb része pedig az ott mint mocsáros helyen termeni szokott oly nemű fűről nevezetett *Sásosnak*.

e. *Agyagos*, így nevezetik a helységtől keletre emelkedő oldal, mely szántónak használtatik. Nevét agyagos földkezesitől vette.

[264v] f. *Csulukágy*, így nevezetik azon határrész, mely Jakab bükk tetőről és Agyagostól délkelet felé oldalason béereszkedőleg a kelementelki és gyalakutai határokba ütközik. Nagyrészint meredeksége miatt zápor vízmosságok által haszonvehetetlen árskolt helyé vált.

g. *Nagy bükk peres*, e határrész Agyagos és Fábján bükke tereitől az élen belől kelet felé ereszkedő, részint észkos parlagos, részint erdős helyből áll. Öszeütközik erdős része a gyalakutai erdővel.

h. *Fábján bükk*, ezen rész Szővédről Gyalakutára vezető közlekedési út mellett, nagyobb részint jobbra eső oldalas helyét teszi ki a bérceleg, mely jelenleg közlegelő, de mint az idősebb emberek tudomásából érthetni, hajdonába szép bükkös erdő volt. Nevezetét alkalmasint valamely hajdoni, ily nevű tulajdonostól vehette.

Hetedik fő dűlőben ily elnevezések:

a. *Szegelet*, ez Fábján bükk és Cserealj oldalának menedékesen öszeveszegletesedésinél fekvén, nevét alkalmasint onnan vette.

b. *Csere alja*.

c. *Kozma*.

d. *Ropo*, ezek nagyobbára mind szántóföldek, a helységtől délkeletre emelkedő oldalos helyen, ki a *Csere bértz* nevű erdőig fekszenek. Nevök eredetéről semmi bizonyost nem tudhatni. Valamint itt vagyon:

e. *András pataka*.

f. *Csege oldala*, *Csege*, szőlőhegy, a helységtől éjszakra magosan emelkedő hegyoldalt teszi. Nagy részben szántónak használtatik, a többi része szőlő egészen ki *Szászok dombjáig*. *Szászok dombja* egy magos hegy a helység felett éjszakra. Nevezetét a szóhagyomány szerint onnan vette, mivel a szomszéd Küküllő megye némely szász helységiből hajdonában szolgálattétel végett B[acka] Madarasra járó szászok e domb felé szokták átjárásokat irányozni.

Nyolcadik fő dűlőben ezen elnevezések vagynak:

a. *Lorán*, *Kis folyam*, *Mihály borozda*. Ezen nevezet alatti szántóföldek fekszenek a helységből szomszéd Szent Gerlitze felé kimenő úttól jobb kéz felé fekvő s egész a Szászok dombjáig emelkedő terjedelmes oldalban. Megjegyzendő, hogy ezen helyeknek falu felé nyúló végekben esik a köztemető.

[265r] b. *Csere bértz*, e nevezettel neveztetik azon erdőség, mely a szövérdi határ éjszaki részében Tejes kut vidékitől keletre nyúlólag egész a gyalakuti határig terjed, és Szövérd határának szent gerliczei erdővel határvonalát képezi.

c. *Telyes kut*.

d. *Nagy szeg*. Ezek is a helységtől éjszakra felé eső határrészt foglalják magokba, ki az élig, részint a szent gerliczei, részint a harasztkeréki határrészekben ütközvén éjszakra felől.

f. *Kis bükk*, a helységtől éjszaknyugotra, Harasztkerék felé menő út mellett balra eső, háromszög fekvésű kis erdőség az hegy éléig, öszveütközik a harasztkeréki erdővel.

A helységből Szent Gerlitze felé menő út mellett balra eső részek *Nyilas*, *Föld hid*, *Tökés pataka* névvel neveztetnek.

Ezen helynevek le- és öszveírása az utasítás szem előtt tartása mellett is, régi adatok és írásbeli oklevelek hiánya miatt nem lehetett oly teljes, célnak megfelelő, mint óhajtottuk volna. Azonban a leírásban szem előtt tartottuk, hogy a jelenleg használaton lévő elnevezések a catastralis munkálatokkal lehető öszvehangolásban és terjedelmességben íródjanak le.

3. október, 1864. Szövérd.

TANCS

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.
(Fol. Hung. 1114/22.)

[377r] Nagy Nyulasi járás, 1864.

[393v] A megyének, kerület-járásszéknek neve, hova a helység tartozik.

Kolos megye, Nagy Nyulasi járás, régebben Retteg

vidéki Körtvély Kapui alkerülethez tartozott, utóbb a Besztertzei Kreisamt, Szász Régeni Bezirkhez.

2. A községnek hányféle neve él most? Melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, és melyik esmeretes országszerte?

Tancs, románul *Tonciu*, ez alatt a név alatt esmeretes országszerte is.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése?

Nem volt, állítólag tán Szász Tancs is hajdon, de utóbb nem használtatik Szász mellékneve.

4. A község mikor említettetik legkorábban?

Nem tudatik.

5. Honnan népesítettet?

Nem tudatik, jelenleg tiszta ev. református magyarok lakják. Voltak románok is régebben, de azok mind kivándoroltak.

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hallomásból, írott vagy nyomtatott emlékből a név eredetéről, értelméről mindegyik nyelvre nézve?

Hogy talán szászok is laktak volna hajdon.

[394r] [7. A község határában előforduló többi topographiai nevek és azoknak némi magyarázata:]

1. Méh kementze, dűlős helyfekvéssel.

2. A lábak között.

3. Falu tava, hajdon tó volt, jelenleg szép kaszáló rét, volt dugása ma is látható.

4. Hangás, visszhangot ad.

5. Teknyös, tekenyő alakú gödrökkel.

6. Gele tava.

7. Rakottvás.

8. Hidegkut, két jó hideg forrásról.

9. Észak, észkos fekvőségétől.

10. Iratvány, tövis és gyümölcsfák kiirtásáról.

11. Rapo, omlásos hely.

12. Hegy és Pusztaszőllő, régentén szőlő volt.

13. Verem, a temetkező helytől.

14. Közép láb.

15. Két erdő, szép kis választékú két darab erdő.

16. Telek, e helyen állítólag falu lehetett, mivel sok vastag cserépedény darabokat kapnak ottan, régi, görög feliratú pénzeket is kaptak.

17. Prajka, régebben tánchelyek volt a románoknak, melyen több verekedések történvén, utóbb eltiltott, szép tér hely.

18. Telek megett, itten kőszén darabokat mos a víz esőzések alkalmával.

Egyéb nevezetesség nincsen.

Nagy Ida, 1864. szeptember 6-án.

Gyulai Ferentz szolgabíró

TEREMIÚJFALU

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[361r] [Helynevek Teremi Újfalu községéből], Küküllő megye, Teremi járás.

Első kérdésre. Hogy Teremi Újfalu honnan vette eredetét, és miért hívják Teremi Újfalunak, nem emlékszik senki róla.

Második [kérdésre]. Teremi Újfalunak a neve csak Teremi Újfalu, más névvel nem él, ezen névvel esmeretes országszerte is.

Harmadik [kérdésre]. Volt-e [a] községnek más neve? Más névről senki sem emlékszik, hogy lett volna.

Negyedszer. Csak Teremi Újfalunak tudgyák régi időktől fogva.

Ötödikre. Hogy honnan népesítettett, nem emlékszik senki róla.

Hatodszor. A név eredetéről sem köztudomásból, sem irományok által nem emlékszik senki.

Hetedikre. A Teremi Újfalu határán vagynak erdők, mezők, szántók, kaszálók, szőlőhegyek, kopár helyek, források, kutak, ingoványos helyek, marhalegelők.

Fekszik délnek és északnak, határos Nagy Teremivel, Vajda kuttal, Kis Teremivel és Lukafalvával.

Kelt Teremi Újfalunak, 1864. augusztus 30-án.

Jánosi Mihály falusbíró
Bartha Elek jegyző m. k.

TÓFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[267r] Kimutatás [Tofalva helyneveiről]

Tofalva fekszik Marosszékbén, a Kááli járásba.

Nevezetét hogy honnan vette, bizonyosan tudni nem lehet, azonba tisztán látszik, hogy hajdoni időkbén ottan a falu mellett tó volt. A dugások és töltések mutatják. Hihető, az ott létezett tóról vehette nevezetét.

Hogy valaha más neve lett volna, nem tudatik.

Lakosai románok, hogy régen miféle lakosai voltak, nem lehet tudni.

A határon nem létezik semmi nevezetes halom, sem domb.

A határrészek ezek:

a. Fátza, magyarul Verőfény, hihető arról neveztetik, hogy verőfénynek fekszik.

b. Cseid felőlli határ, ez azért, hogy éppen szomszédos Cseid helységgel.

[267v] c. Malaista, itten hajdon kölest természetetek.

d. Hageu, azért neveztetik ez így, hogy ez egy kis felhágó domb.

c. Bedets, hogy miről vette nevezetét, nem lehet tudni.

f. Száraszto, itten valaha tó lehetett, és kiszáradt.

g. Fátza Bedetsuluj, hogy miért kapta ezen nevet, nem lehet tudni.

h. Doszu Bedetsuluj, ezt se lehet tudni.

i. Gropá cse máre, ezt azért nevezték, hogy Nagy gödör.

Tofalva, 14. November, 1864.

x Simon György falusbíró

x Simon János fő hűtös

x Tatár Péter hűtös

névíró Pap Todor jegyző mpr.

TOLDALAG

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[17r] *Toldalag* község tartozik Torda vármegye Felső kerülete Magyar Régeni járáshoz.

Ezen néven ösmeretes országszerte. Hogy más elnevezése lett volna, arról nincsen tudomásunk.

Legkorábbi elnevezéséről semmi adat sincs.

Népesítéséről se tud senki semmit.

TORBOSZLÓ

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[271r] Selyei járásbéli tekintetes dűlőbiztosai hivatal, Jedden.

A legalázatosabb érdemleges tisztelettel jelentjük alóírtak az alábbi pontokat Torboszlo helység részéről, amind alább meglátszik.

Először. Főkirálybírói kerület Maros Vásárhely, alki-rálybírói kerület Nyárad kerület, biztos kerület Selyei járás, helység *Torboszlo*.

Másodszor. A községnek megnevezése *Torboszlo*, s ezen névvel neveződik országszerte minden helyen.

Harmadszor. A nevezett községnek régi regékben hallottuk, hogy talán még a tatárjárás előtt *Ég szín* nevű lett volna.

Negyedszer. A község korábban a mű hallomásunk szerént onnan neveződik, hogy a régebbi időkbén, amikor csatáztak az elődeink, talán rossz lovakkal voltak, és mondták azt, hogy most jönnek a több rossz lovasok, innőt lett *Torboszlo*.

Ötödször. A községben vadnak régibb familiák, úgy-mint Bereczki, Benedekfi, Kűs, Tamási és Tőkések. Ezeket nem hallottuk azt, hogy honnan népesedett, telepedtek.

Hatodszor. Falvánknak vagyon két nevezetes utcája, edgyik *Kűs uttza*, azért neveződik, hogy ottan laknak a *Kűsök*. A más *Tamási uttza*, ezért neveződik, hogy ott laknak a *Tamásik*. A több utak faluközti utaknak neveződnek.

Hetedszer. *Falbük* határrész, ebben áll apródokra osztva *Csere alya*, a lapályosa agyagos természetű, az oldalosa palás suvadozott.

Kirajd árka nevű, ennek természete posványos, sátés füvet terem.

Johorfara menő nevű, ez szép lankás, trágyával gabonatermő hely.

Kiraj berke, itten vagyon egy kövecses suvadozott hely, az hol az öreg emberek még valami használható materiás helynek gyanították. Annak közepibe vagyon egy csorgó, amely mindég bő vízzel van. Még tudásunk szerint [271v] sohasem volt oly nagy szárazság, avagy hideg, hogy azon csorgó folyamja egészen megállott volna. Ennek neve köztünk *Nyiras csorgója forrás*.

Ugyan az írt határrészben van *Falbük* és *Hoszu bük*, ez mindkét rész olyan sován zabot termő helyek.

Telebük határrészlet[e] Sombokor, suvadozott észkos hely, benne a laposa posványos, haszontalan helyek.

Szederjes völgy.

András kertje határrész, ennek egy része verőfényes bokros.

Vajda szántása nevű, ott valami Vajda nevű ember irtott ottan magának egy darab helyet, azért tudásunk szerint Vajda szántása nevet nyert, ez is verőfényes.

Ismét Fenes meg, ez erdős, bokros, észkos hely.

Pottyon határrészlet, ebben nincsen semmi apróbbra nevező helyek. Különben sárgás agyagos természetű helyek, mikor vízáradás van az oldalokról, meghajtja a víz.

Omlás határrészlet, eredeti nevit hogy honnan veszi, azt nem tudjuk. Különben trágyával rozstermő hely.

Pusztá szőlő, ennek előbbi neve volt Jérke szőlő. Hogy a szőlő elhagyódott, most azután Pusztá szőlő nevet visel.

Szárdomb határrészlet.

Nyíl, zabot termő hely, neve onnan van, hogy régebb nyílvonás szerint osztották fel.

Itten van Padmoj, trágyával búzatermő lapályos földek.

Megjegyzendő, hogy *Telebükből* egy folyó kis patak foly, melynek neve Szöllőtő pataka. Ezen folyó belészakad a Kis Nyárádba.

Ezen fenn és túl írt pontokat írtuk a mi tudásunk szerint azonképpen, amint értelmünk felfoghadta.

Torboszlon, 1864. november 12-én.

ifj. Benedekfi Sámuel község jegyző

Tamási János falusbíró

Bíró Elek fő hűtös

TUSON

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[126r] Nemes Kolos megyei Arany Lábu Tuson községe leírása.

[126v] Arany Lábu Tuson fekszik nemes Kolos megye Also kerületében.

Lakosai magyarok és románok.

Ezelőtt fél századdal sok magyarok voltak, sőt az ev. reformátusoknak szép templomok volt, s papjok. A papságot átvitték üdövel Uzdi Szent Péterre, s itt lett egy lévitaság, amely ma is fennáll. A magyar lakosság nagyobb része nem beszél magyarul, mivel nem tud, hanem románul.

Birtokosai (nagyobb földbirtokosok) gróf Telekiek és Csákiak.

Hogy miért hívják Arany Lábusnak? Nem tudhatni, nincs róla monda, de a neve azt mutatja, hogy eleinte magyar helység volt.

A földje jósága, termékenysége nem adhatta Arany Lábu nevét, mivel közepes jóságú s termésű. Emiatt a lakossága is inkább szegény, mint gazdag. Ennek bővebb oka az is, hogy az utak rosszak, a városok messze fekszenek, eladó terményeiket messze [127r] kell vinni, mégpedig tengelyen. Úgyszintén a malmok is. Tűzifa nincs, szalmával és ganéval tüzelnek, ami a földekről a trágyát elvonja.

Lakossága földművelésből és baromtenyésztésből él.

Dűlői:

Dosu Budurouluj (A Buduro északi oldala), egy ivókútról, melyet Buduronak hívnak, neveztetik.

Fatze Szpetruluj, (Szpederi deles oldal), szomszédos Szpéder⁹⁰ helységről, mellyel szembe fekszik.

Rezorile (Barozdák), a régi szántással minden földnek alól nagy barozdája van, s erről neveztetik.

Dosu Cacoceli (Cacocel észka).

Vale Dimbuluj (Dombi völgy), a Domb helység határa felőli völgyről.

Tuson, 7ma Septembris, 1864.

x Kotsis Maxim falusbíró

x Szabo Pavel,

x Drégán Juon választmányi tagok

név aláíró, x vonatkozó Csáki Joseff jegyző mp.

UDVARFALVA

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[273r] Község Udvarfalva.

Adatgyűjtés.

Ad 1. *Udvarfalva* helység vagyon nemes Marosszékre, Marosi alkirálybírói kerületbe és Mező Sámsondi dűlői járásba.

⁹⁰ Uzdiszentpéter.

Ad 2. *Udvarfalva* helysége jelenben több elnevezéssel bír, s országszerte csakis ezen néven ismeretes. Oláh nyelven *Udvarfaléunak* mondatik.

Ad 3. Nem volt.

Ad 4. *Udvarfalva* helysége már az Apafiak mint erdélyi fejedelmek idejében létezett, mint fegyvert viselő székely határőrök.

Ad 5. A Székelyföldről, minthogy az jelenben is székely helység.

Ad 6. A név eredetiről semmit sem lehet tudni.

[273v] Ad 7. *Udvarfalva* helysége határában előforduló dűlőnevek [a] következők: Hosszu, Berek, Gyepűre járo, Votája, Kőből kut, Megye irtása, Tekenyős, Nyár szer, Nyir alya.

Ezen helység szomszédos Maros Szent Anna, Maros Szent György, Várhegy, Galambod és Szabad helységekkel.

Kelt *Udvarfalván*, november 24-én, 1864.

Orbán Miklos jegyző m. s. k.
Domahidi Mihály falusbíró

UNOKA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63. mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[18r] *Unoka* helység tartozik Torda vármegye Felső kerülete Magyar Régeni járáshoz.

A községnek csak egy neve volt, él most is, és ösmertetes országszerte.

Más elnevezéséről nem tud senki semmit, valamint arról is, hogy honnan népesítettet.

Unoka községe tiszta magyar falu, senki idegeny ajkú nem lakik benne, lakói ev. reformátusok.

Unoka határos Magyar Fülpes, Körtvekapu, Nagy Ertse, Toldalag és Vajda Szent Ivánnal.

UZDISZENTPÉTER

(ÉS BIRLIBÁS)

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 30. mft.

(Fol. Hung. 1114/22.)

[538r] Uzdi Szent Péter községe esik Kolos megye Also kerületében. Fekvése hegyes inkább, kevés völgygyel, középtermésű földdel.

Lakói magyarok és oláhok, az gróf Telekiek birtoka jelenleg, régen az Uzdi családé volt, innen nevezetik Uzdi Szent Péter[nek].⁹¹

La gyal la Continit, legelőnek használt dűlő, innen is veszi nevezetét.

La Rezari Csurgeuluj, vagy egy jó ivókút, ezen dűlő ezen csorgóról veszi nevezetét.

La Rusabá nevű dűlő.

La Gurutze, hegyes dombjairól elnevezett dűlő.

La Repeu nevű dűlő.

La Birlibás nevű dűlő.

La Szos nevű dűlő.

La Stuptyin nevű dűlő.

La Czibru nevű dűlő.

[538v] Népe inkább szegény, távol [minden] malom és piacos hely, erdő és tűzifa kevés.

Uzdi Szent Péter jó reménye egy július 20-án eső híres országos vásár, Erdélybe legtöbb ló ezen piacon költ el eddig, tíz napig tart.

Uzdi Szent Péter 29/8., 1864.

x Dregán Kand[?] falusbíró

x Demény Gyuri,

x Petru Toader tagok

általam, Ajtai Péter jegyző

VADAD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[275r] *Vadad*

Mely fekszik nemes Marosszék, Maros Vásárhelyi kerületben, Buzaháza, Káál, Cs[ík] Szent Márton és Iszlo helységek szomszédságokban. Melynek is fekvése egy kis völgy, kereken hegyek és oldalak aljában.

Lakosai magyarok, mégpedig a régibb nevezet szerint immunis nemesek, armalisták, primipilusok és pixidariusok. Általában Szithiából származottak.

Vallásokra nézve egyhívők, életmódjuk földművelési gazdászati.

Ezen közösségnek más elnevezése nem volt, csakis öröktől fogva Vadad.

Hogy pedig legrégibben nevét honnan lehet említeni? Mikor Szulejmán török császár a tatárokkal egyetértve a kereszténységet el akarták törölni, Vadad akkor is Vadad név alatt mentette volt fel magát a nota alól.

Vadad helysége határán van nyolc dűlő, melyek közül:

Első. A helység, melynek fekvése, mint fennebb is említettett, egy kis völgy, keleti része verőfény, dél-nyugoti észak, oly oldalas, hogy még az épületeket is ással lehet megállítani. Vagyon kevés teressége is a két oldal között, melyen foly le egy, a határról eredett patak, mely a lakosoknak vizes esztendőiben telkeiket el szokta borítani. Utcáin három hidok s több küpük fenntartásával járhatók. A falu derekába, az út közepin egy kifolyó forráskút.

Második. Űver dűlő. Nagyrészt észak, áll szántóföldekből, kevés kaszálókból, lerombolt erdőkből lett legelőkből és növény erdőkből, erősen rontják Űver omlás és Nagy Mihály gödre vízfolyásai, nevezetesen vizes esztendőben, melyek a faluba folynak bé. [275v] Ezen dűlőnek elnevezett több részvényei, úgymint Szöllős Máj oldala, Istánd oldala, Istánd

⁹¹ Az Ózdi-főesperesség nevéből, ahová tartozott.

rétye, Istánd far, Kerekhegy, Dios új több hegyek által különböztetnek meg egymástól, erősen rontják Istánd és Diosaj beszakadozott árkat a hegyekről abba beszálló vizek.

Harmadik dűlő Bércz hát, fiókdűlői Orotás teteje, Bérczfák teteje, Orotás alya, Felső Miko pataka, Pál völgye, Also Miko pataka, Pál völgye, Also Miko pataka, Gyűrűs, Hoportyok, Avas, Istánd mezeje, Észak, Borsos patak, Kerek nyíl, melyek állanak kevés mértékbe szántóföldekből, többecske mértékbe legelőkből, legbővebb mértékbe nevendék erdőkből. Fekvések mindannyi hegyek és árkok által megkülönböztetve egymástól.

Negyedik dűlő Szarkás, ennek fiókdűlői: Tőkevár, Gypűszeg, Also Nagy mező, Köveság, Lüget oldal, Felső Nagy mező, Iszlofar, Felhágo, Szarkás oldal, Kerek sárdomb, Hidegség alya, Bátos, Hidegség, Hidegség mege. Ezekbe vannak szántóföldek, kaszáló helyek, legelők és kevés növény erdők. Nagy része nagyon oldalas. Ami kicsi tere van, rontják a hegyekről hirtelen leomló árvizek. A faluból lejövő patak több falvakból eredett, és Nagy mező dűlőben által folyó úgynevezett Hodos pataka, melyen való átjárást nagy híddal teheti Vadad közönsége. Ezen dűlők felett indul Iszlofartól nagyon felemelkedett lánchegegy Hidegség mege nevű dűlőig, és hat továbbra is.

Ötödik dűlő Nagy völgy, ennek fiókdűlői: [276r] Kisvölgy, Bala földje, Temető oldal, Tanorak fő, Bútyka, Lencsés hegy, Földhid helysége, Veres fű szere, Nagy völgy tulja, Omlás, Horgos. Nagyobb részén kaszáló, kevés szántó helyek; a határrészben van egy kis szőlőkert, két köztemető domb a falu felett, Nagy völgy túljából eredő forráskút, amely a falun lefolyó patakba szakad.

Hatodik dűlő Ferencz völgye hágoja, ennek fiókdűlői Bük oldala, Felső Hanga oldala. Nagyobbrészt szántó, kevés kaszáló és legelő helyek észkos vad bérceivel. Magos lánchegegyek veszik körül.

Hetedik dűlő Körtővényes, ennek fiókdűlői Czelna, Hanga, Also Hanga oldala, Domo. Ezen dűlők között a felemelkedett magos lánchegegyek továbbra is megvadnak, és szántóföldekből, kevés mértékbe kaszálókból [állnak], ugyanott egy forráskút, amely a kááli határra foly, és két magas szőlőkertből.

Nyolcadik dűlő Bota, ennek fiókdűlői Szén erdeje, Lokótó, Hegyes, Pusztá, Also Bota, Pusztá alya. Ezeket is magas hegyek képezik. Többnyire szántóföldek, kevés kaszáló helyek, kevés erdő és legelő részlettel és egy szőlőkerttel. Oldalas, hegyes bércek, melynek keleti részek észkonyugoti verőfény.

A fenn írtakat századok eltöltött levelekből, elődeink beszédeiből tudva soroltuk le.

Vadad, november első [napján], 1864.

id. Török István m. t. k.

Török Moses

Török Sándor

Toth István

Küs Josef idősb

Névíró Kövendy Zsigmond jegyző m. t. k.

Hegedűs Károly m. t. k.

Küsgyörgy Károly s. m. k.

Nagy Josef m. t. k.

Küs Elek m. t. k.

Török Elek m. t. k.

VADASD

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[277r] Helynév Vadasd községből, nemes Marosszékből.

1. Vadasd tartozik a nemes Marosszékhez, a Szováta tekintetes dűlői járásban, a Kis Küküllő völgye kiágazása torkába.

2. Országszerte eleitől fogva csak Vadasd volt a neve. Magyar falvakkal vagyon körülvéve és magyar lakosok [lakják].

3. Mielőtt visszaemlékezhetik az ember, és adólajstromokba is olvashatni, csak Vadasd a neve.

4. Nem lehet tudni, semmi adataink nincs[enek] kezünknel, mikor neveztetett Vadasdnak.

5. Nem lehet tudni hasonlóan, honnan népesített.

6. Semmit sem lehet tudni eredetéről.

7. Vadasdnak van két határa, Also és Felső. Ezekbe a dűlők a következők, tudniillik:

Az Also határba:

1. Szállapossa,

2. Hoszszuály, mindkettő oldalas, víz árkolta, sovány terméketlen, nagyobbára zabtermő.

Harmadik. Sovárbüke, ciheres, apró bokros hely.

Felső [határ]ban:

Negyedik. Bozodbüke, legelő, gyéres erdő.

5. Lok és Bozod oldala, egy része termő hely, a más terméketlen vagy oldalas.

Hatodik. Bozod szőlője, kedvező termő időben közepes termésű.

7. Ketskés büke, legelő, erdős.

8. Ketskés völgye, egy része szántó, más legelő.

Kilencedik. Demény tö, rét és törökbúzatermő hely.

10. Fajka bük és Zab Demény, sovány szántók és legelő.

11. Fajka bük szőlője, szűk termő.

12. Nyáras völgye és Hoszszu Nyárosba, kevés kaszáló, a többi középszerűségű búzaföld.

13. Nyáros szőlője, szűk termő, vízárkos.

14. Tövös völgy, sovány szántó s nagyobbára legelő és kevés kaszáló.

15. Az Also forduloba: Harmad völgy, sovány szántó, legelő, öszvefutott árkos hely.

16. Motsárszer, sovány szántó és legelő.
  17. Végbük, sovány szántó és legelő.
  18. Hiréd, Kuntsad, sovány szántó, legelő és kaszáló.
  19. Gyakor, kis ciheres erdő.
  20. Gorsád völgye, árkos, vízmosta [277v] sovány szántó.
  21. Gorsád büke, gyéres erdő és legelő.
  22. Kárhágo, sovány legelő.
  23. A falun belől egy kis törökbúzás Tanorok. Ezt az egyet kivéve az egész határ hegy, völgy és árok, sovány, míveletlen helyekből álló dülők. A lakosai tiszta eredetű magyarok.
- Hogy a fennebb[ie]k mindenkben az írt módon vagynak, arról mű is hitelesen bizonyítunk neveink alírásával, és falvánk pecsétjével megerősítve kiadtuk. Vadasdon, 20. október, 1864.

Bodoni Károly jegyző m. t. k.

Németi József falusbíró

Péterfi Elek vadasdi ev. ref. pap maga keze

Pál György esküdt

Kovács Pál esküdt

VAJDASZENTIVÁNY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A Vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

Először. *Vajdaszentiván* falu kezdettől olta ezzel a nevezettel [ismert], [fekszik] a Maros jobb partján Szász Régen és a Maros Vásárhely városok közt. Elsőrendű helység úgy kiterjedésére, mint szépségére nézt.

Eredete, népesedése és elnevezése iránt tiszta adatok nem léteznek, s csak annyit beszélnek róla, hogy hajdon a vajdák kedvelt helye lehetett, miről nyerte volna a Vajda elnevezést is.

Hogy régi és nevezetes hely lehetett, mutassák a helységben most is látható, erődtvényforma régi sáncolások, nemkülönben a beszéd szerint ezelőtt talált elásott pénzek és régi érmek.

Fekvése kies, lenéz az egész Maros vidékére Szász Régen [343v] és Maros Vásárhely közt.

Híres különösen gazdag és igen jó ivóvizű forrásaiban, melyből a helységben minnyárt egy meglehetősen nagyságú patak képződik.

Találtam egy merész leírásra, miszerént *Szent Iván* nevét tán éppen jó *ivóvizéről* nyerte volna, azonban nem lévén alaposon bevehető, fé[ ]revettetett.

A határban levő vizei a Lucz és Egres, mindkettő Kolos vármegye felől jöven, közepes nagyságú vizek (patakok), igen könnyen kiáradnak, s ezért gyakori károsodásokat okoznak.

Előforduló határrészeinek nevei:

a. A *Keringő*, a mellette elfolyó Maros vize keringő folyásáról.

b. A *Köszörüs*, az itt találtatott köszörüskövekről.

c. *Borsospad*, Borsos nevű birtokosáról.

[344r] d. *Sarujka*,

e. *Szárhomlok*,

f. *Kara*, e dülők formája mint egy saru, lábszár és kara.

g. *Égett*, égett erdős hely.

h. *Lapos*, lapályos formájáról.

i. *Burgófü vápája*.

k. *Lenszeg*, lentermelő hely.

l. *Őszdomb*, őszvetéseknek kedvelt helye.

m. *Pénzes gödör*, hol elásott pénz találtatott egykor.

n. *Dobron*, a rajta nőtt fáknak egykor dobáron (árverés) lett eladásáról.

o. *Bongord*, e német szóról, Baumgarten (fák kertje), mely hajdon gyümölcsöskert volt.

p. *Irotván*, irtott hely.

q. *Sáncz*, sáncolásokért.

Egyes nevek közül megemlíendő a *Halasto*, mely most is látszik, hogy halastónak volt egykor használva, kereken beültetve jegenyefák sorával.

Ezekén kívül több jelentőséggel [344v] bíró név a határban nem is fordul elő.

Még felemlítendő az úgynevezett Trajánus útja, mely a szomszéd Abafája helységtől láthatólag a vajdaszentiváni határig egyenesen irányozva a helybeli ev. református templomnak, a sokszori vízáradások által ezen a határon elmosva vagy beiszapoltan, eltűnve létezik.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

VÁMOSGÁLFALVA

(ÉS SZŐKEFALVA)

VÁMOSGÁLFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[365r] Helynevek Vámos Gálfalva községéből, Küüllő megye, Gálfalvi járás.

Először. Gálfalva semmi más elnevezéssel nem bír, csakis Gálfalva név alatt ösmeretes országszerte, román nyelven *Gánfeleu*.

Másodszor. Vámos Gálfalva (Gánfeleu) neve ösmeretes, magyar ajkú, szorgalmas nép lakja, kevés román is.

Harmadszor. Vámos Gálfalva legkorábban 600 évtől fogva említetik.

Negyedszer. Vámos Gálfalva deriválja nevét Gál Andrásról, későbbben Apafi Mihály fejedelemnek volt szép birtoka, hol sok családokat nemesített, később Küüllő megyének praetorialis helye vala. Az Apafi Mihály fejedelem által lakta faház egyberomolván, most istálló van annak helyin. Ezen Apafi birtok le-

ányágon szállott a gróf Kornis, Földváry és Ugron családokra, kik jelenbe is bírják. Népeisége 2125 lélekből áll.

6. Vámos Gálfalva határát körül szomszédosítja Szőkefalva, Pocsfalva, Abosfalva, [365v] Déésfalva, Harangláb, Bogáncs, Magyar Sáros. A Kis Küküllő folyama határa közt folyt.

Topographiai határrész nevei három éjszagnak fekvő hegyláncolatokból állanak, nevezetes jó boráról.

I. *Felső vagy Désfalva felölly dülő*. Határrészei:

- a. *Köszer*.
- b. *Pojás*.
- c. *Csere domb*.
- d. *Magyaros*.

II. *Közép dülő*. Határrészei:

- a. *Horgos*.
- b. *Rapo*.
- c. *Kerek erdő*.
- d. *Pápisto temető*.
- e. *Nyulhát szőlő*.
- f. *Csillag szőlő*.
- g. *Kurta rét*.
- h. *Gisahalma*.

III. *Alsó vagy Szőkefalva felölly forduló*:

- a. *Kerek*.
- b. *Kerek előtt*.
- c. *Horgos*.
- d. *Vadverem*.
- e. *Csonka torony*.
- f. *Sikfar*.
- g. *Rosa mál*.
- h. *Füzes szőlő*.
- i. *Füzes oldal*.
- k. *Széna fü*.
- l. *Hegy alja*.
- m. *Bede*.
- n. *Nagy rét*.

Ezen helységben vagynak római catholicusok és görög catholicusok, többen reformátusok.

Vámos Gálfalva, november 20-án, 1864.

SZŐKEFALVA

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 37 mft.

(Fol. Hung. 1114/26.)

[355r] Helynevek Szőkefalva községéből Küküllő megyéből, Gálfalvi járás.

1. Szőkefalva semmi más különös elnevezéssel nem bír, csakis Szőkefalva név alatt ismeretes országszerte, román nyelven *Seuca*.

2. Szőkefalva (*Seuca*) neve ismeretes, magyar ajkú nép lakja, kevés román is.

3. Szőkefalva határán hajdon a Tekenyös nevű alhatárrészben Fazakasfalva nevű helység létezett. A traditiók szerint óriások lakták, jeleit most is talátható csontvázok bizonyítják, s ezelőtt hat századdal⁹² a tatárok felégették, felpusztították.

4. Szőkefalva legkorábban 500 évtől⁹³ fogva említetik.

5. Szőkefalva népesítésit [vette] a tatárok által felégett Fazakasfalva nevű faluból, tatárok elől erdőbe menekült magyarok népesítették be.

6. Szőkefalva deriválja nevét Szőke Péter nevű magyar ajkú, első házat építő neviről, kinek leányágon utód unokái jelenleg is fungálnak, s ki a visszaemlékezés szerint a jelenlegi 21 házszám alatti telekre építkezett, hol utóbb a nagy hírű törvénytudós Verböczi⁹⁴ is született. Népeisége 1100 lélekből áll, ennek öthatoda magyar, többi román, s kik mind cselédek[ként] telepedtek be.

7. Szőkefalva határát körül szomszédosítja Gálfalva, Kis Sáros, Borzás, Csüdötelke és a Kis Küküllő folyama. Topographiai határrész nevei [355v] három fő éjszagnak álló hegyláncolatokból állanak.

I. *Felső dülő Gálfalva felől*. Topographiai alhatárrész-nevei:

- a. *Rétszél*.
- b. *Temetőmeget*.
- c. *Horgos*.
- d. *Babos*.
- e. *Kákás*.
- f. *Csipkés*.
- g. *Rozsamál*.
- h. *Széna fü*.

i. *Duca domb*, ezen utóbbi határrész nevit veszi egy híres Duca nevű rabló kivégzése (bitófán) helyéről, a többi semmi emlékezetes jelentőséggel nem bírnak.

II. *Közép forduló*. Topographiai alhatárrész-nevei:

- a. *Kertek meget*,
- b. *Keresztut*,
- c. *Feljárók*,
- d. *Hodos*,
- e. *Rapo*,
- f. *Huszárhegy*,

g. *Nagyhegy*, semmi jelentőséggel nem bírnak.

III. *Alsó forduló Borzás felől*. Topographiai alhatárrész-nevei:

- a. *Tekenyös*.
- b. *Türed utya*.
- c. *Büdös tó*.
- d. *Szöllő patak*.
- e. *Csere*.
- f. *Gorga*.
- g. *Alsó Felső rét*.

Ezen határrészek közül egyedül a *Tekenyös* nevű határrész bír azon emlékezetes tradíciókkal, hogy hajdon

⁹² A kéziratban: 600-dal.

⁹³ Olvasata: a 14. századtól kezdődően.

⁹⁴ Verböczi István (1458 k. – 1541)

ott feküdt *Fazakasfalva*, melyet az tatárok feldúltak, hol található a régi temetkező hely és épületek alapromjai.

Szőkefalva, november 21-én, 1864.

VÁRHEGY

OSzK Kézirattára, F1/3814/A. 63 mft.

(Fol. Hung. 1114/49.)

[343r] A Vajdaszentiváni járásban, Torda megyéből helynevek.

[347r] 3. *Várhegy* faluhely, erről már a rege többet beszél.

Három nyelven él neve, Várhegy, Schlossberg és Tynár. Veszi neve eredetét arról, miszerént a határon két vár volt, mely mindkét várhelyek máiglan is láthatók. Egyik fekszik délnek, mely alatt a Maros folyama kígyózik el. Birta ezen várat a [347v] báró Perényi család, jelen helye pusztá. Falaiból udvarház épített, pinchehelye nagy üreg jelenben is. A vár templomának egyik harangja a Bernáldék udvari kápolnájában létezik jelenleg, mely harangon e felirat látható: *D: G: Zigism. Kunn 1754*. Ezen várról emlékeznek monda után, miszerént egy 300 évvel ezelőtt lett volna a maga használhatóságában.

Taláztatik itt két kis kő faragott szobor, miről látszik, hogy a szobrászat még nem volt nagy előrehaladással. Egy kőtáblán fölírat is taláztatik, miszerént a vár falából vétetett ki: *Illustrissimo domino Martino Josepho Keresztes, Comes de Küküllő supremo*, és a többi nem olvasható fölírattal és családi címerrel.

Mondatik, miszerént e vár alatt tömlőc is létezett, [348r] mely tömlőc a rabokra reáomlott.

E várhoz látszik még az úgynevezett Traján útja, lapos kövekből és négyszegletű téglákból kirakva, mely út a másik volt várhoz húzódik, mely második vár *Leányvárnak* neveztetik.

E vár helyin kövek látszodnak, egy mély kút körül-nőve ős fákkal. E várról regélik, miszerént három tündérleány lakja, és minden hét évben megnyílik az alagút ajtaja, honnan a tündérnők kijönnek, a kútból vizet isznak, a Marosra lemenniük fürödni, és azalatt ki eltalálja a szerencsés percet, mehet bé bárki, és kincssel megrakodhatik.

Monda szerint egy öreg ember három versen hozott ki kincset, s midőn negyedszer megrakodva jött volna ki az ajtón, sarkát odacsapta az ajtó és ott meghalt. Ásták, próbálták, nagy üregeket, köveket [348v] tanálták, s mondják, mit nappal ástak, reggelre be volt töltve, nem haladhattak a munkával.

Létezik továbbá

a. *Kereszt* nevű hely, melyről annyi tudatik, hogy minden évben a kereszthez járnak határt szentelni.

b. *Mocsár* nevű hely, mely hely hegytetőn lapály, kétszáz évvel ezelőtt erdő létezett rajta, jelen[leg]

szántóföld, mintegy 50 öles tó, állóvíz van rajta.

c. *Kamara* nevű hely, mely helyen kis kőhalom talál-tatik, melyről regélik, hogy lett volna itt pénz elásva, vagy ottan is lehet bejárni a Leányvár alá.

d. *Szakadás*, mely is Kamara helytől húzódik lefelé, ma-gát mutassa a hegy kettéomlásában, mi látható, nagy árok falat képez. Nagy esőzések után tanálhatni benne köszendarabokat, és jelen fenekén mintha fundamen-tuma lett volna valami épületnek. Látható szép kőra-kó-vány szabályos faragott kövekből, [349r] tetején e rako-ványnak, mint egy torony, halom föld reásüllyedéssel. Regélik, e szakadáshoz is lejárnának a tündérnők.

A Kamra nevű helyen taláztatnak szántás alkalmával ujjni vastagságú cserépedény-darabok, nem tudatik, falu vagy táborozás létezett-e?

e. *Oroszvíz* nevű hely a Maroson túl, hol falu léte-zett, s jelenben Bernáldéknak kis parasztházok van, a szántás alkalmával itt is taláztatnak vastag, kétujjni cserépedény-darabok. A falut csakugyan *Oroszvíz*nek is hívták.

f. *Kápolna* nevű hely, lehetett az említett Oroszvíz faluhoz tartozó templom vagy kápolna helye, minek ugyan jelei nem látszodnak, öt-hatszáz évvel ez-előtt létezvén e falu.

Leírt Várhegy helysége népesített Erdély fajnépe-iből, jelenben lakják magyarok, oláhok és zsidók. A falu fekvése [349v] egy hegyoldalon [van], alatt[a] foly a szőke Maros, kies kilátással bír több lakás. Leg-egészségesebb földtermékenysége jól mívelve köze-pes. Fekszik Maros Vásárhely egy órányi eső, és Szász Régen három órára eső városok közt.

[356v] Vajdaszentiván, 1865. február 13.

Kövér Pál szolgabíró

VECE

OSzK Kézirattára. F1/3814/A. 41. mft.

(Fol. Hung. 1114/28.)

[279r] *Vecze* községe fekszik nemes Marosszékbén, a Kááli járásban.

A község eredetiről, neve jelentéséről stb. semmi adat nem taláztatik.

Első dülő *Gropa*, a hegyes-völgyes fekvésinél fogva bírja a nevezetet, gabonatermő hely.

2. *Recse*, ezen dülőbe lévő hideg – recse – forrásról vette az nevezetet, gabonatermő oldalos hely.

3. *Szakadát*, a dülőbeli szakadásos, omlásos helyekről vette a nevét ezen gabona- és szénatermő hely.

4. *Nyerges*, ezen dülő közepin lévő, nyereg állású hegy láncolata adta a nevezetet.

5. *Eszak*, marhalegelő, észkos hely.

Sem a községről, sem a dülőkről semmi érdekes adat vagy hagyomány nem létezik, mivel merőbe írástu-datlan emberek lakják.

Vecze, 19/XI., 1864.

MUTATÓK

HELYMEGJELÖLÉSEK ÉS SZEMÉLYNEVEK MUTATÓJA

- A Borzafáknál 18
 A hajorét 92
 A hidon tul és alol 163
 A Keresztnél 129, 150, 168
 A kut alatt 168
 A malmok között 139
 A Malmon aloll 23
 A Malom kutnál 23
 A nagy Vámba 170
 A szőlők gödribe 123
 A Tengeri hajo orra meget 86
 A To megetti rét 23
 A To mögött 140
 A Tonál 128, 129
 A Vaczkorosnál 23
 A Vásár utnál 23
 Abafája (l. még Abbatia, Apafája) 17, 170, 173, 213
 Aba kuttya 185
 Abbásfalva (Abosfalva) 17
 Abbatia (Abafája) 17
 Abod (Székelyabod) 54, 68, 82, 110, 159, 163–164, 185, 204
 Abod dülői járás 204
 Abod Szováthai járás 54
 Abodi határrész 206
 Abodi járás 56, 59, 62, 67, 99, 101–102, 178, 187
 Abodi nagy patak 56
 Abos család 17
 Abosfalva (l. még Abbásfalva) 17–18, 146, 214
 Ábrahám Josef 117
 Ábrahámseg 158
 Abram jegyző 84
 Abrancsos 64
 Abrasza nevű birtokos 118
 Abrohám nevű birtokos 20
 Abrohám pataka 20
 Ádámé 181
 Adámok 147
 Ádámos (l. még Ademus) 18, 19, 108
 Ádámos felőli dűlő 108
 Ademus (Ádámos) 18
 Ádopos gödre 183
 Adorján György jegyző 194
 Adorján Pál 170
 Adorjáni család 83
 Adorjáni János falusbíró 84
 Adorjáni Mozes 168
 Ados észka 131
 Ados fara 131
 Ados fenék 131
 Ados hidján felyül 131
 Ados kutja 131
 Ados verőfénye 131
 Adosfalva (Mezőbánd) 131
 Adver 176
 Agárd (Marosagárd) 36, 74, 77, 114, 123, 195
 Ágárdi patak 73
 Ágazat 32
 Agg szőlő 113
 Agg szőlő 79
 Agristeu (Egrestő) 49
 Agropolis (Marosvásárhely) 125
 Ágy 192
 Agyagas 129, 188, 201
 Agyagas mege 201
 Agyagos 105, 111, 182, 197, 207
 Agyagos alya 197
 Agyag[o]s dombbja 72
 Agyagos oldal 182
 Agyagos ut mege 111
 Agyagverem 183
 Ajj 63
 Ajtai Péter jegyző 135, 211
 Akasztó 33, 135, 181
 Akasztó hegy 33, 181
 Akasztó hegy alya 181
 Akasztófa 50, 74, 92, 109, 116, 148, 166, 186, 196
 Akasztófa alya 92, 109
 Akasztófa hely 186
 Akasztófa környéke 166
 Akasztófa tábla 166
 Akasztófánál 100, 149
 Akasztófaszer 70
 Akasztóhely 73
 Akasztópad 57
 Ákosfalva 19, 20, 64, 65, 163, 174
 Al kendő 114
 Al Kendő 114
 Alájáro 39, 156, 157
 Albert család 120
 Albert István esküdt 78
 Albert János esküdt 78
 Albert János pap 84
 Albert Márton 23
 Albert Sándor, idős 110
 Alexa István 72
 Alija Marja Anna 105
 Ali basa 195
 Alkerület 23, 139, 145, 150
 Allso fordulo 151
 Alma szer 119
 Almák köze 31
 Almás (Pusztalás) 171–172
 Almás ágy 40
 Almás berek 21
 Almás hely 201
 Almás hüver 201
 Almás völgy 118
 Almási patak 118, 171
 Almásüver 191
 Almező 186
 Almező 39, 178
 Also (erdőrész) 73
 Also Alájárok 59
 Alsó átal patak 31
 Also avas 178
 Also berek 43, 68–69, 156, 158
 Also Borzás 129
 Also Bota 212
 Also csegely 178
 Also csere 165, 181
 Also csere dereka 181
 Also Detrethem (Alsódetrethem) 120
 Also dülő 69
 Also dülő 66
 Also erdő 122
 Also észak 34, 148, 184
 Also Észak 183, 186
 Also észak[!] 205
 Also falu vége 84
 Also Fehér megye l. Alsó Fehér vármegye
 Also Fejér megye l. Alsó Fehér vármegye
 Also Fejér vármegye (Alsó Fehér vármegye) 23, 37, 59, 71, 93–94, 99, 103, 105–106, 120, 169
 Also fordulo 17, 18, 22, 25, 80, 101, 142, 188, 212, 214
 Also fordulo Borzás felől 214
 Also forduló határ 160
 Also fordullo 43
 Alsó fű nyilak 48

Also Gaso 167
 Also Gáth 72
 Alsó Gödörhát 48
 Also hágo 102
 Also Hanga oldala 212
 Also harmadláb 183
 Also határ 43, 70, 157, 181, 191, 206
 Also hegymege 183
 Also hét 170
 Also hoszu 84
 Also hosszú 196
 Also Idets (Alsóidecs) 185
 Also Irottvány 70
 Alsó kender földek 48
 Also kerekto 183
 Alsó kerület 151
 Also Köhér (Alsóköhér) 76
 Alsó könting 29
 Also küpük 50
 Also láb 157–158, 187
 Also meleg szoba 174
 Also *Miko* pataka 212
 Alsó motsár 48
 Also nagy hegy 68
 Also Nagy mező 212
 Also nagy to 130
 Also nyír 207
 Also nyulasi ut 183–184
 Also oldal 55, 61
 Also oldal (Pindus) 55
 Also Orotvány 81
 Also pad 157
 Also Rágás 119
 Also rét 70, 188, 196, 204
 Also Rét 47, 68
 Also rétt 188
 Alsó rét 101
 Alsó Sásvári 127
 Also Senye 30
 Also Sérloka 31
 Also siposrét 181
 Also sötét бүк 160
 Also széna fő 148
 Also szer 112
 Also Szillas 151
 Also szőlő 184
 Also Szőlő hegy 18
 Alsó Tanarok 64
 Also Tanorak 157
 Also Tanorok 41, 55
 Also tekenyős 142
 Also tér 61
 Also to 131–133
 Alsó tó 138

Also uj szőlő 184
 Also Váczmán 89
 Also Vargyas 33
 Also verőfény 34, 186
 Alsóbölkény l. Magyar Bölkény
 Alsódetrethem l. Also Detrethem
 Alsóidecs l. Idets
 Alsorét 43, 54, 69, 70, 82, 98, 156, 164, 181, 189, 202, 204
 Alsoszeg 111
 Alsótér 21
 Alszeg 101, 159
 Által 67
 Alvás 48
 Amerika (l. még Amerika) 173
 Amérika (l. még Amerika) 173
 András földgye 72
 András gyakra 161
 András gyakra pataka 161
 András kertje 210
 András pataka 208
 András uta 111
 András vágottja 64
 Andrásfalva (Nyárádandrásfalva) 75, 161, 166, 168
Andrási család 174
Andrási család, gróf 94
 Andrási kut 147
Andrásy Gyula, gróf 120
Angyal család 185
Anna nevű leány 122
Antal Imre 63
 Antal vágása 160, 161
 Antal vágása pataka 161
Antalfi Mihály esküdt 111
Antalfi Sámuel 186
 Antalné 207
 Anya hegy 30
 Anyaszék 206
 Anyaszék kopacza 206
Apa Gergely falusbíró 157
 Apa hidja 166
 apa Miragiului 152
 apa Muresiului 152
 (l. még Maros vize, Maros folyó)
 Apafája (Abafája) 17
Apafi család 93–94, 211
I. Apafi (Apafi) Mihály fejedelem 17, 59, 90, 94, 116, 126–127, 161, 213
II. Apafi Mihály fejedelem 94
Apor család 94
Apor Lázár 192
 Apro rész 42
 Apródomb köze 175

Árakos 26
 Aranyosgyéres l. Gyéres
 Arannyas tetető 26
 Arany Lábu Tuson (Tuson) 210
 Arany lábu Vécze (Székelyvécke) 198
 Arany oldal 106
 Aranyos folyam 93
Aranyos János 159
 Aranyosszék 93, 94
 Aratás 99
 Aratvány 100
 Ardéal (Erdély) 24, 85
 Arendás réttye 60
 Arie 84
 Arinistye 150
 Árkos 156
 Árnyék 81, 109, 113
 Árnyék bérce 81
 Árok köz 82
 Árok között 19
 Árok szakadás 35
 Arokfő 147
 Árokhát 71, 101
 Aros mező 53
 Arpa hely 147
 Árpá hely 146
Árpád (nagyfejedelem) 74, 107
Árpád ház 107
 Árpás 45, 98, 129, 131, 133
 Árpás csorgója 129
 Árpás pataka 133
 Árpás uttza 133
 Árpás völgy 98, 131
 Ásott ut melyéke 178
 Árszinyele 86
 Árszuri 100
 Aszalás 181
Aszalos Imre falusbíró 119
Aszalos János 187
Aszalos Mozes 187
 Aszalvány 31, 164
 Aszalvány erdeje 164
 Aszalvány karéja 31
 Aszony cseréje 26
 Aszony erdeje 108
 Aszpas poján 60
 Aszszu pataka 76
 Asztagláb 109
 Asztagos 31
Asztalos család 195
 Asszúág 121
 Asszu pataka 48
 Átal 19, 21, 66
Atilla hun nagyfejedelem 59, 61, 66

- Atol 61–62, 119
 Átol 19, 98, 156–157
 Atosfalva (l. még Hatosfalva) 64–67, 110
 Áts Mihály 147
 Austria (Habsburg-birodalom) 88
 Avas 99, 107, 113, 160, 164, 182, 202–203, 212
 Ávás 134
 Avas alja 160
 Avas árka 203
 Avas erdeje 164
 Avas erdő 203
 Az erdő alatt 139
 Az erdő mögött 139
 Az Erdőnél 168
 Az hegy meget 99
 Az Öt rendes 163
 Bab föld 196
 Bab völgy 199–200
 Bab völgy árka 199–200
 Bab völgye teteje 200
 Bába pataka 62
 Bábahalma 117
 Babos 30–31, 214
 Babos lüget 40
 Babos völgy 61
 Baczka Madaras (Backamadaras) 21, 89, 204, 208
 Baczka (szőlős) 21
 Bács Mihaila esküdt 105
 Badiceoa 87
 Bagarus 57
 Bagits 151
 Bagjos 109, 167
 Bagjos csere 167
 Bagoly szőlő 119
 Bagothai Károly jegyző 152
 Bágy család 118
 Bágyi Mihály 74
 Bágyon 100
 Bahnen (Bonyha) 27
 Baitia (Mezőbanyica) 134
 Bajka vára 39
 Bajnotzki András esküdt 109
 Bak szurdok 61
 Bakföld czihere 30
 Baknyuzo 110
 Bakvölgy 116
 Bakvölgy 56
 Bacchus (Bakkos, Bakhus, Bakus) 188, 195
 Bako György 76
 Bako nevű birtokos 85
 Bako P. Balas falusbíró 76
 Bako Péter esküdt 76
 Bako Zsigmond esküdt 45
 Bakonya 142
 Bakos család 70
 Bakos Gaspar jegyző 70
 Bakk 47
 Bakk föld 29
 Bakk föld 29
 Bala l. Bálá, Balla
 Bálá (Bala) 24
 Bala földje 212
 Bala nevű vezér (fiktív személy) 22
 Bala Péter, ifjú 76
 Balag rét 131
 Balai ut 141
 Bálán 144
 Balás család 199
 Balas cseréje 107
 Balás Dániel, idős 90
 Balás Elek falusbíró 90, 201
 Balás Ferencz 90
 Balás föld 160
 Balás János, idős 80
 Balás Juson[!] 205
 Balás nevű birtokos 107
 Balás szőlő aly 61
 Balások lásd Balás család 199
 Balásrét 48
 Balavásár (l. még Ballavására) 22–23, 77, 78
 Balázs nevű birtokos 70, 149, 194
 Balázs rét 70
 Balázsér 149
 Balázsfalva 18, 68, 141
 Balázi család 40
 Báld (l. még Baldá) 23, 36, 86, 139–140, 145–146, 150
 Baldá (Báld) 23
 Bald észka 140
 Báldi erdő 23
 Báldi szénafű 23
 Báldi tó 23
 Báldi völgy 146
 Balhás 167
 Bálintfaleu (Nyárádbálintfalva) 152
 Bálint Márton falusbíró 69
 Balla (Bala) 22, 181, 171, 192
 Balla földje 181
 Balla nevű birtokos 192
 Balla réte 192
 Ballavására (Balavásár) 59, 199
 Balo 69
 Balo Miklos falusbíró 77
 Balog alya 140
 Balog család 140
 Balog Elek jegyző 45
 Balog kert 37
 Balog Márton nevű birtokos 37
 Balog Márton esküdt 76
 Balog Péter bíró 166
 Balog toja 140
 Balogalja (l. még Bologaje) 140
 Balogárka 182
 Balogok kertye 166
 Balog szilvája 161
 Báltá Urszuluj 52
 Balte 144
 Báltó 49
 Bálvány hegy 63
 Bán avassa kerülő út 172
 Bán berke 166
 Bán család l. Bán család 110, 166
 Bánd (Mezőbánd) 129–133, 138, 141, 180, 184, 198
 Bándi ágy 129
 Bándi akasztófa 129
 Bándi Also észak 184
 Bándi bértz 151
 Bándi észak 133
 Bándi járás (Mezőbándi járás) 129, 152
 Bándi oldal 133
 Bándi szőlő 129
 Bándi Verőfény 133, 184
 Banduláne 113
 Bánffi Béla, gróf 120
 Bánffi család, báró 70, 171
 Bánffi Borbára, gróf 100
 Bánffi János, báró 26
 Bánfi gödre 148
 Bánfi hidnál 171
 Bánfi rét 86
 Bánok kertje 166
 Bánság 93
 Banta Ioan, jude 180
 Bánya (Komára) 168
 Banyétszky Mór jegyző 173
 Barabás (legelő) 186
 Barabás család 40, 63
 Barabás Mihály, idős 50
 Barabás Mihály, ifjú 50
 Barabás tető 186
 Barabojos 56
 Báránhát 171
 Baranyai Sigmund esküdt 157
 Báránymáj (Piscleoasa) 116

- Barát Pál* sorka 160
 Barát szállás 48
 Baráta 71
 Barátok bértze 181
 Barátok bértze alya 181
 Barátok erdeje 192
 Barátok hegyese 200
 Barátok rét 129
 Barátos 66
Barátosi család 66
 Barátság 160
 Barázdák 116
 Barázdák köze 46
Barcsai Ákos fejedelem 90
 Bardos (Marosbárdos) 114–115
 Bárdos (Marosbárdos) 63
 Bárdosi torok 127
 Barkocza 29
 Barkotza fa dombjának 175
 Barkotza váppája 170
 Barlangos 53
 Báro berke 178
 Barot borozdája 164
 Barot lapálya 164
 Barot oldala 164
 Barot réttye 164
 Barozdák 210
Barra Péter 18
Barta család l. *Barta familia*,
kisgörgényi 80–81
Barta család 141
 Barta Csere 89
 Barta Csere alya 89
Barta Péter 66
 Barta reve 56
 Barta vápája 30
 Barták erdeje 81
Bartha Antal falusbíró 102
Bartha (Barthus, Barthos) család 65
Bartha Elek, idős 65
Bartha Elek falusbíró 65–66
Bartha Elek jegyző 102, 209
Barton falusbíró 27
Barton György ügyvezető 41
Barton Márton jegyző 41
Bartos István 18
Basta, Giorgio, császári generális
 91, 170–171
Básta lásd *Basta, Giorgio*
 Básza 151
 Básza észka 150
Báthi Gábor földbirtokos 55, 82
Báthori István fejedelem 97
Báthori Kristóf fejedelem 110,
 134, 201
Báthori Zsigmond fejedelem 129,
 134, 170, 206
 Batizháza 23
Bátori István lásd *Báthori István*
Bátori Sigmund lásd *Báthori*
Zsigmond
 Bátos 42, 101, 212
Bátya Vaszi választmány 176
 Bazéd (l. még Bozédiu, Bozédiu,
 Bozédiu dé Cămpié, Bozédiu
 di Cămpié) 135, 141
 Bécs (l. még Béts, Wien) 94, 129
 Bede 24–26, 60, 68, 73, 204,
 214
Bedei János 25
 Bedei János cseréje 25
 Bedets 209
 Bediceoa 87
Bedő család 173
 Bejáro 111
 Béjáro 177
 Béka 20
 Béka rekegő 127
 Békás 76, 168
 Békás Bodon (Hagymásbodon)
 61
 Békásto 82, 114
 Békástó 121
 Bekecs 67, 83, 162
 Bekecs alja 67
Bekes Gáspár 82, 94, 97
 Bekés to 176
 Békésd 73
Békési l. Bekes Gáspár
Békési Gáspár l. Bekes Gáspár
 Bekets (Bekecs) 26, 112, 146,
 162
 Beketsalja (Bekecsalja) 26, 112
 Bekets mege 162
Bekets nevű ember 162
Béla, IV., magyar király 62, 93,
 94
 Béla mezője 161
Béldi Ferentz 23
Béldi István 23
 Belesdorf (Jövedics) 41
Bellováry István 37
 Bélmező 162
 Belső erdő 153
 Belső hagymástelek 111
 Belső kerek gypü 80
 Belső Kerekhegy 181
 Belső Lázdok 153
 Belső monka 166
 Belső nagy бүк 25
 Belső pad 164
 Belső szőlő 80
 Belső Szőlők 42
 Belső Szőlők alatt 42
 Belső tövis hely 166
 Belső uttza 83
 Bellső bitsok 45
 Belus 182
 Bendő juk 89
 Bene (Marosszentanna) 55, 88,
 178–179, 190–191
 Bene falva (Marosszentanna)
 122
 Bene lábja 55
 Bene rét 122
 Bene város (Marosszentanna)
 179
Benedek Máté 205
Benedek Sándor jegyző 69
Benedekfi család 66, 209
Benedekfi Sámuel, ifjú, községi
jegyző 210
 Benefalva (Marosszentanna) 125
 Benére járo nyilak 88
 Beng 17, 26, 92
 Bengut 92
Benke nevű tulajdonos 190
 Benkesné 109
Benkő György 102
Benkő József 129
Benkő Károly 189
Benkő Károly falusbíró 125
Benkő Miklos 111
Benő család 141
 Bent esik 193
 Bentsek 193
Bentze Jozszip kisbíró 140
 Berbasza 134
 Bérctető 69
Bercsényi család 202
Bercsényi Dániel 190
Bercsényi Imre 201
Berde Mozza 173
 Bércz hát 212
 Bércz mege 162
 Bércz mege 185
 Bércz tető 157
 Bérczfák teteje 212
 Bere (Székelybere) 26, 80, 110,
 112, 159, 161, 163, 177,
 185–186
 Bere Keresztur (Berekkeresztúr)
 26, 159
 Bere Keresztúr (Berekkeresztúr)
 159

- Bereczki család* 83, 209
Bereczky Farkas lelkész 55
Berei nevű birtokos 36
 Berei réttye 36
 Berek 20–21, 28, 39, 48, 53, 69, 73, 75, 78–79, 81, 87, 89, 102–104, 118, 124, 128, 156, 164, 182, 211
 Berek alja 50
 Berek alya 63
 Berek eleje 37, 70, 158
 Berek mege 20
 Berek mező 124
 Berek oldal 73, 164
 Berek ora 89
 Berekeny 197
 Berekenyes 83
 Berekeresztúr l. Bere Keresztur, Bere Keresztúr, Keresztur
 Berekfő 28
Berekméri család 58, 176
Berekméri György falusbíró 58
Béres Juon falusbíró 143
 Beresztelke 26, 104 (l. még Breczku)
 Beretva 34
Beretzi D. Miklos 76
Beretzi János hites 168
Beretzi János jegyző 147
Beretzi Mihály falusbíró 168
Beretzi Sz. Sigmond 76
 Bergenye (Mezőbergenye) 36, 129, 134, 152, 198
 Bergenyei völgy 151
Bergianul, Andrei 115
 Berkenyész 167, 178
 Berku din sus 152
 Berkulu mic 152
 Bérmező 162
 Bernád (l. még Szász Bernád) 27, 35
Bernád család 110
 Bernád kert 81
Bernád Márton hites 111
 Bernád patak 185
Bernáld család 130, 215
Bernát Albert 120
 Bértz 153
 Bertzes 167
Berzentzei család 94, 192
 Bese 64, 127
 Bese alja 127
 Bese oldal 127
 Bésem 147
 Besenyei patak 82
 Besenyő (Buzásbesenyő) 34, 82
 Besenyő bükk 207
 Beszerica 116
 Besztertzei Kreisamt 53, 85, 90, 104, 134, 136, 143–144, 147, 208
 Besztertzei vidék 115
 Betérő 25
Bethlen Ádám, gróf 27
Bethlen család, gróf 27, 34–35, 88, 173
Bethlen Domokos, gróf 69, 136
Bethlen Farkas, gróf 26–27
Bethlen Gábor fejedelem 59, 66, 71, 89, 100, 107, 125, 205
Bethlen József 27
Bethlen Pál, gróf 115
Betlen Gábor lásd Bethlen Gábor
Betlen Sándor, gróf 52
Betlen Demeter, iktári gróf 61
Betlen Zsófia (Sofia, Zofia) 61
 Béts (Bécs) 94
Bétula[!] 169
 Betya 123
 Bezed (dűlő) 56, 176
 Bézsákod 109
 Bicsok erdeje 191
Bicsok nevű birtokos 191
 Bidiscutu 24
 Biher 114
 Bika föld 46
 Bika fű 47, 133
 Bika rét 102
 Bikajáro 134
 Bikajáro kuttya 134
 Bikás 61
 Bikás peres 61
 Bikaszer 62
 Bikis (Magyarbükkös) 103
 Birimely 35
Biris Joanu 180
 Birk 169
 Birlibás 211
Biro család 92, 107
Biro Elek falusbíró 182
Bíró Elek hites 210
Bíró István hites 182
Bíró István jegyző 167
Bíró Josef 108
Bíró Josef, ifjú, jegyző 186
Bíró László hites 167
 Bíró oldala 35
Bíró Salamon jegyző 182
 Birok 36
 Birorét 92
 Biroszer 104
Birtalalan 199
 Birtan lapossa 111
 Birtók 161
Birton család, magyarzákodi l. Birtonok 40, 199
 Bitsok 45
 Bityko 130
Blága János hites 128
Blási János jegyző 152
 Bobotaie 84
Bocskai István fejedelem 166, 137, 171
 Bocskorrét (Beszerica) 116
 Bocsok 137
 Bocsok oldal 137
 Boda 21
Boda Dániel jegyző 54
Bodi András 46
 Bodo 30, 124, 141
 Bodo alya 201
Bodo Dániel jegyző 146
Bodo Josef hites 158
 Bodon (Hagymásbodon) 127
 Bodon hágo 20
 Bodon hegy 127
 Bodonba járó ut 20
 Bodonhegy alja 127
 Bodonhegy oldal 127
Bodoni család 67
Bodoni Ferentz 106
Bodoni Károly jegyző 213
 Bodoni kert 171
Bodoni Márton falusbíró 147
Bodoni nevű birtokos 107, 171
 Bodoni öszvény 189
 Bodoni ut 131
 Bodor 119
 Bodor domb 161
Bodor Péter 127
 Bodorszeg 41
 Bodos 40
 Bodos eleje 30
 Bodos észka 30
 Bodri 111
 Bodrok 157–158
Boér István, idős, földbirtokos 108
 Bogács (Szászbogács) 62
 Bogács 119, 214
 Bogánts 90, 142
 Bogánts kut 90
 Bogántsos 186
 Bogát (Marosbogát) 169
 Bogáta (Marosbogát) 118

- Bogáth (Marosbogát) 115–117, 120–121, 179
Bogáthi család 115–116
 Bogáthi járás (Marosbogáti járás) 145, 198
 Bogátszer 43
 Bogdán 167
 Bogyor pataka 205
 Bohna (Bonyha) 27
Bojaji Farkas lásd *Bolyai Farkas*
 Bojtor 176
Boka nevű munkás 145
 Boka völgye 145
Bokor György falusbíró 71
 Bokor köze 80
 Bokor oldal 119
 Bokorhát 81
 Bokré 174
 Bokros 82
Boldizsár Márton 205
 Boldutz 100
 Bologaje (Balogalja) 140
Bolyai Farkas 106
 Bolygo 86
Boncz nevű pap (fiktív személy) 64
 Boncza 64
 Boncza pataka 64
 Bondor szőlő hegy 21
 Bongald 195
 Bongor 44, 114
 Bongord 213
 Bongort 107
 Bonta verőfénye 148
 Bonyha (l. még Bahnen, Bohna, Szász Bonyha) 26–27, 35, 41
 Bonyha domb 41
 Boos (Székelybós) 73–74, 77, 88–90, 148, 168, 186
 Bóós (Székelybós) 186
 Boos csere 168
 Boos pataka 89
Boosi Lajos falusbíró 186
 Boosi löjtő 90
 Boosi ut 73
 Borázdák köze 146
Borbély György jegyző 77, 114
Borbély Lőrincz 138
 Borberek 90
 Borda szeg 151
 Bordás 90, 191
 Bordos 27–30, 40, 60, 68, 84, 109, 174, 196, 200–201, 203
 Bordos ág 84
Bordosan Stefán 152
 Bordosbércz 30
 Bordosi patak 204
 Borjukert 197, 207
 Borjumező 126
 Borju sziget 117
Bornemissza család, báró 17
Bornemissza Leopold, báró 60
Bornemiss[z]a Pál, báró 17
 Bornyu tanorok 25
 Bornyu tilalmas 138
 Bornyukert 57, 71, 152, 157, 174
 Bornyumező 126
 Boroncsi 71
Borosok (Boros család) 107
 Borozda alja 158
 Borozda köze 157, 191
 Borozda tető 158
 Borozdák köze 56, 111, 134, 151
 Borozdalt nyilak 132
 Borozdások 151
 Borsfü oldal 141
 Borso hely 68, 105, 202
 Borso hely szőlője 68
 Borsodomb 134
 Borsófold 21, 72, 146
 Borsopad 102
 Borsos 23
 Borsos ág 64
Borsos nevű birtokos 213
 Borsos pad 182, 213
Borsos Tamás 89
 Borsos To tereh 182
 Borsoszer 92, 107, 119, 129, 134, 142, 181
 Borz juk 19, 119, 189, 195
 Borz jukaknál 151
 Borz lik 38
 Borzafalva 163
 Borzája 53
 Borzája pataka 53
 Borzás 32, 34, 45, 46, 59, 79, 100, 118, 122, 129, 140, 189, 206, 214
 Borzás domb 102
 Borzás láb 142
 Borzás pataka 19
 Borzás szeg 151
 Borzás tető 189
 Borzások 65
 Borzik 38
 Borzlik 59, 162, 181
 Borzond 53, 56
 Borzond hegyesse 56
 Borzond pataka 53
 Bos (Székelybós) 71, 186
 Bós (Székelybós) 21
 Bós torka 21
Bosi nevű birtokos 186
 Boszorkányos 49
 Bosztenyiste 36
 Bosztenyistye 36
 Bota 194, 212
Bota Juon falusbíró 117
 Bota oldal 193
 Bota parlagja 183
 Both horgas 39
 Botos 46, 77, 104
Botos Kelemen 77
 Botoság 71
 Botosalj 207
 Botosvölgy 175
 Botosvölgy észka 175
 Botsak 194
 Botsak alja 194
Botskai György polgár 60
Botskai István lásd *Bocskai István fejedelem*
Botskai János 89
 Botskoros 25
 Botyéz 23
 Botz 99
 Botza 119
Botzog Juon, idős 52
 Bozédiu (Bazéd) 24
 Bozédiú (Bazéd) 24
 Bozédiu dé Cámpié (Bazéd) 24, 85
 Bozédiu di Cámpié (Bazéd) 24
 Bozod szőlője 212
 Bozodbüke 212
 Bögő vápája 191
 Bögő vápa oldala 111
 Bögöz 38–39, 43, 110
 Bögöz erdő 39
 Bögöz háza 38–39, 110
 Bögöz oldal 110
 Bögöz oldala 39
 Bögöz réttje 38–39
 Bögözd 73
 Böi aj 191
Böjte István 119
 Böjtös 193
 Bölkény pataka 21
Bölöni Pál falusbíró 42
 Böő (Székelybő) 36, 114, 191, 194
 Böő (Székelybő) 194, 201
 Bözöd (l. még Bözöd) 30, 32–33
 Bözöd (Bözöd) 29, 31–32

- Bözöd Ujfalu (Bözödújfalu) 32–33
 Bözödi dülói járás (Bözödi járás) 27, 29, 173, 196, 202
 Bözödi dülói járás (Bözödi járás) 31, 40, 108, 198
 Bözödi járás (Bözödi dülói járás, Bözödi dülói járás)
 br. Radák tanarokja 97
Brád János 118
 Bráka 37
 Branyistya 100
 Brassó megye 194
 Brasso tető 82
 Breczku (Bereszstelke) 26
 Brédétzél 60
 Bredetzél árka 60
 Breget 22
Bretyán Dániel falusbíró 173
 Bucsu 103
 Bucsus 40
 Bucsus alya 40
 Bucsus fő 40
 Budabértze 174
 Budatelke 86
Budai János hűtös 45
 Budián gödre 132
 Buduro 210
 Buduro északi oldala 210
 Buduroj 23, 36
 Buhos 142
Búj család 49
 Bukáté ká Teu 86
Buksa nevű ember 198
Bukur László jegyző 142
Bulat Mihály falusbíró 69
 Búlzer 170
 Bumbarin 22
 Bún l. Nagy Bun 99, 109
 Buna 123, 133, 149
 Buna hegye 123
 Bungárd 100
 Bungur 75
 Buntorok 108
 Buntorok loka 108
 Burg (Gógánváralja) 58
 Burgo 92
 Burgófű vápája 213
 Burgundia 101
 Burján 66
Burján Gincu 135
 Burjánszeg 128
Burtuka nevű birtokos 101
Burus János völgy 199
 Burustyános 162, 174
 Búrústyános pataka 160–161
 Burzála 140
Buta család 107
Buta Lőrincz 108
 Butsu 102
 Buturka 146
 Buturoj 133, 142
 Buturoj kutja 133
 Buzaháza 33–34, 38–39, 43–44, 50–51, 72, 146, 188, 211
 Buza mező 177
 Buzai völgy 86
 Buzás Besenyő (Buzásbesenyő) 34, 82, 146
 Buzás völgy 199–200
 Buzás völgy árka 200
 Buzásbesenyő l. Besenyő, Buzás Besenyő
 Buzgo 83
 Büdes kert 151
 Büdös kut 114, 193
 Büdös kut 54
 Büdös kut 59, 173, 178, 185
 Büdös oldal 118
 Büdös patak 112
 Büdös szállás 181
 Büdös to 81, 150
 Büdös to 156
 Büdös tó 214
 Büdös to 152
 Büdös vápa 56
 Büdöstó 107, 129
 Büdöstó 138
 Büdöstó réteje 20
 Büdössár hid 134
 Büdössár pataka 134
 Bük 31, 119, 167, 193
 Bük alatt 42
 Bük alyja 170
 Bük erdő 42
 Bük forduló 58
 Bük megett 25
 Bük megetti szántók 25
 Bük oldala 212
 Bükölő 193
 Bükfő 204
 Bükfő 72
 Bük 31, 62, 68, 76, 160, 175
 Bük mege 185
 Bük teteje 21
 Bükki erdőnek eleje 193
 Bükös 62, 81, 103, 106, 187
 Bükköze 207
 Bükkvápa 197
 Bükös árok melléke 81
 Bükszeg 193
 Búktő 197
 Búktorok 28
 Búktorok 203
 Búktorok árka 203
 Bútyka 212
 Cacocel észka 210
 Calea Bandului 180
 Calea Maiadului (Nyomati ut) 87
 Cáliá Béli 24
 Cáliá dé lá prédiul Nimi 24
 Cáliá Zerededisi 24
 Campie la M[aros]Vasarhely 115
Candidus Laszlo 87
 Canonicák 132
 Cápu Paduri 24
 Cararea Vetii 87
 Celna 21
 Cene oldal 76
 Cheh oldalak 34
 Chiliea 115
 Chinepisti 145
 Chirligatura 22
 Cibre 65
 Ciercul Maros Bogáth 179
 Ciercul Mező Bánd 180
 Cigány hegy 46
 Cigánymező 126
 Cigányok utja 92
 Ciglá Banduluj 129
 Cigofája csupja 129, 133
 Cigofája oldal 129
 Cikmántor l. Czikmántor
 Cinepti 116
 Cinigés 164
 Cinigés allya 164
 Cinterem alya 188
 Cintos l. Czintos
 Coastá Máre 24
 Coastá Mori 24
 Coastea mare 22
Cobel nevű birtokos 47–48
 Colonb bértze 176
 Colosvár (Kolozsvar) 155
 Comitatu Turda
 (Torda vármegye) 179
 comuna Bálá (Bala) 24
 comuna Vetia (Vece) 87
 Contentitu 145
 Continuit 141, 211
 Continuitu communei
 (Község helye) 121
 Conventi 121
 Cosastina (Pratul comunei) 115

- Cosma 90
 Craifaleu (Mezőkirályfalva) 136
 Cremenys 137
 Crucea 87
 Cucserdia romána (Oláhkocsárd) 169
 Cercul Sámsudului 143
Cismasiu Joanne notariu 143
 comitatul Turdii
 (Torda vármegye) 24
 Cuihu (Kutyfalva) 93
 Custelnicu (Csüdötélke) 41
 Czako alja 25
 Czako pataka árka 204
 Czako szőlő 25
 Czako szőlőhegy 204
 Czapa (Maroscsapó) 99
 Czégi kerület 53, 85, 90, 104, 134, 136, 144, 147
Czegő Elek falubíró 77
 Czelna 212
 Czibrés 72
 Czigánka 64
 Czigánne vápája 119
 Czigány domb 160
 Czigányok lakhelye feletti Tanorok 89
 Czigányok tanorokja 97
 Czigány Szent György (Marosszentgyörgy) 122
 Czigány utza 98
 Czikmántor (Cikmántor) 79, 196, 200–201
 Czikut 35
 Czine hegy 89
 Czinegés 23
 Czinigés 80
 Czinterem 68
 Czintos (Cintos) 118, 123–124
 Czirkulus 202
 Czompor 156
 Czonkoj 165
 Czuna 55
 Csacso völgye 164
 Csado pataka 44
 Csado réttye 44
 Csado völgye 44
 Csajka erdő 137
 Csajkahát 137
Csáki Joseff jegyző 210
 Csákján alja 183
 Csákján dombja 183
 Salok ágy 61
 Salok aj 61
 Csap ut 28
 Csap út 175
 Csapo (Maroscsapó) 116–117, 125, 169, 173
 Csapo Szent György (Csapószentgyörgy) 116
 Csapószentgyörgy I. Csapo Szent György
Császár Sigmond esküdt 61
 Csatona árka 89
 Csatona észka 89
 Csatona verőfénnyre 89
 Csattago 149
 Csavargo pataknak 78
 Csávás aldülő 57
 Csávás (I. még Szász Csávás) 27, 34, 46, 194
 Csávás felé fordulo 46
Cse Mihály 197
 Cseb (Csöb) 40
 Csege 208
 Csege oldala 208
 Csegej 166, 194
 Csegej patakja 194
 Csegely 45, 96, 102, 163
 Csegely nyilak 96
 Csegelye 85
Csegezi János jegyző 27
 Cseh bükke 65
Cseh Isák kántor 168
Cseh István jegyző 80
Cseh nevű birtokos 86
 Cseh oldal 146
 Csehér 202
 Csehtelke I. Csetelke, Csisztelik
 Cseid (Csejd) 209
 Csejd (I. még Cseid) 36, 114, 201
 Cselakaka (I. még Cselakáká) 37, 118
 Cselakáká (Cselakaka) 37
 Cselakaki völgy 37
 Csélyje 205
 Csemejég 161
 Csemejég pataka 161
 Csemperd 192
 Csender 28, 29
 Csender hidja 133
 Csender ivokut 129
 Csender kutja 133
 Csender pataka 133
 Csender tető 129
 Csendes bükke 161
 Csengő 42
 Csengő patak 42
 Csepegő 31
 Csepnöd erdeje 130
 Csere 19–20, 21, 26, 37, 38–39, 46, 48, 61, 64, 71, 75–76, 81–82, 84, 100, 109, 119, 149, 151, 153, 164, 166, 178, 187, 189, 206
 Csere alatt 89
 Csere alja 36, 127, 207
 Csere aly 51
 Csere allya 89, 197
 Csere bértz 208
 Csere bértze 160
 Csere csorgo 163
 Csere dülő 58
 Csere erdő 191
 Csere erdő 154
 Csere köz 100
 Csere lapos és oldal 38
 Csere mege 76, 119
 Csere megetti szántó 20
 Csere oldal 26, 36, 38, 71, 81, 163–164, 189, 206
 Csere patakja 39
 Csere szegelet 186
 Csere szőlő 163
 Csere szurduk 64
 Csere tartománya 154
 Csere tető 76, 151, 176, 181
 Csere torok 82
 Csere vápa 151
 Cserealj oldala 207
 Cserealya 40, 83, 89, 103, 154, 186, 189, 210
 Cseredomb 52, 146, 214
 Cseredomb lapossa 146
 Cserefa 191
 Cserefák köze 177
 Cserefalva 37–38, 157
 Cserefar 81
 Cserefarok 28
 Cserefás 92, 154, 156–158
 Cserefás Berek 37
 Cserehát 111
Cseréi Farkasné, özvegy 120
 Csereköze 92
 Cserelapos 68
 Cserepataka 92
 Cseres dombnál 150
 Cserés patak 77
 Cserésdomb 55
 Cseresnye borozda 36
 Cseresnyés 26, 49, 91, 189
 Cseresnyés dülő 58
 Cseresnyés hegy 206
 Cseresnyés szer 20

- Cseresznyés 59, 178
 Cseretető 197
 Cserevég 197
 Cserfás 37
 Cserged (Nagycserged) 34
 Csergő 202
 Csergő 104
 Csergő domb 172
 Csergő kut 104
 Csergős kut 56
 Csetelke (Csehtelke) 23, 35–36, 140
 Csetelke uttya 140
 Csiba 156–157, 189
 Csibai ut melyéke 189
 Csicasului 152
 Csicasulu din sus 152
 Csicsaj 119
 Csiga rét 82
 Csiján szeg 62
 Csik Somlyó (Csíksomlyó) 88
 Csík Somlyó (Csíksomlyó) 28, 88
 Csik Szent Márton (Nyárádszent-márton) 33, 165
 Csík Szent Márton (Nyárádszent-márton) 38, 72, 164–165, 211
 Csikfalva (l. még Csíkfalva) 33, 165, 194
 Csíkfalva (Csikfalva) 38–39, 75
Csiki Antal jegyző 158, 187
Csiki György 49
Csiki Josef 59
Csiki Viktor 158
 Csikinye 205
 Csikos to 203
 Csikkos tó 18
 Csíksomlyó l. Csik Somlyó, Csík Somlyó
 Csíkszék 164
 Csíkszereda 93
 Csilag orotván 167
 Csillag 46
 Csillag hegy 31–32, 59
 Csillag szőlő 214
 Csillag tető 25
 Csillagköz 126
 Csillagszer 126
 Csimmaz 191
 Csinád (Erdőcsinád) 51, 57, 71, 85, 193
Csinádi Lörintz esküdt 60
Csinádi Marton falusbíró 60
 Csinágye (Erdőcsinád) 51
 Csinod 105
 Csinod alatti helyek 105
 Csinod melletti helyek 105
 Csipán 56, 111
 Csipkés 142, 214
Csiszér Elek 50
Csiszér Mihály esküdt 168
 Csisztelik (Csehtelke) 35
 Csit Falva (Csittszentiván) 39
 Csit Szent Ivány (Csittszentiván) 39
 Csit Szent Márton (Nyárádszent-márton) 164, 190
 Csitt Szent Ivány (Csittszentiván) 111, 134, 152
 Csittfalva (Csittszentiván) 111
Csizmadia család 67
Csizmadia György 67
 Csittszentiván l. Csit Falva, Csit Szent Ivány, Csitt Szent Ivány, Csittfalva
 Csobonia 142
 Csoka (Székelycsóka) 178, 187, 189
 Csóka (Székelycsóka) 88, 187
 Csoka falva (Székelycsóka) 187
 Csoka hegybeli szőlők 189
 Csoka hegy odal 189
 Csokányel 85
 Csokás 109, 119, 159, 185
 Csokásd 160
 Csokfalva (Csókfalva) 32
 Csókfalva (l. még Csokfalva) 65–67
 Csokor fűz 102
 Csokortos 54, 149, 187
 Csombod hátja 83
 Csomor 103
 Csomor szijget 49
 Csomortán 80
 Csongorza 197
Csongrádi Josef 116
 Csonka 170
 Csonka búkk 161
 Csonka csere 147
 Csonka erdő 112
 Csonka nyíl 39
 Csonka torony 214
 Csonkás 90, 129, 134
 Csonkás alja 129
 Csonkás hidja 133
 Csonkás kutja 129
 Csonkás rétje 129, 133
 Csonkás tető 133
Csont Demeter 80
Csont Lallo falusbíró 81
 Csont orotványa 161
 Csont orotványa pataka 161
 Csontás 177
 Csonthordó 170–172
Csontos Pál 171
 Csonya 169
Csorbán Juon esküdt 152
 Csorgo 22, 40, 72–74, 95, 113, 116, 132
 Csorgó 126
 Csorgo gödör pataka 153
 Csorgo kut 153
 Csorgo mart 161
 Csorgo nagy oldal 61
 Csorgo pataka 101, 111, 184
 Csorgo szakadás 131
 Csorgo szakadás teteje 131
 Csorgo verőfénye 148
 Csorgofő 80
 Csorgonál 22, 132
 Csorgorét 164
 Csorgoskut 50
 Csontos 79, 107, 196, 203
Csontos Pál 170
 Csöpögő 41, 109
 Csöb (l. még Cseb, Csöb, Csöbb, Tseb) 29, 66, 174–176
 Csöb (Csöb) 29, 39, 40, 109, 199–200
 Csöb loka 29
 Csöb oldal 29
Csöbi család 199
 Csöbi kapu 40
 Csöbb (Csöb) 27, 41, 201
Csuba család 141
 Csuba kutja 141
 Csucs 162, 166
 Csucs csüre 166
 Csucs hegyesse 166
 Csucs vár 162
 Csuka 83
 Csuka berek 17
Csuka család 141
 Csukaberke 92
 Csukluju popi (Pap csutsa) 150
 Csukuj 132
 Csula toja 160
 Csulok aj 61
 Csulukágy 207
 Csulukágy tető 207
 Csunyáka 111
 Csutakos 21, 99
 Csutka 104
 Csutkák között 19

- Csutkas 64
 Csüdötelke (l. még Custelnicu) 41, 214
 Csűgőr 19, 163
 Csűgőr hegy szőlő 19
 Csűgőr oldal 163
 Csűkmőgy 130
 Csűkmőgy észka 130
 Csűkmőgy fenék 130
 Csűkmőgy pataka 130
 Csűkmőgy rétje 130
 Csűkmőgy tere 130
 Csűkmőgy torka 130
 Csűkmőgy verőfénye 130
 Csűkmőgyfalva (l. Mezőbánd) 130
 Csűr domb 117
 Csűr oldal 89
 Csürivize 60
 Csűrkes hegyesse 56
 Csűrmege 195
 Csürnél 149
 Csűrös földek 122
 Dacia (Erdély) 69, 170
 Dacia Mediterranea (Erdély) 129
Daczo család 195
Daczo Ferenc 195
 Dajnáam 38
 Dajnán 191
 Dal 141
 Dál 41
 Dal oldal alatt 41
 Dal szőlő 141
Dali István jegyző 35
Dali Mihály bíró 49
 Dám 201
 Dám allya 201
Daniel család 18
Daniel Mihály 58
 Daniel tava 111
Daniele Mann, popa si notariu 115
 Danka 174
 Danka csorgója 174
Danka János 174
 Dányán (l. még Szász Dányán) 35, 41–42, 58, 62
 Dányán felőli dűlő 58
 Darab erdő 67
 Darabont 20
 Darabontné 181
Darko család 54
Darko Lajos jegyző 141
 Darlaczi 49
 Daroci erdő 69
 Daru csorgó 46
 Darudomb 57
 Darvas 82, 173
 Darvas dűllő 173
 Darvasto 19
 Dátos (Marosdátos) 93–94, 96, 97, 117
 Dátyes (Marosdátos) 93
Dávid család 54
Dávid György 29
Dávid István esküdt 55
Dávid Mozes birtokos 55
 De la more din jos 23
 De la more din jos (A Malmon aloll) 23
 Dé podu 85
Déák János 99
Déák Károly birtokos 179
 Dealu Cruci 85
 Dealu Kolczului 137
 Dealu Komori (Kamara hegy) 150
 Dealu mori (Malom hegy) 86
 Dealu Muntelui 85
 Dealul Prancei 53
 Dealu priporului 145
 Dealu vii 144
 Dealul viilor (Rozsa hegy) 87
 Deasupra stupini 145
Debretzeni család 54
 Decen falva (l. Nyárádköszvényes) 159
 Dedrád 42, 185
 Dedrád Széplak (Dedrádszéplak) 42
 Dedrádszéplak l. Dedrád Széplak, Kis Széplak
 Déésfalva (Désfalva) 41, 45, 214
 Deesi füve 107
 Dég (Marosdég) 173
 Dég forduló 173
Degenfeld család, gróf 97
Degenfeld Lajos, gróf 97
Degenfeld Otto, gróf 120
 Dégi hid 134
 Del 49–50
 Delehonalyja 170
 Delő földek 106
 Déllo[!] 28
 Dellő 41
 Déllő 81, 103, 145, 170
 Déllő 37, 168–169, 201
 Déllő szeg 55
 Déllőhát 107
 Delnitiile 22
Demén (fiktív személy) 43
Demén család 141
 Deménháza (Deményháza) 50–51
Demény (fiktív személy) 146
Demény Gyuri 211
 Demény tö 212
 Deményes völgy 175
 Deményháza (l. még Deménháza) 33, 43, 45, 146, 188
 Demeter dombja 161
Demeter Ferentz hűtös 43
Demeter István falusbíró 104
Demeter Márk jegyző 144
Demeter Márton jegyző 104
Demeter Mihály választmány 29
Demeter Minya 169
Demeter nevű birtokos 28, 80
 Demeterfalva 45, 166
Demián György 62
 Demján gödre 149
Demján nevű birtokos 149
 Dencse oldala 164
 Dencse teteje 164
Dénes József 21
Denillé Illyés jude 24
 Derék 105, 190
 Derék föld 154
 Derék nyíl 101
 Derekuja 130
 Derma tető 83
 Dersi 30, 144
Dersi István birtokos 46
 Désfalva (l. még Déésfalva, Diasu) 17, 18, 35, 45, 46, 62, 214
 Detre 61, 158
 Dézmás 127
 Diasu (Désfalva) 45
 Dicső Szent Márton (Dicsőszentmárton) 41, 46–47
 Dicsőszentmárton l. Dicső Szent Márton, Ditső Szent Márton
 Dileu Máre (Oláhdellő) 168
 Dileu romanescu (Oláhdellő) 168
Dilian Jenarie esküdt 144
 Dilma furtsilor 123
 Dilma lui Krakai 85
 Dilma mitru (Demeter dombja) 123
 Dilma spremjelor 123
 Dilme 24

- Din zsoosz de Mara 141
 Dinászáj (Dénes ágy) 59
 Dinyá 36
 Dinye föld 189
 Dinyés uttcák 129
 Dinnyeföld 126–127
 Dinnyés kert 100
 Diobokor 79
 Diobokor alatt 79
 Diofa 195
 Diofák fele 31
 Diomája 56
 Dios 28, 59, 98, 212
 Dios áj 212
 Dios vápa 28
 Dioságy 52
 Diosaj 212
 Diosnál 42
Diószegi Gyula jegyző 122
 Dioszer 56
 Disznajo (Disznajó) 49, 70
 Disznajó (l. még Disznajo, Szász Disznajo) 47–49, 105
 Diszno dinnyés 36
 Diszno ősvény 160
 Disznogy 40, 41
 Disznogy tanorokja 40
 Disznok rétje 173
 Ditső Szent Márton (Dicsőszentmárton) 69
 Dob 30, 111
 Dob orotványa 30
 Dobai alja 25
 Dobai oldal 25
 Dobbos 151
 Dobogo 70
Dobolyi Páll birtokos 55
 Doborka 46
Dohi Sándor jegyző 120
 Doi barazda 119
 Domákla 82
 Domb (Meződomb) 86, 135, 210
 Domb 187
 Domb alya 28
 Dombhát 44
 Dombhát oldal 44
 Dombi völgy 210
 Dombmege 45
 Dombo (Küküllődombó) 18, 21, 98
 Dombok köze 81
 Dombok köze 51
 Dombok között 129
 Dombos 36, 48
Domokos család 83
Domokos család, báró 135
 Döngő 159, 162
 Döngőlő 159
 Dörgő 55
 Dörgös hid 95
 Dörgös hidnál lévő forrás 95
 Dörgös pataka 39
 Dósa ág 65
Dosa család 67
Dósa család 110
Dosa Farkas jegyző 67
Dosa János hités 66
Dósa László válaszmány 67
Dosa nevű birtokos 187
 Dosa vágása 1877
 Dosu arboreloru 53
 Dosu Beucsi 53
 Dosu Budurouluj (A Buduro északi oldala) 210
 Dosu Cacoceli (Cacocel észka) 210
 Dosu mestecanului 145
 Dosu Singubetzi 53
 Dosu Stinbeului 53
 Dosu Valea Mazerei de catra Tancs 53
 Dossu din jossu 24
 Dosul 131
 Dosz 60, 118, 131
 Doszá Hosdátuluj 125
 Doszu Bedetsuluj 209
 Doszu Beldzi (Bald észka) 140
 Doszu beszeritsi (Templom észka) 86
 Doszu Caramidi 53
 Doszu Cioreiului 53
 Doszu Cseului 86
 Doszu Csoroteiului 53
 Doszu dealului 136
 Doszu Ercitzi 53
 Doszu finatzelor 198
 Doszu Flori 144
 Doszu Gelteriului 53
 Doszu Gisineului 53
 Doszu humi (Humai éjszak) 172
 Doszu in joszu 144
 Doszu in zsozsu 90
 Doszu Kinepi 144
 Doszu krucsi 144
 Doszu lui Reszád 144
 Doszu lui Sirtzi 53
 Doszu Lupului 53
 Doszu Lutzoi 53
 Doszu Milesielului 137
 Doszu mogoi 35
 Doszu Monosztiri 141
 Doszu Ormenisiului 137
 Doszu peduri (Erdő észka) 86
 Doszu pererilor (Részek észka) 150
 Doszu Răci 53
 Doszu uriku lui Dan 134
 Doszu Zebedeiului 53
 Dosszu in Chilie 115
 Doszu Szerolyi 144
 Doszu Szirkuluj 35
 Doszu Thurzi 35
 Doszu Tufeloru 136
 Doszu Ulicsuluj 140
Dozsa család 83
Drakula vajda 133
 Drámé 40
 Drámé oldala 40
Drégán Juon válaszmány 210
Dregán Kand[?] falusbíró 211
 Drekuja 130
 Drekujára járo 130
Drekula család 133
 Drekula fara 130
 Drekula fenék 130
 Drekula torka 130
 Drekula verőfénye 130
 Drekulyatelep (l. Mezőbánd) 129
 Drumulu coloriscului 53
 Drumu tyétros 120
 Duca domb 214
Duca nevű rabló 214
 Dugás 156
Duka Juon válaszmány 152
Dulo Todor válaszmány 150
 Dumbráva (Lüget) 49
 Dumbravitia 143
 Dumlezs 82
 Dupa Curmatura 145
 Dupa dealu Regenului la Cruce 53
 Dupa delnitze 136
 Dupa Garduri 145
 Dupa gyálu 77
 Dupé diálu 24
 Dupe gruja korebei (A Tengeri hajo orra meget) 86
 Dupe Krucse 143
 Dupé ocolu dé lá besericăe in süssu 85
 Dupe Teu (A To mögött) 140
 Dupe Tonoroage 100
 Dussu din susu 24

- Dusz in Szuszu 90
 Dűrűtz kellő 151
 Eb hely 192
 Ebes 192
 Ebesfar 192
 Ebhát 125, 126, 134, 166
 Ece 111
 Ecclesia erdeje 183
Eczken Sándor jegyző 58
 Ecsenye 111
 Ecsenye pataka 111
 Édes ág (Édeságtanya) 142
 Édeságtanya l. Édes ág
 Ég szín 209
 Eger 53, 178
 Eger patak 107, 178
 Éger pataka 21
 Egerbegy 93
 Egerestő 49
 Egerházi to 130
 Egerházi to farka 131
 Egerházi to melyéke 131
 Egerpatak 76
 Egerszeg 124
 Egerszeg utca 159
 Égető 84, 178, 179
 Égető erdő 178
 Égető tető 84
 Égető torok 179
 Égett 163, 213
 Égett oldal 160
 Égetvész 206
 Egres 21, 26, 213
 Egres ág 107
 Egres oldal 48
 Egres pataka 48, 164, 186
 Egresmál 163
 Egrestő (Egrestő) 22, 50
 Egrestő (l. még Agristeu, Egrestő)
 22, 49, 50, 78, 80
 Egy Patak 59
 Egyház szere 47
 Éhberke 56
 Ehed 33, 50, 51, 72, 188
 Éhmező 182
 Éhmező (Malaisti) 116
 Éjszak 207
 Éjszak alya 21
 Ekklésia erdeje 48
 Elba 127
 Elé járo 80
Elekes Károly jegyző 99
Elek János falusbíró 88
Elie Olteanu 87
 Elő ágya 192
 Elő ajja 192
 Elő hegy 46
 Elő láb 95, 96
 Elő pad 101
 Elő patak 62, 175
 Elöláb fordulo 58
 Előpatak cseréje 175
 Első dűlő 49, 68
 Első Megyes Mál 84
 Elsőpad 28
 Ember gyepű pataka 111
 Ember gyepű töve 111
 Endre 182
 Endre hegye 150
 Endrebértze 182
 Endrebértze alya 182
 Endrebértze mege 182
 Enyed (Nagyenyed) 101
 Enyed 121, 170
 Eperjes 26, 72, 90, 182, 187
 Eperjes dom 64
 Eperjés teteje 160
 Eperjes vápa 74
Eperjesi vezér (fiktív személy) 158
 Epres 72
 Ercea Mare (Nagyercse) 147
Ercsei jegyző 182
Erdei Ferentz falusbíró 45
 Erdély (l. még Dacia, Dacia
 Mediterranea, Erdély Nagy
 Fejedelemség, Erdély ország,
 Erdélyhon, Transsilvania) 21,
 26, 31, 38, 42, 47, 51, 52,
 58, 66, 67, 69, 70, 72–74,
 77, 82, 84, 88, 90, 93, 94,
 97, 100, 103, 106, 107, 113,
 114, 116, 118, 124, 125–127,
 131, 132, 138, 154, 159,
 162, 166, 167, 170, 171,
 173, 178, 189, 198, 201,
 204, 205, 211, 215
 Erdély Nagy Fejedelemség
 (Erdély) 100, 204
 Erdély ország (Erdély) 51, 52,
 138
 Erdélyhon (Erdély) 67, 117,
 120, 124, 145, 168, 198
 Erdő alatt 98
 Erdő alja 148, 169
 Erdő alya 89
 Erdő alya 18
 Erdő Csinád (Erdőcsinád) 51,
 52, 57, 85, 118
 Erdő Csinád (Erdőcsinád) 71
 Erdő észka 86
 Erdő farka 148
 Erdő irtás 35
 Erdő köze 118
 Erdő megett 149
 Erdő patakja 184
 Erdő szeg 197
 Erdő Szengyel (Erdőszengyel)
 51, 52, 176
 Erdő Szengyel (Erdőszengyel)
 71
 Erdő Szent György
 (Erdőszentgyörgy) 31, 33,
 39, 53, 65
 Erdő Szent György
 (Erdőszentgyörgy) 27, 28,
 32, 52, 60, 68
 Erdő Szent György
 (Erdőszentgyörgy) 30
 Erdő Szentgyörgy
 (Erdőszentgyörgy) 28, 68,
 175
 Erdő török 41
 Erdőalya 41
 Erdőcsinád l. Csinád, Csinágye,
 Erdő Csinád, Erdő Csinád
 Erdőszakáll 49
 Erdőszengyel l. Erdő Szengyel,
 Erdő Szengyel, Szengyel,
 Szintgyel
 Erdőszentgyörgy l. Erdő Szent
 György, Erdő Szent György,
 Erdő Szent György, Erdő
 Szentgyörgy, Szentgyörgy
 Ernuth (Radnót) 172
 Ernye (Nagyernye) 43, 52,
 71–72, 88, 122, 148, 176,
 186, 201–202
 Ernyei berek 121
 Ernyő 148
 Erős alya 45, 109
 Erős farka 45
 Erős oldal 81
 Erős oldal 177
 Erős patak 56, 111, 159
 Eröss 55
 Eröss 162
Eröss család 161
 Eröss erdő 183
 Eröss oldal 45
 Erzsébetváros l. Erzsébeth város
 Erzsébeth város (Erzsébetváros) 26
 Eszak 36, 107, 119, 195, 208,
 215
 Észak 32, 36, 51, 75, 84, 114,
 137, 141, 149, 212

Észak erdő 40
 Észak oldal 183
 Észak pataka 76
 Észek 40, 79
 Észkon lévő patak 184
 Eszkos oldal 191
 Észok 32, 83, 147, 197
Eszterházy család 17
Eszterházy István, gróf 17–18
 Etéd 67, 205
 Etédi járás 205
 Ettred 191
 Etschdorf (Radnótfája) 173
 Ettred 195
 Etzetes 101
 Evám 170
 Eveter 42
Fábián Ferenc pap 136
Fábián Károly falusbíró 100
 Fábján bükk 207
 Faca 123
 Fáca 54
 Fácá mori 131
 Face bereghi 129
 Facza 143
 Facza Besericii 115
 Fácza Gyurgyeului (Gyergyó verőfénye) 150
 Fácza Hosdátuluj 125
 Facza humi (Humai verőfény) 172
 Facza Kurmeturi (Könyök verőfény) 150–151
 Fácza lomisz[?] 139
 Facza Morutzului (Moritz verőfénye) 151
 Fácza periluj 139
 Fácza sztupini 139
 Fácza valontosuluj (Szőlők alatti verőfény) 172
 Fagietu 87
 Fajka бүк 212
 Fajka бүкк 114
 Fajtyukos 27
 Fal бүк 76, 210
 Falbүкк 147, 161
 Falka mező 160
 Falu alatti határ 122
 Falu berke 43
 Falu cseréje 26
 Falu eleje 202
 Falu erdeje 48, 89, 166, 183, 186, 199
 Falu feletti oldal 163, 194
 Fálu hely 85
 Falu helye 45, 46
 Falu hidja 130, 133
 Falu mellett 129, 132
 Falú mezője 161
 Falu nyila 25, 43, 187
 Falu nyila erdeje 25
 Falu oldala 132
 Falu rét 102
 Falu rétye 64, 96, 101–102, 122, 150
 Falu rétye 122, 166
 Falu rétye 81, 134, 182
 Falu szorossa 82
 Falu tava 130, 208
 Falu temetője 23
 Falu tilalmassa 87
 Falu torkolat 86
 Falu vágása 43–44
 Falu végénél rétek 129
 Falu végén a Csorgonál 22
 Faluhely 30, 192, 193
 Faluhely oldala 30
 Falun alol 202
 Faluvég 18, 79, 81, 167
 Faluvége 177, 196
Faluvégi család 66
Faluvégi András 205
 Falüget 25, 165
 Fănatzele 136
 Fanatzu Mare 91
 Fantana Babiloru 134
 Fantana Florii 87
Fantsal János 20
 Far 119, 183
 Farago (Faragó) 53
 Faragó (l. még Farago, Feregeu) 53
 Faragók orája 162
 Faragott domb 161
 Farásza 196
Farczádi Ferencz jegyző 111
 Fari kut mejjéke 183
 Fark 144, 170, 179
Fark Ignácz 144
 Farka berke 76
 Farkas 27, 55, 67, 106, 110, 112, 140, 156, 169, 199
 Farkas ágy 119
 Farkas akasztó 177
Farkas Albert jegyző 63
Farkas Bálint 63
 Farkas Domb 84
Farkas Ferencz bíró 88
 Farkas gyakra 30
 Farkas gyepű 33, 81
 Farkas gyepű fara 81
 Farkas hegy 189
Farkas János falusbíró 167
Farkas Josef 63
 Farkas juka 159
Farkas Nyikuláj falusbíró 112
Farkas Onuj esküdt 46
Farkas Péter falusbíró 111
 Farkas szeg 63
 Farkas szőlő hegy 26
 Farkas verem 34, 109, 156
 Farkas verő 179
 Farkas verő 178
 Farkas völgy 200
 Farkas völgy árka 200
 Farkas völgy teteje 200
 Farkasjuk 56, 121, 149
 Farkasjuk oldala 149
 Farkaslak 93
 Farkasok uttya 22
 Farláb 149
 Farr 83
Fartzádi Márton 194
 Fátá Kistelebi 132
 Fatea unde zsoke krutsia 198
 Fatia comezelilor 22
 Fatia Gurezi 148
 Fatia lunge 145
 Fatia Moisi 22
 Fatia mori 145
 Fatia seilor 172
 Fatia Zlatini 22
 Fattyas völgy 40
 Fátza 209
 Fátzá 85, 136, 142–143, 198
 Fátzá arboreloru 53
 Fátzá Bedetsuluj 209
 Fátzá Beucsi 53
 Fátzá Caramidi 53
 Fátzá Csoroteiului 53
 Fátzá Ercitzi 53
 Fatza Feldverească 91
 Fatza Gisineului 53
 Fátzá gropi máre 23
 Fátzá Lándzsii 141
 Fátzá Lergi 53
 Fátzá lui Reszád 144
 Fátzá lui Sirtzi 53
 Fátzá Lutzoi 53
 Fátzá máré (Nagy verőfény) 86
 Fatza Martinesti 144
 Fátzá Mike 85
 Fátzá mori (Malom verőfény) 150
 Fatza nemesiască 90

- Fátzá Péjtsi (Petsi verőfénny) 150
 Fátzá Singubetzi 53
 Fátzá Stinbeului 53
 Fatza Szirkuluj (Szürke verőfény) 35
 Fátzá Răci 53
 Fátzá Zebedeiului 53
 Fatze Szpetruluj (Szpederi deles oldal) 210
 Fazakas 33, 125–126
Fazakas család 110
Fazakas István esküdt 76
 Fazakas utca 125
 Fazakasfalva (l. Szőkefalva) 214, 215
Fegeresianu Iosiphu 152
 Fehéritő 179
 Fehéritős 57
 Feherittős oldal 169
 Fehér János oldala 147
Fehér Márton esküdt 173
 Fejérvár (Gyulafehérvár) 101 (l. még Fejér vár, Fejérvár, Károly Fejérvár)
 Fejedelem pajtájánál 133
 Fejér kö alatt 129
 Fejéritős 167
 Fejéritős alatt 48
 Fejéritős oldal 48
 Fejéritős oldal 117
 Fejérittő 47, 178
 Fejérittő szántó 47
 Fejérkö oldala 129
 Fejér vár (Gyulafehérvár) 45
 Fejérvár (Gyulafehérvár) 133
 Fekete 110, 167
 Fekete falu (Feketelak) 138
 Fekete földek 75
Fekete György 158
 Fekete ház 51
 Fekete Helena hidja (Podulu negri Ilena) 198
 Fekete János dűlő 201
Fekete János falusbíró 23
Fekete Károly jegyző 100, 119
Fekete nevű birtokos 51, 138
 Fekete nyíl 111
Fekete Pál jegyző 39
 Fekete pusztá 129–130, 142 (l. még Fekete város)
 Fekete szilvás 36
 Fekete város (Fekete pusztá) 142
 Feketelak l. Fekete falu
 Fel hágo 39, 44, 71, 75, 122, 131, 166, 197, 207, 212
 Fele (Mezőfele) 135–136
 Felé (Mezőfele) 24
 Felei hágo 183
 Felei hágo oldal 183
 Felfalu (Marosfelfalu) 117–118, 185
 Felhágo tere 131
 Felhegy 90
 Félhold forduló 58
 Feljáró 18, 49, 54, 92, 98, 102, 130, 183, 191
 Feljárók 70, 214
 Felmező 157
 Felső Alájáro 59
 Felső által patak 31
 Felső avas 178
 Felső berek 43, 69, 122
 Felső berek 156–158
 Felső borzás 129
 Felső csegely 178
 Felső csere 165
 Felső Csilag hegy 170
 Felső Csutak 140
 Felső Damázsa 188
 Felső dombhát 76
 Felső dűlő 69
 Felső dűlő 66–67
 Felső dűllő Gálfalva felől 214
 Felső erdő 63, 122
 Felső Észak 183
 Felső észak 34, 184
 Felső Észak 186
 Felső falu vége 84
 Felső fenék 177
 Felső forduló 24–25, 102, 151, 189
 Felső forduló 17, 23, 142, 177
 Felső forduló 127
 Felső forduló határ 161
 Felső forduló 43
 Felső fű nyilak 48
 Felső Gaso 167
 Felső Gáth 72
 Felső Gödörhát 48
 Felső hágo 102
 Felső hagymás észka 31
 Felső Hanga oldala 212
 Felső harmadláb 183
 Felső határ 43, 181
 Felső határ 70, 207
 Felső határ ut 78
 Felső hegymege 183
 Felső hét 170
 Felső Homlokok 65
 Felső hoszu 196
 Felső hosszu 84, 119, 127
 Felső Idecs (Felsőidecs) 70
 Felső Irottvány 70
 Felső János mezeje 44
 Felső Kápolna (Felsőkápolna) 69
 Felső Kápolna (Felsőkápolna) 54
 Felső kerek uj szőlő 187
 Felső kerület 45, 54, 84, 128
 Felső kerület 49, 57, 66, 69, 78, 88, 91, 105
 Felső könting 29
 Felső küpük 50
 Felső láb 157–158, 187
 Felső legelő 122
 Felső Lok 83
 Felső lok 29
 Felső Magyar ország (Magyarország) 70
 Felső malom környéke 146
 Felső meleg szoba 175
 Felső Miko pataka 212
 Felső motsár 48
 Felső Nagy hegy allya 68
 Felső Nagy mező 212
 Felső Nagy orotvány loka 30
 Felső Nagy szénafű 30
 Felső nyir 207
 Felső nyulasi út 183
 Felső oldal 55
 Felső orotvány 30, 68
 Felső Orotvány 81
 Felső pad 157
 Felső Rágás 119
 Felső rét 79, 97, 184
 Felső Ropot 72
 Felső Sásvári 127
 Felső Senye 30
 Felső siposrét 181
 Felső Sofalva (Felsősfalva) 71
 Felső sötét bükk 160
 Felső szállás 44
 Felső sziget 130
 Felső Sziget 70
 Felső szőlő 184
 Felső szőlő észka 148
 Felső Szőlő hegy 17
 Felső szőlő teteje 148
 Felső Szőlő utja 70
 Felső Tanarok 64
 Felső tanorok 43
 Felső Tanorok 41
 Felső Tanorokok 55
 Felső tekenős 192
 Felső tekenyős 142
 Felső to 130

- Felső to 133
 Felső tó 138
 Felső új szőlő 184
 Felső Váczmán 89
     (l. még (Váczmán praedium)
 Felső vágás 181
 Felső vágott 170
 Felső vágott berek 127
 Felső vagy *Szabo* szer 112
 Felső Vargyas 33
 Felső verőfény 34, 184, 186
 Felsőbölcsény l. Oláh Bölcény
 Felsőidecs l. Felső Idecs, Idets
 Felsőkápolna l. Felső Kápolna,
     Felső Kápolna, Szász Kápolna
 Felsőréti 43, 54, 69, 77, 98, 102,
     189, 214
 Felsőréti 79, 96–97, 164, 184
 Felsősfalva l. Felső Sofalva
 Felszeg 101, 159
 Felszei Kiss völgy 109
 Felszek feje 170
 Fenatzele 90
 Fenatzu Sarpataki 91
 Fenék 48, 63, 151, 177, 202
 Feneketlen to 20
 Fenes 56, 160
 Fenes árka 159
 Fenes meg 210
 Fenes oldala 159
 Fenes pataka 83, 161
 Fenes völgye 83
 Fényes 84
 Fenyős patak 67
 Fenyős patak töve 111
Ferdinand császár 94
 Feregeu (Faragó) 53
Ferenci András falusbíró 51
 Ferencz völgye hágoja 212
Ferentzi Gáspár esküdt 45
 Ferentztelke 191
 Fetskefark 42
Ficsor család 65
Ficsor Mátyás 65
Filep László 71
 Filpisiu Mică (Kisfülpös) 104
 Finaczele Beldui (Báldi szénafü) 23
 Finátié 24
 Finátze 141
 Finatzele 142
 Fingo kut 119
Finta nevű birtokos 54
 Fintaháza 54–55, 178, 187
 Fintiná bábi (Vénasszonykútja)
     140
 Fintiná Grekuluj 141
 Fintina lui Stéfán 134
 Fintina lui Gligore 142
 Fintiná Mihutzi 142
 Fintiná Roski 141
 Fintina Sojmusului 35
 Fintiná Szirkuluj 35
 Fiók vápa 162
 Firtosmartonos l. Martonos
 Fiskus 178
 Fites kut 80
 Fitzkó 106
 Fiu nyil 101
Florea nevű birtokos 87
Floréa Stéfán 85
 Fogado melletti lábok 96
Fogarasi család 49
 Fogarasi havasok 109
 Fogás 98
 Folyfalva 157–158, 178
 Folyom 31, 56, 147
 Forásoknál 151
 Fordulásu gye ketre Cuchu 120
 Fordulásu ketre Szinjakob 120
 Fordulasu pe ripe 120
 Forgato 59
 Forgo 130, 155, 166
Foris család 63
Foris Mihály hites 168
Forkas Juanu, idős 152
Forrai János jegyző 163
 Forrásnál 150
 Források 142
 Források köze 56
 Forrásos hely 194
 Foztitso 60
 Fő erdő 54
 Fődeles 41
 Főkut 164
 Föld fokadás 111
 Földhida 162
 Földhid 181, 208
 Földszin 34
 Földvár 119, 183
 Földvár mege 206
 Földvár oldal 183
 Földvár réttye 183
 Földvár szőlő 183
Földvári család 91
 Fráta (Magyarfráta) 139
 Frátai ut 139
 Frencz 86
 Frenczu 86
 Frincsesti 91
 Fruntya Szemmertyinuluj 142
 Fruntye 22
 Fumurile 143
 Funaczile el domnyeszk 139
 Funaczile Kriszturilor 139
 Funaczi megyii 139
 Funátz 77
 Funatzele 144, 169
 Funatzele stejkuonyi 144
 Fundatura 182
 Fundetura 100, 114, 149
 Fundeture (Öblös) 139
 Fundeturé 85
 Fundul Pozsárului 115
 Fundulu Cioreiului 53
 Fundulu Csoroteiului 53
 Fundulu Ercitzi 53
 Fundulu lui Sirtzi 53
 Fundulu Valei Petri 53
Furdu Ilie falusbíró 101
 Futopatak 29
 Futopatak eleje 29
 Fügő erdő 42
 Fügő 36, 90, 119, 141
 Fügő 98
 Fügő 132
 Fügő árka 21
 Fügő szőlő 47
 Függyő 47
Fülep János választmány 101
Fülep Sándor falusbíró 43
 Fületelke 50, 61
 Fületelki erdő 50
 Fületelki patak 49–50
 Fülező 61
Fülöp Márton falusbíró 206
 Fülpes (Kisfülpös) 104
 Fülpesu Mare (Magyarfülpös)
     104
 Füpatak 111
 Fűsz 41
 Fűsz kutja 186
 Fű nyil 188
 Fűnyilak 49
 Fütüssi 73
 Fütýölő mező 159
 Fűves 189
 Fűves ajj 33
 Fűz kutyta 26
 Fűz kerék láb 55
 Fűzes 46, 100–101
 Fűzes alja 183
 Fűzes erdő 183
 Fűzes oldal 214
 Fűzes patak 19, 162
 Fűzes szőlő 214

- Fűzes 45
 Fűzes gát 132
 Fűzes patak 111
 Fűzkut 114
 Füzös patak 21
 Füzös patak árka 21
 Füzremenő 171
Gaál Pál esküdt 162
 Gábod 118
Gábor Vaszi esküdt 114
Gábos Antal 51
Gábris Márton 128
 Gacsi 107
 Gagyí tsapása 181
 Gál Alya 85
Gál család l. *Gál familia* 28, 43, 141, 153
 Gál dobossa 111
 Gál erdeje 141
 Gál földje 162
Gál Gábor 50
Gál Lajos jegyző 20
Gál nevű birtokos 157
 Gál patak 153, 157
Gál Samu esküdt 119
Gál Sándor 92
 Gala pataka 32
 Galamb hegy 100
 Galamb hegyesse 56, 111, 185
 Galamb oldala 65, 111
 Galambász allya 151
 Galambász oldala 151
 Galambod 55–56, 121, 211
 Galapadina 41
 Gálfalva (Nyárádgálfalva) 83, 108
 Gálfalva felőli dűllő 108
Gálfalvi család 153
Gálfalvi Imre 63
 Gálfalvi járás (Nyárádgálfalvi járás) 17, 18, 41, 46, 61, 98, 108, 153, 156–157, 213–214
Gálfalvi László falusbíró 163
Gálfalvi Zsigmond 63
Gálfi család 159
 Gálhegy 28
 Gáll Láb 158
Gall Sándor jegyző 112
 Galmezeje 30
 Gálnás 49, 96
 Gálné 181
 Gálok malma körüllí hely 43
 Gambutz (Gombostelke) 59
 Ganda 111
 Gánfeleu (Vámosgálfalva) 18, 46, 62, 213
 Ganga 62
 Ganga vég 156
 Garat 41, 67, 123
Garda család 147
 Gárdély 116
 Gárgyás kut 72
 Gárgye 96
 Gaspár 26
Gáspár János 61
Gáspár Sándor 61
 Gát 56, 193, 207
 Gát alja 183
 Gát köze 199
 Gát köze 199
 Gát között 199
 Gátlás 122
 Gáton aloll 107
 Gáton fejl 107
 Gátora 130
 Gátszeg 29, 32, 39
 Gátt hid 76
 Gaur 100
 Gaura 141
 Gaura fortzilla 54
 Gaz völgy 37
Gebadeoiu Gligor 118
Gedő család 40
 Geges 56–57, 65, 67, 110, 163–165
 Geges dombja 56
 Gegessék 170
 Geina 36
 Gele tava 208
 Gelitze szeg 153
 Gémes alya 111
 Gemesfák 175
Georgius Rákotzi lásd *Rákóczi György*
 Gerebenes (Mezőgerebenes) 129, 131
 Gerebenesi akasztófa 131
 Gerebenesi ösvény 131
 Gerebenesi rét 131
 Gerebenesi tégláknál 131
 Gerebenesi út 142
 Gerébrét 92
 Gerend 83
 Gerend Keresztur (Gerendkeresztúr) 120
 Gerendivölgy 116
 Gerendkeresztúr l. Gerend Keresztur
 Gerengy 35
Gergelyfi alias Borbély család 83
Gergelyfi Sámuel 45, 163
 Gergely kuttya 142
Gergely Mihály falusbíró 45
 Gergely sűrűje 72
 Gergely uttza 82
 Gerhengyel 35
 Gernyész völgy 40
 Gernyeszeg (l. még Gernyeszek) 51–52, 57–58, 91, 118, 121, 176
 Gernyeszek (Gernyeszeg) 118
 Gernyetörés 162
 Gesztenyés 171
Géza, II., magyar király 118
Gezman, Mihaele 118
 Gezsa betrina 118
Gidofalvi János falusbíró 189
 Giger 35
 Gimbutz (Gombostelke) 59
 Gisahalma 214
 Gittera 115
 Gléden 42 (l. még Gléden)
 Glédin (Gléden) 49
 Gloser 41
Gocz Lajos jegyző 71, 206
 Godována 137
 Gogán (Gógán) 58–59
 Gógán (l. még Gogán, Gogány) 58
 Gogánváralja (Gógánváralja) 58
 Gógánváralja (l. még Burg, Gogány Váralya, Gogány Várolja, Gogánváralja, Váralya, Várolja, Varule) 58
 Gogány (Gógán) 41
 Gogány Váralya (Gógánváralja) 27, 58
 Gogány Várolja (Gógánváralja) 41
 Gohány 187
 Gola 86
 Gola gödre 86
 Golyvás domb 32
 Gombás patak 41
 Gombodos 22
 Gombostelke 59
 (l. még Gambutz, Gimbutz)
Gorbai család 70
 Gorsád büke 213
 Gorsád völgye 213
 Göcs 59, 207
 (l. még Göts, Góts)
 Göcsi szőlő fő 63
 Gödör 51
 Gödör ágazat 61
 Gödör alya 84

- Gödörhát 48
 Gödörtelke 111
 Gödrös pataka 48
 Gödrös 18
 Gödrös 40
 Görgény Hodak (Görgényhodák) 60
 Görgény Szent Imre (Görgényszentimre) 169, 184
 Görgény vize 173
Görgényi János, idős 187
 Görgényi uradalom 20–21, 44, 173, 206
 Görgényi vár 20, 106–107, 162
 Görgényhodák l. Görgény Hodak
 Görgényiek rétje 187
 Görgényszentimre l. Görgény Szent Imre
 Görgényszentimrei járás 20
 Görgényüvegcsűr 60
 Görlös 40
 Gösz völgye 31
 Göszpöring 177
 Göszpöring alya 177
 Göszpöring allya 164
 Göszpöring oldala 164
 Göszpöring szőlője 164
 Göts (Göcs) 22
 Göts (Göcs) 59
 Grapa besericsi 144
 Grapá Goli 86
 Grapa kinyetyi 144
 Grapa lui *Cséri* 100
 Grapa lui *Földes* 100
 Grapa lui *Kirnácz* (Kolbász gödre) 139
 Grapá mare (Nagy gödör) 139
 Grapa mica 144
 Grapá mike (Kis gödör) 139
 Grapa Peti 144
 Grapa popi (a Pap gödre) 150
 Grapa sztini 150
 Grapa Teusi 144
 Grapa Tothezenilor 150
 Grapa Turmi 100
 Grápá Virlánului 132
Graur János 120
 Grivig 105
 Groapa Osehelului 100
gróf Lázár völgye 134
 Gropa 215
 Gropá cse máre 209
 Gropá din apoj 142
 Gropa din misloc (Közép gödör) 86
 Gropá Kalatsi 91
 Gropa lui *Miron* 91
 Gropa lutului 91
 Gropá Popi 198
 Gropa *Rhedei* (*Rhédei* gödre) 146
 Gropa Ridicatei 145
 Gropa vii 91
 Grope Urszuluj 48
 Gruenza tava 111
 Gruja meszi 139
 Grujetz 140
 Grujulu 179
Gruzda család 185
Gruzda Elek jegyző 43
 Gugomán 89
Guhter Adolf jegyző 42
 Gunya hegy 151
 Gura Caramidi 53
 Gurá szatuluj (Falu torkolat) 86
 Gurdaj falva 125
 Gurdaly 127
 Gurietze 137, 143
 Gurujetzele 134
Gutz Ilie 145
Gutz Juon 145
 Gyérát 161
 Gyakor 40, 186, 213
 Gyalakuta (Gyulakuta) 25, 27–28, 60–61, 68, 77, 204, 207–208
 Gyalog ut 60, 164
 Gyalogvár 60
 Gyálu furilor 142
 Gyalu lui Indrij (Endre hegye) 150
 Gyálulát 60
Gyárfás Elek 17
 Gyárfás pataka 133
Gyarmati Ferencz kisbíró 128
 Gyász völgy 59
 Gyelnyiczile 139
 Gyenes mezeje 44
 Gyep alja 50
 Gyep melletti dűlő 121
 Gyepes 50
 Gyepjűszeg 205
 Gyepű allya 43
 Gyepű kapu mejéke 175
 Gyepű melléke 156
 Gyepű melyéke 175
 Gyepű sorok 40
 Gyepüre járó 76
 Gyepüre járó 151, 197, 211
 Gyepűs völgy 40
 Gyepűszeg 212
 Gyepűszeg feje 204
 Gyéra 123
 Gyéres (Aranyosgyéres) 93
 Gyergyai orotvány 30
 Gyergyános 78
 Gyergyó (Gyurgyeu) 150
 Gyergyó (Gyergyószék) 72, 166
 Gyergyó felölly forduló 86
 Gyergyó (Gyergyószék) 47–48
 Gyergyó Remete (Gyergyóremete) 70
 Gyergyó Remete (Gyergyóremete) 70
 Gyergyó verőfénye 150
 Gyergyói havasok 68
 Gyergyóremete l. Gyergyó Remete, Gyergyó Remete
 Gyérlikat 181
 Gyémotsár 49
Gyerőfi család 140
 Gyertyán 75
 Gyertyán kuttya 164
 Gyertyán oldal 39
 Gyertyános 30, 82–84, 166
 Gyertyános 29, 44, 203
 Gyilkos 118, 128, 138, 148
 Gyin jos de buderuj 139
 Gyin ritu igilor 123
 Gyin sus de buderuj 139
 Gyin szusz gye per 139
 Gyiteke 123
 Gyöngyös bérce 40
Györ László 148–149
Györ Péter 194
 Györ 70
Györfi család l. *Györfi familia* 159
Györfi István 72
György család l. *György familia* 159, 195
György Lajos jegyző 166
György László 148
György Sándor jegyző 197
György Sigmond falusbíró 202
 Györgyárka 21
Györgyi nevű oláh 21
Győri család 70
Győri András 64
Győri III. Ferenc 51
 Gyula (Zsula) 140
 Gyúkeres alya 111
 Gyulafehérvár l. Fehérvár Fejér vár, Fejérvár, Károly Fejérvár
Gyulafi család 40, 108
Gyulafy család, gróf 17

- Gyulai család, gróf* 149
Gyulai Ferentz szolgabíró 54, 86, 91, 105, 134, 136–137, 143, 145, 148, 208
 Gyulai szénafünel 149
 Gyulakata vápa 201
 Gyulakuta 60 (l. még Gyalakuta)
 Gyulas 18, 117, 125
 Gyurgyeu (Gyergyó) 150
 Gyümölcs borozda 84
 Gyümölcskut 138
 Gyűrősföld 87
 Gyűrűs 185, 212
Hadnagy család 66
 Hadrév 93 (l. még Hadureu)
 Hadureu (Hadrév) 93
 Hág ut fő 41
 Hág ut uttya 41
 Hágás 179
 Hageu 209
 Hágó 37, 78, 156–157, 169
 Hágó fő 44
 Hágó fő 79
 Hágó föld 185
 Hágobéli földek 37
 Hágok 79, 100, 105
 Hágok alya 79
 Hágotető 116
 Hágso 75
 Hagya 79
 Hagygya 79, 203
 Hagygya pataka 203
 Haggya 79
 Hagymás Bodon
 (Hagymásbodon) 61–62, 189
 Hagymás észka 31
 Hagymás loka 31
 Hagymás oldala 31
 Hagymás pataka 46
 Hagymás szeg 57
 Hagymás telki praedium
 (Hegymástelke) 62
 Hagymásbodon l. Békás Bodon,
 Bodon, Hagymás Bodon
 Hagymástelke 46 (l. még
 Hagymás telki praedium)
 Hagyo 107
 Hagyo vára padja 119
 Hagyoszeg 78
 Hajagas 46
 Hájagos erdő 54
 Hájagos völgy 200
Hajdo Josef esküdt 162
Hajdu Móses birtokos 39
Hajdu Simon jegyző 52, 85
 Hajmék 111
 Hajo rét 58, 117
 Hájogos 46, 178–179
 Hajos 169
 Hajosköz 126
 Hajosrét 124
 Halál ut 132
Halász Márton 82
 Halász rét 82
 Halattos ut 165
 Halgato domb 181
 Halgatodomb oldala 181
Haller család, gróf 54, 82, 124
Haller György, gróf 144
Halmágyi Imre 116
 Halmék 83
 Halmok köze 127, 137
 Halmok mege 137
 Haloka 159
Haloka nevű ifjú (fiktív személy)
 159
Halom székeley tribus 131
 Halom 85, 88, 119, 135, 184,
 187
 Halom alja 127
 Halom alya 31
 Halom föle 31
*Hálom székeley főnök (fiktív
 személy)* 170
 Halom völgye 51
 Hályagos 205
 Hamartsa 72, 193
 Hammas völgy 199–200
 Hammas völgy árka 199–200
 Hanga 73, 79, 83, 107, 194,
 212
 Hanga szőlő hegy 194
 Hanga szőlő hegy 79
 Hangas 47, 156
 Hangás 208
 Hangas szőlő 156
 Hangász 163
 Hangása 91
 Hangos 91
 Hangya 193
 Hangyás 151, 171
 Hanko 57–58
 Hankó 57
Hanko család 174
Hanko György jegyző 176
 Hányás 25, 175
 Harangláb (l. még Haranglább)
 46, 62, 172, 214
 Harangláb szere 172
 Haranglább (Harangláb) 41, 46
 Harangos 171
 Harangos kuttya 29
 Haras patak 89
 Harastesiu (Mezőharasztos) 136
 Haraszterek (Harasztkerék) 163
 Harasztterek (Harasztkerék)
 62–63, 207–208
 Harasztkerék
 (l. még Haraszterek,
 Harasztkerék) 204, 208
 Harasztos (Mezőharasztos) 136,
 165
 Harcól. Harczeu, Harczeu
 de Campie, Harczó, Hartzo,
 Hoczó
 Harczeu (Harcó) 63, 115
 Harczeu de Campie (Harcó) 115
 Harczó (Harcó) 63–64
 Harcsa 119, 133
 Hargita 109
Hárhai Sz. 198
 Harmad völgy 212
 Harmadik láb 55
 Harmadláb 158
 Harmadláb pataka 183
 Harmadpatak oldala 174
 Három águ tölgy oldala 111
 Három száru 163
 Három szék (Háromszék) 174
 Háromhold 50
 Háromláb 49
 Háromszék (l. még Három szék)
 66, 80, 107
Hársányi nevű birtokos 56
 Hársányi gödör 56
 Hartapele 180
 Hartzo (Harcó) 134, 194
 Hát 153, 160
 Hat árka 133
 Hat hold 38
 Határ ágy 23
 Határ kapu 56
 Határ köz 37
 Határ pataka 111
 Határ ut 196
 Határ vég 42
 Határbükk 50
 Határfára járó 179
 Határhíd 154
 Határláb 58
 Határpatak 33
 Határramenő 92
 Hátasvölgy 30
 Hatosfalva (Atosfalva) 65

- Hátos orotvány 30
 Hátszeg vidéke 52
 Hátulsopad 28
 Hátulso Megyes Mál 84
 Hátulso szálló 164
 Hátulso szálló allya 164
 Havad 65, 67–68, 147, 165
 Havad erdeje 56
 Havad patak 65, 67–68
 Havad száda 65, 111
 Havadtő (Havadtő) 25, 65
 Havadtő (l. még Havadtő,
     Havadtő falva) 25, 27–28,
     60, 67–69
 Havadtő falva (Havadtő) 68
Havadtői Mihály hűtös 69
 Havas 76, 117
 Havas kutja 23
 Havasálja 67
 Házasság 30
 Héasfalva (Héjjasfalva) 99
 Hébes 42
 Hébes patakja 170
 Hecski 19
 Héderfája 27, 69
Heder nevű birtokos 69
Hegedős család 63
Hegedűs család 101
Hegedűs Károly 212
 Hegedűs kert 101
 Hegy 92, 129, 182, 203, 208
 Hegy alja 182, 214
 Hegy fele forduló határ 19
 Hegy mege 42, 54, 142, 170,
     181
 Hegy megé 42
 Hegy megett 41, 98, 105
 Hegy megetti völgy 19
 Hegy oldal 70, 183
 Hegyek meget 77
 Hegyes 39, 61, 75, 83, 88, 151,
     212
 Hegyes cseréje 175
 Hegyes ér 102
 Hegyesor 44
 Hegyess alya 30
 Hegyessor 44
 Hegyfark 183
 Hegyfő 86
 Hegylábak 141
 Hegymege 54, 114, 137, 142,
     170, 181, 183, 201
 Hegyoldal 70, 183
 Hegyremenő 92
 Hegysarak 178
 Hejiture 180
 Hejjáj 76
 Hejjaj oldala 76
 Héjjasfalva (l. még Héasfalva) 69
 Hender 46
Héner család 105
 Hensz alma 176
 Hentergát 124
 Henter rét 199
 Hentyen 35
 Hentzefája 196
Herczeg András 171
 Heres 199
 Heres árka 199–200
 Herés árka 199
 Heres loka 199
 Herés loka 200
 Heres parlag 55
 Hérmán 107
 Hermány 114
 Hérmány 76
 Hérmány írtása 161
 Hermes 69
 Hermestáj 69
 Hérbük 170
 Hérbükk 21
 Hérbük 93
 Hérbükk 158
 Heves 59
 Hid csegely 111
 Hid eleje 37
 Hid előtt 197
 Hidak köze 127
 Hídalya 92
 Hideg 41–42
 Hideg ágy oldal 183
 Hideg ágy rétye 183
 Hideg dűlő 41, 58
 Hideg hegy 118
 Hideg kut 37, 62, 72, 104, 128,
     133, 150, 172
 Hideg kut tere 197
 Hideg veremnél 150
 Hideg völgy 127
 Hideg völgy fenék 132
 Hideg völgy torka 131
 Hidegágy torka 183
 Hideghovas 73
 Hidegkut 154, 181, 201, 208
 Hidegkut cseréje 107
 Hidegkut vápa 199
 Hidegláb 50
 Hidegség 65, 111, 212
 Hidegség alya 212
 Hidegség mege 212
 Hidegvölgy (l. Mezőbánd) 129,
     133
 Hidegvölgy 131, 138
 Hidegvölgy oldal 132
 Hidegvölgy torka 131
 Hidfőle 199
 Hídon alya 45
 Hidréve 31
 Hidvég 128
 Himberke 89
 Himos árka 196, 200
 Himos csere 40
 Himos fő 29
 Himos kuttya 200
 Himos ora 29
 Himos orra 196
 Hinszur 88
 Hinszur alatt 88
Hintzu Vaszile esküdt 42
 Hiréd 213
 Hirtapele 36
 Hochfeld (Marosfalu) 117
Hocza Péter falusbíró 176
Hocza Vaszi kisbíró 176
 Hoczó (Harcó) 63
 Hodaia 53, 136
 Hodos (Székelyhodos) 44,
     50–51, 72, 76, 99, 188
 Hodos 129, 214
 Hodos bükk 76
 Hodos pataka 188, 212
 Hodos réte 76
 Hohérok gödre 127
 Hojagos hidnál 165
 Holdele lunzs 169
 Holdele skurtie 169
 Hollos 88–89
 Hollos bük 56
 Holmét 160
 Holmét feje 159–160
 Holmét lábja 160
 Holos 188
 Holt Maros (Holtmaros) 127
 Holt ut allya 164
 Holt ut szállóje 164
 Holtmaros (l. még Holt Maros)
     49, 69–70, 105
 Holtpatak 79
 Holyagos hidja 56
 Homlás 149
Honchod[?] jegyző 159
 Hoódas 33
 Hoporty 111
 Hoportyok 181–182, 212
 Hoportyok teteje 65

- Horgas 19, 59, 128–129, 140, 146, 194, 206
Horgas búkk 109
Horgas gyepű 46
Horgas hely 37
Horgas patakja 194
Horgas rét 161
Horgos 50, 56, 78–79, 84, 149, 153, 170, 202, 212, 214
Horgos bongor 171
Horgosra 54
Horgosul 152
Horgos utak 87
Horokályos oldal 29
Horvát alias Bojuikiki hadvezér 107
Horváth Benedek 165
Hosdát pataka 125
Hoszu 52, 72, 76, 78, 114, 151–152, 188
Hoszu búk 210
Hoszu csere 32
Hoszu hegy alatt 130
Hoszu hegy köze 119
Hoszu hegy tetejénél 130
Hoszu láb 41, 91
Hoszu mező 206
Hoszu patak 32, 134
Hoszu patak árka 32
Hoszu szőlő 84
Hoszu tövis alya 56
Hoszsza 37, 59, 129, 154
Hoszsza észka 149
Hoszsza földek 169
Hoszsza lapossa 111
Hoszsza Nyáros 212
Hoszsza nyíl 88
Hoszsza nyilak 23, 87, 163
Hoszsza to szere 22
Hoszsza verőfénye 149
Hoszsza 22, 69
Hoszszauláb 184
Hossza 19, 20, 23, 62, 79, 92, 102, 107, 146, 149, 162, 187, 189, 204, 211
Hosszú 64, 149, 170
Hosszu ág 164
Hosszu aszo 74
Hosszu csere 114
Hosszu Csutkas 64
Hosszu domb 89
Hosszu erdő 56
Hosszu földek 95
Hosszu hágók 153
Hosszu Juon falusbíró 122
Hosszu lábok 95
Hosszu nyíl 96
Hosszu orotvány 181
Hosszú ősz 170
Hosszu sűrű 30
Hosszu szőlő hegy 79
Hosszu tanorok 41, 177
Hosszu tető 189
Hosszu tövis 181
Hosszu vápa 162
Hosszubúkk 81, 164
Hosszúk 70, 96, 120, 125, 128
Hosszuláb 174
Hosszulábja 149
Hosszumező 181
Hosszuvölgy 127
Hovakajos 167
Hörtsögyük 150
Hristile 143
Hügel Leopold 173
Hulá 133, 198
Hulánál 132
Huma 139
Humai éjszak 172
Humai verőfény 172
Hurubáknál 130
Huszár család 91
Huszár család, báró 17
Huszár István 100
Huszár Mátyás 100
Hutsaja 100
Hutuja 149
Hüllön 170
Icelandielu (Kisikland) 84
Idets (Alsó és Felsőidecs) 170
Idets patak 105
Ifiemia nevű birtokos 86
Ifienyia lásd *Ifiemia*
Ifiyemie Nyikuly 135
Ignát György 116
Ignaz 88
Ihaj 119
Ijárto 191
Ikland 51–52, 70–72, 159, 201
Iktár 61, 69
Ilentzfalva (Lukailencfalva) 100, 103, 189
Illencfalva (Lukailencfalva) 101–102
Illentzfalva (Lukailencfalva) 102
Ilombán 199
Ilombán teteje 199
Ilombánd 109, 199
Ilombánd árka 199
Ilona Réth 72
Ilyés család 91
Ilyés domb 29
Ilyés nevű birtokos 29, 71
Ilyés Zsigmond esküdt 55
Ilyésmező (Illyésmező) 71
Illye (Kisillye) 51, 84–85, 192–193
Illyés család 174
Illyés Mihály falu örege 117
Illyés nevű birtokos 193
Illyésaj 193
Illyésajj 193
Illyésmező I. Ilyésmező
Imola 146
Imreh Ferentz 158
Imreh Mihály jegyző 189
In Beltzi 118
In Fatza 143
In Fundetura 135
In Letar 135
In Mazaristi 145
In Mislok 118
In Moinye 91
In Musiu noe 91
In pereu 123
In picsoru 143
In Rezore 137
In spini 143
In Vad 118
Ingo szőlő oldal 202
Ingoványos völgy 36
Intra gurjetie 145
Intra parae 60
Intra paraie 145
Intre fantáni 143
Intre mori (A malmok között) 139
Intre parae 136
Intre parae 90
Intreparao 179
Intze család 54
Intze földe 76
Inuri 145
Iornodfája (Radnótfája) 173
Ipat 39
Iratás nyilak 128
Iratvány 208
Iritvány 119
Irma 153, 168
Irma patak 153
Irmák 153
Irotvány 20, 41, 59, 103, 189
Irotványok 23
Irtás 121, 124

- Írtotván 201
 Irtovány 75
Isák János jegyző 61, 69
 Isák tanoroka 30
 Iso völgye 51
 Istánd 190
 Istánd far 212
 Istánd mezeje 212
 Istánd oldala 211
 Istand pataka 38, 76
 Istánd rétye 211
 Istándi szőlő hegy 79
 Isten dombja 129, 133
 Isten kassa 149
 Isten tava (Istentó) 138
 Isten tövisse 20
 Istentó (l. Mezőmaradas) 138
 Istiháza (Istvánháza) 71
 István aszalványa 160
István Deák 166
 István mezeje 175
István nevű pásztor 38
 István patak martja 81
Istváni család 185
 Istvánháza (l. még Istiháza) 71, 123–124
 Istvánházi utza 123
Iszlai Elek jegyző 36
Iszlai György 36
 Iszlo (Iszló) 33, 71–72, 85, 192, 211
 Iszló (l. még Iszlo) 50–51
 Iszlofar 212
 Isztringás 109
 Iszujka 206
Izsák család 174
Izsák Dániel falusbíró 176
Izsák János 176
 Izso 57, 75
 Izvore 145
 Jácob patakánál 130
 Jakab bükk 207
 Jakab bükk tető 207
Jakab Imre 205
Jakab István jegyző 205
Jakab Josef falusbíró 204–205
Jakab László falusbíró 205
Jakab Moses falusbíró 164
Jakabb János lelkész 123
 Jakabb uttya 56
 Jakabbükk 207
Jako Ferentz falusbíró 56
Jakob Harsan jegyző 60
Janka István 147
Janka Joseff 147
 Janko halma 111
 Janko parlagja 203
 János bükke 29, 40
 János Deák erdeje 166
János Diák 166
 János mezeje 43–44
 János mező 206
János nevű birtokos 28, 159, 203
 János vágás 89
 János vágása 89
János Zsigmond fejedelem 65, 204
Jánosi család 44, 54
Jánosi Ferencz 34
Jánosi Károly 34
Jánosi Lajos jegyző 165
Jánosi Mihály falusbíró 209
 Jantsoné 175
 Jára (Marosjára) 52, 92
 Járai oldal 92
 Járai pad 52
 Járásza 203
 Jarba lui Tátyine 35
 Járto 191
 Jed (Jedd) 123
 Jedd 72, 74, 77, 114 (l. még Jed)
 Jendi 194
Jenei István falusbíró 72
Jenei Joseff falusbíró 52
 Jérke szőlő 210
Jesus (Jézus Krisztus) 156
Jezus (Jézus Krisztus) 59
Jézus Krisztus l. *Jesus, Jezus*
 Jezus dombja 59
 Jinátzele 142
 Jobbágyfalva 38–39, 74, 76, 146, 166, 194–195
 Jobbágyfalvi járás 33, 38, 43, 50, 71, 76, 80, 110, 112, 161, 188
 Jobbágyfalvi kerület 159, 164
 Jobbágytelke 44, 76, 146, 188
 Jobértz 175
 Jobértz oldala 175
 Johar barazda 119
 Johorfara menő 210
 Johoros pataka 161
 Joidő pataka 133
Jónku nevű legény 118
Joo Mihály falusbíró 186
Jósa Mihály jegyző 90
Josika család 35
 Jövedics 62 (l. még Jövedits)
 Jövedits (Jövedics) 41–42
 Juharospatak 111
 Juhok berke 92
 Juhor 71
 Juhud folyama 206
 Juk 141
 Jukas CsákJán 183
K. Deák jegyző 88
 Káál (Székelykál) 38, 51, 71–72, 87, 122, 189, 192, 194–195, 201, 211, 212
 Kááli járás (Székelykáli járás) 36, 71–72, 77, 114, 122, 148, 194–195, 197, 201, 209, 215
 Kááli hegy mege 195
 Kabala gypű 175
 Kabala hugy 32
 Kabalarét 160–161
 Kabalarét pataka 161
 Kabalás árok 65
 Kabalás árok hegyesse 111
 Kabbala mező 48
Kacso Gábor jegyző 136
 Kada 43, 113
 Kada teului 23
 Kadá Touluj 150
Kádár család 170
Kádár János jegyző 31
Kádár János 147
Kádár Moses falusbíró 158
Kádár Péter falusbíró 177
 Kádáros völgy 33
 Káka 41
 Kákabot 67
 Kakas 82
 Kakas patak 189
 Kakas torok 189
 Kákás 72, 175, 214
 Kakasd (Székelykakasd) 189
 Kakasdi oldal alja 127
 Kakasfalva (Székelykakasd) 189
Kakasi Sámuel falusbíró 103
 Kakasiék erdeje 189
 Kakucs 51
Kakucs Josef falusbíró 162
Kakujer Pável 150
 Kakuts 188
Kakutsi Ferentz falusbíró 157
 Kál (Székelykál) 85, 193
Kalamár család 83
 Kalamár kut 108
 Kalamár ut 197
 Kalandos 53
 Kalandosok 202
 Kalára 102
 Kaláts vápa 91
Kálbor Sándor jegyző 117, 169
 Kalea Cruci 85

- Kalea Csipteliculuj
(Csetelke uttya) 140
Kaléa Kăpusiului 198
Kalea lupuluj
(Farkasok útja) 172
Kálfalva (Székelykál) 189
Káli járás (Székelykáli járás) 76,
88, 168, 186
Kali Moses jegyző 202
Kálvária 126–127
Kályá Beli 141
Kályá Grebenisuluj 142
Kamara 215
Kamara hegy 150
Kamaraszeg 204
Kamra 215
Kánás 70, 106
Kánás patak 70
Kanta 163
Kányás lüget alya 188
Kapás család 54
Kapás Ferencz választmány 187
Kapátus csere 83
Kapi György 116
Kapitány háználí dinnyés hely
138
Kápolna 52, 104, 119, 151, 215
Kápolna alya 62
Kápolna domb 62
Kápolna észka 131
Kápolna falva 62
Kápolna hegyesse 67
Kápolna oldal 49
Kápolna széle 112
Kápolna tere 21
Kápolna verőfénye 131
Kápolnahegy 202
Káposztás 187
Káposztás Szent Miklos
(Káposztásszentmiklós) 102,
158, 189
Káposztásszentmiklós l.
Káposztás Szent Miklos,
Szent Miklos, Szentmiklos
Kapots 140
Kapsa pallaga 191
Kaptány lyuk 138
Kapu alya 45
Kápu Déálului 198
Kápu gyalului 86
Kápu pirlitsiluj 139
Kapus (Mezőkapus) 132, 198
Kapus 42, 47, 182, 196
Kapus alya 166
Kapus fü 51
Kapus megett 82
Kapus oldal 117, 203
Kapus tető 166
Kapusd eleje 76
Kapusd köre 182
Kapusí bértz 132
Kapuszere 78
Kár 54, 133
Kara 213
Karácson vezér (fiktív személy)
156
Karácsonfalva (Nyárádkarácson)
157, 178
Karako 113
Karátson faluja (Nyárádkarácson)
156
Karátson halma 161
Karátson vezér (fiktív személy) 157
Karátson rétt 88
Karátsoni család 94
Kárbunál 52
Kárhágo 156, 213
Kárhágo nyilai 68
Karjás pataka 161
Karjéhos teteje 161
Károly Fejérvár (Gyulafehérvár)
44, 74
Karós tető 147
Kárpát 162
Kárpatok 63, 141
Karujos 109
Kas 130, 132–133
Kás üver 21
Kása család l. *Kása familia* 177
Kása Josef jegyző 178
Kasok 86
Kasza tömlőtz 140
Kasztá biroului 35
Kasztá Mare (Nagyoldal) 142
Kasztá máré (Nagy oldal) 150
Kata nevű feleség 201
Kata nevű vénleány 160
Kata kútya 160
Kata völgy 137
Kati hegyese 161
Katidombja 177
Katona János falusbíró 194
Katona szer 142
Katona Tóader 117
Katonáné hegyesse 111
Katso család l. *Katso familia*
80, 159
Katso Béni hites 81
Katso Dénes falusbíró 137
Katso Farkas hites 140
Katso István fő hites 163
Katso Mihály falusbíró 36, 163
Kátymán 113
Kazinczy Ferenc 126
Kebele 76, 77, 114, 195
Kebele Szent Iván
(Kebeleszentivány) 195
Kebele Szent Ivány
(Kebeleszentivány) 73–74,
77, 114
Kebeleszentivány l. Kebele Szent
Iván, Kebele Szent Ivány
Kebutz nevű birtokos 85
Kecskés 46, 122
Kedei György esküdt 109
Kék domb 148, 178
Kék mart 161
Kékes domb 41
Kékets alya 161
Kékets bükke 161
Kékets orom 161
Kelbezsoszá 90
Kelemen dombja 73
Kelemen Georgie falusbíró 87
Kelemen János 99
Kelemen Lajos jegyző 154
Kelementelke 22, 60, 77, 196,
199, 202, 207
Kelemenvölgy 170
Kelemenvölgy büke 170
Kelemenvölgy patakja 170
Kemence mege 111
Kéménkö 162
Kemény család 94
Kemény család, báró 49, 59
Kemény János fejedelem 49, 103
Kemény József 27, 88
Kemény Sigmond, báró 57
Keménytelke (l. még
Kéménytelnik) 93, 117
Kéménytelnik (Keménytelke) 93
Kendefi család, gróf 52
Kendefi Kata 61
Kendefő 80
Kender földek 46, 92, 96
Kender kut 149
Kender nyilak 23, 41
Kender patak 106
Kender szer 202
Kenderágy 116
Kenderek pataka 26
Kenderes 27, 63, 87, 98, 108,
116, 123, 131, 152, 170,
177, 182, 202
Kenderes ágy 142

- Kenderes földek 125
 Kenderes hegy 161
 Kenderes kert 44, 101, 166
 Kenderes tohát 20
 Kenderész 199
 Kenderláb 55
 Kendermona 33
 Kendernyil 103
 Kenderto 188
 Kendervölgy 72
Kendi Vaszi hűtös 119
 Kendi völgy 203
 Kendő (Kendő) 26, 80, 112–114
 Kendő (l. még Kendő) 114, 159, 160
 Kendő föld 26, 186
 Kendő pataka 186
 Kendőfő 81
Kendői Mihály 80
Kendői Péter 80
 Kéngödör 31
 Kenyerek 140
 Kép 189
 Kép utja 63
 Képes cseréje 26
 Képes domb 26, 80
 Képhágo 73
 Képszer 70
 Kerek bükk 40
 Kerek domb 75, 105, 109, 206
 Kerek domb 161
 Kerek domb alja 167
 Kerek eger 185
 Kerek előtt 214
 Kerek erdő 39, 42, 69, 183, 185
 Kerek erdő 21, 46–48, 62, 171, 178, 184, 187, 214
 Kerek erdő alya 89
 Kerek erdő far 191
 Kerek föld 186
 Kerek földek 83–84, 187
 Kerek hegy 30–31, 140, 181, 212
 Kerek kert 68
 Kerek kert feje 68
 Kerek lábok 96
 Kerek magyaro 161
 Kerek mező 40, 56, 68, 174, 187, 200
 Kerek nyíl 212
 Kerek orotvány 181
 Kerek rét 39, 45, 70, 81, 134, 154, 164, 207
 Kerek sántz 163
 Kerek sárdomb 212
 Kerek Tanarok 64
 Kerek to 117, 182–183
 Kerek uj szőlő 187
 Kerek tövis 170, 190
 Kerék erdő alatt és felül 129
 Kerekerdő alja 20
 Kerekhegy alya 30
 Kerekhegy oldala 30, 181
 Kerekhegy teteje 181
 Kerek bükk 111
 Kerekto 126–127, 148
 Kerekto alja 183
 Kerelősópatak (l. még Seusa) 179
 Kerelő Szent Pál (Kerelőszentpál) 82
 Kerellő Szent Pál (Kerelőszentpál) 82
 Kerelőszentpál l. Kerelő Szent Pál, Kerellő Szent Pál, Palensdorf, Szent Pál
 Kerengő 71
 Kerengő 181
 Kerestej tető 183
Kerestély család 54
 Kereszt 215
 Kereszt árok 80
 Kereszt erdő 118
 Kereszt hegy 73
 Kereszt nyílak 96
 Kereszt pataka (Keresztpataka) 140
 Kereszt Ur alkerület (Keresztúr alkerület) 196, 198
 Kereszt uri nagy ut 199
Keresztjé István jegyző 27
 Kereszten felyül 151
 Keresztény tseréje 76
 Keresztirányi vápa 162
 Keresztmál 164
 Keresztnél 87, 129, 150, 168
 Keresztpataka l. Kereszt pataka
 Keresztur (Berekeresztúr) 26, 80, 159
 Keresztur fiúszék (Keresztúrszék) 27, 39, 173
 Kereszturi berek 151
Kereszturi család 26
Kereszturi nevű főkirálybíró 133
 Kereszturi járás (Székelyeresztúr járás) 40
 Keresztur köri királybírói járás 27, 173
 Keresztut 214
 Keresztút árka 21
 Keresztüljáró 54, 154, 182
 Keresztülvalok 173
 Keringő 213
 Kerítő 195
 Kerpenyis 100
 Kert fele 80, 196, 205
 Kert felet 203
 Kert felett 178
 Kert mege 33, 103, 151, 156–157, 165
 Kert teteje 197
 Kert vége 178
 Kertalják 70
 Kertek allya 68
 Kertek fele 31
 Kertek mege 45, 56, 156, 177, 182
 Kertek megett 19, 23, 50, 120, 123, 214
 Kertekalja 55, 78
 Kertes lábja 102
Kertész Ilia falusbíró 150
 Kertre járó 102
 Kertre menő 166
 Kertszeg 28
 Kerülő 183, 195
 Kerülő 30, 172
 Kerülő alja 183
 Kerülő szőlő 183
 Kerülő út 172
 Kerülő uttya 183
 Kerülő 109
 Kerülő út 164
 Késaja föld 192
 Késárét 172
 Kesyös 51
 Keselyös 192
 Keskeny berek 156
 Keskeny csere 32
 Keskeny erdő 25
 Keskeny erdő alja 25
 Keskeny lábja 185
 Keskeny orotvány 181
 Keskeny réttye 182
 Két árok 32
 Két árok köze 138, 181
 Két árok között 42
 Két árokbeli erdő 32
 Két cserefa erdeje 197
 Két erdő 208
 Két erdő köze 54
 Két Erdő köze 84
 Két erdő közt 42
 Két halom 119

- Két kút köze 172
 Két patak köze 68, 79, 83, 160, 181
 Két sáncz köze 154
 Két sántz köze 20
 Két szőlő köze 73
 Két szőlő köze 83
 Két szőlő köze 153
 Két szőlők köze 127
 Két ut köze 166, 177, 182
 Kétágu patak 111
 Kétbükk köze 175, 190
 Kétgyepű köze 181
 Kétpatak 174
 Kétpatak köze bükk és cseréje 174
 Ketrinu 23
Ketskés család 174
 Ketskés 113, 190
 Ketskés büke 212
 Ketskés völgye 212
 Kétviz köze 43, 178
 Ketza (Maroskece) 93
 Ketze (Maroskece) 93, 118, 120
 Kevereg 83
 Ki járo 80
 Kibéd 70, 82–83, 110–111, 159, 181, 205
Kibédi család 70
Kibédi János tanító 184
 Kicsi Mező 206
 Kieresztő árka 28
 Kigyo hagymás 131
 Kigys kut 61
 Kigys to 164
 Kijárok 48
 Kilentz kut 59
Kilyén család 66
Killyén István, ifjú, jegyző 66
Kimpian Alexa falusbíró 144
 Kincs 18
 Kincses 21, 129, 164
 Kincses ágy 41
 Kincses domb 65, 127
 Kincses domb teteje 65
 Kincses falva (l. Mezőbánd) 129
 Kincses gödör 32
 Kincses gödör 162
 Kincses halom 178
Kinda György falusbíró 33
Kintses család 170
 Kintses 26, 55, 89
 Kintses gödör 162
 Kintses hágo 108
 Kintses orom 75
 Kintsesul 152
 Kinyetyistye 123
 Kiráj berke 210
 Kirajd árka 210
 Király kut 168
 Király ut 61
 Király uttya 61
 Királyberke 92
 Királyfalva (Magyarkirályfalva) 105, 120
 Királyfalva (Mezőkirályfalva) 136
 Királykút 127
 Királykút melléke 127
Kirilla Alexa hütös 58
 Kirligate 137
 Kirmán 91
Kirnác nevű birtokos 139
 Kirpis 101
 Kis Abod oldala 185
 Kis Adorján (Kisadorján) 83–84, 147
 Kis Adorján (Kisadorján) 204
 Kis agyagos 25
 Kis átal 102–103
 Kis Átol 19
 Kis baromvásár 126
 Kis Bede 25
 Kis berek 45, 69, 92, 122, 151, 167
 Kis bük erdő 167
 Kis bükk 25, 178, 208
 Kis Bun 109
 Kis butsu 189
 Kis Czég (Kiscég) 86
 Kis csere 69, 147, 195
 Kis csere táblák 166
 Kis Deső 56
 Kis Dombo 98
 Kis döngő 154
 Kis Egrestő 49–50
 Kis erdő 39, 150, 191
 Kis erdő 82, 84, 139, 167, 178
 Kis Erdő 82, 84
 Kis erdő allya 196
 Kis erdő oldal 186
 Kis Ernye (l. Koronka) 88–89
 Kis Ernye (l. Székelybós) 186
 Kis Ernyő 148
 Kis erős oldala 81
 Kis erős oldal alya 81
 Kis Fekete (Fekete) 130
 Kis fetró 40
 Kis folyam 208
 Kis forrás 95
 Kis Fülpes (Kisfűlpös) 104
 Kis Fűlpös (Kisfűlpös) 104
 Kis gálnás 96
Kis Gergely 60
 Kis gödör 139
 Kis Görgény (Kisgörgény) 178–179
 Kis gyertyános 30
 Kis gyertyános föle 30
 Kis gyertyános teteje 30
 Kis hágo 55, 153
 Kis halasto 111
 Kis hegy 165, 202
 Kis Hegyes 162
 Kis Henter 23
 Kis Heres 200
 Kis Heres árka 200
 Kis herés uttya 199
 Kis Heveder 199
 Kis horgos 119, 122
 Kis horgu 55
 Kis hosszu 102, 147, 182
 Kis Ikland (Kisikland) 84, 145
 Kis Ilyye (Kisillye) 118
 Kis Illye (Kisillye) 51, 84–85
Kis István 98
Kis Josef jegyző 76
 Kis juh kosár 189
 Kis Kárhágo 156
 Kis kékets 160
 Kis Kend (Kiskend) 22–23, 78–80
 Kis Kenderesek 87
 Kis Kendi árok 49–50
 Kis kerittő 191
 Kis Küküllő 67
 Kis Küküllő 109, 205
 Kis Küküllő 77–78, 87
 Kis Küküllő 52
 Kis Küküllő kerület 52
 Kis Küküllő 46, 59, 65, 69, 98, 170, 212, 214
 Kis Küküllő (l. még Kis Küküllő, Kis Küküllő, Kis Küküllő, Kis Küküllő, Kis Küküllő, Kis Küküllő) 18, 27, 66–68, 88
 Kis Küküllő 26, 146
 Kis Küküllő 22, 46, 54, 110, 199, 214
 Kis Küküllő tere 66
 Kis Küküllő völgye 18
 Kis lekentze (Kislekence) 141
 Kis likat 160
 Kis Magyarós 106

- Kis Márton* 81
 Kis mező 190
 Kis mocsár 102
Kis Moses tanító 61
 Kis motsár 48
 Kis Nyárad 161, 166–168, 177–178, 185–186, 210
 Kis Nyáros 56
 Kis nyíl 39, 146
 Kis Nyiras 185
 Kis Nyulas (Kisnyulas) 85
 Kiss orotvány 30, 109
 Kis Ölves (Nagyölyves) 149
 Kis örök 102
 Kis Örök 101
Kis Pál pap 64
 Kis patak 32
 Kis Péter mezője 161
 Kis Péter tava 194
 Kis Plésajja 87
 Kis pusztás 193
 Kis régi baromvásár 126
 Kis rét 42, 67, 128, 167–168, 184
 Kis Sályi (Kissályi) 140, 146
Kis Sámuel pap 104
 Kis Sármás (Kissármás) 86, 150
 Kis Sáros (Magyarsáros) 19, 214
 Kis Solymos (Kissolymos) 31, 99
 Kis Somos 57
 Kis Szederjes (Kisszederjes) 85, 118
 Kis Szentkirály 126
 Kis Széplak (Dedrászéplak) 42
Kis Szimion helység örege 82
 Kis Szurdék 126
 Kis tanarok 97
 Kis tanorok 96
 Kis tekenős 192–193
 Kis Tekenyös 89
 Kis tekenyős 151
 Kis Teremi (Kisteremi) 87–88
 Kis to 129, 183
 Kis to réttye 183
 Kis Tsájkán hát 182
 Kis tsere 73
 Kis tsere alyja 170
 Kis Tyityiana 150
 Kis Udvar 125, 127
 Kis ugra 113
 Kis Ujbánd utca 129
 Kis utca 55, 126
 Kis utza 94
 Kis vagy Alsó Sásvári 125
 Kis vitás 172
 Kis völgy 64, 149, 182
 Kis völgy 200, 212
 Kis völgy eszka 119
 Kis völgy teteje 200
 Kis völgy verőfénye 119
 Kisadorján l. Kis Adorján, Kis Adorján
 Kisaly 34
 Kisbük 25, 167
 Kisbük alya 178
 Kisbún 99
 Kiscég l. Kis Czég
 Kiserdő csorgója vagy kutja 129
 Kiserdő észka 132
 Kiserdő gödre 132
 Kiserdő gödre 132
 Kiserdő lapossa 132
 Kiserdő pataka 132–133
 Kiserdő tető 132
 Kisfalud (l. Maroscsapó) 116, 125
 Kisfalud (l. Maroskisfalud) 151, 152
 Kisfaludi tér 117
 Kisfűlpös l. Filipsiu Mică, Fűlpes, Kis Fűlpes, Kis Fűlpös, Szász Fűlpes, Szász Fűlpös
 Kisgörgény (l. még Kis Görgény) 80, 84
Kisgyörgy Jozsef jegyző 98
 Kishegy oldal 127
 Kisikland (l. még Icelandielu, Kis Ikland) 84, 145
 Kisillye l. Illye, Kis Ilylye, Kis Illye, Kús Ilye
 Kiskend (l. még Kis Kend) 78
 Kislapos 92
 Kislekence l. Kis lekentze, Lechintia Mică, Lekencze, Lekentze, Lekintia Mică, Lekintia Mică, Lekintia Miché
 Kismárton dombja 81
 Kismező 32
 Kisnyárad 159
 Kisnyulas l. Kis Nyulas, Milesielu
 Kisrét 56, 99
 Kissármás l. Kis Sármás, Sermesel
 Kissolymos l. Kis Solymos
 Kisstelek 198
 Kisszederjes l. Kis Szederjes, Kús Szederjes
 Kisszentlászló l. Szász Szent László
 Kisszentlőrinc l. Szent Lőrincz, Sán Lőrintiu
 Kistelek (l. még Kisstelek, Kisstelekfalva) 132, 198
 Kisstelekfalva 132
 Kisteremi l. Kis Teremi
 Kistilébea 198
 Kisváltó rét 127
 Kisüver 204
 Kiss erdő 203
 Kiss fajka 109
Kiss Károly birtokos 36
 Kiss Küküllő 204
 Kiss Küküllő 206
 Kiss Küküllő 109, 206
 Kiss Orotvány 206
 Kiss rét 41
Kiss Sámuel jegyző 99
 Kiss veszes 109
 Kiss völgy 109
 Kissályi l. Kis Sályi, Sályi, Seulitza
 Kitsi erdő 30
 Kitsi nyilak 183
 Kitsi tanorok 30
 Kivájt ut 140
 Klastrom 125–126
 Klastrom oldal 124
 Klastrom tető 124
Klein István 101
 Kobok ropo 183
 Kobor 25
Kobori Ferentz birtokos 168
Kodártsa György falusbíró 198
 Kodor 64
 Kodor alya 64
 Kokos 100
 Kolbász gödre 139
 Kolbászvölgy 98
Kolcsár István 123
 Kollát 134
 Kollát utya 56
 Kolonpotz 160
 Kolos megye l. Kolos vármegye
 Kolos megye Alsó kerülete 35, 210–211
 Kolos vármegye (Kolozs vármegye) 23, 35, 42, 53, 85–86, 90, 104, 134–136, 139, 143–145, 147, 149–150, 208, 210–211, 213
 Kolos vármegye Also kerülete 149
 Kolostor 118
 Kolostor észka 141
 Kolostor megett 118

- Kolosvár (Kolozsvár) 101, 104, 135, 152, 172
 Kolozsvár (l. még Colosvár, Kolosvár) 42, 89, 94, 129, 131, 148, 155
 Koltác 150
Koltsár György esküdt 45
 Koltos 153
 Komara 198
 Komará (Bánya) 168
 Komára 99
 Komiat alja 162
 Komlod (Komlód) 90
 Komlód l. Komlod
 Komlos 82
 Komlos bükk 175
 Komlos oldal 200
 Komlosloka 199
 Kompa forrása 100
 Kompa pataka 100
 Kompatz oldal 157
 Kompot 158
 Kómpot 179
 Kómpót keresztje 159
 Koncza 31
Koncz Andrei 24
Koncz Gávrilu 24
Koncz Gy. István 80
Koncz István falusbíró 77
Koncz Joánné 24, 85
Koncz Joánnu 24
 Kóngó kő 162
 Kontinit 23, 35, 172
 Konyha pataka 48
 Kook 120
 Kopacsel 130
 Kopac l. Kopacz
 Kopacz (Kopac) 206
 Kopacz 162
 Kopacz domb 74
 Kopár 76, 122, 171
 Kopár oldal ajja 82
 Kopatslek 123–124
 Kopatz 175
 Kopatzitzaj 44
 Kopogo rét 81
 Kopotsel 149
 Koppán 35
 Koppán 71
Korda György, gróf 134
 Koré heggy 125
 Korga 56
 Kórhán 106
 Korhány 128, 183
 Korház 126
- Korlát 59
 Kornis 98
Kornis család, gróf 214
 Kornis szőlő kert 56
 Korod (Kóród) 22, 88
Korod család 104
 Korod Fülpes (Magyarfülpös) 104 (l. még Koród Fülpes)
 Koród Fülpes (Magyarfülpös) 104
 Korod Szent Márton (Kóródszentmárton) 88
 Kóród Szent Márton (Kóródszentmárton) 187 (l. még Korod Szent Márton)
 Kóródszentmárton l. Korod Szent Márton, Kóród Szent Márton
 Korom oldala 164
Korondi János 128
 Koronka 74, 88–90, 158
 Koronkai utra járó 158
 Koros vész 111
Kosa András 186
 Kosak észka 174–175
 Kosak oldala 174
 Kosané hala 159
 Kosárdomb 127
Kosa Zsigmond 159
 Kosurle (Kasok) 86
 Koszpad 116
 Kosztá Buksi 198
 Koszta mori 137
 Kosztea 144
 Koszticze 41
 Kotorba 28
 Kotorvány 111, 199
 Kótrány éle 159
 Kotros pataka 83
 Kotros völgye 83
 Kotsárd (Oláhkocsárd) 93, 169
Kotsis István, idős 55
Kotsis Ferentz esküdt 76
Kotsis Maxim falusbíró 210
 Kotu Márculuj (Márk könyöke) 23
 Kotyor 167, 181
Kovács család 66, 83, 110, 161
Kovács Bálint 76
Kovács Ferentz 128
Kovács Imre 162
Kovács János 133
 Kovács nyilak 132
Kovács Pál esküdt 213
Kovács Péter birtokos 114
Kovácsoczi Farkas 161
- Kovács patak 57
Kováts család l. Kováts familia, abodi 80, 112
Kováts Antal 147
 Kováts bükk 204
Kováts Dénes pap 46
 Kováts domb fő 28
Kováts Elek 33
Kováts Ferentz 99, 188
Kováts István, idős 60
Kováts Jakab 188
Kováts János falusbíró 31
Kováts József hites 205
Kováts Károly falusbíró 74
Kováts L. András falusbíró 66
Kováts Márton falusbíró 165
Kováts Márton jegyző 60
Kováts Miháj bíró 136
Kováts Mihál 45
Kováts Péter falusbíró 60
Kováts Péter ifjú 60
Kováts Sándor falusbíró 110, 165
 Kováts széna 76
 Kováts szer 112
 Kováts vágása 81
 Kovátsok 147
 Kozma 111, 207
Kozma György birtokos 202
Kozma Kata 175
 Kozma Kata oldala 175
Kozma nevű birtokos 73
 Kozma pallag 73
 Kozmás 61
 Kozmatelke (l. még Szász Kozma) 90
 Kö kut 95
 Kő kutnál 42
 Kőbánya 42
 Kőbánya megett 42
 Köblös 110
 Köből kut 211
 Köhér 76
 Köhér pataka 21
 Köhíd 148
 Kökény szeg 28
 Kökény völgy 72
 Kökényág 48
 Kökényes 30
 Kökényes 188
 Kökényes pataka 83
 Kökényes völgy 83
 Kökörtsén fő 189
 Köles aszo 166
 Köles aszszó észka 195
 Köles aszszó verőfénye 195

- Köles föld 69
 Köles hely völgye 168
 Köles mező 44
 Köles mező 159
 Köleses völgy 57
 Kölezs mező 48
 Kölpény (Mezőkölpény) 137, 182, 202
 Kölpény (Mezőkölpény) 138, 194
 Kölpény felé menő völgy 194
Körmives Todor 119
 Kömöz 71
 Könyök verőfény 151
Köpetzi Mihály 73
 Köre 81
 Köris láz 32
 Köris szély 187
 Köris szély 187
 Köris völgy 146
 Körispatak (Körispatak) 31–33, 162
 Körispatak (l. még Körispatak, Köröspatak) 31, 63, 67
 Körögéna 60
 Körös (Küküllőkörös) 62
 Körös 30
 Köröspatak (Körispatak) 166
Körösy Albert jegyző 108
 Körtekapu l. Körte Kapu, Körtve Kapu, Körtve Kapu, Körtvély Kapu, Kurte Kapu
 Körte Kapu (Körtekapu) 91
 Körtefája (Körtvélyfája) 17, 170
 Körtefája utja 130
 Körtővélyes 212
 Körtővélyes 22
 Körtőves 162
 Körtve Kapu (Körtekapu) 91, 104
 Körtve kapui tó 91
 Körtvehágo 113
 Körtvekapu (Körtekapu) 211
 Körtveszerü 95
 Körtvészerü 95
 Körtvély Kapui albizottság 144, 147
 Körtvély Kapui alkerület 208
 Körtvélyes 151
 Körtvélyes 156
 Körtvélyes ágy 61
 Körtvélyfája 91–93
 Körtvélykapu 53
 Körtvélykapui alkerület 136, 143
 Körtvélyszerü 96
 Körtvélyfája (l. még Körtefája) 57, 91–93, 107, 118
 Körtvélyfáji albizottság 104
 Köszönyes Remete (Nyárádremete) 161
 Köszörüs 213
 Köszvényes (Nyárádköszvényes) 76, 146
 Köszvényes Remete (Nyárádremete) 159, 161–162
 Köszvényes Remete (Nyárádremete) 161–162
Kövári László 132
 Kövecses 116, 126, 185
 Kövecses 82
Kövendy Zsigmond jegyző 212
Kövér Pál szolgabíró 22, 122, 139, 171–172, 213, 215
 Köves domb 44, 111, 127, 153
 Köves er 160
 Köves erdő kutya 160
 Köves hágo 89, 162
 Köves hágo 83
 Köves hágo lapossa 31
 Köves oldal 153
 Köves patak 32, 111
 Köves patak árka 107
 Köves pataka 83, 161
 Köves pataka bükke 83
 Köves pataka mocsára 83
 Köves ut 113, 120
 Köves vápa 159, 162
 Köveság 212
 Kövesek 100
 Kövesd (Székelykövesd) 64
 Kövesd (Székelykövesd) 194
Kövesdi Gál jegyző 184
 Kövesdi patak 63–64
 Köveshágo 206
 Kövespatak 162
 Koveszáná 86
 Követs 181
 Követses 185–186
 Követses domb 182
 Követses erdő 189
 Követses oldal 167
 Követses pataka 186
 Követses ut 167
 Követses vége 189
 Kövöcsös 119
 Köz patak 37
 Közbelő dűlő 69
 Közbércz 172
 Közbércz 49
 Közbértz alya 181
 Közép ágy 164
 Közép ágy szőlője 164
 Közép baromvásár 126
 Közép él 132
 Közép forduló 214
 Közép gödör 86
 Közép hegy alya 19
 Közép láb 31, 129, 157–158, 187
 Közép láb 147
 Közép Láb 23
 Közép lább 188
 Közép régi baromvásár 125
 Közép utza 98
 Közép völgy 98
 Közép völgy 200
 Közép völgy árka 200
 Középag 134
 Középhegy szőlő 20
 Középláb 20, 153, 183, 187
 Középor 134
 Középrét 204
 Közepső dűllő 108
 Közepső forduló 17–18, 46
 Közepső szállas 43–44
 Közepső szállas 44
 Közepsőpad 28
 Közlegelő 121
 Közös 64, 203
 Közös erdő 71, 175
 Község helye 121
Kráinik László 90
 Krák 142
Krakai nevű birtokos 85
Krakkai család 195
Krakkai György falusbíró 196
 Krákos verőfénye és észka 148
 Kriptabéli lábok 96
 Kripta lábok 95
 Kriptánál 17, 131, 190
 Kripta tető 61
Kristof család 176
Kristof János hűtös 177
 Krisztián 140
 Krisztyián 142
 Krucsa oldal 46
 Krunga közikládja 60
 Ku fundeture 139
 Kukuja tető 189
Kukujer Pável idős 150
Kun család (l. még Kunn család) 190, 195
Kun Sigismund lásd *Kun Zsigmond*
Kun Zsigmond 47–48, 184, 215

Kuna erdeje 28
 Kund 58–59, 61
 Kundi járás 26–27, 41, 45, 54, 69, 146
 Kundi láb 58
Kunn család (Kun család) 85
 Kuntsad 213
 Kupiju dé Cámpijé (Mezőkölpény) 85
 Kurmetura verőfénye 150
 Kurmeture 140
 Kurta 21, 64, 147, 154, 163
 Kurta (l. még Szkurta) 140
 Kurta átol 157
 Kurta csere 164
 Kurta földek 24, 87
 Kurta láb 27, 37, 156–157, 194
 Kurta lább 157
 Kurta nyil 132
 Kurta patak 166, 192
 Kurta szer 112
 Kurta táblák 166
 Kurta tava 31
 Kurta telek 184
 Kurták 169
 Kurtás 189
 Kurte Kapu (Körtkapu) 91
 Kuruno 113
 Kut fő 25, 74, 147
 Kut hegyesse 32
 Kut oldal 27
 Kut oldalfő 28
 Kut vápa 109
 Kut vápa teteje 205
 Kutas 126
 Kútas 126
 Kutberke 23
 Kuthágo 197
 Kuthát 43
 Kutfő 71, 170, 202
 Kutfő hegy 202
 Kútnál 64
 Kutyasegge 29
 Kutyalva (l. még Cuihu, Székely Kutyalva) 93–98, 117, 120–121, 123, 173
 Kutyalva felöli rövidék 120
 Kükölő megye (Küküllő vármegye) 41
 Kükülő 50, 61, 67, 94
 Kükülő 49, 203
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 124
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 49

Kükülő tere 61
 Küküllő 52, 78
 Küküllő 111
 Küküllő 111
 Küküllő 28–29
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 78
 Küküllő vize 28
 Küküllő 34–35, 45–46, 50, 59, 61–62, 65, 69, 71, 82–83, 88, 98–99, 101, 159, 170, 204, 206, 208, 212–215
 Küküllő (folyó, l. még Kükülő, Kükülő, Küküllő, Küküllő, Küküllő vize, Küküllő, Küküllő, Küküllő) 17–19, 27, 34, 38, 41, 66, 67, 68, 78, 88, 99, 102, 124, 172, 182, 202–203, 206
 Küküllő 58
 Küküllő 22, 46–47, 54, 58, 66, 78–79, 81, 108, 110–111, 116, 172, 199, 204, 206, 209, 214
 Küküllő kerület 71, 101
 Küküllő kerület (l. még Küküllő kerület) 67, 99
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 45, 62, 69, 98, 170, 206, 213
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 17, 18, 27, 34, 38, 41, 78, 88, 124, 172, 182, 203
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 98, 146, 169
 Küküllő megye (Küküllő vármegye) 22, 46, 78, 81, 108, 116, 172, 199, 209, 214
 Küküllő megye Felső kerülete 34
 Küküllő vármegye l. Kükölő megye, Kükülő megye, Küküllő megye, Küküllő megye, Küküllő megye, Küküllő megye
 Küküllő Széplak (Küküllőszéplak) 99
 Küküllő tere 35, 61, 82
 Küküllő vármegye (Küküllő vármegye) 45, 98, 159
 Küküllő vármegye Marosi cirkulus 159

Küküllő vármegye (l. még Kükölő megye, Küküllő megye, Kükülő megye, Küküllő vármegye) 22, 41, 202
 Küküllő vidéke 46
 Küküllő völgye 68
 Küküllődombó l. Dombo
 Küküllői alkerület 60
 Küküllői kerület 187
 Küküllői kerület 54
 Küküllőkörös l. Körös
 Küküllőpócsfalva l. Pausca, Pocsfalva, Potsfalva
 Küküllősolymos l. Oláh Solymos
 Küküllőszéplak l. Küküllő Széplak, Széplak, Széplak
 Küküllővár 106
 Küküllő 50
 Külső bitsok 45
 Külső Dob orotvány 30
 Külső hagymástelek 111
 Külső határ 188
 Külső kerek gyepe 80
 Külső Kerekhegy 181
 Külső Lázdok 153
 Külső monka 166
 Külső nagy buk 25
 Külső pad 164
 Külső ramacz 30
 Külső Szöllök 42
 Külső Szöllök alatt 42
 Külső tövis hely 166
 Külső uttza 83
 Külső vagy Nagy uttza 82
 Kúpú 187
 Kúpús kut 73
 Kús árok 50, 71
 Kús buk 29
 Kús bükk 50
 Kús bükk 160
Kús család 209
Kús család l. *Kús család*
 Kús csere 167, 188
 Kús csere 40
Kús Elek 212
 Kús Ilye (Kisillye) 71–72
Kús Josef, idős 212
 Kús Küküllő 78, 202–203
 Kús Küküllő 49
 Kús Küküllő 28, 204
 Kús Küküllő 49
 Kús mező 32
 Kús Mihály toja 183
 Kús Nyíros 72

- Kűs rét 177
 Kűs Ropo 182
 Kűs Szederjes (Kisszederjes) 71–72
 Kűs széna tova 60
 Kűs tilalmos 110
 Kűs uttza 209
 Kűsbűkk 111
 Kűsbűkk teteje 159
 Kűser hegy 161
Kűsgyörgy Károly 212
 Kűslikat 181
 Kűsmező 31
 Kűsmöd (l. még Kűsmöd) 205
 Kűsmöd (Kűsmöd) 205
 Kűsmöd folyója 32–33
 Kűsmöd pataka 32
 Kűsmödi uttza 205
 Kűsmöd vize 32–33
 Kűss Kűkülő 203
 Kűssomos 164
 Kűstílalmos 110
 Kűszűrős kő 160
 La abraszá 118
 La baczkok 139
 Lá Bálbona 118
 La Balku 115
 La berk 139
 Lá beszeriká ungurilor 91
 La Birlibás 211
 Lá Buduroj 23
 La Butoare 115
 La calea Oroszfai 53
 La capu Padurei 91
 La códa Teului 53
 La copacele 123
 La cruce 145
 Lá crusé 85
 La Czibru 211
 La csetatye 139
 La Csuterie (Vadaskert) 23
 La fagadáu din süssu 85
 La fintina mori
 (A Malom kutnál) 23
 La fintiná muntyi
 (Havas kutja) 23
 La frunte 99
 La funtiná popi 86
 La funtunilei 145
 La Furcs 26
 La Gloduri 86
 La grape viilor 123
 La gura Mokeului 118
 La gurecze intre kerer 139
 La Gurutze 211
 La gyál la Continut 211
 La hotár 169
 La hotarele 141
 La Isvoara 115
 La isvore (A forrásoknál) 123
 La kalea furilor Linginasza 137
 La kalea Reginului 137
 La kalia Penticului 100
 La kápu doszuluj 139
 La Kasztei 143
 La kesztely dupa gyál 139
 La Kistelebe 132
 Lá kiszina 139
 La Klei (A Kalangyáknál) 86
 La Komara 198
 La Kopacii 180
 Lá Kosbá 130
 La Krákos sub padure 139
 La Kudenci 118
 La lacuri 136
 La Likuri (Likur) 139
 La Manastire 134
 Lá mare 118
 La Mistecsen 118
 Lá Mohojáskzá 169
 Lá Mokánele 118
 Lá Moldoros 118
 La Movila 143
 La Mures 123
 Lá muretoaré 24
 Lá Otyuri 150
 La padura Beszericsi 100
 La peor 99
 La Peri 134
 La peri (A Vaczkorosnál) 23
 La Pociumbi 53
 La Pojeaná 115
 La Repeu 211
 La Rezari Csurgeuluj 211
 La Riskolnitze 137
 Lá Ritu Jónkuluj 118
 Lá Rizoré 118
 La Rusabá 211
 La Sesz (Lapály) 150
 La spojele 169
 La Stuptyin 211
 Lá szels 139
 La Szos 211
 La Teusor 141
 La teusorá 24
 La ttermuri 144
 La Ulmu 91
 Lá ungyu Ketzi 118
 Lá velcse 169
 La vie 137
 La virse 139
 La vizoine 118
 Lábasto 150
 Labutzu 134
 Lac 135
 Lackod l. Laczkod
 Laczkod (Lackod) 18, 34, 82, 125
 Laczkodi patak 18
 Ladamér 156
Ladosián Imreh jegyző 123
 Laj 170
 Lajoicia 22
 Lajtorjás 140
 Lák (Tó) 139
 Lakösd 167
 Lándor (l. még Nándra) 99
 Lándzsás oldal 141
 Lantsa 134
 Laográdá 139
 Lapály 36, 105, 150
 Lapályos 50
 Lapátnyel 160
 Lápfaigörgő 166
 Lapohas 83
 Lapos 28, 32, 49–50, 62, 80, 153, 213
 Lapos (Lepus) 140
 Lapos árka 29
 Lapos csere 28, 38–39
 Lapos tó 105
 Laposs 45, 71, 75, 79–80, 147, 153
 Lapuhas 161
 Lárga (Tágos) 150
Laslo Joanu 87
László István falusbíró 80
László János 61
Laszlo Mihály 76
 László utja 81
 Lásztine 139
 Látopatak 111
 Laz 151
Lázár család, gróf 60–61, 65, 133
Lázár Benedek jegyző 127
Lázár Imre 61
Lázár István, gróf 60
Lázár Josef 61
Lázár Moritz, gróf 189
Lázár nevezetű ember 204
 Lázár szőlő hegy 204
 Lázd 72, 154
 Lazur 26
 Lázur 77
 Léány hegy teteje 161

- Leány mező 33, 53
 Leánykut tere 34
 Leányvár 48, 121, 170, 215
 Leányvár pataka 48
 Lebánháza 49
 Lechintia Micáé (Kislekence) 85
 Legelő 23
 Legelő 47, 50, 125
 Legények széna füve 138
 Lehe[!] dombja 107
Lehel vezér 107
 Lejára 42, 153, 177, 182–183, 187
 Lejárok 46
 Lekencze (Kislekence) 84, 145
 Lekentze (Kislekence) 182
 Lekintia Micáé (Kislekence) 85
 Lekintia Micáé (Kislekence) 24
 Lekintia Miché (Kislekence) 85
Lekintán Szimyon falusbíró 169
 Lelesz 176
 Lencsés hegy 212
 Lene hidgya 119
Lengyel István 76
Lengyel János birtokos 178
Lengyel János falusbíró 118
Lengyel Josef 186
 Lengyelhintergatz 170
Lenk von Treuenfeld, Ignaz 88
 Lenszeg 57, 92, 213
 Lepend (Leppend) 42
 Leppend 27, 35, 41
 (l. még Lepend)
 Lepus 140
 Levél 42
 Levél észka 148
 Levél széna füve 148
 Levél völgye 148
 Levélfája 82
 Libáncs 122
 Ligat 164, 177
 Ligat alya 177
 Liget 51, 59
 Liget parlagja 203
 Lik 79
 Likas 147
 Likas domb 161
 Likas parlag 81
 Likasztó teteje 65
 Likat cseréje 181
 Likat fő 160, 161
 Likat fő mezője 161
 Likatvég 160
 Likur 139
 Linge Tekenyös 152
Lits Niku gornyyik 144
 Ló cöveklő 101
 Ló cöveklő 24
 Ló köttő 188
 Locu Fagedeului 134
 Locul Sáténilor 85
 Locz erdeje 33
 Locz pataka 33
 Locz pataka melyéke 33
 Lóc (l. Lotz) 32
 Lóc cöveklő 138
 Locz cöveklők 133
 Lodáng 26
 Logigu (Ludvég) 100
 Logos 176
 Lögös oldal 186
 Lok 28, 40, 65, 83, 99, 111, 212
 Lokert 26, 58, 92
 Lókert 101
 Lökös hátja 111
 Lokötő 25
 Lokötő 20, 84, 195
 Lokötő 146
 Lokötő 197, 212
 Lókötő 195, 204
 Lókötő 55, 71
 Look also 83
 Lopágy 109
 Lorán 208
 Lorok 200
Losonczy János lelkész 89
Lórántfy Susánna lásd *Lórántffy Zsuzsanna*
Lórántffy Zsuzsanna fejedelemné 133
 Lorentzdorf (Lörincfalva) 99
 Lotz (Lóc) 32
 Lovak uttya 48
 Lovas erdő 89
 Lörincfalva l. Lorentzdorf, Lörinczfalva, Lörintzfalu, Lörintzfalva
 Lörincfalva (Lörincfalva) 101
Lörinczy család 195
Lörinczy Gyula földbirtokos 108
Lörintz Dániel jegyző 108
Lörintz nevű birtokos 100
 Lörintzfalu (Lörincfalva) 99
 Lörintzfalva (Lörincfalva) 99–101
 Lörintzhalma 146
 Lörintzié 174
 Lötze 73
 Lövér 42
 Lövéri hágo 128
 Lucz 121, 173, 185, 213
 Lucz folyó 26
 Lucz patak 185
 Luczai bokra 92
Luczai nevű birtokos 92
 Luczrajáró 121
 Ludas (Marosludas) 23, 35, 86, 93, 140
 Ludas domb 132
 Ludasi oldal 116
 Ludesdorf (Ludvég) 100
 Ludos (Marosludas) 93–94, 118
 Ludosi lankás 94
Ludosi Sándor 120
 Ludvég (l. még Logigu, Ludesdorf, Ludvigsdorf, Szász Ludvég) 100–101
 Ludvigsdorf (Ludvég) 100
 Lúgos domb 161
 Luka havassa 185
Luka Mihály 36
Lukács család 40
Lukácsi család 83
 Lukácslé 40
 Lukácslé fő 40
 Lukafalva 100–102, 209
 Lukailencfalva l. Ilentzfalva, Illencfalva, Illentzfalva
Lukáts Péter 194
Lukáts nevű vezér (fiktív személy) 62, 100
 Lukáts utja alyja 170
 Lukáts vár 61–62, 189
 Lungile 120
 Lupsa 93
 Lutson pataka 204
 Lutz 42
Luxemburgi Zsigmond magyar király 176
 Lügesd 75
 Lüget 49, 72, 82
 Lüget alya 188
 Lüget motsára 44
 Lüget oldal 212
 Lügeti malom 203
 Lügett 188
 Lügösd 76
 Máál 62
 Macskalík 111
 Macskás 81, 109
 Macsuklya 195
 Mada völgye 37
 Madár rét 40
 Madaras (Mezőmadas) 129–131, 133, 137, 194

- Madaras család* l. *Madaras familia* 81, 83
 Madaras felé menő völgy 194
 Madaras rét 81
 Madaré 40
 Magoss mart alya 30
 Magura szeg 167
 Magyar (Nagy) Fülpes (Magyarfülpös) 104
 Magyar asszony 123
 Magyar Bölkény (Alsóbölkény) 20–21, 170
 Magyar Bükkös (Magyarbükkös) 103, 106
 Magyar Bükkösi völgy 71, 99, 106
 Magyar Déllő (Magyardellő) 103–104, 144
 Magyar Déllő (Magyardellő) 169
 Magyar Fráta (Magyarfráta) 23, 35–36, 139
 Magyar Fülpes (Magyarfülpös) 211
 Magyar Fülpes (Magyarfülpös) 104
 Magyar Herepe (Magyarherepe) 105
 Magyar Hidegkut (Magyarhidegkút) 109, 174
 Magyar hon (Magyarország) 42
 Magyar Kis Sáros (Magyarsáros) 108
 Magyar ország (Magyarország) 107
 Magyar Péterlaka (Magyapéterlaka) 91, 107–108, 118
 Magyar Régen (Magyarrégen) 184, 185
 Magyar Régeni járás (Magyarrégeni járás) 91, 104, 169, 173, 209, 211
 Magyar Regin (Magyarrégen) 184
 Magyar Sákod (Magyarzsákod) 108
 Magyar Sáros (Magyarsáros) 108, 214
 Magyar sor 82
 Magyar Uraj (Székelyurality) 129–130
 Magyar Zsákod (Magyarzsákod) 108–109, 199, 201
 Magyar Zsákod pataka 109
 Magyarbükkös l. Bikis, Magyar Bükkös
 Magyardellő l. Magyar Déllő, Magyar Déllő
 Magyarfráta l. Fráta, Magyar Fráta
 Magyarfülpös l. Fülpesu Mare, Korod Fülpes, Kród Fülpes, Magyar Fülpes, Magyar Fülpes, Magyar (Nagy) Fülpes Nagy Fülpes
 Magyarherepe l. Magyar Herepe
 Magyarhidegkút l. Magyar Hidegkut
Magyari János jegyző 82
Magyari János válaszmány 88
 Magyarkirályfalva l. Királyfalva
 Magyaró (Magyaró) 70, 105
 Magyaró (l. még Magyaró) 49, 105–106
 Magyaró bokor 79
 Magyaró bokor alatt 79
 Magyaró hegy 100
 Magyarok toja 130
 Magyarország l. Felső Magyar ország, Magyar hon, Magyar ország
 Magyaros 23, 33, 35, 45, 57, 71, 80–83, 98, 116, 137, 172, 183, 197, 214
 Magyaros (Nyárádmagyarós) 26, 80–81, 83, 112, 159–161
 Magyarós 98
 Magyaros alja 84, 187
 Magyaros bérce 81
 Magyaros erdeje 202
 Magyaros füzes kút 83
 Magyaros kert 44
 Magyaros mege 187
 Magyaros oldal 57, 160, 197
 Magyaros völgy 33
Magyarosi Márton 78
 Magyarózd l. Ozd. Ozdu
 Magyarpéterlaka l. Magyar Péterlaka, Péterlaka
 Magyarrégen (l. még Magyar Régen, Magyar Regin) 184
 Magyarsáros (l. még Magyar Kis Sáros, Magyar Sáros) 108
 Magyarvölgye 90
 Magyarzsákod l. Magyar Sákod, Magyar Zsákod, Zsákod
 Mája (l. még Moja) 26, 33, 38–39, 109–110, 112, 114
 Mája fele forduló 38
 Mája réte 114
 Májai erdő 39
Májai Gábor 34
Májai István válaszmány 110
Májai Josef jegyző 34
Májai Mihály fő hites 186
Májai Mihály jegyző 34, 39
 Major ház kert 187
 Major kutt 188
 Majorház 21, 171
 Majorház hely 81
 Majorház mező 181
 Majorház oldal 171
 Majorháza 21
 Majos (Mezőmajos) 22, 139, 171
Makaria Josef falu örege 125
Makarie nevű birtokos 180
Mak Todor falusbíró 99
 Makdomb 34
 Makfalva 57, 65, 77, 82–83, 110, 111, 163, 205
 Makfalvi járás 27, 39, 159, 173
 Makfalvi uttza 205
 Mákföld 42
 Mákföld 108
Makkfalvi Sámuel 67
 Makkos domb 90
 Makkoséle 193
 Mako vár 205
 Makra 65
 Makravára 110
 Maksai szőlők 41
 Mál uttya 81
 Malaista 209
 Málaisté 85
 Malaisti 84, 116
 Málháttya 81
 Mall 106
 Mallom rét 122
 Málmege 147, 186
 Malmon alol 141
Málnási Elek jegyző 52
 Malom 55, 59, 95–96, 100, 121, 126
 Malom alja 171
 Malom berek 75, 202
 Malom Berek 48
 Malom cseréje 107
 Malom dosza 60
 Malom eleje 153
 Malom előtt 131
 Malom felé járó ut 167
 Malom hegy 86
 Malom oldal 28–29, 132

- Malom padja 170
 Malom rétje 96
 Malom réttje 68
 Malom réttye 23
 Malom szeg 28, 153
 Malom tartománya 192
 Malom tető 132
 Malom utca 94, 126
 Malom ut 72
 Malom völgye 148
 Malomberke 92
 Malomfalva 111–112, 180
 Malomgödre 174
 Malomkert 100, 163, 166, 177
 Malomláb 121
 Malomnál 42, 101
 Malompad 150
 Malomrét 21, 70, 122, 132
 Málszeg 186
Mán János falusbíró 128
 Marasszék l. Marosszék
 Mare (Nagy utca) 120
 Margit völgye 107
 Marha delező 95
Marian Sangiorzan jude mic 115
Mária Terézia császárnő 135, 154
Mária Theresia lásd *Mária Terézia*
Mária Thérésia lásd *Mária Terézia*
 Marján gödre 89
 Márk könyöke 23
Márk Oniszie 169
 Márkod 26, 33, 43, 80–81, 110, 112, 114, 146
 Márkód (Márkod) 159–160
 Márkos 189
 Márkos árka 43
Markos György esküdt 72
Markuj János 99
 Maroka 45
 Maros átjáró 97
 Maros Bogát (Marosbogát) 118
 Maros Bogáti járás
 (Marosbogáti járás) 117, 168
 Maros Bogáth (Marosbogát)
 115–117, 120–121
 Maros Bogáthi járás (Maros-
 bogáti járás) 84, 120, 145,
 168, 198
 Maros Dátos (Marosdátos) 117
 Maros folyó (l. még Maros vize)
 17, 23, 35, 39, 42, 47–49, 57,
 70, 72–73, 82, 86, 91–98,
 100, 103–106, 111, 116–118,
 120–122, 123, 125, 127–128,
 134–135, 138, 140, 144,
 149, 151, 168–170, 173,
 176–177, 189, 213, 215
 Maros Geze (Marosgeze)
 118, 120
 Maros Jára (Marosjára) 51, 57,
 85, 107, 118–119, 193
 Maros Járai szolgabírói járás
 51–52, 57, 176
 Maros Járai szolgabírói kerület
 84, 91
 Maros járo 122
 Maros Keresztur
 (Maroskeresztúr) 119, 152
 Maros kerület 128, 153,
 157, 204
 Maros Ketze (Maroskece)
 118, 120
 Maros Lekencze
 (Maroslekence) 84
 Maros Lekentze
 (Maroslekence) 117, 169
 Maros Ludas (Marosludas) 35
 Maros Ludos (Marosludas)
 118, 120
 Maros Orbo (Marosorbó) 169
 Maros Sárd (Székelysárd) 195
 Maros Szék (Marosszék) 24
 Maros Szent Anna (Maros-
 szentanna) 122, 135, 211
 Maros Szent György
 (Marosszentgyörgy) 73–74,
 114, 122, 149, 211
 Maros Szent Király (Marosszent-
 király) 63, 124, 152
 Maros Szereda
 (Nyárádszereda) 199
 Maros Ujvár (Marosújvár) 23,
 37, 103, 105, 120
 Maros Ujvári járás
 (Marosújvári járás) 93
 Maros Ujvári kerület 118
 Maros Vasarhely
 (Marosvásárhely) 114–115
 Maros Vásárhely
 (Marosvásárhely) 22, 25,
 62, 74, 89, 93–94, 101–102,
 122, 125, 127, 135, 148,
 152, 157, 166–167, 170,
 172–174, 189, 196–199
 Maros Vásárhelly kerület 43
 Maros vidéke 213
 Maros vize 39, 47, 70, 82,
 93–94, 96, 100, 117, 120,
 125, 128, 151, 173, 213
 Marosagárd l. Ágárd
 Marosbárdos l. Bardos, Bárdos
 Marosbogát l. Bogát, Bogáta,
 Bogáth, Maros Bogát, Maros
 Bogáth
 Marosbogáti járás l. Bogáthi járás,
 Maros Bogáti járás, Maros
 Bogáthi járás
 Maroscsapó l. Czapa, Csapo
 Marosdátos l. Dátos, Dátyes,
 Maros Dátos, Muresiu
 Datésiu
 Marosfelfalu l. Hochfeld, Felfalu,
 Pransz dorf
 Marosi alkerület 63
 Marosi alkirálybírói járás 122
 Marosgeze l. Maros Geze
 Maroshévíz l. Toplicza
 Marosjára l. Jára, Maros Jára
 Maroskece l. Ketza, Ketze, Maros
 Ketze
 Maroskeresztúr l.
 Maros Keresztur
 Marosi kerület 156–157, 210
 Maroskisfalud (l. még Kisfalud)
 151, 152
 Marosi Külső kerület 135
 Maroslekence l. Maros Lekencze,
 Maros Lekentze
 Marosludas l. Ludas, Ludos,
 Maros Ludas, Maros Ludos,
 Mures Ludus
 Marosorbó l. Maros Orbo
 Marosoroszfalu l. Oroszfalu
 Marosoroszi l. Oroszi
 Marossárpatak l. Sárpatak
 Marosszék (l. még Marasszék,
 Maros Szék, Marusszék, scaun
 a Muresiului, scaunul Mures,
 scaunul Muresiului, scaunul
 Muresului) 21, 24, 27, 33,
 36, 38–39, 43, 45, 50–52,
 54–56, 60–63, 65–67, 70–72,
 74, 76–77, 80, 82–84, 88–89,
 93, 94, 99–102, 107, 110,
 112, 114, 119, 122, 124–125,
 128–130, 133, 135–138, 141,
 146–148, 151–154, 156–159,
 161–168, 170, 173–174,
 176–178, 185, 187–190, 192,
 194–195, 197, 201–202,
 204, 209–212, 215
 Marosszék havassa 100, 206
 Marosszentanna l. Maros Szent
 Anna, Mures Sant Ana, Szent
 Anna

- Marosszentgyörgy I. Czigány
Szent György, Maros Szent
György, Szent György
Marosszentjakab I. Szentjakab,
Szentjakab
Marosszentkirály (I. még Maros
Szent Király, Szentkirály)
64, 124
Marosszereda I. Maros Szereda
Marostelek I. Olá Telek, Oláh
Telek
Marosugra I. Ogra, Ugra
Marosújvár I. Maros Ujvár
Marosújvári járás I. Maros Ujvári
járás
Marosvásárhely (I. még Maros
Vasarhely, Maros Vásárhely,
Marus Vásárhely, Neumarkt,
Osiorheiu, Wasarhely, Zékel
Vásárhely) 125
Marosvécs I. Vécs, Vets
Mart alya 56
Marta 32
Márta nevű ember 57
Mártadomb 57
Marton Andras esküdt 60
Márton Ferenc falusbíró 161
Marton Josef hites 186
Martonos (Firtosmartonos) 159
Marusán Joánnu 24
Marusán Juon idős, falusbíró 64
Marusszék (Marosszék) 22, 26
Marus Vásárhely
(Marosvásárhely) 155
Marzsínán Dumitru 117
Marzsínán Záharia falusbíró 117
Masa kuttya 68
Másod nyíl 49
Második láb 55
Máté család 161
Máté 81
Máté dombja 109
Máté Sándor 46
Máté Sigmond 61
Máthé Farkasné, özvegy 120
Máthé Gábor jegyző 45
Máthé gödre 79
Matthias Sygerus lásd Sigér
Mátyás 156
Matskalik 160, 181
Matskalik hátja 160
Matskalik kútya 159
Matskás 89
Matskási család 94
Matyko 119, 151
Mátyus család 83
Mátyus 206
Matzod 153
Mayer csorgója 100
Mazarostile 134
Mé patak 162
Méder család 34
Medgyes 101
Medgyes hágo 158
Medgyesfalva (Meggyesfalva) 119
Medgyesszék 34
Medve gödör 83, 206
Medve verem 81, 162
Medvés oldal 113
Meg nező 134
Meg nező pataka 134
Megye erdeje alja 183
Megye irtássa 211
Megye nyila 187
Megye rétjinél 131
Megye réttye 134
Megyes 140
Megyes Mál 84
Megyes pad 138
Megyesfalva (Meggyesfalva) 128,
152, 189
Meggyesfalva I. Medgyesfalva,
Megyesfalva
Méh kementze 208
Méhes (Mezőméhes) 23, 86,
139–140, 145
Méhes kert 173
Méhes vápája 161
Méhesberek alja 207
Méhész dombja 82
Méhszög 168
Méhjes berek 207
Méjre menő 19
Mela 84
Meleg ágy 146
Meleg bükk 175
Meleg Illye 84
Meleg mál 69
Meleg Moses falusbíró 63
Meleg odal 189
Meleg oldal 29, 121, 167, 175,
177, 188
Ménes (Mezőménes) 135, 137,
140, 194
Ménesi ut 194
Menő 79
Menyhárt István falusbíró 78
Menyhárt Moses 69
Merész 151
Mérész 129
Meritő 167
Mesteacanu 145
Mester berke 49
Mester rétye 107
Mester szállás 149
Mester völgye 29
Mész gödör 61
Mész kementze oldal 44
Mészárosok rétje 127
Meszarosu Giorgie, idős 152
Métely 105
Methenrajfer család 53
Mezeristye 23, 135
Mező Bánd (Mezőbánd) 129,
133, 138
Mező Bándi járás (Mezőbándi
járás) 63, 111, 124, 135,
138, 141, 151–152
Mező Bergenye (Mezőbergenye)
134, 152
Mező Csávás (Mezőcsávás) 56
Mező Csávás (Mezőcsávás)
24, 135
Mező derék 160, 206
Mező Kapus (Mezőkapus) 129
Mező Kapus (Mezőkapus) 84
Mező Kölpény
(Mezőkölpény) 137
Mező Kölpény (Mezőkölpény)
138, 142, 202
Mező Kövesd (Székelykövesd)
63–64, 115 (I. még Mező
Kövesd)
Mező Kövesd (Székelykövesd)
194 (I. még Mező Kövesd)
Mező Külső láb 167
Mező Madaras (Mezőmadaras)
129
Mező Madaras (Mezőmadaras)
63, 130, 138–139, 142–143
Mező Ménes (Mezőménes) 140
Mező Örke (Mezőörke) 120
Mező Örményes
(Mezőörményes) 85
Mező Örményesi járás
(Mezőörményesi járás) 149
Mező Pagocsa (Mezőpagocsa) 140
Mező Panit (Mezőpanit) 141
Mező Panit (Mezőpanit) 63–64,
151–152
Mező Pete (Mezőpete) 84,
144–145
Mező Pete (Mezőpete) 198
Mező Pogotsa (Mezőpagocsa) 142
Mező Rissu (Mezőrűcs) 24, 85

- Mező Rűts (Mezőrűcs) 141–142
 Mező Sályi (Mezősályi) 145
 Mező Sámsond (Mezősámsond) 128, 135, 137–138, 142, 176
 Mező Sámsondi járás (Mezősámsondi járás) 128, 176
 Mező Sámsondi dúlói járás 55, 122, 135, 210
 Mező Szengyel (Mezőszengyel) 23, 35, 120
 Mező Szent Margitta (Mezőszentmargita) 144
 Mező Szent Margitta (Mezőszentmargita) 103
 Mező Szokoly (Mezőszokol) 144
 Mező Ujfalu (Mezőújfalu) 145
 Mező Uraly (Mezőuraj) 198
 Mező völgy 200
 Mező völgy árka 200
 Mezőbánd l. Bánd, Mező Bánd
 Mezőbándi járás l. Bándi járás, Mező Bándi járás
 Mezőbanyica l. Baitia, Szász Banyitza, Szász Branyitza
 Mezőbergenye l. Bergenye, Mező Bergenye
 Mezőcsávás 24, 56, 135 (l. még Mező Csávás, Mező Csávás)
 Meződomb l. Domb
 Mezőfele l. Fele, Felé
 Mezőharasztos l. Harastesiu, Harasztos
 Mezőkapus l. Kapus, Mező Kapus
 Mezőkirályfalva l. Craifaleu, Királyfalva
 Mezőkölpény l. Kölpény, Kölpény,
 Kupiju de Cămpijé, Mező Kölpény, Mező Kölpény
 Mezőmadaras l. Madaras, Mező Madaras
 Mezőmajos l. Majos, Moisés, Mojos
 Mezőméhes l. Méhes
 Mezőménes l. Ménes, Mező Ménes
 Mezőörke l. Mező Örke
 Mezőörményes l. Mező Örményes, Örményes
 Mezőpagocsa 140 (l. még Mező Pagocsa, Mező Pogotsa, Pagocsa, Pogácsa, Pogecsává)
 Mezőpanit l. Mező Panit, Mező Panit, Panit
 Mezőpete l. Mező Pete, Mező Pete
 Mezőrűcs l. Mező Rissu, Mező Rűts, Rűts
 Mezőrűcsi Néma l. Néma, Nima, Prédiul Nimi
 Mezősályi l. Mező Sályi
 Mezősámsond 132 (l. még Mező Sámsond, Sámsond, Sámsondu de Cămpie, Sămsund, Sanclund, Szánklood)
 Mezősámsondi járás l. Mező Sámsondi járás, Sámsondi járás
 Mezőség (Mezőség) 93–94
 Mezőség 36, 52, 141 (l. még Mezőség)
 Mezőszabad l. Sabadul, Sabadul de Campie, Szabad, Szabadu
 Mezőszengyel l. Mező Szengyel, Szengyel
 Mezőszentandrás l. Săntu, Szent András, Tondreas
 Mezőszentmargita l. Mező Szent Margitta, Mező Szent Margitta, Szent Margitha, Szent Margitta
 Mezőszokol l. Mező Szokoly, Socolu, Szokoly
 Mezőzáh l. Záh
 Mezőújfalu (l. még Mező Ujfalu, Ujfalu, Vaideiu, Vajdeiei, Vajdeiu, Vajdej) 93
 Mezőuraj l. Mező Uraly, Orojul de Campie
 Mezővelkér l. Velkér, Vélkeru
Michael Toldalagi lásd *Toldalagi Mihály*
 Mihály borozda 208
Mihály család 67
 Mihály cseréje 111
Mihály János falusbíró 176
 Mihály kovács 109
 Mihály kut árka 40
 Mihály kuttya 40
Mihály nevű birtokos 165
Mihutz kuttya 142
Mike nevű vezér (fiktív személy) 146
 Mikefalva 17, 34–35, 54, 146
 Mikefalvi dúlő 17
Mikes Ilona 74
Mikes Károly, gróf 130
Mikes nevű vezér (fiktív személy) 43
 Mikháza 43–44, 74, 76, 80–81, 113, 146–147, 159
Miklos család 40
 Miklos Antal nevű hely 194
 Miklos domb 29
Miklos Gergej falusbíró 109
Miklos Károly jegyző 117
Miklos Márton választmány 23
Miklos Menyhárt falusbíró 41
Miklos nevű lakos 29
Miklos pap 158
 Mikó 177
Mikó Imre, gróf 130–131
 Miko pataka 212
 Milesielu (Kisnyulas) 85
Miriszlai Sándor jegyző 119
 Mirtse tetője 141
 Miszeg 124
 Mocs l. Mots
 Mocsár 21, 81, 110, 118, 121, 128, 156, 215
 Mocsárfő 159
 Mogaja 145
 Mogyoros 59
 Mogyoroszeg 54
Mohay család 149
 Mohay gödör 149
Mohay János 150
 Moisés (Mezőmajos) 24
 Moja (Mája) 110
 Mojareu (Magyaros) 23
 Mojos (Mezőmajos) 135
 Moka 168
 Mokája fara 130
 Mokája gátja 133
 Mokája tere 130
Mokán vagy Bágy család 118
Moldovan család 87
 Moldováná (Moldovai) 86
Moldovan Doni 84
Moldovan Georgiu 87
Moldován György hűtös 184
Moldován Juon falusbíró 27
Moldován nevű birtokos 86
Moldován Nyiku esküdt 27
Moldován Tenászia falusi bíró 116
Moldován Mihály esküdt 76
Molnár család 110, 114
Molnár Ferentz 84
Molnár György falu örege 46
Molnár István 173
Molnár István birtokos 168
Molnár János falusbíró 114, 204
Molnár József jegyző 204

- Molnár Károly falusbíró* 29
Molnár Lajos jegyző 84, 147
Molnár Mihály 143
Molnár Miklos falusbíró 46
 Molyna 87
 Monor (Monorfalva) 48
 Monos falu (Monosfalu) 49
 Monos to 132
 Monosfalu l. Monos falu,
     Morerén
 Morerén (Monosfalu) 49
 Morgó 127
 Móric l. Moritz, Morutz
 Morin 23
 Moritz (Móric) 86
 Morit[z] szege 181
 Moritska 195
 Morun (l. Morin) 23
 Morutz (Móric) 86, 151
 Mosnyág fara 131
 Mosnyág gödre 131
 Mosnyág kutja 131
 Mosnyág kutja felett 131
 Mosnyág padja 131
 Mosnyág rét 131
 Mosnyág tere 131
 Moso rév 111
 Moson (Székelymoson) 39, 74,
     76, 191, 194–195
 Moson felé forduló 38
Mosoni Balázs 194
 Mosoni Eszak 191
Mosoni Ferentz 76
 Motsár 20, 37, 39, 45, 49–50,
     56, 142, 160, 186
 Motsard kutja 170
 Motsáros 99
 Motsárszer 213
 Mots (Mocs) 109
 Motsi járás (Mocsi járás) 23, 35,
     86, 139, 145, 150
 Mujáta 151
Mujka Tódor falusbíró 123
Muntyán család 141
 Mures (Maros folyó) 180
 Mures Ludus (Marosludas) 120
 Mures Sant Anna
     (Marosszentanna) 115
Muresán Nikolai 117
 Muresiu Datésiu
     (Marosdátos) 117
Mureszán Vaszliu falusbíró 84
 Murétz 140
 Murok ország 101
Murvai család 54
Musnai Samu 21
 Mutea Nimeloru 53
Muzsnai Antal jegyző 118
 Münzerie (Csikos kert) 23
 Naclasia 22
Naclasia nevű birtokos 22
 Nád 79, 185
 Nádas pataka 101, 111, 134
 Nádas tető 187
 Nádas to 96
 Nádas járás (l. még Szász Nádos
     járás) 22
 Nádaskut oldal 61
 Nádos kut 74
 Nádos nyíl 88
 Nádos oldal 90
 Nádos to (Gruecza tava) 111
Nagy Adorján 83, 147
 Nagy Adorjány
     (Nagyadorján) 204
 Nagy ág 194
 Nagy agyagos erdő 25
Nagy Albert birtokos 178
Nagy András jegyző 47
 Nagy árkok 50
 Nagy árok köze 119
 Nagy árok melyéke 183
 Nagyászo patak 83
 Nagy átal 102, 103
 Nagy Átal 21
 Nagy Átol 19
 Nagy Barázda alja 183
 Nagy barázda tető 183
 Nagy berek 43–45, 92, 122,
     151, 154
 Nagy Bocz oldala 30
 Nagy borozda alya 76
 Nagy Borozda felett 175
 Nagy бүк 50
 Nagy Бүк 200
 Nagy бүкк peres 207
 Nagy Bun (Bún) 99, 109
 Nagy butsu 189
 Nagy Czég (Nagycég) 86
 Nagy Csákján hát 182
Nagy család 67, 174, 190
 Nagy Czégi kerület 90, 134
 Nagy Cserged (Nagycserged) 54,
     69, 146
Nagy Daniel 55
Nagy Dániel válaszmány 176
Nagy Deső 56
 Nagy döngő 154
 Nagy Egrestő 49
Nagy Elek jegyző 135
 Nagy ér 149
 Nagy Ercse (Nagyercse) 147
 Nagy erdő 137, 150
 Nagy erdő 127
 Nagy Erdő 84
 Nagy erdő alja 119, 194
 Nagy erdő alya 45
 Nagy erdők alja 167
 Nagy erdő legelő 97
 Nagy Ernye (Nagyernye)
     43, 51, 71–72, 121–122,
     148, 176, 201
 Nagy Ernyei császári királyi út
     44
 Nagy Ertse (Nagyercse) 211
 Nagy Fajka eleje 30
 Nagy Fajka észka 30
 Nagy far 142
 Nagy Fekete 130
Nagy Ferenc falusbíró 49, 153
Nagy Ferentz birtokos 39
Nagy Ferentz jegyző 45
 Nagy föld 50, 100, 166
 Nagy földek a falu végén 87
 Nagy Fülpes (Magyarfűlpös) 104
 Nagy gálnás 96
 Nagy gát alja 119
 Nagy gödör 23, 139, 209
 Nagy gödör verőfényre 23
Nagy György, idős 60
Nagy György jegyző 72, 76
 Nagy György kuttya 204
 Nagy György utja 98
 Nagy hágo 55
 Nagy halasto 111
 Nagy hegy szőlő 25
 Nagy hegy szőlő 26, 127, 147,
     204, 207
 Nagy hegy szőlő 63
 Nagy Henter 23
 Nagy Heres árkába 200
 Nagy heveder 199
 Nagy híd 142
 Nagy horgu 55
 Nagy hosszú 102, 147, 182
 Nagy Ida (Nagyida) 54, 86, 91,
     105, 134, 136–137, 143,
     145, 148, 208
 Nagy Ikland (Nagyikland) 84
Nagy Imre jegyző 194
Nagy István jegyző 204
Nagy János 29, 51, 62
Nagy János, tompai 195
Nagy jegyző 58, 93, 177
Nagy Josef, idős 186

- Nagy Josef* 61, 212
Nagy Joseff 137
 Nagy Ju kosár 189
 Nagy Kárhágo 156
 Nagy Kend (Nagykend) 50, 78–80, 196, 203
 Nagy Kend falva (Nagykend) 79
 Nagy Kendi patak 79
 Nagy kerittő 191
 Nagy kö 81, 186
 Nagy kö lapossa 26
 Nagy kosok 53
 Nagy Küküllő (Nagy Küküllő) 109
 Nagy Küküllő (l. még Nagy Küküllő, Nagy Küküllő) 18, 68
 Nagy Küküllő (Nagy Küküllő) 29
Nagy Lajos 26
Nagy Lajos, ifjú 45
Nagy László 73
Nagy Lázár 61
 Nagy lokfő 29
 Nagy másként Kerek erdő 183
 Nagy mező 212
 Nagy Mihály gödre 211
Nagy Miklós falusbíró 139
 Nagy Miklos tova 205
 Nagy mocsár 102
Nagy Mozes falusbíró 168
 Nagy Nyárád 161, 167
 Nagy Nyáros 56
 Nagy nyíl 39, 100, 102–103
 Nagy nyilak 88
 Nagy Nyír 104
 Nagy Nyulási járás (Nagynyulási járás) 53, 85, 90, 104, 134, 136, 143–144, 147, 208
 Nagy Oldal (Nagyoldal) 142
 Nagy oldal 41, 64, 109, 132, 150
 Nagy Oldal 99, 102
 Nagy oldal alja 207
 Nagy Ölves (Nagyölyves) 149–150
 Nagy örök 103
 Nagy Örök 101
 Nagy orotvány 109
 Nagy orotvány allya 199
 Nagy orotvány árok 199
 Nagy orotvány föle 30
 Nagy orotvány loka 30
 Nagy parlag 183–184, 189
 Nagy patak 68, 80–81, 194
 Nagy Plesajja 87
 Nagy Pusztás 193
 Nagy rét 20, 25, 36, 38–39, 41–42, 48, 67, 74, 80, 116–117, 124, 129, 154, 160, 166–167, 178, 184, 187, 197, 207, 214
 Nagy Rét 17, 23, 36, 72, 117
 Nagy rét a székesi határ felől 36
 Nagy rétt 188
 Nagy Ropo 182
Nagy Sámuel 114
Nagy Samu falusbíró 62
Nagy Samu nevű birtokos 193
Nagy Sándor 36
Nagy Sándor falusbíró 34
Nagy Sándor birtokos 114
 Nagy Sármás (Nagysármás) 23, 36, 86, 145, 150–151
Nagy Sigmond falusbíró 152
 Nagy Solymos (Nagysolymos) 30–31, 174
Nagy Szabó Ferenc 131
 Nagy Szederjes (Nagyszederjes) 50–51, 71–72, 118, 188
 Nagy széna fű 30, 134
 Nagy Szentkirály 126
 Nagy Szillas 151
 Nagy szöllő 81
 Nagy Szöllő 84
 Nagy szőlő 56
 Nagy szőlő 197
 Nagy szőlő alja 90
 Nagy szőlő alya 81
 Nagy Szurdék 126
 Nagy tanarok 97
 Nagy Tanorok 89
 Nagy Tekenyös 89
 Nagy tekenyös 151
 Nagy Teremi (Nagyteremi) 209
 Nagy to 49, 132–133
 Nagy Tó 158
 Nagy to tere 131
 Nagy tsere 170
 Nagy Tyityiana 150
 Nagy ugra 113
 Nagy Ujbánd utca 129
 Nagy utca 54–55, 120
 Nagy ut szere 72
 Nagy utza 94, 184–185
 Nagy uttza 80
 Nagy uttza pataka 133
 Nagy üver 21
 Nagy válu alyja 205
 Nagy vápa 57, 64, 109, 111
 Nagy Várad (Nagyvárad) 67
 Nagy végül 152
 Nagy verem 56
 Nagy verőfény 86
 Nagy veszes 109
 Nagy völgy 21, 61, 69, 119, 129, 182
 Nagy völgy 40, 51, 72, 109, 212
 Nagy völgy eszka 119
 Nagy völgy tulja 212
 Nagy völgy verőfénye 119
 Nagyadorján l. Nagy Adorján
 Nagyárok 21, 50, 79, 119, 183
 Nagybükk 49, 50
 Nagycég l. Nagy Czég
 Nagycserged l. Cserged, Nagy Cserged
 Nagycsúrláb 57
 Nagyenyed l. Enyed
 Nagyercse l. Ercea Mare, Nagy Ercse, Nagy Ertse
 Nagyerdő 19, 45, 107, 142, 167, 189, 196, 200
 Nagyerdő alja 127
 Nagyernye l. Ernye, Nagy Ernye
 Nagyhegy 25–26, 63, 68, 83, 107, 126–127, 147, 160, 187–188, 204, 207, 214
 Nagyhegy szőlő alja 127
 Nagyida l. Nagy Ida
 Nagyikland l. Nagy Ikland
 Nagykend l. Nagy Kend, Nagy Kend falva
 Nagykert 101
 Nagyláb 82
 Nagylikat 160
 Nagyloki kut 30
 Nagymező 163
 Nagynyár allya 164
 Nagyoldal (l. még Kasztá Mare, Nagy Oldal) 141
 Nagyölyves l. Kis Ölves, Nagy Ölves, Ölves falu
 Nagyrét 20, 37, 45, 56, 75, 92, 99, 111
 Nagysármás l. Nagy Sármás, Sermásu Máre
 Nagysolymos l. Nagy Solymos
 Nagyszeben l. Szeben
 Nagyszederjes l. Nagy Szederjes
 Nagyszeg 28, 32, 111, 122, 167, 208
 Nagyteremi (l. még Nagy Teremi) 55
 Nagyvadad (Vadad) 67
 Nagyvárad l. Nagy Várad

- Nagyvölgy kutja 129
 Nagyvölgy pataka 133
Naményi Mihály 171
 Nándra (Lándor) 99
 Nász 48
 Násza 186
 Násza szély 186
 Náznánfalva 151–152
 Náznánfalvi patak 39
 Negin 41
 Negyedik dűlő 50
 Négy Nagy csere táblák 166
 Néma (Mezőrűcsi Néma) 141
 Néma észka 148
Nemes család 66, 71
Nemes Albert jegyző 67
 Nemes aszszony kalibája 175
 Nemesek gödre 128
 Nemes ember rétje 186
 Nemes János vápája 181
Nemes Josef esküdt 55
 Nemes lábok 22
Nemes Lajos falusbíró 38
 Nemes nyil 111
Nemes Pál falusbíró 67
Nemes Samuel 67
 Nemes rét 150
 Nemesláb 50
 Nemesrét 78
 Német árok 56
 Német erdő 185
Német Ferentz 128
 Német gödre 89
 Német ház 51
 Németek gödre 88
 Németek rétje 117
Németi József falusbíró 213
 Nepóka 170, 171
 Nepoka város 171
 Neumarkt (Marosvásárhely) 125
 Nevetlen 64
Nicolau Vladutiu archidiacon 116
Nicora Janos jegyző 145
Nikora Todor 118
 Nima (Mezőrűcsi Néma) 22, 24
Nóé (bibliai személy) 108
 Novak fölgye 107
Novák Mihály falusbíró 45
Novák Sigmond hites 168
 Novaly (Novoly) 23, 35–36, 150
 Novoly I. Novaly
 Nucii 87
 Nyágo 146
 Nyár háttya 164
 Nyár szer 211
 Nyárád alkirálybírói kerület 71
 Nyárád Andrásfalva (Nyárád-andrásfalva) 166–167
 Nyárád árka 178
 Nyárád Bálintfaleu (Nyárádbálintfalva) 152
 Nyárád berke 161
 Nyárád folyó 19–21, 33–34, 37–39, 43–44, 55, 59, 62, 64, 72, 74, 75, 84, 93, 99–103, 113, 146, 153, 155–157, 159, 161–164, 166–168, 178, 189, 197, 204
 Nyárád folyama lásd Nyárád folyó
 Nyárád folyója 38, 55, 59, 74, 153, 166, 178
 Nyárád Gálfáaleu (Nyárádgálfalva) 152
 Nyárád Gálfalva (Nyárádgálfalva) 83, 122, 152–153, 204
 Nyárád Gálfalvi járás (Nyárádgálfalvi járás) 61, 119, 128, 153, 156, 157
 Nyárád hátja 161
 Nyárád Karátson falva (Nyárádkarácson) 189 (l. még Nyárád Karátsonfalva)
 Nyárád Karátsonfalva (Nyárádkarácson) 156–157 (l. még Nyárád Karátson falva)
 Nyárád kerület 72, 114, 147, 162, 209
 Nyárád kerületi alkirálybíróság 80, 112
 Nyárád környéke 34
 Nyárád mejjéke 101
 Nyárád melléke 74, 99
 Nyárád mellyék 38–39
 Nyárád Sárd (Székelysárd) 195
 Nyárád sorka 161
 Nyárád szántó 186
 Nyárád Szent Benedek (Nyárászentbenedek) 163, 179
 Nyárád Szent Imre (Nyárászentimre) 65, 177
 Nyárád Szent Imre pataka 177
 Nyárád Szent László (Nyárászent-lászló) 153–154, 156, 204
 Nyárád Szereda (Nyárászereda) 101, 161, 165–166, 195
 Nyárád vize lásd Nyárád folyó
 Nyárád vize mente 197
 Nyárádbálintfalva (l. Andrásfalva, Nyárád Andrásfalva)
 Nyárádbálintfalva l. Bálintfaleu, Nyárád Bálintfaleu
 Nyárádgálfalva l. Gálfalva, Nyárád Gálfáaleu, Nyárád Gálfalva
Nyárádi család 195
 Nyárádgálfalvi járás l. Gálfalvi járás, Nyárád Gálfalvi járás
Nyárádi János jegyző 116
 Nyárádi kerület 26, 189
 Nyárádkarácson l. Karácsonfalva, Karátson faluja, Nyárád Karátson falva, Nyárád Karátsonfalva
 Nyárádköszvényes (l. még Köszvényes) 159
 Nyárádmagyarós (l. még Magyaros) 159
 Nyárádra járó 102
 Nyáradra jövő 20
 Nyárádremete (l. még Köszvényes Remete, Köszvényes Remete, Rimetea) 161
 Nyárádselye (l. még Selye, Sellye) 162
 Nyárádszentanna (l. még Szereda Szent Anna) 167
 Nyárászentbenedek l. Nyárád Szent Benedek, Szent Benedek
 Nyárászentimre l. Nyárád Szent Imre
 Nyárászentlászló l. Nyárád Szent László, Szent László
 Nyárádszentmárton l. Csik Szent Márton, Csik Szent Márton
 Nyárádszentsimon l. Szent Simon
 Nyárádszereda l. Maros Szeerda, Nyárád Szereda, Szegény Szereda, Szereda
 Nyárádtő (Nyárádtő) 168
 Nyárádtő (l. még Nyárádtő, Nyirasteu) 93, 178
Nyárady István jegyző 196
 Nyáras 30, 32
 Nyáras tó 175
 Nyáras völgye 212
 Nyáros 21, 25, 73, 144, 156, 159, 171, 183, 212
 Nyáros alya 181
 Nyáros csere 68

- Nyáros erdő 183
 Nyáros oldal 137
 Nyáros pataka 56
 Nyáros szőlője 212
 Nyáros vápa 205
 Nyárostető 181
 Nyárosvész 162
 Nyársűrű 181
 Nyárszeg 87, 197
 Nyerges 24, 28, 69, 98, 111, 134, 215
Nyerges Ferentz 120
 Nyerges hegy 185
Nyerges József 120
Nyergés Moisi pap 24
 Nyerges pusztaszőlő 189
 Nyerges völgy 200
 Nyerges völgy eleje 199
Nyikula János főhites 23
 Nyíl 69, 108
 Nyíl 210
 Nyílak 20, 37, 48, 68, 83, 147, 154, 168
 Nyílak oldala 79–80
 Nyílas 119, 208
 Nyílas domb 89
 Nyílas oldala 56
Nyílasan Todor 137
 Nyimá (Néma) határrész 141
 Nyír 46, 76, 171, 188
 Nyír 59
 Nyír alja 46
 Nyír alya 211
 Nyír Botos agy 104
 Nyír oldal 116
 Nyíras 109, 162, 185, 199
 Nyíras csorgója forrás 210
 Nyíras eleje 81
 Nyíras farka 45
 Nyirasteu (Nyárádtő) 168
 Nyíres 21, 29, 100, 175
 Nyíres alja 70
 Nyíres alatt 129
 Nyírfák 190
 Nyírfar 195
Nyíri Zsigmond választmány 45
 Nyírmege 107, 190
 Nyírmege 56
 Nyíron 55
 Nyíros 185
 Nyíros 44, 72, 84
 Nyíros vápa 65
 Nyírvölgye 171
 Nyomát 168
 Nyomati ut 87
 Nyugo szőlő 47
 Nyugvo 47
 Nyul fészek 193
Nyúlaskcsárd 161
 Nyúlas mező 29
 Nyúlasné köze 44
 Nyulfogo 81
 O Kotsárd (Oláhkocsárd) 169
 (l. még Olá Kotsárd, Oláh Kocsárd, Oláh Kotsárd)
 Oboj 89
 Obresák alatt 169
 Ogra (Marosugra) 124
 Ohlá Zsákod
 (Oláhzsákod) 199, 201
Okos György 173
 Olá Bogáth (Oláhbogát) 116
 Olá Kotsárd (Oláhkocsárd) 169
 Olá oldal 106
 Olá oldal megett 106
 Olá orotvány 81
 Olá ösvény 40
 Olá Telek (Marostelek) 76, 118
 Oláh Bölkény
 (Felsőbölkény) 20–21
 Oláh Déllő (Oláhdellő) 103, 144–145 (l. még Oláh Déllő)
 Oláh Déllő (Oláhdellő)
 168–169 (l. még Oláh Déllő)
 Oláh domb alja 20
 Oláh Hidegkut (Székelyhideg-
 kút) 109
Oláh Ilie senior 152
Oláh Juanu senior 152
 Oláh Kocsárd (Oláhkocsárd)
 117 (l. még O Kotsárd, Olá Kotsárd, Oláh Kocsárd)
 Oláh kosár hegyesse 109
 Oláh Kotsárd (Oláhkocsárd)
 117 (l. még O Kotsárd, Olá Kotsárd, Oláh Kocsárd)
 Oláh ösvény 29
 Oláh Péterlaka (Oláhpéterlaka)
 94, 169, 173
 Oláh Sállyi (Oláhsállyi) 117
 Oláh Solymos
 (Küküllősolymos) 88
 Oláh sor 82
 Oláh Szent László
 (Oláhszentlászló) 27
 Oláh Telek (Marostelek) 107
 Oláh temető 48
 Oláh templom 126
 Oláh Zsákodi patak 109
 Oláhbogát l. Olá Bogáth
 Oláhdellő l. Dileu Máre, Dileu
 romanescu, Oláh Déllő,
 Oláh Déllő
 Oláhkocsárd l. Cucserdia romá-
 na, Kotsárd, O Kotsárd,
 Olá Kotsárd, Oláh Kocsárd,
 Oláh Kotsárd
 Oláhmihályé 181
 Oláhpéntek l. Péntek
 Oláhpéterlaka l. Oláh Péterlaka,
 Péterlaka, Petrilaka romána
 Oláhsállyi l. Oláh Sállyi
 Oláhszentlászló l. Oláh Szent
 László
 Oláhzsákod l. Ohlá Zsákod, Oláh
 Zsákod
 Oldal 50, 56, 76, 156, 166, 172,
 204
 Oldal mege 36
 Oldalrét 45
 Olikat feje 181
 Olikat köve 159
 Olom hegy 119
 Olt Bogáth (Oltbogát) 116
 Oltbogát l. Olt Bogáth
Oltean család 87
Olteán Georgie 145
 Oltványos 99
 Oltványtér 21
 Omba 64
 Omlás 39, 132, 138, 161, 174,
 210, 212
 Omlás alya 31
 Omlás átal járó 189
 Omlás föle 31
 Omlás mege 164
 Omlás oldala 164
 Omlás teteje 164
 Omlás tető 132
 Omlás torka 132
 Omlás vége 31
 Omlások 59
 Ompoda 79–80
Onissie Kesse 85
 Onomhegy 35
Oprisa Ilie esküdt 144
 Or hegy 111
 Orátor 73
 Oré pataka 66
Orbán család 83
Orbán Balázs 66, 154, 156, 205
Orbán Elek 57
Orbán György falusbíró 170
Orbán Jóseff jegyző 88
Orbán Lajos 185

- Orbán Miklos* 76
Orbán Miklos jegyző 211
Orbán Pál jegyző 109
 Orbikk 109
 Oremus 181
 Oremus pataka 66
 Orgás 54
 Oriás 55
 Oriás árka 160
 Orosz völgye 25
Oroszán Imiria 37
 Oroszfalu (Marosoroszfalu) 49
 Oroszi (Marosoroszi) 94–96, 120–121, 123
 Oroszitér (Ungiu Orosii) 116
 Oroszvíz 215
 Orotás alya 212
 Orotás teteje 212
 Orotván 78
 Orotvány 20, 39, 75–76, 78, 81, 84, 147, 151, 154, 178, 185, 190, 201
 Orotvány dombja 164
 Orotvány erdeje 164
 Orotvány kut 36
 Orotvány oldal 36
 Orotvány pataka 36
 Orotványok 146
 Ország utja 129
Orza Juon 173
Orza Vaszi falusbíró 152
 Osiorheiu (Marosvásárhely) 125
Osváth család 67
 Osváth oldal 129
 Osvát oldala 161
Osváth Sándor jegyző 205
 Osváth tető 129
 Osváth utca 129
 Oto hely 183
 Otokutya 107
 Oty 123
 Otyuri 150
 Ovánt 170
 Ozd (Magyarózd) 106
 Ózdi főesperesség 211
Ozdi Miklós 154
Ozdi Zsuzsanna 154–155
Ozdi Susanna lásd *Ozdi Zsuzsanna*
 Ozdu (Magyarózd) 106
 Ökör kötő 43
 Ökörrejáró 116
 Ölves 111, 140, 149, 158
 Ölves falu (Nagyölves) 140
 Ördög nyaláb 32
 Ördögök szántása 61
 Ördög tava 91
 Ördög tövisse 47
 Ördöngös dómb 161
 Ördöngös sátora 195
 Örhegy 36
 Örhalom csupja 131
 Örhegy 62, 108, 116
 Örhegy ága 199–200
 Örhegy ajja 76
 Örményes (Mezőörményes) 27
 Örményes láb 129
 Örményesi albiztosság 85, 90, 134
 Örményesi alkerület 136
 Orojul de Campie (Mezőuraly) 198
 Örökségpatak 49
 Öröszvény 201
 Östér 141
 Ösvény 177
 Ösvény által 79
 Ösveny felett 19
 Őszdomb 213
Ősz Mátyás 205
 Őt rendes 163
 Ötödik dűlő 50
 Őtrész 49
 Őz vápa 83
 Őzsdemeter 28
 Pa muntzél 87
 Pad 26, 31, 37, 72, 80, 103–104, 109, 119, 139, 141, 151, 163, 182, 188
 Pad alya 160
 Pad hátya 160
 Pad karé 31, 129
 Pad mege 142
 Pad oldal 142, 156
 Padbéli földek 37
 Padéj 54
 Padföldek 75
 Padhát 83, 185
 Pádiné 24
 Padmaj 182–183
 Padmoj 210
 Padura Nyikuti 172
 Padure Beszeritsi 139
 Padure ej domnyeszk 139
 Padure el szetyeszk 139
 Padure gyasupre Berkuluj 139
 Padure gyasupre boczokuluj 139
 Padure gyin sus gye szát 139
 Padure la Száracsür 139
 Padurea 136
 Padurea Doszului 134
 Padurea mare 87
 Padurea Oprita 134
 Padurea rara 134
 Padurei 50, 91, 143
 Padureiu 50
 Padurěj 50
 Padurice 179–180
 Paduricea 86
 Páduritse mare és mică 198
 Pagocsa (Mezőpagocsa) 140–141
 Pagocsai járás 140–141
Paielle Ferenc jegyző 124, 128, 176
 Pál aszalványa 161
 Pál berek 144
 Pál berke 90
 Pál büke 113
 Pál bükke 109
Pál család 67
Pál deák nevű birtokos 113
Pál György esküdt 213
 Pál kereszt 170, 172
 Pál Mihály mezője 56
Pál nevű birtokos 90, 172
 Pál oldal 160
 Pál szőlő 113
 Pál völgye 212
 Pala alja 32
 Palakút tere 171
 Palás kut 113
 Palás oldal 42
 Palásköz 126
 Paláskút 127
 Palensdorf (Kerelőszentpál) 82
 Pálfi 80, 132, 187
Pálfi család 107, 110
Pálfi György 78
 Pálfi hidja 133
 Pálfi rétye 107
 Pálfi tető 131
 Pálfi torka 132
 Pali gödre 48
Pálffi Károly 34
Páll Lajos 21
Pallasz Athéné 42
Pallás lásd *Pallasz Athéné*
 Pallok 70
 Pálné rétye 44
 Palota 162
 Palota melyéke 146
 Pálpada 30
 Pálpadja 138
 Pánczél verme 149
Panfili Péter 106

- Panit (Mezőpanit) 64, 129,
 133–134, 141
 Paniti oldal 151
 Paniti ut patakja 184
 Pántzi 182
Pap család 83
Pap András hites 71
 Pap aszalvánnya 181
 Pap csutsa 150
Pap Demeter falusbíró 53
 Pap erdeje 123, 129
 Pap erdő 97, 129
 Pap erdők 97
 Pap fűve 107
 Pap gödre 62, 150
 Pap hegyesse 202
Pap János királybíró 67
 Pap kutja 86, 100
 Pap nadia 122
 Pap ősvénye 203
 Pap patak 133
 Pap rétje 64
 Pap pataka 129
 Pap szökője 56
 Pap szökője 165
Pap Todor jegyző 209
 Pap tója 86
 Pap tova 168, 190
 Pap továnál 168
 Pap utza 94, 95
Pápai Gábor jegyző 56
 Papberke 92
 Pápista temető 214
 Papok csorgója 127
 Papok erdeje 134
 Papok ősvénye 25
 Papok rétje 122
 Papp hám 170
Papp Joseff falusbíró 142
 Pappiros 170
 Papréte 192
 Papsára 164
 Parajd 43, 47, 66, 71, 166
 Parajdi csere 161
 Parajdi nagy út 43–44
 Parajdi sóakna 66
 Parajdi soo utja 177–178
 Paratáj 34
 Parau csetetzi 111
 Parau fantini buni 137
 Parau Orzului 134
 Parau Ritului 143
 Parau Zsurki 143
 Paraul Csereului 152
 Paraul Tekenyős 152
 Parcsos 111
 Parlag 92
 Párnás oldal 111
 Partium 93, 154
 Pascul vitelor Csereulu 152
 Pásintos kut 131
Pastoriu Joane esküdt 87
 Pásztor erdeje alya 186
Pásztor György falusbíró 178
 Pásztor Jánosé 182
 Pásztorrét 107
 Pata rét 163
 Patak 121, 178
 Patak melléke 81
 Patak melletti rövidek 121
 Patak melyéke 83, 177
 Patak oldal 158
 Patakág 182
 Patakalya 57
 Patakfő 69
 Patakmente 21
 Patakok köze 134
 Patakok közt 99
 Patakra járo 102
 Patakra járok 125
 Pataros teteje 56
 Pathát 110
 Pating tarto 30
 Patkányos 193
 Patkos rétek 23
 Patoczky 30
 Patt hát 176
 Paucsá (Küküllőpócsfalva) 98
 Pazsint kút 171
 Pe dupe gardur 120
 Pe fatza in zsozu 90
 Pe Pereu Csilipoi 145
 Pe piatra 118
 Pe valia viilor 118
Pécsi Simon kancellár 130, 132
Pécsy Simon lásd *Pécsi Simon*
 Pedurea 91
 Pedurea Beldui (Báldi erdő) 23
 Peduricsa (Kis erdő) 139
 Péjtsi 150
Pekri Albert 120
Pekri család, gróf 93–94, 96
Pekri Lőrinc, gróf 94, 106
Pekri Lőrincz lásd *Pekri Lőrinc*
Pekri Lőrintz lásd *Pekri Lőrinc*
 Pementurile drumu tyetrosz 120
 Pemintu rupt 142
 Péntek (Oláhpéntek) 101
Péntek Ferencz választmány 119
 Pénzes domb 119
 Pénzes gödör 213
 Pénzverem 171
 Peperig 137
 Perau mare (Nagypatak) 172
 Perau Serbuluj
 (Serb pataka) 172
 Peres 20, 38, 61
 Peres föld 42
 Peres fü 119
 Peres fű 107
 Peres oldala 56
 Peres pataka 146
 Pereu Krutsi 140
 Pereul de la Rogoze 152
 Peri 180
 Pest (Budapest) 172
 Peste delma 118
 Peste dilme 145
Pesty Frigyes 163
 Petákös 19
 Pete fája 117
 Petele (l. még Petelia) 17, 21, 91,
 92, 107, 169, 170
 Petelia (Petele) 169
Péter nevű birtokos 90, 192
Péter nevű diák 177
 Péter vágása 56
 Péter völgy 41
Péterfi Elek pap 213
 Péterfi kis ház 83
 Péterlaka (Magyarpéterlaka) 91,
 107–108, 118, 170
 Péterlaka (Oláhpéterlaka) 93–94,
 120, 123–124, 169, 173
 Peterselyem 168
 Pétertelke 192
 Petesalya 81
Petki Jozsefnő, gróf 98
Pető István falusbíró 158
 Pető kutja 111
 Pető vágás 179
 Petri domb 134
 Petri domb pataka 134
 Petri domb réttye 134
 Petriláka romána
 (Oláhpéterlaka) 169
Petru Moldoveanul 115
Petru Paulu 90
Petru Toader 211
 Pesti verőfénnye 150
 Piaczi szökőkút 127
 Piatra 100
 Picsor 100
 Pieptu 144
 Pinczék éle 147

- Pindus 55
Pintilie Pavel 85
 Pipás 118
 Pipe 29, 170, 200–201
 Pipe oldala 29
 Pipés oldal 156
 Piritto 32
 Pirlusile 139
 Pirosalma szere 49
 Piross almás 160
 Piross vápa 41
 Pirotsa 24
Placsintár Lőrincz 120
 Plesuga 89
 Plopi 134
 Plotisora 129
Pochna gróf (fiktív személy) 27
 Pocsfalva (Küküllőpócsfalva) 18, 98, 214
 Poděj 26, 117
 Poderěj (Pad) 139
 Podinaku 145
Podir Vasziliku falusbíró 135
 Podireiu 145
 Podirej 84
 Podireu 135
 Podiréu 24, 85
 Podity 41
 Podu Bozéduluj 141
 Podu Mare 142
 Podu máré 85
 Podu Morutzului (Moritz hidja) 151
 Podulu Naradi 53
 Podulu negri Ilena 198
 Pogácsa (Mezőpagocsa) 140
 Pogánvár 142
 Pogecsává (Mezőpagocsa) 140
 Poginu 118
 Pogotsai határ 149
 Pogotsai fordulo 149
 Pohár verem 189
 Pojás 62, 214
 Poka (Póka) 135, 154, 171–172
 Póka (l. még Poka) 121, 139, 170–172
 Poka Keresztur (Pókakeresztúr) 56, 121, 135, 171–172
 Poka Keresztúr (Pókakeresztúr) 171
 Póka utja 172
Pókai István 171
Pókai Miklos 171
Pókai Péter 170
 Pókakeresztúr l. Poka Keresztur, Poka Keresztúr
 Poklos 57, 127
 Poklos negyed 126
 Poklos pataka 153
 Poklos völgy 72
 Poklospatak 153
 Pokolya 23, 150
 Polya 56
 Pongárczköz 126
 Ponk 54, 141
 Pónk 102
 Ponk nyilai 68
 Ponk rétje 68
 Ponk szőlője 68
 Ponk teteje 68
 Popája 130
Porenia György falusbíró 98
 Porgalát kert 128
 Porongy berek 177
Porsolt Ádám lévita 66
 Poson 102
 Possa 188
 Postakert 127
 Postea ceia rosia 53
 Potalék 25
 Potsfalva (Küküllőpócsfalva) 41
 Potyon 185
 Pottyon 210
 Pozsar 115
 Praica 136
 Prajka 208
 Pransz dorf (Marosfelfalu) 117
 Prásmár 155
Précub Emánuel 180
Précub Joanu 180
 Prédiu Zerededi 24
 Prédiul Nimi (Mezőrúcsi Néma) 24
 Preven kutya 118
 Priszéts 142
 Ptyikuj a Mirtsi 141
 Ptyitsore 141
 Ptyitye 140
 Purkeretie 100
Puskás család 40
 Pusztá 107, 119, 153, 168
 Pusztá 152
 Pusztá Almás (Puszttaalmás) 171–172
 Pusztá alya 212
 Pusztá falu határa 192–193
 Pusztá Kamara 52
 Pusztá Kamarás (Pusztakamarás) 86, 150
 Púszta kápolna 160
 Pusztá mejjéke 202
 Pusztá szőlő 54, 72, 74, 76, 107, 111, 129, 165, 208
 Pusztá szőlő 28
 Pusztá szőlő 49, 56, 78, 109, 156, 201, 210
 Pusztá szőlő alya 177
 Pusztá szőlő föld 164
 Pusztá szőlő hegy 56
 Pusztá szőlők 87
 Pusztá szőlőnél 42
 Pusztá szőlő oldal 156
 Puszttaalmás l. Pusztá Almás
 Pusztai verőfény 142
 Pusztakamarás l. Pusztá Kamarás
 Pusztaköz 126
 Pusztamalom 32, 50, 79
 Pusztás 190, 193
 Püspök oldal 172
 R. cath. temető 79
Raci János 123
 Ráda völgye teteje 200
Radák Ádám, báró 106
Radák család, báró 48, 94, 96, 106
 Radnot (Radnót) 95, 173, 199
 Radnót l. Ernuth, Radnot, Radnoth
 Radnotfája (Radnótfája) 17, 170, 173, 185
 Radnótfája l. Etschdorf, Iornodfája, Radnotfája
 Radnoth (Radnót) 94, 96, 117, 172, 173
 Radnothi császári királyi járáshivatal (Radnóti járás) 59, 71, 99, 169
 Radnothi járás (Radnóti járás) 23, 106, 116, 124, 172
 Radnothi környék 169
 Radnoti járás (Radnóti járás) 81, 169
 Radnóti járás (l. Radnothi császári királyi járáshivatal, Radnothi járás, Radnoti járás)
 Rados teteje 31
 Radui malom 118
 Rajkut 32
 Rakatyás 20
Rákóczi család 161–162
Első Rákotzi lásd *I. Rákóczi György*
I. Rákóczi György lásd *I. Rákóczi György*

- I. Rákóczi György fejedelem* 59, 63, 89, 104, 107, 138, 154–155, 184
I. Rákotzi György lásd *I. Rákóczi György*
I. Rákotzi György lásd *I. Rákóczi György*
I. Rakoczi György lásd *I. Rákóczi György*
II. Rákoci Ferenc lásd *II. Rákóczi Ferenc*
II. Rákóczi Ferenc fejedelem 66, 88, 106, 126
II. Rákoczy Ferentz lásd *II. Rákóczi Ferenc*
II. Rákóczi György fejedelem 59, 173
II. Rákotzy György lásd *II. Rákóczi György*
Rakotzi fejedelem lásd *II. Rákóczi Ferenc*
Rákotzi György fejedelemnő lásd *Lórántffy Zsuzsanna*
Rákoczi Zsigmond lásd *Rákóczi Zsigmond*
Rákóczi Zsigmond fejedelem 170
Rákos 182
Rákosi Lajos 102–103
Rakottjás 70
Rakotya 157
Rakotyás 154, 160, 206
Rakotyás alya 89
Rakottyás 26, 89, 208
Rakottyás aj 191
Ramacz karéja 31
Ránta (l. Marosbogát) 116
Rapo 34, 104, 170, 182, 208, 214
Rapó 18
Rápolti hidja 133
Rappo 103
Rára szőlő 47
Ráta 78
Rátzok dombja 129
Rauber család, báró 91
Rava 27–29, 40, 173–176
Rava hát 176
Ravai domb 33
Ravalág 35
Ravasz Josef jegyző 77
Ravasz jukok 125
Ravasz oldal 103
Ravaszlyuk 36, 46, 71
Recea 87, 194
Recse 215
Rédai család lásd *Rhédey család*
Reform. temető 48, 80
Régen (Szászrégen) 26, 117
Régeni Bezirk 104, 136, 143, 208
Régi baromvásár 125–126
Régi utca 129
Rēj tanorok 108
Rekite George pap 144
Remete szeg (Remeteszeg) 134
Remetei határ 38
Remeteszeg (l. még Remete szeg) 176
Remeteszeg mellett 127
Rend Ferentz jegyző 184
Rend fűz 167
Répai patak jobb és bal oldala 48
Répau Mára 24
Répau Micu 24
Resinár 93
Resor linge vale 121
Resore 120
Restád 206
Reste kutja 63
Részek észka 150
Reszen tere 41
Rét 53, 92, 105, 119, 177
Rét oldal 196
Rét szél 28, 214
Rét szély 37
Rétek 28
Rétfalva 82
Réthosza 50
Réthy Joseff földbirtokos 52
Rétre menő 20
Rétrejáró 57
Rétről jövő patak 123
Rettegi terület 136, 143
Rettegi vidék 53, 85, 90, 104, 134, 136, 144, 147, 208
Retunda 144
Réty hágo 102
Révai erdők 121
Révellő 163
Revetken 46
Rezásele 169
Rezen torka 41
Rezora 129
Rézoré 24
Rezorele 143
Rezorele Ricsului 85
Rezorile 146
Rezorile (Barozdák) 210
Rezorile (Borozdások) 151
Rezorile Reci 22
Rhédei gödre 146
Rhédei János, gróf 120
Rhédey család, gróf 47–48, 52
Ridicata 145
Rigmány (l. még Rilman, Riman) 147, 163–164, 176
Rigo család 83
Rigo hegy szőlője 175
Rija 137
Rilman (Rigmány) 176
Riman (Rigmány) 176
Rimetea (Nyárádremete) 152
Ripa 96
Ripeu 144
Riptyile 86
Rititze 54
Ritu Bakoului 85
Ritu cel mare 143
Ritu cel Mare 53
Ritu Csoroteului 53
Ritu de dupe Teu (A To megetti rét) 23
Ritu din josu 145
Ritu din jossu 85
Ritu din jossu de satu 24
Ritu din susu 145
Ritu din süssu 24
Ritu din suussu 85
Ritu din szusz 137
Ritu din zsozsu 137
Ritu dupa Deal 143
Ritu Gelteriului 53
Ritu Gisineului 53
Ritu gyn sus 123
Ritu gyn zsos 123
Ritu in Kápu sátului din joss 24
Ritu in Valea Petri 53
Ritu lui Berej 36
Ritu mori (Malom réttye) 23
Ritu pre Válea Mázeri 53
Ritu Szatuluj 150
Ritul cel mic 152
Ritul satului 115
Riturele dein dios 87
Riturule Domnesti (Udvari rétek) 23
Riturile in zsozsu 144
Rod 22
Rófaj család 66
Rogazele 152
Rogoz 26
Rogozele (Sátés hely) 136
Roka jukaknál 130
Rokafark 99

- Rokajuk 76, 92
 Rokajukak 48
 Rokalyuk 59
 Roma hegye 90
 Romai ut 173
 Román rétt 151
Román Simon 194
 Román temető 79
 Román templom 126
 Romlott föld 142
 Ropo 26, 56, 59, 76–77, 80, 81, 89, 109–110, 114, 183, 186, 189, 192, 197, 202, 208
 Ropo állén való kut 109
 Ropo fő 40
 Ropo szőlő 29
 Ropo szőlő hegye 186
 Ropo teteje 189
 Ropofü 183
 Ros föld 158
 Rosa kut 138
Rosa Márton 203
 Rosa Martzi árka 203
 Rosafalva (l. Mezőbánd) 131
 Rósás 128
 Rósás dombok 71
 Rósás pad 131
 Rósásfalva (l. Mezőbánd) 132
 Rósáspad padja 131
 Rósáspad tere 131
 Rósáspad teteje 131
Rosca Todor falusbíró 50
 Rosdás észak 150
 Roska kuttya 141
 Roskáné 89
Rósniai Josef 165
 Rosz patak 169
Roth György jegyző 170
 Rotondály 99
 Rototfő 100
 Rotund 140
 Rotunda 145
 Rozsa hegy 87
 Rozsa oldal 45
 Rozsaköz 126
 Rozsamál 214
 Rozsás 55
 Rozsás árok 50
 Rövid vápa 162
 Rövidek 95, 96
 Rövidek patakja 95–96
 Rupturile 22
Rusz Todor 43
Rück Károly, idős 114
 Rüts (Mezőrűcs) 182
 Rütske 102
 Rutunya 43
 Rutunyán fellyüli rész 43
 Sáástó 122
 Sabadul (Mezőszabad) 115
 Sabadul de Campie (Mezőszabad) 115
Sajnárs család 185
 Sajoi út gödre 48
 Sajtár árka 21
Sala Elek 90
 Salamás 30
 Salamon 22
Salati István esküdt 60
 Sálcutié 85
Sallo István 45
 Sályi (Kissályi) 140, 145–146
 Sályi forduló 173
 Sámé 167
 Sámsond (Mezősámsond) 128–130, 135, 138, 142, 176
 Sámsond völgy 149
 Sámsondi járás (Mezősámsondi járás) 55, 137, 142
 Sámsondi utnál 130
 Sámsondu dé Cămpie (Mezősámsond) 85
 Samsund (Mezősámsond) 142
 Sánc 65
 Sanclund (Mezősámsond) 142
 Sáncos erdő 69
 Sáncz 56, 213
 Sandor 59
Sándor család 83
Sándor János 194
Sándor László falusbíró 135
 Sán Lőrintiu (Kisszentlőrinc) 86, 87
 Sánt (Szint) 82
Sánta család 199
Sánta János 108
 Sánta patak 72
 Sántopatak 71
 Sántz köze 153
 Sántzok között 27
 Sanyaja 53
 Sântu (Mezőszentandrás) 143
 Sáva hegy 119
 Sáva hegye 128
 Sár 20, 153
 Sár rétte 153
 Sár réttje 153
 Sárd 74, 98–99, 109, 166, 194–196, 199
 Sárdi bikk loka 109
 Sáremberke (Sáromberke) 52, 57, 176–177
 Sárga domb 187
 Sárháló 140
 Sárhíd 55
 Sárkán csorgója 109
 Sárközött 82
 Sáromberke (l. még Sáremberke, Sáronberke) 121–122, 176
 Sáromberki szőlő 52
 Sáronberke (Sáromberke) 176
 Sáros 125–126, 129
 Sáros árok 81
 Sáros árok feje 30
 Sáros kut 28
 Sáros patak 33, 47, 111
 Sáros völgy 30
Sárosi János 154–155
Sárosi Joannis lásd *Sárosi János*
Sárosi Joannis de Poka lásd *Sárosi János*
 Sárosi völgy 19
 Sárosvölgy eleje 30
 Sárpatak (Marossárpatak) 42, 56–57, 121, 170–172, 176
Sárpataki nevű birtokos 91
 Sárret 197
 Sarujka 213
 Sás patak 71
 Sás torok 25
Sáska Farkas jegyző 169
 Sásloka 31
 Sások 69
 Sásos 147, 207
 Sásvári 90, 127
 Sásverés 182
 Sáté rét 100
 Sátéfő 28
 Sátés 59
 Sátés hely 136
 Sátés nyíl 39
 Sátés nyílak 38
 Sátés tó 122
 Sátorhegy 21
 scaun a Muresiului (Marosszék) 87
 scaunul Mures (Marosszék) 180
 scaunul Muresiului (Marosszék) 86–87, 114, 143, 152, 180
 scaunul Muresului (Marosszék) 143, 152
 Schitia 141
 Schlossberg (Várhegy) 215
 Scurtele gye pe vale 121
 Scurtok gye ketre Cuchunak 120

- Seb árka melyéke 174
Sebe János 174
Sebes János ifjú, falusbíró 59
Sebesi Benedek esküdt 76
 Sebessi hid 133
 Sebestyéné 182
 Secretarius gödre 132
 Segély 149
 Segesvár 22, 99, 101
 Selye (Nyárádselye) 26, 80–81, 83, 112, 146, 159–160
 Selyei járás (l. még Sellyei járás) 26, 45, 83, 112, 147, 159, 163, 167, 177, 185, 209
 Sellye (Nyárádselye) 162, 163
 Sellyei határ 163
 Sellyei járás (Selyei járás) 45, 162
 Selyemso 30
 Semerős 190
 Seppedék 202
 Seprőd 163, 164, 177–178
 Seprőd gyakor 164
 Seprőd gyakor pataka 177
Seprődi család 83
Sepsi család 131, 175
 Sepsi gödre 175
 Sepsi rét 131
Séra János, ifjú 58
 Serb pataka 172
 Serdgyája 24
 Seregélmál 21
 Seregi maiu pe linge pereu 152
 Seregi maiu subt vii 152
 Serelem 100
 Seremás 181
 Seretura 179
 Sérfeje 30
 Serház 126
 Sérloka 30, 31
 Sermásu Máre (Nagysármás) 150
 Sermesel (Kissármás) 86
 Séroldala 31
 Sescu 143
 Sessul 115
 Sesz 36, 82, 150
 Sész 140, 169
 Setét völgy észka 131
 Setét völgy fara 130
 Setét völgy verőfénye 130
 Seuca (Szőkefalva) 214
Seucan János jegyző 198
 Seulitza (Kissályi) 140, 146
 Seusa (Kerelősópatak) 179–180
 Sido szöllő 47
 Sieszu 134
Sigér család 154
Sigér János 154–155
Sigér Máttyás 155
 Sigetu 85
 Sigisora 143
 Sigmond asza oldala 111
Sigmond család 110
Sigmond István jegyző 153
Sigmond király lásd Luxemburgi Zsigmond
 Sík 74, 142
 Siketfalva (Süketfalva) 204
 Sikfar 214
 Siklód (Siklód) 82–83, 110, 205
 Siklód I. Siklód
 Siklód felé menő uttza 205
Siklodi család 195
Siklodi Joseff birtokos 114
Siklodi Péter birtokos 114
Siklodi Sándor hites 186
Siklodi Sigmond 114
Siko József választmány 110
Siko Mihály idős, birtokos 110
Siko Pál 110
Silvester Imre 83
Silvester János 83
Silveszter család 83
Simion Theodor senior 152
Simo András hütös 197
Simo család 199
Simo Josef esküdt 76
 Simon árka 185
 Simon dombja 185
Simon György falusbíró 209
Simon János fő hütös 209
 Simon Lüget 71–72
Simon nevű birtokos 165
 Sinai dombb 37
 Sinai hegy 57, 106
 Sinka 59
Sinka család l. Sinka familia
 80, 81, 110
 Sinka csere 81
 Sinka kert 80
 Sinyaló 83
 Sip 140
Sipos Ferentz 188
Sipos György jegyző 176
Sipos György ifjú, esküdt 157
 Sipos hányása 190
Sipos Lajos jegyző 179
Sipos nevű birtokos 190
 Sipu 179
 Só nyaló 21
 So szék rékje 129
 Só Várad (Sóvárad) 83
 Só ut 83
 Soármás 68
 Sobálint 81
 Socolu (Mezőszokol) 144
Sófalvi család 161
Sófalvi László 168
Sofroniu Marariu birtokos 115
 Sojmus 35
 Sojuka 154
 Sokad 110
 Sokad cseréje hegyesse 185
 Sokad cseréje 111
 Sokorotványa 113
 Solymos (Sojmus) 35
 Solymos 160, 177
 Solymos kut
 (Fintina Sojmusului) 35
 Solymos to 107
 Solymos völgye 35
Solymosi család 154
 Som 46, 137–138
 Som hossza 137
 Som oldal 67, 167, 178
 Sombokor 210
 Somfalau (Sövényfalva) 182
 Sómező 206
Somlo nevű birtokos 159
Somlyai Gergely 161
Somodi György jegyző 57
Somodi nevű birtokos 149
 Somodiné oldala 149
 Somojo 159
 Somojod 45
 Somordok 124
 Somos 178
 Somos bérce ora 40
 Somos berek 90
 Somos buk 25, 50
 Somos él 61
 Somos mezeje 167
 Somos mező 25
 Somos oldal 167
 Somos patak 167, 174
 Somoság 181
 Somosbértz farka 175
 Somosbúkk 49
 Somosd 167, 178–179, 187
 Somostelke 34, 146
 Sonka 41
 Soo 185
 Soo szék 37
 Soos 138, 142, 148
Soos család 101
 Soos domb 178

- Soos ér 125
 Soos kaszáló 34
 Soos kert 101
 Soos kút oldala és aljának 175
 Soos kut tere 197
Soos Mihály, idős 102
 Soos lyuk 101
 Soospatak (Sóspatak) 111, 145, 180, 198
 Sósópatak (Sóspatak) 179–180
 Soovárad (Sóvárad) 159–160
 Sorkad 57
 Sorok árka 196
 Sorok loka 196
 Sorok oldala 196
 Sorompo 204
 Sorompota 200
 Sos kut láb 119
 Sos oldal 202
 Sos patak 104
 Sós patak 39
 Sós rét 20
 Soskut 106–107, 119
 Sós kút alja 171
 Soskut réte 76
 Sóspatak (l. még Kerelősópatak, Székelysópatak, Soospatak, Sósópatak)
 Sosverem 137
 Soszék 89–90
 Soszék hágo 158
 Soszék verőfennye 90
 Sovány 81, 187
 Sovár város 88
 Sovár 144
 Sovárad (Sóvárad) 51, 82, 180–182
 Sóvárad (l. még Só Várad, Soovárad, Sovárad) 206
 Sovárbük 68
 Sovárbüke 212
 Sömölt oldala 72
 Sötétbük pataka 161
 Sötét patak 72
 Sötét Patak 71
 Sövén hid 56
 Sövényfalva (l. még Somfalau) 182
Splényi Sámuel, báró 118
 Stana 87
Stéfáni család 141
 Stiubélyu 144
Stoika Juon falusbíró 120
 Stónörő 87
 Strimbe 145
 Sub Lábur 77
 Sub Mesztaken 134
 Sub ovestanii 91
 Sub pădure 180
 Sub pedure 180
 Sub Pedure 91
 Sub vii 87
 Subt tiaráne 152
 Sugo 45, 130, 162
 Súgo 162
 Sugo észka 130
 Sugo hátya 162
 Sugo oldala 130
 Sugo pad 102
 Sugo pataka 161
 Sugo patakánál 130
 Sugo rét 130
 Sugo tere 130
 Sugo verőfennye 130
 Sugofalva (l. Mezőbánd) 130
 Suisiu 87
 Suplaka 99
 Supra Viiloru 116
 Supt pedure (Az erdő alatt) 139
 Supt Podiréu 85
 Suptu Ripu 118
 Surlo 34
 Súsa hegye 90
Susanna Ozdi lásd *Ozdi Zsuzsanna*
 Sutu 27
 Suvadozás 181
Sűger király (fiktív személy) 19
 Sűgőr hegy szőlő 19
 Sűket szőlő 63
 Sűketfalva (l. még Siketfalva, Sűketfalva) 45, 83
 Sűketfalva (Sűketfalva) 45, 166
 Sűrű 178
 Sűrű tövis völgye 168
 Sűrű vápa 181
Sütő István falu képviselője 80
 Sűtő szeg 166, 167
Sűtő János, felső 78
 Sütőné fara 130
Sycher János lásd *Sigér János*
Syckher Mátyás lásd *Sigér Mátyás*
Sygher Joannis lásd *Sigér János*
Sykher lásd *Sigér* 154
 Szabad (Mezőszabad) 56, 135, 194, 211
 Szabad fele 147
Szabadi György hütös 178
 Szabadi utnál lévő hely 194
 Szabadjáró 56
 Szabadok tanorokja 40
Szabados család 107
Szabados György 108
Szabados János esküdt 108
 Szabadu (Mezőszabad) 143
 Szabéd (l. még Szabédiu, Szábédiu) 182, 184
 Szabéd árka 197
 Szabédiu (Szabéd) 85
 Szábédiu (Szabéd) 24
 Szabo 54, 66, 67, 92, 166, 176, 185, 210
Szabo ág 166 (l. még *Szabo család*)
Szabo András 128
Szabo András falusbíró 93
Szabo család 92, 112, 165, 176
Szabó család 63
Szabo György jegyző 157
 Szabo György földje 160
Szabo István falusbíró 146
Szabo János 166
 Szabo köz 126
Szabo Márton 82
Szabo Máté kutja 19
Szabo Mihály 131
 Szabo Mihály to farka 131
Szabo Miklos jegyző 188
Szabo Orsik 67
Szabo Pavel 210
 Szabo szer 112
 Szabo utca 126
 Szaboczi 30
 Szádogos 167
 Szágyakos 181
 Szágyakos 181
 Szaka patokja 119
 Száká 135
Szakács Ferencz 82
Szakács István hites 104
Szakács István Máté 104
 Szakadás 18, 100, 114, 156, 215
 Szakadás alja 156
 Szakadások 86
 Szakadát 31–32, 190, 204, 215
 Szakadát alja 167
 Szakadát alya 166
 Szakadát bérce 162
 Szakadát tető 166
 Szakadatt teteje 160
 Szakadozás 182
 Szakál száraztó 127
Szakáts Pál 104
Szalantzi lásd *Szalánczi*
Szalánczi család 54

- Szalárdi János* 155
 Szálas 64, 128, 140, 188
 Szálas alya 92
 Szálas allya 179
 Szálas erdő 174
 Szálas oldal 82
Szalay Pál jegyző 139
 Szálkaberek 116
 Szállapossa 212
 Szállas 43, 44
 Szállás 180
Szalma György 23
 Szálos 50, 82, 190
 Szálos alja 49
 Szálos alya 189
 Szálos erdő 207
 Szálos szegi erdő 189
 Száltelek 63, 129, 133, 141, 184
 Szálteleki rét 129
 Szánklod (Mezősámsond) 142
 Szántakos nyilak 175
Szántó János dúlóbiztos 76, 168
 Szántók a hegy fele 69
 Szárasztó 209
 Száraz parlagja 171
 Száraz patak 19
 Száraz to 36
 Száraz váppa 170
 Száraz völgy 32
 Szárazrét 111
 Szárazvámi völgy 105
 Szárazvápa 109
 Szardo lábja 186
 Szárdomb 210
 Szárhomlok 213
 Szarka erdeje 30
 Szarka tövis alya 111
 Szarkaláb 185
 Szarkamáj 23
 Szarkás 79
 Szarkás oldal 212
 Szármány 183
 Szaro patak 33
 Szarvas 80
 Szarvastó oldal 49
Szász András falusbíró 76
 Szász Balás 191
Szász Balás nevű birtokos 191
 Szász Banyitza (Mezőbanyica)
 Szász Bernád (Bernád) 26–27
 Szász Bonyha (Bonyha) 26–27, 35
 Szász Branyitza
 (Mezőbanyica) 134
 Szász Csávás (Csávás) 26, 34–35,
 41, 46, 62, 146
Szász család 92, 103
 Szász Dányán
 (Dányán) 35, 41–42
 Szász Disznajo (Disznajó) 47
Szász Ferenc somosdi 179
 Szász Fülpes (Kisfülpös) 104
 Szász Fülpös (Kisfülpös) 104
Szász Gergely 91, 92
Szasz György esküdt 55
Szász Ignát 60
Szász István 50, 175
Szász Jakab 30
Szász János 83, 205
Szász Josef hűtes 93
 Szász Kápolna (Felsőkápolna) 54
 Szász Kozma (Kozmatelke) 90
Szászky Tomka János 47
 Szász láb 70
 Szász Ludvég (Ludvég) 100
 Szász Nádosi járás
 (Nádasi járás) 78, 170
 Szász Nádosi patak 170
 Szász Oldal 103
 Szász Régen (Szásrégen) 17,
 26, 92, 100, 117, 170, 173,
 184–185, 213, 215
 Szász Régeni Bezirk 136, 208
 Szász Szent László
 (Kisszentlászló) 27
 Szász Szentivány
 (Szászszentivány) 59
 Szász Tancs (Tancs) 208
 Szász ut 72
 Szász völgy 52
 Szászok dombja 208
 Szászok erdeje 61
 Szászrégen (l. még Régen, Szász
 Régen) 184
 Szászszentivány l. Szász
 Szentivány
 Szászvölgye 90
Szatmári Lajos 20
Szatmári Mihály falusbíró 119
Szatmári Sámuel 50
 Szatsko far 72
 Seben (Nagyszeben) 100
 Seben kuttya 196
 Sebeni havasok 109
 Szécsényi téri kút 127
 Szederjes oldal 111, 142
 Szederjes völgy 210
 Szederjes völgy 31, 161
Szederjesi család 175
 Szederjesi tanorok 175
 Szeg 76, 81, 160
 Szeg oldala 76
 Szeg pataka 161
 Szegedi 161
Szegedi János 136
Szegedi Josef hites 81
 Szegélet 120, 207
 Szegélet utza 120
 Szegén szer 142
 Szegény szer 151, 153, 204
 Szegény Szereda
 (Nyárádszereda) 166
 Szegmező 163–164
 Szegmező erdeje 164
 Szék 59, 164
 Szék alya 45, 160
 Szék dombja 65
 Szék erdeje 164
 Szék hátja 113
 Szék hátya 161
 Szék havassa 67
 Szék hegye 164
 Szék oldal 45, 55, 197
 Szék sár 55
 Szék völgye 178
 Székdomb 178
Székel lásd *Székely család*
Székely család 161, 172
 Székely falva 125
 Székely Gerebenes (l. Mezőbánd)
 131
 Székely György 181
 Székely hid 182
Székely István 187
Székely István, idős 90
Székely János falu örege 125
Székely János falusbíró 98
 Székely Kapu
 (l. Marosszentanna) 122
 Székely Keresztur
 (Székelykeresztúr) 196
 Székely Kereszturi kerület
 (Székelykeresztúr kerület)
 \ 31, 108
 Székely Kutyalva
 (Kutyfalva) 120
Szekely László falusbíró 140
 Székely loka 28
 Székely oldal 28, 203
 Székely oldalfő 28
 Székely Szállás (Székelyszállás)
 27–29, 109, 196–197, 200,
 201, 203
 Székely Udvarhely
 (Székelyudvarhely) 68, 77,
 101

- Székely Uraj (Székelyurality) 132
 Székely Uraly
   (Székelyurality) 197–198
 Székely ut 182–183
 Székelyabod (l. még Abod) 185
 Székelybere (l. még Bere) 185
 Székelybós l. Bos, Bós, Boos,
   Bóós
 Székelybő l. Böö, Bőö
 Székelycsóka (l. még Csoka,
   Csóka Csoka falva) 187
 Székelyföld 20, 39, 42, 62, 74,
   93, 98, 154, 211
 Székelyhidegkút l. Oláh
   Hidegkut
 Székelyhodos l. Hodos
 Székelykakasd (l. még Kakasfalva,
   Kakasd) 189
 Székelykál (l. még Káál, Kál,
   Kálfalva) 189
 Székelykáli járás l. Kááli járás,
   Káli járás
 Székelykeresztúr l. Székely
   Keresztur
 Székelykeresztúr járás l.
   Kereszturi járás, Keresztur
   köri királybírói járás
 Székelykeresztúr kerület l.
   Székely Kereszturi kerület
 Székelykövesd (l. még Kövesd,
   Kövesd, Mező Kövesd, Mező
   Kövesd) 194
 Székelymoson l. Moson
 Székelysárd l. Maros Sárd,
   Nyárad Sárd
 Székelysópatak (Sóspatak)
   179–180
 Székelyszállás l. Székely Szállás
 Székelyszenterzsébet l. Szent
   Ersébet
 Székelyszentistván (l. még Szent
   István) 64, 66
 Székelytompá (l. még Tompa,
   Tompafalva) 197
 Székelyudvarhely l. Székely
   Udvarhely
 Székelyurality l. Magyar Uraj,
   Székely Uraj, Székely Uraly,
   Ungureni
 Székelyvaja l. Vaja
 Székelyvécke l. Arany lábu
   Vécze, Vészke, Vétzke
 Székelylák ropója 183
 Székérhágo 61
 Szekerszeg 181
- Székes (l. még Székes falu, Zekes)
   36, 71, 201–202
 Székes falu (Székes) 191
 Székes hely 148
 Székesaj 191
 Székhátja 113
 Székihely 148
 Székto 19
 Szelasel 60
 Szele 61
 Szeles aj 99
 Széles fark 90
 Széles tető 146
 Széles töviss 202
 Széles vápa 162
 Szelje 162
 Szélkut 93
 Szélkut felőli forduló 173
 Szélles pallag 137
 Szelles völgy 170
 Szélyes pallag 40
 Szemlő 84
 Szén égető 174
 Szén erdeje 212
 Szén lapossa 44
 Széna fű 94, 98, 119, 214
 Széna fű 18, 118, 62
 Széna fű hidja 94
 Széna fű szélye 173
 Széna füvek 106, 141, 169
 Széna mező 174
 Széna mező 30, 41, 160, 181
 Szénafű 100, 182, 214
 Szénafű 54, 133, 171, 184, 194
 Szénafű vápa 113
 Szénafűn lévő bértz 194
 Szénakert 109, 147
 Szénás ágy 107, 138
 Szénás völgy 19, 73, 116
 Szénásálj 207
 Szénaverős 61
 Szénégető 51, 81, 194
 Szénégető 153, 181
 Szengyel (Erdőszengyel)
   52, 192, 195
 Szengyel (Mezőszengyel)
   86, 140
 Szengyel felé járó ut 192
 Szengyeli Zsófia 195
 Szénna[!] füvek 106
 Szent András
   (Mezőszentandrás) 143
 Szent Anna (Marosszentanna)
   122, 163, 166, 211
 Szent Anna malom gátja 166
- Szent Benedek
   (Nyárádszentbenedek) 24,
   59, 71, 99, 103, 105–106,
   163, 169
 Szent Benedeki járás
   (Szentbenedeki járás) 23, 59,
   71, 99, 103, 105–106, 169
 Szent Bernárd 26
 Szent Demeter (Szentdemeter)
   27–28, 40, 60–61, 79, 108,
   196, 199, 201–202, 204
 Szent egyház ösvenye 147
 Szent Ersébet
   (Székelyszenterzsébet) 99
 Szent Gerlitze (Szentgerice) 60,
   155, 204, 208
 Szent György 122, 191
 Szent György
   (Marosszentgyörgy) 195
 Szent Háromság (Szentháromság)
   25, 60, 83, 204–205
 Szent István (Székelyszentistván)
   32, 66–67, 110, 205
 Szent István, magyar király 46,
   126, 158, 163
 Szent Iván (Vajdaszentivány) 213
 Szent királyi határ 64
 Szent László (Nyárádszentlászló)
   155
 Szent László, magyar király 153
 Szent László völgye 59
 Szent Lőrincz (Kisszentlőrinc)
   195
 Szent Margitha
   (Mezőszentmargita) 145
 Szent Margitta
   (Mezőszentmargita) 144
 Szent Márton püspök 88
 Szent Mártoni határ 149, 190,
   194
 Szent Mártoni forduló 150
 Szent Mártoni forduló 150
 Szent Mártoni verőfény 150
 Szent Mihály 26, 69
 Szent Miklos
   (Káposztásszentmiklós) 158
 Szent Pál (Kerelőszentpál) 34
 Szent páli erdő és patak 189
 Szent Páli rét 82
 Szent Péter falu 145
 Szent Péter kutya 72
 Szent Simon (Nyárádszentsimon)
   67, 147, 165
 Szentbenedeki járás l. Szent
   Benedeki járás

- Szentdemeter (l. még Szent Demeter) 28
- Szente berke 92
- Szente nevű birtokos* 92
- Szentegyház berke 49
- Szentegyház cseréje 160
- Szentegyház rétje 81
- Szentgerice l. Szent Gerlitze
- Szentgyörgy (Erdőszentgyörgy) 126–127, 202
- Szentgyörgy negyed 126
- Szentgyörgy utca 126
- Szentgyörgy utcai szökőkút 127
- Szentgyörgyi oldal 140
- Szentháromság l. Szent Háromság
- Szenti Krisztina* 121
- Szentjakab (Marosszentjakab) 93–94, 124
- Szentjakab felőli dűlő 120
- Szentjakabra lemenő útig 123
- Szentjános völgye 170
- Szentjános völgy patakja 170
- Szentkirály (Marosszentkirály) 64
- Szentmártoni homlok 142
- Szentmartoni Samuel pap* 165
- Szentmiklós (Káposztásszentmiklós) 125, 126, 179
- Szentpáli Gergely* 46
- Szentpály jegyző* 98, 121, 124
- Szentpéter uttya 145
- Szenuelele 144
- Szénvono 71
- Szép ágy 109
- Szép alma 109
- Szép Bükk 62
- Szép csere 32
- Szép éll 111
- Szép erdő 80
- Szép mező 111
- Szép patak 33
- Széplak (Küküllőszéplak) 27, 42–43, 69, 99
- Széplak (Küküllőszéplak) 69
- Széplokrol lejövő uton felyül a szántók 69
- Szereda (Nyárádszereda) 202
- Szereda Szent Anna (Nyárádszentanna) 166–168
- Szereturile 150
- Szerolya 144
- Szerres völgy patakja 170
- Sziget 58, 69–70, 79, 106, 116, 121, 128, 142
- Szigetu 116
- Szík savas 129
- Szikesaj 191
- Szil 71, 107, 177, 186
- Szíl 160
- Szilágy 54
- Szilamár 165
- Szilas 31, 45, 61, 63–64, 92, 98, 158, 172, 177, 206
- Szilas aj 30
- Szilas alja 207
- Szilas oldal 102
- Szilas pataka 160
- Szilas szőlő 207
- Szilas völgy 83
- Szilfák 174
- Szilfarka 204
- Szilos alya 56
- Szilos kut 113
- Szilvás 31, 62, 89, 167, 201
- Szilvás berek 75
- Szilvás kut 149
- Szilvás pataka 19
- Szilvási fordulo 149
- Szintgyel (Erdőszengyel) 52
- Szintjácob (Marosszentjakab) 93
- Szittos 44
- Szkoba 140
- Szkurta (Kurta) 140
- Szocs 172
- Szoknyás láb 105
- Szokol András falusbíró* 198
- Szokol család* l. *Szokol familia* 197
- Szokoly (Mezőszokol) 144
- Szolga György jegyző* 78
- Szolga Péter* 29
- Szolokma (l. még Zalakma, Zalatna) 82–83, 110–111, 205
- Szombat kut 63
- Szonca Joanne jegyző* 143
- Szoros domb 178–179
- Szoros völgy 72
- Szot rétje 186
- Szóts 140
- Szováta 65, 71, 181
- Szováta dűlői járás 60, 67, 71, 82, 110, 180, 206, 212
- Szováta vize 206
- Szöcs Bálint rétye 166
- Szöjke rét 89
- Szőke 103
- Szőke család* l. *Szőke familia* 146
- Szőke földje 146
- Szőke Péter* 214
- Szőke szálása éle 159
- Szőkefalva (Szőkefalva) 41, 214
- Szőkefalva (l. még Seuca, Szőkefalva) 213–215
- Szőkefalva felőlli fordulo 214
- Szőkék rétye 161
- Szőlő 25
- Szőlő 37
- Szőlő alatti ut 183
- Szőlő alja 37
- Szőlő alja 25
- Szőlő köze 170
- Szőlő mege 37
- Szőlő szeg 25
- Szőlő tető 21
- Szőlőalja 20
- Szőlőfő 21
- Szőlőhegy 17, 37
- Szőlők alatti verőfény 172
- Szőlős kert 102
- Szőlős oldal 178
- Szőllő 26, 57, 102–103, 105, 129, 183–184, 193
- Szőllő 64
- Szőllő 92, 101, 156, 164, 202
- Szőllő ajj 202
- Szőllő alatt 101, 129
- Szőllő alja 55, 129, 166, 184
- Szőllő alja 57, 156, 187
- Szőllő alján 57
- Szőllő alya 83
- Szőllő alya 122
- Szőllő allya 153
- Szőllő fő 204
- Szőllő fő 84
- Szőllő fő 153
- Szőllő gödre 175
- Szőllő hegy 157
- Szőllő hegy 17, 18, 23, 57, 146
- Szőllő hegye 104
- Szőllő hegyek 23
- Szőllő hidjánál 133
- Szőllő körül patak oldal 157
- Szőllő mál 183
- Szőllő mege 42, 137, 140, 195
- Szőllő mege 142
- Szőllő mege 72, 164
- Szőllő megett 129, 149
- Szőllő oldal 111
- Szőllő oldal 129, 185
- Szőllő patak 214
- Szőllő patak feje 43
- Szőllő pataka 57, 76
- Szőllő sikátor 123

- Szőlő teteje 189
 Szőlő tető 183
 Szőlő tető 203
 Szőlő uta 111
 Szőlő vápa 40
 Szőlő vápája 193
 Szőlőhegy 26, 50, 191
 Szőlők 23, 122, 133
 Szőlők alatt és felett 19
 Szőlők alja 46
 Szőlők alja 84
 Szőlők allya 62
 Szőlők felett 122
 Szőlők végénél 183
 Szőlőkert 92
 Szőlőnyak oldala 48
 Szőlős gyümölcse 164
 Szőlős Máj oldala 211
 Szőlős pataka 167
 Szőlős völgy 199–200
 Szőlős völgy árka 200
 Szőlős völgyi szőlő 200
 Szőlőtető (Supra Viiloru) 116
 Szörös domb 95
Szöts Bálint 166
Szöts Dávid falusbíró 84
Szöts Mihály 140
Szöts Miklós falusbíró 52
Szöts Péter 106
 Szövérd (l. még Szövérd) 60–61, 204, 208
 Szövérd (Szövérd) 22, 206, 207
Szövérdi József jegyző 33
Szövérdi Ferencz 178
 Szpederi deles oldal 210
 Sztejerie 150
 Sztrimbu 140
 Szub Pojana 134
 Szugaj 92
Szulejmán császár (török szultán) 211
 Szurdék 126, 163
 Szurdok 36, 40, 109, 151, 188, 202, 204
 Szurdok lofejek 185
 Szurdok patak 56
 Szurduk 56, 64, 107
 Szurkos 93
 Szüget 49, 54
 Szülvögy 98
 Szürke észka 35
 Szürke kut 35
 Szürke verőfény 35
 Szürke völgye 35
 Szürkő 164
- Táblile 141
 Tábor 129
 Táborhely 177
 Tágos (l. Nagysármás) 150
 Tamás fája 193
 Tamás homloka 48
Tamás István jegyző 59
Tamás nevű birtokos 58, 193
 Támásálu (l. Bazéd) 24
Tamási család 65, 209
Tamási Ferenc birtokos 164
Tamási Ferencné 160
Tamási János falusbíró 210
 Tamási utza 209
 Tamási utza 185
 Tamásiné árka 160
 Tamásnő tanorok 109
 Tamástelke dülő 58
Tambod Ferentz 205
 Tanarok 64, 129
 Tanaroki kaszállók 23
 Tanaszi 86
 Tancs (l. még Szász Tancs, Tants, Tonciu) 53, 136, 208
 Tánzos bükk 185
Tanko család 205
 Tanko hegyese 205
 Tanorak 157
 Tanorak fő 212
 Tanorogok 100
 Tanorok 40, 50, 101–102, 158, 196, 201, 213
 Tanorok alya 111
 Tanorok fele 205
 Tanórok melyéke 55
 Tants (Tancs) 104
Tarisnyás György 33
 Tarligat 38
 Tarlo hosszu 103
 Tarlüget 165
 Tatár 106
Tatár család 77
 Tatár föld 31, 99
Tatár György, ifju, esküdt 77
 Tatár hágo 162
 Tatár kut 89
 Tatár ösvenye 46
Tatár Péter hűtös 209
 Tatár sziget 41
 Tatár vápa 83
 Tatár ut 32, 51, 67
 Tatár utya 56
 Tatár vésa 190
 Tatár völgy 189
 Tatárok szállása 61–62, 127
- Tatárok uttya 192
 Tatárok vára 196, 200
 Tatársir 111
 Téglá 181
 Téglaknál 60, 63, 101
 Téglás 49, 168
 Tehen hajto dombja 160–161
 Tehenes völgy 61
 Tejes kut 208
 Teke 100
 Tekefalva 67
 Tekei járás (bezirk) 42, 53, 85, 90, 100, 134, 136, 144, 147
 Tekenös oldal 103
 Tekenyő hát 69
 Tekenyös 36, 85, 149, 152, 181–182, 196, 214
 Tekenyös 47, 75, 82, 160, 164, 176, 211, 214
 Tekenyös aja 139
 Tekenyösül 152
 Tekeres 20, 37, 189
 Tekeres teteje 160
 Tekeresek 55
 Tekintő 111
 Tekintő 188
 Telebük 210
 Telek 24, 40, 62, 73, 104, 127, 147, 153, 160, 189, 202, 204, 208
 Telek megett 208
 Telek oldal 134
 Telek Oldal 190
 Telek völgy 200
 Telekfalva 204
 Telektanya (l. Faragó) 53
Teleki család, gróf 135, 150, 173, 195, 210, 211
Teleki Domokos, gróf 57, 91, 121
Teleky Domokos lásd
Teleki Domokos 91
Teleki Julianna 57
Teleki Lajosné, gróf 121
Teleki Mihály főkancellár 72
Teleki Mihály, gróf 161, 184
Teleki Sámuel, gróf 121
 Teleki toja 151
 Telyes kut 208
 Temető 36, 73, 102, 166, 196
 Temető 126, 177, 183
 Temető alja 84
 Temető aly 61
 Temető aly 38
 Temető aly 92
 Temető aly 29

- Temető allya 83
 Temető feletti helyek 174
 Temető helye 196
 Temető kert 103, 174
 Temető oldal 166
 Temető oldal 38, 68, 212
 Temető oldala és alya 75
 Temető mege 111
 Temető tető 166
 Temetők köze 119
 Temetőmeget 214
 Temetőn 49
 Temetőnél 80
 Temetőnél 129
 Templom 129, 185
 Templom alja 203
 Templom alya 154
 Templom észka 86
 Templom hegyesse 30
 Templom mege 164
 Templom mege szőlője 164
 Templom tere 102
 Templom utza 98
 Tenaszie (Tanaszi) 86
 Tentse 53
 Teplelő 33
 Tér 18, 42, 85, 95, 104, 118, 169
 Tér forduló határ 20
 Tércsere 46, 111
 Terebics 123
 Terebits 73, 114
 Teremi járás 34, 209
 Teremi Ujfalu (Teremiújfalu) 209
 Teremiújfalu l. Teremi Ujfalu
 Térfű 56
 Térhelly 22
 Terjedelmes felső nagy rét 82
 Térjmeg 126
 Tető 130
 Teu 53, 137, 142
 Téu drákuluj 91
 Teu luj Gyezmán 140
 Teu popi 86, 136
 Teusoru 179
 Teu Teleki (Teleki toja) 151
 Teutza 144
Tholdi család 94
 Thorda észka 35
 Thordai nagy országút 173
 Thorda megye (Torda vármegye) 120, 198
Thorotzkai jegyző 201
 Tiarca 87
 Tiarina Chilia 115
 Tilalmas 35, 39, 92, 184
 Tilalmos 33
 Timárné 199
 Tisztre járó 127
 Titiana (l. Nagysármás) 150
 Tizedes 138, 185
 To 35, 79, 86, 139, 188
 Tó 91
 To hágo 101
 To farka (Kada teului) 23
 To köze 167
 To közi 96
 To megetti rét 23
 To mellett 130
 To pad 101
 To réte 112
Todoru Belán 85
Todoru Stéfán községi bíró 85
 Tofalva (Tófalva) 123, 195, 201–202, 209
 Tófalva l. Tofalva
 Tofarka 62
 Tofenekbeli erdő 189
Tofeus Mihály püspök 116
 Tógát 21, 48, 51
 Togát hidgyánál 47
 Tohát 23, 35, 86, 120, 140
 Tóhát 102
 Tóhát labja 102
Toht Mihály falusbíró 159
 Toi szántok 87
 Tokaj 112, 190
Tokaji János lelkész 116
Tokos Lajos jegyző 53
 Toldalag 121, 209, 211
Toldalagi család, gróf 88–89, 163
Toldalagi Adele, gróf 120
Toldalagi Mihály főkapitány 89
Toldalagi Victor, gróf 90
Toldi család, gróf 118
Tollas Ferencz jegyző 103
Tollas nevű ember 54
 Tollas Pál bértze 119
 Tollas szeg 54
 Tolosmán 41
 Tolvajkut 50, 109
 Tolvajok hegye 142
 Tolvajok uttya 48
 Tolvajos 30
 Tolvajos eleje 33
Tombold család 63
 Tomege 113, 195
 Tomelléke 134
 Tompa (Székelytomp) 162, 166, 195, 197
 Tompafalva (Székelytomp) 197
 Tompavára 162
 Tompor 21
 Tonciu (Tancs) 208
 Tondreas (Mezőszentandrás) 143
 Tonyilak 183
 Too 34, 73
 Tóó közze 206
 Toos emberek tava 130
 Toplicza (Maroshéviz) 70
 Tóra járó 101
 Torboszlo (Torboszló) 163–164, 186, 209, 210
 Torboszló l. Torboszlo, Tórbószló
 Tórbószló (Torboszló) 159
 Torda 20, 22, 26, 44, 47, 49–50, 91, 93–94, 101, 103–105, 115, 121, 128, 131, 135, 139, 144, 169–173, 175–176, 184, 188, 192, 209, 211, 213, 215
 Torda hasadéka 109
 Torda megye l. Torda vármegye
 Torda megye Felső kerülete 51, 52, 57, 69
 Torda vármegye 17, 20, 22, 26, 47, 49, 71, 51–52, 57, 69, 71, 84, 91, 94, 104–105, 107, 115, 117–118, 121, 135, 139, 140–141, 144–145, 162, 168–173, 176, 184, 192, 209, 211, 213, 215
 Tormás 25, 47, 61, 109, 203
 Tormás alja 25
 Tormás előtt 47
 Tormás kut 135
 Tormás oldal 47
 Tormás pataka 42, 62
 Tormás tető 47
 Tormás to 178
 Tormásajj 191
Torotzkai család 94
 Torotzkai havasokig 100
 Toszeg 68
Tót István falusbíró 61
Tót Pál Mihály falusbíró 128
 Totere 129–130
Tóth András falusbíró 39
Tóth István 212
 Totháza 36
 Tothaziak gödre 150
 Toth tövisse 147
 Tök föld 100
 Tőkeeresztő 197
 Tökés 107

- Tökés hely 49
 Tökés pataka 208
 Tökés rét 29
 Tökések 69
Tökéss család 209
 Tökevár 212
 Tökös 26
 Tökös 197
 Tökös verem 132
 Tölgyes 150
 Tömletzbüke 181
 Törögbuzás kert 100
Török család 40, 107
Török András falusbíró 188
Török Elek 212
Török Elek falusbíró 147
Török György hites 50
Török István 33
Török István, idős 212
Török János 58, 152
Török Lajos 201
Török Moses 212
Török Sándor 212
 Törökné aratványa 49
 Töttzeg 146
 Tövis 21, 119, 154, 192–193
 Tövis alja 55
 Tövis alya 92
 Tövis berek 129
 Tövis hely 167
 Tövis hid 72, 193
 Tövis köze 47, 146
 Tövis széle 140
 Tövis völgy 212
 Töviság 197
 Tövisék 62
 Tövises 18, 134
 Tövishid 193
 Töviss 40
 Töviss falva
     (l. Magyarsáros) 108
 Tövisság 138
 Tövissek köze 181
 Tövissek közt 129
 Tövisses 46, 64
 Tövisses kut 108
 Tövisses ut 153
 Tövisses völgy 182
 Tövisvápa 21, 196
Traianus (Tráján, Trajánus,
     Trajánus) császár 44, 66, 95,
     120, 125
 Traján ut 94, 125, 146
 Trajan utja 93
 Traján utja 121, 215
 Tráján utja 43, 45, 74, 76, 113,
     116, 125
 Tráján út 44, 115
 Traján vára 146
 Tráján vára 44
 Trájános utja 43
 Trajános uttya 39, 146
 Trájános vára 43
 Trajánus útja 213
 Trájanus utja 173
 Trájánus utja 76, 100
 Trájanus uttya 169
 Trájánus uttya 195
 Transsilvania (Erdély) 129, 154
Trauzner Samuel 48
 Trébely szőlő 126–127
Trefán János 69
 Troka 182
Trutiá Géorgié 24
 Tsákján árka mejjéke 183
 Tseb (Csöb) 40
 Tsere alyja 205
 Tserés patak 77
 Tserés vápa 201
 Tsikász to 97
 Tsillag hegy 201
 Tsinoros teteje 200
 Tsorgo 189
 Tufele de catra Tancs 136
 Tulak hegy 137
 Tulaviz 116
 Tull a vizen 47
 Tulso Berek 37
 Tulsó határ alsó forduló 127
Turáti Antal 166
 Turáti temető 166
 Türed utya 214
Turi család 94
 Turnu 134
 Tuson (l. még Arany Lábu Tuson)
     86, 150, 210
 Tutaj piac 185
 Tükrös hegy 90
 Tündér vár 132
 Tündérvár 170
 Tünes 46
 Tünes 35
 Tünes tető 46
 Tyicuju Dobelor 198
 Tyikai hegy 118
 Tyikuju 198
 Tyityiáná mare
     (Nagy Tyityiana) 150
 Tyityiáná mike
     (Kis Tyityiana) 150
 Tyukház 113
 Tyukolos 111
 Tyukos domb 182
 Tyukszer 126, 129
 Udvarfaléu (Udvarfalva) 211
 Udvarfalva (l. még Udvarfaléu)
     56, 210–211
 Udvarhelyszék 27, 29, 31, 65,
     71, 108, 166, 173, 196, 198,
     202–203, 205–206
 Ugra (Marosugra) 34, 82, 117,
     124–125, 169
 Ugra erdeje 207
 Ugra oldal 43
 Ugra pataka 43
 Ugra réttye 207
 Ugra torka 207
 Uj fogás 187
 Uj földek 95
 Uj szőlő 158
 Uj szőlő alja 158
 Uj tanorok 83
 Uj temető 166
 Uj út környéke 160
 Uj utca 129
 Ujbánd (l. Mezőbánd) 129
 Ujbár 168
 Ujfalú (Mezőújfalú) 84, 136,
     145, 169
 Ujj föld 79
 Ujj szőlő 46
 Ujjhegy 98
 Ujlak pataka tere 99
 Ujrét 92, 101
 Ujtilos 181
Ujvári Károly alispán 90
 Ujváros 126
 Unam szőlő hegy 79
 Ungurána 169
 Ungureni (Székelyurality) 197
 Ungyetz 120
 Unoka 211
 Unumály 157–158
 Unumáj bértze 160
 Ur árka 187
 Urak erdeje 92
 Uraly 197
 Urásza pataka 83
 Urik 87
 Uriku fili 101
 Ut allya 163
 Ut által kelő 158
 Ut alya 80
 Ut által járok 125
 Ut kellő 90

- Uzdi 160
Uzdi család 211
Uzdi heggy 168
 Uzdi Szent Péter
     (Uzdiszentpéter) 145, 150, 210–211
 Uzdiszentpéter I. Uzdi Szent Péter
 Vaczkorfák 46
 Váczmán praedium
     (I. Koronka) 88–89
 Váczmán pataka 89
 Vád oldala 26
 Vadad 33, 38, 51, 72, 190, 193, 211–212
 Vadalmás 26, 204
 Vadasd 25, 67–68, 212–213
 Vadaskert 23
 Vadkert 171
 Vadverem 214
 Vágás 28, 31, 81, 109, 161–162, 175, 181, 186–187
 Vágás alya 56, 186
 Vágás domb 185
 Vágás feje 31
 Vágás loka 31
 Vágot 31, 159
 Vágot ut 31
 Vágot ut alya 31
 Vágott 31, 56, 81, 166
 Vágott alya 107
 Vágott él 81
 Vágott erdő 21
 Vágott pataka 75, 166
 Vágott ut alya 79
 Vaideiu (Mezőújfalu) 93, 145
 Vaja (Székelyvaja) 22, 88, 163, 178–179
Vajda család 27–28, 176–177
Vajda István jegyző 137
 Vajda kut 209
Vajda nevű birtokos 210
 Vajda szántása 210
 Vajda Szent Ivány
     (Vajdaszentivány) 17, 91, 104, 170, 211
 Vajda szentiváni járás
     (Vajdaszentiványi járás) 22
 Vajdák tanoroka 28
 Vajda völgy 149
 Vajda völgye 107
 Vajdarécsa I. Vajda Récsa
 Vajdaszentiván (Vajdaszentivány)
     22, 121–122, 139, 171–172, 213, 215
 Vajdaszentiváni járás
     (Vajdaszentiványi járás) 22, 121, 139, 170–172, 213, 215
 Vajdaszentivány I. Szent Iván,
     Vajda Szent Ivány,
     Vajdaszentiván
 Vajdeiei (Mezőújfalu) 145
 Vajdeiu (Mezőújfalu) 145
 Vajdej (Mezőújfalu) 169
 Vajola 101
 Vajolai ut 101
 Vak patak 96
 Vale Dimbuluj
     (Dombi völgy) 210
 Val gyin rit
     (Rétről jövő patak) 123
 Valea 198
 Váléa 198
 Valea Beldri (Báldi völgy) 146
 Valea Boki (Boka völgye) 145
 Váléa Buzi 86
 Valea cetre Mures 180
 Valea fenatzului 137
 Valea lui Tátyine 35
 Válea Mázerai 53
 Valea Negri 144
 Valea Petri 53
 Valea Singubetzi 53
 Valea Szaszului 90
 Valea Szinpetrului
     (Szentpéter uttya) 145
 Váléa Szirkuluj
     (Szürke völgye) 35
 Valea Ungurului 91
 Váli bükk 81
Váli Mihály 52
 Valistye 24
 Vályá Buzi 135
 Vályá Glodului 36
 Vályá murilor 142
 Valle totului 129
 Vállus gödör 183
 Válluskút 127
 Vállyu 54
 Válto rétt 122
 Vám 105, 170
 Vám csere 109
 Vámalyja 170
 Vámos Gálfalva (Vámosgálfalva)
     213, 214
 Vámos hidnálli fogado 78
 Vámos Udvarhely
     (Vámosudvarhely) 88
 Vámosgálfalva (I. még Gánfeleu,
     Vámos Gálfalva) 213
 Vanaslág 35
 Ványolo fele 181
 Vápa 48, 77, 90, 163
 Vápa hopol 44
 Vápa kut 189
 Vápa szőlő alja 163
 Várallya (Gógánváralja) 18
 Varasd 114
 Várdo 56
 Várdomb 50, 66
Varga család 131
 Varga far 191
 Varga földje 25
Varga György 63
 Varga juk 131
Varga nevű birtokos 191
 Varga oldala árka 26
 Varga orotvány 181
 Varga ösveny 28
Varga Péter kisbíró 116
 Varga Peteré 181
 Vargáné lyuka 131
Vargyas nevű birtokos 33
 Vár hegyesse 111
 Vár kert mege 128
 Vár melyéke 146
 Vár mellyéke 126
 Vár nyila 59
 Vár pataka 111, 178
 Vár uta hegyesse 108
 Vár utja 41, 111
 Várhegy (I. még Schlossberg) 56, 121–122, 148, 170, 211, 215
 Várhegy 30, 53, 61–62, 172, 176, 179
 Várhegyi berek 121
 Varjas 107, 129
 Varjas domb 129
 Varju szardó 83
 Varkon 176
 Várlátó 162
 Vármege 26
Varo Lajos jegyző 101
 Vároldal 59
 Vároldala 58
 Várolya (Gógánváralja) 58
 Városi erdő teteje 189
Varro Lajos jegyző 125
 Varule (Gógánváralja) 58
Vas János esküdt 31
 Vas orotvánnya 181
 Vas Péteré 181
 Vas, praedium 130
Vásárhelyi Ferentz falusbíró 55
 Vásáros ut 148

- Vasasd 36
 Vasgyőre árka 76
Vasiliu Gabor birtokos 115
 Vaskapu 32, 50
Vass István 67
 Vass Pálnő orotványa 30
Vaszi Szánduj, idős, falusbíró 54
 Vásmány 21
 Vataháza 146
 Vatzkor fáknál 42
 Vatzkorfák 134
 Vatzkoros 37, 103
 Vece l. comuna Vetia, Vecze, Vetze
 Vécke patakára 102
 Vécs (Marosvécs) 50, 69, 128
Vécs Benedek jegyző 50
 Vécs járás (Vécsi járás) 69
 Vecze (Vece) 194–195, 215
 Vécze (Székelyvécke) 196, 198–199, 200–201
 Vécze pataka 196, 199–201
 Vécsi járás (l. Vécs járás, Vétsi járás, Wécsi járás)
 Végbük 213
 Vég láb 107, 119, 197
 Vég láb 61
 Velkér (Mezővelkér) 23, 139, 145–146, 150
 Vélkeru (Mezővelkér) 145
 Rhédeigödre (l. Mezővelkér) 146
 Vén asszony kutja (Vénasszonykútja) 140
 Vénasszonykútja (l. még Fintinábábi, Vén asszony kutja) 140
 Vén hegy 55, 137, 156–158
 Vén szilos 73
 Vendég 63
 Venehen 170
 Vénhegy 158
 Vénhegy szőlő 156–158
 Venike vágása 178
 Venikés 30, 109
 Venitze 20
 Vér erdő 100
Verbőczy István 18, 214
Verbőczy István lásd *Verbőczy István* 18
 Verem 208
 Veres 198
Veres András 197
Veres család 170
 Veres csere 19, 64, 83, 167
 Veres Eger 44
 Veres fű szere 212
Veres István falusbíró 197
 Veres Mihály dűlő 171
 Veres mallo[m] 151
 Veres omlás oldala 160
 Veres vég 189
 Veresa 198
 Veresfű szere 154
 Vereskő szőlő 31
 Veresmart teteje 181
 Veress fűz 156
Veress István 177
Veress Josef jegyző 26
 Veress mart 40
Veress Tivadar 129
 Veresskő 31
 Veresskő alya 31
 Veressmart árok 40
 Vermes völgy 199–200
 Verő 84
 Verő alja 84
 Verőfény 130, 142, 161, 183, 189, 209
 Verőfény 31, 50, 64, 78, 84, 156, 160, 172, 174, 184
 Verőfény allya 68
 Verőfény szőlője 68
 Verőfényes 175, 191
 Verőfű 26
 Vérpad 137
 Verpelőtz 129
 Verpelőtz oldala észka 133
 Verpelőtz tava 129
 Vertsés 167
 Vervul dealului 152
 Vervul Kaszti 152
 Verzeroia 90
 Vésa 190
 Veszely mezeje 162
 Veszély mező 162
 Veszett patak 18
 Vészke (Székelyvécke) 203
 Vésznyak 111
 Véte erdő 38
 Véte vize 38
 Vete 63
Vetési István hűtös 119
 Véts (Marosvécs) 42, 48–49, 128
 Vétsi járás (Vécsi járás) 47, 117
 Vettető 162
 Vette (Vece) 76
 Vétzke (Székelyvécke) 27, 29, 38, 109
 Vétzke pataka 20
 Vétzkei határ 109
 Vider boros 184
 Vidrádszeg 34
 Vigyázó domb 179
 Vigyázó oldala 178
Vilimon Todor falusbíró 124
Vinczi Márton 99
Vintille Todor főhűtös 119
Virágh jegyző 140
 Virgo 32, 36, 65, 67, 78, 181, 200
 Virgo árka 200
 Virgó 67, 160
 Visi pentru vii 24
Vita György 49
Vita István 49
Vita István jegyző 163
 Vityal 162
 Víz köze 78
 Viz között 98
 Viz közti láb 129
 Vizek köze 39, 75
 Vizes 84
 Vízköze 45, 111
 Vizre járo 19, 87
 Vizre menő 39
Voda Georgie 84
 Völgy 56, 64, 67
 Völgy 63, 160
 Völgy pataka 56
 Völgy pataka 50
 Völgy patakja 184
 Völgye pataka 89
 Völgyek 59
 Völgyes 113
 Völgyhegy 50
 Völgypatak 50
 Voncsa 62
 Vorha 167
 Votája 211
 Vurtsel 54
Wajda Mihály, ifjú, jegyző 29
 Wajda Récse (Vajdarécse) 194
 Wasarhely (Marosvásárhely) 106
Wass Sigmond jegyző 23
 Wasta 106
 Wécsi járás (Vécsi járás) 105
 Wien (Bécs) 88
Winkler Károly jegyző 62
 Zabos orotványa 68, 162
 Zabszer 70, 134
 Zadok 62
 Zádakos 26
 Zágor 22, 50, 88
 Zágori járás 88, 99
 Záh (Mezőzáh) 139

Zakonnya 162
 Zálagos 82
 Zálagosak 55
 Zalakma (Szolokma) 205
 Zalatna (Szolokma) 205
 Zállagos 55
 Zallazsile 139
 Zamnyil 168
 Zaszpad 106
 Zátol gödre 122
 Zázor völgye 201
 Zázor völgy árka 201
 Zejk 94
 Zékel Vásárhely (Marosvásárhely)
     125
 Zekes (Székes) 201
 Zemlénk 185

Zemlénk also fele 164
 Zemlénk felső fele 164
 Zeperisa 24
 Zepodea 134
 Zepodia 90
 Zepodie 22
 Zepoz 137
 Zerededisá 24
 Zetye 100
Zeyk Ferencz szolgabíró 24, 59,
     71, 99, 103, 105–106, 169
 Zicsál 162
Zigismund Kunn lásd
     Kun Zsigmond
Zilahi Lajos jegyző 158
 Zlamen 100
Zollog Juon falusbíró 99

Zollyomi család 185
 Zomba 64
Zongor Pál hites 137
 Zöld leányok vára 48
Zrinyi János jegyző 186
 Zugo 108, 134
 Zurgo 114
 Zsákod (Magyarzsákod) 40,
     108–109, 199, 201
 Zségely 71, 149
 Zségely szél és oldaltű 202
 Zsellérek rétje 97
Zsigmond Mihály hites 49
Zsuki család 46
 Zsukiné dombja 46
 Zsula 140

Mureș

Abafája – Apalina
 Abosfalva – Abuș
 Ádámos – Adămuș
 Ákosfalva – Acățari
 Alsóbölkény – Beica de Jos
Atosfalva l. Hármásfalu
 Backamadaras – Pășăreni
 Bala – Băla
 Balavásár – Bălăușeri
 Báld – Baldu
 Balogalja – Bologaia
 Batizháza – Botez
 Bazéd – Bozed
 Bede – Bedeni
 Berekeresztúr – Bâra
 Beresztelke – Breaza
 Bernád – Bernadea
 Birlibás – Bârlibaș
 Bonyha – Bahnea
 Bordos – Bordoș
 Bözöd – Bezid
 Bözödújfalv – Bezidu Nou
 Buzaháza – Grăușorul
 Búzásbesenyő – Valea Izvoarelor
 Csapószentgyörgy – Sfântu Gheorghe
 Csávás – Ceuaș
 Csehtelke – Vișinelu
 Csejd – Cotuș
 Csekelaka – Cecălaca
 Cserefalva – Stejeriș
Csiba l. Nyárádkarácson
 Csikfalva – Vărgata
 Csittszentiván – Sântioana de Mureș
Csókfalva l. Hármásfalu
 Csöb – Cibu
 Csüdőtelke – Cuștelnic
 Dányán – Daia
 Dedrádszéplak – Gorenii
 Deményháza – Dămieni
 Demeterfalva – Dumitrești
 Désfalva – Deaj
 Dicsőszentmárton – Târnăveni
 Disznajó – Vălenii de Mureș
 Drekyatelep – Drăculea Bandului
 Édeságtanya – Șincai-Fănațe
Egerszeg l. Marosszentkirály
 Egrestő – Agrișteu
 Ehed – Ihod
 Erdőcsinád – Pădureni
 Erdőszengyel – Sângăru de Pădure
 Erdőszentgyörgy – Sângheorgiu de Pădure

Faragó – Fărăgău
Fekete l. még Feketelak és Pusztal/Fekete
 Feketelak – Negrenii de Câmpie
 Felsőkáporna – Căpâlna de Sus
 Fintaháza – Cinta
Folyfalva l. Nyárádkarácson
 Galambod – Porumbeni
 Geges – Ghinești
 Gernyeszeg – Gornești
 Gógán – Gogan
Gógánváralja l. Gógán
 Gombostelke – Gâmbuț
 Göcs – Găiești
 Görgényüvegcsűr – Glăjărie
 Gyulakuta – Fântânele
 Hagymásbodon – Budiu Mic
 Harangláb – Hărănglab
 Harasztkerék – Roteni
 Harcóc – Hărtău
 Hármásfalva – Trei Sate
 Havad – Neaua
 Havadtő – Viforoasa
 Héderfája – Idrifaia
 Héjjasfalva – Vânători
 Hidegvölgy – Valea Rece
Hidvég l. Marosvásárhely
 Holtmaros – Lunca Mureșului
 Ikland – Iceland
 Illyésmező – Ilieși
 Istentő – Iștan-Tău
 Istvánháza – Iștihaza
 Iszló – Isla
 Jedd – Livezeni
 Jobbágyfalva – Valea
 Jobbágytelke – Sâmbriaș
Káposztásszentmiklós l. Nyárádkarácson
 Kebele – Sânișor
 Kebeleszentivány – Ivănești
 Kelementelke – Călimănești
 Kend – Chendu
 Kendő – Cându
Kerelősópatak l. Sósópatak
 Kerelőszentpál – Sânpaul
 Keresztópatak – Pârâu Crucii
 Kibéd – Chibed
 Kisadorján – Adrianu Mic
 Kisfölpös – Filpișu Mic
 Kisgörgény – Gruișor
 Kisikland – Iclânzul
 Kisillye – Illoara
Kiskend l. Kend
 Kislekence – Lechinioara

Kisnyulas – Milășel
 Kisnyulasi Néma – Nima Milășelului
 Kissályi – Șăulița
 Kissármás – Sărmășel
 Kisszentlőrinc – Lăureni
 Kisteremi – Tirimioara
 Kopac – Căpeți
 Kóródszentmárton – Coroisânmărtin
 Koronka – Corunca
 Kozmatelke – Cozma
 Körtekapu – Poarta
 Körtvélyfája – Periș
 Kurta – Scurta
 Kutyfalva – Cucu
 Küküllődombó – Dâmbău
 Küküllőpócsfalva – Păucișoara
 Küküllővár – Șoard
 Küküllőszéplak – Suplac
 Lándor – Nandra
 Larga – Larga
 Levél – Lefaia
 Lóc – Loțu
 Lőrincfalva – Leordeni
 Ludvég – Logig
 Lukafalva – Gheorghe Doja
 Lukailencfalva – Ilieni
 Magyarbükös – Bichiș
 Magyarbél – Dileu Nou
 Magyarfülpös – Filpișu Mare
 Magyarherepe – Herepea
 Magyarkirályfalva – Crăiești
 Magyaró – Aluniș
 Magyarózd – Ozd
 Magyarpéterlaka – Petrilaca de Mureș
Magyarrégen l. Szászrégen
 Magyarsáros – Deleni
 Magyarzákod – Jacodu
 Magyarvölgye – Valea Ungurului
 Mája – Maia
 Makfalva – Ghindari
 Malomfalva – Morești
 Márkod – Mărculeni
 Marosagárd – Poienița
 Marosbárdos – Bărdești
 Marosbogat – Bogata
 Maroscsapó – Cipău
 Marosdátos – Dățășeni
 Marosfalfalu – Suseni
 Marosgezse – Gheja
 Marosjára – Iara de Mureș
 Maroskeresztúr – Cristești
Maroskiszfalud l. Náznánfalva
 Marosludas – Luduș
 Marosoroszi – Orosia
 Marossárpatak – Glodeni

Marosszentanna – Sântana de Mureș
 Marosszentgyörgy – Sângeorgiu de Mureș
 Marosszentjakab – Sâniacob
 Marosszentkirály – Sâncraiu de Mureș
 Marosugra – Ogra
 Marosvásárhely – Târgu Mureș
 Marosvécs – Brâncovenesti
 Meggyesfalva – Mureșeni
 Mezőbánd – Band
 Mezőbanyica – Băița
 Mezőbergenye – Berghia
 Mezőcsávás – Ceuașu de Câmpie
 Meződomb – Dâmbu
 Mezőfele – Câmpenița
 Mezőharasztos – Frunzeni
 Mezőkirályfalva – Crăiești
 Mezőkölpény – Culpui
 Mezőmadaras – Mădăraș
 Mezőmajos – Moșiș
 Mezőméhes – Miheșu de Câmpie
 Mezőménes – Herghelia
 Mezőpagocsa – Pogăceaua
 Mezőpanit – Pănet
 Mezőrűcs – Râciu
 Mezőrűcsi Néma – Nima Râciului
 Mezősámsond – Șincai
 Mezőszabad – Voiniceni
 Mezőszentandrás – Sântu
 Mezőszentmargita – Sânmărgrita
 Mezőszokol – Socolu de Câmpie
 Mezőújfalva – Vaideiu
Mezőuraly l. Székelyuraly
 Mezővelkér – Răzoare
 Mikefalva – Mica
 Mikháza – Călugăreni
 Mogaja – Mogoiaia
 Móric – Moruș
 Nagyadorján – Adrianu Mare
 Nagycse – Ercea
 Nagyerne – Ernei
Nagykend l. Kend
 Nagyoldal – Coasta Mare
 Nagyölyves – Ulieș
 Nagysármás – Sărmașu
 Náznánfalva – Nazna
Nyáradandrásfalva l. Nyárádszereda
 Nyáradbálintfalva – Bolintineni
 Nyáradgálfalva – Gălești
 Nyáradkarácson – Crăciunești
 Nyáradköszvényes – Mătrici
 Nyáradmagyaros – Măgherani
 Nyáradremete – Eremitu
 Nyárádselye – Șilea Nirajului
Nyárádszentanna l. Nyárádszereda
 Nyárádszentbenedek – Murgești

Nyárádszentimre – Eremieni
Nyárádszentlászló l. Nyárádgálfalva
 Nyárádszentmárton – Mitrești
 Nyárádszentsimon – Sânsimion
 Nyárádszereda – Miercurea Nirajului
 Nyárádtő – Ungheni
 Nyomát – Maiad
 Oláhdellő – Dileu Vechi
 Oláhkocsárd – Cucerdea
 Oláhpéterlaka – Petrilaca
 Petele – Petelea
 Pipe – Pipea
 Póka – Păingenii
 Pókakeresztúr – Păcureni
 Puszt/Fekete – Pusta
 Pusztalmás – Merișor
 Radnót – Iernut
 Radnótfája – Iernuțeni
 Ránta – Ranta
 Rava – Roua
 Remeteszeg – Remetea
 Rhédeigödre – Groapa Rădăii
 Rigmány – Rigmani
 Sáromberke – Dumbrăvioara
 Seprőd – Drojdii
 Somosd – Cornești
 Sospatak – Șăușa
 Sóvárád – Sărățeni
 Sövényfalva – Cornești
Süketfalva l. Demeterfalva
 Szabéd – Săbed
 Száltelek – Țiptelnic
 Szászrégen – Reghin
 Szászvölgye – Valea Sasului
 Székelyabod – Abud
 Székelybere – Bereni
 Székelybós – Bozeni
 Székelysóka – Corbești
 Székelyhodos – Hodoș

Székelykakasd – Vălueni
 Székelykál – Călușeri
 Székelykövesd – Cuișd
 Székelymoson – Moșuni
 Székelysárd – Șardu Nirajului
Székelysospatak l. Sospatak
 Székelyszállás – Sălașuri
Székelyszentistván l. Hármasfalva
 Székelytompá – Tâmpa
 Székelyurály – Oroiu
 Székelyvécke – Vețca
 Székes – Săcăreni
 Szentdemeter – Dumitrești
 Szentgerice – Gălățeni
 Szentháromság – Troița
 Szolokma – Solocma
 Szováta – Sovata
Szőkefalva l. Vámosgálfalva
 Szövérd – Suveica
 Tágos – Larga
 Tancs – Tonciu
 Telekytanya – Hodaia
 Teremiújfalu – Satu Nou
 Titiána – Titiana
 Tófalva – Tofalău
 Toldalag – Toldal
 Torboszló – Torba
 Tuson – Tușinu
 Udvarfalva – Curteni
 Unoka – Onuca
 Uzdiszentpéter – Sânpetru de Câmpie
 Vadad – Vadu
 Vadasd – Vădaș
 Vajdaszentivány – Voivodeni
 Vámosgálfalva – Gănești
 Várhegy – Chinari
 Vece – Veța
 Vénasszonykútja – Fântâna babii

Jud. Mureș – Maros megye

Abud – Székelyabod
 Abuș – Abosfalva
 Acățari – Ákosfalva
 Adămuș – Ádámos
 Adrianu Mare – Nagydorján
 Adrianu Mic – Kisadorján
 Agrișteu – Egrestő
 Aluniș – Magyaró
 Apalina – Abafája
 Bahnea – Bonyha
 Baldu – Báld
 Band – Mezőbánd
 Băița – Mezőbanyica
 Băla – Bala
 Bălăușeri – Balavásár
 Bărdești – Marosbárdos
 Bâra – Berekeresztúr
 Bârlibaș – Birlibás
 Bedeni – Bede
 Beica de Jos – Alsóbölkény
 Bereni – Székelybere
 Berghia – Mezőbergenye
 Bernadea – Bernád
 Bezid – Bözöd
 Bezidu Nou – Bözödújfalú
 Bichiș – Magyarbükkső
 Bogata – Marosbogat
 Bolintineni – Nyárádbálintfalva
 Bologaia – Balogalja
 Bordoș – Bordos
 Botez – Batizháza
 Bozed – Bazéd
 Bozeni – Székelybós
 Brâncovenesti – Marosvécs
 Breaza – Beresztelke
 Budiou Mic – Hagymásbodon
 Călimănești – Kelementelke
 Călugăreni – Mikháza
 Călușeri – Székelykál
 Căpâlna de Sus – Felsőkápálna
 Căpeți – Kopac
 Câmpenița – Mezőfele
 Cându – Kendő
 Cecălaca – Csekelaka
 Ceuaș – Csávás
 Ceuașu de Câmpie – Mezőcsávás
 Chendu – Kend
 Chibed – Kibéd
 Chinari – Várhegy
 Cibu – Csőb
 Cinta – Fintaháza

Cipău – Maroscsapó
 Coasta Mare – Nagyoldal
 Corbești – Székelycsóka
 Cornești – Somosd
 Cornești – Sövényfalva
 Coroisânmărtin – Kóródszentmárton
 Corunca – Koronka
 Cotuș – Csejd
 Cozma – Kozmatelke
 Crăciunești – Nyárádkarácson
 Crăiești – Magyar királyfalva
 Crăiești – Mezőkirályfalva
 Cristești – Maroskeresztúr
 Cucerdea – Oláhkocsárd
 Cuci – Kutyfalva
 Cuieșd – Székelykövesd
 Culpiu – Mezőkölpény
 Curteni – Udvarfalva
 Cuștelnic – Csüdőtelke
 Daia – Dányán
 Dămieni – Deményháza
 Dătești – Marosdátos
 Dâmbău – Küküllődombó
 Dâmbu – Meződombó
 Deaj – Désfalva
 Deleni – Magyarsáros
 Dileu Nou – Magyardellő
 Dileu Vechi – Oláhdellő
 Drăculea Bandului – Drekulyatelep
 Drojdii – Seprőd
 Dumbrăvioara – Sáromberke
 Dumitrești – Szentdemeter
 Dumitrești – Demeterfalva
 Ercea – Nagycse
 Eremieni – Nyárádszentimre
 Eremitu – Nyárádremete
 Ernei – Nagyernye
 Fărăgău – Faragó
 Fântâna babei – Vénasszonykútja
 Fântânele – Gyulakuta
 Filpișu Mare – Magyarfülpös
 Filpișu Mic – Kisfülpös
 Frunzeni – Mezőharasztos
 Găiești – Göcs
 Gălățeni – Szentgerice
 Gălești – Nyárádgálfalva
 Gănești – Vámosgálfalva
 Gâmbuș – Gombostelke
 Gheja – Marosgezse
 Gheorghe Doja – Lukafalva
 Ghindari – Makfalva
 Ghinești – Geges

Glăjărie – Görgényüvegcsűr
 Glodeni – Marossárpatak
 Gogan – Gógán
 Gorenii – Dedrádszéplak
 Gornești – Gernyeszeg
 Grăușorul – Buzaháza
 Groapa Rădăii – Rhédeigödre
 Grușor – Kisgörgény
 Hărănglab – Harangláb
 Hărtău – Harcó
 Herepea – Magyarherepe
 Herghelia – Mezőménes
 Hodaia – Telekýtanya
 Hodoșa – Székelyhodos
 Iara de Mureș – Marosjára
 Iceland – Ikland
 Iclânzul – Kisikland
 Idrifaia – Héderfája
 Iernut – Radnót
 Iernuțeni – Radnótfája
 Ihod – Ehed
 Ilieni – Lukailencfalva
 Ilieși – Illyésmező
 Ilioara – Kisillye
 Isla – Iszló
 Iștan-Tău – Istentó
 Iștihaza – Istvánháza
 Ivănești – Kebeleszentivány
 Jacodu – Magyarzsákod
 Larga – Tágos
 Lăurenii – Kisszentlőrinc
 Lechincioara – Kislekence
 Lefaia – Levél
 Leordenii – Lőrincfalva
 Livezeni – Jedd
 Logig – Ludvég
 Loțu – Lóc
 Luduș – Marosludas
 Lunca Mureșului – Holtmaros
 Maia – Mája
 Maiad – Nyomát
 Mădăraș – Mezőmadaras
 Măgherani – Nyárádmagyarós
 Mărculeni – Márkod
 Mătrici – Nyárádköszvényes
 Merișor – Pusztalmás
 Mica – Mikefalva
 Miercurea Nirajului – Nyárádszereda
 Miheșu de Câmpie – Mezőméhes
 Milășel – Kisnyulas
 Mitrești – Nyárádszentmárton
 Mogoiaia – Mogaja
 Moiaș – Mezőmajos
 Morești – Malomfalva
 Moruț – Móric

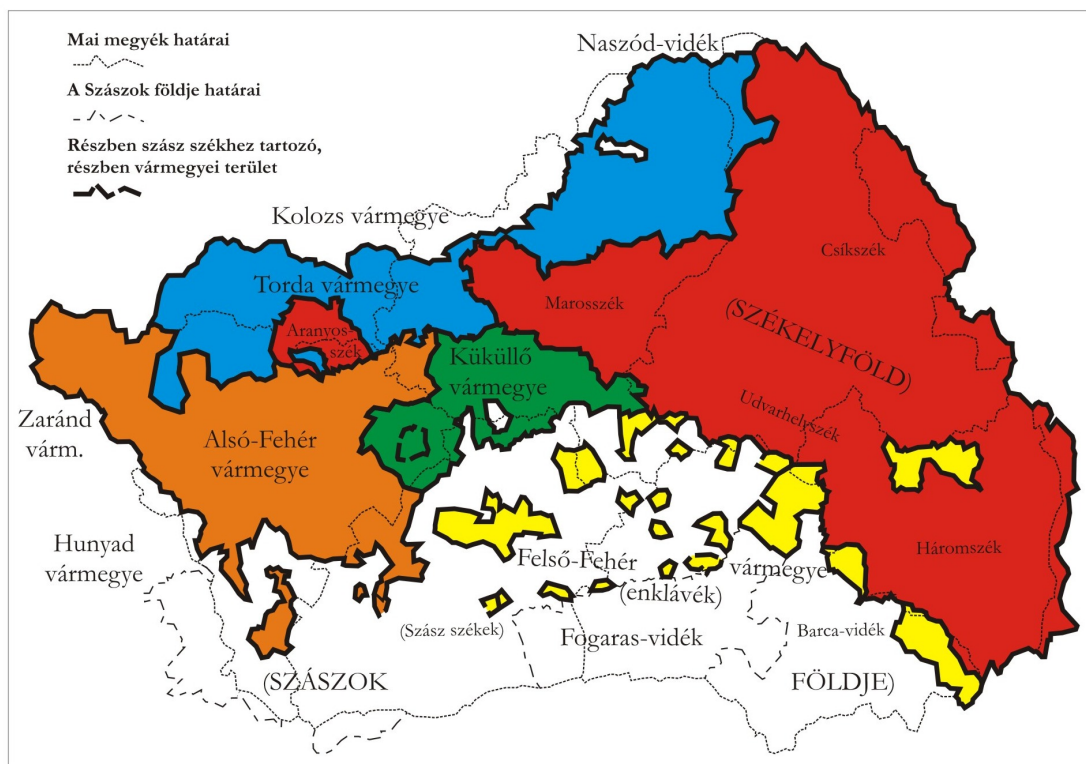
Moșuni – Székelymoson
 Mureșeni – Meggyesfalva
 Murgești – Nyárádszentbenedek
 Nandra – Lándor
 Nazna – Náznánfalva
 Neaua – Havad
 Negrenii de Câmpie – Feketelak
 Nima Milășelului – Kisnyulasi Néma
 Nima Răciului – Mezőrücsi Néma
 Ogra – Marosugra
 Onuca – Unoka
 Oroiu – Székelyurality
 Orosia – Marosoroszi
 Ozd – Magyarózd
 Păcureni – Pókakeresztúr
 Pădureni – Erdőcsinád
 Păingenii – Póka
 Pănet – Mezőpanit
 Pășărenii – Backamadaras
 Păucișoara – Küküllőpócsfalva
 Pârâu Crucii – Keresztpataka
 Periș – Körtvélyfája
 Petelea – Petele
 Petrilaca – Oláhpéterlaka
 Petrilaca de Mureș – Magyarpéterlaka
 Pipea – Pipe
 Poarta – Körtekapu
 Pogăceaua – Mezőpagocsa
 Poienița – Maroságárd
 Porumbeni – Galambod
 Pusta – Puszt/Fekete
 Ranta – Ránta
 Răzoare – Mezővelkér
 Răciu – Mezőrücs
 Reghin – Szászrégen
 Remetea – Remeteszeg
 Rigmani – Rigmány
 Roteni – Harasztkerék
 Roua – Rava
 Satu Nou – Teremiújfalu
 Săbed – Szabéd
 Săcărenii – Székes
 Sălașuri – Székelyszállás
 Sărățeni – Sóvárád
 Sărmașu – Nagysármás
 Sărmașel – Kissármás
 Sâmbriaș – Jobbágytelke
 Sâncraiu de Mureș – Marosszentkirály
 Sângeorgiu de Mureș – Marosszentgyörgy
 Sângeorgiu de Pădure – Erdőszentgyörgy
 Sângeru de Pădure – Erdőszengyel
 Sâniacob – Marosszentjakab
 Sânișor – Kebele
 Sânmărgărita – Mezőszentmargita
 Sânpaul – Kerelőszentpál

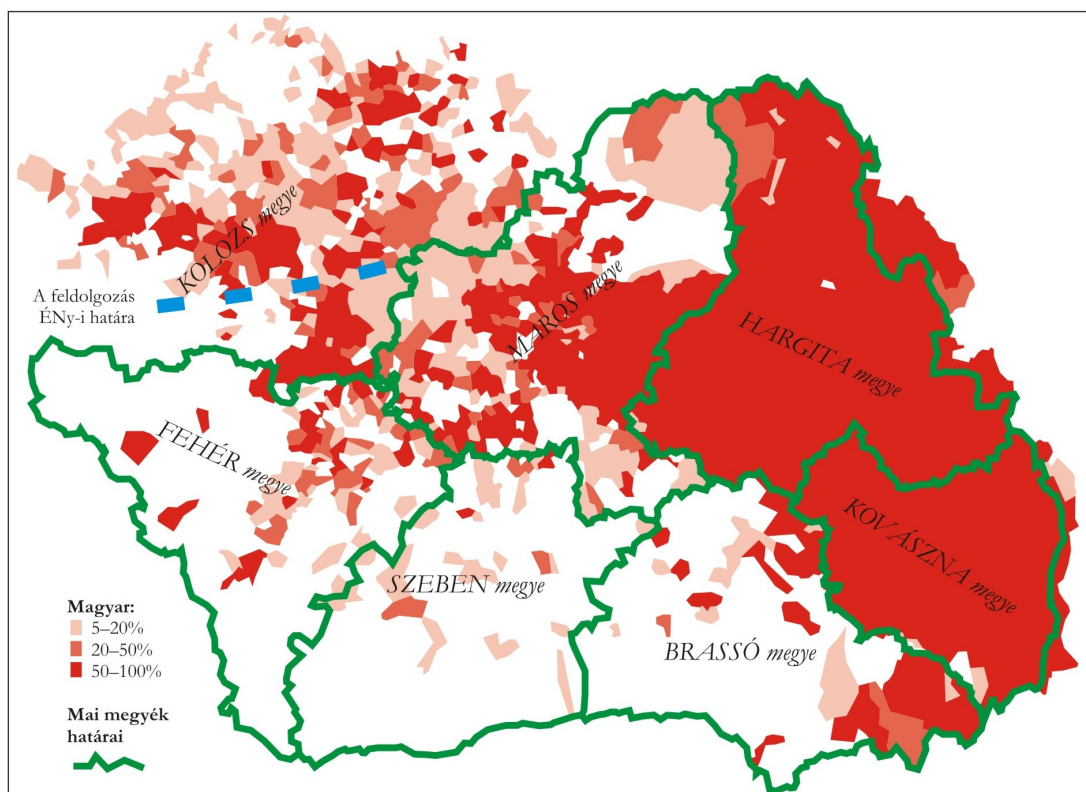
Sânpetru de Câmpie – Uzdiszentpéter
Sânsimion – Nyárádszentsimon
Sântana de Mureș – Marosszentanna
Sântioana de Mureș – Csittszentiván
Sântu – Mezőszentandrás
Scurta – Kurta
Sfântu Gheorghe – Csapószentgyörgy
Socolu de Câmpie – Mezőszokol
Solocma – Szolokma
Sovata – Szováta
Stejeriș – Cserefalva
Suplac – Küküllőszéplak
Suseni – Marosfelfalu
Suveica – Szövérd
Șardu Nirajului – Székelysárd
Șăulița – Kissályi
Șăușa – Sospatak
Șilea Nirajului – Nyárádselye
Șincai – Mezőszámsond
Șincai-Fânațe – Édeságtanya
Șoard – Küküllőszárd
Tâmpa – Székelytompá
Târgu Mureș – Marosvásárhely
Târnăveni – Dicsőszentmárton
Tirimioara – Kisteremi
Titiana – Titiána
Tofalău – Tófalva

Toldal – Toldalag
Tonciu – Tancs
Torba – Torboszló
Trei Sate – Hármashalu
Troita – Szentháromság
Tușinu – Tuson
Țiptelnic – Száltelek
Ulieș – Nagyölyves
Ungheni – Nyárádtő
Vadu – Vadad
Vaideiu – Mezőújfalu
Valea – Jobbágyfalva
Valea Izvoarelor – Búzásbesenyő
Valea Rece – Hidegvölgy
Valea Sasului – Szászvölgye
Valea Ungurului – Magyarvölgye
Vădaș – Vadasd
Vălenii de Mureș – Disznajó
Vătureni – Székelykakasd
Vărgata – Csikfalva
Vânători – Héjjasfalva
Veța – Vece
Vețca – Székelyvécke
Viforoasa – Havadtő
Vișinelu – Csehtelke
Voiniceni – Mezőszabad
Voivodeni – Vajdaszentivány

TÉRKÉPMELLÉKLETEK

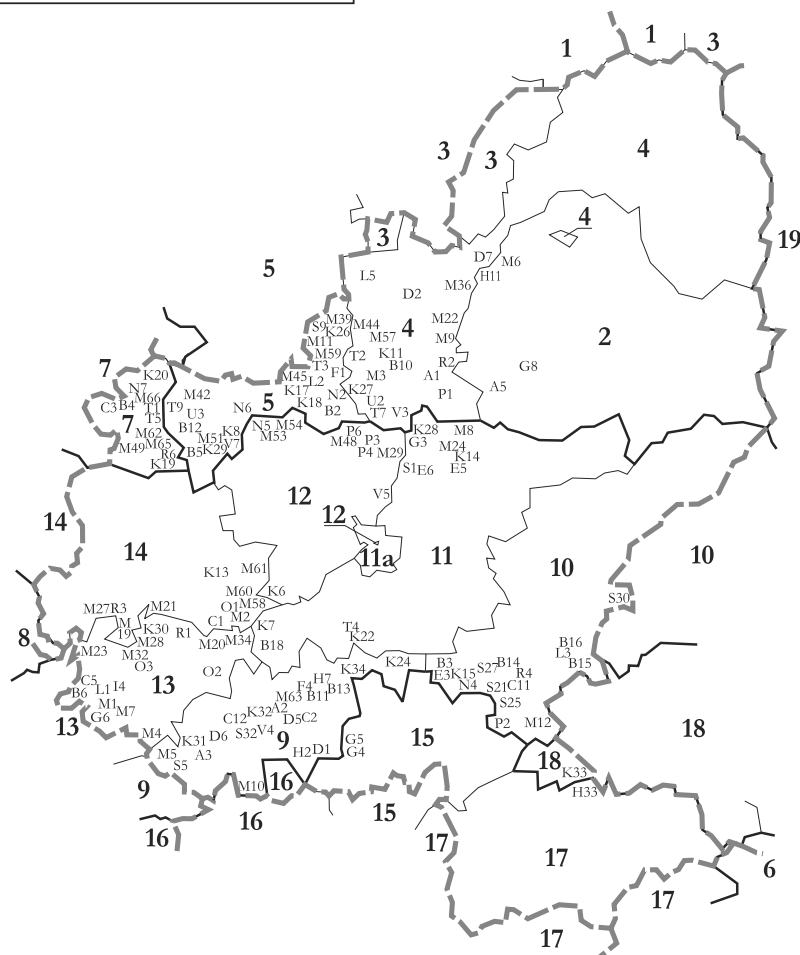
Székelyföld, Torda vármegye és (a Hunyad és Zaránd nélküli) Dél-Erdély 1861–1876-ban

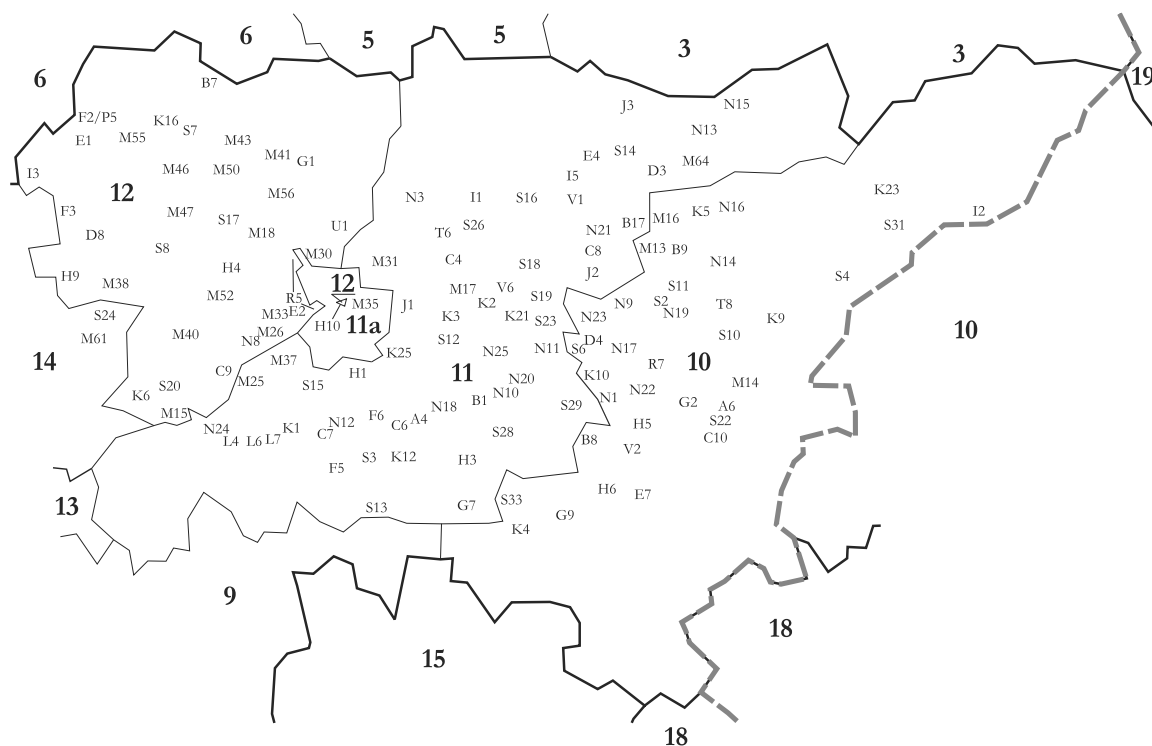

Az erdélyi magyarok területi tagolódása az 1860-as években (Hunyad, Zaránd és a Radnai-bágyó előterének kivételével; becslés az 1850-es és az 1880-as népszámlálás alapján)

A1 = Abafája	C6 = Cserefalva	G2 = Geges	K3 = Kebeleszentivány	K32 = Küküllőpócsfalva
A2 = Abosfalva	C7 = Csiba	G3 = Gernyeszeg	K4 = Kelementelke	K33 = Küküllőszárd
A3 = Ádámos	C8 = Csikfalva	G4 = Gógán	K5 = Kendő	K34 = Küküllőszéplak
A4 = Ákosfalva	C9 = Csittszentiván	G5 = Gógánváralja	K6 = Kerelősőspatak	L1 = Lándor
A5 = Alsóbőlkeny	C10 = Csókfalva	G6 = Gombostelke	K7 = Kerelőszentpál	L2 = Levél
A6 = Atosfalva	C11 = Csőb	G7 = Göcs	K8 = Keresztpataka	L3 = Lőc
B1 = Backamadaras	C12 = Csüdöttele	G8 = Görgényüvegesúr	K9 = Kibéd	L4 = Lőrinefalva
B2 = Bala	D1 = Dányán	G9 = Gyulakuta	K10 = Kisadorján	L5 = Ludvég
B3 = Balavásár	D2 = Dedrádszéplak	H1 = Hagymásbodon	K11 = Kisfűlpös	L6 = Lukfalva
B4 = Báld	D3 = Deményháza	H2 = Harangláb	K12 = Kisgörgény	L7 = Lukailencfalva
B5 = Balogfalja	D4 = Demeterfalva	H3 = Harasztkerék	K13 = Kisikland	M1 = Magyarbükös
B6 = Batizháza	D5 = Dészfalva	H4 = Harcóc	K14 = Kisillye	M2 = Magyardehlő
B7 = Bazéd	D6 = Dicsőszentmárton	H5 = Havadtó	K15 = Kisikland	M3 = Magyarfűlpös
B8 = Bede	D7 = Disznajó	H6 = Havadtó	K16 = Kiskelence	M4 = Magyarherpe
B9 = Berekeresztúr	D8 = Drekulyatelep	H7 = Héderfája	K17 = Kisnyulas	M5 = Magyarkirályfalva
B10 = Beresztelke	E1 = Édeságtanya	H8 = Héjásfalva	K18 = Kisnyulas Néma	M6 = Magyaró
B11 = Bernád	E2 = Egerszeg	H9 = Hidegvölgy	K19 = Kissályi	M7 = Magyarózd
B12 = Birlibás	E3 = Egresztó	H10 = Hidvég	K20 = Kissármás	M8 = Magyarpéterlaka
B13 = Bonyha	E4 = Ehed	H11 = Holtmaros	K21 = Kisszentlőrinc	M9 = Magyarrégén
B14 = Bordos	E5 = Erdőcsinád	I1 = Iklánd	K22 = Kisteremi	M10 = Magyarsáros
B15 = Bözöd	E6 = Erdőszengyel	I2 = Illyésmező	K23 = Kopac	M11 = Magyarvölgye
B16 = Bözödújfalva	E7 = Erdőszentgyörgy	I3 = Istentó	K24 = Kőrődszentmárton	M12 = Magyarzsákod
B17 = Buzaháza	F1 = Faragó	I4 = Istvánháza	K25 = Koronka	M13 = Mája
B18 = Búzásbesenyő	F2 = Fekete	I5 = Iszló	K26 = Kozmatelke	M14 = Makfalva
C1 = Csapószentgyörgy	F3 = Feketelak	J1 = Jedd	K27 = Körtekapu	M15 = Malomfalva
C2 = Csávás	F4 = Felsőkapolna	J2 = Jobbágyfalva	K28 = Körtevélyfája	M16 = Márkod
C3 = Csehtelke	F5 = Fintaháza	J3 = Jobbágytelke	K29 = Kurta	M17 = Marosagárd
C4 = Csejd	F6 = Folyfalva	K1 = Káposztásszentmiklós	K30 = Kutyfalva	M18 = Marosbárdos
C5 = Csekelaka	G1 = Galambod	K2 = Kebele	K31 = Küküllődombó	M19 = Marosbogát

BESZTERCE KERÜLET	BRASSÓ KERÜLET
1 = Borgóprund járás	6 = Köhalom járás
2 = Görgényszentimre járás	DÉSI KERÜLET
3 = Nagysajó járás	7 = Mocs járás
4 = Szászrégen járás	KOLOZSVÁR KERÜLET
5 = Teke járás	8 = Bágyon járás

MAROSVÁSÁRHELY KERÜLET

9 = Dicsőszentmárton járás
10 = Makfalva járás
11 = Marosvásárhely járás
13 = Radnót járás
14 = Záh járás

11a = Marosvásárhely város

12 = Mezőmadaras járás
13 = Radnót járás
14 = Záh járás

NAGYSZEBEN KERÜLET

15 = Erzsébetváros járás
16 = Medgyes járás
17 = Segesvár járás

UDVARHELY KERÜLET

18 = Székelykeresztúr járás
19 = Gyergyószentmiklós járás

M20 = Maroscsapó
M21 = Marosdátos
M22 = Marosfelfalu
M23 = Marosgezse
M24 = Marosjára
M25 = Maroskeresztúr
M26 = Maroskisfalud
M27 = Marosludas
M28 = Marosoroszi
M29 = Marossárpatak
M30 = Marosszentanna
M31 = Marosszentgyörgy
M32 = Marosszentjakab
M33 = Marosszentkirály
M34 = Marosugra
M35 = Marosvásárhely
M36 = Marosvécs
M37 = Meggyesfalva
M38 = Mezőbánd
M39 = Mezőbanyica
M40 = Mezőbergenye
M41 = Mezőcsávas
M42 = Meződomb
M43 = Mezőfele
M44 = Mezőharasztos
M45 = Mezőkirályfalva
M46 = Mezőkölpény
M47 = Mezőmadaras

M48 = Mezőmajos
M49 = Mezőmehes
M50 = Mezőménés
M51 = Mezőpagocsa
M52 = Mezőpanit
M53 = Mezőrúcs
M54 = Mezőrúcsi Néma
M55 = Mezősámsond
M56 = Mezőszabad
M57 = Mezőszentandrás
M58 = Mezőszentmargita
M59 = Mezőszokol
M60 = Mezőújfalva
M61 = Mezőuraly
M62 = Mezővelkér
M63 = Mikfalva
M64 = Mikháza
M65 = Mogaja
M66 = Mórle
N1 = Nagydorján
N2 = Nagyercse
N3 = Nagyernye
N4 = Nagykend
N5 = Nagydomb
N6 = Nagyölves
N7 = Nagysármás
N8 = Názánfalva
N9 = Nyáradandrásfalva

N10 = Nyáradbálintfalva
N11 = Nyáradgálfalva
N12 = Nyáradkarácson
N13 = Nyáradkőszvényes
N14 = Nyáradmagyaros
N15 = Nyáradremete
N16 = Nyáradhely
N17 = Nyáradszentanna
N18 = Nyáradszentbenedek
N19 = Nyáradszentimre
N20 = Nyáradszentlászló
N21 = Nyáradszentmárton
N22 = Nyáradszentsimon
N23 = Nyáradszerecsa
N24 = Nyáradtő
N25 = Nyomát
O1 = Oláhdelő
O2 = Oláhkecsárd
O3 = Oláhpetertfalva
P1 = Petele
P2 = Pippe
P3 = Póka
P4 = Pókakeresztúr
P5 = Pusztá
P6 = Pusztalmás
R1 = Radnót
R2 = Radnótfája
R3 = Ránta

R4 = Rava
R5 = Remeteszeg
R6 = Rhédeigödre
R7 = Rigmány
S1 = Sáromberke
S2 = Seprőd
S3 = Somosd
S4 = Sövényfalva
S5 = Sövényfalva
S6 = Süketfalva
S7 = Szabéd
S8 = Száltelek
S9 = Szászvágy
S10 = Székelyabod
S11 = Székelybereg
S12 = Székelybócsa
S13 = Székelycsóka
S14 = Székelyhodos
S15 = Székelykaskád
S16 = Székelykál
S17 = Székelykövesd
S18 = Székelymoson
S19 = Székelysárd
S20 = Székelysárpatak
S21 = Székelyszállás
S22 = Székelyszentiván
S23 = Székelytompá
S24 = Székelyurály

S25 = Székelyvécske
S26 = Székes
S27 = Szentdemeter
S28 = Szentgerice
S29 = Szentháromság
S30 = Szolokma
S31 = Szováta
S32 = Szókefalva
S33 = Szóvérd
T1 = Tágos
T2 = Tancs
T3 = Telekytanya
T4 = Teremújfalva
T5 = Titília
T6 = Tófalva
T7 = Toldalag
T8 = Torbószló
T9 = Tuson
U1 = Udvarfalva
U2 = Unoka
U3 = Uzdiszentpéter
V1 = Vadad
V2 = Vadasd
V3 = Vajdaszentiván
V4 = Vámosgálfalva
V5 = Várhegy
V6 = Vecse
V7 = Vénasszonykútja

A mai Maros megyei terület közigazgatási hovatartozása 1854–1861-ben,
a nem marosszéki településekkel (balról lent)

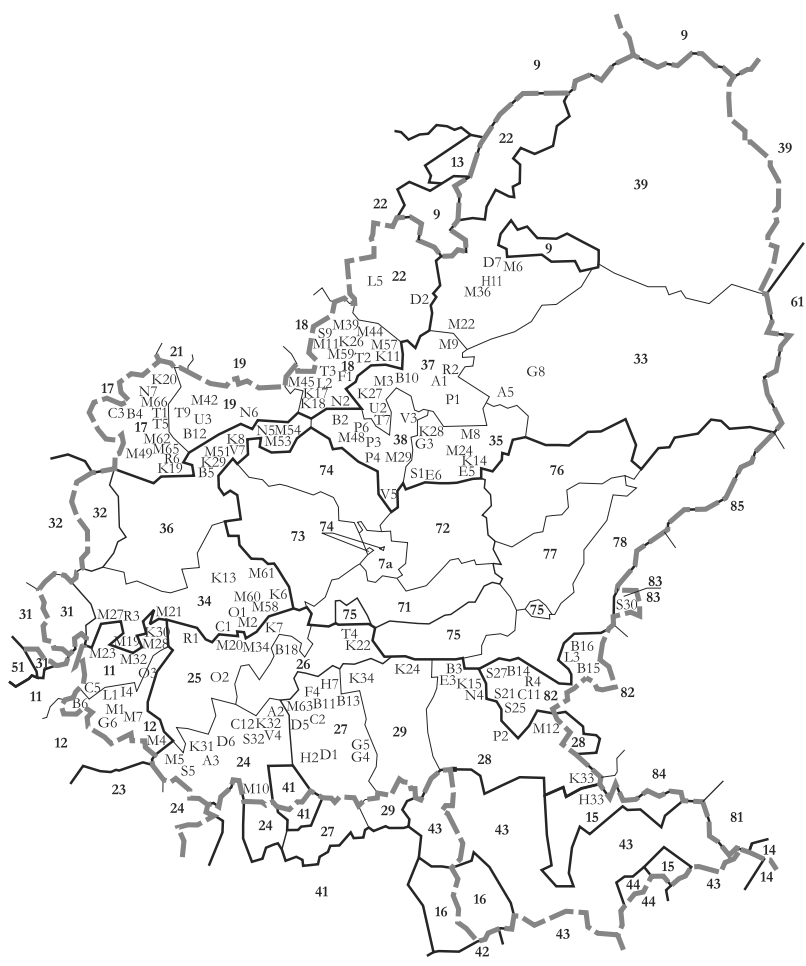
A marosszéki terület közigazgatási hovatartozása 1854–1861-ben,
térségének településeivel (kinagyítva, jobbról lent)

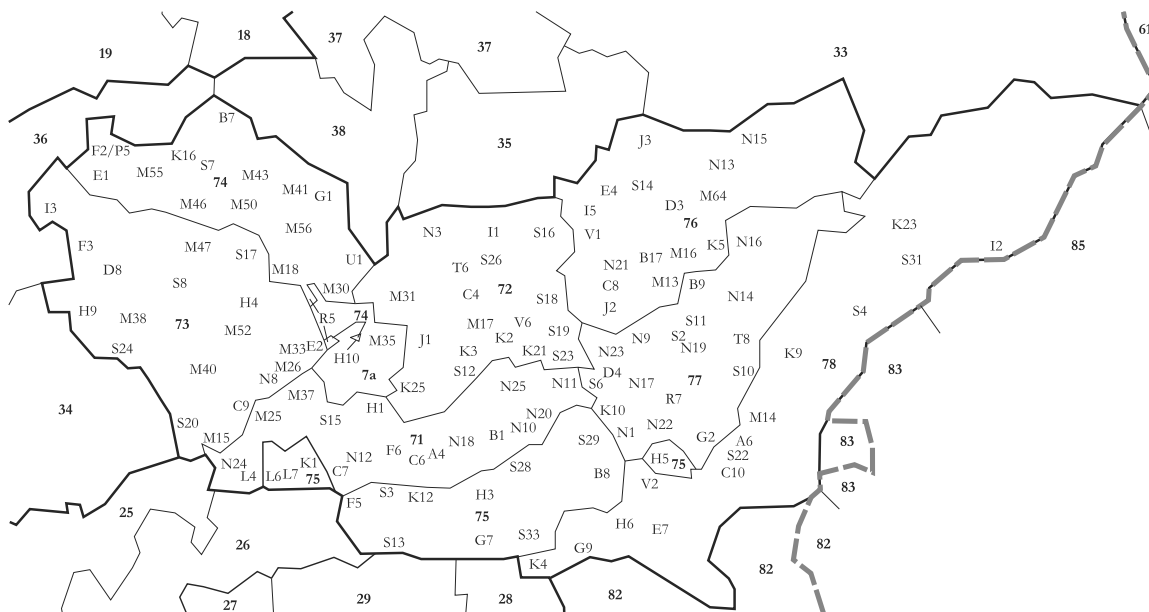
A mai Maros megye 1864–1865-ben felvett település(hely)ei, valamint a terület közigazgatási beosztása
és ma már nem különálló települései 1854–1861-ben (a kötetünkbe bekerült települések)

A1 = Abafája	C6 = Cserefalva	G2 = Geges	K3 = Kebeleszentivány	K32 = Küküllőpócsfalva
A2 = Abosfalva	C7 = Csiba	G3 = Gernyeszeg	K4 = Kelementelke	K33 = Küküllőszárd
A3 = Ádámos	C8 = Csikfalva	G4 = Gógán	K5 = Kendő	K34 = Küküllőszéplak
A4 = Ákosfalva	C9 = Csittszentiván	G5 = Gógánváralja	K6 = Kerelősőspatak	L1 = Lándor
A5 = Alsóbölkény	C10 = Csókfalva	G6 = Gombostelke	K7 = Kerelőszentpál	L2 = Levél
A6 = Arosfalva	C11 = Csőb	G7 = Göcs	K8 = Keresztputaka	L3 = Léc
B1 = Backamadaras	C12 = Csüdőtelke	G8 = Görgényüvegesúr	K9 = Kibéd	L4 = Lőrincfalva
B2 = Bala	D1 = Dányán	G9 = Gyulakuta	K10 = Kisadorján	L5 = Ludvég
B3 = Balavásár	D2 = Dedrászéplak	H1 = Hagymásbodon	K11 = Kieflüppös	L6 = Lukafalva
B4 = Báld	D3 = Deményháza	H2 = Harangláb	K12 = Kisgöngény	L7 = Lukailencfalva
B5 = Balogfalja	D4 = Demeterfalva	H3 = Harasztkerék	K13 = Kisikland	M1 = Magyarbükös
B6 = Batizháza	D5 = Désfalva	H4 = Harcóc	K14 = Kisillye	M2 = Magyardellő
B7 = Bazéd	D6 = Dicsőszentmárton	H5 = Havad	K15 = Kiskend	M3 = Magyarfülpös
B8 = Bede	D7 = Disznajó	H6 = Havadtó	K16 = Kiskekence	M4 = Magyarherpe
B9 = Berekeresztúr	D8 = Drekulyatelep	H7 = Héderfája	K17 = Kisnyulas	M5 = Magyar királyfalva
B10 = Beresztelke	E1 = Édeságtanya	H8 = Héjásfalva	K18 = Kisnyulasi Néma	M6 = Magyaró
B11 = Bernád	E2 = Eggerszeg	H9 = Hidegvölgy	K19 = Kissályi	M7 = Magyarózd
B12 = Birlibás	E3 = Egrestő	H10 = Hidvég	K20 = Kissármás	M8 = Magyarpéterlaka
B13 = Bonyha	E4 = Ehed	H11 = Holtmaros	K21 = Kisszentlőrinc	M9 = Magyarrégen
B14 = Bordos	E5 = Erdőcsinád	I1 = Iklánd	K22 = Kisteremi	M10 = Magyarsáros
B15 = Bözöd	E6 = Erdőszengyel	I2 = Illyésmező	K23 = Kopac	M11 = Magyarvölgye
B16 = Bözödújfalú	E7 = Erdőszentgyörgy	I3 = Istentő	K24 = Kőrődszentmárton	M12 = Magyarzsákosd
B17 = Buzaháza	F1 = Faragó	I4 = Istvánháza	K25 = Koronka	M13 = Mája
B18 = Búzásbesenyő	F2 = Fekete	I5 = Iszáló	K26 = Kozmatelke	M14 = Makfalva
C1 = Csapószentgyörgy	F3 = Feketelak	J1 = Jedd	K27 = Körtekapu	M15 = Malomfalva
C2 = Csávás	F4 = Felsőkápolna	J2 = Jobbágyfalva	K28 = Körtevélyfája	M16 = Márkod
C3 = Csehtelke	F5 = Fintaháza	J3 = Jobbágytelke	K29 = Kurta	M17 = Marosagárd
C4 = Csejd	F6 = Folyfalva	K1 = Káposztásszentmiklós	K30 = Kutyfalva	M18 = Marosbárdos
C5 = Csekelaka	G1 = Galambod	K2 = Kebele	K31 = Küküllődombó	M19 = Marosbogát

[JERDÉLYI VÁRMEGYÉK]		
Alsó-Fehér vármegye	13 = Borgói járás	Kolozs vármegye
Marosi kerület	Felső-Fehér vármegye	Alsó kerület
11 = Marosújvári járás	Belső kerület	17 = Mőcsi járás
12 = Szentbenedeki járás	14 = Pálosi járás	18 = Nagynyulasi járás
Doboka vármegye	15 = Réteni járás	19 = Örményesi járás
Alsó kerület	Külső kerület	21 = Palatcai járás
	16 = Keresdi járás	22 = Tekci járás

Küküllő vármegye	Alsó kerület	[SZÁSZOK FÖLDJE]	7a = Marosvásárhely sz. k. v.	Udvarhelyszék
Alsó kerület	31 = Aranyosi járás	41 = Medgyesszék	Alsó kerület	81 = Bögözi járás
23 = Bényei járás	32 = Mezősegi járás	42 = Nagysinkszék	71 = Gálfalvi járás	82 = Bözödi járás
24 = Gálfalvi járás	Felső kerület	43 = Segesvárszék	72 = Káli járás	83 = Etédi járás
25 = Radnóti járás	33 = Görgényi járás	44 = Szébenyszék	73 = Mezőbándi járás	84 = Keresztúri járás
26 = Teremi járás	34 = Marosbogáti járás	[SZÉKELYFÖLD]	74 = Mezősámsondi járás	85 = Parajdi járás
Felső kerület	35 = Marosjára járás	Aranyosszék	Felső kerület	[VALAMINT A
27 = Kundi járás	36 = Pagocsai járás	51 = Alsó járás	75 = Abodi járás	CSAK 1861-BEN
28 = Nádasi járás	37 = Szászregényi járás	Csikszék	76 = Jobbágfalvi járás	LÉTESÍTETT]
29 = Zágóri járás	38 = Vajdaszentiványi járás	61 = Gyergyószentmiklósi járás	77 = Selyei járás	9 = Naszód-vidék
Torda vármegye	39 = Vécsei járás	Marossszék	78 = Szóvatai járás	

M20 = Maroscsapó	M48 = Mezőmajos	N10 = Nyárádbálintfalva	R4 = Rava	S25 = Székelyvécske
M21 = Marosdátos	M49 = Mezőmehes	N11 = Nyárádgálfalva	R5 = Remeteszeg	S26 = Székes
M22 = Marosfelfalu	M50 = Mezőménes	N12 = Nyárádkarácson	R6 = Rhédeigödre	S27 = Szentdemeter
M23 = Marosgezse	M51 = Mezőpagocsa	N13 = Nyárádköszvényes	R7 = Rigmány	S28 = Szentgerice
M24 = Marosjára	M52 = Mezőpanit	N14 = Nyárádmagyarós	S1 = Sáromberke	S29 = Szentháromság
M25 = Maroskeresztúr	M53 = Mezőrúcs	N15 = Nyárádremete	S2 = Sepród	S30 = Szolokma
M26 = Maroskisfalud	M54 = Mezőrúcsi Néma	N16 = Nyárádselye	S3 = Somosd	S31 = Szóvata
M27 = Marosludas	M55 = Mezősámsond	N17 = Nyárádszentanna	S4 = Sóvárád	S32 = Szókefalva
M28 = Marosoroszi	M56 = Mezőszabad	N18 = Nyárádszentbenedek	S5 = Sövényfalva	S33 = Szóvérd
M29 = Marossárpatak	M57 = Mezőszentandrás	N19 = Nyárádszentimre	S6 = Süketfalva	T1 = Tágos
M30 = Marosszentanna	M58 = Mezőszentmargita	N20 = Nyárádszentlászló	S7 = Szabéd	T2 = Tancs
M31 = Marosszentgyörgy	M59 = Mezőszokol	N21 = Nyárádszentmárton	S8 = Száltelek	T3 = Telektyanya
M32 = Marosszentjakab	M60 = Mezőújfalva	N22 = Nyárádszentsimon	S9 = Szászvölgye	T4 = Teremiútfalva
M33 = Marosszentkirály	M61 = Mezőuraly	N23 = Nyárádszereda	S10 = Székelyabod	T5 = Titiana
M34 = Marosugra	M62 = Mezővelkér	N24 = Nyárádtó	S11 = Székelybereg	T6 = Tófalva
M35 = Marosvásárhely	M63 = Mikefalva	N25 = Nyomát	S12 = Székelybős	T7 = Toldalag
M36 = Marosvécs	M64 = Mikháza	O1 = Oláhdellő	S13 = Székelycsóka	T8 = Torboszló
M37 = Meggyesfalva	M65 = Mogaja	O2 = Oláhkoocsárd	S14 = Székelyhodos	T9 = Tuson
M38 = Mezőbánd	M66 = Mőric	O3 = Oláhpéterlaka	S15 = Székelykakasd	U1 = Udvarfalva
M39 = Mezőbanyica	N1 = Nagydorján	P1 = Petele	S16 = Székelykál	U2 = Unoka
M40 = Mezőbergenye	N2 = Nagyerce	P2 = Pipe	S17 = Székelykövesd	U3 = Uzdiszentpéter
M41 = Mezőcsávás	N3 = Nagyernye	P3 = Póka	S18 = Székelymoson	V1 = Vadad
M42 = Meződomb	N4 = Nagykend	P4 = Pókakeresztúr	S19 = Székelysárd	V2 = Vadasd
M43 = Mezőfele	N5 = Nagyoldal	P5 = Pusztá	S20 = Székelysópatak	V3 = Vajdaszentivány
M44 = Mezőharasztos	N6 = Nagyölves	P6 = Pusztalás	S21 = Székelysállás	V4 = Vámosgálfalva
M45 = Mezőkirályfalva	N7 = Nagysármás	R1 = Radnót	S22 = Székelyszentistván	V5 = Várhegy
M46 = Mezőkölpény	N8 = Názánfalva	R2 = Radnótfája	S23 = Székelytompá	V6 = Vecse
M47 = Mezőmadaras	N9 = Nyárádandrásfalva	R3 = Ránta	S24 = Székelyuraly	V7 = Vénasszonykútja

**A mai Maros megyei terület közigazgatási hovatartozása 1861–1876-ban,
a nem marossszéki településekkel (balról lent)**

**A marossszéki terület közigazgatási hovatartozása 1861–1876-ban,
térsegének településeivel (kinagyítva, jobbról fent)**

*A mai Maros megye 1864–1865-ben felvett település(hely)ei, valamint a terület közigazgatási beosztása
és ma már nem különálló települései 1861–1876-ban (a kötetünkbe bekerült települések)*

Helynevek

községből,

megyéből.

Az adatgyűjtés következő kérdőpontokra terjed ki:

1. A megyének, kerületnek, járásnak, széknék neve, hová a helység tartozik. A terület ezen politikai felosztásán kívül némelykor vidék, környék, táj is bír külön elnevezéssel, vagy több falvak csoportozata közük név alatt ismertetik. A hol ilyesmi előfordul, az összeírásban figyelembe veendő, és ha lehet meggyarázandó.

2. A községnek, városnak hányféle neve él most; melyik neve bír csak helybeli elterjedéssel, melyik ismeretes országszerte. — Sajátos jelenség, hogy a magyar és román falvak a körülfekvő szász falvak által Erdélyben német elnevezést nyernek, mely elnevezésről az illető magyar és román falvak lakosainak sejtelmük sincs, és mely név különben is csak kis elterjedéssel bír. Viszont sok szász és román falu magyar névvel is bír, miről az illető szász és román falvaknak tudomásuk nincs. Ily viszonyok az ország minden részeiben foroghatnak fenn, hol több nyku a lakosság, azért felemlitendők.

3. Volt-e hajdan a községnek más elnevezése? Vagy tán csak különfélekep íratott a mostani helynév?

4. A község mikor említetik legkorábban?

5. Honnan népesítettett?

6. Mit lehet tudni köztudomásból, hagyományból, írott vagy nyomtatott emlékekből a név eredetéről, értelméről, mindegyik nyelvű helynévre nézve?

7. A község határában előforduló többi topographiai nevek, például: mező, dűlő, szántó, forduló, legelő, kaszáló, puszta, sivatag, liget, berek, erdő, rengeteg, zug, határ, tanya, csárda, major, szőlő, kert, szőlős, árok, rom, irtvány, tisztás, hát, halom, domb, csucs, orom, magaslat, fensík, hegy, hegygerince, hegylány, szikla, bére, bánya, barlang, örvény, szoros, zuhatag, forrás, kut, ér, tó, folyó, patak, (megkülönböztetve minden nevet, melyet ilyen fő- és mellékpatak eredetétől egészen kifolyásig más folyóba nyart), mocsár, posvány, láp, ingovány, nádas, rét, kompállás, rév, gázló, sziget, fok. stb. Lényeges feladata az összeírásnak, hogy az itt említett tárgyak tulajdon nevei minél kimerítőbben és minél pontosabban följegyeztessenek. A hol lehet, itt is a 6-ik pont alatti kérdés figyelembe veendő. Ide tartozik sokszor a külvárosok, városrészek, utak, térek és utcák neveinek felelmegetése, ha ezen nevekben valami eredetiség lappang, vagy ha nemzeti emlékekkel összekapcsolvák, és így rólók történetileg vagy nyelvészetiileg valami felderítés várható. Mezők, dűlők, szántók, legelők, puszták, rétek, fordulók és hasonló tárgyak neveinél célszerű volna az illető tárgy természeti tulajdonságáról rövid megjegyzést tenni, minthogy abból sokszor felvilágosítást rehetoi a név értelmére. Például: Gányér, vizes, lapályos szántóföld Szalontán. Kőstava, szép legelő, erdős hegyek közt. Karakó, csavargó patak. Gyűrűzug, egy zug, mely körül a Berettyó föl köré köpez. Ondód, sík fekete föld, néhol szikes Debrecennél. Szódób, egy völgy, mely jól vízhangzik, Biharban. Tőtevény, feltöltött és árktolt szántóföld, Kocsordon. Üllő, álló víz, mely kiszáradni nem szokott, Karcagon. Petrisán, nagy őserdő, melyben őzek is vannak, Békésben. Vica, vízer, melyben sok apró hal van, Békésben. Siskadűlő, szántóföld melyen sok siska terem, Szabolcsban. Megyer, hajdan falu Baranyában, most csak malom. Adacs, pusztá a kocakeméti határban, hajdan falu. Ders, egy tiszta s talán irtott hely az erdőben, biharmegyei Siterén. Bágy, rétes víz, mely igen lassan foly, H. Nánáson. Bokróc, kút cserés, bokros helyen, Margitán. Világos, hogy hol a 2—6-ik pontban kirt közleményeknek helye nem lehetne, ott a helynévhez legalább ily, a természeti tulajdonságot illető jegyzéseket mindig csatolhatni.

Végre a 7-ik pont alatti helynevek érdekében van, hogy az illető megnevezett tárgynak fekvése is emlegetessék, t. i. nevezetesen a határos, szomszéd területek.

Nyomtatón Hazay Rózsánál Temesvárott.

Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére vonatkozó magyar nyelvű kérdőíve [1864]

Utasítás

a haza helyneveinek gyűjtésére és összeírására.

A cél hazánk összes helyneveinek magyarázása, értelmének kinyomozása. Azon élvezeten kívül, hogy lakóhelyünkön annyszor belőtt, magán és polgári életünkkel összekötött helyneveink értelmét fölfoghatjuk, igen nagy nyeresémennyel kínálkozik a neveken fekvő rejtély megnyitása történeti és nyelvészeti tekintetben, és e szerint főfontosságú tudományos érdekek előmozdíthatók ez uton.

Hogy ezen cél elérhetőssék, szükséges mindenek előtt, hogy mindazon tárgy, a melynek topographiai neve van figyelembe vétetvén, az egész névkincs összeírassék. E szerint fákön és épületeken kívül majdnem minden ingatlan tárgy tartoznék ide, mert minden talpalatnyi földnek, hegynek völgynek külön, sokszor többféle neve van. A névgyűjtemény teljessége egyik főfontosságú érdek a tervezett munkánál. A teljesség elérése érdekében tehát nem elég a község nevét följegyezni, hanem a község határában minden topographiai nevet, melynek száma csak egy községben sokszor igen nagy lehet. Nem is kell a felvételnél valami nevet kicsinyíteni, azon véleményben, hogy hasznát nem lehet venni, sőt ellenben a följegyzést addig folytatni, míg az utolsó név nincs kimerítve.

Mint hogy minden községben van egy két ember, sőt vannak többen is, kik lakóföldjüket legnagyobb részletekig ismerik, igen sok függ azon egyének helyes megválasztásától, kik a helynevek gyűjtésével megbizandók. Kik érdekesendők volnának a falu vénei, jegyzői, papjai, erdőszerei, vadászai, bányászai stb. — egyik a másiknak adatait fogná kiegészíteni. A hol a szóbeli adatok kifogynának, ott a hivatalos és hiteles irományok is még bő forrásul szolgálnának, ugymint a földbirtok tulajdonát kimutató, és adósorozó könyvek, (mire nézve a telekkönyvi és catastralis hivatalok segédkézzel járulnának, külön nagy pontossággal fel vannak jegyezve — ha nem is kimerítőleg tán — a birtokra vonatkozó elnevezések), az egyházi matrikulák, jegyzőkönyvek, monographiák stb. — Ezen források szorgalmas átkutatása tehát különösen ajánlatik. A nyerendő adatok, kivált ha eltérők, egymás iránti hitelességének megbírálatása érdekében, ohajtandó azon forrás megnevezése, a honnan az adatok származnak.

A mi a gyűjtés sikeres eszközésére még tudni szükséges, kivethető az utasításhoz kapcsolt schemából, mely szerint a kiállítás fogantatásandó. A feleletek azon sorban íratnak folyó szöveggel, nem rovtározott kimutatás alakjában, az iven többi lapjaira, miként a kérdő pontozatok a schemában következnek, megtoldván azt annyi ívvel, a mennyit a tárgy bősége szükségessé teend. Ha a község ezen kimutatás fonálán minden kérdésre a lehető legtökéleteseb válaszokkal elkészült, és még a legutolsó talpalat földnek stb., is mely saját elnevezéssel bír, névjegyzékét összeírta, az illető följegyzések mint külön füzet küldessenek be a község által Temesvár szab. kir. város hatósága útján Pesty Frigyes magyar akadémiai tagnak további használatra és feldolgozásra.

Numirile locurilor

d'in comunitate

comitatului

1-ii. Numele comitatului, districtului, cercului, scaunului de care se tiene satul. Afora de impartierea politica a tractului, cate o data are si tienutul, jnrulu, deosebita numire, seu o multieme de sate sunt su un'a — si aceasi numire cunoscute. Astfel de impregiurare e in conscriptiune de a se observa si splica.

2-a. Comunitatea, opidulu cate numiri are acú, cari dintre ele e numai prin locuitorii locali — si cari e de tier'a intrega conosciutu? — E semnu caracteresticu ca in Ardealu satele magyare si romane impregiurate de satele sase a capetatu numiri nemtiesci, despre cari locuitorii satelor magyare si romane, nici cá sciú ceva fiindu numirea acésta prepucinu estinsa; asemenea multe comunitati sase si romane au nume magyaru, despre ce sasii si romanii inca nu sciú nemicu. Astfel de impregiurari pótu fi in tote partiele tieriei locuite de locuitorii diferiteloru limbi deci sunt de a se aminti.

3-a. Avut'a verodata candva comunitatea alta numire? — Séu dor' numai s' a csrisu al'mintrea numele de acumu?

4-a. Cum se numesc comunitatea dela inceputu?

5-a. Deunde s' a impopulatu?

6-a. Ce se scié de comunu, d'in traditiuni, monuminte, semne de memorii, d'in memorande scrise seu tiparite despre originea numelui si intielesulu lui in veri care limba ar fi locul numitu?

7-a. Numirile topografice din otarulu comunitatii, d. e. tierina, tabla, aratru, intornatura, pascu, fenatiu, prediu, desiertu, dumbrava, tufisiu, padure, codru, vijeitu, terminu (otar), vila, birtu afora de comunitate, maierisce, hodaie, gradina, siantiú (saxa fossa), ruina, stirpitura, poiana, dosu, tumba, colina, culme, verfu, naltiatura, podeiu, munte, spinarea muntelui, catena de munte, stanca, bolovanisce, baie minerale, pescere, vertegiu, strimtoare, cataracta (cadietura de apa) fonte, putiu, vena, lacu, riu, perez (deosebindu totu, numele apei capetatu dela escurgerea unui riu principalu pona la impreunarea lui cu altulu) balta, morastu, noroiu, muschiu, stufarie, livada, puncte, vadu, pociacu, insula, promontoriu s. c. l.

Problem'a esentiala a conscrierii e ca numirile proprie ale numiteloru obiecte se se prennotodie catu mai scurgu si esactu.

Unde se pote se se ie in atentione si aici intrebaciunea punctului alu 6-lea. De aicea se tiene si comemoraciunea numirilor suburtiloru, partieloru de urbi, caiiloru, piatieloru si stradelor, daca in aceste jace ceva originalitate, seu de suntu legate de suveniru nationali, potendu despre ele asfetu descoperi ceva deslucire istorica seu limbistica. La numirile tierineloru, tabeloru, aratreloru, pascuriloru, predieloru, livedieloru, intornatieloru si la altele asemenea ar fi lipsa a face despre insusierea naturale a obiectului respectivu o prenotare scurta, pentru ca d'in acésta de multe ori se pote scote asupra intielesului numelui vr'o deslucire d. e. Gányér, aratru apatosu, netedu in otarulu de Szalonta. Kóstava, pascu formosu între munti padurosi. Karakó, pareu sucitoru. Gyűrűzug, o vijitorie pe langa care Bereteulu formedia unu semi-cercu. Ondód, pamentu netedu, negru in unele locuri secu la Dobritzina. Szódob, o vale bineresunatoria in Biharia. Tötevény, unu aratru redicatu prin implere si siantiuitu in Kocsord. Üllő, apa statatoria, nedescabile in Karczag. Petrisán o padura betrana, suntu in ea si capriore in Békés. Viça, vena de apa, suntu multi pesci marunt-in-ea in Békés. Siskadölő, aratru pe care se face multa susarca in Szabolcs. Megyer candva satu, acú numai o mora in Baranya. Adacs, prediu in otarulu de Kecskemét, candva satu. Ders, o poiana pote a fi si stirpitura in padurea de Siter in Biharia. Bágy, apa, curge forte in cetu in H. Nánás. Bokróc, putiu (fontena) in tufisiu la Margit'a.

Se intielege de sine cá daca asupra comunicatelor de su puncturile 2—6 nu s' ar poté face splicari, adeca acele n' ar avó locu, atunci longe numele locului se se adauga notitiile respective despre insusierea naturale a aceluia—si nume.

In urma e in interesulu numinilor locurilor de su punctulu alu 7-lea ca positiunea (caderea) geografica a obiectului menitu inca se se memoriadie, numindu-se si teritoriale vecine.

Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére vonatkozó román nyelvű kérdőíve [1864]

Indrumare

la colectiunea si conscrierea numinilor locurilor patriei.

Scopulu e splicarea si urmarirea intiesului a totoru numinilor locurilor in patri'a nostra. Po longa placerea aceea, cã in locuintele nostre, — pricepemu intiesulu de atate-ori auditeloru locuri impreunate cu viati'a nostra privata si civila — ni se imbia inca cu forte mare castigu descoperirea misterului ce jace in numiri atatu in privinti'a istorica catu si limbistica, potenduse pe calea acest'a promovè interesele cele mai importante sciintifice.

Spre ajungerea acestui scopu e de lipsa nainte de tote, ca avendu totu obiectulu numirea topografica sè se iè in atentiune potendu-se numai astfelu conscrie intregulu tesauru de uumiri. Afora de arbori si edificii s' ar potè enumera aici mai totu obiectulu nemiscatoriu, pentru ca fia-care pamencioru, munte, vale are un'a — de multe ori mai multe numiri. In acestu planisatu opu e celu mai ponderosu interesu la colectiunea numinilor Completarea. Asia dar in interesulu ajungerei completarii nu e de ajunsu a insemna numai numele Comunitatii, ci tote numinile topografice din otarulu comunitatii, — a caroru numeru numai intr'o singura comunitate e adesea forte mare. Apoi nu debue la conscriere, cutare nume d'in causã prè puciunei insemnatai a lu trece cu vederea cã dor' n'ar fi de folosu, ma chiar e de a le consemna pouo la celu d'in urma.

Fiindu in fia-care comunitate unu omu, duoi, ma si mai multi cari 'si conosciu pamentulu locuintiei de a menutulu, depinde multa de la alegerea potrivita a acestoru individi, numai acestor'a se li se incredintiedie colectiunea numinilor locurilor. Sè se intrebe betranii comunitatii, notarii, padurarii, vanatorii, baiesii s. c. l. ca unulu se intrege datele celui-a laltu. Candu n' ar fi de ajunsu datele vorbali, atunci potu servi de ajutoriu scriptele oficiose autentice, anume: indicele, si cartile despre proprietatea de posesiune a pamentulu (la acestea potu servi cu ajutoriu bunu si oficalele catastrali gasindu se la ele numirile de posesiune esacta, — de si nu de totu scurgu;) apoi matriculele eclesiastice, protococele, monografiile s. c. l. Cercetarea de a meruntu a acestoru sorginti se recomanda deosebitu.

Daca datele suntu dubie, in interesulu dreptujudecatii autenticitatiei sè se numesca fontele de unde se potu deduce datele.

Aceea ce inca mai e de lipsa a sci spre colectiunea resultatorie, se pote vedè d'in siem'a alaturata longa acesta indrumare, carea e de completatu. Respusurile se voru inscrie in testu corinte — nu in formatu rubricatu — dupa cum suntu intrebarile in siema, adaugendu-se atatea cole cate va recere estinderea obiectulu. Dupa ce comunitatea in intiesulu acestei indrumari a galitu la fia — care intrebare respusurile — in catu s' a potutu mai perfectu. respectivele insemnari intr' unu fasciculu de osebi sè le trimita pr'in autoritatea liberei cetati regesci Temisior'a la D. Pesty Frigyes membru alu academiei magyare spre indebuintiarea si prelucrarea mai de parte.

Tiparitu in Hazay R. la Temisida.

Pesty Frigyesnek a helynevek gyűjtésére vonatkozó román nyelvű utasítása [1864]

Országos Széchényi Könyvtár
Budapest, Szent György tér 4–6., H-1014
Telefon: +36 1224 3700
Székely Nemzeti Múzeum
Sepsiszentgyörgy, Kós Károly utca 10., RO-520055
Telefon: +40 267 312442

A kiadásért felel
Tüske László (OSzK)
Vargha Mihály (SzNM)

A tördelés a Sámán Kiadó munkája
Nyomta és kötötte a Sámán Kiadó
Felelős vezető Bács Attila
A könyv formátuma 20,5 × 29 cm
Ívterjedelme 36 (A4)
ISBN 978-963-200-631-4

ISBN 978-963-200-631-4